Evgen barbv

CAIETELE PRINCEPELVI volvmvl 4

eugen barbu

CAIETELE PRINCEPELUI

volumul IV

eugen barbu

CAIETELE PRINCEPELUI

jurnalul unor romane

volumul 4

EDITURA EMINESCU
MCMLXXIV
BUCUREȘTI

CAIETELE *PRINCEPELUI*

DEFĂIMAREA *PRINCEPELUI*

PROCESUL *PRINCEPELUI*

PAGINI REGĂSITE *(JURNALE)*

ROMANUL ROMANULUI *JANUS*

ADDENDA LA *JURNALUL ÎN CHINA*

ISTORIA PLAGIATULUI

ADDENDA LA *MĂŞTILE LUI GOETHE*

FRICA, UN ROMAN CARE NU SE MAI NAŞTE

MAGIE, MITOLOGIE, POEZIE

ROMANE RATATE

CONDIŢIA POEZIEI

MIJLOACELE LITERATURII

MISTERUL CAPODOPEREI

SĂPTĂMÎNA NEBUNILOR, CA ROMAN CU CHEIE

CAIETELE PRINCEPELUI

(Magie-mitologie-poezie)

Din *Les sociétés secretes de l'antiquité à nos jours* de J. Heron Lepper, — Ed. Payot, Paris, 1936

— *Cartea Morților*, numită de egipteni *„cartea ieșirii la lumina zilei"*, e compusă mai ales din rugăciuni și descrieri de practici care să împiedice putrezirea corpului, umezeala, putrezirea uscată și ferirea de viermi. Partea cea mai veche a fost scrisă cu 3.500 de ani î.e.n.

— Vechii locuitori ai Egiptului dezmembrau corpurile morților, apoi le ardeau ; mai tîrziu le îngropau. Perioada îngropării coincide cu invazia unui trib de sumerieni care i-au învățat pe autohtoni folosirea metalelor și scriitura.

— *Judecata morților* avea loc, după credințele egiptenilor, în *Hala lui Osiris* ; păcătoșii erau mîncați de *Mîncătorul de morți*, ceilalți introduși în regiunile divine erau numiți *Maa Khoru*. Lumea subterană *Sekhet — Hetep (cîmpul păcii, cîmpiile elisee egiptene)* se deschidea celui care avea cuvîntul de trecere.

— *Misterele lui Isis* se celebrau pe lacul templului din Sais ; în scena principală a misterelor, Isis apărea în haine de doliu, căutînd rămășițele soțului defunct. Iată cum descrie mitul Plutarchos :

„Rhea avînd legături cu Cronos, Ra a blestemat-o să nu poată naște nici în cursul lunii nici în cursul anului. Hermes, alt iubit al zeiței, jucă zaruri cu luna și-i cîștigă cîte o șaizeci doime din fiecare zi de lumină ; cu cîștigul făcu cinci zile în plus ; Osiris se născu în prima zi, a doua zi se născu Arueris, numit de unii Horus cel Bătrîn, a treia zi se născu Typhon, nu pe calea obișnuită, ci spărgînd „peretele" mamei sale, a pa-

tra zi se născu Isis, în a cincea zi se născu Teleute, zisă și Nephthys sau Aphrodite și încă vreo cîteva Victorii, zeițe mai mici. Osiris și Arueris aveau ca tată pe Cronos. Typhon se căsători cu Nephthys, iar Isis, fiică a lui Hermes, se uni cu Osiris înainte chiar de a se fi născut, în sînul mamei lor. Osiris le făcu cunoscut egiptenilor fructele pămîntului, apoi plecă în lumea întreagă pentru a o civiliza. La întoarcere, Typhon îi întinse o cursă cu un coșciug splendid construit pe măsura lui Osiris. Cînd Osiris intră în coșciug să-l încerce, Typhon îl zăvorî și îl aruncă în mare. După o serie de aventuri, Isis descoperi coșciugul, dar Typhon îl prinse din nou și-l sfîșie în 14 bucăți îngropînd separat fiecare bucată. Isis descoperi toate părțile îngropate în afară de membrul viril care fusese mîncat de animalele marine numite *lepidot, negru* și *oxirincus*. Isis făcu o imitație care fu venerată mai tîrziu. Osiris luă în primire regatul subteran și îl combătu pe Typhon.

— Multe scene din mitul lui Osiris relatat de Plutarchos au fost prelucrate de *Misterele din Eleusis*. (Vezi *Istoria plagiatului*).

— Preoții lui Isis se rădeau pe tot corpul și nu se îmbrăcau decît în bumbac. Simbolul lui Osiris era un ochi și un sceptru. (E interesant de remarcat că și creștinii au simbolul ochiului prin care îl reprezintă pe Dumnezeu.)

— Pisica simboliza luna, din cauza varietății părului, a activității sale din timpul nopții.

— De citit *Metamorfozele* lui Apuleius — care a fost inițiat în *misterele lui Isis* și le descrie întrucîtva. Apuleius a fost primit în rîndul *Pastoforilor*, preoți de elită ai lui Osiris, a făcut jurămînt de castitate și a purtat tonsură, semn al noii sale demnități. (Castitatea și tonsura au fost preluate mai tîrziu de preoții catolici — N.)

— *Misterele din Eleusis* închinate lui Demeter-Kore, sunt niște alterări ale legendei egiptene a lui Isis-Osiris, în timp ce aceasta era o adaptare a unor mituri orientale.

— Perioada istorică a *Misterelor din Eleusis* nu începe decît cu secolul VI î.e.n. Ele deveniră religia oficială a Greciei.

— Cultul lui Demeter era comun tuturor helenilor, dar el se contopise cu cultul zeiței autohtone Gea, formă primitivă a zeiței-pămînt. Misterele fură suprimate definitiv sub împăratul Teodosie, pe la 395 e.n.

— Cel care trăda misterele era pedepsit cu moartea și confiscarea bunurilor ; Eschyl, acuzat de trădare a secretelor, a scăpat numai fiindcă a dovedit că nu era inițiat ; Aristoteles a fost exilat pentru același motiv.

— Administrarea misterelor din Eleusis era în mîinile a două familii : *Eumolpizii* și *Kerycii ;* prima familie era originară chiar din Eleusis, deși religia devenise religie de stat la Athena. Principalul hierophant era ales dintre Eumolpizi și numit pe viață ; *dadukhos* sau purtătorul de torță era ales dintre Keryci, tot pe viață ; mai era *hierokeryxul* sau *heraldul sacru ;* apoi *preoteasa lui Demeter* aleasă din familia Phileizilor care locuia chiar în incinta templului și numeroși alții.

— Aphrodite, născută din spuma valurilor, sau fiica lui Cyprus, prietena lui Cinyras, despre care poetul spune că ea (Aphrodite) iubește acel lucru din care ea însăși a ieșit, fă-

cîndu-se aluzie la mutilarea lui Uranus și la acea putere care, chiar separată de corp, a putut să fecundeze valurile.

— Demeter sau Deo (acest nume la dativ ar părea că Demeter era un atribut al divinității, o calitate a acesteia — N.)

— Corybanții erau trei frați ; unul din ei fu omorît de ceilalți doi. Aceștia, după ce înveliră capul mortului într-o stofă de purpură, îl transportară pe un scut de bronz pentru a-l înmormînta la picioarele Olympului după ce l-au încoronat.

— *Cabirii,* de asemenea, au ucis pe fratele lor, dar nu capul ci phallusul lui l-au pus într-o urnă, îl duseră în Tyrenia și acolo îi învățară pe tyrenieni să adore un phallus într-un coș. (Această fabulă arată cît de asemenea era Dionysos lui Atys.)

— *Dionysos* mai era numit și *Bassareus* — de aflat înțelesul acestui cuvînt.

— În *misterele din Eleusis* se arăta epoptilor cel mai perfect obiect al contemplației mistice *(epopticon)* — *un spic de grîu* secerat în liniște. Evidentă aluzie la Demeter care a dăruit oamenilor grîul.

— *Thesmophore* = legislatoare.

— *Katodos* = așa era numită partea din ritual care arăta coborîrea Korei în infern.

— Bărbații erau excluși de la sărbătorile Thesmophoriilor ceea ce e un indiciu pentru origina matriarhală a serbărilor.

— La sfîrșitul *misterelor din Eleusis,* adunarea era concediată cu cuvintele *Kogx om pax !* — cuvinte inexplicabile ; apoi s-a descoperit că brahmanii le folosesc pînă în zilele noastre. În limba sanscrită sună astfel : *Canscha om pacsha !* Primul cuvînt înseamnă : obiectul celor mai arzătoare dorințe ale noastre, al doilea e un fel de *amin,* al treilea are sens de curgere, fază, serviciu, și e folosit în general după o libațiune cu apă lustrală. (S-ar părea — și aceasta este părerea lui N. — că *Amin* vine de la *Amon ; om,* după unii vine de la *hom* în persană, care vine de la *soma* în sanscrită și ar fi fost *băutura sfîntă a zeilor.)*

— În misterele din Samothrake era obiceiul de a se face mărturisiri asupra greșelilor săvîrșite.

— În *misterele Cabirilor,* adorația phallusului era un moment esențial.

— Cabirii sunt fiii lui Hephaistos.

— Cybele era considerată mama zeilor în Phrigia (frigienii sunt de neam thracic, lucru stabilit științificește, și cumulînd aceste informații poate se conturează mai clar o geografie spirituală a înaintașilor noștri — N.). Strabon spune că preoții cultului Cabirilor poartă nume obișnuite în riturile thrace, de unde au ieșit și *misterele orphice.*

— *Cultul lui Mithra* este foarte vechi și cunoscut încă de pe vremea cînd perșii și hindușii alcătuiau o singură națiune, sau mai bine zis o familie încă nediferențiată. Zoroastru este fondatorul prezumtiv al acestei religii, dar despre el nu se știe mai nimic. Religia se bazează pe principiul binelui și al răului — pe *Ormuzd* și *Ahriman (Ahura Mazda* — legătură cu *mezdeismul,* iar *Ahriman* — legătură cu *Arimi, Armeni, Ra, Rama* etc. — adică se pot resuscita o serie întreagă de inferențe ezoterice, unele expuse de Nicolae Densușianu — N.).

— *Trei legiuni de îngeri* sunt în serviciul lui *Ormuzd : Amshaspanda, Izeds* (genii ale celor patru elemente)

și *Feruerii* sau *Fravashii* — arhetipurile sau ideile tuturor lucrurilor ; ele descind temporar pe pămînt pentru a se reîncarna și după terminarea misiunii se înalță din nou la ceruri. (Aici poate fi stabilită și o sursă de inspirație a filosofiei lui Platon).

— Inițial, Mithra era unul din *Izeds* — el urcă deci pînă la izvoarele cele mai îndepărtate ale religiei.

— Din Assyria, cultul lui Mithra a trecut în Phrigia, unde a împrumutat chipul lui Atys, sub care îl vedem și pe Mithra reprezentat de aici înainte. Mithra fu persan ca origină, chaldeean ca forme și ca simbolism astronomic, frigian prin costum și roman prin disciplina impusă credincioșilor săi. Era o divinitate esențial ariană.

— După legendă, *Mithra* se născuse din piatră, simbolizînd apariția focului din izbirea silexului. Primul său adversar fu soarele și el ieși învingător și făcu din soare aliatul său. La sfîrșitul carierei sale e identificat cu soarele. Cea mai mare luptă a dat-o cu un taur stîrnit de Jupiter Oromazdes (Ormuzd) ; taurul l-a luat în coarne, dar pînă la urmă Mithra reușește să-l captureze și să-l ducă în spinare într-o grotă. Sensul ezoteric e că toată lumea trebue să-și ducă în spinare povara pasiunilor, a datoriilor și a grijilor și că îți trebue curaj pentru a învinge. Taurul scapă, dar soarele îi trimite vorbă printr-un corb unde este și-l sfătuiește să-l înjunghie. Mithra îl urmărește însoțit de cîinele său, simbol al ascultării și al fidelității, și îl înjunghie, așa cum fusese sfătuit.

— Din sîngele taurului ucis se născură toate plantele și ierburile necesare oamenilor. Spiritul răului

trimise emisarii săi : furnicile, scorpionii și șarpele, pentru a distruge această sursă de viață, dar în zadar. Sămînța taurului fu trimisă în sferele lunii unde germină și dădu roade.

— La sfîrșitul secolului I e.n., religia lui Mithra era în fruntea tuturor religiilor. Aceasta fiindcă nu era oprit accesul la misterele ei nici unei rase sau limbi. Primii sectatori se recrutau ca și la creștini dintre cei umili. Primii apostoli ai religiei lui Mithra au fost soldații. Nero a fost inițiat în misterele lui Mithra ; cultul a fost încurajat de Traian ; Hadrian a interzis-o din cauza încercărilor crude la care erau supuși neofiții ; în timpul lui Aurelian atinse apogeul popularității ei. Mithra era *deus invictus*, neînvins, adică Soarele. Constantin a ezitat mult între

mithraism și creștinism, neștiind ce să aleagă. După moartea lui Iulian, creștinismul nu mai toleră nici o religie în stat. Cultul fu discreditat, statuile mutilate, subteranele astupate, templele transformate în biserici, preoții masacrați. Sunt puține scrieri sau referințe despre acest cult, deoarece creștinii le-au distrus, considerîndu-l cel mai primejdios pentru religia creștină. Cultul lui Mithra a fost considerat ca un fel de francmasonerie a antichității.

— Se observă că acest cult se desfășura într-o grotă naturală sau artificială. Sectatorii erau obligați să ducă o viață morală, o viață exemplară.

— O statuie curioasă a lui Mithra este așa-numita Econul Mithra sau Zeul Timpului. După formă, origina ei e din Assyria ; e un om cu cap de leu, în jurul căruia se înfășoară un șarpe : în cutele statuii sunt semnele zodiacului ; se evocă cele patru elemente ; alte semne mithriace găsite într-un templu : crucea prefigurînd o planetă sau o constelație. Statuile îl înfățișează pe zeu cu boneta frigiană în cap (care de fapt pare a fi un fel de căciulă absolut asemănătoare cu cea pe care o purtau dacii — N.).

— Credincioșii se salutau cu cuvîntul *frate* — toți inițiații considerîndu-se frați (ca și creștinii mai tîrziu).

— Multe din riturile creștine au fost împrumutate de la cultul zeului Mithra : abluțiunile, cinele sau mesele rituale și altele.

— Gradele în acest cult (după Cumont și Goblet d'Alviella) : 1. Corb ; 2. Ocult ; 3. Soldat ; 4. Leu ; 5. Pers ; 6. Curier al soarelui ; 7. Părinte (pater) — de aici vine obiceiul de a numi pe preot părinte, pater, fiindcă erau mai multe grade de pater.

— Cei care erau admiși la inițiere pronunțau fraze ca : „am mîncat din tambur (tobă) și am băut din țimbal și am învățat secretul religiei“ (frază asemănătoare întrucîtva cu cea a *misterelor din Eleusis :* am băut ciyeon etc. ... — N.).

— Zalatorii lui Mithra se recunoșteau și după vorbele : „Dumnezeu este născut din piatră !“ Ei primeau cuvinte de trecere, parole, pentru toate cele șapte sfere pe care trebuiau să le parcurgă după moarte pentru a ajunge la Ormuzd.

— *Despre gnostici :* Toate sectele gnostice erau dualiste, credeau în principiul binelui și al răului. După creștinii ortodocși, fondatorul acestor secte a fost Simon Magicianul. Fundamentul doctrinelor era ideea : creația vizibilă nu era opera divinității supreme ci a unui demiurg, simplă emanație, depărtată de divinitate cu cîteva grade. Principalele ramificații erau : a lui Saturnin din Antiochia și a Ophiților ; în Occident erau sectele gnostice ale Basilidienilor și Valentinienilor. Basilides a fondat mai întîi secta lui în 105, la Alexandria ; egiptean prin naștere, îmbrățișase creștinismul. El susținea că Christos nu a murit pe cruce fiindcă Simon Cyrenianul i-a luat locul și a suferit în locul lui.

— Gnosticii făceau magie și aveau amulete dintre care una, numită *abraxas*, reprezenta ființa supremă cu cele cinci emanațiuni ale sale : dintr-un corp de formă umană se ridicau doi șerpi figurînd *nous* și *logos* (înțelepciunea și cuvîntul) — simboluri ale sensului intern și al înțelegerii active ; capul era al unui cocoș, simbol al lui *phronezis sophia*

și *dynamis* — scutul simbol al înțelepciunei și biciu al forței. *Abraxas* era numele pe care gnosticii îl dădeau *Prea Puternicului*, fiindcă literele ce formau cuvîntul, în numărătoarea greacă, dădeau numărul 365, adică numele zilelor unei revoluții solare.

— Șarpele care își mușca coada simboliza eternitatea.

— Cartea sacră a gnosticilor se numea : *pistis sophia.*

— Există și azi o sectă gnostică : *Mandeenii* în văile Tigrului și Eufratului ; religia lor comportă elemente creștine din sursă marcionită și manicheană.

— *Despre Druizi :* rangul de druid scutea de serviciul militar ; învățămîntul druizilor dura adesea douăzeci de ani și era oral, deși cunoșteau scrisul. Învățăturile și le transmiteau în versuri (ca și la agatirși — dar ne întrebăm : versul era doar un vehicul, folosit fiindcă se constatase că așa se învăța mai ușor, sau era o haină sacerdotală ? — întrebare gen N.).

— Cea mai veche referință despre druizi urcă spre anul 200, cînd Sotion din Alexandria îi amintește într-o lucrare, astăzi pierdută. (Prea multe lucrări pierdute ! — ar spune pe bună dreptate fratele Charroux !!!).

— Doctrina lor vorbea despre nemurirea sufletului. Cultul se practica în pădurile de stejar. (Vezi Frazer).

— *Templierii :* Ordinul cavaleresc al templierilor a fost fondat în anul 1117 pentru protecția pelerinilor în Țara Sfîntă. Regele Baudouin al II-lea le dădu ca sediu la Ierusalim o parte din palatul construit pe locul unde fusese templul lui Solomon ; regulile ordinului fură stabilite de Sfîntul Bernard de Clairvaux; o viață de austeritate, castitate, sărăcie și ascultare. De la Ierusalim se mută la Sfîntul Ioan de Acra în 1187 cînd creștinii au fost expulzați din Ierusalim ; goniți din Palestina în 1291, se mutară în Cypru care fu ultima lor reședință. Ordinul devenind popular și foarte bogat, Filip cel Frumos al Franței împreună cu papa Clement al V-lea îi invită pe capii ordinului să vină în Franța cu tezaurul. Marele maestru Jacques de Molay căzu în cursă și a fost ars de viu ; tezaurul era încărcat pe trei sute de catîri. Regele arestă pe toți copiii templierilor din Franța în 1307 ; în 1308 din ordinul papei Clement li se făcu proces în toate țările creștine. În 1312 prin bulă papală se ordonă dizolvarea ordinului ; rămășițele care scăpară neîmpărțite între cei doi asociați fură predate ordinului Hospitalierilor ; în 1314 marele maestru și mulți alți templieri au fost arși pe rug la Paris ; Spania nu a luat nici o măsură împotriva lor.

— Erau acuzați de magie, erezie ; printre altele se spunea că sunt influențați de erezia gnostică a ophiților, lucru neadevărat, deoarece această sectă fusese extirpată din Syria și din tot restul lumii cu opt sute de ani înainte de înființarea ordinului.

— *Secta asasinilor :* Ismailiții sunt eretici mahomedani care apărură pe la anul 863 ; ei credeau că Ismail, fiul lui Djafer, era cel de al șaptelea imam, ceea ce îi dădea jurisdicția supremă asupra Islamului. Din această sectă se născu pe la sfîrșitul secolului al XI-lea secta numită Ismailienii de est (de istoricii Hassan-ben-

Sabbah, coleg de studii și prieten cu Omar Khayam și cu Nizam-ul Muluk, care deveni mai tîrziu mare vizir). Zelatorii acestei secte foloseau asasinatul și acționau sub influența hașișului. În 1257 au fost desființați în Persia și în 1272 sultanul Egiptului le distruse ultimele fortărețe.

— În Syria au fost vecini cu templierii care posedau aici multe castele-fortărețe ; dar se combăteau reciproc cu violență.

— După ce în gradele inferioare neofitul era învățat să creadă orbește în preceptele religiei, în ultimul grad era inițiat să privească cu indiferență violările legii religiei sau moralei ; trebuia să se îndoiască de tot și să aibă ca principiu că nimic nu era oprit.

— În Syria, ismailiții, descendenți din secta asasinilor, au decăzut la o religie a promiscuității. Ei pretindeau că adoră *pudendum muliebre,* zicînd : de aici am ieșit, aici o să ne întoarcem... De aici nu se poate deduce o supraviețuire a culturii naturist sirian al *Marei mame, Cybele — dea mater.*

— *Sfînta Vehmă :* tribunal improvizat în Westfalia prin secolul al XIII-lea ca o măsură a locuitorilor de a se ajuta singuri împotriva răufăcătorilor și jefuitorilor.

— Sensul cuvîntului e obscur. *Vehm* sau *fehm* pare a deriva de la *fama* — lege întemeiată pe opinia comună *(common law); fehm* înseamnă de asemenea lucru pus de-o parte — deci tovărășie, comunitate.

— Afiliații posedau un limbaj secret, cum ar fi inițialele SSSGG = Stock, Stein, Strik, Gras, Grein — baston, piatră, coardă, iarbă, ceartă.

— Pedeapsa ce se aplica în cele mai multe cazuri de către tribunalul Sfintei Vehme era spînzurătoarea, pedeapsă ce se dădea în Evul Mediu pentru furt, fiind un indiciu asupra delictelor pe care le combătea Sfînta Vehme. Unele categorii de cetățeni nu intrau în competența Sfintei Vehme : femeile, copiii, evreii, păgînii, marii nobili.

— În 1371, împăratul Carol al IV-lea dădu un cod de justiție Westfaliei, în care însă recunoștea competența Sfîntei Vehme și îi preda pe criminali. În umbră activitatea ei se menținu pînă în 1811, cînd francezii ocupanți abolir ă ultima curte liberă a Vehmei din Gemen în Münster.

— *O altă societate secretă : Steinmetzen = tăietorii de piatră germani,* la început o asociație de meserie, apoi devine puternică în Evul Mediu. Unii comentatori consideră că *Steinmetzienii* sunt strămoșii francmasonilor. Loja din Strassbourg era forul suprem, după cum reiese dintr-un regulament din 1459, și încasa un tribut anual de la celelalte loje.

— Cînd își alegea un supraveghetor, un maestru, îl punea să depună jurămînt pe sfîntul echer și compas că va feri clădirea de orice rău.

— Erau două categorii : *Wortmaurer* = zidar de cuvînt și *Schriftmaurer* = zidar de scris ; deci *maurer* înseamnă același lucru cu francezul *maçon.*

— Obiectivele acestei asociații erau de a furniza de lucru, de a acorda ajutor și de a se impune un fel de monopol în această meserie.

— *Companionajul francez :* o tovărășie de meseriași, o întovărășire. Avea trei grade : ucenic, tovarăș (compagnon) și meșter.

— *Companionajul* era format din patru meserii = *tăietor de piatră,*

lăcătuș, tîmplar, dulgher. Ei au întemeiat organizația numită *Turul Franței,* datorită căreia un membru putea să găsească de lucru în toată Franța folosind cuvintele de ordine date de asociație.

— *Companionajul* își recunoaște trei întemeietori : regele Solomon, meșterul Iacob (Jacques) și meșterul sau moș Subise, toți trei întîlniți la construcția templului din Ierusalim. Asociații se împărțeau în trei mari diviziuni, fiecare patronată de unul din cei trei corifei ai ordinului. Exista un ritual scris arătînd obligațiile pe care companionii le aveau unul față de altul.

— Legendele privitoare la cei trei părinți ai companionajului sunt cele vehiculate și de francmasonerie.

— Se subliniază asemănarea dintre destinul maistrului Jacques, așa cum e arătat în legendele asociației, și ritualul patimilor mîntuitorului ; riturile de inițiere seamănă cu scenariul patimilor lui Iisus ; aceeași observație se poate face și în cazul riturilor de inițiere la carbonari și la alte societăți secrete. (Vezi *Istoria plagiatului).*

— *Companionajul* s-a stins din cauza apariției drumului-de-fier. El a obișnuit Franța cu societățile secrete. El e o supraviețuire a unor obiceiuri medievale în societatea modernă.

— *Societatea Despicătorilor* (les Fendeurs) pare a fi o reeditare a ritului secret al Cărbunarilor (les Charboniers).

— *Societatea Charbonierilor* a fost întemeiată la Paris în 1747 de cavalerul de Beauchene, francmason cunoscut și maestrul unei loji pariziene. Membrii se numeau între ei : *bon cousin, Les Fendeurs* admiteau în rîndurile lor și femeile.

— *Rose-Croix* — nu sunt dovezi sigure că a existat ; în caz afirmativ ea închide lanțul societăților ezoterice dintre Evul Mediu și timpurile moderne.

— La începutul secolului al XVII-lea un manuscris anonim care trecea din mînă în mînă în Austria și Germania de Sud prezenta istoria unui anume Cristian Rosenkreuz, fondatorul unei așa-zise confrerii secrete. Manuscrisul a fost tipărit, în 1614, la Cassel sub titlul : *Allgemeine und General — Reformations der ganzen witen Welt... Fama fraternitatis des lölichen Ordens der (Rosae-Crucis).*

— Cartea raportează următoarea istorie : Christian Rosenkreuz, născut într-o familie nobilă din Germania, a crescut într-o mînăstire, și a călătorit în locurile sfinte, Egipt, Fez, Damasc. Apoi se întoarse în Tyrol și scrise o carte. El își luă ajutori din vechii lui colegi de mînăstire. După cinci ani adepții porniră în lume cu scopul să vindece bolnavii fără plată. Rosenkreuz a murit în vîrstă de 106 ani. El prescrise o tăcere de 100 de ani dar tăcerea fu întreruptă cu ocazia descoperirii mormîntului fondatorului R+C. O altă lucrare R+C apăru, sub titlul de *Confesio C.R. ad eruditos Europae.* Ultima publicare a *Confesiunilor* și a *Famei* apăru la Frankfurt pe Main în 1617. Unii autori au atribuit paternitatea *Famei* lui Martin Luther — după majoritatea, însă, ar aparține theologului wurtemburghez Johann Valentin Andreae (1586—1654). După autor, societatea nu fu niciodată decît un vis eterat ; e greu de spus cine inventă acest mit.

a

b

c

— *Fama* dezavua orice practică interesată ; a fost calomniată de forurile bisericești, dar e clar că a avut scopuri nobile, filantropice.

— *Societatea Rozicruciană* din Anglia cere de la candidați un titlu masonic, ceea ce înseamnă că exclude femeile. Ea practică un rit ezoteric și e condusă de un mare Mag. În Franța un titlu de grad masonic este cel de rozicrucian ; numeroase alte grade R+C sunt împrumutate de masoni de la rozicrucieni.

— *Societatea Iluminaților*. În 1776, un profesor de drept canonic de la universitatea bavareză din Ingolstadt, Adam Weishaupt, în vîrstă de 28 de ani, a înființat *Ordinul Perfectibiliștilor*, cu scop de a lumina umanitatea în domeniul politic și religios ; se cerea ca membrii să renunțe la orice dogmă religioasă, să se declare republicani și să dea ascultare consiliului suprem al ordinului. Titlul fu schimbat curînd în acela al *Iluminaților*.

— Sistemul de organizare era asemănător cu al francmasonilor. Iisus era invocat ca mare maestru al Ordinului. Weishaupt se numea Spar-

tacus ; printre membri se pare că a fost și Ducele de Orléans, numit mai tîrziu Philippe Egalité, apoi Goethe și Herder. Cu primirea baronului Knige se produc disensiuni ; curînd ei se declară fățiș contra oricărei ierarhii, pentru confiscarea proprietății private, proscripțiunea cultelor etc.

— *Filadelfienii sau Olimpienii* — constituită în scopul de a mina regimul napoleonian — întemeiat de generalul Mallet și prietenul său colonelul Oudet, mai întîi fără pretenții politice. Societatea nu a avut nici un rol în încercarea de răsturnare a lui Napoleon.

— *Carbonarii* — a fost înființată la Geneva în 1809, de diverse personalități, printre care regina Carolina a Neapolelui. Figura centrală este ministrul de poliție din Neapole, Maghela, sub Joseph Bonaparte. Idealul lui Maghela era o Italie independentă sub un guvernămînt constituțional ; pentru asta a luptat să-l despartă pe Murat de Napoleon. Francmasonii erau admiși cu prioritate. Societarii se numeau între ei : *bon cousin*. Carbonarii au avut o răspîndire mare, au tratat direct cu regele Ferdinand al Palermo-ului, au militat pentru o constituție pe care Ferdinand de Bourbon a promis-o, dar la presiunea Împăratului Austriei nu și-a mai ținut promisiunea. Carbonarii au încercat să organizeze o ambuscadă, dar complotul a fost deconspirat, societatea a fost sfîșiată de schisme, au început în Napole acte de brigandaj care au fost puse pe socoteala Carbonarilor. Carbonarii se unesc cu societățile similare, Federati și Adelphi ; în 1820, în Piemont, prințul Carignano era în fruntea mișcării carbonare, dar a comis indiscreții față de ambasadorul Rusiei și Austria a masat trupe la frontiera regatului Palermo ; în 1821 armata se răsculă în favoarea Constituției și Carignano care nu rămăsese între Carbonari decît pentru a-i trăda fu proclamat regent. Apoi lăsă să intre armatele austriece care reîntronară absolutismul. Numele societății vine de la o legendă după care niște revoluționari s-ar fi retras în păduri și sub masca unor cărbunari ar fi dus agitația mai departe prin orașe, iar regele Francisc I le-a promis protecția. Legenda nu e verosimilă, dar societatea a funcționat și a avut mare popularitate.

— *Societăți criminale în Evul Mediu* — cerșetorii uniți în *le Grand Coesre* sau *Regatul Thunes ;* în Anglia tîlharii se constituiseră în *Upright men.*

— *Camorra :* o societate născută la Napole prin 1820, din foști condamnați, avea de scop să încaseze anumite sume de la cei închiși, iar în schimb să le acorde protecție împotriva altor arestați care se uneau pentru a-i jefui pe ceilalți.

— *Mafia :* societate secretă siciliană ; a luat ființă în secolul al XIX-lea cînd curtea Napolelui, gonită din Italia de armatele lui Napoleon, a căutat refugiu în Sicilia unde a obținut protecția flotei lui Nelson. Insula era plină de briganzi și regele, pentru a avea o pîrghie contra lor, angaja pe unii din ei să facă poliția insulei. Ulterior, aceștia au devenit atotputernici. Era condusă de un cod particular numit *Omerta* — un cod al răzbunării împotriva

trădătorilor ; nici un membru nu avea voie să depună mărturie în justiție împotriva tovarășilor săi.

— Societăți secrete în Irlanda : *Whiteboy* servi multă vreme pentru a desemna pe orice răufăcător agrarian. În realitate, *Whiteboy* era o societate protestantă cu scopuri revoluționare care a fost înființată în comitatul Tipperrary pe la 1761.

— *Apărătorii* — înființată de catolici pentru a se apăra de violențele protestanților.

— *Irlandezii Uniți* (1791) — scopuri : reforma sistemului parlamentar, emanciparea catolică, separația bisericii și statului Irlandez etc.

— *Ribonmen* = oamenii cu panglică sau cu cordon ; descinde din Apărători.

— *Societatea Oranjistă :* fondată de catolici pentru a se apăra de persecuțiile și violențele protestanților — ritualul era împrumutat de la francmasoni ; la început erau două grade : *Orange* și *Markman.*

— *Fenianii* sau *Fraternitatea Republicană Irlandeză* — înființată la Paris și New York de doi emigranți Irlandezi : John O'Mahony și James Stephens. Numele de *Fenian* i-a fost dat ulterior. Se constituiră cercuri în armată, în străinătate ; adepții mișcării erau în majoritate muncitori, și țărani ; făceau și exerciții militare.

— *Ku-Klux-Klan* — numele sugerează zgomotul pe care îl face o pușcă atunci cînd se armează (o pușcă cu cocoș). Societatea a fost întemeiată la Nashville-Tennessee, de un grup de sudiști, pentru a combate reacția sclavilor eliberați, în 1867. În 1916, societatea fu reînviată de un vechi pastor metodist, William J. Simmons. Se apărau principiile sacre ale cavaleriei. Dezvoltarea caracterului, apărarea femeilor, protecția căminului, patriotismul, menținerea supremației rasei albe. Soldații negri demobilizați din primul război mondial nu suportară această campanie în care ei erau victime sigure. Un alt scop era ca evreii să nu mai controleze comerțul țării și ca educația națională să nu mai fie sub controlul catolicilor; se opune de asemenea gangsterilor ; urmărește preponderența protestantă.

— *Thugii* numiți și *Panseghars* — crimele lor erau comise în scopuri religioase pentru a se aduce jertfele cuvenite zeiței *Kali,* zeița distrugerii. E interesant că în rîndul *Thugilor* activau și bărbați de religie musulmană. Cerșetorii erau apărați.

— *Druzi* = populație de trei sute de mii de oameni în sud-estul Damascului. Druzii au fost la începuturi ieșiți din aceeași sursă ca și Ismailienii sau Asasinii, dar urmărea scopuri mai nobile. În 1029 un persan, Hamza, edită *Scripturile Druzilor — Kitab-el-Hikmet — Cartea Înțelepciunii ;* filosofia lor e următoarea : Dumnezeu e unul, iar cel de-al șaselea calif fatimit e ultima lui ipostază omenească, el a dispărut, dar va reveni să judece pe cei drepți și pe nedrepți.

— Sectanții treceau prin diferite grade de inițiere.

— Secta numită a *Ansariehilor* sau *Nosairilor,* o sectă arabă din munți. Ca și druzii, descind din secta eretică a Ismailiților. Ismailiții au fost fondați în 863 în Syria de Abdalah, fiul lui Maimun, care fugise în Persia neputînd impune credința sa cu ajutorul armelor. Arti-

colul esențial al doctrinei Ismailiților era că Ismail, fiul lui Djafer, al șaptelea Imam, închide seria Imamilor, în timp ce perșii ortodocși aminteau ca al optulea Imam pe Moosa, fratele lui Ismail. După Ansarieni, Mohamed se află încă pe pămînt ; există un singur Dumnezeu, manifestat în trei persoane : *Mana, Ism* și *Bab. Mana* este substanța, esența tuturor lucrurilor ; *Primul Ism* a fost *Adam,* apoi *Noe, Iacob, Moise, Solomon, Iisus, Mahomed ;* primul *Bab* a fost *Gabriel,* apoi îngerii. *Bab* e poarta prin care se ajunge la cunoaștere. Trinitatea e figurată prin inițialele celor trei ipostaze divine : *AMS* — (Ansarienii ? ?)

— „Sub spadă, sub frînghie, sub tortură, muriți surîzînd, voi sunteți fericiți" — spune o formulă din ritualul lor.

— Ei acceptă metempsihoza, au o liturghie împrumutată de la creștini, folosesc precepte din *Coran,* cred că divinitatea se ascunde în lumină, practică reguli de caritate — o religie eclectică.

Cauza ideii de libertate : eliberarea de pămînt. (Spengler).

Jurnal de la Poiana

Primesc rar vizite și numai prieteni verificați. Cîteodată pică și cîte un neavenit pe care-l expediez repede. Toți se uită de pe terasă la munți, fac un panoramic al locului plin de pomi și se entuziasmează de păuni. Mai rar se comentează statuile lui Apostu, de unde se vede că predomină utilitarul. Sunt întrebat mai curînd de prețul vilei, al livezii și al celorlalte decît despre necesitatea femeilor de piatră. Vine la mine doctorul, cu care sunt amic de multă vreme. Un om muncitor, splendid, onest. Cariera lui merge greu și nu din vina sa. A fost în Anglia, în Franța, e reputat în România, dar, pe măsură ce-i sporesc clienții, profesorul său îl budează și-i face toruri în spitalul pe care-l conduce. Vine sîmbătă și duminică aici cu soția. Este excedat. Ar vrea un spital mic, de provincie, în care să fie singurul care decide.

Eugen Barbu

Lirica este o artă anahoretă. (G. Benn).

Harta muzicală a lui *Janus:* harfa cu căderile ei de ape sau evocări de talazuri.

Pentru *Săptămîna Nebunilor:*

Curtea Domnească, care era situată în actualul patrulater: strada 30 Decembrie, Smîrdan, Piața de Flori și Șelari, fusese construită de Mircea Ciobanul. Aici Ștefan cel Mare petrecuse trei zile după ce-l învinsese pe Radu cel Frumos, luîndu-i soția și fiica Voichița. Reparată de Matei Basarab, cînd a fost văzută de Paul de Alep era „minunată ca eleganță și încîntătoare la privire". Antonie Vodă din Popești ducea aici o viață sărăcăcioasă, „mîncînd în zi de dulce carne fiartă cu apă și sare, iar în zi de post fasole și mazăre fiartă; vin avea cît căra fiul său din tîrg pe bani". „Grigore Ghica începe un palat nou punînd pe giupînesele de au fost cărînd var și piatră împreună cu țiganii cei de dîrvală." Gheorghe Duca Vodă a avut pe marele logofăt Șerban Cantacuzino ca ispravnic la ridicarea Caselor Domnești ce au înnădit pe cele făcute de Matei Basarab, reușind să facă „Palat Regal destul de strălucit". Constantin Brîncoveanu face și el o casă domnească pe stîlpi de piatră cu trei canefasuri „și alte case ale coconilor domniei mele". Turnul Pușcăriei fiind lovit de trăsnet, Brîncoveanu a zidit o nouă clopotniță cu ceasornic, cum n-a mai fost înainte de alți domni. „Scara maestră de marmură nu este de mediocră mărime", spune un italian în drum spre București. Grădina, destul de frumoasă, desenată după bunul gust italienesc, avînd la mijloc *una bella loggia* pentru ca domnul să mănînce acolo și să se odihnească în timpul verii în mijlocul a diferite flori, orînduite în spalier, împrejur. Baia de marmură era adusă de la Țarigrad și îngrijită de doi meșteri armeni. Ștefan Cantacuzino a făcut și el un *palazzino di otto stantze.* Focul din 1718, cutremurul din 1738, războiul ruso-turc din 1769—74, au lăsat în ruină Curtea Domnească. Alexandru Ipsilante zidește Curtea Nouă de pe Dealul Mihai Vodă, mai mult o cazarmă turcească. Este însă distrusă și aceasta de incendiu, luînd denumirea de Curtea Arsă. Curtea Veche rămîne adăpostul tuturor calicilor de pe podul alăturat care avea același nume (Calea Rahovei de azi), care își găseau refugiul în beciurile de jos, în fostele bolnițe și băști ale Visteriei, în vechile odăi ale Seimenilor și în adăile de sus unde fuseseră sălile Divanului, Spătăria mică cu stele, odăile pentru musafiri ca și casele dinspre Doamna. Caii arnăuțești fac putoare și udătură prin beciuri și prin bolți. Rămîne numai casa de cremenalion (tribunalul și pușcăria pentru condamnați). Orbii, ciungii, șontorogii, șandaliii, oamenii fără mîini și fără picioare, care mergeau în cărucioare, își făcuseră din Curtea-Veche, un sălaș ca la *Curtea Miracolelor* a lui Hugo din *Nôtre Dame de Paris.* Cînd Vodă Mihai Șuțu fugi la Brașov (în mai 1802), fugiră și boierii, negustorii, și o parte din orășeni, Bucurescii rămaseră în seama vagabonzilor cutezători, acei *Crai de Curtea-Veche,* după locul unde se oploșiseră. Nu se vedea un om pe drum și zidurile înseși păreau

sălbatice și înfricoșătoare pentru privitori. Doar cîinii se arătau, și aceia speriați, căci zi și noapte urlînd, turburau pe fiecare. Curtea fu prădată, ca și semnele domniei (de la Curtea Nouă, din Dealul Mihai Vodă) ca în răscoalele vechiului Bizanț. Se purtau în batjocură pe străzi, pîngărindu-se tuiuri și steaguri. În iunie 1807, Alexandru Ipsilante fugi și el din București, orașul căzînd iar pe mîna Crailor sub un nazir, împărțitor de dreptate fiind vătaful lui Filipescu (N. Iorga). În guvernul provizoriu se afla și cîte un aventurier străin, ca medicul Bogliaco, al cărui fiu fu revoluționarul și poetul, ziaristul Cezar Bolliac.

Deasupra versurilor lui Gongora stăruie lumina rece a Romei. (Hugo Friedrich).

Orașul e un spectacol văzut prin fereastra bucătăriei. (Spengler).

Sonate da ballo de Corelli, ca hartă muzicală în *Janus*.

Cuvintele : sminteala jupîniței (ca titlu de nuvelă) ; înțiglat ca aga Iordache Balș ; sta la lafuri cu cumnatul său; libovnic; cu pohfală; scoase dintr-un scrinel ; *Sinaxar* (Cartea Vieții Sfinților) ; un om smîrd (murdar) ; după șart o peți ; nu era orice fel de boer tănănău ; *Cîntec :* Tu ești puișor canar ; ...un miel rupt în țiglă; endrușaimi și lămîi (în Ghica) ; să fie de paradigmă (pildă) ; fumară din ciubuc de antep (vișin mirositor) ; băutură arămească ; (vin chihlimbariu) ; cînta un aușel (găinușe) ; tartalac (pasăre mică și galbenă) ; băbura (ploua) ; haină cu baigafir (aurită) ; vitele băuneau ; un budugan (arbore scorburos) ; buginiră după masă (leneviră) ; haiduci de curte ; cabulipsi (catadixi) ; boerul să răspundă ; Iordache Balș dădu o cambie ; bă, carcaleților ! ; un zaraf cealău (înșelător) ; o dabilă de cal ; o cocie de trăsură (hodorogită) ; un cîmp de colilie (părul zînelor) ; un coroi (pasăre răpitoare) se învîrtea deasupra ududuioului ; se cotîrșeau pisicile pe acoperișuri ; de sărac ce era îi cînta cucul în pungă ; mînca sfinți și scuipa draci (fățarnic) ; servitori robi stinseră ultimele făvaluri (felinare) ; o șamgea (șamalagea) de Damasc ; i-a trimis niște stigleți și floreni ; un géar de Indea ; avea gheliruri (cîștiguri neașteptate) ; fata se ghilosea (se spăla mult) ; jucau ghiordum (stos) ori panțarola ; un cumnat gubav (sifilitic) ; pîndeau la gotcani (cocoși sălbateci) ; își făcuse adiata (testamentul) ; îi cîntase de bine pasărea Alcion ; dase amărăluța (iarbă) în pădure ; deschise anatefterul în cantilerie să-i arate dajdiile și situația ; schelele de la Balș ; luna lui Cărindar (ianuarie) ; o livadă de pruni în chiamăt (belșug) ; la Cristovul viilor (cînd începea culesul) ; boer dugos (posac).

Les folies moralisées (spectacole cu morală) — premiul întîi : un crin de argint ; al patrulea : o pereche de claponi. Cum zice Huizinga *(Amurgul Evului Mediu) :* viața era aprigă, așa

încît suporta mirosul de trandafiri și de sînge. Bisericile miroseau *comme s'il fust lavé d'eau rose* (ca și cum ar fi fost date cu apă de trandafiri); preoții chiar apăreau în altar cu cununi de trandafiri roșii.

JOCURI RĂUTĂCIOASE

(Istoria plagiatului):

Aristotel (Etica nicomachică): Ceea ce este ochiul pentru corp, este pentru suflet inteligența.

Toma d'Aquino: Așa cum omul are de la naștere văzul exterior, prin care judecă culorile, tot astfel de la naștere are o predispoziție bună a văzului interior, prin care judecă culorile, tot astfel de la naștere are o predispoziție bună a văzului interior prin care să judece și să dorească ceea ce este bun, potrivit adevărului.

Dante: Așa cum partea simțitoare a cugetului își are ochii ei cu care află deosebirile dintre lucruri, după cum sunt colorate pe dinafară, tot astfel partea rațională își are ochiul ei.

Simbolul apostolic — cea mai veche mărturie de credință creștină. Denumirea de simbol vine de la grecescul *indiciu, semn, semnul adevăratei credințe, symbolon,* care mai poate însemna și o *lucrare comună. Simbolul de credință* era un rezumat al învățăturii creștine, pe care credincioșii îl rostesc pe dinafară cu ocazia botezului. Învățatul norvegian Caspari credea că acest simbol a luat naștere nu la Roma, ci în Asia Mică, în cercul Sfîntului Ioan, de unde a venit la Roma la începutul epocii postapostolice. Kattenbusch susține că simbolul a apărut la Roma în jurul anilor 100—120. *Simbolul de credință oriental* are o istorie mai obscură. Simbolurile de credință orientale preniceene se caracterizează prin adaosuri antieretice, iar față de vechiul simbol roman prin trăsături mai mult sau mai puțin dogmatice și subiective (pentru discuțiile de la *Academia grecească. Patrologia).*

Cuvîntul trebue cerut de idee, să devină de nesuprimat. (Gide).

Mihaaai, pentru *Janus* (bonomul meu amic), cu limbajul lui aproape argou: mă, ascultă la mine, nu am *katharsis,* mă înțelegi? Nu fi mai catolic decît Papa; Mare scofală; lucrez la *Odaia de Comerț,* unde sunt *vîrfuleț administrativ,* T. are conversație; *hobby*-ul inginerului *fondu* (taie cu mîna aerul, se șterge pe mustăți); te-am scos în lume, mamă dragă; ce, ai nas de ceară?; Sunt coconos componist! Tizu cu Ninoșka în flirt; nu am comerciu cu ei; din greșală, mă stimează tovarășu; *Maurice Oxford,* mă rog (mașină); vă stau la dispoziție, rezoluția ajungîndu-mi; să-ți fac mic reportaj de la mare; în fiecare om doarme o canalie, dar într-însul bestia are insomnie; mama lui de pește; bref! tot stînd pe scaun s-a lățit într-o parte a locului; Manolache, beat, spărgea burlanele cu capul, era el de o cul-

tură îndoielnică, tuns ; ai împuțit-o, Popescule, mi-am spus ; Eu, spre deosebire de tine, mai stau de vorbă cu mine însumi ; sărise din baie ; ce mi-am spus : de ectulică ! ; *Finesse !* Zău, tu ? i-am spus ; cu totul accidental mă duceam la piață să iau niște mere să le duc cuiva la spital și, ca să fiu hiperbolic, îi spun : aici e un cîine mort, îngropat, n-o să-l dezgrop eu ! Asta, alt monument : impiegat la serviciul *Abonamente radio ;* ascultă guguștiuc ! Din ce mi se trage ? Mi se trage din cauză că gîndesc. O zbîrcisem ; Ca beneficiari ai unui naufragiu social ; ăștia făceau fascism și comunism la modul oriental (Paul Eluard). Ce sminteală e în lumea asta! Aplauda ca un înotător. Cine sta și pîndea la pod ?

Pentru personajul C. : *Epigramă* — de un poet cumsecade (pentru *Săptămîna Nebunilor*) :

Ea pe sub șefi de cabinet
Îi vin cadouri berechet
Și-i curg atît de fin ciorapii
Că printre ei înoată crapii...

Tot ea, caracterizată de același : se ciocneau carîtele pe drumul Snagovului (ca să vorbim în limbaj cronicăresc) ca să fie găsită de curtezani (din cauza tatălui care era mare la curte), era grăbită la ciocnire, arunca cu p..... în cine voia și nu voia ; aruncătoare, domnule ! avea o andrea în locul știut și o mînca ; unul din soți care-i ducea mătușile la Domnița Bălașa la biserică îngenunche în stradă ca s-o hotărască să nu iasă cu o pălărie ridicolă, violetă.

Nume : Nina Vespasian.

Stricte sic dictus (spus cuvînt cu cuvînt).

Fascinantă *Genealogia Cantacuzinilor* de Iorga (posibil model pentru *Princepele*).

— Banul din 1787 purta cu mîndrie *vulturul bizantin* pe armele sale și pecetluia cu același insemn actele sale, scrisorile, zapisele. Citiseră învățate cărți latinești, alături de lucrările lui Ducange (asupra Bizanțului), citiseră basme despre Luchie Cusin Craiul catilor, despre Cusinos Caticos din care *veneau* neapărat Cantacuzinii, despre descendența lor *candinavă* (scandinavă). Vechii Cantacuzini se luptau cu norodul Chimbrilor. Peloponezul fusese moșie Cantacuzină după vechi acte, închinători ai lui Zeus la Olimpia.

Mihai Banul respinge aceste începuturi fabuloase. Nu era ceva nou: Cornarii veneticni visau că au sîngele Corneliilor Romei sau ai Cervilor din Ragusa. Iată o genealogie: Ioan Gheorghe Heracleu Despot, purtase în veacul al XVI-lea titlul: Angel, Flaviu, Comnen, moștenitor al Împărăției de Răsărit, duce al Țerii Românești, Moldaviei și Basarabiei, despot al Peloponezului. Principe al Thesaliei, Macedoniei, Conte de Epidaur, Corinth și de Ungaria, Marchis de Ilfov (Hyephov), Romanați, Teleorman, Suceava, Galați, Ialomița, Prahova și Dîmbovița, domn al Oltului și Mehedinților, gospodar de Hotin și Giurgiu, precum și al Ocnelor de la Telega, baron de Mohilău, Zănoaga, Afumați, amîndoi Filipeștii

și altor posesiuni cantacuzinești prin Ucraina și Ardeal...

(Asta ar merge pentru un urmaș ridicol al acestei familii care ar arbora asemenea titluri. De gîndit pentru *Săptămîna Nebunilor).*

Totdeauna muzica a fost suspectată, mai ales de cei care o iubeau mai mult. (Vezi Nietzsche). (Thomas Mann).

Neftiotache, *latron* al fiului curvei și birjarului din *Săptămîna Nebunilor.*

Supernovele — stele strălucitoare care apar și dispar brusc.

Giraudoux : Orice operă este un plagiat după o altă operă, prima rămînînd necunoscută *(Istoria plagiatului).*

Istoria plagiatului în muzică : *Beggar's Opera* (Opera cerșetorilor) reluată de Britten.

Știri din univers : în 1680 s-a dus vestea în Roma că o *găină virgină* a făcut un ou, avînd pe coajă desenul cometei din acel an.

La Eleusis, la marile mistere, în orgiile sacre, în subteranele Persefonei, se dădea probabil mac, LSD-ul de astăzi. Visau capete de cîine sau șerpi, nimfe devenite lilieci. Pe jăratic se aruncau parfumuri narcotice.

Jurnal de la Poiana

Metrica și orariul oamenilor de la țară. E bine să te odihnești, să stai, adică să nu gîndești (ceea ce mi se pare monstruos). Pauza pe care și-o ia omul, care e de fapt îndobitocirea (starea de anulare totală). Asta

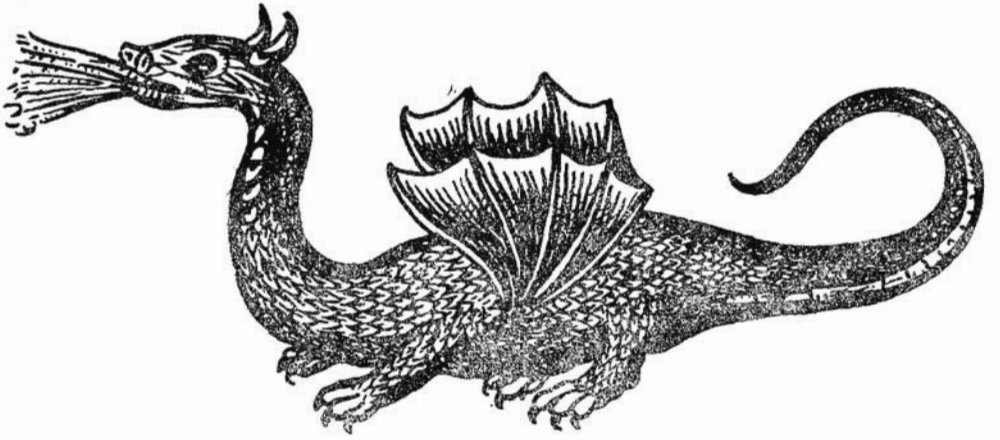

ar prelungi viața, după unii, prin ritmul sacral, după răsăritul soarelui, cîntecul cocoșilor și alte argumente. Faptul mi-a fost explicat de un învățător. Dar, crede el, că nici la vacă, nici la copil nu se gîndește țăranul ? M-a asigurat că nu. La nimic ! De unde știe ? I-a întrebat.

Puterea lui Dumnezeu a umbrit *Fizica* lui Aristotel. (Mc. Colley).

Le Sabbat de *Dr. Cahanes.*

După un demonograf, Jean Wier, la orice Sabbat existau (participau) 72 de duci, conți, marchizi și 7 milioane patru sute cinci mii nouă sute douăzeci și opt de drăcușori *(diablotins).*

Lebedev, comentatorul *Apocalipsei* în *Posedații :* „în secolul nostru al viciilor și al căilor ferate"...

Un inchizitor din Lorena : justiția mea e atît de bună încît cei 16 de sus (spînzurați), arestații de ieri, nu au mai așteptat și s-au spînzurat...

Istoria plagiatului : Șalul cel negru al lui Pușkin e un vechi cîntec moldovenesc auzit de poet.

Ah, Dostoievski !

Ce tehnică previzibilă : răul cu orice preț, făcut în mod imprevizibil; Stavroghin *(Posedații)* se duce și-l ia cu două degete de nas, în plin salon, pe Gaganov și-l duce așa ca pe-un cățel pînă la ușă. Pare o ștrengărie, dar declanșează o catastrofă psihică. Bine, o dată ar merge, să zicem, o bizarerie, dar ce urmează ? Același Nicolai Vsevolodovici (Stavroghin) îi mușcă urechea bătrînului Ivan Osipovici, tot în salon, în timp ce-i șoptește ceva. Stepan Trofimovici scapă o sacoșă pe trotuar în fața povestitorului ca să-l umilească, voind să-l silească pe acesta să o ridice de pe trotuar, lucru pe care nu-l face. Stepan Trofimovici ridică sacoșa și se scuză. Stavroghin care e foarte violent se lasă pălmuit de Șatov, o căzătură, căruia îi luase și soția și-l plătise. Stavroghin nu reacționează, dimpotrivă, are accente de umilință. În *Crimă și pedeapsă* o bătrînă după ce e ajutată de Rascolnicov e jefuită de un ceasornic, dacă țin bine minte. Și așa mai departe. Rămîn la părerea că Dostoievski era un foiletonist de geniu ca Dumas, Hugo și Feval, ceva mai cețos și mai paradoxal, de unde ideea că era genial, lucru pe care eu nu-l cred, oricît ar fi de scandalos lucrul acesta.

Iată scene și vorbe (ce se pot reține din D.) :

— Eu sunt singur, eu sunt toți. Dărîmă-se lumea, eu să-mi pot bea ceaiul ! (Asta e zguduitor).

— Trai liniștit, moarte solemnă !

— Omul ucide, schingiuiește, urăște tocmai în calitatea lui de personalitate.

— E timpul ciomagului, nu al lui Voltaire, zice Ivan Ivanovici.

Dar e suficient ?

Jurnal de la Poiana

Croitorul de la colțul străzii (intrarea în Poiana) m-a intrigat totdeauna. E un bătrîn cu părul alb care trăiește într-o singură cameră. Acolo mănîncă, acolo doarme, coase pe bani puțini pentru lumea săracă a Poianei. Este un *croitor pentru săraci,* cum spunea Trompy. L-am crezut modest și împăcat, cu o existență cenușie, dar iată *cezarismul* din fiecare cum răsare. M. află că strînge bani și că i-a adunat pentru ca să-și ia o mașină ! La vîrsta lui va mai conduce ? mă întreb. Asta îmi amintește de omul care ne așeza perdelele în casă de două ori pe an : Om, *pîinea lui Dumnezeu,* trăit în case mari (Arghezi și alții). Avea bani căcălău, foarte cinstit și cu frica lui Dumnezeu. Apar mașinile pe piață. Își ia una, face trei drumuri. La al patrulea își omoară soacra, sau cumnata, fărîmă mașina și intră la pușcărie pe un an și jumătate, cu toate pilele noastre. „Ce-i trebuia asta ?" se căinează soția. Stupid, ghinion, ce vreți, dar stupid...

The man of crowd (omul mulțimii, Poe).

Orașul are un climat de excitație, o atmosferă de grajd, e însoțit de blazare, spleen, *ennui,* plictiseala ca melodie a orașului metropolă, e incubator de crime, loc pentru *teddy boys.* Iată, în Chelsea se și fac de-acum *pijama parties...* (Schneider).

Cuvintele : Umbla craina după altele ; fă-ți o cruce mare, că-i dracu bătrîn *(pentru Amza, haiducul);* la Dumnezeu și în Țara Românească, totul e cu putință; feciorica și iarba datului ; rochia prinsă cu o fibulă (agrafă) ; părul într-un fiong (fundă) ; firfiriciș cumnat găman ; plătise goștina (darea pe oi) ; un haidău (văcar); casa îngropată în lăurușcă (viță sălbatică), mafler (șarlatan) ; suferind de mișulie (boală venerică) ; se muchilipsi (dichisi) ; o blană de nafea (burta vulpii) ; trimise naramze (portocale) ; suferea de nixis (junghiu, supărare mare) ; oazăn (oacheș) (destrăbălat) ; îi ținu omeliile, dar fata tot cu ochii după pictor ; pistosea strugurii cu picioarele; se pîrcea capra cu țapul ; după o astfel de poroganie (poveste) să nu iasă vreo probozeală (rușine) ; neam de soitar (bufon) ; după atîta zoală (osteneală) ; tainul zilnic de carne, pîine și lumînări plus plată de la vistierie (pentru meșteri zugravi) ; de Paști căpătau postav și atlaz pentru îmbrăcăminte; Radu Ralet ar putea avea un baston de India ; dus în Kara Valahia (Valahia neagră) ; De la București la Tîrgoviște se fac 14 ore de drum ; Radu Ralet care se laudă că are turme în Ardeal care vin la pășunat în Țara Românească, cu turme de porci și cai sau că face comerț la Veneția cu ceară, vite și umple depozitele Sultanului, cu unt, miere de prisosință ; face albinărit, adică. Mierea se cumpără toamna și vinde cu *vadac* (48 lire italiene). Mai ar vinde Ralet vinuri albe și roșii, cai căutați de ofițerii din Polonia și Transilvania. Curtea de la București avea ziduri, cea de la Tîrgoviște bolovani de rîu.

Fîntînile cu apă rea de la București ; helești-ul lui Hristache, de unde se ia peștele pentru zilele de post *(cegă de Dunăre* și *morun).*

Demetrios, regele Macedoniei, se deghiza pentru a seduce femei.

— *Hippornos* — prostituarea în felul cailor la curtezana Guatena.

— *Floraliile* care-l indignaseră pe Cato Cenzorul (prostituarea publică generală).

— *Spadonii,* care se închiriau ca gladiatorii, pentru plăceri.

— *Sicca Veneria* la Carthagina, templul dedicat lui Venus pentru *Cultul lui Adonis* (cel devorat de mistreț, simbol al istovirii sexuale). Preotesele se flagelau pentru că Adonis era extenuat. Se întrebuințau două simulacre : *fascinum* (phallus) și *fascina.* Se ungeau cu zeamă de urzici. Lucullus a murit de asemenea excese. Petronius descrisese faimoasele *Commissationes* (femei și bărbați în orgii colective). Existau paturi de fildeș, parfume de Arabia, pentru sporirea voluptății. *Histrionii* mimau scene de satiri și nimfe, urmau încoronări cu trandafiri. Alte exemple de voluptate colectivă : soldații frigieni se masturbau la ușa lui Hector, fapt care o turba de plăcere pe Andromaca (vezi Martial). Pentru adormit : opiu și laudanum. La banchete se reconstituia mitologia. Caesar (bărbatul tuturor femeilor și femeia tuturor bărbaților) se deghiza în Apollo, părintele muzelor. Existau *Cărțile lui Elephantis,* manuale de voluptate, cercetate de Tiberiu. Tabloul luat de Tiberiu și pus în loc sacru, înfățișa pe Meleagru, care primea omagiile bucale ale Atalantei. Existau *sclavi nomenclatori* (cei care țineau socoteala taxelor de prostituție, oamenii cu condicuța). Anthionus, iubitul lui Hadrian, are numele trecute printre astre, i s-au făcut temple și statui, se băteau monezi cu chipul său, era arhitect, magician, jurisconsult. Commodus, fiul lui Marc Antoniu, făcea prostituție bucală de mic copil. A ucis cu ciomagul pe toți estropiații din Roma. Îl imita pe Hercule, dădea oaspeților mîncăruri amestecate cu fecale. Trupul i-a fost aruncat în *spoliarum.* Heliogabal s-a căsătorit la Carthagina cu o piatră neagră (Soarele). Era vorba de un cult sirian (pentru Messer, *Princepe).*

— *Mithracismul,* cultul soarelui (vezi *Istoria plagiatului*) era rival al creștinismului (se făcea botez, ungere cu miere, împărtășanie cu pîine, apă, vin etc., dar mai fastuos. Dupuis, în *Originea Cultelor,* spune că viața lui Iisus e o fabulă solară (Iisus e soarele, biserica lui e orientată spre răsărit...).

— Ioan Valahul poate fi foarte bine un *esenian* — doctrină în care se făceau mese comune, totul sobru, în celule, trai solitar, purtau haine albe. Doctrina era un amestec de idei mistice din samaveenii indieni și Pithagoras, Platon etc. Aveau două centre : lacul Maoris (Egipt) și Engadi (lîngă Marea Moartă) (Palestina). A patra inițiere se cerea celor

ce erau messianici (vezi și Iisus). Într-o sală săpată în munte cu mese și scaune de piatră, ca și în metempsihoza pithagoreicienilor sau în reîncarnările buddhiștilor, esenienii credeau în viața viitoare. Sfintele creștine, Magdalena și Maria Egipteanca ar fi fost curve pocăite...

— Mă agit în această dilemă : să fiu moral sau să fiu sincer. (Gide).

Istoria plagiatului : nașterea lui Rascolnikov ; *Aleko* din *Țiganii* lui Pușkin, *Evgheni Oneghin, Dama de pică* (Hermann), *Vadim* al lui Lermontov *(Demonul* și *Peciorin), Istoria lui Iuliu Cezar,* a lui Napoleon III ; *Moș Goriot* (vezi Rastignac) plus criminalul Pierre François Lacener din *Cronicile judiciare* (criminalul teoretician). Dar și viața copiază literatura: romanul *Crimă și pedeapsă* este predat cînd studentul moscovit Danilov o omoară pe cămătăreasa Popova și pe servitoarea ei. Mai departe : păianjenul uriaș din vedeniile lui Svidrigailov, devenit gîndac și păianjen în *Metamorfoza.* Mai poate fi făcută o apropiere între supraomul lui Nietzsche și preceptele morale ale lui Rascolnikov. Zarathustra spune cam aceleași lucruri ca inginerul Kirilov din *Posedații.* Pe micul Dostoievski îl sperie lupul, copilul lui Zarathustra se încrede în leu. (Ion Ianoși).

— Tirania e o deprindere. (Dostoievski).

— Molière care ia din *Cyrano* faimoasa scenă : *ce căuta în galeră.*

Comunicările lui Zeitblóm :

— Thomas Mann : *ROMANUL UNUI RAMAN* (Opere, vol. XII, p. 304.)

Urările lui Lion Feuchtwanger, care știa prea puțin despre opera și despre intențiile mele, au fost însoțite de un dar : *Scrierile lui Agrippa von Nettesheim,* atențiune de mare preț ! Pentru că am găsit acolo, imediat, un capitol abracadabrant și fulminant despre *invocarea diavolului* și despre *magia neagră* și mai mult încă : unul despre muzică sau, mai bine zis, împotriva ei, plin de invective moraliste. La poeții greci, se spune acolo, Zeus nu cîntă niciodată, nici de țiteră nu s-atinge, iar zeița Pallas blestemase fluierul. „Ca să spunem adevărul adevărat, ce poate fi mai nefolositor, mai demn de dispreț și ce trebue mai mult evitat decît cîntăreții din fluier, cîntăreții din glas și alți muzicaștri de soiul ăsta care, cu o dulcegărie otrăvită, aidoma sirenelor cu cîntecul lor ușuratec, cu gesturile lor prefăcute, cu sunetele lor înșelătoare, încearcă să vrăjească sufletele oamenilor și să-i prindă în mrejele lor ? Din pricina asta, vajnicele femei ale thracilor l-au luat la goană pe Orpheu care, cu cîntecele sale, îi muiase de tot pe bărbați".

— *Musical Quarterly* își arată gratitudinea pentru articolul recent trimis, printr-un dar neobișnuit, o carte în care sunt reproduse în facsimil toate scrisorile lui Beethoven aflătoare în America. Le-am privit îndelung, trăsăturile acelea, niște zgîrieturi agitate, ortografia lor deznădăjduită, această dezarticulare

aproape dementă și „n-am putut găsi dragoste“ în inima mea pentru el. Am împărtășit, și de data aceasta, sentimentul lui Goethe, de reticență față de acest „om deslănțuit“, și din nou raporturile dintre muzică și spirit, muzică și morală, muzică și omenie, mi-au dat de gîndit. Oare geniul muzical n-are nimic de-a face cu umanitatea, cu o „societate ameliorată“? Nu cumva lucrează chiar împotriva ei? Cu toate acestea Beethoven era un om care *credea* în dragostea revoluționară de om și s-au găsit literați francezi care i-au reproșat cu dispreț faptul de a folosi, *ca muzician*, limbajul unui ministru radical... Spună cine ce vrea, francezii sunt esteți. Mă conving din nou de faptul acesta comparînd două cărți, una a unui german, alta a unui francez, care au ca obiect opera mea și care, în toamna aceea mi-au ajuns în mînă cam în același timp. Titlul celei franțuzești (autorul e Jean Fongère) asociază numele meu la ideea de *Séduction de la mort*, cea germană de Arnold Bauer, apărută în zona răsăriteană, vorbește despre opera mea în legătură cu „Criza culturii burgheze“. Crede oare spiritul francez în această criză? Am impresia că, întocmai ca și după primul război mondial, lasă germanilor sarcina de „a visa apocalipsuri“, și se interesează mai mult de lucruri cum e *Seducțiunea morții*. Că spiritul german e metafizic iar cel francez social e un adevăr destul de relativ.

Un interviu cu Hemingway:

— ...Există, ce-i drept, o latură a scrisului care e solidă și nu faci nimănui nici un rău dacă vorbești despre ea; cealaltă este însă mai spinoasă și dacă se vorbește despre ea, se năruiește toată construcția și pînă la urmă nu mai rămîi cu nimic în mînă...

— Da, firește, scrisul este o plăcere...

— Cînd lucrez la o carte sau la o povestire, încep să scriu cît mai devreme cu putință, îndată după ce se luminează de zi. Nimeni nu mă deranjează, e răcoare sau e frig, te antrenezi ușor la lucru, te „încălzești“ scriind. Citești ceea ce ai scris ieri, și cum totdeauna te oprești din scris cînd știi cum ai să mergi mai departe, începi pur și simplu să scrii mai departe. Scrii mai departe pînă cînd ajungi la un loc de unde mai ai încă material de scris și știi cum ai merge mai departe, și acolo te oprești și încerci să trăiești, cum poți, pînă a doua zi, cînd o iei de la început. Să zicem că ai început la șase dimineața; lucrezi atunci poate pînă la prînz, cînd ești oarecum stors, și totuși nu ești stors ci, într-un fel, mulțumit, ca și cum ți-ai petrecut timpul cu femeia pe care o iubești. Pînă a doua zi nu ți se poate întîmpla nimic, nu poți păți nimic, nu este nimic important pînă a doua zi cînd o iei de la început. Așteptarea pînă a doua zi, asta e greu de îndurat.

— Te poți elibera de gîndul la subiect (la material), așa cum ești cînd stai la mașina de scris?

— Firește, dar pentru asta trebue să ai disciplină, și disciplina asta trebue cucerită. Altfel nu merge.

— Scrieți din nou ceea ce ați scris cu o zi înainte, sau faceți asta la urmă cînd e totul gata?

— În fiecare zi scriu totul din nou, pînă la punctul la care m-am oprit. Cînd totul e gata, firește, mai revăd o dată. Cînd bate altcineva la mașină și vezi treaba scrisă limpede în fața ta, mai ai prilej de corectat și de schimbat. Ultima ocazie e la corectura în coală. Ești recunoscător cînd ai mai multe ocazii...

— De cîte ori scrieți din nou ?

— Depinde. Sfîrșitul la *A farewell to arms,* vreau să spun ultima pagină, am scris-o de 39 de ori pînă să ajung să fiu complet mulțumit.

— Era vreo problemă tehnică ? Ce vă provoca ?

— Să găsesc cuvintele potrivite...

— Thornton Wilder vorbește despre mijloace auxiliare care vin în sprijinul memoriei și ajută pe scriitor în munca lui de fiecare zi. El spune că ați povestit că ați avea 20 de creioane ascuțite pregătite.

— Nu cred să fi avut vreodată în viața mea 20 de creioane. Dacă întrebuințez 7 creioane nr. 2 într-o zi, e mult.

...

— Ceea ce face lucrul imposibil, sunt telefoanele, vizitele...

— Pentru ca să scrii e nevoie de o anumită stare de spirit ? Mi-ați spus odată că nu scrieți bine decît cînd sunteți îndrăgostit. N-ați vrea să-mi spuneți ceva mai mult în chestia asta ?

— Ce întrebare ! Ai un fel de-a întreba — toată considerația ! Poți să scrii oricînd cînd lumea te lasă în pace. Sau, mai curînd, poți să scrii cînd ești în stare sau să nu ții seama de nimic. Dacă n-ai nimic împotrivă, m-aș opri aici...

— Cum e cu siguranța financiară ? Poate ea influența scrisul ?

— Dacă începe foarte devreme și iubești și viața ca și munca, atunci îți trebue mult caracter ca să reziști ispitelor. Cînd scrisul a devenit însă viciul principal și o mare plăcere, atunci numai moartea te oprește. Atunci siguranța financiară este un mare ajutor, în măsura în care te ferește de griji. Grijile distrug capacitatea de a scrie. Boala la fel.

— Vă aduceți aminte de un anume moment în care v-ați hotărît să vă faceți scriitor ?

— Totdeauna am vrut să devin scriitor...

— Ce pregătire spirituală ați socotit-o cea mai indicată pentru un scriitor începător ?

— Hai să zicem că s-ar duce să se spînzure pentru că-i este cu neputință să scrie. Ar trebui salvat fără milă și tot restul vieții ar trebui lăsat în seama lui să se silească să scrie cît de bine poate. Cel puțin, cu povestea asta, cum s-a spînzurat, poate face un început...

— Ați recomanda tinerilor scriitori munca de ziarist ? V-a ajutat munca de la *Kansas City Star ?*

— La *Star* erai silit să înveți să scrii simplu, obiectiv. Asta-i util pentru oricine. Munca gazetărească nu poate strica nici unui tînăr scriitor, și-i poate fi utilă dacă se lasă la vreme de ea. Dealtfel asta-i una din cele mai colbăite banalități care există. Dar, dacă pui întrebări răsuflate nu te mira că primești răspunsuri răsuflate...

— Ați scris odată în *Transatlantic review* că unicul motiv care vă

determină să scrieți articole de gazetă este onorariul mare. Ați scris : „Și dacă trebue astfel să distrugi ceea ce ai de preț în tine, cel puțin să cîștigi bani mulți". Socotiți scrisul ca un fel de autodistrugere ?

— Nu-mi amintesc să fi scris așa ceva vreodată. Dar poate că am spus ceva atît de stupid și de răutăcios pentru ca să nu-mi bat capul să spun ceva cu rost. Firește că nu socotesc scrisul ca un fel de autodistrugere, deși gazetăria, dacă ai ajuns la un anumit punct, poate însemna, pentru un scriitor cu creație serioasă, sinucidere.

— ...

— Un scriitor care poate să scrie și să aibă și o activitate didactică ar trebui să aibă prilejul să le facă pe amîndouă. Mulți scriitori capabili au dovedit că se poate...

— Socotiți societatea altor scriitori și stimularea pe care o constituie ca reprezentînd o valoare pentru vreun autor ?

— Firește.

— La Paris, prin anii douăzeci, ați avut vreun sentiment „de grup" cu ceilalți scriitori și artiști ?

— Nu, n-a existat un sentiment de grup. Ne respectam unii pe alții. Aveam considerație pentru o mulțime de pictori ; unii erau de vîrsta mea, alții mai bătrîni — Gris, Picasso, Braque, Monet, care atunci mai trăia — și mai erau și cîțiva scriitori : Joyce, Ezra (Pound), buna Gertrude Stein...

— Cînd scrieți, vă simțiți influențat de ceea ce citiți atunci ?

— Nu, de la *Ulysse* al lui Joyce încoace. O influență directă n-a avut. Dar atunci, cînd cuvintele cunoscute nu ne mai păreau utilizabile și trebuia să luptăm pentru fiecare cuvînt, influența lui a schimbat totul și ne-a permis să ne eliberăm de tot ce era tradițional, moștenit.

...

Joyce era un scriitor de seamă și numai dobitocilor le explica cu ce se ocupă. De la ceilalți scriitori, pe care îi stima, se aștepta ca ei să se lămurească citindu-l...

— Cum e cu influența contemporanilor asupra operei dvs. ? Cu ce-a contribuit, dacă a contribuit, Gertrude Stein sau Ezra Pound sau Max Perkins ?

— Iartă-mă, dar această trecere în revistă a cadavrelor nu-mi place... Miss Stein s-a exprimat destul de amplu și cu o considerabilă lipsă de exactitate cu privire la influența ei asupra operei mele. Ea avea nevoie de asta, după ce învățase, dintr-o carte (The Sun Also Rises), arta de a scrie dialog. Pentru mine nu era ceva nou să învăț cîte ceva de la fiecare, de unde puteam, de la vii și de la morți și nu-mi dădea prin cap că Gertrude o să se tulbure atît de teribil. Din alte puncte de vedere ea scria destul de bine. Ezra era, în chestiunile pe care le cunoștea cu adevărat, excepțional de inteligent... Dar, în fond, nu te plictisește felul ăsta de conversație ? Mie îmi repugnă, flecăreala asta de scară din dos, despre literatură, în care spălăm rufe murdare de 35 de ani...

— ...

— Citesc mereu, cît de mult pot. Am grijă să-mi fac totdeauna rezerve de cărți.

— Pe cine dai drept ascendenți literari ? Acei de la care ai învățat mai mult ?

— ...Mi-ar trebui o zi întreagă să-mi aduc aminte de toți. Și atunci aș lăsa impresia că-mi revendic o

cultură, pe care niciodată n-am avut-o...

Nu-i o întrebare răsuflată, e o întrebare chiar foarte bună, dar trebuie luată foarte în serios și pretinde o cercetare a conștiinței. Am numit și pictori, pentru că învăț cum să scriu de la pictori ca și de la scriitori. Cum ? Mi-ar trebui o zi întreagă să-ți explic cum. Ce înveți de la compozitori și din studiul armoniei și al contrapunctului, asta cred că știe fiecare...

În legătură cu Hieronymus Bosch, pictor simbolist...

— Cînd un scriitor lasă pe dinafară lucruri pe care nu le cunoaște, atunci ele lasă impresia unor găuri în ceea ce scrie.

— Admiteți că în romanele dvs. se găsește simbolism ?

— Presupun că sunt unele simboluri, pentru că criticii mei găsesc mereu cîte unul. Nu te supăra că nu vorbesc cu plăcere despre asta și că nu-mi place să fiu întrebat. E destul de greu să scrii cărți și nuvele fără să mai fii rugat să le și comentezi. Și-apoi le iei pîinea de la gură comentatorilor. Dacă 5-6 comentatori sau mai mulți reușesc să lucreze întruna la asta, ce să mă mai amestec și eu ? Cui îi place să citească tot ce-am scris. Ce-or să găsească în ce citesc arată ce-au adus ei în lectura lor.

— Ați putea spune cît efort concentrat ați depus la elaborarea unui stil propriu ?

— A răspunde la asta ar dura obositor de mult, și dacă am pierde pentru asta cîteva zile, am fi, la sfîrșit, în așa măsură coborîți în noi înșine, că n-am mai putea scrie.

Aș spune : ceea ce diletanții numesc „stil" este, cel mai adesea inevitabila perplexitate, încurcătură în care se înnămolesc la primele încercări de a face ceva ce nu s-a mai făcut. Rar are vreun clasic nou vreo asemănare cu unul vechi. La început oamenii nu pot vedea decît stîngăcia. Apoi se obișnuiesc. Cînd cei noi se dovedesc nepricepuți, lumea socotește această nepricepere „stil" și mulți îl imită. E foarte regretabil.

— Ați descris vreodată o situație pe care să nu o fi cunoscut personal ?

— Curioasă întrebare! Ce înțelegi prin „cunoscut personal" ? Cunoștință corporală ? Un scriitor dacă face doi bani, nu descrie. El inventă sau „face" ceva din cunoștințe personale și nepersonale, și uneori pare că are o cunoștință inexplicabilă, din izvoare uitate, din evenimente ale poporului său, sau ale familiei sale...

— Vă face plăcere să recitiți cărțile dvs. ; nu aveți sentimentul că ați vrea să modificați cîte ceva din ele ?

— Le recitesc uneori, pentru ca să mă stimulez, cînd mi-i greu să scriu, și-atunci îmi amintesc că întotdeauna mi-a fost greu să scriu, și că uneori mi s-a părut chiar imposibil...

— Cum dați nume eroilor ?

— Cum pot.

...

— O întrebare rezonabilă nu-i tocmai o bucurie, dar nu este o plictiseală.

...

— O carte cuprinde mult mai mult decît găsești în ea la prima citire, dar nu-i treaba scriitorului să dea lămuriri sau indicații.

— Ce interval de timp este necesar să-l ai, de la un eveniment înainte ca el să poată lua forma unui roman ? De pildă accidentul de avion din Africa.

— Depinde de eveniment. Cred că nu există o regulă. Pentru un scriitor experimentat este desigur valoros să trăiască un aterizaj forțat într-un avion în flăcări. Învață, cu ocazia asta, o mulțime de lucruri importante. Dacă poate face cu ele ceva, sau nu, depinde de faptul dacă scapă cu viață. Să supraviețuiască este pentru un scriitor tot atît de greu și tot atît de important ca și pentru oricine.

...

— Cei ce nu rezistă sunt totdeauna cei mai agreați. Cel ce moare devreme și ușor, și renunță, pentru un motiv binecuvîntat, este mai drag oamenilor, pentru că este înțelegător și omenos. Greșelile și lașitatea bine camuflată sunt omenești și totdeauna mai agreabile.

— Pînă în ce grad, socotiți, ar trebui un scriitor să se ocupe de problemele sociale și politice ale vremii sale ?

— Fiecare își are conștiința sa și n-ar trebui să existe reguli după care să funcționeze conștiința. Despre sentimentele politice ale unui scriitor poți spune cu siguranță numai asta : pentru ca opera lui să dureze, să nu vă preocupați de politica lui cînd îl citiți. Mulți dintre scriitorii pecetluiți politici își schimbă adesea atitudinea. Asta-i foarte enervant și pentru ei și pentru revistele lor literar-politice. Uneori trebue să-și revizuiască punctele de vedere — și încă foarte repede. Poate că astea toate ar putea fi respectate ca o artă aparte. Aceea de a alerga după noroc...

THOMAS MANN, vol. XI, pp. 734-735

Scrisoare către Karl Kereny :

— ...Acest Jaacob din Anup, acum încă pe jumătate animal și satir, este viitorul Hermes-Psychopompos. Ai observat că la Neapole l-am așezat pe soclul lui exact în poza lui Hermes din Lysipp ? Îmi place nespus de mult această sculptură, a cărei copie se află în Muzeul Vechi din Berlin, și așezarea lui acolo este un discret omagiu.

DURREL (Writers), 231

— ...Tema artei este tema vieții însăși. Distincția artificială care se face între artiști și ființele omenești este tocmai răul de care suferim. Un artist nu e decît un om care defrișează și sapă și dezgroapă în zone accesibile în mod normal oricărui om normal pretutindeni, și care le expune ca pe niște sperietori de ciori ca să arate lumii la ce e bună.

GEORG LUKÁCS (Writers), 249

— ...Acești scriitori pun *relatarea* în locul creației... și hîrtia e un element răbdător.

MILLER (Writers), 148

— ...Suprarealiștii recurg la vis și, firește, acesta-i un aspect minunat de fecund al experienței. Conștient, sau inconștient, toți scriitorii utilizează visul, chiar dacă nu sunt suprarealiști. Vedeți dumneavoastră, mintea în stare trează e mai puțin comodă în artă. În procesul scrierii există o luptă pentru a scoate la iveală ceea ce tu însuți nu știi. A așterne pe hîrtie numai ceea ce știi conștient nu înseamnă realmente nimic, nu te duci nicăieri. Cu puțină practică, oricine poate face asta, oricine poate deveni un fel de scriitor.

HUXLEY (Writers), 168

— Ce credeți despre capacitatea de creație în general ?

— Da, ce-i cu ea ? Cum se face că la cei mai mulți copii învățămîntul pare să distrugă impulsul creator ? De ce atît de mulți băieți și fete ies din școală cu facultățile de percepție tocite și cu orizontul limitat ? Majoritatea tineretului pare să ajungă la o ateriosclerozǎ mentală cu 40 de ani înaintea celei fizice. Și altă chestiune : de ce unii oameni își păstrează o minte luminată și elastică pînă la adînci bătrînețe pe cînd alții devin rigizi și neproductivi înainte de cincizeci de ani ? E o problemă de biochimie și de educație a adulților.

— Unii psihologi pretind că impulsul creator este un fel de nevroză. Sunteți de aceeași părere ?

— Categoric, nu ! Nu admit nici un moment că facultatea de creație este un simptom de nevroză. Dimpotrivă, nevropatul care izbutește ca artist are de înfrînt un handicap considerabil. El creează în ciuda nevrozei, nu datorită ei.

RALPH FOX (Writers), 77

(Flaubert) spune însuși că operele în care s-a acordat stilului și formei cea mai mare atenție sunt de cele mai multe ori de mîna a doua, iar într-un loc spune de-a dreptul că nu e deloc sigur că se poate stabili un semn distinctiv pentru stilul desăvîrșit. Cînd scrie despre marii scriitori ai lumii, o face cu invidie : „Ei n-au nevoie să umble după stil, sunt puternici cu toate slăbiciunile lor și tocmai din cauza slăbiciunilor lor ; dar noi, cei mai mărunței, noi nu contăm decît după gradul de desăvîrșire în execuție..."

(Scrisoare către Louise Colet, 1852)

RALPH FOX (Writers), 39

— Dar nu s-ar putea oare ca noul film, înarmat cu sunet, cu culoare, capabil să folosească muzica... (el și-a creat muzica sa proprie, o creație a tehnicii moderne, care se deosebește prin însăși natura sa de muzică ca atare) să constituie el, artă tînără, viguroasă, eposul erei noi ?

— Nu se poate deloc tăgădui că ar izbuti într-o mare măsură, dar, după părerea mea, nu cu desăvîrșire. Pentru că romanul va prezenta totdeauna avantajul de a putea oferi o imagine mai completă a omului, că va putea înfățișa importanta viață interioară sub o formă distinctă de dramatismul pur, de omul în acțiune, posibilitate care depășește domeniul filmului.

RALPH FOX (Writers), 20

— Criza concepției despre lume privește filosofia și de aceea forma. De la primul război mondial concepția filosofică a celor mai mulți dintre scriitorii englezi a fost profund influențată de acel ultim liberal european care a fost Sigmund Freud. Psihanaliza, așa cum a dezvoltat-o Freud, este deificarea individului, anarhia intelectuală dusă la extrem.

ELIOT (Writers), 83, 11

Ezra Pound îi spunea lui Eliot :
— N-are nici un rost să încerci să faci ceva ce-a fost făcut de altul cît se poate de bine. Fă altceva.

DURRELL (Writers), 236

— ...Interesul meu pentru formă — acum vorbesc serios, fără modestie — poate fi o indicație că-s un talent de mîna a doua. Trebue să vezi lucrurile și sub acest aspect. În fond n-are importanță dacă ești un talent de mîna întîi, sau a doua, sau a treia, dar are o importanță primordială ca apa să-și găsească propriul ei nivel și ca tu să faci cît poți mai bine cu mijloacele care ți-au fost date. E inutil să te străduiești să faci lucruri care-s în afara posibilităților tale, întocmai cum e profund imoral să nu scoți tot ce poți din calitățile tale. După cum vezi, nu artistil în fond mă interesează. Mă folosesc de el ca să încerc să devin un om fericit, ceea ce mi-e mult, mult mai greu. Găsesc că arta e ușoară. *Viața e grea.*

DURRELL (Writers), 230

...Stiliștii m-au învățat economie de care avem mare nevoie. (Eu n-am fost niciodată un mare stilist cu bună știință.) Fiind din fire prea plin de efuziune, e foarte probabil că am învățat totdeauna mai mult de la acea categorie de scriitori pe care nu i-am uitat niciodată realmente. Ei m-au învățat ceea ce m-a învățat și jurnalismul faptelor diverse : să spui faptul cel mai important în prima frază — un truc simplu, după cum vezi...

DURELL (Writers), 229

— Constatați o anumită influență în scrisul dvs. ?
— Știți, nu mă prea împac cu termenul, pentru că, ceea ce admir copiez. Șterpelesc. Cînd spui „influență" se sugerează infiltrarea materialului altuia într-al tău, semi-conștient. Dar eu nu citesc numai de plăcere, citesc ca un salahor, și cînd dau peste un lucru de efect, îl studiez și încerc să-l reproduc. Așa că sunt, probabil, cel mai mare hoț imaginabil...
...Dar astea nu-s influențe. Șterpelesc efecte, învăț meseria... *(Istoria plagiatului).*

HUXLEY (Writers), 177

— *...Do you still believe that fiction can give a fuller view of life than tragedy ?*
— Da, eu cred și acum că tragedia nu e necesarmente cea mai înaltă formă. Poate că cea mai înaltă formă nici nu există. Îmi pot imagina ceva

mult mai cuprinzător și totuși la fel de sublim, ceva ce se poate întrevedea în piesele lui Shakespeare. Cred că, într-un fel oarecare, elementul comic și cel tragic, pot fi aliate, mai mult sau mai puțin total. Cum, nu știu. Nu mă întreba cum. Dacă zilele astea va apărea un nou Shakespeare — precum sper — poate că vom vedea...

...Chauser. Păi, Chauser a inventat o întreagă psihologie din absolut nimic : o realizare incredibilă. E una din marile nenorociri ale literaturii engleze că Chaucer a scris într-o vreme care a făcut ca limba lui să devină incomprehensibilă. Dacă s-ar fi născut cu două-trei sute de ani mai tîrziu, cred că toată evoluția literaturii engleze ar fi fost alta. N-am mai fi avut acea manie platonică — care a despărțit mintea de trup și spiritul de materie

JEAN ANOUILH

(citat de André Maurois în Nouv. Litt. 26 nov. 1964)

C'est très joli, la vie, mais cela n'a pas de forme. L'art a pour objet de lui en donner une.

EZRA POUND, ABC, 36

— *Great literature is simply language charged with meaning to the utmost possible degree.*

POUND (Writers), 37

— Îmi place fraza lui Eliot :

„Nici un vers nu-i *liber* pentru omul care vrea să facă o treabă ca lumea".

HUXLEY (Writers), 166

— ...Ați fost mult influențat de criticii dvs. ?

— Nu, n-au avut niciodată vreun efect asupra mea, pentru simplu motiv că nu i-am citit niciodată. N-am urmărit niciodată să scriu pentru o anumită persoană sau un anumit public ; am încercat pur și simplu să lucrez cît mai bine și-atîta tot. Criticii nu mă interesează pentru că ei sunt preocupați de lucruri trecute și isprăvite, pe cînd pe mine mă preocupă cele ce vin. De pildă, nu mi-am recitit niciodată primele mele romane. Poate c-ar trebui să le recitesc.

HUXLEY (Writers), 167

— ...Lucram la (revista) *Athaeneum*, dar plăteau foarte puțin, nu destul ca să poți trăi ; așa că în momentele libere lucram pentru publicațiile Condé Nast. Lucram pentru *Vogue* și *Vanity Fair*, și pentru *House and Garden*. Scriam articole despre orice, de la ornamentări în ipsos pînă la covoare persane. Și nu numai atît. La *Westminster review* am făcut critică dramatică. Și, să nu-ți vină să crezi, am făcut chiar și critică muzicală. Recomand din toată inima felul acesta de jurnalism, ca ucenicie. Te obligă să scrii despre orice-i sub soare, îți dezvoltă o anumită ușurință, te învață să-ți stăpînești repede materia și te silește să vezi o mulțime de lucruri. Din fericire n-a trebuit să rămîn multă vreme...

HUXLEY (Writers), 168

— ...Nu cred că există o ocupație ideală pentru un scriitor. Ar trebui să poată scrie aproape în orice împrejurări, chiar și în totală izolare. Uită-te, de pildă, la Balzac, ascuns într-o odaie din Paris, de frica creditorilor, și creînd *La Comédie Humaine*. Sau gîndește-te la Proust, în camera lui căptușită cu plută (deși, natural, primea vizitatori nenumărați). Cred că ocupația cea mai bună este să vezi foarte multă lume, foarte diferită și să cercetezi cele ce-i interesează pe ei. Unul din dezavantajele îmbătrînirii e că te face să tinzi la legături mai restrînse cu oamenii.

...

— Ce diferențiază, după dvs., pe scriitor de ceilalți oameni?

— Trebue să te străduiești, înainte de toate, să pui ordine în faptele observate și să dai vieții un înțeles; asta se împletește cu dragostea pentru cuvinte de dragul lor și cu dorința de a le mînui. Nu-i o chestiune de inteligență; sunt unii oameni foarte inteligenți și originali care n-au nici o afecțiune pentru cuvinte, nici talent să le folosească cu suc-

ces. La nivel oral se exprimă destul de prost...

HUXLEY (Writers), 168

— N-ați făcut niciodată mare caz de Freud, nu-i așa ?

— Nenorocirea cu psihologia freudiană este că se bazează exclusiv pe studiul bolnavilor. Freud n-a întîlnit niciodată o ființă omenească sănătoasă — numai bolnavi sau alți psihanaliști. Și-apoi, și psihologia freudiană este preocupată numai de trecut. Mie mi se par mult mai realiste acele sisteme psihologice care se ocupă cu starea prezentă a subiectului și cu posibilitățile lui virtuale...

HUXLEY (Writers), 175

— ...cum transformați o ființă reală într-un personaj de roman ?

— Încerc să-mi imaginez cum s-ar comporta anumiți oameni pe care-i cunosc în împrejurări date. Firește, îmi bazez personajele pe oameni pe care îi cunosc — nu se poate evita — dar personajele de roman sunt mult simplificate, sunt mult mai puțin complexe decît oamenii pe care-i cunoaștem.

HUXLEY (Writers), 177

— S-ar părea că în ultimii ani v-ați depărtat de satiră. Ce credeți despre satiră în momentul de față ?

— Da, și eu am impresia că m-am schimbat sub acest aspect. Dar rămîn adeptul satirei. Avea nevoie de ea. Peste tot lumea ia lucrurile mult prea în serios, după opinia mea. Oamenii sunt mult prea solemni în multe chestii. Eu sunt pentru înfipt cîte-un ac în fundurile episcopilor și chestii de-astea. Mi se pare că-i procedeul cel mai salutar.

...I was very fond of... *Epistolae Obscurorum Virorum*. I'm sure Swift must have read it...

DURRELL (Writers), 221

— ...Nu fac decît să-ți explic de ce, ca scriitor, ca artist, ești totdeauna un englez orfan ; și trebue să pleci, să te duci în Europa, ca un cuc blestemat, să-ți lași ouăle în cuibul altora...

DURRELL (Writers), 225

— ...D. Eliot a fost atît de amabil să acorde cărții mele *(The Black Book)* o foarte înaltă prețuire. Și ceea ce prețuiește el nu e cartea — care-i mai curînd o curiozitate literară decît o contribuție literară — ci faptul că un băiat de douăzeci și patru de ani a trebuit să treacă printr-o anumită criză caracteristică numai pentru faptul de a putea scrie cartea, și *asta* era ceea ce constituia sinceritatea, veridicitatea, iar nu cartea în sine, nu hîrtia și cu ce era pe ea. Era actul de ruptură, de străpungere, de a auzi deodată propria ta voce, ca și cum ai renaște, ca și cum ai sparge cochilia unui ou, dintr-o dată. Și pentru mine așa a fost ! Cu cartea asta am spart crusta și-a-nceput să curgă lava și tot ce mai aveam eu de făcut era să

găsesc un mijloc de a face ca lava să curgă astfel încît să nu se împrăștie peste tot și să ardă tot. Trebuia s-o canalizez. Asta a fost problema următorilor zece ani. Poezia s-a dovedit a fi o prietenă neprețuită. Pentru că poezia e formă și ispita, seducțiunea formei, asta-i totul!

DURRELL (Writers), 226

— ...A scrie o poezie e ca și cum ai încerca să prinzi o șopîrlă fără să-i cadă coada. Știai asta? În India, cînd eram copil, erau șopîrle mari, verzi și dacă strigai la ele, le cădea coada. Era un singur băiat la noi la școală care putea să prindă șopîrlele cu coadă cu tot. Nu știa nimeni cum făcea. Avea un fel al lui foarte delicat de a se apropia de ele, și venea cu șopîrla cu coadă cu tot. Asta mi se pare cea mai bună analogie. Să încerci să prinzi poezia fără să-i cadă coada.

DURRELL (Writers), 228

— ...Nu credeți că s-ar putea spune că ei (artiștii)... mint întruna...?

— Păi ei inventă, nu? Sunt toți egocentrici, presupun, fundamental egocentrici. E și scrisul o formă de a te scoate singur în evidență, nu?

DURRELL (Writers), 230

— V-ați dezvoltat stilul dvs. în mod conștient, sau a venit de la sine, în mod natural?

— Nu cred că poate cineva să-și dezvolte un stil în mod conștient. Am fost uluit cînd am citit că bătrînul Maugham copia în fiecare dimineață în mod solemn o pagină din Swift, ca să învețe meseria, să-și însușească un stil. M-a frapat ca un lucru pe care eu nu l-aș face niciodată. Nu cred că greșiți cînd spuneți „în mod conștient". Vreau să spun, e ca și cum ai spune „Visați în mod conștient?" Nu se știe mare lucru despre aceste procese de creație. Eu cred că scrisul în sine te face să evoluezi și scriitorul provoacă evoluția propriului său scris și pînă la urmă se produce un fel de amalgam cu toate pe care le-ai ciupit și se creează o nouă personalitate care-i a ta proprie, și atunci ești în stare să plătești toate datoriile acelea obositoare, și cu o mică dobîndă pe deasupra, ceea ce-i singurul lucru onorabil pe care-l poate face un scriitor — cel puțin un scriitor care-i hoț ca mine. *(Istoria plagiatului).*

MILLER (Writers), 144

— ...După părerea mea nu-i bine să gîndești, un scriitor n-ar trebui să gîndească mult...

...Scriam de undeva din adînc... și cînd scriu, nu știu absolut exact ceea ce se va întîmpla. Știu despre ce vreau să scriu, dar nu mă preocupă prea mult cum să scriu...

MILLER (Writers), 145

— ...Cine scrie cărțile cele mari? Nu noi, care le semnăm cu numele noastre. Ce-i un artist? E omul cu antene, omul care știe să prindă curentele din atmosferă, din cosmos; el n-are decît facilitatea de a prinde... Cine-i original? Tot ce facem, tot ce gîndim, preexistă și noi

nu suntem decît intermediari, asta-i tot, facem uz de ce plutește-n atmosferă. De ce ideile, marile descoperiri științifice apar adesea în același timp în mai multe părți ale lumii ? Același lucru e valabil și pentru elementele care intră în compoziția unui poem, a unui mare roman sau orice operă de artă. Ele există în atmosferă, doar că nu căpătaseră glas, asta-i tot. Ele au nevoie de om, de interpret, care să le nască. Da, așa-i, dar e la fel de adevărat că unii oameni merg înaintea timpului lor. În zilele noastre însă, eu cred că artistul nu e mult înaintea timpului său, nu atît cît omul de știință. Artistul a rămas în urmă, imaginația lui nu-i în stare să țină pasul cu a oamenilor de știință...

MILLER (Writers), 146

— ...Am spus că scriitorul e un om care are antene : dacă el și-ar da într-adevăr seama ce este, ar fi foarte umil. Ar recunoaște că e un om dotat cu o anumită facultate, destinată să fie pusă în serviciul celorlalți oameni. N-are de ce fi mîndru, numele lui nu-nseamnă nimic, eul lui nu-i nimic, el nu-i decît un instrument într-un lung proces.

MILLER (Writers), 147

— Durrell vorbește despre nevoia scriitorului de a străpunge crusta cu scrisul său, de a-și auzi sunetul propriei sale voci. Nu-i asta propria dvs. expresie ?

— Da, cred că da. În orice caz așa s-a întîmplat și cu mine cu *Tropicul Cancerului*. Pînă în momentul acela se putea spune despre mine că sunt un scriitor în derivă, influențat de fiecare, împrumutînd tonalități și nuanțe de la fiecare din scriitorii care-mi plăcuseră vreodată. Eram un *literat*, ai putea spune. Și am devenit un *ne*literat : am tăiat cordonul ombilical. Mi-am spus : voi face numai ceea ce sunt în stare să fac eu însumi, să mă exprim pe mine — ăsta-i motivul pentru care am folosit persoana întîi, pentru care am scris despre mine. Am hotărît să scriu din punctul de vedere al propriei mele experiențe, ceea ce știam și simțeam. Și asta mi-a fost salvarea.

MILLER (Writers), 156

— ...După ce-am început să scriu, mi-am dat seama cît de mult eram îndatorat altora. Am fost ajutat, toată viața mea, de prieteni dar și de străini.

MILLER (Writers), 157

— Găsiți că există vreo legătură fundamentală între arte ?

— Absolut ! Dacă ai capacitatea creatoare într-un domeniu, ai și într-altul.

DURRELL (Writers), 11

— ...Din lumea oribilă de-afară, nimic decît un decont de la un editor, din care reies pierderi mari, și o carte poștală disperată din New York, cerîndu-mi știri. Un roman nou și facil mi-a fost emasculat de granguri. La început s-au declarat

de acord să-mi lase cuvîntul „fuck", dacă-l scriu așa „f--k" ; pe urmă numai F-- ; cică bibliotecile s-ar putea ofusca, și să pun numai ---. Sau să caut ceva mai puțin dur. Și să nu-mi fie rușine, să nu fiu furios că scriu lucruri ieftine de felul acesta, știind prea bine că toată cartea nu face decît --- în orice caz ; nu mai știu ce să fac...

MILLER (Writers), 17

— ...

Ascultă, Durrell, nu dispera încă. Dacă te ține cureaua, cel mai bun lucru pe care-l ai de făcut e să mergi pînă la capăt — cu scrisul tău, vreau să spun. Dacă poți rezista, și eu cred că poți, scrie numai ce-ți place. N-ai nici o altă cale, dacă vrei să devii celebru. În orice caz, ei tot or să se cace pe tine, așa că, cel puțin, spune tu întîi ce ai de spus. Eu nu recomand obscenitatea cu orice preț. Fiecare om are felul său propriu de a fi el însuși și de a se exprima atît de categoric și definitiv încît să nu poată fi contestat. Compromisul nu are nici o valoare și nici nu te poate satisface. O sută de cititori tot o să ai, oricînd, și dacă ei vor avea gust și discernămînt, ce altceva mai poți pretinde ? Chiar dacă apuci pe calea onestității absolute, tot greu e. Exprimarea pare să fie atît de simplă, un dar lăsat de la Dumnezeu — și cu toate astea nu-i deloc. E o luptă de-o viață-ntreagă cu tine însuți...

DURRELL (Writers), 19

Hudson îmi spunea întotdeauna, foarte sincer : „Ce poate avea să-mi spună Villon ? El n-a făcut războiul mondial. Dar despre ce război poate fi vorba, decît despre războiul nostru lăuntric, răcneam eu. Arta nu-i poli-

tică, adică valori medii. Arta-i oameni. Nu-i lupta exterioară ci lupta lăuntrică. Dragul meu Henry Miller,

dacă nu cumva am înțeles complet greșit cărțile tale, sau dacă nu pur și simplu tu habar n-ai despre ce scrii, eu asta cred, asta vreau să spun...".

DURREL (Writers), 24

...

Desigur că suprarealiștii mă interesează. Dacă e printre ei un scriitor veritabil, o să răzbească, bănuiesc. Dar cred că ei pun carul înaintea boilor și greșesc cînd iau o critică perfect justă și tăioasă a artei drept o teorie a creației...

MILLER (Writers), 36

...De ce accepți compromisuri? Ai un mic venit. Poți să-ți permiți să spui ce crezi, fă cum îți place. Ai să-ți scutești zece ani de sudoare și chin dac-o faci acum și nu mai tîrziu. Desigur, să faci cum îți place implică un anumit fel de chin, dar e altfel, și mai suportabil. Altfel te mănîncă și te lasă uscat. Dacă faci ce-ți place sau mori sau te întărești...

...Începe (să scrii) chiar acum și scrie din rărunchi. Orice-ai face să fii pe placul editorilor, n-ai să le fii niciodată pe plac. Mai bine să-ți placă ție... Au fost atîția oameni de treabă care au trebuit să-și tipărească, la început, cărțile singuri. Walt Whitman și-a vîndut cărțile singur, din ușă-n ușă, dacă vrei să crezi, sau nu.

HEMINGWAY (Writers), 189

— ...Un scriitor poate fi comparat cu o fîntînă. Sunt tot atîtea feluri de fîntîni cît și scriitori. Ce e important e să aibă apa bună, și e mai bine să scoți în mod regulat o anumită cantitate de apă decît s-o seci și-apoi s-aștepți să se umple din nou.

ELIOT (Writers), 83

— Mă-ntreb ce-nseamnă o „intenție". Vrei să-ți smulgi ceva de la inimă. Nu știi prea bine ce-i aceea ce vrei să smulgi, decît după ce-ai scos-o. Dar n-aș putea folosi termenul „intenție" pentru nici una din poeziile mele. Și pentru nici o poezie.

ELIOT (Writers), 84

— Mă refer la ideile dvs., cu privire la raporturile dintre formă și obiect. Ați fost în stare să alegeți o formă înainte de a fi știut bine ce aveți de gînd să turnați în ea?

— Da, oarecum. Studiezi originalele. Noi, de pildă, studiam poeziile lui Théophile Gautier, și apoi ne spuneam: am ceva de spus care să se potrivească pentru forma asta? Și încercam. Forma dădea impuls cuprinsului.

ELIOT (Writers), 90

— N-aveți impresia că există în opera dvs., chiar și în poeme, o tendință generală de a trece la un public mai larg?

— După părerea mea, aici avem de-a face cu două elemente. Socotesc că una este să scrii piese de teatru (mă refer la *Omor în cate-*

dramă și la *Reuniune de familie)* și alta e să scrii *Patru cuartete.* Cred că asta a dus la o mai mare simplificare a limbajului și la un fel de a vorbi care seamănă mai mult cu o conversație cu cititorul. *Cuartetele* finale sunt mai simple, după cît văd eu, și mai ușor de înțeles, decît *Pustiul* și *Miercurea Păresemilor.* Uneori, lucrul pe care încerc să-l spun, subiectul, poate fi dificil, dar mi se pare că acum îl spun într-un fel mai simplu.

Al doilea element e, după părerea mea, experiența și maturizarea. Cred că în poemele de la început nu eram în stare să spun simplu — că aveam mai multe de spus decît știam cum să le spun, aveam ceva de spus în cuvinte și ritm, și nu puteam stăpîni suficient cuvintele și ritmul ca să pun în ele ce aveam de pus, într-o formă direct inteligibilă.

Tipul acesta de obscuritate apare cînd poetul se află încă în stadiul în care învață să folosească limbajul. N-are ce face și trebue să spună ce are de spus într-o formă mai dificilă. Unica alternativă e să nu-l spună deloc în stadiul acela.

ELIOT (Writers), 90

— Mă întreb dacă ați putea sfătui un tînăr poet asupra disciplinelor sau atitudinilor pe care ar trebui să le cultive ca să-și amelioreze capacitatea sa artistică.

— Cred că-i teribil de periculos să dai sfaturi cu caracter general. Cred că cel mai bun lucru pe care-l poți face pentru un tînăr poet este să-i critici în amănunt un poem oarecare. Discută-l, argumentează-i, dacă e necesar, spune-i părerea ta și, dacă e cazul de făcut o generalizare, lasă-l s-o facă el singur. Am constatat că fiecare om își are felul lui de a lucra și că fiecare pricepe în felul lui...

ELIOT (Writers), 91

— ...Evident, un poet trebue să-și caute o modalitate de a-și cîștiga existența, alta decît poezia...

— ...Sunt convins că dacă aș fi început cariera dispunînd de mijloace de trai, dacă n-ar fi trebuit să muncesc ca să-mi cîștig existența și mi-aș fi consacrat tot timpul poeziei, lucrul acesta ar fi avut o influență ucigătoare asupra mea...

— ...În general, primejdia de a nu avea nimic altceva de făcut te face să scrii prea mult în loc de a te concentra și a te perfecționa în cantități mai mici. La mine *asta* ar fi fost primejdia.

ELIOT (Writers), 92

— ...După o perioadă de evitare a formelor tradiționale vine o perioadă de curiozitate, de a face din nou experimentări cu formele tradiționale. Rezultatele pot fi uneori foarte bune... Asta nu-i contrarevoluție și nici numele de regres nu-l merită...

ELIOT (Writers), 93

— ...Considerați că faptul de a scrie critică v-a ajutat ca poet ?

— Într-un fel indirect, m-a ajutat să aștern pe hîrtie aprecieri critice despre poeți care m-au influențat și

pe care îi admir. Te face mai conștient de influența suferită și o conturează mai bine. La mine a fost un impuls destul de firesc. Cred că cele mai bune eseuri critice ale mele au fost cele despre poeți care m-au influențat, ca să zic așa, cu multă vreme înainte de a mă fi gîndit să scriu eseuri critice despre ei. Ele au probabil mai multă valoare decît oricare din observațiile mele cu un caracter mai general.

RALPH FOX (Writers), 20

...the floos of time,
Which die foor goodness, who have
lived for crime.
Q-124

E clar că scriitorul de azi trebue să facă o foarte riguroasă distincție între ceea ce este realmente național și ceea ce nu-i decît naționalist și antinațional.

RALPH FOX (Writers), 35

— S-a recurs la poezia și la gîndirea Heladei și Romei pentru ca să poată fi înfrîntă dogma și oprimarea progresului din Evul Mediu. Nu era vorba de o gimnastică cerebrală, ci de stăpînirea sufletului omului. Același lucru este valabil și pentru marxism și vremea noastră. El (marxismul) este filosofia progresului omenesc în zilele noastre, singura concepție despre lume care ne pune în situația de a lupta cu succes împotriva dogmelor și a oprimării progresului, luptă în care sufletul omenesc al lumii moderne mai este încă implicat. Fără marxism nu există cale către miezul adevărului, care este obiectul scriitorului mai presus de orice.

RALPH FOX (Writers), 83

Din *Journalul* Fraților Goncourt, *1857.*

— Nimeni n-a spus vreodată că Balzac era un om de stat și cu toate acestea a fost, probabil, cel mai mare om de stat al vremilor noastre, unicul care să fi mers pînă la rădăcina bolii noastre, unicul care, din turnul lui, să fi văzut decăderea Franței de la 1789 încoace, moravurile dindărătul legilor, realitățile de sub vorbe, anarhia desfrînată a intereselor particulare sub înfățișarea înșelătoare a ordinei, influențele personale determinînd arbitrariul administrativ, egalitatea în fața legii spulberată de inegalitatea în fața judecătorului, într-un cuvînt, minciuna în locul programului de la 1789... și altceva nimic. Și totuși, el nu era decît un romancier, care privea lucrurile ca atare.

RALPH FOX (Writers), 37

— Romanul este forma de artă epică a societății noastre moderne burgheze ; el își atinge înflorirea sa desăvîrșită în tinerețea acestei societăți și în vremea noastră pare să fie prin simpatie în descompunerea societății burgheze...

Putem chiar spune că romanul este nu numai creația caracteristică a literaturii burgheze, ci și cea mai mare creație a ei. Este o nouă formă de artă...

RALPH FOX (Writers), 39 (11)

— În realitate mănușa aruncată de film ar putea constitui, pentru roman, o constrîngere la crearea de noi valori, la regăsirea unor însușiri prețioase lăsate în părăsire și, înainte de toate, silindu-l să satisfacă nevoia de acțiune.

Poate că nu doar o simplă propensiune spre infracțiuni sau violență să facă romanul detectiv atît de căutat. El corespunde unei necesități reale de acțiune în literatură, unei necesități de dramatism, pe care filmul a alimentat-o și în fața căreia romanul modern se oprește înspăimîntat.

RALPH FOX (Writers), 51

Romancierul are realmente o activitate filosofică. Marile romane ale lumii, *Don Quijote, Gargantua și*

Pantagruel, Robinson Crusoe, Roşu şi negru, Război şi pace etc. etc. sunt mari tocmai pentru că din ele vorbeşte acest fel de gîndire, pentru că ele explică viaţa de o manieră foarte impresionantă, aş spune chiar inspirată. Aceasta este calitatea care, în arta romanului, deosebeşte neghina de grîu. Există, e-adevărat, şi filosofi care au omis a scrie romane, ceea ce este foarte regretabil, dar nici un romancier n-a putut vreodată să întreprindă o generalizare a personajelor sale fără să fie înzestrat cu această calitate care este rezultatul atitudinii sale filosofice în faţa vieţii.

GEORG LUKÁCS, 252

— ...Nu mi se poate reproşa că încerc să persiflez într-un fel oarecare puritatea şi spontaneitatea cu care artistul percepe lumea.

GEORG LUKÁCS, 252

Gorki spune :

„Scriitorul nu este o oglindă a lumii ci o mică aşchie ; amalgamul social de pe ea s-a spălat şi cum el zace în pulberea străzilor oraşului, micile suprafeţe ale ciobului care-i el (scriitorul) nu pot oglindi viaţa cea mare a lumii, ci doar frînturi din viaţa străzii, mici frînturi de suflete zdrobite".

GEORG LUKÁCS, 253

O veritabilă anecdotă scoate la lumină esenţialul, raporturile esenţiale şi foarte complicate ale unui om cu lumea sa. Simpla observaţie a unui om, oricît ar fi ea de rafinată sub raportul artistic, nu-i suficientă. Orice anecdotă sileşte pe scriitor să-şi plaseze personajele într-o situaţie pe care e imposibil s-o fi observat el însuşi. Artistul, imaginînd astfel de situaţii, trebuia să-şi imagineze şi personajele în continuare, să le poarte mai departe decît îi permite observaţia directă...

ERNST FISCHER, 101

— Arta a devenit problematică, problematică în atmosfera burgheziei capitaliste. În această lume, artistul îşi simte izolarea. El nu-i în mijlocul poporului ; între el şi popor s-a căscat şi prăpastia înstrăinării. Dealtfel, mai există oare, în sistemul capitalist, *poporul ca realitate*, şi nu ca o simplă ipoteză romantică ?

ERNST FISCHER, 125

— Omul e, prin natura sa, un vrăjitor. Prin activitatea sa el transformă şi vrăjeşte lumea înconjurătoare, sileşte natura să-l slujească... El transformă şi vrăjeşte obiectele materiale în simboluri, nume, idei şi în felul acesta se iniţiază în tainele ei şi cîştigă putere asupra ei.

JEAN COCTEAU

(Prefaţă la *Alexandre* de Klaus Mann. p. X)

— Je m'ennuie dès que je ne pas la présence de ce vrai qui ne resulte

ni d'une justice, ni d'un code, mais d'un système secret de poids et mesures.

JEAN PAUL SARTRE, Les mots, 136 :

— Asta-i în natura verbului : vorbești în limba ta proprie, scrii într-o limbă străină.

ERORILE LUI PANAIT ISTRATI
(semnalate de Zeitbleu)

MOȘ ANGHEL

...bogătași români, greci, turci însoțiți de nevestele lor... (Aș fi vrut să văd și eu un turc scoțîndu-și nevestele la petreceri cu bogătași români si greci sau... chiar turci.)

...părul despletit, negru ca valuri de păcură... (Cînd Brăila era turcească nu se știa de păcură în Țara Românească.)

DOMNIȚA DIN SNAGOV

„Constelația Pleiadei"... spune trogloditul Ieremia... (dar cum i-or fi spunînd țăranii români...)

(Tot textul are un vocabular politic ininteligibil pentru cei puși să-l folosească, toți analfabeți.)

CHIRA CHIRALINA

...Pe masă ardea o lampă cu gaz...

(Asta la Istanbul, la 1850).

HAIDUCII

Undeva, la Spilca mi se pare, flăcăii vin la horă cu panglici tricolore la pălărie — înainte de domnia lui Cuza.

Tot pe vremea aceea o fată se sinucide cu gămălii de chibrituri...

Opera de artă este o exagerare. A simplifica este a exagera ceea ce rămîne ; nearătînd într-o operă decît un adevăr, poetul exagerează. (Gide).

Opera creștină : Cruciații în 1204 au nimicit la Constantinopole multe opere păgîne de o mare frumusețe. Sfîntul Martin din Tours a dărîmat toate templele și statuile din Gallia. Sfîntul Trofim a distrus statuile amfiteatrului din Arles.

Opere libertine de curte : *La Celestina* de Rojas (sec. XV).

Ribauderiile — lupanarele din Franța medievală sau acele vitralii care o înfățișau pe Maria Magdalena ridicîndu-și poalele fustei ca să plătească în felul acesta plutașului care o transportă. Omagiul dat lui Lucifer în aceeași epocă. El este sărutat în spate (peste locul știut se așează masca unui om, vezi și în Bosch).

Templierii nu aveau voie să se culce cu femei, ci numai între ei (pentru păstrarea secretului, probabil).

Liturghiile negre : o parodie a liturghiei obișnuite. Vrăjitoarele împărțeau napi negri *(confarreatio)* și aruncau bucăți de broaște pe anafura creștină.

Sămînța diavolului e rece și sterilă (poate spune Messerul Principelui în momentul suprem al dragostei lor).

Orașul preia conducerea economiei înlocuind valoarea primară a pămîntului prin conceptul banilor ca formă abstractă a bunurilor (Spengler). (Vezi și Simmel : *Filosofia banului.)*

O, gurilor, omul e în căutarea unui nou limbaj despre care grămăticul nici unei limbi nu va mai avea nimic de spus. (Apollinaire-*Caligrammes*).

Jurnal de la Poiana

Ploile. E greu pînă încep, vara ţin puţin, sunt violente și torențiale, multă cantitate aruncată cu trăsnete și fulgere ca într-o mare catastrofă ; dar încep ploile mocănești, cele ce aduc cu ploile de noiembrie, nesfîrșite, pline de umezeală, de aburi și de ceva iremediabil trist. Pe drumul din spate trec femei îmbrăcate în negru, văduvele care-și aduc aminte de morți cînd nu mai pot ieși din casă să mai trăncănească și le apucă remușcările și din cimitir se înalță cîte un fum albastru de lumînări și mirosul de tămîie se tîrăște spre noi aducîndu-ne aminte să dăm pomană și să fim buni. Am stat în copilărie lîngă un cimitir. Cineva spunea că de aia am suflet atît de încrîncenat, că am stat lîngă un cimitir, dar cimitirele nu te fac rău, dimpotrivă, îți dau o pace și o iertare, o înțelegere față de semeni pe care nu o ai în altă parte. Cimitirele sunt sedative...

Instrumente : *lyra* (ghitara cu 7 coarde), *aulos* (un fel de oboi) *syrinx* (un fel de flaut al lui Pan, nai de fapt) (pentru *Janus).*

Cuvințele : paspidu (passe piedul), ca dans de epocă ; mazurca și valsul ; favale ; adiata (testamentul) ; foglieta (pentru gazetă) ; nuntă cu ighemonicon (cu mare fast) ; vite chirnave (mai dosădite) ; pielicele de iepure ; a trimite mai întîi o leteră (scrisoare); arsana (debarcader) ; capama (pui cu stafide) ; pisicile se cotîrșau ; a umbla craina; a pierde mult la ghiordun (stos) ; avea o mînă plină de adamanturi (diamante) ; agur galbin (viță sălbatică) ; îi arătă steaua Aldebaran ; diplomele și peceţile ; satul Sperlești ; prisaca de la Hlăpești, sau satul Perișor ; Chiseletul (luat cu 52 de aspri, de argint) — erau două sate ; mahalaua Golescului ; olumuri de vite ; o ceată de dărăbani ; trîmbițași ; cobzari, odobași, surle, trîmbițe, muzicanți (ca cortegiu) ; rîndași de grajd, călăreți cu harapnice, cu țesale ; paicii stropesc cu apă mirositoare obrazul celor ce dau bacșiș ; pristavi (strigători ai agiei) ; muieri podărese, curve și circiumărese. Urări de Paști: *Christos anesti; Alitos anesti*; nasturi cu rubine, ceasuri englezești; Bună seara, dragă-mi ești ; Amza cel cuprins de minte ; scatulcă de odoare ; juvaiere, pungi

de galbini ; încondeierea sprincenelor, stropirea cu mirodenii, rochie de borangic subțire, cu turban pe cap sau căciuliță de zibelină. Vorbe : mică, mică, dar cu sărutul dulce ; alice de vrăbii și alice de iepuri ; inel cu turcoază ; cortegiul începe cu un cal abraș în frunte (cal norocos).

Ca stil : Burgundia plină de putere ca și vinul ei, *la colerique Picardie ;* Flandra cea mîncăcioasă și bogată. (Huizinga).

Trufia este un păcat simbolic și unul teologic ; rădăcinile ei sunt înfipte adînc în orice concepție despre viață și despre lume. *Superbia* a fost obîrșia tuturor relelor ; trufia lui Lucifer a fost începutul și origina a toată pierzania. Așa a văzut lucrurile Augustin, așa au rămas și mai tîrziu: trufia este izvorul tuturor păcatelor care cresc din ea ca dintr-o rădăcină și tulpină (același).

O, saeculum, o litterae ! juvat vivere ! (O, secol, o litere, e o plăcere să trăiești !) (Ulrich von Hutten).

...*Merencolie* — pentru melancolie. (Deschamps).

Un stîlp de putere. (Iorga despre Mihai Viteazul).

Aristotel : Nici una din virtuțile etice nu ne este dată de la natură, prin urmare virtutea se ivește și crește în primul rînd prin învățătură și de aceea are nevoie de experiență și timp.

Dante : Și pentru că deprinderea unei virtuți, atît morale, cît și intelectuale, nu se poate căpăta dintr-o dată, trebue dobîndită prin stăruință. (Jocuri răutăcioase — *Istoria plagiatului).*

Simbolul apostolic este documentul oficial al Bisericii. El e primul catehism al creștinismului și prin aceasta primul manual de doctrină. *Comentatorii din Apus :* Ruffin, Ambrozie, Niceta de Remesiana, Fericitul Augustin, Petre Hristologul. În Orient : Sfîntul Chiril al Ierusalimului. Cuprinsul *simbolului apostolic :* afirmații privitoare la Sfînta Treime și hristologie, apoi idei despre biserică, iertarea păcatelor, învierea trupului și viața veșnică. Sunt prezente cele trei persoane ale Sfîntei Treimi : Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh (pentru discuțiile de la *Academia grecească).*

Din *Cronicarii greci* care au scris despre români în epoca fanariotă :

— Din *Catalogul istoric al oamenilor însemnați din secolul XVIII, asupra persoanelor și cuvintelor streine ce se întîmplă în această scriere :*

— Chesarie Daponte, mirean și mare secretar al lui Ioan Neculai Mavrocordat ; i s-a dat titlul de mare Eclisiarh, onorific.

— Chiril Criticos (om erudit, poate pentru marele om care cîntă la violoncel).

— Constantin Daponte, născut în insula Scopelo.

Nume : Mitrofan Ipsilant Comnen ; Gordie, doctor în medicină ; Anastasie Catifor ; Partenie Morait, Agapie Mesolonghi ; Gherasim Cuşcunghachi ; Rafail Artinianul ; Paisie Cavsaocalivia ; Ioan Patusa ; Macarie Ptmaniul ; Neofet Diaconul ; Marcu Cipriu, Gheorghe Crisogon ; Gheorghie Saistianul etc.

Oraşele sunt maşini de locuit. (Le Corbusier).

Poezia există numai datorită unei continue recreări a limbajului, echivalînd cu o spargere a tiparului limbii, a regulilor gramaticale şi a ordinei retorice. (Aragon).

Diafonia e începutul polifoniei (în Anglia), *faux-bourdon*. Englezii compun la *virginal* (un fel de clavecin).

Jurnal de la Poiana

O dată mă întorceam cu Belphegor de la Poiana. În maşină mi-a venit ideea unei Fundaţii, acolo. Prea e peisajul superb, prea ar dori unii să vină în vizită şi de ce n-am promova ideea, atît de streină acestei epoci, a unei aristocraţii spirituale, acum, mai ales cînd e atîta confuzie în spirit. De ce nu ar veni la această fundaţie (cu peste 15 000 de volume) să studieze oameni din toate domeniile artei (tineri, afirmaţi, serioşi) şi chiar oameni de ştiinţă pentru a citi aici şi a se odihni ? Ideea mi se pare bună şi-mi aparţine în întregime. Soţia e împotrivă din motive lesne de ghicit, pretextînd golănirea excesivă a tineretului (lucru perfect adevărat) dar tocmai de aceea stimulator pentru ideea de fundaţie ! În definitiv e în tradiţia românească să ctitoreşti : biserici nu putem face, şi ateu cum sunt, asta ar mai lipsi, dar o Fundaţie ? E ideea lui Iorga cu *Vălenii de Munte*, a lui Goga cu *Ciucea* lui şi a altora care nu au putut-o realiza. Banii risipiţi de mine puteau să facă pînă acum destule, dar zac în tejghele, ştiu eu unde. În definitiv mă urmăreşte ideea din *Sfîntul* a lui Paul Noral care eram eu cel de la 20 de ani, generos, nu ros de cinism şi de atîtea idei de a plăti ce mi s-a făcut. Nu învingi decît iertînd, iată ce mă învaţă vîrsta. Sigur că nu visez să-i văd intrînd în această casă pe poeţii beţivi care ar schimba numai *Katanga* cu Poiana Ţapului. Nu, trebue să fac un regulament care să-mi garanteze că vor veni aici numai studioşii, numai cei ce ar lăsa să se întrevadă geniul lor viitor, deşi lucrul e greu de stabilit. Dar metode există. Cum ar arăta deci această *Fundaţie ?* Un parter mare, cu geamuri glisante, care s-ar deschide spre o terasă uriaşă cu faţa la munte, loc de scenă, de concerte şi conferinţe în aer liber. Iarna, geamurile ar permite să se vadă numai decorul din spate. Locuri : 10—15, în nişte mici încăperi, cu ceva călugăresc în ele, sus, la singurul etaj al clădirii, cu duşuri şi mici cuvete. Într-o aripă, un mic restaurant de patru sau cinci mese a patru persoane şi o mică bucătărie. Atîta... În jur, un parc care se conturează încă de pe acum, alei şi pietriş, iarbă şi brazi, statuile lui Apostu, dacă nu vor mai veni şi altele, şi liniştea de

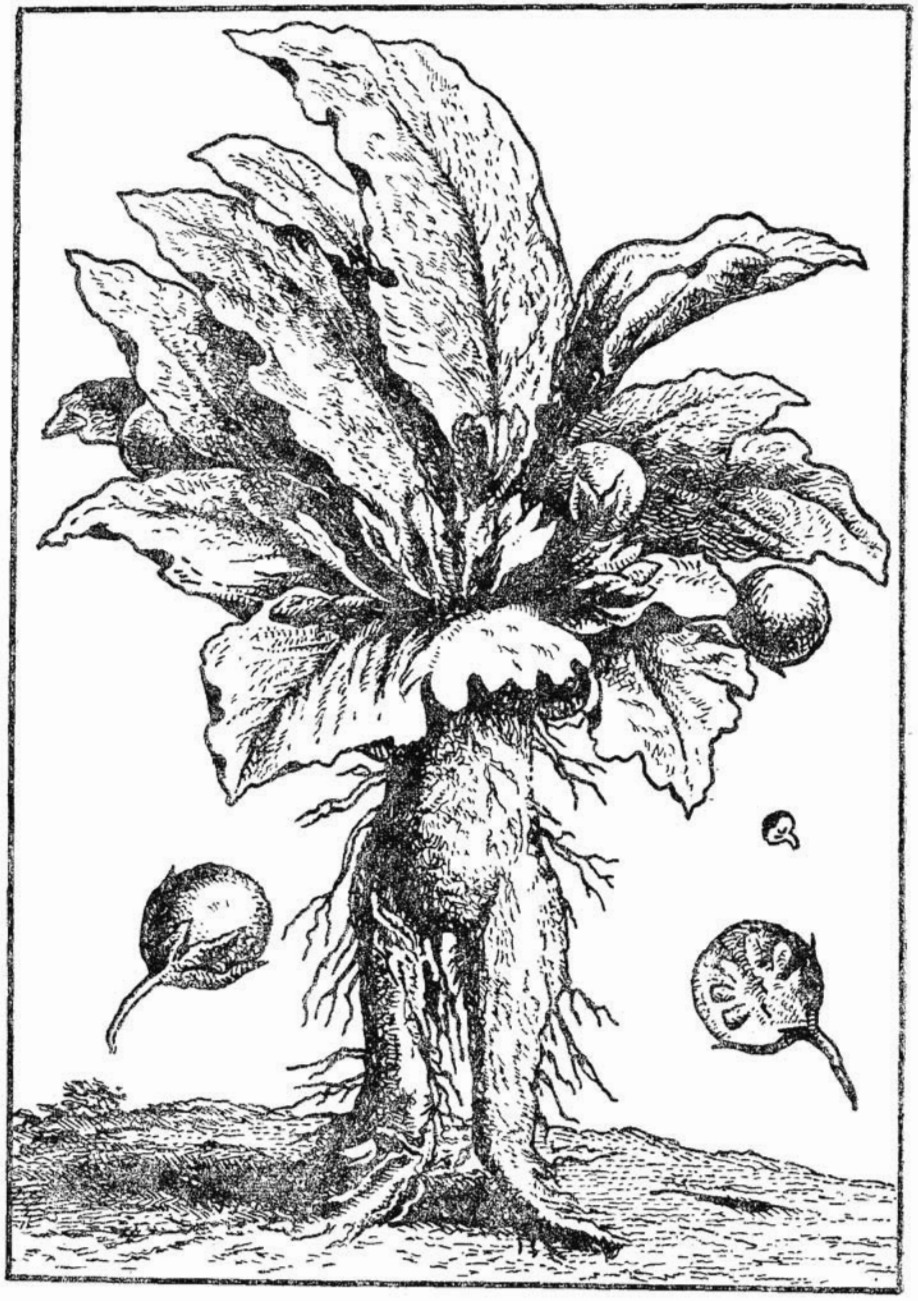

aici. Un loc anahoret, bun mai ales iarna cînd zăpada va opri orice atentat la sihăstrie. Loc pentru curioși în litere...

Pentru *Amza, haiducul :* minele de aur de lîngă Tîrgoviște, ascunse de ochii turcilor. Aurul din nisipurile Argeșului care erau cernute de șătrarii țigani. Se vindea dramul cu doi galbini, o livră culeasă din nisip era dată marelui armaș. Domnul mai arenda salinele pentru 20 000 de galbini pe an.

Daruri : În postul Paștelui se trimiteau la fețele subțiri melci. Se mai trimiteau berbeci vii, aduși de slugi pe umeri, doi miei sau doi iezi, curcani și gîște ca plocon. Două balerci cu vin, cozonaci, lapte, pelin, piei de lup, un covor pe care beau toți, așezați. Podoabe ale caselor : colți de mistreț, blăni de sălbătăciuni, urși mai ales. Lemne la schele de vînzare (cherestea), pielicele de capră și niscai postavuri. Se trimit ca dar robi țigani : 500—600 bucata.

Unul văzut beat pe la Kera Duduca, călare pe sacaua cu apă de Filaret...

Călătorii poloni în Moldova și Țara Românească :

O călătorie a lui Erasm Otwunowski la 1557 (cea mai veche descriere polonă a Moldovei). Erasm Otwunowski însoțea solia lui Andrei Bzicki, castelan de Chelm, trimis de regele Sigismund în Turcia. Autorul acestui memorial de călătorie e cunoscut și pentru traducerea în limba polonă a poemelor poetului persan Saadi. Manuscrisul se numește *Podróże i poselstwa polskie do Turcyi* (Călătorii și solii polone în Turcia).

Deci : cum a sosit la Domn în Moldova i se trimite un bou. A doua zi i se cere să restituie pielea. Stă în tabără lîngă un oraș. Erau în jur multe care armenești așteptînd. În ziua Sfintei Maria Magdalena a ieșit din Iași în satul Thetra unde nu de mult a fost ucis Ștefan, fiul lui Rareș. La 30 sept. se ajunge la Obluciţa orășel turcesc la Dunăre unde este vad și vamă care se ia aici numai pentru cai și mărfuri. Se trece Dunărea în caice.

Din cele trei solii ale lui Lavrin Piaseczynski (1601—1603) (manuscris găsit de istoricul polon Pulaski în Biblioteca imperială din St. Petersburg).

— Solul este primit la Iași în 27 iunie 1601 de Ieremia Movilă care-l invită la un banchet, ca de obicei (e o dovadă de considerație). Se aduce solului un cal împodobit pe care merge la curte însoțit de mulți curteni și capugii.

Samuel Twardowski (1622) e unul dintre cei mai cunoscuți poeți poloni ai secolului al XVII-lea. Născut pe la 1600, are o activitate bogată de scriitor și militar. E însoțit în 1622 de ducele Cristofor de Sbarez, comis al Coroanei, în solia lui la Constantinopole unde fusese trimis de regele Poloniei pentru a încheia pace cu turcii în urma războiului din jurul Hotinului. Twardowski a descris această solie în versuri retorice în *Prea măreața solie a prea strălucitului duce Cristofor de Sbarez, trimis de Sigismund III, regele Poloniei și Suediei, către prea puternicul sultan,*

împăratul turcesc Mustafa (ed. Cracovia 1639, ed. Wilna 1706).

— Solul îl întîlnește pe Batista (Veveli) și pe un spion al lui Cantemir purtînd în semn de prietenie o ramură de mure. Era un obicei la turci să aducă flori sau ramuri de copac. Dis-de-dimineață, Domnul face cunoscut solului că-l așteaptă la dînsul și-i trimite în dar o sabie aurită și o bucată de brocart. În talere de argint se iau gustări reci, din abundență, precum și mîncăruri calde, destul de proaste la gust. Afară de *abuchte* și *bastram* (pastramă), totul e afumat la soare ; cele dintîi, din carne de vacă, pastrama, din berbec. Se bea vin de Tokai. Se află despre uciderea lui Cantemir-bei, căpetenia Tătarilor din Bugeag, ucis din ordinul Sultanului pentru că încercase o politică independentă. Tot acolo li se aduce cu mare pompă la Serai 10 cămile mari. Afară de daruri mai primesc merinde alese : boi, pești de Dunăre, între care doi crapi și 5 știuci. Primesc, de asemenea, brocarturi de Diarbekir. Straja împărătească a azapilor, pedeștrii, ușor înarmați trag cu tunul și după aceea cadiul din Giurgiu îi primește.

Din solia lui G. Krasinski descrisă de un anonim la 1636. (Din călătoriile lui Oswiecim, Lemberg 1875). Călătorul a trecut pe la noi în 1640. Orașul nu era întărit decît cu un șanț spre partea cîmpiei, iar din partea rîului are un mal săpat. Curtea e întărită căci are un zid împrejur, cu cinci turnuri zidite și în partea cîmpiei este o stîncă de apărare. Orașul e Hotin și se vede că a fost odinioară frumos, dar la data aceea era distrus din temelii din pricina multor războaie și tabere turcești. Pare mai mult un sat mizerabil. Cetatea însă e zidită pe o stîncă înaltă, chiar pe malul Nistrului. Se poate intra pe un singur pod care duce la o poartă. Călărașii sunt slujitorii care au datoria să vie la oastea Domnului în caz de război. Astăzi, aceștia nu mai sunt decît țărani proști. La Iași, călătorul stă la liturghie, la slujbă și observă că cetatea nu e întărită. Are peste 7 000 de case, e foarte întinsă pentru vremea aceea. Cele mai multe case sunt acoperite cu stuf și arată destul de rău, în afara unor curți boierești. Castelul e refăcut și întărit. Există și biserica Sf. Nicolae din piatră cioplită. Există și o biserică catolică din lemn, aflată în grija misionarilor franciscani pe un deal în afara orașului, în loc bun. Locuitorii sunt turci, greci, armeni, poloni, negustori care aduc marfa aici. Femeile sunt deosebit de frumoase. Moldova i se pare mănoasă și bogată. Pe dealuri se văd multe semne ale războaielor : movilele morților. Călătorul ajunge și la Vaslui care e și el ruinat. Ruinele reședinței domnești se mai văd, se mai distinge o baie și un monument, o biserică pe cale de a se ruina. Mai sunt biserici de lemn. Se amintește victoria unui cneaz polon care, cu 900 de oameni adăpostiți în case încălzite, au bătut cîteva mii de turci degerați. Bîrladul e pustiu, o luncă, un rîu ; Bîrlad. Se ajunge la granița cu Țara Românească care este o baltă lîngă Focșani, peste baltă un pod de piatră. La Buzău se văd două mînăstiri de zid, frumoase, o biserică, și ea de zid ; Silistra e mai veselă, nu are întărituri, are castel de zid, case de lemn și cărămidă. Rare sunt casele pe care să se fi așezat berzele (ceea ce dovedește instabilitatea locului). Sunt 7 mecete sau moschei. Turcul

Mustafa care-i cere audiență e ininteligibil din cauză că luase drogul *mastoc* pentru că se pregătea de luptă. Vameșii le face darul lor : o știucă mare, proaspătă.

Raportul tîlmaciului Ramaszkiewicz (1639—1640).

E. era armean din Lemberg care cunoștea limbile orientale. Iată ce relatează. Împăratul spune caimacamului : tu m-ai asigurat că Domnul muntenesc va lăsa de bunăvoie scaunul său celui moldovean și că acesta se va așeza în capitala munteană fără război și vărsare de sînge, iar acum tu ai dat *gmiry* (act de învoire) acestui ghiaur să ridice război împotriva muntenilor și o mulțime de supuși ai mei săraci au pierit. Oare ești tu al doilea împărat de-ți permiți așa de multe ? Și îndată a poruncit să-l sugrume. Am văzut însumi cadavrul caimacamului cu un șiret de gît (pricina : luase taleri și de la unul și de la altul).

Jurnalul solului: Vaslui, oraș vechi, se zăresc ruinile zidurilor și odăilor ridicate de Ștefan Voevod pe malul Bîrladului. Aici au fost întîmpinați de două roate de cazaci care îi duc pe călători pînă la Rîmnic. După plecarea din Gherghița era un ger atît de mare încît servitorii au adunat păsări înghețate din pădurile de la o jumătate de milă din fața Bucurescilor. Sunt întîmpinați de 7 steaguri de cavalerie și opt steaguri de pedestrași. Se trece apoi peste un braț al Dunării unde straja munteană dă cu tunurile. Se înserează în ziua Sfinților Petru și Pavel mîncîndu-se crapi mari. Brăila arată un castel zidit cu mare știință. La plecarea din Iași se face popas în satul Cîrniceni pe o movilă. Aici a pierdut o luptă Ștefan Potocki. Acum cîinii și porcii au dezgropat în mare parte capetele și oasele lor (tulburătoare însemnare). Sunt așteptați la Constantinopol de Amurat cel Crud, învingătorul Persiei și al Oardei Tătare în Ucraina. Solul e așteptat cu nerăbdare cu prilejul izbîndei de la Babylon. Solii iau exemplul lui Ozga, staroste de Trembowla, sol mare. Despre Hotin, călătorul spune că era un sat mizerabil. Caii au rămas noaptea sub cerul liber. Mîncare din belșug : pește, pîine, mied, bere. Cît despre Iași, vorba aceea : furtună mare, ploaie mică! Sărăcie și case acoperite cu stuf. Se face o vizită în bazar și la biserica Sf. Vasile. Există aici obiceiul ca fiecare domn să ridice o biserică ce-i poartă hramul. Cimitirul e înconjurat de zid și are o poartă cu țiglă deasupra, plus un ceasornic și cîteva clopote. Ca să ajungi în clopotniță trebue să urci 280 de trepte în spirală. Biserica e de piatră, cu vine și figuri grecești, vopsite în diferite culori, în aur și se vede chipul familiei domnitoare : Domnul, soața și două fiice. Vinul bun, miedul și berea, la fel, dar a doua zi se merge pe niște catîri. Gerul e aspru, a prins cu mîna lui două paseri înghețate : o mierlă și o dropie. La 1 iulie suntem la Galați. Solul se duce la biserica catolică, după-masă pică un panglicar în tabără și arată diferite boscării : ține pe nas un baston înalt așezînd pe dînsul un vas rotund cu apă și dansează astfel. Pe urmă își așează un lemn mare pe cap și luînd o piatră între dinți zvîrle lemnul cu ajutorul pietrei. La cinci mile înainte de Iași iese vistiernicul cu zece oameni înainte. Sunt conduși într-o sală mare : *olivanul* (divanul) plin de

curteni. Alături e o cameră mai mică unde stau pe o parte turcii, pe o alta dregătorii țării. În a treia odaie stă Domnul pe tron și în fața lui cîțiva senatori. Domnul se ridică în picioare, dar nu vine către sol, acesta se oprește în mijlocul sălii. Atunci domnul coboară și îi dă mîna. Audiența are loc, o parte în picioare, pe urmă se pune pălăria pe cap iar domnul cuca și se stă pe tron și pe un scaun. Măreția Domnului era ceva de văzut, zice solul. Haina în care e îmbrăcat nu poate fi văzută nici măcar la Sultanul turcesc, așa e de măreață. Materia era din altembas pe care erau brodate flori înalte de un deget, avea două perechi de nasturi (paftale) de diamante de o valoare foarte mare. Haina era căptușită cu zibelină.

Solia lui Ieronim Radziejowski (1667).

Autorul e o figură proeminentă a secolului al XVII-lea în Polonia. Bogat și puternic, se credea egalul regelui. În conflict cu Ioan Cazimir, îl îndeamnă pe regele Suediei să ia coroana Poloniei. Carol Gustav cucerește aproape toată Polonia cu ajutorul lui. Deci, vornicul, însoțit de sol, s-a însărcinat cu procurarea proviantului în Țara Moldovei. Se ajunge la Brăila unde un cadiu îi primește. Se semnalează un mecet. La Ștefănești au trecut Prutul. Orașul e mare, are biserică de zid cu acoperișul ars, un iezer lîngă oraș, a fost și o moară de zid. Aici locuiesc călărași, dar nu se pot număra mai mult de o sută de gospodării. Ienicer aga a trimis în schimbul darurilor o batistă. Domnul Duca, actualul domn al Țării Românești, îi însoțește pe o cîmpie plină de corturi, aflată lîngă o mînăstire. Se intră în castel, e în-

tîmpinat de boeri și însuși domnul stă la scară. Se intră în două odăi boltite și cu stîlpi, zidurile erau vechi, înăuntru se aflau mese, ferestrele mici, cu gratii, interiorul pare întunecos. Într-o odaie e întins un covor simplu și apoi printr-o galerie se desface o terasă și o ieșire spre o grădină între ziduri, odinioară cultivată italienește, astăzi neîngrijită. Se trece printr-un gang mic într-o odaie boltită, cu zidurile acoperite cu pătrate mari albastre, modelate în forma teracotei olandeze. Lîngă o fereastră, pe un covor, pe o masă joasă, dulcețuri mai mult zaharisite,

mied, patru oale cu rachiu și patru ulcele goale. Domnul, așezat turcește îl primește. I se dă solului un pahar din care gustă domnul, gustă și solul și-l înapoiază domnului. Se intră în altă odaie la audiență. Se dă scrisoarea regelui. Se face schimb de informații politice. Persanul Bonek care stătuse mult la Iași aflînd de venirea solului polon plecase la seraschier, spunînd că are în el un foc lăuntric pe care trebuie să-l stingă. Dealtfel, spune domnul, sunt mulți jidovi, greci care informează Poarta de cele ce se petrec în Podolia și Ucraina și chiar în taberele de acolo. Pe urmă se trece la descrierea celor văzute. La curte se mai găsesc și două tunuri litvane de patru funturi. Castelul domnesc este o reședință bătrînească cu multe ornamente și lux, dar fără ordine, un adevărat haos, cu multe clădiri fără proporții. La mijloc se află o grădină mică și două rînduri de scări, foarte incomode și uzate, iar la capul lor de sus se află un portic, pe stîlpi de piatră cioplită. E descris orașul care aduce cu alte descrieri. Suceava stă pe un deal foarte înalt. Bisericile sunt pictate al fresco. Cetatea e întărită bine de poloni, are șanțuri. Baia, aflată între podgorii mari, are o biserică catolică pustie.

Relația lui Goscіecki: Stanislaw Chometowski, voevodul Mazoviei, e trimis la Constantinopol pentru recunoașterea lui August ca rege. Iată ce spune : Noi am ocupat cu armele Moldova și de n-ar fi fost îmblînzit Sultanul era chiar s-o facem provincie a Porții. Solul e primit la un conac lîngă Hotin, întîmpinat de un polcovnic și cîteva sute de *ulani lipcani.* Solul e apoi însoțit de cîteva escadroane de *raiteri* și *dragoni,* cu muzici, steaguri de oaste ușoară și regimentarul cu toți ofițerii. La Galați se vede biserica ruinată numită *Ierusalimul.* Domnul Mavrocordat hotărăște să fie acolo îngropat, spunînd că în acest chip s-au îndeplinit cererile firmanului ; și cazacii au îngropat pe comandantul lor aici. Însuși domnul a condus convoiul și a răpit cu îndrăzneală tot ce era mai de preț, conducătorul fiind Mazepa. 26 august, zi destinată primirii solemne a solului suedez Grotus. Înainte de asta se pedepsește hospodarul mult amînat Brîncoveanu, cu toată familia lui. Este descrisă intriga prin care e prins domnul care se pare că cocheta și cu nemții, și cu cazacii, *prins ca într-o rețea,* cum spune solul în *Jurnalul* său. E adus cu toată familia, căznit să spună unde stau averile lui și pe urmă scos lîngă serai în fața Galatei. La o margine este o galerie unde stă Sultanul care asistă la execuție. Sultanul Ahmet e înconjurat de ieniceri care încercuie piața. O mare mulțime asistă de asemenea. Scena e zguduitoare. Apare familia Brîncoveanului *în lacrimi,* cum spune solul, *în plină privire a celor care asistă la acest teatru de moarte.* Primul este ucis ginerele domnului. Apoi doi fii ai lui Brîncoveanu. Al treilea, cel mai mic, cere să fie iertat dacă va trece la credința turcească. Domnul este întrebat dacă i se dă voie. Brîncoveanu zice nu și copilul e ucis. Pe urmă cade și capul domnului în sînge. Se pare că spectacolul e organizat pentru Grotus, solul.

Jurnalul lui Filip Orlik (1722):

— La un popas se schimbă patru galbini roșii în monedă turcească mărunță la Snyatin, ca să ia merinde. Rîul se trece cu luntri pe care se

așează carele, caii trec înot. Masa se ia într-un loc la părinți călugări. Un sat ține de un spahiu care-i cinstește cu cafea. Se angajează o pereche de cai de căraușie de la un *subaș turcit* din Moldova. Au trimis pe Carol la *chehaia* pașei și au venit doi *ofițeri lipcani*, un *rotmistru* și un *porucic*. Rezidentul trimite un berbec și vin. Chehaia are suită mare, muzică, lipcani și spahii și o oaste de 4 000 de oameni. Rezidentul mai trimite capere, măsline și ridichi noi. În ziua sfintei Mucenițe Irina se ascultă liturghia *ex voto* pentru răposata mamă Irina. Se trimite o scrisoare cifrată Domnului Țării Românești. Husein îi dă de știre că defterdarul din porunca pașei mărise tainul la 11 lei și 5 akți pe săptămînă.

Alex. Amiras, scriitor grec, originar din Andros, dragoman al lui Carol al XII-lea la Bender, sub Mihai Racoviță, ocupă în Moldova funcțiile de căminar, mare sluger, postelnic. E autorul unei scrieri *Istoria autentică a lui Carol XII, regele Suediei în vremea petrecerii lui în Turcia.* Originalul grec s-a pierdut. Autorul e traducătorul din grecește al unei compilații de cronici moldovene.

Citate. La Galați ne-au primit frumos. Mi-au adus o știucă și un crap mare. Seara la biserica Sf. Gheorghe unde e mormîntul lui Mazepa, se plătește o slujbă pentru el, pentru că a fost un mare bărbat. La vărsarea Siretului în Dunăre exista *Valul lui Traian,* o clădire din care localnicii au luat piatra și au ridicat zece biserici.

Solia lui Iosif Podoski (1759). Pe malul turcesc al Nistrului de la Hotin, era *o zăpadă de oameni.* Turcii îi conduc pe plute și strigă Işala ! Işala ! adică Dumnezeu să dea bine ! Pompa turcească : cavalcada pornește ca la intrarea în Cameniţa. După curte, toți ofițerii, vreo 40, cu prietenii care-i însoțeau pe soli la Hotin, apoi solul însuși, secretarul soliei, la dreapta *capigi pașa,* călăuza între 6 paji, ținînd scările șeii, apoi 6 haiduci, 14 muzicanți îmbrăcați turcește ca ciohodari și doi alergători, toți mergînd cîte doi. Pe margini, șiruri de ieniceri, fără arme. În ariergardă, Galezowski comandînd husarii, apoi caii de paradă cu șeile acoperite și cu draperii, în sfîrșit, trăsurile și carele. În oraș cîntă muzica turcească din trîmbițe, tobe acoperite cu stofă roșie și *țulumbase,* toate grămadă cu mare zgomot, foarte neplăcut. Se intră în sfîrșit în palatul Hotinului. După ce se trece prin locuri frumoase la malul Nistrului se urcă la locul numit *Woiewoda* unde locuiește paznicul portului, mai bine zis *Vameșul.* Turcii dau o cafea. Solul nu primește, fudul cum e, cafeaua vameșului, nefiind de gradul său. Se trag 44 de lovituri de tun în aer, caii sar frumos, turcii privesc încîntați. În odaie la pașa se face un întreg ceremonial. Pașa se ridică, turcii dau triluri neplăcute apoi se așează pe perne făcîndu-și complimente cu solul prin tîlmaci. Lîngă pașă, *capigi pașa.* Apoi vine *pașchergiul,* funcționarul cu șervetele. Sunt albe, cu margini brodate cu aur și argint, cu mătase. Se așează șervetele pe genunchi, cafegiul aduce cafeaua, vine buchargiul cu o cană de argint, plină cu apă parfumată, le toarnă pe mîini, le dă prosop să se șteargă. Vine altul cu o cădelniță, ne tămîiază cu fum parfumat. Se aduce liquer de struguri pe care-l

beau dintr-o înghițitură ca pe rachiu. Se întorc la locuință cu sunete de tun. Se dă bacșiș scutierilor turci. *După grad.* Pașa din Hotin le trimite în dar un cal de culoare murdară, mediocru ca talie, și slab, învățat rău și cam bătrîn. Acest *capigi pașa* ducea într-o caretă cu el o fată de 18 ani, roabă de neam cerchez, plătită cu o mie de lei, adică 4 000 de tynfi și o ducea la Stambul, deși el era un bunic de 90 de ani. Urmau 8 steaguri de oșteni, trîmbițe și tobe. Careta domnească avea ferestre de cristal, era trasă de 6 cai și dată cu lac pe afară și aurită. Vizitiii, îmbrăcați în diferite culori, erau țigani. Cu mare halai sînt duși la palatul principelui Cantacuzino, marele vistiernic al Moldovei. Ne temeam toți de ciuma care bîntuia în Iași deși eram veseli. Strada era pustie, oamenii fuseseră trimiși la cîmp ca să nu-i molipsească pe călători.

Primirea solului: Se ascultă mai întîi liturghia în biserica catolică franciscană și iezuită. Se dau caii trimiși de regele polon; sunt înșeuați cu șei bogate. Solul încalecă pe un cal alb devenit mai cenușiu cu anii, totuși frumos, care merge în pas încet, cum se cuvine soliei. Șeaua era împodobită cu o stofă din materie grena, cusută cu aur, argint și mătase. Se intră în Iași tot cu halai. Mulțimea e alungată, ies trîmbițașii domnești care sunt țigani și cîntă la noi cînd se cheamă pocăința din turnurile bisericilor. Descălecînd, solul e luat în primire de mareșal (doi) și hatman. După ce se străbate o sală, Domnul e în față și spune: *Bene et prospere veniat, ilustrissimus legatus;* li se aduc două scaune cu catifea roșie deasupra și galoane de argint și cu cuie de argint, toate înflorate în formă de *tynf* (monedă). Domnul Ioan Teodor e mijlociu, gras, 60 de ani, frumos, plăcut, inspirînd autoritate. Vorbește latinește. A fost 28 de ani *terziman*, adică tîlmaci de curte al împăraților de la Stambul. A lucrat la afacerile cele mai secrete așa că are experiență deplomatică. I se dă solului dulceață și cafea, apă parfumată. Fum de parfumuri în jur. Se dau darurile; cai cu șeaua cu sabie și buzdugan, o pavăză de argint, înclinată spre stînga, scările aveau la mijloc cifrul domnesc aurit și în relief. Făgăduielile domnului nu sunt sincere, scrie solul, porneau din vechea *greacă fides.* Se pleacă. La conacul Măcărești, prin curte, umblă păuni și chiar cocori. Văd un fel de *tumul* înalt în care se bănuie că stau îngropați morții unei bătălii sau e un monument ridicat de un vizir. La trecerea Prutului se zăresc oameni luați în robie (iassyr). Sunt duși ca vitele și mulți se înecă sub ochii solului. Copiii sunt vîrîți în saci și urcați în șeile cailor. Caii trec prin apă și copiii mor sufocați în felul acesta. Erau robi ai tătarilor. Corăbiile cu care se trecea apa erau *smaga* (corăbii ușoare) cu camere, uși și ferestre. Pe Prut sunt mori plutitoare. Oamenii de pe mal au locuințe de trestie. Trecuse ciuma pe acolo, erau 200 de morți. Trece și pașa de Azov cu două tuiuri. Se iscă furtuna pe Dunăre. Turcii merg cu corăbiile numite ghimii, strimte și înalte, adînci de 25 de coți, bine organizate în interior, unele cu un catarg, altele cu trei. Aduc grîu de la orașele de pe malul Dunării. Din Stambul aduc mai ales *bacalia* sau *coloniale.* Turcii umblă cu haine ca

marinarii olandezi și englezi (de culori asemănătoare, croite la fel. Se trece Dunărea cu un bac. Pe el intră trei care și 37 de cai. *Ghimile* turcești cu pînze trec în susul Dunării. De la Măcin apar bivolii și măgarii. Călăuza ia de la sol ca bacșiș un ac cu briliante.

Solia lui Toma Alexandrovici (1766). Misiunea lui e să dea o știre comandantului Cameniței, un fel de pașaport e adus, iar de la pașa se ia un *buirutli*, adică *firman* sau *poruncă* dată în numele Porții, fără de care orice călător e bănuit. După trecerea graniței e întîmpinat de Meimandar sau călăuza moldovenească, trimis al domnului moldovean. La București se găsește o școală destul de bună unde se învață latina și greaca. Veniturile domnului Moldovei, din impozite, zeciuială, haraci, se ridică la un milion și jumătate de piaștri, sumă însemnată, cam 6 milioane zloți polonezi din care trebue să plătească anual vistieriei împărătești o mie de pungi sau 2 milioane de zloți polonezi, fiind silit să suporte toate cheltuielile impuse de sultan. Expedierea pașalelor: se trimit sultanului tainuri și daruri înalte. Funcționarii care strîng veniturile jecmănesc pe locuitori. În port, sunt mărfurile valahe care așteaptă să fie trimise pe Marea Neagră. Vin, mied, fructe uscate, lînă, piei, sare. Pe uscat sunt duse la Stambul vitele și caii. Sunt și armeni care fac comerțul cu Polonia. Pe mare e bine să mergi în aprilie și în septembrie. Dacă vîntul e bun ajungi de aici (de la Galați) la Stambul în trei zile. Nume : Rumelia sau Rumania. Satul *Celebi-kioi* e așezat pe lacul cel mare *Kara-su*, adică *apa neagră*, care comunică cu Dunărea și cu Marea Neagră. De la *Celebikioi* prin satul *Kubadia* am sosit la Kalfa-kioi după 9 ceasuri de drum. Treci un dig sau un pod de piatră. Un ciorbagiu împrăștie mulțimea curioasă. De la Bender sosesc la Tudory, sat pe Nistru, la *leman* (liman). Cetatea Akerman îl întîmpină prin șeful muzellimul (șeful vămii) care e șef politic al locului. Se face o apreciere că kila de Stambul are 22 ocale sau 66 de funți de Varșovia.

Călătoria lui *Stanislaw Malacowski* (1791).

Acesta apucă înmormîntarea lui Potemkin, intră în casa lui și îl vede pe un catafalc înalt, alături : coiful și spada, decorațiile, un alt coif de aur. Potemkin, povestește o nepoată a răposatului, voia să ridice pe cazaci, să se unească cu oastea polonă și să se proclame regele Poloniei. Dă să se înțeleagă că tocmai acest proiect i-a adus moartea de la un preot care l-a otrăvit.

I.I. Krazeszewski — Descrierea Cetății Albe (1843) :

Călătorul pleacă din Odessa spre Ovidiopol la 31 iulie 1843 și de acolo vede pe mal Cetatea Albă. Tot așteptînd corabia, vede carele coloniștilor nemți și o trăsură a prințesei Callimachi care venise cu fiica ei și aștepta vaporașul. Pe liman se ridică furtună, fata pălește. De pe vapor se văd zidurile negre ale Akermanului, cetate care amintește pe greci, romani, genovezi și turci. La stînga, cazărmile căzăcești care alcătuiesc o nouă cetate cu 7 bastioane, cupola bisericii, casa poștei și pe mal un minaret turcesc, farul. Case risipite pe dealuri. Apusul înnobilează peisajul cetății ; are șanțuri adînci, e întărită cu piatră și

mai păstrează un minaret de la turci. Castelul e trist și tăcut. Pe mal, mulțime de oameni în haine de toate culorile. Se străbate un bulevard cu copaci tineri, se vede vechea baie a sultanului, un coridor duce la cetate, trepte, o poartă gotică, cazărmi de cazaci. În pământ, o biserică grecească, se trece printr-o piață persană în oraș, un pod apoi, cifra sultanului în marmură, două bastioane interioare. O curte interioară, uriașe,

la stînga bastioane și crenele, de-a lungul șanțului. Pe zidurile creneluri-lor, inscripții grecești, lîngă minaretul rămas trei ghiulele de fier. Curtea a doua e mai mică, înconjurată cu ziduri cu bastioane, scări largi, pe jos iarbă uscată, în interiorul donjonului, se află a treia curte. Pe ziduri, inscripții armenești și grecești. În curtea dintîi, o stemă în forma *deltei* grecești. Clădirea amintește pe nemți, nu pe turci. Turcii au pus minaretul care pare un coș înalt și afară de cifrele sultanilor, nu mai sunt alte amintiri turcești. În partea care dă spre liman se deschid trei ferestre, acolo e locuința pașei, de unde se poate privi limanul. Acum e o odaie murdară. Grădini publice, fîntîni. Pe străzi, noaptea, bărbierii armeni aveau prăvăliile deschise. Frizeriile erau instalate în odăi joase, cu sofale. Pe stradă trece armata cu muzică, tobe și fluiere, cîntînd fantastic, tulburînd noaptea. Iarba crește peste baia sultanilor care pare un tumulus. În piață e un mare mecet care a slujit rușilor drept biserică pînă au zidit un sobor nou. E o clădire mizeră cu acoperiș înalt și la intrare o mică galerie, acoperită cu trestie, terminată cu o cupolă. În curte, multe pietre aruncate. Este bastionul în care a stat o noapte întreagă Pușkin. Alături, un arbore mare, pe mormîntul soției unui pașă. În cimitir, o capelă mică pe locul unde a fost omorît de turci sfîntul Ioan de la Suceava. Înăuntru, între lumînări aprinse, e un fel de sarcofag, pe podele o piatră antică cu inscripție greacă pe care se văd două foi de palmier, sculptate grosolan. Inscripția sună: *Sfîntul Ioan cel Nou din Trebizonda a fost omorît la Cetatea Albă la 1492 iulie 2* (moaștele lui sunt la Suceava). Aceasta e data ocupării Basarabiei de către turci (1492).

Biserica armenească, pe jumătate în pămînt, întunecoasă, posomorîtă. Deasupra intrării principale, e o galerie deosebită pentru femei, din cărămidă, ca biserica. Nici o bancă sau scaun. Chiar tronul arhiereului nu are scîndură de stat. În ziduri sunt încrustate pietre de mormînt foarte vechi, cu ornamente simbolice : palmete, păsări, pești. În zidul sacristiei, o baie mică pentru botez. Acolo am văzut un pahar de lemn aromatic cu inscripția ebraică : *Iacob ben Luchim.* Zugrăvelile sunt în stil grecobizantin. Biserica e jumătate subterană, amintește vremile de robie. E pardosită cu cărămidă, cu perne pe jos, are aspect pe jumătate oriental.

Yeats : Nu am limbaj, numai imagini, analogii, simboluri...

Motopia, orașul lui Jellicoe, oraș pe măsura automobilelor.

Schumann despre Bach : Muzica îi datorează lui Bach ceea ce o religie datorează fondatorului ei.

Cuvintele : îi fac un haraiman ; mistrițata lume ; muiere mirnoagă (plîngăcioasă) ; cal modur ; oi fi vreo nemotenie (rudă) ; oleacă de pămîncior ; crește pipărușul și rocovina ; un Spurcă Miercuri ; șișcar (peltic) găibărat în poala mă-sii ;

Lunea păstorilor, lunea morților; Lunea rătăcită; suferea de țițînă; umbla din loc în loc ca căscatul din om în om; omul gol nici cîinii nu-l rod; ieșiți ielelor, frumușelelor; înțiglat; muiere paceaură; turtă și colivă vă făcurăți?; stau la ciubuce; să dea popa dezlegarea miresei; la molitva sfîntului Vasilie cel Mare; i-a umplut curul cu smoală...

Mi-am petrecut o mare parte din tinerețe ca să încerc să arăt altora emoții pe care le-aș fi avut poate dacă acest efort pentru a le dovedi nu le-ar fi ucis. (Gide).

Tabloul lui Claude Lorain *Acis și Galateea* îl inspiră pe Stavroghin *(Posedații)*, rusul european; Versilov rămînînd *omul ridicol* în viziunea lor asupra *veacului de aur.*

Limbă fără cuvînt și cuvînt fără limbă. (T. S. Eliot).

Magie — Mitologie — Poezie

Din: *Le Livre du misterieux inconnu* de Robert Charroux.

— *Panglica lui Moebius* este o panglică de hîrtie lipită cap la cap după ce a fost răsucită, considerată a avea proprietăți deosebite, nu se știe ce proprietăți, dar simbolizînd, după unii, posibilitatea de a se trece într-o altă lume, într-un univers inversat, dar contingent.

— Forța care ar permite să fie anulată greutatea obiectelor sau a oamenilor este numită în limbaj esoteric modern = *vril.* Cu ajutorul ei se presupune de către autor că ar fi fost transportate uriașele blocuri cu care au fost clădite piramidele.

— Aryenii din India și Nicetas din Syracuza, discipol al lui Pithagoras, au cunoscut mișcarea de rotație a pămîntului.

— Celții spun că primul humanoid a fost o femeie: Ana sau Dana — mama originară a tuturor ființelor omenești.

— *Vedas* indiene sunt mult mai vechi decît *Eddas* scandinave. Cea mai veche retranscripție a *Eddelor* pe care o posedăm nu urcă decît la 1643; etimologia cuvîntului Edda ar fi pur ariană însemnînd *strămoș* — de la sanscritul *atta* = mamă, persan, *ala,* slav, *otitsi, osset* = *ada,* grec și latin = *adda.*

— De citit cartea: *De l'affinité des langues celtes avec le sanscrit* — Adolphe Pictet, 1837, Elveția; de același autor: *Du culte des Cabires chez les anciens Irlandais,* 1824 și *Les Aryas primitifs* 1859-1863, 2 vol.

— *Des Celtes et des Atlants* — par H. Hirmenech, Paris, 1906.

— *Les Profeties de Merlin* — Geoffroy de Monmouth (1134) povestește fuga lui Brutus și a tovarășilor săi din Troia incendiată pînă în insula Albion unde fondară regatul britanic.

— *Mandala* este o figură geometrică de meditație, utilizată în cercurile inițiatice hinduse. În ordinul masonic al Himalaiei — spune incorigibilul Charroux — *cercurile concentrice* rezumă întreaga cunoaștere.

— Simbolurile celților sunt în ordinea frecvenței: cercurile concentrice și spirala, șarpele cu cap de berbec, phallusul, zeul cu coarne,

grifonul zburător, calul înaripat, steaua cu opt raze, toporul și spada, taurul, zvastica.

— În provincia chineză Sansi piramidele sunt monumente închinate muntelui care a salvat pe oameni de potop.

— După autor, făcîndu-se analiza chimică a tumulusurilor, se constată că au fost făcute din beton, adică din ciment hidraulic, nisip, apă și piatră ; și oamenii paleolitici foloseau cimentul, după cum arată chiar abatele de Breuil și prof. Lantier.

— Diodor din Sicilia, vorbind de Stonehenge, spune că a văzut un magnific templu circular ornat de bogate ofrande, situat în fața țării Celților.

— Piramida din Tiahuanaco, care exista altădată, se spune că fusese construită de Viracocha = *spumă de mare* (ceea ce se apropie de cuvîntul *pelasgos* = veniți din mările de nord — sau chiar de Afrodita născută din spuma mării — apropieri neproductive — N.).

— Cel mai vechi manuscris în limba gallică, transcris pe la 1 100 de Moelmuire, se numește *Le Livre de la Brune*, din cauza culorii coperții care e din piele brună.

— Cea mai veche cronică a indienilor din America, *Popol Vuh* = *Cartea sfaturilor*, relatează evenimente anterioare potopului.

— Autorul ne informează că o familie de albi care locuiește în China dă naștere la copii ai căror ochi sunt ușor oblici.

— Aristot a spus : filosofia a început la druizi.

— În ceea ce privește statuile gigantice aparținînd ipotetic *culturii Masma*, al cărei părinte este arheologul peruvian Daniel Ruz, acestea nu se dezvăluie privirilor decît dacă sunt privite dintr-un anumit punct de vedere și la o oră cînd umbrele colaborează cu imaginația noastră.

— „Carpații — spune autorul — se află într-o regiune a lumii unde se situa centrul celei mai vechi culturi cunoscute pînă la această dată."

— Geologii și petrografii nu acceptă ipoteza culturii Masma.

— Aelian în *Varia Historia* (lib. III, cap. XVIII) spune că Teopompus raportează despre o întrevedere între regele Frigiei și Silene, în care cel din urmă menționează existența unui mare continent situat dincolo de Atlantic și mai mare decît Asia, Europa și Libia reunite. Marcellus vorbește de cele șapte insule Canare și spune că locuitorii insulei au păstrat amintirea unei insule mai mari, Atlantida, care își exercitase mult timp dominația asupra celorlalte.

— Fabre d'Olivet împarte rasele în : sudeeni sau atlanți, stăpînii universului, nume de la *atta* = strămoș, și *lant, land* = țară și boreeni sau pelask, pelasgi — cu pielea neagră.

— Se afirmă că religia evreilor sau *Thora* ar veni de la zeul *Thor* sau *Zeus*, sau *Cham* — Jupiter al Romanilor și Grecilor.

— Bretonii — de la *Berit-ums*, cum se numeau în îndepărtata antichitate evreii, sau *Kerubins* adică adoratori ai zeiței Kera. Iar termenul de *Berith-Is* = părinți sobri, în viață se confundă cu termenul de *Kaledonieni*, care nu era altceva decît vechea Atlantida — țara strămoșilor. (Ipoteză confuză — N.)

— Essenieni = de la Issonir, adică fiii gheței, numiți așa, spune Charroux, în amintirea strămoșilor lor

nordici. După Marcel Guignard, adevărata *Biblie* ar fi fost scrisă de guanși și pelasgi. *Biblia* ebraică, traducere a celei a guanșilor a fost scrisă în Egipt cînd însă ebreii nu mai cunoșteau limba strămoșilor lor. *Codul Nannarchal* fu refăcut după noua versiune care nu ar fi fost opera lui Moise ci a lui Esdras. Aceste aserțiuni nu sînt încă dovedite.

— La 1960, o retragere a mării a descoperit la sud de Baku resturile unui oraș pe care prof. Berezin nu a ezitat să-l identifice cu vechiul Poseidonis, capitala Atlantidei, pe care el o plasează în această regiune a globului.

— În insula Heligoland, scafandrul Beelte a descoperit ziduri ciclopice din pietre albe și negre.

— În 1956, prof. Angelos Galanopolos a descoperit o cetate minoiană în fundul unei mine din insula Theira, sub treizeci de metri de cenușă vulcanică. Scufundarea cetății s-ar fi petrecut după Plinius în anul 237 î.e.n. și după Strabon în anul 94 î.e.n.

— Labirintul din Egipt era un mare palat dreptunghiular, de 200 — 150 m, din care s-au găsit unele vestigii în satul Hawara, la est de lacul Moeris. Labirintul pare să fi servit de mormînt, așa-zisului Minotaur, descendent din ființe divine, binefăcătorul Cretei. (În dezacord cu Charroux, conjecturez că Minotaurul era un rege crud care purta o tiară în formă de coarne de taur și pretindea să fie divinizat și să i se aducă jertfe — N. inspirat de Frazer — sau un vechi zeu bun, transformat în zeu rău de cuceritorii greci).

— Între Icar și Dedal, constructorii Labirintului, și Meșterul Manole există o identitate de scenariu și de destin care ne indică un filon comun, la noi învești mîntat într-o formă ortodox-creștină, neaderentă, fiindcă, după unele reprezentări, meșterii asociați ai lui Manole, care s-au aruncat de pe acoperiș au fost transformați în stînci — ceea ce strecoară un fior necreștin în străvechea tramă a legendei populare (—N.).

— Dedal și-a căutat salvarea făcîndu-și aripi de ceară — notez aici acest lucru cunoscut, pentru a sublinia legătura cu Meșterul Manole care însă și-a făcut aripi de șindrilă.

— Labirintul ar suplini, după unii, grotele inițiatice. Sunt mai multe labirinturi în lume; unele transformate în biserici: Chartres, Sens, Poitiers, Reims etc. În Italia, la Chiusi, altădată Clusium, se găsește un labirint etrusc unde se zice că ar fi fost înmormîntat regele Porsena. (Deci e templu și loc de sepultură — N.).

— Autorul spune o frumoasă poveste cu o Atlantidă descoperită în apropierea coastei Africei de Nord de un anume Cristot Mavrothalasitis, a cărui fotografie o și dă în volum, dar numele e așa de făcut (Mavrothalasitis = marinarul negru, probabil) încît e imposibil să mai acorzi vreun credit restului povestioarei — N.).

— Apollo, fiul Latoniei, era un zeu hyperboreean, zeu principal al unor mistere, ceea ce arăta preponderența nordică a religiei grecilor. Se presupune de către autor că Apollo a fost nu un zeu, ci un om în carne și oase, zeificat; la nordici și la sciți era numit Abaris Hyperboreeanul și avea puterea de a zbura pe o săgeată zburătoare (vehicul cosmic, zice Charroux).

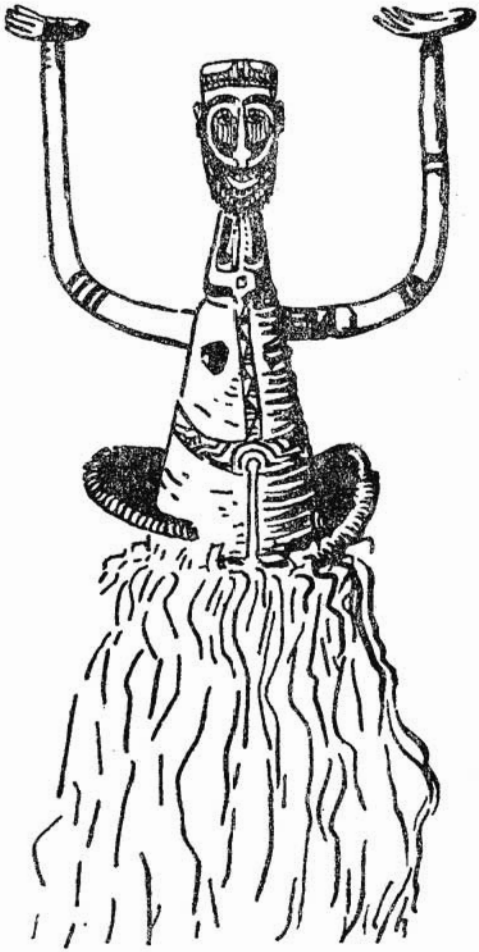

În afară de Abaris, tradiția mai menționează că două fecioare hyperboreene au introdus la Delos cultul Latonei, al lui Apollo și al Artemidei. Opis e de asemenea considerată ca o zeiță veche a Italiei.

— *Sas* = orificiu sau fantă prin care se trece dintr-un mediu în alt mediu, la submarine ori la vehicule cosmice.

— La tuaregi, la celți, sîngele albastru era semn de noblețe.

— Moise și oamenii lui au șterpelit vasele sfinte de aur din temple și s-au cărat în deșert.

— Lepenski Vir se găsește pe malul iugoslav, aproape de Porțile de Fier ; s-au descoperit trei orașe cu 108 case în formă de trapez, adăposturi subterane, colibe de lemn și de pămînt uscat, ceramică, veselă cu amprente digitale — vechi de 7-9 000 de ani.

— Piatra din Palermo purtînd un text datînd din dinastia a V-a, către anul 2 200 î.e.n., e unul din cele mai vechi documente din lume.

— Pasărea Phoenix trăia, după Plinius, 500 de ani, după Tacitus 641 de ani ; Herodotos spune că reîncarnarea păsării Phoenix era figurată printr-o pasăre ducînd în cioc pe tatăl ei mort. După cei vechi, primul Phoenix apăru sub domnia lui Sesostris, 2250 î.e.n., al doilea la 654 ani după ; sub Amos, apoi sub Claudius. După unii, Phoenixul moare în India și merge să renască în Egipt, simbolizînd ciclul civilizației, de la arienii din India, la egipteni.

— Cuvîntul e un dar care ne permite să ne înconjurăm cu un univers iluzoriu care ne dă privilegiul de a poza în demiurgi. Cuvîntul e izvorul verbului scris, gîndirii concretizate în culori, în sunete și în arhitecturi ; el imprimă vitalitate gîndirii, dar într-un mod aproximativ, de obicei cam fals. Pentru acest lucru, Buddha numi cuvîntul *mâya* = *iluzie*.

— În *Râmâyana* maimuțele sunt sub ordinele lui Brahma și sunt născute de zei pentru a-l ajuta pe Râmâ în lupta lui împotriva lui Ra-

vana. Regele acestor maimuțe înțelepte era Sugriva, dar cel mai înțelept se numea Hanuman. El era poznaș, dar bun la suflet și brav. Era poet și muzician ; a scris o epopee despre luptele lui Râmâ pe stînci, pe care Valmiki, autorul epopeei *Râmâyana*, citind-o, a vrut să-și distrugă propria operă deoarece i se părea inferioară celei scrise de maimuță. Dar maimuța generoasă a aruncat în apă stîncile.

— *Râmâyana* = poem sanscrit atribuit lui Valmiki povestește genealogia lui *Râmâ-Tschandra*, tinerețea, căsătoria lui cu zeița *Sitâ*, exilul, lupta contra lui *Ravana* și răpitor al *Sitâ-ei*, cucerirea *Ceylanului*, eliberarea *Sitâ-ei* și ridicarea la cer, el fiind de fapt o reîncarnare a lui *Vișnu*.

— Resturi din epopeea scrisă de Hanuman pe stînci au fost scoase și aranjate de Damodara Misra au format lucrarea numită *Hanuman Nâtaca*.

— *Mahâbhârata* — epopee sanscrită atribuită lui Wyasas, datînd din sec. XVI î.e.n. poate anterioară *Râmâyanei;* conține 200 000 versuri, din care 192 000 sunt adăugate la diferite epoci. Nu este sigur că fondul actual, războiul panduilor împotriva kuruilor, aparține fondului primitiv ; de aici s-ar fi inspirat și Homer ; din această epopee s-au extras și sunt de mai mare circulație episoade ca: *Bhagavat-Gita*, episodul lui *Nala*, *Potopul*. *Bhagavat-Gita*, este un fel de Evanghelie, anunțarea unei vești bune de un zeu care s-a transformat în om. *Istoria lui Christ* a fost copiată după acest episod ; poemul este o adăugare ulterioară, în scopul de a introduce un zeu într-un sistem filosofic, care nu lăsa nici un loc divinității, fără a-i nega în mod expres existența. *Istoria plagiatului.*

— Pirul pare a fi fost folosit în vremurile preistorice ca tonic și stimulent ; cîinii îl mănîncă pentru purgație și pentru a se vindeca de unele boli.

— Niște cercetători francezi au găsit proprietăți deosebite în apa solarizată intens, proprietăți asemănătoare cu cele ale apei de furtună (colectată în timpul furtunilor) ; se pare că e supusă unor radiațiuni care dau plantelor o viață mai lungă.

— În Canada, zice-se, s-a constatat că dacă dai copiilor să bea apă de zăpadă aceștia se dezvoltă mai bine decît cei care beau apă de la chiuvetă.

— Mistere de la *Musterion*, *mustes* = inițiat.

— Isis și Osiris au înlocuit vechii zei : Asari, Anzti, Khent, Amenti etc. — (revine Asari — Asiria — N).

— Tradiția spune că zeul *Thot* sau *Hermes Trismegistos* a gravat pe stele, în hieroglife, principiile cunoașterii, înainte de primul potop ; după potop cel de-al doilea *Thot* a tradus în limba vulgară cele scrise.

— Osiris este o corupțiune a cuvîntului *Asari* sau *As-ar*, de unde Charroux deduce că ar fi un zeu *arian* (din cauza lui *As ;* cufărul lui Osiris a devenit, în mitologia creștină, *arca alianței*, apoi *Graalul* — e o reminiscență a arcei sau corăbiei care a salvat omenirea de la pieire.

— Religia creștină venerează phallusul lui Aaron, amanda mistică în formă de vulvă care însoțește imaginile fecioarei, prepuțul lui Iisus... (circumciziunea ar putea fi o simulare a tăierii membrului viril, pentru a dovedi că aparțin zeului care a

suferit aceeași amputare — Adonis, Attys, Osiris — conjectură aparținînd lui N.).

— *Riturile eleusiniene:* celebrate de preoți sau hierofanți și preotese sau Thysiade, care purtau o cheie, simbol al misterelor. Riturile erau vechi și sensul lor era pierdut chiar și pentru preoți. Pe zile, ceremonialul se desfășura astfel: Ziua 1 — *adunarea nofiților;* 2 — numită *alaze, mistoi* — adică în apă, mistii — purificare prin apă; 3 — *post*; se aranja patul nupțial al fecioarei divine, seara se mîncau prăjituri speciale și se bea *cyceon,* băutură sacră. 4 — *procesiunea calatusului* (coșului) 5 — *ziua făcliilor* cu procesiune nocturnă, 6 — *ziua plecării din Athena* cu destinația Eleusis. Cultul zeilor Ceres, Iacchus, Dionysos; 7 — *ziua întoarcerii la templu* cu ceremonia smochinului sfînt și cu glume licențioase pe pod; 8 — *epidaurii consacrate lui Esculap* și 9 — zi numită *plemochoe* de la numele a două vase care se umpleau cu vin, după care se spărgeau pronunțîndu-se cuvinte magice.

— Misterele eleusiniene se celebrau primăvara și toamna, cele două perioade ale semănării grînelor, corespunzînd marilor și micilor mistere.

— Hierofanții, pentru a respecta castitatea impusă de ceremonial, beau cucută care le dădea o impotență temporară.

— Clement din Alexandria ne dă formula prescurtată a acestor mistere: Am postit, am băut cyceon; am luat în coș și după ce am muncit l-am depus în coșul cel mare apoi coșul cel mare l-am pus în alt coș.

— Cyceonul — băutura sacră se compunea dintr-un amestec de orz, mac de grădină, apă — deci un amestec cu proprietăți halucinogene; cel care bea căpăta cunoașterea trecutului și putea răspunde la întrebările hierofantului.

— Obiectele sacre ce se puneau în coș sunt: cele șase culori ale curcubeului, cele șase plante eficace, un phallus, o vulvă, un omphallos = oul primordial, un șarpe = inițiatorul, grîu, miere, un fruct de pin (simbol al glandei pineale sau al celui de-al treilea ochi), un bulgăre de pămînt, o „mană", și *xoanonul* — piatra neagră căzută din cer pe vremea lui Cecrops și de care era legat norocul Athenei.

— În timpurile mai noi, trebuia să plătești pentru inițiere: 30 de drahme, un porc și un bacșiș preoților.

— Misterele instituite de Cabirii pelasgi, veniți de la marea de la Nord, asigurau protecție celor care călătoreau.

— *Cabiri,* de la *Kab* = *cer,* cei veniți din cer; după tradiție călătoreau prin aer și serveau drept instructori oamenilor după un ciclu ce se încheia cu un cataclism.

— *Xoarcam* = *paradisul hindus* în care sălășluiau 33 milioane de zei și 48 000 de penitenți care meritau fericirea și care trăiau lîngă femei frumoase, lascive și savante!

— După Pausanias, Prometheus era un Cabir și tot după el în antichitate se găsea lîngă Theba un oraș ai cărui locuitori se numeau *Cabiraeeus* — e vorba de Theba din Beoția, întemeiată de Cadmus, erou legendar, cam pe la 1519 î.e.n., care după ce învățâ pe oameni scrisul se transformă în șarpe. După Otto Müller este un zeu pelasgic. Cabi-

raeeii au fost goniți din țara lor de Argieni după luarea Thebei.

— După unii, *Cabala* ar fi o moștenire de la *Cabiri* (de aceeași părere e și Charroux, dar nu spune de ce — probabil e o presupunere fantezistă, ca atîtea altele, bazată pe asemănarea de sunete — N.).

— La egipteni, cei șapte Cabiri reprezentau planetele, Ptah era cea de-a opta.

— Insula Samothrace se numea în antichitate Saon — iar din asta Charroux face o apropiere ridiculă cu fluviul Sena !!!

— Cultul hyperboreenilor pătrunse în Grecia prin Samothrace, Eleusis și Delos — s-ar părea că năvălitorii helleni nu au avut o religie prea coerentă la început dacă au fost nevoiți să importe una sau dacă s-a impus o religie venită tocmai din Thracia.

— Cultul lui Apollo de la Delos este strîns legat de cel al Marei Zeițe și de fecioarele venite din Nord care inspirară pe poetul Olen, — autorul — după Herodot — al imnurilor cîntate de femei la Delos.

— Toate religiile importante sunt consacrate unui zeu ce nu poate fi cunoscut și niciodată numit, decît prin niște pseudonime : acest zeu are diferite ipostaze — *Mama* sau *Marea Zeiță* cu numeroase nume : *Ma, Dana, Ops, Ana, Diva, Dame, Da, Demeter, Cybele, Ge, Gemeter, Koridwen, Friga, Bruge, Freia, Ast (Isis), Akna, Mama Quilla.*

— Numele Inițiatorilor sunt mai numeroase : Lug, Gwyon, Talesin, Horus, Thot, Hermes Trismegistos, Tpah, Saman, Satan, Lucifer, Apollo, Prometheus, Baal, Bel, Quetzalcoatl, Viracooha — pentru Europa și Orientul Mijlociu, numele comun al acestor inițiatori este cel al Cabirilor.

— Lîna de aur aparținea unui berbec zburător — (În *Miorița* întîlnim o oaie care proorocește — notă eteroclită : nume și număr par a avea o sursă comună — N.).

— Enigma argonauților, legată de Delos și de Cabiri, e cel mai impenetrabil mister al grecilor. Istoria ezoterică e următoarea : Argonauții în număr de cincizeci erau eroi conduși de Iason : printre ei se aflau Hercules, Castor și Pollux, Orpheus, Telamon, Peleus ; ei se îmbarcară pe Argo pentru a aduce lîna de aur din Colchida, în sudul Caucazului. Iason aduce lîna și cu ea pe Medeea, fiica regelui Colchidei, care era vrăjitoare; aceasta întinerește pe Eson, tatăl lui Iason, dar, părăsită de Iason, își sugrumă copilul și dispare în cer, cu un car la care erau înhămați șerpi zburători.

— Să ne închipuim elita savanților plecînd azi cu o corabie ca să caute lîna unui berbec, fie ea și de aur, spune Charroux cu un înduioșător bun-simț țărănesc.

— Se precizează că Argo a fost construită dintr-un lemn de eon, care e un arbore cu vîsc.

— Autorul ne atrage atenția că Colchida se găsea în apropiere de locul unde se oprise corabia lui Noe (te doare capul !).

— După Pausanias, călătoria argonauților aparținea misterelor antice, căci berbecele din Eleusis era asociat lui Hermes într-o legendă care nu era permis să fie revelată.

— *Argha* = corabie lungă. (Charroux, făcînd pe etimologistul, o apropie de *Agharta*, misteriosul imperiu de sub Himalaia — ca să știm cu cine avem de-a face — N.).

— După o tradiție, în Agartha s-ar pătrunde prin patru intrări : una între labele sfinxului, alta în muntele Saint Michel, a treia în Neant Pertuis, în pădurea Broceliandei, alta la Sambalah în Tibet (confecție Charroux, fără rușine).

— O observație ascuțită a autorului : Polul Nord indicat de acul magnetic e în realitate un loc unde nu se petrece aparent nimic.

— În epopeea persană *Șah-Name (Cartea Regilor)* se spune într-un fagard că Jam sau Yima, fiul lui Tahmuras, Stăpînul lumii, trăiește mereu într-o fortăreață subterană : vara, unde el menține o sursă aeriană, supusă unor legi juste.

— O sectă spiritualistă : *Marea lojă a vrilului* încearcă să facă o apropiere între Occident și Orient, instalînd pe zeul Wotan sau Odin al scandinavilor într-un imperiu subteran numit de ei *Kambala* sau *Sambalach* ;

— *Agartha* a fost lansată de Ferdinand Ossendowski și René Guenot.

— După *Marea lojă a vrilului,* forțele oculte ale orientului indotibetan sunt depozitarele celor mai vechi tradiții ariene. Stăpînul celor trei lumi, care tronează la Sambalah sau K.B.L., este Lucifer sau Odin (aiurelile unor creere idioate de cretini nesimțiți — nu există nici o dovadă, aserțiuni fără acoperire).

— *Agartha* de Gérard de Nerval. Lojile masonice evocă asasinarea lui Hiram, constructorul Templului lui Solomon. Hiram era un arhitect fenician, trimis de regele Tyrului Pa, a topit pentru templu doi heruvimi de aur și Marea de aramă, dar un gigant de bronz — după G. de Nerval —, cu un ciocan în mînă, îl atrage înspre interiorul pămîntului, acolo unde e palatul lui Enoch, numit Hermes în Egipt și Edris în Arabia. Gigantul de bronz e Tubalcain, fiul lui Lamech, fratele lui Moise, și el a învățat pe oameni să topească metalele. Tubelcain îi spune că picioarele lui calcă pe piatra de smarald care servește de pivot și rădăcină muntelui Kaf ; aici domnește linia lui Kain. Hiram se îndreaptă spre o piatră pătrată și albă ca zăpada. Ei se află în acel moment sub muntele Serendib, vor călca pe mormîntul Necunoscutului, pe primul născut al pămîntului : Adam. Apare Kain, fiul Evei și al lui Lucifer, care povestește cum a trebuit să muncească din greu în timp ce Abel era preferatul lui Adonai. Legiuni de gnomi strigă „Onoare lui Tubal-Kain" ; apoi acesta povestește cum pentru a combate potopul a săpat galerii pe sub pămînt, o intrare în acestea aflîndu-se sub enorma piramidă din Gizeh. El denunță ura cu care Iehova, zeul evreilor și al creștinilor, urmărește pe oameni și prezise o descendență strălucită artistului care era Hiram din Tyr. Insula Serendib e celebră în poveștile arabe, dar nimeni nu poate da nici cea mai mică indicație unde ar putea să se afle. (Voltaire în poveștile sale arabe, în *Zadig,* pomenește de Nabussan, rege al Serendibului — e un loc ipotetic, ca și Monomotapa, sau Utopia — N.).

— *quasari* = quasi stele de foc.

— Veda este principiul și veritabilul sens al universului existînd în el însuși, de neconceput pentru rațiunea umană, care să-i înțeleagă cuprinsul *(Legile lui Manu).*

— După *Bhagavata Purana* = Comentariile asupra Bhagavatei =

Vishnu, lumea fu creată prin amestecul inegal al calităților.

Diferite teorii asupra universului:

— După George Lemaître, universul e în expansiune ; la sfîrșitul acestei expansiuni totul se va distruge.

— Martin Ryle consideră că universul este rezultatul unei explozii a materiei concentrate într-un singur punct.

— Așan Sandage consideră că universul e etern și finit ; o concentrare inițială a materiei explodează, explozie care durează 41 miliarde de ani ; urmează un drum invers de încă 41 miliarde de ani ; sunt și vor fi o infinitate de cicluri — e deci vorba de un univers oscilant.

— După Oscar Klein, universul era inițial un fel de nebuloasă cu un diametru de 2000 de miliarde ani-lumină, materia s-a concentrat în două lumi distincte ; dar nu e interacțiune între lume și antilume (adică explozie), deoarece între ele există o zonă neutră numită *ambiplasma*.

— După Andrei Sakharov, universul nostru e născut dintr-un

antiunivers dispărut de 20—30 miliarde de ani ; noi suntem rămășițele excedentului de particule materie.

— Gustav Naan crede că e vorba de un univers și un antiunivers, între ele fiind o barieră a neantului.

— E interesant cît de mult se aseamănă aceste teorii cu cea antică a indienilor, în care universul era conceput ca o respirație și o expirație a lui Brahma !

— Dumnezeu, ca și cea de-a patra dimensiune, ca și curbura universului, aparține speculațiilor de imaginație și nonfigurativului.

— Un medic din Anglia a constatat că persoanele al căror nume începe cu una din primele opt litere ale alfabetului trăiesc mai mult decît ceilalți oameni.

— Regele Sargon al Asiriei a trimis 27 250 de familii de israelieni la Babylon și aceștia nu au mai venit înapoi. După H. J. Forman aceștia s-au refugiat în Marea Britanie unde o frumoasă israeliană, pe la anul 480 î.e.n., s-a căsătorit cu regele britanilor, poate cu Heremon, fondatorul dinastiei ; deci regii Angliei ar fi ieșiți dintr-un izvor celto-ebraic.

— Nașterea lui Napoleon este învăluită în mister. Mama lui a stat în anul 1768 în Marea Britanie, iar registrul de nou-născuți din Corsica a fost rupt ; se crede că Napoleon s-a născut în Bretania !!! (Adică e foarte francez, asta vrea să arate Charroux).

— În 1966 s-a dat dispoziție că se pot boteza copii cu vechile nume franceze, celtice, galice : Gwen, Adraboran, Olive, Vercingetorix.

— În 1666, sprijinindu-se pe profețiile *Bibliei*, un impostor evreu, Sabatai-Levy, s-a declarat Messia.

— Paraclet = Sfîntul Duh.

— Robespierre se lăsa luat drept un nou Messia ; după ce se instituise cultul Ființei Supreme, el se înconjură de niște fanatice nebune, printre care se găsea Cartherina Théot, „mama lui Dumnezeu", care urma să-i ridice tronul lîngă Pantheon. Cu ea mai erau două fete vesele, l'Eclaireuse și la Colombe, misiunea acestora fiind de a urma la tron după moartea mamei lui Dumnezeu ! Cele trei femei îl recunoscură pe Robespierre drept Messia, care vorbea Adunării despre un Salvator care avea să vină. Mulți purtau portretul lui Robespierre la butonieră și admiratoarele îi șopteau în intimitate : Robespierre, ești un zeu. O anchetă a poliției le surprinse pe femei în ședință, cu o ciornă adresată lui Robespierre, fiul ființei supreme. Cuvîntul veșnic, Redemptorul geniului omenesc, Messia anunță pe profeți. Iluminații au fost dați în judecată. Incoruptibilul a făcut uz de toată trecerea sa de pe atunci și afacerea s-a mușamalizat ; dar pe ascuns s-a bîrfit și s-a rîs mult pe socoteala acestor ambiții messianice.

— În marele templu din Benares se află un aparat care ne permite să măsurăm timpul care ne-a mai rămas pînă la sfîrșitul lumii ; pe o placă de bronz pe care sunt fixate trei ace de diamant și niște discuri cu o funcționare cam complicată ; la sfîrșitul fiecărei perioade cosmice sau *kalpa* — după *Bhagavata Purana* — lumea va pieri prin foc în patru pralayas :

— Distrugerea accidentală = *naimittica*, care are drept cauză somnul lui Brahma.

— Distrugere naturală = *prakritka* din cauza principiilor produse

de natură. Totul reintră în sînul ei ; expirația a două perioade din viața lui Brahma.

— Distrugerea (destrucțiunea) constantă — *atyantika :* tinerețe, maturitate, bătrînețe, succesiune perpetuă a schimbărilor care constituie viața.

— Destrucțiune definitivă, *atyantika :* sufletele individuale se întorc în sînul sufletului suprem de unde ele emană (Brahma) și intră în Nirvana sau mai curînd în ceea ce va deveni Nirvana sau neantul lui Budha.

— *Ham* = ființă caldă, negru (Sem, Ham și Iafet).

— Pentru evrei, anticristul va purta numele de Armilius (revine leit-motivul etimologic Ar — Arimini, Ahriman etc.).

— În India, *jainii* se sinucideau prin foame, iar înțelepții își dădeau foc.

— În Anzi există oamenii fulgerați, loviți de fulger, care au o cicatrice în diagonală peste toată fața.

— În Tibet, *Bardo Thödol, cartea morților,* e o carte de magie neagră.

— „Fenomenele vieții pot fi comparate cu un vis, cu o fantasmă, cu o bulă de aer, cu o umbră, cu roua sclipitoare, cu lumina fulgerului și astfel trebue privite. Totul este *maya* = spectacol magic sau iluzoriu" ; vorbele lui Buddha în *Sutra Imuabilă.*

— Cartea *Bardo Thödol* tratează ciclul *existenței sangsaruce* = *fenomenale,* care intervine între moarte și naștere, legea veche a *karmei* sau consecințele și doctrina reîncarnației, acceptate ca esențiale în viața oamenilor.

— Feves = bob.

— Marele secret al alchimiei tantrice e de a reuși să inverseze energia sexuală animală pentru a permite trezirea forței divine colosale pe care ea le ascunde în condițiunile obișnuite de existență. E forța *kundalini,* figurată ca un șarpe pe care trebue să-l trezești și să-l faci să urce de-a lungul coloanei vertebrale. Rînd pe rînd centrele psihice — *șacra* în terminologia sanscrită — se vor trezi, se va produce *starea de iluminare* și va deveni permanentă cînd forța va ajunge la centrul superior — *lotusul cu o mie de petale* — situat în vîrful craniului. Două căi se oferă adeptului, cea de dreapta sau *liberația thaumaturgică* se realizează aici prin asceză solitară și cea de stînga, în care *asceza alchimică* se îndeplinește prin așa-zisele *nunți chimice,* concretizate prin realizarea unui cuplu.

— Blaise Cendrars în *Le lotissement du ciel* relatează că la indieni planta numită *ibadu* permite să levitezi foarte departe, la 300 km, cu arme și bagaje, zice Cendrars, cu o ușoară ironie.

— Vrăjitoria, ca metodă de cunoaștere a lumii, deosebită de revelațiile religiei, a fost condamnată, deși este un efort onorabil, cel puțin la fel de întemeiat ca și încercările religiei de a da explicații asupra lumii ; din acest motiv s-a afirmat că este inspirată de diavol ; diavolul fiind spiritul care dovedește iar nu ne dă informații necontrolabile ca religie.

— Vrăjitoarele ar avea o greutate mai mică decît un om normal ; pentru a elibera certificate de greutate normală, existau cîntare oficiale în care femeile trebuiau să urce în văzul lumii, despuiate; după care juriul verifica cu minuțiozitate corpul pacientei ca să vadă care are semne

diabolice ; în caz că totul mergea strună se elibera certificatul care o punea la adăpost de Inchiziție ; cîntăreala era destul de scumpă, cam trei florini de pacient.

— Isaiia spune că sufletele evocate își manifestă prezența printr-un ușor murmur și prin cuvinte spuse cu voce scăzută.

— Giles de Rais, însoțitorul devotat al Jeanei d'Arc, a devenit alchimist pe la 1435 și începu să caute piatra filosofală. El credea că principiul generator al pietrei era chiar viața omului și se apucă de omoruri rituale; la 1440 fu arestat și executat. El a ucis 149 de copii. Îi sugruma cu propriile sale mîini și folosea sîngele și organele vitale la tot felul de mixturi infame. Era foarte religios, amabil cu amicii, fermecător și de o credință neștirbită.

— În 1139, conciliul din Latran interzise folosirea arbaletei contra creștinilor și luptele de tournois. Se considera că e dezonorant să ucizi de la distanță ; în secolul al XIV-lea, cavalerii nu aveau voie să poarte și să folosească arme de foc ; în caz că erau prinși erau sugrumați fără proces.

ISTORIA PLAGIATULUI

Colaje, împrumuturi la *Boethius* (480—524 e.n.).

Celebru filosof și poet al secolului al VI-lea al erei noastre, Boethius, cel născut la Roma în 480 și mort la Pavia la 23 octombrie 524, autorul mult răspînditei lucrări *Mîngîierile filosofiei*, în original : *Consolationis philosophiae* (scrisă în închisoare sub forma unui dialog în versuri și proză, în cinci cărți), folosește în cărțile dialogului său, devenit notoriu, teme, idei, versuri, formulări din alți autori. Acest lucru părea să constituie în epoca în care a fost elaborată lucrarea *o dovadă de erudiție !*

În ceea ce privește izvoarele *Mîngîierilor filosofiei*, un număr apreciabil de savanți, ca : *Weinberger, R. Repter, Rand, Klinger, Huttinger, V. Jaeger*, au adus documentate și îndelungi contribuții, de care traducătorul *Mîngîierilor* în limba română : David Popescu (Ed. „Casa Școalelor", 1943) s-a folosit.

Fiind în Evul Mediu : *„cartea cea mai citită după Biblie"* (David Popescu — *Mîngîierile filosofiei*, Introducere, pag. 19, ed. cit.), lucrarea, enorm răspîndită și comentată, oferă la o lectură atentă numeroase grefe în text cu fragmente din operele altor autori celebri. Vom căuta să atragem atenția și noi asupra cîtorva dintre ele :

În *cartea 1, poezia I*

Boethius scrie :

„Și elegia-n distih fața îmi scaldă-n plîns"...

(versul este din *Seneca, Octavia*, 327—328).

Apoi :

„Bune tovarășe fiind pentru un biet exilat"...

(Versul este împrumutat din *Ovidius, Tristia*, IV, 1—2

„...muza, ea singura rămasu-mi-a tovarășe-n exil"...)

sau tot în *cartea 1, proza a IV-a*, scrie :

„vorbește deschis, nu ascunde nimic în inima ta"...

Iar Homer în *Iliada*, I, 363—364 (Thetis zeița, către fiul său Achile, spune : „Spune-mi tu mie și nu-mi tăinui ca s-o știm împreună").

Tot în *cartea 1, prosa a IV-a,* Boethius scrie : „descifram cu tine versetele naturii, pe cînd îmi descriai cu brațul căile stelelor"...

Iar Vergilius, în *Eneida,* VI, 849—850, scrie și el, dar cu 500 de ani înaintea lui Boethius

„...și-n mînă cu cerul
Afle-ale stelelor căi și-ale cerului margini...".

Mai departe, tot în *cartea I, prosa a IV-a* Boethius scrie :

„O singură zi ne poate ridica pe treptele cele mai înalte, ori prăvăli pe cele mai de jos..."

În *Poezia a II-a,* Boethius ca primele două versuri folosește un citat (evident, fără ghilimele) din Horatius, *Carmen Saeculare,* 59.

Iată versurile reproduse :

„Belșugul de-ar aduce cu mîini dăruitoare.
Din cornul său bogat...",

iar mai jos, tot în *Poezia a II-a,* scrie :

„Bogat nu-i niciodată cel ce gemînd că n-are
mereu se crede așa..."

Ceea ce reproduce aproape identic pe Seneca, *Epistole către Lucculus,* unde se scrie : „Nu e sărac cine are puțin, ci acel ce mult dorește"...

Iar în *Prosa a IV-a,* din *cartea a II-a,* Boethius scrie :

„O, ce fericit ai fi, dacă ți-ai cunoaște cele bune ale tale"...

Ceea ce reia aproape exact pe Vergilius, *Georgicele,* II, 458, unde se spune :

„O prea fericiți agricultori, dacă și-ar cunoaște bunurile lor"...

În *Prosa a V-a,* din *cartea a II-a* a *Mîngîierilor filosofiei,* Boethius scrie :

„Pe calea acestei vieți călător fără să ai nimic cu tine, ai cînta în fața tîlharilor..."

Ideea și imaginea în sine sînt limpede luate din *Juvenal,* X, 21, care scria la fel :

„În schimb drumețul fără de avere îi cîntă hoțului în față..."

În *Poezia a V-a, cartea a II-a,* scriind :

„Sunt dezgropate atîtea pietre prețioase care
ne-avînd pericole și-ngrijorare..."

Boethius îl copiază voluntar pe *Ovidius,* care în *Metamorfoze,* I, 140, scrisese :

„Sunt dezgropate din pămînt bogățiile atît de atițătoare la răutăți..."

În *Prosa a II-a, cartea a III-a,* Boethius zice :

„Toți caută totuși să ajungă la țelul unic al fericirii..."

Iar *Seneca,* în *De vita beata,* 1, scrisese : „Toți doresc să trăiască fericiți"...

În *Prosa a V-a, cartea a III-a,* scriind astfel :

„Ce pacoste este mai vătămătoare decît un prieten devenit dușman ?", Boethius transcrie *Evanghelia lui Matei,* X, 36, care spune :

„Vrăjmașii omului cei mari, cei dintr-o casă cu el..."

Tot în *cartea a III-a, poezia a XI-a,* Boethius spune :

„Orice învățătură e aducerea aminte"...

Iar Platon, în *Phaedon,* 91, scria: „Învățătura este aducere aminte..."

Iar în *Poezia a XII-a* din *cartea a III-a* scrie :

„Ferice cel ce a putut înțelege
al binelui plin de lumină izvor.
Ferice de cel ce-a putut să dezlege
cătușele lutului cel zdrobitor..."

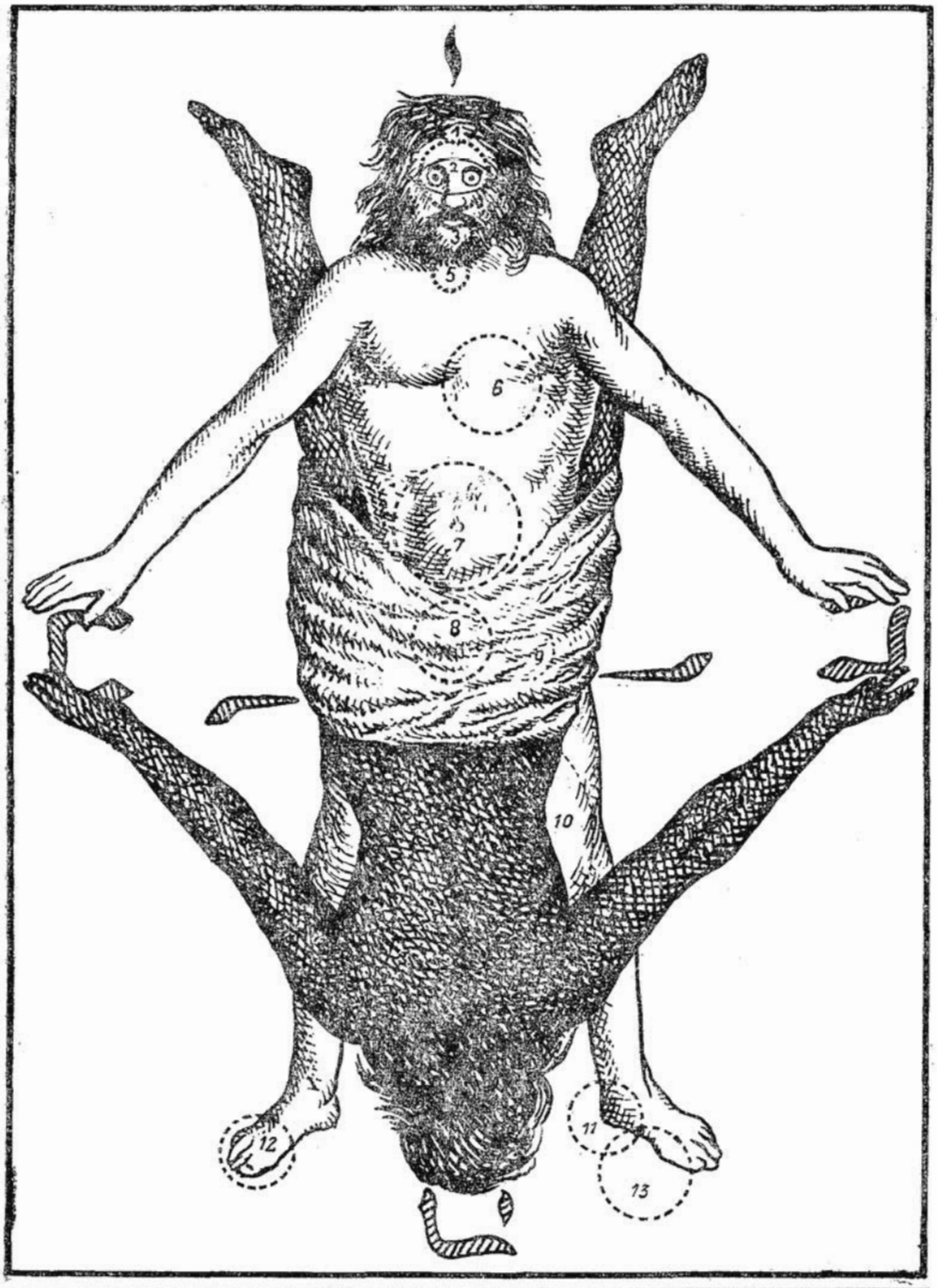
1
2
3
5
6
7
8
9
10
11
12
13

Totul este o reluare din Vergilius, *Georgicele*, II, 490 :

„Fericit cel ce-a putut cunoaște
cauzele tuturor lacrimilor..."

Și în *cartea a IV-a, prosa a III-a* scrie :

„Totuși înțeleptului n-o să-i cadă coroana sa..."

Iar în *Pildele lui Solomon*, XIV, 25, scrie :

„Cununa înțelepților este bogăția lor"

și tot el scrie :

„Tot astfel cei necinstiți au ca pedeapsă ticăloșia".

Ideea și imaginea fiind luate din Ambrosius, *De oficcis ministrorum, I, 12, 46*... „Nelegiuitul își este însuși pedeapsa..."

Acestea sunt numai unele din grefele din textele altora pe care Anicius Mancius Torquatus Severinus Boethius le-a aplicat operei sale : *Consolationis philosophiae*.

Din : *Arta militară* — de Mauricius.

...În timpul împăratului Anastasius (491—518) un tactician cu numele Urbicius a scris o mică lucrare de strategie, inclusă mai tîrziu în opera lui Mauricius.

...Sub Justinian a văzut lumina zilei o scriere anonimă compilată după izvoare anterioare. A urmat, în ordine cronologică, opera mai întinsă a lui Mauricius în care a intrat și contribuția mai veche a lui Urbicius. Conținutul bogat și adaosurile privind felul de luptă al perșilor, slavilor, avarilor și longobarzilor au ridicat această scriere pe primul plan și-au impus-o atenției literaturii de specialitate pînă tîrziu în sec. al XI-lea. Opera lui Mauricius a fost folosită din plin de împăratul Leon al VI-lea cel Înțelept (886—912), mai întîi într-o scriere de tinerețe alcătuită sub forma de întrebări și răspunsuri, apoi în lucrarea sa capitală numită *Tactica*, un tratat sistematic în 20 de capitole mari.

Scrierea anonimă, cunoscută un timp sub numele de *Inedita tactica Leonis*, de la mijlocul sec. al X-lea, a pornit și ea de la diferite izvoare mai vechi. O altă lucrare contemporană cuprinde extrase din *Opera majoră* a împăratului Leon. Scrierea de mică întindere a unui anonim din sec. al X-lea are de asemenea un caracter de compilație. Preceptele militare ale împăratului Nicephoros Phocas (963—969) sunt regulamente mai vechi ieșite într-o formă puțin schimbată. În fine, *Tactica* lui Nicephoros Uranos, publicată în timpul domniei împăratului Constantin al VII-lea (1025—1028), a fost inspirată de *Manualul cel mare* al împăratului Leon al VI-lea Înțeleptul. Secole de-a rîndul tehnica războiului a făcut puține progrese, iar rezultatele mai de seamă au trecut treptat dintr-o scriere în alta.

...Manualul lui Mauricius, alcătuit din 12 cărți inegale, e cel mai întins și mai bogat dintre scrierile de această natură apărute pînă la începutul sec. al VII-lea. Pare că în el au fuzionat cel puțin cinci opere deosebite.

...Așadar opera în ansamblu se înfățișează ca o culegere de regulamente militare provenite din izvoare deosebite, pe care autorul cel mai nou le-a adaptat la nevoile epocii sale și a adăugat pe alocuri o contribuție proprie.

...În 1877, Richard Förster căuta să demonstreze pe baza unei analize interne că opera în ansamblu ar fi fost alcătuită de Mauricius și un contemporan al împăratului cu același nume (582—602), iar Urbicius din timpul domniei împăratului Anastasius (491—518) ar fi scris numai fragmentul intitulat „Contribuția lui Urbicius" din cartea a 12-a.

...Gy. Moravecsik și Ostrogorski cred că autorul principal ar fi fost Mauricius, iar Urbicius ar fi scris numai una dintre anexe : timpul probabil al redactării ar fi fost începutul secolului al VII-a.

...Știm că Urbicius a trăit sub împăratul Anastasius (491—518) și a scris o mică încercare cunoscută inserată în cartea a XII-a din lucrarea de față. Această parte lipsește în manuscrisul Mediceus-Laurentianus, singurul care dă ca autor al întregii lucrări pe Urbicius. E de presupus că numele lui Urbicius din acest manuscris a ajuns din greșeală de la sfîrșitul lucrării în fruntea ei ; dar autorul operei în ansamblu e Mauricius, pomenit de celelalte patru manuscrise.

...Editorul Ioannes Scheffer a preluat și-a dus mai departe manuscrise ca ale lui Luca Holstensius din Hamburg, care cercetase patru manuscrise și comparase textul grecesc cu conținutul tratatului de tactică al împăratului Leon al VI-lea cel Înțelept. Scheffer a revăzut textul și a alăturat o traducere latină, urmată de un comentariu excelent pentru epoca sa. El a susținut fără echivoc paternitatea lui Mauricius (nu împăratul), motivînd că n-ar fi fost necesar să figureze în adaos numele lui Urbicius, dacă Mauricius n-ar fi fost autorul.

Din : Teatrul Renașterii engleze

...În jurul anului 1560 păturile universitare iau cunoștință de tragedia și comedia anticei Grecii și a Romei. Modelele, clasice, care se răspîndeau prin traduceri, imitații și adaptări dobîndiseră curînd admiratori și imitatori.

În tragedie nu se imită originalele tragediilor grecești ci, îndeosebi, piesele filosofului roman *Seneca*, piese care nu erau altceva decît mediocre copii retorice ale capodoperelor ateniene, dar care cuceriseră admirația Renașterii engleze.

...Exemplul tipic este *Gorboduc* (cca 1552), prima tragedie engleză scrisă de universitarii Sackville și Norton, al cărei subiect legendar autohton seamănă cu *Tebaida* lui Seneca, după cum stilul declamator, corul, mesagerii, împărțirea în cinci acte, respectă forma tragediei clasice.

...Comedia autohtonă, cu aspectele ei diferite, de farsă, povestire romantică sau satiră, suferă și ea, în momentul Renașterii, influența autorilor latini Plaut și Terențiu, cum și a comediei renascentiste italiene (Ariosto). În acest sens putem vorbi mai puțin de reproducerea unei structuri cît de numeroase împrumuturi de tipuri. Astfel prototipul soldatului fălos, acel *miles gloriosus* plautian, a fost amplu imitat în comedia engleză începînd cu *Ralph Roister Doister* de *Nicholas Udall* (scrisă către 1553) și culminînd cu figura shakespearianului *Falstaff*.

...John Lyly, om cultivat, care studiase la Oxford și Cambridge, doctor în litere, era exponentul tendințelor aristocratice și savante. Subiectele împrumutate din istorie și mitologie, cu un adaos marcant de elemente

pastorale, prezintă alegoric evenimente din viaţa societăţii de curte, slăvesc pe regină şi — în genere — afirmă idealurile umanismului aristocraţiei.

...Această fantastică comedie *(La gura sobei)* de aventuri cu sfîrşit fericit, inspirată din Apuleius şi Ariosto, împleteşte inspiraţia umanistă savantă cu vigoarea farsei populare şi elemente magice.

...Shakespeare a preluat multe elemente din această piesă *(Tragedia spaniolă* de Thomas Kyd).

...Piesa următoare, *Tragica istorie a d-rului Faust* (1588), inspirată din legenda germană a lui Faust, arată năzuinţa titanului spre cunoaştere care îi va asigura putere şi bogăţie.

...„*Arden of Feversham*" este o piesă de un realism brutal şi modern, în care însă nu pedeapsa judiciară e importantă, ci oroarea crimei şi sinceritatea ispăşirii.

Autorul reproduce exact şi brutal o crimă a epocii, relatată în *Cronica lui Holinshed.*

Causticul Greene, cel lipsit de scrupule, excelează în scene idilice pe temă romantică, şi creează caractere feminine pure, devotate, pline de tandreţe şi graţie, schiţe pentru viitoarele eroine shakespeariene — Julieta, Viola, Imogena — după cum unele scene din piesele lui Greene amintesc de situaţii similare la Shakespeare.

Toate erau sugestii şi premise în crearea unui nou univers pe care Shakespeare îl făurea din elemente cunoscute dar retopite în incandescenţa minţii sale. Fără strădania comună a dramaturgilor Renaşterii nu ar fi existat splendoarea unui *Hamlet* sau a unui *Lear,* căci „omul nu-i o insulă singuratică şi de sine stătătoare. Fiecare e o fărîmă din continentul uman, o parte din univers."

...Academistul *Ben Jonson* ni-l prezintă pe Thomas Dekker, cu pana sa amarnică, ca pe un boem zdrenţăros, compilînd şi plagiind pentru teatru, necunoscînd greaca nici latina, un incult îngîmfat şi invidios. Şi totuşi, acest cîrpaci de piese, aşa cum erau mulţi la vremea aceea, are darul prospeţimii, animaţiei şi lirismului.

...*Diavolul Alb* face parte dintr-o serie de piese senzaţionale şi melodramatice, prezentînd viaţa unor celebre curtezane. Marston scrie *Curtezana olandeză,* Dekker scrie *Curtezana virtuoasă,* Beaumont şi Fletcher scriu *Tragedia Fecioarei,* Middleton scrie *Femei, feriţi-vă de femei* şi chiar *Cleopatra* lui Shakespeare e o variantă a acestui gen — toate piese apărînd în jurul anului 1611.

...Francisc Beaumont (1584—1616) şi John Fletcher (1579—1625), inseparabili colaboratori, au produs împreună, singuri sau în colaborare cu alţi contemporani, 57 de piese publicate *in folio*... Shakespeare nu scrisese în colaborare, ci doar prelucrase piese mai vechi, insuflîndu-le o viaţă nouă. În rîndurile contemporanilor săi mai tineri, însă, colaborarea era o normă stabilită, iar pentru Fletcher elementul său natural.

Din : Tudor Vianu, *Literatura universală şi literatura naţională*

...Comparaţia vieţii cu teatrul şi a oamenilor cu actorii este un motiv provenit din antichitate, de la Epictet şi Marc Aureliu, unde l-au găsit

Shakespeare și Calderon. El revine și în *Glossa* lui Eminescu.

...Tema faustică a continuat să fie tratată chiar și după ce Goethe a întruchipat-o în forma ei cea mai durabilă. Lenau, Heine, Fr. Th. Vischer s-au simțit atrași de subiect. După o socoteală făcută de *Kune Fischer*, în epoca de la drama lui *Marlowe* (1590) pînă la 1870, au existat nu mai puțin de o sută treisprezece (113) opere faustice, dintre care patruzeci și una înainte de Goethe și șaptezeci și două (72) după el. Astăzi ar trebui să sporim aceste cifre cel puțin cu *Doctor Faustus* al lui Th. Mann și cu *Mon Faust* al lui Paul Valéry.

Alteori putem stabili serii formale. Așa de exemplu procedeul *teatrului în teatru* unește *Visul unei nopți de vară* și *Hamlet* ale lui Shakespeare cu *Des gestiefelte Kater* al lui Ludwig Tieck și cu *Der romantische Oedipus* al lui Platen...

J.-J. Rousseau a acceptat influența lui Richardson și *Noua Heloiză* s-a constituit în legătură cu formula romanului sentimental...

Din : Maximilian Jacta, *Procese celebre*

...„Prin implicațiile lor sociale și umane, alte două procese din această culegere au servit ca sursă de inspirație unor scriitori : procesul lui Jonathan Wild, din secolul al XVIII-lea, în care, după pilda altor scriitori, Bertolt Brecht și-a găsit substanța celebrei sale piese *Opera de trei parale ;* procesul lui Wilhelm Voigt, *Căpitanul din Köpenick,* al cărui destin a fost zugrăvit atît într-un roman, cît și într-o piesă de teatru, care, în ciuda trecerii timpului, continuă să figureze în repertoriul permanent al unor teatre..."

...„1728 ! Nu au trecut nici trei ani de la moartea lui Jonathan Wild și poetul John Gay (1685—1723) folosește viața acestuia ca izvor de inspirație pentru conturarea personalității lui Macheath, personajul principal din *Opera cerșetorilor (The beggar's opera).* Personalitatea ciudată a lui Jonathan Wild a trezit interesul multor oameni de litere, printre care se numără și cei mai renumiți scriitori britanici din prima jumătate a secolului al XVIII-lea, Swift și Fielding. Piesa atît de veche a lui John Gay s-a reluat în Anglia, în cel de-al doilea deceniu al secolului nostru, păstrînd doi ani și jumătate, fără întrerupere, afișul unui teatru londonez. Noua prelucrare pe care Bertolt Brecht o dă aceluiași subiect este prezentată pentru prima oară pe scenă în anul 1928, sub titlul *Opera de trei parale* și are imediat un succes uriaș, iar ecranizarea piesei are loc încă în 1930. Între Brecht și compozitorul său Weill, pe de-o parte, și între societatea de filme *Nero,* care dobîndise drepturile în legătură cu filmul, se ajunge, în anul 1931, la un mare proces civil, așa-numitul *Proces de trei parale,* în cadrul căruia Brecht și Weill încearcă să obțină procente pentru fiecare ecranizare sau prelucrarea manuscrisului. Pretenția lor este însă respinsă.

O mare senzație provoacă acuzația de plagiat adusă de Alfred Kerr lui Bertolt Brecht în ziarul *Berliner tageblatt* din 3 mai 1929. Brecht împrumutase unele dintre *song*-urile sale după baladele poetului francez François Villon (1431—1463). El nu a folosit direct textul acestuia, ci s-a

bazat mai mult pe excelenta traducere germană a lui K. L. Anmer, apărută în anul 1907.

Numele lui Anmer nu a fost pomenit nicăieri de Brecht, motiv pentru care dramaturgul se vedea expus reproşurilor lui Kerr că „ar fi ascuns pe adevăratul poet care a ştiut să-l tălmăcească pe Villon". În articolul său, Kerr indica următoarele pasaje :

Brecht : pag. 16 : ...„domnilor, cu viaţa m-am luptat din greu/ Şi farmec în nimic nu am aflat, /Căci de cînd eram copil aud mereu :/ Traiul e bun doar cînd e-mbelşugat."

Anmer, pag. 87 : ...„Da, domnilor, iată în ce cred eu !/ Eu farmec în nimic nu am aflat,/ Căci de cînd eram copil aud mereu : /Traiul e bun doar cînd e-mbelşugat."

Brecht : pag. 25 ...„Voi, fraţilor, ce după noi trăiţi, /Nu ne azvîrliţi acum ocară aspră./ Vă fie pildă ce mi s-a-ntîmplat./ Rugaţi pe Domnul ca să fiu iertat !"

Anmer, pag. 22 : „Voi, fraţilor ce după noi trăiţi/ Nu ne azvîrliţi acum ocară aspră./ Vă fie pildă ce mi s-a-ntîmplat./ Rugaţi pe Domnul ca să fiu iertat."

Brecht, pag. 16 : „Nici pasărea, oriunde ar trăi,/ N-ar suporta-o nici măcar o zi."

Anmer, pag. 86 : „Nici pasărea oriunde ar trăi,/ N-ar suporta-o nici măcar o zi."

Brecht, pag. 25—26 : „Pe fata ce-şi arată pieptul/ Ca nătăfleţul s-o aleagă/ Pe hoţii toţi ce mi-aţi fost fraţi,/ Pe tîrfe, vagabonzi, ocnaşi, /Pe făr-de-lege şi ucigaşi, /Vă rog pe toţi să mă iertaţi/ Şi ca să scap de încă un păcat,/ Şi lor le cer să fiu iertat !"

Anmer, pag. 100 : „Pe fata ce-şi arată pieptul/ Ca nătăfleţul s-o aleagă.../ Pe hoţii toţi ce mi-aţi fost fraţi,/ Pe tîrfe, vagabonzi, ocnaşi, /Pe făr-de-lege şi ucigaşi, /Vă rog pe toţi să mă iertaţi./ Şi ca să scap de încă un păcat/ Şi lor le cer să fiu iertat !"

Brecht, pag. 26 : „Să-i văd cu trupuri spintecate./ De coada cailor legaţi !/ Şi totuşi vreau să uit de toate. /Vă rog pe toţi să mă iertaţi !"

...«Este interesant felul în care Brecht a luat atitudine faţă de acest reproş. Numărul din luna iulie 1929 al revistei *Die Schönne Literatur* (Beletristica), declară : „Într-un ziar berlinez s-a observat cam tîrziu, dar totuşi s-a observat, că-n ediţia song-urilor la *Opera de trei parale,* publicată de Kiepenheuer, lipseşte de lîngă numele lui Villon numele traducătorului în limba germană, Anmer, deşi din cele 625 de versuri, 25 sunt identice cu excelenta traducere a acestuia. Mi se cer explicaţii. Declar sincer că din păcate am uitat să amintesc numele lui Anmer. Acest

lucru mi-l explic din cauza ușurinței mele înnăscute în problemele de proprietate intelectuală.»

Într-un manuscris al lui Brecht, publicat abia în anul 1960, făcînd referire la reprosul de plagiat formulat de Alfred Kerr, el scrie, ca o continuare a argumentelor de mai sus, că orice perioadă de înflorire a literaturii se întemeiază „pe puterea și nevinovăția plagiatelor ei". Îndeosebi în ceea ce privește teatrul, spune Brecht, similitudinile de formă ale operelor contemporane sunt tot atît de caracteristice pentru o perioadă de înflorire a lui, ca și pasiunea autorilor lor de a strînge în operele lor ce pot să găsească la alții. Să uităm liniștiți cu cîtă generozitate minunată și sinceră acoperă Shakespeare, cu numele său mare, tot ce se vorbește pe scenă în seara reprezentării uneia dintre piesele sale. Piesa de teatru nu are nevoie de amănunte, de drepturi de autor minuțios stabilite, de tot felul de semnături, de exprimări ultracizelate, ci de linii fundamentale generale, de generoasă putință de a fi ușor înțeleasă și de o largă respirație, lucruri pe care nu le poți împrumuta de nicăieri. Pentru textele destinate teatrelor secolului nostru nu este nevoie de nuanțe fine, de un subiect original, de gradarea acțiunii sau de alte subtilități asemănătoare, pe care le vînează, cu mirosul lor fin, cei care la five o'clock-uri îndrugă verzi și uscate despre teatru, ci de o concepție generoasă despre om, de înfățișarea cu toate mijloacele a unei imagini pline de semnificație a secolului nostru. Eclecticii și epigonii sunt cei întristați și numai prin aceasta, iar nu prin curajul de a lua ceea ce există în realitate, se deosebesc de artiștii adevărați. Anumiți scriitori, care nu sunt în stare să adauge la smîngălelile lor lucruri provenind din altă parte — deoarece acestea, prin structura lor gramaticală exactă, ar sări prea mult în ochi față de rest — se văd siliți să nu-și însușească altceva decît prejudecățile marei mase.

...„În anul 1930, Schäfer publică un roman cu titlul *Căpitanul din Köpenick,* pentru ca numai după un an să apară și piesa de teatru cu același nume, scrisă de Carl Zuckmayer.

Atît Schäfer cît și Zuckmayer au folosit întîmplarea numai ca pretext, îndepărtîndu-se în multe privințe de realitate. Aceasta ne determină să înfățișăm adevăratul portret al lui Wilhelm Voigt. În romanul său, Schäfer atribuie familiei Voigt ambiția ca tînărul să studieze științele naturii ; acesta însă ar fi dorit să devină ofițer sau cel puțin sub-ofițer de marină. Schäfer imaginează relații ale tînărului cu fiul unui conte rus, adînci neînțelegeri cu tatăl său dedat patimei beției, infracțiuni săvîrșite încă în tinerețe, frecventarea unor elemente dubioase, o viață de vagabondaj etc. În scrierea romancierului, ficțiunea și realitatea se împletesc strîns, așa cum cadrul unui roman o poate permite, dealtfel. De aceea cititorul nu poate să-și facă o imagine exactă a realității."

Din : *Shakespeare — Contemporanul nostru* de Jan Kott

...„Nu cunoștea geografia și situa Bohemia undeva la țărmul mării. Proteus ajunge de la Milano la Verona călătorind pe o corabie și mai mult încă, așteaptă fluxul. Pentru Shakespeare, Florența era port la

mare. Shakespeare nu cunoștea mai bine nici istoria. Ulisse citește la el acasă pe Aristot, pe Thimon Atenianul și se referea la Seneca și la Galean. Shakespeare nu știa filosofie, nu se pricepea nici atît la strategie și amesteca moravurile diverselor epoci. Orologiul sună în *Iuliu Cezar* și-o slujnică desface corsetul Cleopatrei. În vremea regelui Ioan se folosește praf de pușcă și se trage cu tunul.

...Ce vrea să spună Shakespeare în *Richard al III-lea*? Materialul istoric l-a cules din *Cronicile lui Hall* și ale lui Holinshed scrise după *însemnările lui Thomas Morus*. El nu i-a modificat nici în ceea ce privește caracterul, nici ordinea evenimentelor. Chiar scena brutală cu căpșunile este descrisă cu aceleași cuvinte ca și Th. Morus. Oare Shakespeare a corectat doar vechile drame istorice jucate deseori la Londra ca, de pildă, *Richardus Tertius* al lui Thomas Lodge sau piesa anonimă?...

...Plînge, deci trăiește. Criticii englezi au privit-o drept replica lui Beckett la formula carteziană a omului, care la rîndul ei este un rezumat al formulei teologice. Dar de fapt Beckett nu face decît să repete după Shakespeare: „Băturăm pînă aici un drum de lacrimi... /Noi cînd ne naștem plîngem că intrăm /Pe-această mare scenă de bufoni/".

...În monologul Helenei, Cupidon cel legat la ochi a fost prefăcut într-o putere oarbă plină de avînt, într-o Nike a instinctului. Este limpede că Schopenhauer a împrumutat această imagine a *Visului*. Dar oarba Nike a dorinței este în același timp un fluture.

...Cele trei feluri de timp enunțate de Leonardo (da Vinci) pot fi ușor găsite și în opera lui Shakespeare. Cînd pămîntul este plin de sînge, timpul omenesc devine iarăși timpul neomenesc al naturii. Și atunci orbul Gloster îl părăsește pe nebunul Lear.

...Acestea nu constituie decît cea dintîi dintre uimitoarele asemănări dintre Leonardo și Shakespeare, asemănări cu atît mai ciudate cu cît ele nu se întemeiază pe vreo tradiție sau pe vreo transmisiune directă, decît cel mult pe puternica influență a culturii italiene „del quattrocento" asupra Angliei elizabetane.

...Nudurile acelor tineri florentini, atît de vestiți în Florența Medicilor. Verrocchio cel dintîi a creat modelul androginului care avea să slujească la zugrăvirea îngerilor. Îngerii erau lipsiți de sex, dar teologii cei mai rafinați îi concepeau ca pe niște făpturi androgine. Androginul lui Verrocchio, un efeb trist, de o frumusețe tulburătoare, plină de ambiguitate, îmbina farmecul ambelor sexe. Întocmai ca în sonetul al XX-lea al lui Shakespeare: „Obraz de fată ți-a pictat chiar firea/ Ce-a vrut să-mi fii stăpîn de nu stăpînă..."

...Rosalinda, cînd s-a refugiat în pădurea Ardenilor, și-a luat numele de Ganymed, Shakespeare a împrumutat acest nume din povestea lui Lodge, care i-a slujit ca izvor de inspirație pentru intriga la *Cum vă place*. Alegerea și atribuirea acestui nume nu erau întîmplătoare.

...Versurile ritmate sunt spuse Rosalindei de Cecilia, mai înainte de-a se refugia în pădure. Împărăția libertății este în același timp împără-

ția firii : a firii idilice, poetizante, amintindu-ne de Teocrit.

...Dintre toate operele lui Shakespeare, *Cum vă place* și a *A 12-a noapte* sunt cele care sunt concepute cel mai mult în spiritul lui Ariosto.

...În povestirea lui Prospero, schema istoriei feudale este nudă, curățată de orice alegorie și de orice element accidental, lipsită aproape total de nume și caractere, abstractă ca formulă. Povestirea lui Prospero este rezumatul tratatului lui Machiavelli *Il Principe*.

...Monologul acesta (al lui Prospero) este un ecou îndepărtat al cunoscutului capitol din *Metamorfozele* lui Ovidius.

...Leonardo scrie „Gura ucide mai mulți oameni decît pumnalul". Iar Hamlet, după marea scenă cu actorii, spune „Avea-voi spăngi în vorbe".

...Multă vreme, *Eduard al II-lea* al lui Marlowe a fost socotit drept modelul și izvorul de inspirație pentru *Richard al III-lea* al lui Shakespeare.

Din : *William Faulkner* de Sorin Alexandrescu

...În sfîrșit, se apelează la interpuși, ori se întind curse adversarului. Ikkemotubbe, înainte de a intra în comunitate, își cheamă prietenii și încearcă să-i convingă, prin amenințări sau corupție, să-l slujească. Flem îi întinde cursa cunoscutului Ratliff, dar prin Estace Grimm, omul lui de încredere. Jason încearcă să convingă șeriful s-o urmărească pe Quentin cînd aceasta „evadează" de acasă. În fine, Flem utilizează „asasini plătiți", printr-o tipică tactică shakespeariană : Montgomery Ward și ocnașii năimiți de la Parchmann introduși special acolo ca să-l suprime pe Mink Snopes, exact ca agenții trimiși în Turnul Londrei de către Richard al III-lea să ucidă pe Clarence, propriul său frate !

Oprim aici această discuție comparativă, care ne indică foarte convingător multiplele analogii dintre formele și metodele „strategiei răului", în acțiunile lui sociale, în opera lui Shakespeare, Dostoievski, Faulkner.

Jurnal de la Poiana

Robinson Crusoe, sau fratele *Castelului Pălărierului*, a părăsit în mod laș viața sa ascetică. Au fost ploile mai întîi de vină și pe urmă amenzile administrative. A venit ajutorul de primar și i-a spus : Domnule, asta-i casă ce construești dumneata ? (era vorba de faimoasa așezare în formă de locuință lacustră, pe stîlpi fragili). Dacă continui, ai 2000 amendă. Fapt care l-a determinat pe temerar să-și facă puținele bagaje și să plece. Lucrarea a fost abandonată și nu știu de ce îmi pare foarte rău. Cei fără bani care dau micului nostru cartier de pe Zamora un farmec special...

Saint-John Perse : Sintaxă a fulgerului, noi ne croim drumuri noi pînă la cuvinte nicicînd auzite...

Orașele se atrofiază (Schneider).

Secolul 17-18 francez care dedică păsărilor muzică (piese scrise pentru *harpicord* ori clavecin și care se nu-

mesc) : *Privighetoarea, Rîndunica, Cucul, Turturica, Găina, Chemarea păsărilor* (Daquin, Dandrieu, Rameau, Couperin).

Cum există animale în muzică : în *Freischütz* de Weber, *Flautul fermecat* de Mozart și în *Anotimpurile* de Haydn. Schumann în *Les Papillons*, Liszt în *Sf. Francisc vorbind păsărilor ;* Wagner : *Lohengrin* (lebăda), *Parsifal* (porumbeii). În *Siegfried* (păsările), în *Walkiria* se aude calul... Iată-l și pe Chabrier cu *Pastorala rățoilor* și *Balada porcilor roz.* Saint-Saëns cu *Carnavalul animalelor ;* Fauré cu *Le papillon ;* Pierné cu *Balenele ;* Debussy în *Pelléas* (act. II și IV) ; porumbeii, *Poissons d'or, Les chevaux de bois, Elefantul* din *Children's corner ;* A. Roussel cu *Praznicul paianjenului ;* Durey cu *Dromaderul, șarpele și puricele* (vezi și Musorgski) ; Poulenc cu *Le Bestiaire...*

Cuvintele : poștalion, sărari, turtă și colivă vă făcurăți ? ; unul hîrșit în rele ; altul bun în neam ; medelnicer ; filigene ; taifas, caftan de atlas ; dulamă ; cu guler de jder ; pe cap işlic de sobol ; parascovenii ; stau la ciubuce ; garafe cu apă ; șerbeturi ; palicari. Nume : părintele Neofit de la Rîmnic ; satul Coțofeni ; Coflăteasca ; un peșchir de borangic, urzeală de inișor ; popa care dă dezlegare mesei ; unul venit din Hotărani ; în coptul viilor ; au nevoit a venire ; cîștigul de dajdie ; haiduci afumați cu ardei ; leșuri de cal umplute cu pămînt în care creștea iarba (imagine colosală) ; boerii băteau cărticica ; pelicele de iepure ; niscai postavuri la pețire ; vite de pripas ; duducele sarbede ; rogojini pe acoperișurile calicilor ; morile Dîmboviței care scîrțîie ; dus la toate balurile în cîșlegi ; se desfundau mahalalele ; case joase din care se striga : Mititico vino-ncoa ! ; trăsuri de Beci.

Eu am pierdut prietenia unui om pe care-l stimam pentru că m-am încăpățînat să-i repet că eram mai degenerat decît el (C).

Amicii lui N. Unul a fost moșier la C. Avea mașini americane, tractoare, lucra singur pămînturile. Acum repară în S. mașinile doctorilor cărora le cere 7 lei pe oră, altfel nu poate pentru că s-ar simți degradat. A ajuns mecanic de mare precizie, dar face artizanat din capriciu. Cîștigă bine pentru un oraș de provincie, dar ar putea și mai mult. O ciudată lipsă de voință ca și la ceilalți (dealtfel ei s-au adunat într-o prietenie zguduitoare, a celor blînzi și parcă neajutorați). G. care a fost arhitect și era destul de bogat, care a făcut fotografie în C. și el parcă s-a ratat. Pe urmă a avut un accident groaznic arzînd pe față și mîini de la o pereche de pantaloni spălați cu neofalină și care acum face de asemenea artizanat, adică lămpi de noapte și de fier forjat pentru alte chestii. Mai există în grup și un al doilea moșier, avocat de meserie, care se pare că și el se ocupă de mașini. A avut avion personal cu care se ducea la amicele sale și le plimba. Acum a alcătuit o motocicletă căreia i se spune *Godzila,* colorată în violet, făcută din piese de la alte motociclete. Ceva de spaimă, celălalt

moșier, în replică a construit o mașină și ea din bucăți care zguduie ca o cămilă și face 40 la oră, defilează prin S. și se spune de către cei în cauză : important în asta e numai să lucrezi pe mașini...

A aștepta ca o operă să tacă în tine pentru a o scrie... (Gide).

Otrava e în fruct, în floare, în batistă, în sărut... (pentru *Princepele*). Voi elimina batista care face vulgar... (ceva persan, se pare).

Toate adevărurile sînt *Kaf* și *Sin* (sexele) (ezotericii).

Tablete secrete de magnanimitate (îmi place ultimul cuvînt).

Vînătorii care la orgii lătrau ca cîinii (pentru *Sabatul* din *Princepele*).

Zeii *Tet* și *Horus* la egipteni care erau homosexuali.

Constantin Stolnicul călătorise la Constantinopole, Veneția, Padova. Avusese dascăli pe Gherasim Cretanul, Antonio dall'Acqua, Albanio Albanese, Bonvicinus. La Padova se studiau : filosofia, logica, geometria și astronomia.

Cuvinte (magazia de cuvinte): spița curgătoare a Basarabilor ; gură de Tîrgoviște (pentru un zvonist) ;

Patavia, numele vechi al Padovei; tetrapod (pupitrele pe care se așezau icoanele, au patru picioare); Nume: Doamna Păuna (din Iorga) sau Ioan Gheorghe Haracleu; Cinsprezece Cantavuzini la Bizanț fuseseră falși (Iorga).

Temps de douleur et de temptacion
Aages de plour, d'envie et de tourment,
Temps de langour et de dampnacion,
Aager meneur près du definement,
Temps plains d'orreur qui tout fait faussement,
Auges menteur, plain d'orgueil et d'envie,
Temps sanz honeur et sanz vray jugement,
Aage en tristour qui abrege la vie.

(Eustache Deschamps)

Veac cufundat în mîhnire care scurtează viața (pentru *Frica*).

Maistres des requestes, maeștri ai jalbelor pentru *Săptămîna Nebunilor.*

Didahia descoperită la 1875 de către mitropolitul Filotei Brynnenios la Constantinopole (deci nu mai merge pentru *Săptămîna Nebunilor).* Manuscrisul e de la 1056, conținea și *Scrisorile* lui Clement. *Didahia* a influențat *Didascalia apostolică, Rînduielile apostolice, Constituțiile apostolice.* A fost tradusă în latină în veacul al II-lea, în Africa. Textul *Didahiei,* 16 capitole, care pot fi grupate în 3 părți și un epilog: *O catehză morală; Un compendiu liturgic; Instrucțiuni bisericești; Atragerea atenției asupra parusiei* (Patrologia).

Jurnal de la Poiana

Cînd vin apele mari se mai îneacă cîte un camion aflat în *șușă* pe linia a doua a localității, șoferii cară materiale de construit și, pentru a nu cădea în labele miliției, trec rîul Prahova care se umflă incredibil, pe neașteptate, și atunci, de sus, de la mine, asist la naufragii spectaculoase. Camioanele trag la fund, de undeva vin știri că șoseaua de la Predeal a fost ruptă. Totul capătă o alură catastrofică. Deci miliția e pe acolo, atunci ies briganzii și să te ții! Pe urmă apar alte camioane de ajutor care nu dovedesc și sunt chemate tractoarele; totul, sub nasul șefului de gară care se face a nu vedea, toată lumea să trăiască! Trec pe sus un fel de țapinari, un fel de pădurari, toți deștepți nevoie mare. Noroc că țiganii mei sunt în turneu cine știe pe unde, că i-ar învăța ei cum să fure. Trăim aici începuturile Far-Westului ca în romanul lui Cendrars: *Aurul...*

Istoria orașelor e istoria furturilor dintr-o epocă...

Bătrînul Dante cu fofîrlica *(Jocuri răutăcioase sau Istoria plagiatului):* invidia se stîrnește totdeauna acolo unde există vreo asemănare.

La Cicero: *(De finibus bonorum et malorum)* La cei pătimași egalitatea e prilej de invidie.

Dar aici? Cel mare la suflet se stimează în sinea lui în timp ce mișelul se coboară pe sine (Dante).

Aristotel: Om cu suflet mare e cel care se consideră pe sine vrednic de lucruri mari. Cine e demn de lucruri mici nu este mare la suflet...

Scrieri care ar fi putut circula la *Academia grecească:* Simeon Thessalonicul cu *Tomul pacificării; Tomul iubirii, Tomul bucuriei* (manual care combate nebunia calvinilor).

Breton: lirica e desfășurarea unui protest...

Surse ale lui Goethe: Jerusalim, un tînăr atașat de ambasadă, disprețuit de noblețea locală deși merituos, îndrăgostit de soția unui amic se sinucide. Iată *Wertherul... Iphigenia* vine din Euripide. La Goethe ea îl civilizează pe jumătate pe Thoas. Obține abolirea sacrificiului uman în Taurida. Euripide, zice Paul Stapfer, e mai amuzant; la Goethe drama e compusă cu un minimum de material dramatic. Sentimentele nu sunt încă pasiuni, ca la greci. E mai poetică, e greacă prin calitățile formei, are o economie de mijloace ce trebuie subliniată, are o grandoare simplă, noblețe și măsură. Goethe a lăsat o faimoasă vorbă: *farmecul etern al femeii ne ridică la cer...*

Descartes care s-a făcut soldat ca să cunoască viața, pentru că știința nu-i mai ajungea...

Nimic nu trădează mai mult vulgarul decît refuzul de a fi decepționat (C).

Messerul ca un *corai* (băieți travestiți cu ceva feminin în ei) (pentru *Sabat).*

Rilke: Moartea în miezul ființei plînge în noi (ca sursă a poeziei lui Sorescu).

Joyce: Cadavrul e o carne stricată, brînza e cadavrul laptelui...

Psiho-fiziologia culorii (Antonioni).

Orașele însilozează oamenii cărora le trebuie un dram de dezordine și o plictiseală higienică (Schneider).

Din *Minesis: Poemul Patimilor.*

Vestitorul: Doamnă a Paradisului/ fiul tău a fost prins/ Iisus Christos sfîntul/ aleargă, doamnă și vezi/ cum lumea îl lovește/ cred c-or să-l ucidă/ atît l-au biciuit...

Fecioara: Cum e cu putință/ că nu a făcut vreo fărădelege/ Christos, nădejdea mea,/ de-au pus mîna pe el?

Vestitorul: Doamnă, a fost trădat/ Iuda astfel l-a vîndut/ și treizeci de dinari a luat/ mare tîrg făcînd.

Fecioara: Vino într-ajutor, Magdalena/ năpasta m-a ajuns/ Christos, fiul e dus legat/ după cum mi s-a vestit.

Vestitorul: Vino, într-ajutor, doamnă, ajută/ că fiul tău e scuipat/ și mulțimea pe drum îl poartă/ pe mîna lui Pilat l-au dat.

Fecioara: O, Pilat, nu fă asta/ nu chinui pe fiul meu/ că pot să-ți aduc dovadă/ că pe nedrept e acuzat.

Mulțimea: Răstignit, răstignit să fie/ omul care se face rege/ după a noastră lege/ e senatului împotrivă.

Fecioara: Vă rog să m-ascultați/ gîndiți-vă la durerea mea/ poate vă schimbați curînd/ cugetul ce l-ați dovedit.

Vestitorul: Îi scot afară pe tilhari/ care îi vor fi tovarăși.

Mulțimea: Cu spini să se încunune/ cel ce rege s-a chemat!

Fecioara: O, fiule, fiule, fiule! Fiule, gingaș crin/ fiule, cine va da sfat inimii mele cuprinse de teamă?/ O, fiule, ochi dătători de bucurie/ fiule, de ce nu răspunzi?/ Fiule, de ce te-ascunzi de sînul care te-a alăptat?

Vestitorul: Privește, doamnă, la cruce/ ce lumea o aduce, pe care lumina adevărată/ va să fie înălțată.

ISTORIA PLAGIATULUI

Din: Dan Zamfirescu, *Literatura română veche*

...*Letopisețul de cînd s-a început Țara Moldovei, Învățăturile lui Neagoe Basarab, Cronicile* lui Macarie, Eftimie și Azarie, *Istoria lui Mihai Viteazul*, cîteva scrieri hieroglifice, opera lui Nicolaus Olahus — care aparține „republicilor literelor latine", dar și poporului din care s-a ridicat, textele aparținînd „genului oratoric" și „publicistic" — soliilor lui Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Ștefăniță Vodă, memoriilor lui Mihai Viteazul și altele.

Cele două principii din Apus și din Răsărit se întrepătrund sau coexistă. Neagoe, principe de Renaștere, cu educație și lectură răsăriteană, dar cu o sensibilitate și gîndire modernă, ca și a lui Machiavelli, este dublat de Gavril Protul, hagiograf athonit de cea mai evidentă expresie ortodoxă eclesiastică. Olahus și Despot Vodă sunt contemporanii lui Macarie, Eftimie și Azarie, fețe bisericești, nutrite cu literatură „de specialitate" și luînd model de la bizantinul Manasses. Acești trei cronicari moldoveni care-și transmit ștafeta în redactarea cronicei țării, sunt însă creatorii unui nou stil în literatura română și, în același timp, continuatorii tradiției istoriografice a Moldovei, începute strălucit în secolul precedent, care se va urma neîntrerupt pînă la Neculce și dincoace de el. Ei elaborează arta narațiunii istorice, învățînd din modelele și izvoarele străine cum să înfățișeze realitățile naționale și pregătind instrumentele pentru marea școală a cronicarilor din secolul următor. Grigore Ureche își va elabora cronica sa topind, cu o excepțională artă de a *îmbina* și *restructura*

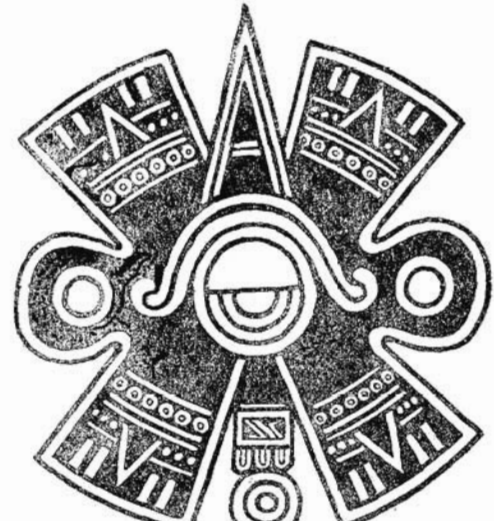

izvoarele, cele două variante ale Letopiseţului lui Ştefan cel Mare şi cronicile lui Macarie şi Azarie (Eftimie i-a rămas necunoscut) cu fragmente din cronica lui Bielski şi din *Cosmografia* lui Gerard Mercator. *Viaţa lui Nifon* — cronică şi scriere publicistică puternic polemică, sub masca hagiografiei — cronicile lui Macarie, Eftimie şi Azarie, *Învăţăturile lui Neagoe* şi chiar *Letopiseţul de cînd s-a început Ţara Moldovei*...

... Contemporanii nu s-au înşelat, iar scrierile lor au slujit mai tîrziu ca modele, izvoare şi principiu însufleţitor lui Bălcescu pentru *Românii sub Mihai Voievod Viteazul*. Cu *Istoria lui Mihai Vodă din Pătraşcu Vodă*, cunoscută în compilaţia cronicilor muntene, alcătuită la mijlocul secolului al XVII-lea (Istoria Ţării Româneşti) începe, dealtfel, şi literatura română în limba naţională, aşa cum, în limba slavonă, adevărata literatură română originală începe cu *Letopiseţul de cînd s-a început Ţara Moldovei*.

...Moxa dă o frumoasă relatare a victoriei lui Mircea cel Bătrîn asupra lui Baiazid, prelucrată pe baza surselor slave, şi *Cronograful* său va inspira pe Eminescu în *Scrisoarea a III-a*.

...O colaborare politică şi o simbioză culturală, din care au folosit ambele popoare, se încheagă astfel, şi Stavrinos cîntînd faptele lui Mihai Viteazul, în care vedea un eliberator al lumii balcanice, este primul exponent al acestei noi situaţii. Al doilea este Matei al Mirelor care îndeamnă la prietenie pe greci şi români, condamnă pe primii cînd vin la nord de Dunăre să exploateze poporul, în calitate de executori ai birului, îndeamnă pe ultimii să nu uite meritele culturale ale grecilor şi să nu se ridice împotriva lor cu ură. Deşi nu a scris în româneşte, Matei al Mirelor aparţine culturii române ca simbol al prieteniei celor două popoare, al colaborării lor în propăşirea culturală comună şi-a luptei pentru eliberare. Cronica sa a fost, dealtfel, în cea mai mare parte tradusă şi integrată cronicii naţionale. Pe de altă parte opera lui Matei al Mirelor, care ocupă un loc bine marcat în istoria literaturii neogreceşti, vădeşte influenţa puternică a culturii române : sfaturile către Alexandru Iliaş sunt, evident, inspirate din *Învăţăturile lui Neagoe Basarab*, pe care se pare că el le-a tradus în greceşte.

...Udriste Năsturel n-a lăsat cărţi proprii, ci numai două importante traduceri, una din latină în slavonă, alta din slavonă în română (dacă nu era cumva şi traducătorul *Vieţii lui Nifon* şi al *Învăţăturilor lui Neagoe Basarab*), reprezintă în schimb „tipul animatorului cultural", al ideologului unei domnii, jucînd în vremea lui Matei Basarab, cumnatul său, rolul de „ministru al culturii". El cîntă în versuri slavone, după modelele ce cunoşteau mare răspîndire în Ucraina lui Petru Movilă, pe „Basarabi", fiind din acest punct de vedere un precursor al lui Eminescu, evocator şi el al *„Basarabilor... dătători de legi şi datini"*.

...Textul *Letopiseţul de cînd s-a început, cu voia lui Dumnezeu, Ţara Moldovei* este cel mai apropiat de protograf, din copiile şi prelucrările care s-au păstrat.

...Continuarea cronicii domneşti şi după aceste date este confirmată însă de celelalte variante păstrate,

și anume *Povestirea pe scurt despre domnii Moldovei*, cunoscută sub numele de *Letopisețul de la Putna*, și de una din prelucrările străine — *Cronica moldo-polonă*.

...Letopisețul Moldovei s-a păstrat de asemenea în alte două prelucrări străine : Cronica moldo-germană (în lb. germană medievală) din copia lui Hartmann Schedel, efectuată în 1502 și cuprinzînd numai domnia lui Ștefan cel Mare, de la urcarea pe tron pînă la 1499... : *Cronica moldo-rusă*...

...Moldova eroică și glorioasă zugrăvită de acest Letopiseț va fi din nou evocată cu fraze întregi traduse din cronica slavonă de către Grigore Ureche, care a preluat aproape în întregime această scriere a Letopisețului său. La rîndul său, Ureche va inspira pe Alecsandri și pe Sadoveanu, primul în *Dumbrava roșie*, al doilea, în *Viața lui Ștefan cel Mare* și *Frații Jderi*.

...Viața unui sfînt a devenit, astfel, un document istoric de mare valoare și importanță și o creație literară ce a avut influență incontestabilă asupra dezvoltării literaturii muntene. Ea a servit de izvor *Letopisețului țării* și *Cronicii lui Radu Popescu*, înainte de a servi ca sursă de inspirație lui Alexandru Odobescu pentru nuvela *Mihnea Vodă cel Rău*. Citind nuvela lui Odobescu și *Viața lui Nifon* se vede cît de strîns s-a ținut autorul modern de textul hagiografului din al doilea deceniu al veacului al XVI-lea.

...La minimalizarea lor și-a dat concursul în special teoria nefericită a „neautenticității", care susținea că *Învățăturile* au fost scrise mult după moartea lui Neagoe, în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, sau chiar în secolul al XVII-lea, de către un călugăr ignorant în „treburile lumești", care a atribuit opera unui domn celebru ca să-i dea importanță. Demostene Russo, P. P. Panaitescu și alții, care au susținut această teorie, considerau opera o compilație puțin originală, alcătuită în cea mai mare parte din extrase luate din scriitorii bizantini — prin intermediare slavone — și din scriitori slavi. Ioan Bogdan a arătat în cele două ample studii că Macarie a folosit în opera sa ca model stilistic *Cronica universală* a lui Constantin Manasses (istoric bizantin din sec. al XII-lea).

...Pe alocuri chiar, Macarie a preluat unele pasaje care i se păreau că se potrivesc cu evenimentele și personajele descrise (de ex. fuga în Ardeal a lui Petru Rareș, scăparea din cetatea Ciceului, ultimii ani ai vieții cu „băi și mâncări și băuturi" etc.).

...Prima dintre aceste cronici reunite în *Istoria Țării Românești* este *Viața patriarhului Nifon*, de Gavril Protul, reprodusă după manuscrisele care au transmis-o în formă independentă și care a fost inclusă aproape integral într-una din variantele *Letopisețului Cantacuzinesc*, pentru a acoperi epoca domnilor Radu cel Mare (1495—1508), Mihnea cel Rău (1512—1521), Vlăduț (1510—1512) și Neagoe Basarab (1512—1521) ; de fapt pînă acum 1517.

(VOLUMUL AL II-LEA)

...Textul *Cronicii Buzeștilor*, în varianta sa *„nealterată"*, conținută azi doar în două manuscrise (...) este o paralelă a Țării Românești și Mol-

dovei atribuită lui Axinte Uricarul (și care de fapt copiază și întreține după o idee proprie cronicile celor două țări), și manuscrisul nr. 13 de la mînăstirea Neamț, conținînd însuși *Letopisețul Țării Românești*, ultima parte, povestind evenimentele de după retragerea la Prejmer, inclusiv moartea lui Mihai, este o traducere apropiată, cuvînt cu cuvînt a *poemului lui Stavrinos*, din care s-a omis însă istoria unui an întreg, deoarece ea nu convenea Buzeștilor ce se depărtaseră de Mihai după catastrofa de la Mirăslău și slujiseră noului domn instalat de oștile polone.

...Și dacă acesta din urmă (*Letopisețul* de cînd s-a început Țara Moldovei, n.n.) l-a inspirat pe Mihail Sadoveanu, în schimb *Cronica Buzeștilor* este prototipul și inspiratoarea lui Bălcescu în a sa *Istoria românilor sub Mihai Vodă Viteazul*.

...Astfel încît *Scurta descriere*, deși are ca punct de plecare cronica oficială, care-i servește de izvor principal, este totuși mai mult o simplă traducere a ei. Este o amplă prelucrare, în cadrul unei scrieri originale, ce poartă amprenta personalității autorului.

...Stavrinos a fost utilizat, fără îndoială, de autorul *Cronicii Buzeștilor*. Paralelismele în succesiunea evenimentelor principale și chiar ale celor mai puțin însemnate se observă.

...Bălcescu l-a folosit pe Stavrinos în celebra sa lucrare despre Mihai Viteazul, iar Papiu Ilarian l-a editat însoțit de o nouă traducere românească.

...Elogiul închinat lui Ștefan Tomșa pentru că a strunit și pedepsit pe boierii ce jefuiau poporul este unic în toată literatura noastră medievală, și nu e exclus să fi inspirat critica socială a lui Antim Ivireanul, totuși mai puțin violentă.

...Iar cine citește *Neamul Șoimăreștilor* de Mihail Sadoveanu va recunoaște imediat în imaginea sadoveniană a lui Tomșa portretul schițat de Matei al Mirelor.

...I se adaugă o compunere parenetică avînd ca model *Învățăturile lui Neagoe Basarab*, și intitulată *Sfaturi către Alexandru Iliaș*.

...Moxa a tradus și prelucrat *Cronograful*, la îndemnul episcopului Teofil al Rîmnicului (1619—1637)...

...Unele imagini din *Cronograful lui Mihail Moxa* (existente, în parte, în originalul *Cronicii bulgare*, contemporană cu evenimentele descrise) referitoare la bătălia lui Mircea cel Bătrîn împotriva lui Baiazid, la Rovine, în anul 1394, se regăsesc transfigurate poetic în *Scrisoarea a III-a* a marelui nostru poet M. Eminescu, apărută în 1881.

Pasajul lui Moxa

De-acii se rădică Baiazit oastea lui spre rumânii, deci se loviră cu Mircea voevod și fu război mare, cîtu se întuneca de nu se vedea văzduhul de mulțimea săgetelor, și mai pierdu Baiazit oastea lui cu totul, iară pașii și voevozii periră toți... Așa de a se vărsa sînge mult, cît era văile crunte, deci se spăre Baiazit și fugi de trecu Dunărea.

Scrisoarea a III-a

Călăreții împlu cîmpul și roiesc după un semn / Și în caii lor sălbateci bat cu scările de lemn, / Pe copite iau în fugă fața negrului pămînt, / Lănci scînteie lungi în soare, arcuri se întind în vînt, / Și ca nouri de aramă și ca ropotul de grindeni, / Orizonu-ntunecîndu-l, vin săgeți de pretutindeni, / Vîjîind ca vijelia și ca plesne-

tul de ploaie.../ Urlă cîmpul și de tropot
și de strigăt de bătaie. / În zadar striga-mpăratul ca și leul în turbare, / Umbra morții se întinde tot mai mare și mai mare./

. . . . . .

Acea grindin-oțelită înspre Dunăre o mînă,/ Iar în urma lor se-ntinde falnic armia română.

MIRON COSTIN, OPERE, ediție critică îngrijită de P. P. Panaitescu

...„Nu este de mirare că povestirea colorată a lui Miron Costin a atras pe literații noștri. E destul să amintim *Neamul Șoimărești*lor al lui M. Sadoveanu inspirat în parte din descrierea vremilor lui Ștefan Tomșa, sau *Domniia Arnăutului* a lui B. P. Hasdeu, nuvelă care zugrăvește, după Miron Costin, domnia lui Vasile Lupu.

...Inspirația poemei în parte din *Eclesiast,* cartea Vechiului Testament, completată cu elemente din versurile lui Ovidius *(Tristia)* despre labilitatea timpului, trădează erudiția lui Miron Costin."

LETOPISEȚUL ȚĂRII MOLDOVEI DE LA AARON VODĂ ÎNCOACE

...De cele mai multe ori *Letopisețul* lui Nicolae Costin se află inserat în diferite compilații de cronici ale Moldovei alcătuite în cursul veacului al XVIII-lea din porunca domnilor, boierilor sau clericilor. Faptul este foarte explicabil, deoarece știm că aceste compilații *serveau ca manuale de informație asupra trecutului nostru.*

...Pe lîngă aceste două manuscrise care derivă dintr-un manuscris comun, dovadă o serie de omisiuni și lecțiuni greșite comune, manuscris care desigur nu făcea parte din compilațiile de istorie ale Moldovei alcătuite în veacul al XVIII-lea, ci deriva direct din *Letopisețul* autograf, trebuie să socotim în același grup și textul *Cronicii* lui Nicolae Costin intrat în compilația de istorie paralelă a Moldovei și Țării Românești, alcătuită de Axinte Uricarul. Autorul compilației este deci Axinte Uricarul ; manuscrisul este un autograf al acestuia. De aceea e probabil ca cele 2 înainte de cronici să fi fost copiate aprioric.

...*Letopisețul Țării Moldovei* scris de Miron Costin (1710—1712), deoarece cronica acestuia, cuprinzînd, mai pe larg și cu corectări, întreg răstimpul tratat de Ureche, a înlocuit *Letopisețul Țării Moldovei* al lui Nicolae Costin care duce istoria Moldovei pînă la 1601. Această cronică mai completă a înlocuit, după cum am spus mai sus, pe aceea a lui Ureche (total sau parțial), în compilațiile cuprinzînd istoria Moldovei. O primă formă a compilației care pune alături cronicile celor doi Costini cuprinde cronica lui Nicolae Costin, de la împărțirea limbilor românești pînă la întemeierea Moldovei ; de aici este continuată de cronica lui Nicolae Ureche, cu adaosurile lui Simion Dascălul, pînă la sfîrșitul acestei lucrări (1593) ; urmează apoi cronica lui Miron Costin cu care se termină compilația.

Grupul C-II cuprinde aceeași formă de compilație ca și grupul precedent, numai că, pentru ca trecerea de la cronica lui Ureche la a lui Miron Costin să se facă mai direct, au fost suprimate titlul cronicii lui Miron Costin (cu data 1677), *Predoslovia* și lista autorilor consultați, începîndu-se direct cu povestirea istorică din primul capitol al cronicii. Aceste manuscrise provin dintr-un manuscris comun cu cele din care derivă manuscrisele din grupa C, dovadă numeroase greșeli și omisiuni asemănătoare.

...În această compilație, la „capul 50", este inserată cronica lui Miron Costin, fără titlu și fără predoslovie, cu însemnate prescurtări și modificări.

...Grupul M. *Cronica* lui Ion Neculce, terminată la 1745, formează o continuare mult mai substanțială a cronicii lui Miron Costin, decît sumarul „letopiseț anonim", care se oprește la anul 1705. De aceea, după 1745, cînd termină Neculce cronica sa, compilația care cuprindea istoria Moldovei suferă o nouă schimbare : la baza ei stă aceeași compilație de cronici, denumită mai sus cu litera „D", dar locul letopisețului anonim îl ia cronica lui Neculce. Și-n această nouă compilație cronica lui Miron

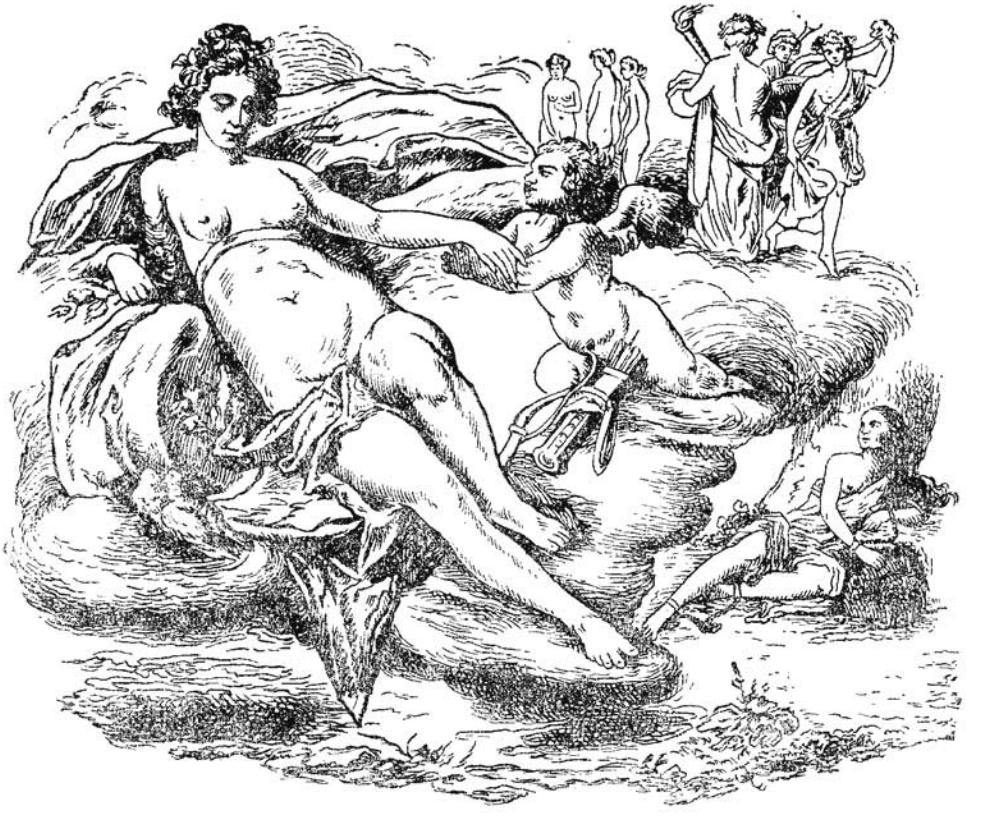

Costin este inserată la cap. 50 și este prescurtată la fel ca și în manuscrisele din grupul D.

...Se știe că letopisețul cel mare al lui Nicolae Costin cuprinde *istoria Moldovei* pînă în anul 1601, tratînd deci și primii ani înglobați în cronica lui Miron Costin, care începe de la 1595.

Întrucît cronica lui Nicolae Costin este mult mai bogată în fapte decît cea a tatălui său, s-a format o nouă compilație, în care începutul cronicii lui Miron a fost sacrificat. Compilația cuprinde deci în forma ei primă (care datează poate de la începutul sec. al XVIII-lea) întreaga cronică a lui Nicolae Costin și cronica lui Miron Costin numai de la anul 1601.

...Alcătuitorii acestor compilații, care voiau să înfățișeze o istorie completă a Moldovei, aveau pretenții de autori, schimbau textul, prescurtau sau amplificau, modificau topica frazelor, introduceau neologisme și înlăturau arhaismele. Astfel, compilația D, alcătuită în vremea lui Mihai Racoviță (1716—1726), a prescurtat textul cronicilor topind capitole întregi sau rezumînd altele. La fel și în compilația Neculce de la mijlocul veacului.

...Axinte Uricarul nu a căutat să inoveze și să modifice, ci a respectat ortografia autorului.

...Totuși, ca copist de cronici, care nu colaționa cu originalul, a lăsat să treacă unele omisiuni și lecțiuni greșite, pe care trebuie să le corectăm cu ajutorul altor manuscrise.

Miron Costin folosește *Letopisețul* lui Grigore Ureche numai pentru fapte anterioare epocii tratate în cronica sa.

...Pentru *istoria Moldovei, cronica lui Piasecki* conține informații prețioase și sigure, deoarece autorul a fost 17 ani episcop de Cameniţa.

...M. Costin întrebuințează *cronica lui Piasecki*, în prima parte a *Letopisețului* său, mai ales pentru relațiile româno-polone : luptele lui Mihai Viteazul cu polonii, expediția lui Zolkiewski, în Moldova, la Țuțora, în 1620.

M. Costin a folosit și alte izvoare afară de Piasecki, dar pe o scară mai redusă. Aceste izvoare nu le citează precis. Unul este cronica lui Alexandru Guagnini, în traducerea polonă a lui M. Poszkowski, *Opisanie Sarmaciej europejskiej*, Cracovia, 1611, carte folosită și de Simion Dascălul, în adaosurile sale la *Cronica lui Ureche*.

...Costin a folosit pe larg această povestire în versuri, pentru descrierea luptei de la Argeș.

Un alt izvor polon este *Samuel Twardowski*. M. Costin a fost atras de expresiile retorice ale autorului privind luptele cazacilor cu polonii în 1648 (răscoala lui Bogdan Hmielnițki) și le-a *reprodus în cronica sa*. De pildă, indignarea unui nobil polon împotriva lui Hmielnițki : „Pentru ca să ție un mujicu tîrguri ?“, sau exclamația lui Hmielnițki : „Luatu-mi-au Ceaplinschii Subotovul și tot ce am avut, iar savia den mînă nu mi-au luat“ (urmează alte exemple).

...Asemenea cuvinte au influențat de bună seamă pe Miron Costin care scrie în cronica lui „nemică nu strică credința așa celora ce scriu letopisețele ca fățăria, cîndu veghe voia unuiè și coboară lucrul cu hula altuia.

...În capitolul despre domnia lui Vasile Lupu, vrînd să arate că acest domn, deși foarte prudent, nu s-a

putut feri de dușmanii de dinăuntru, din rîndurile boierimii, aduce o pildă din Pyrrus, fără a cita autorul. „Spună istoriile de Piru, împăratul epiroților..." (urmează citatul f. concludent).

Pasajul este luat din *Vitae parallelae* ale lui Plutarh.

...Interesantă altă modificare adusă textului lui Leontie Macedoneanul, Miron Costin îl numește după obiceiul feudal din vremea lui „copil de casă" — adică paj, scutier.

...Și în alt loc, M. Costin vorbește de Alexandru Machidon, pe ale cărui mîini a căzut Darie.

Aceste pasaje privesc tot cele două capitole folosite mai sus din *Viețile paralele* ale lui Plutarh.

CRONICA POLONĂ

Cel mai de seamă izvor al *Cronicii polone* este L. Toppeltin, *Origines et occasus Transylvanorum,* Lyon, 1667, din care M. Costin dă informații despre daci.

Altă scriere în legătură cu originile poporului nostru este *Culegeri grecești de patru monarhi:*

Pentru istoria romană, Miron Costin citează și *Istoriile romane,* probabil un manual al vremii.

Din *Cronicile românești,* M. Costin folosește *Letopisețul* lui Ureche, însă a avut la îndemînă un manuscris care cuprindea interpolațiile lui Simion Dascălul.

În introducere, M. Costin amintește și de *Viețile domnilor moldoveni din mănăstiri* pe care le-a folosit Ureche în cronica sa.

DIN *OPERE* DE MIRON COSTIN (II)

...În partea interpolată de către C. C. Giurescu există pasaje care se regăsesc cuvînt cu cuvînt în *Poema polonă* a lui Miron Costin, ca, de pildă, lista exemplelor de cuvinte românești derivate din limba latină, care nu numai că sînt aceleași, ci sînt citate în aceeași ordine. Este clar că nu putem admite operația complicată și de neînțeles a unui interpolator strein, care adaugă la operele lui Miron Costin pasaje din propriile opere ale autorului.

În părțile socotite interpolate (capitolele V—VII) se află pasaje traduse sau rezumate din opera lui L. Toppeltin, *Origines et occasus Transylvanorum,* scriere folosită de Miron Costin ca bază a informației sale istorice și în celelalte capitole.

...Chiar capitolele reproduse după traducerea lui Miron Costin *(Istorie de Crăiia Ungurească)* în *Cronica* lui Nicolae Costin nu au indicația că sunt luate din Toppeltin, pentru că Miron nu spusese acest lucru, și Nicolae nu-l știa.

Nicolae Costin în *Letopisețul* său citează un pasaj despre cetatea denumită *Turnul lui Neoptolem,* luat din *De neamul moldovenilor* capitolul V, despre cetăți, capitol existent numai în redacția interpolată.

...În capitolul al VII-lea se intercalează un calcul făcut pe baza *Analelor eclesiastice (Annales ecclesiastici)* ale lui Baronius despre numărul anilor de la Traian pînă la Vladislav al Ungariei (al doilea descălecat)...

...În redacția interpolată, interpolatorul, Nicolae Costin, nu s-a mulțumit să lase deoparte sfîrșitul capitolului VI (despre religie), ci a tă-

iat și textul lui Miron Costin, despre retragerea romanilor peste munți (capitolul VII) înlocuindu-l cu o socoteală cronologică a sa, pesemne pentru că această socoteală era în contrazicere cu socotelile lui Miron Costin.

...Dar, pe de altă parte, dacă ținem seama de faptul că toate manuscrisele care cuprind redacția neinterpolată a scrierii *De neamul moldovenilor* sunt corpusculi de cronici a diferiți autori și scrieri care se completează una pe alta, în care se află și cronica cea mare a lui Nicolae Costin, începută de la despărțirea neamurilor după potop, e posibil ca prescurtarea scrierii *De neamul moldovenilor* să provină de la orînduitorul prototipului compilației...

...În ce privește scrierea *De neamul moldovenilor*, autorul folosește pe Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei* (în redacția cuprinzînd interpolațiile lui Simion Dascălul) pentru unele știri despre cetăți ale Moldovei, precum și pentru informația că al doilea descălecat al Moldovei a avut loc în vremea regelui unguresc Laslău (după Simion Dascălul).

...Temeiul știrilor despre antichități este pentru Miron Costin scrierea lui Laurentius Toppeltin de Mediaș, *Origines et occasus Transylvanorum*, Lyon, 1667. Din această carte ia o mulțime de informații : știrile despre cucerirea Daciei de către romani și informații pe care le dau diferite popoare atît italienilor cît și românilor, despre portul românilor din Ardeal, comparat cu al romanilor, despre opinci, despre tonsură la țăranii români și la romani, despre obiceiurile la înmormîntări, despre originea sașilor din daci. O serie de scriitori, citați de Miron Costin în decursul scrierii, sunt folosiți după citatele lui Toppeltin, nefiind cunoscuți direct de Miron Costin ; astfel, Dion Cassius *(Istoria romană)*, în grecește, Eutropius *(Braeviarium)*, Aenea Sylvius Piccolomini *(Opera geografica et historica)*, versurile lui Ovidiu, Martial, comediile lui Plautus, Aulus Gellus (Ag. Gell), Carion (*Chronicon*, ed. Ph. Melanchton și C. Peucer, Frankfurt am Main, 1594), Szamoskozy Ștefan (Samosius, pe care îl consideră polon și-l numește Iane Zamoyski), Kovacsoczy Wolfgang, Quintus Curtius, sunt toți folosiți după Toppeltin.

...*Viețile paralele* ale lui Plutarh sunt folosite și în *De neamul moldovenilor*, cum fuseseră și în *Letopisețul Țării Moldovei de la Aaron-vodă*. Lucrarea este citată în *predoslovie*, și tot din această scriere este luată și știrea că solii lui Pyrrhus, regele Epirului, au comparat Senatul roman cu o adunare de regi, de asemenea și știrea despre războiul lui Perseu al Macedoniei cu romanii.

...Sunt unele cărți folosite din auzite : Bonfinius e pomenit după o conversație cu Panaiotache Nicussie, e amintit după „cîțiva boieri și mai ales din Niculai Buhuș, ce au fostu logofăt mare" (e vorba de marele logofăt N. Buhuș, 1664—1667).

...Astfel, *cronica lui Bielski* este folosită de Miron Costin pentru explicarea numelui sarmaților (pe care-i identifică cu slavii) ; și tot *cronica polonă* sau cea a lui Gagnini-Paszowski, care are un pasaj identic, este izvorul povestirii fanteziste despre originea litvanilor din romanii aduși din Litvania de șeful lor Lisbon.

...Transmiterea textului *Istorie de Crăiia Ungurească* este o prelucrare

a lui Miron Costin după textul lui Laurentius Toppeltin de Mediaș ; s-a păstrat într-un singur manuscris complet din 1753, și necomplet în extrasul intercalat în *Letopisețul Moldovei* de Nicolae Costin.

...În afară de manuscrisul care transmite textul complet al acestei prelucrări a lui Miron Costin ca pe o lucrare unitară, o parte a *Istoriei de Crăiia Ungurească* este intercalată în *Letopisețul Moldovei* al lui Nicolae Costin, după capitolul privitor la domnia lui Ștefan Lăcustă (1538—1540), cu un titlu deosebit : „Aicea scriem de lucrurile Crăiiei Ungurești și cum au cuprinsu turcii Țara Ungurească".

...În cronica sa, Nicolae Costin reproduce partea de mijloc a scrierii, cea mai amplă (cam trei sferturi din volumul lucrării), de la 1480 pînă la 1648, urcarea în scaun ca principe al Transilvaniei a lui Gheorghe al II-lea, Racoți, omițînd de asemenea sfîrșitul *Istoriei de Crăiia Ungurească*, cu făgăduiala însă că va intercala și acest pasaj mai la urmă (...).

...Sigla „T" reprezentînd textul latin al lui Toppeltin, după care a prelucrat Miron Costin.

...Prima parte a scrierii lui Toppeltin se ocupă cu originea și obiceiurile popoarelor din Transilvania, a doua, cu istoria Transilvaniei în cadrul *Istoriei Ungariei* pînă la crearea Principatului, la 1541, apoi cu istoria acestui principat pînă la urcarea în scaun a lui Mihai Apaffy, la 1622. Această parte este intitulată: *Appendix. Revolutionae seu occasus Transylvanorum.* Lăsînd la o parte considerațiile generale de la început, Miron Costin prelucrează și traduce această parte a doua, începînd de la pag. 138, unde Toppeltin spune : „Quo autem pacto regiones istae eo miseriarum devenerint, quibus authoribus perierint et quomodo a libera expediiam". (În ce chip aceste regiuni au devenit așa de nenorocite, din vina cui au pierit și în ce chip au fost cucerite și subjugate de turci, voi arăta într-o povestire scurtă, dar clară și liberă), ceea ce corespunde cu titlul al doilea al lui Miron Costin de la pagina 56, prezentul volum : *Istorie de Crăiia Ungurească, de cînd și cum au căzut pre mînile turcilor.*

Numeroase pasaje sînt traduse de Miron Costin cuvînt cu cuvînt din textul latin, altele sînt rezumate și altele omise.

Între cele omise remarcăm mai ales pasajul privitor la răscoala lui Gheorghe Doja, a cărei descriere Miron Costin o traduce, dar lasă la o parte fraza în care autorul sas îndreptățește pe țărani : „Țăranii mai înainte (de răscoală) erau tratați cu asprime și obrăznicie de către nobili și mulți aproape pînă la sînge".

Este probabil că Miron Costin, ca mare boier, nu a vrut să introducă în cartea lui un pasaj care îndreptățea răscoalele țărănești. Interesant este faptul că Miron Costin adaugă o serie de explicații și chiar povestiri mai lungi, care nu se află în textul latin. Prin aceasta suntem îndreptățiți să numim lucrarea o prelucrare, și nu numai o traducere.

...Fondul originalului este turnat într-o formă românească independentă. Uneori, însă, aproximativele cunoștințe ale lui Miron Costin în limba latină ies la iveală : „maximi pontificis intercessione" e tradus *„cu nevoința papii de Râm, a lui Maxim"*, Miron Costin confundă deci

superlativul latin „maximus" cu un nume propriu.

Într-alt loc, Miron Costin n-a știut ce înseamnă „ad coenobium" (la mînăstire) și a tradus „la oraș anume Ţinob".

...*Miron Costin, autor al prelucrării.*

Deși unii istorici literari ca I. Sbiera și N. Iorga s-au îndoit de paternitatea lui Miron Costin asupra acestei lucrări (la data cînd scriau ei nu se dovedise că originalul folosit de Miron Costin este cartea citată a lui L. Toppeltin), totuși, ea este evidentă și reiese din următoarele fapte și considerații : Copistul Ioan Cosma la 1753 știa că lucrarea este o traducere din latinește a lui Miron Costin.

...Lucrarea este tradusă după Quintul Curtius, *De Rebus Alexandri Regis Macedonum,* și anume, așa cum ne indică titlul, după un fragment din această scriere : „Solia sciților pe care după obiceiul vremii Miron Costin îi numește tătari".

...Cu surprindere constatăm însă că Miron Costin nu se mulțumește să corecteze, ci chiar adaugă două pasaje întregi, care nu se află în textul lui Quintus Curtius. Astfel, adaugă pasajul : „Că de-ai fi și mai mare... au agonisit ani", adică tot pasajul în care solul „tătăresc" face aluzie la Cyrus, a cărui putere și împărăţie au fost risipite într-o clipă. Pasajul despre căderea lui Cyrus există și în *Viața lumii* și mai pe larg în notele la această poemă și este redat după *Istoriile* despre antichități, pe care le citise Miron Costin.

...Într-un anume moment al vieții sale Miron Costin a avut, se vede, asemenea preocupări și gînduri. El le-a concretizat, pe de o parte, în *Viața lumii,* pe de alta, traducînd pasajul pe care l-a găsit în *Viața lui Alexandru Macedon* de Quintus Curtius. În ambele lucrări el a folosit idei din Curtius care îi erau proaspete în minte în acel moment. Arătăm mai departe motivele pentru care datăm *Viața lumii* în anii 1671—1672.

...în *Viața lumii,* Miron Costin traduce el însuși un fragment din psalmul 89 în versuri românești, și traducerea lui nu este influențată întru nimic de a lui Dosoftei care dă oarecum traducerea oficială a bisericii moldovenești.

...Dimitrie Cantemir reproduce de două ori versuri din *Viața lumii* în scrierile sale. Astfel, în *Istoria ieroglifică :* „A lumii cîntu cu jele cumplita viiață / Cum se trece și se rupe, că cum ar fi o ață..."

...De asemenea, în *Descriptio Moldaviae,* Dimitrie Cantemir reproduce, încă o dată, în românește versuri din *Viața lumii.*

E de observat că Dimitrie Cantemir nu spune că autorul versurilor ar fi Miron Costin, ci că bocitoarele cîntă aceste versuri la înmormîntări; ar fi deci vorba de un bocet.

...*Viața lumii* nu este exclusă ; de exemplu, reproducerea proverbului : „Anii nu potu aduce ce aduce ceasu".

...În Stihuri împotriva zavistiei se află tradus un pasaj mai amplu din *Psaltire,* care poate fi identificat cu *Psalmul 5.* Deosebirea traducerii în versuri a lui Miron Costin față de a lui Dosoftei este esențială :

M. Costin :

„Zavistnicului ieste acesta norocul,/ Gîtlanul lor, mormîntul destupat cum cască./Limbile loru gata tot să ocărască./ Să le fii giudeț, Doamne,

din gînduri să cază,/ Ocări care făcu pre sine să vază.“

Dosoftei :

„Ca să nu-mi strice pizmaşii,/ Că li-i gura nedireaptă / Şi li-i inema deşeartă/Li-s gîtleajele căscate,/ De izbucnesc răutate/ De graiuri necuviioase./ Ca un mormînt plin de oase/ Şi cu limba lor înşeală/, Să facă-n osîndă,/ Să nu-şi laude-n dobîndă,/ Şi sufletele să-şi piardză/ Şi din mîna ta să cadză,/ Cu a lor păgînătate/ Să-i urneşti la răutate.“

Lirica este luxul insolitului (Saint-John Perse).

Drive-in — restaurante sau cinematografe pentru cei ce nu se dau jos din automobile (pentru *Janus*).

Patrick Geddes (1913) care categorisise oraşele :

Polis — oraş al începuturilor.

Metropolis — oraşe — nume, la eleni.

Megalopolis — oraşe grandomane (Roma veche, New York, Washington, Boston).

Parasitopolis (Roma vechiului Imperiu).

Pathopolis (oraş morbid ca Babilonul).

Lwis Mumford le spunea şi mai bine : *Tiranopolis* sau *Necropolis*, metropole muribunde.

Ca totdeauna am parte de cîte un tip jegos exact cînd mi se pare că lucrurile merg foarte bine. Iată-l, e nou, proaspăt, o canalie, flămîndă, tînără, cu zîmbetul acela unsuros care mă umple de oroare. Evocă o copilărie pe care i-am luminat-o, este onctuos ca o libarcă, zîmbeşte, vorbeşte ca şi cum ţi-ar pune cîte un scuipat pe cîte un obraz cu fiecare cuvînt scăpat printre buze. El îmi este devotat, vrea să colaborăm, este trimis de cineva care îmi vrea binele. Ce mai face ? Eu ştiu ce mai face, dar el nu ştie că ştiu. Îşi dă doctoratul chiar în zilele astea, a învăţat, s-a străduit, are nevastă, copil, pare atît de onorabil că-mi feresc portofelul cu un gest reflex. Cere maşina şi fură ţigările colaboratorilor mei săraci, nu poate să se dea jos decît din acest mizerabil mijloc de transport pentru ca vecinii lui să nu-l creadă decăzut din starea socială în care s-a aflat pînă acum. A păţit nişte chestii pe care vrea să le uite, a profitat de postul pe care-l avea ca să ameninţe nişte femei că dacă nu se culcă cu el o să păţească nu ştiu ce. Una mai curajoasă a vorbit şi omul a fost descăunat deşi, vai, cîte servicii a adus : a turnat, a spus cu gura lui zîmbitoare atîtea lucruri scîrboase, e în reabilitare şi-atunci vine şi vrea să mă umple pe mine de jeg, de scîrboasa lui prezenţă. Pentru că nu am vrut să mă cert cu el, pentru că nu-mi place scandalul, m-a crezut slab, încearcă să mă sfătuiască atît de bine că nu mai ştiu ce să fac ca să scap de el. M-am hotărît : o să-l iau atît de bine de ceafă şi-o să-l arunc cît colo de o să se trezească rece...

Jurnal de la Poiana

Vară întunecată ca o remuș-care. Eu cu N. El, jos, bate la mașină sau citește. Eu, sus, războindu-mă cu telefoanele Bucureștiului. Mă irit deși n-am voie, vine dinspre Capitală un val de rumeguș groaznic. Cînd mă voi hotărî să ies din toate jocurile astea murdare ? Cînd mă voi hotărî să mă port așa cum îmi dă dreptul rangul meu, adică fără familiaritate cu niște oameni care cred că amiciția este egală cu politețea mea ? Am crezut multă vreme că oamenii simpli din jur vor reuși să repare ceea ce a stricat lumea literară, dar și ei sunt așa de urîți ! La ei intriga este la nivel mic și meschin, la ceilalți e la nivel mare și asta-i singura diferență. Îmi este dor de o viață ca în Turgheniev. M-am săturat de indivizi infernali. Cine vrea așa ceva, n-are decît. Mai bine îmi bat cîinele : el nu mă mușcă, mă privește numai dojenitor ; a greșit, da, ce-i cu asta, dar mă iubește, se bucură cînd mă vede, se bucură că, aici, nu sunt claxoanele nebune, nu există vînturarea aia turbată de la București în care nu reușesc să fac nimic. Trebuie să dispar în această provincie binecuvîntată. Tot ceea ce credeam noi este o mare rătăcire. Anahoreți, îi spun lui N. Dar el de mult duce viața asta și este mai înțelept ca mine. A acumulat infinit mai mult pentru că a avut mai multă vreme, pentru că nu are orgoliul de a străluci.

Pentru *Janus* citesc cîteva cărți despre muzicanți. Sigur că din ele extrag o bîrfă superioară sau unele informații *shoking*, dar cu asta nu faci literatură. La drept vorbind paginile de pînă acum, scrise acum doi sau trei ani în afara unui suflu sictirist, nu au prea mare lucru. Dovedesc chiar o adîncă superficie. Departe de drama teribilă a *Principelui*. Știu, am vrut să mă odihnesc puțin, dar e suficient să vrei să te odihnești în literatură ? Iată această *Viață de dragoste a lui Wagner*, scrisă surprinzător de Louis Barthou. Este ca o serpentină de bal. Că Wagner avea crize mistice la auzul muzicii, să zicem că e interesant de știut. Că a fost acuzat că a dat foc vechei Opere și asta ar mai merge. Că Minna, prima lui soție, pleacă după un bogat și că avea un cățel numit Peps și un papagal ce răspundea la numele de Papo ; ei, e de-a dreptul drăguț. Că femeia va termina prin a spăla rufe și asta ar mai ține de informațiile de tip magazin. *Nu știu ce numea el o muzică pentru bancheri*, se întreabă autorul biografiei romanțate la un moment dat. Pe urmă iar cădem în scandal : bătrînului îi place doamna Laussot. Soțul doamnei umblă după el și-l amenință că-i trage un glonț în cap. Dealtfel se mai bătuse în duel cu nume faimoase în domeniul acesta. Dar nu se lasă, și lui Wesendonck îi ia nevasta, pe Mathilde. Dar și mai ingrat, genial cum este, după ce se servește de banii acestui bogat, îl face și *bun animal*. Preludiul actului II al *Walkiriei* are ca dedicație acest cifrat G.S.M. *(Gesegnet Sei Mathilde !)* Fii binecuvîntată Mathilde. De un Crăciun îi trimite o floare de iarnă, plină de miere curată și dulce, *spre a celebra îngerul care m-a purtat atît de sus !* Scrisorile sale către

iubite sunt de un ridicol sublim și le-am citat pe undeva. La Veneția, apucat de disperare, vrea să se arunce în Canal Grande. Ultimei soții, Cosima Wagner, îi dictează *Memoriile* în care-și povestește aventurile cu alte femei. Aceea scrie conștiincios pentru că știe că toate astea rămîn. Și au rămas...

Pentru un fel de scriere romanțioasă și cinică de bulevard s-ar potrivi unele lucruri, dar eu nu asta vreau în *Janus*. Această carte amară ar trebui de fapt să exprime ceva dur, prezent mereu în viața noastră. [...]

Pentru *Amza, haiducul,* poate...

Din *Dreptul la strămutare al țăranilor în Țările Române pînă la mijlocul veacului al XVII-lea* de P. P. Panaitescu :

— Cea mai aspră formă a exploatării țăranului șerb din timpul orînduirii feudale este legarea de glie, interdicția de a te putea strămuta de pe o moșie pe alta.

— Stăpînirea pămîntului în epoca feudală este rezultatul unei suprapuneri de drepturi, pe de o parte, pe de altă parte feudalul este socotit stăpînul pămîntului.

— Există apoi obligația dijmei și a muncii țăranului. Se putea mări ziua de clacă.

— Vechea șerbie a țăranilor români nu excludea pînă în sec. al XVI-lea libertatea personală ; țăranul șerb putînd să se mute de pe o moșie pe alta în schimbul unei indemnizații, numită găleata de ieșire.

— *Angariile :* alături de dijmă erau slujbele sau *angariile,* adică muncile gratuite prestate pentru stăpîn (după documente mai vechi) de exemplu : a lucra pentru mînăstiri ; să fie cu supunere la toate slujbele. Domnul avea nevoie de oameni la gospodăria domnească, la transporturi, la repararea clădirilor, de paznici și de oameni la clacă. În sec. al XV-lea actele de donație, întărire, schimb și vînzare de moșii vorbesc despre sate întregi, de jumătăți, de sferturi de sate, nu de ogoare sau de stînjeni. Un sat valora cît doi sau trei cai sau patru țigani. Astfel la 4 august 1840, satul Simiceni, partea de sus, se vinde cu 120 de zloți. Tot acolo se scrie despre vînzarea unui tătar cu 80 de zloți și a unui țigan cu 70 de zloți. Un sat întreg face cît trei tătari, mai puțin decît patru țigani.

— Stăpînul de moșie mai avea pe lîngă venitul dijmelor și anume venituri din industriile domeniului : moara, piua, torcătoarea de lînă, dîrstele foarte numeroase pe domeniile moldovenești, în sec. al XV-lea.

— Numărul de donații domnești în Moldova în locuri pustii, adică nelocuite, socotite proprietate domnească, e foarte mare.

— Un alt termen pentru țăranii dependenți este cel de săraci sau *siromahi.* Ștefan cel Mare pomenește despre *boieri, judeci* și *siromahi. Boierii, cnezii* și *vlahii.* Deci *siromahii* erau egali cu *vlahii* (rumânii) care erau clasa cea mai de jos, cea mai săracă. Numai boierii și cnezii puteau stăpîni sate și ocine ; săracii, cei de jos, nu au decît un ogor izolat, casă, moară și vite. În 10 iulie 1511, Vlăduț Voevod scutește de dări satul Rogozești al lui Jupan Nichifor : „să fie slobozi și în pace cu toate slujbele și dările cîte se află în țară,

domniei mele. Şi oricîţi vecini vor veni în Rogozeşti să fie slobozi numai pe 7 ani de dări."

— Pînă în 1451 în Ţara Românească şi la 1439 în Moldova, nu există în actele cunoscute nici un caz de vînzare de pămînt pe bani. Cele mai multe vînzări se fac în natură şi mai ales pe vite.

— Averile în bani ale lui Voica Băleanu al lui Pătraşcu cel Bun care avea 60 000 de aspri numerar pe lîngă alte obiecte de aur. Mitropolitul Anania al Ungro-Vlahiei cumpără la 1573 *din agonisita* lui sate de ţigani cu 45 000 de aspri. Acelaşi mitropolit împrumută unui oarecare Voico 30 000 de aspri. Mihnea Turcitul împrumută la 1580 boerului Tudoran Golescu suma foarte mare de 200 000 de aspri. Mihai Viteazul ca boer, înainte de domnie, cumpărase sate întregi cu bani gata, în sumă de peste un milion aspri.

— În a doua jumătate a secolului al XVI-lea, apare în Ţara Românească zălogul (zălogirea moşiilor pe bani), se introduce dobînda (în genere 20%). În Moldova, boierii împrumută domnia cu sume mari de bani şi se arendează adunarea dărilor, mierea şi altele. Tot atunci apare şi munca salariată (nu încă permanentă), precum şi termenii *naemnic* (angajat cu leafă sau simbrie).

— Origina clăcii, rezerva feudală : grîul devenit marfă internă şi de export, trebuie să fie produs în cantitate mai mare. Se schimbă relaţiile dintre boieri şi ţărani. Boierul nu mai este suveranul satului, judecătorul, şeful militar ; el devine stăpînul căruia şerbii îi aduc venit.

— Se socoteşte că în sec. al XVI-lea apar primele semne ale clăcii în sensul de muncă agricolă, obligatorii pentru stăpîn.

— Schimbul liberei folosinţe în dijmă a delniţelor lor de pe restul moşiei. În Transilvania, la cnezii români, rezerva seniorială exista în sec. al XIV-lea, al XV-lea, lanul sau *mansio* pe care îl lucrau gratuit ţăranii.

— Pădurea rezervată stăpînului care era scoasă de sub dreptul de folosinţă al obştei se numea *braniştе*.

— În nişte privilegii din sec. al XVI-lea se face deosebirea între cîmp şi ocină, de-o parte, şi vecini, de alta. Se arată că prima este ocina boierului, alături şi deosebit de vecini cu delniţele lor. Astfel la 1585 Mihnea Turcitul confirmă Mitropolitul Serafim satul Sîrbi din cîmp şi din apă şi din vecini şi de peste tot hotarul. Formula *din tot hotarul* înglobează pe vecini cu hotarul lor.

— În 1528 Radu de la Afumaţi întăreşte mînăstirii Argeş satul Piteşti, jumătate din vecini, jumătate din cîmpul care este pentru hrană şi jumătate din moară.

— La 1607 domnul porunceşte ca boerul vistier să nu are acea parte din ocină din Rădeni pînă ce va sta faţă domniei mele, nici vecinii lui să nu are.

— Rezerva seniorială începe să apară în special în Ţara Românească în sec. al XVI-lea.

— Citate de acte sau scrisori : *să aibe cinstitele călugăriţe 8 vecini pentru fîn. Au lăsat acele sate să facă fînul sfintei mînăstiri... Voi, vecinii mei din Obislav*, scrie Mihnea Turcitul la 1577, *să ascultaţi de sfînta mînăstire, căci dacă nu ascultaţi... Călugării să fie voinici, să bată foarte rău.*

— La 1591 se scrie : *ocina sfintei mînăstiri Mărgineni iar vinăriciul tot să fie al mînăstirii...*

— Vlad din Băsești vinde la 1557 tot satul Mogășești cu 100 de case de rumâni afară de megieși.

— Se face distincția dintre vecinii buni și cei săraci. La 24 octombrie 1535 Chirtop și Tatul închină lui Vlaicul, mare logofăt în satul Stănești, „doi vecini buni și cu delnița lor".

— Gherghina, logofăt, dă vecinilor lui Roșca patru vecini din Mușetești, doi buni și săraci. Într-un act din august 1565 se vede cum pe moșii existau două feluri de țărani : *unii datori cu munca și cu dijma* și alții *datori numai cu dijma.* Jupînul și alții dăduseră mînăstirii Snagov să-i fie vecini de la Fîntînele, oricît se va alege partea noastră și a lor de la Deșirați Ialomița. Și acea parte a dat-o jupîniței Rada să fie la mînăstirea Snagov.

— *Țăranii de istov* sunt cei ce pot plăti darea completă fiind îndestulați cu lot de pămînt, vite și unelte, nu cum traduce Dionisie Eclisiarhul la începutul veacului trecut : *cum care pe unde va fi acela să fie rumân vecinic, unde se va afla.*

— La 3 mai 1628, Tudor, sulger, se judecă cu mînăstirea Cotmeana pentru vecinii din satul Prislop, al mînăstirii. Tudor spune că deși vecinii fuseseră, într-adevăr, ai mînăstirii, ei plecaseră din satul mînăstirii și s-au dus la Ciomăgești.

— La 5 august 1628 rumânii din Bălteni se judecă cu Hrizea, mare vornic, stăpînul satului. *Nu au vrut Domnia mea să rămîie la o rînduială pentru că acea lege și acel obicei au fost călcat și părăsit și au rămas jos de multă vreme, încă din zilele lui Mihai Voevod.* Alt exemplu de act : *În zilele celor domni bătrîni cînd au fost rumânii slobozi o să judeci, au fost cum au ieșit de la Mihai Vodă încoace ? Boerii adeveresc că unul dintre rumâni, Vladul a fost ieșit de la mînăstire în zeciuială de în toate bucatele și găleata de judecie, cum a fost obiceiul țării și au fost slobode despre mînăstire.*

— Rumânii erau *slobozi să se judecească,* adică să devie oameni liberi, plătind *găleata de judecie.*

— La 28 aprilie 1646 o poruncă dată de Matei Basarab lui Stan și Lupul, fiii lui Badea din Mățăul de jos, județul Muscel. Tatăl lor, Badea, fusese rumân al lui Radu Robul, iar de prin zilele lui Petru Voievod Cercel, *el a fost fugit de-acolo după delnița Radului Robul* din Mățani.

Eugen Barbu

— La 1 iulie 1597 Domnul Mihai spune că *vecinii din Oroşeni să dea biroul la Tismana unde i-a apucat crestatul* (rezanie), adică înscrierea pe răbojul perceptorului.

— La 6 iulie, Radu Şerban *întăreşte satul Nucşoara mînăstirii Argeş, 41 de delniţe de cnezi care se vînduseră vecini. „Voi, mari vătafi să întrebaţi şi să cercetaţi foarte cu dreptate, numai în zilele lui Eremia Voevod, să-i luaţi cu toate bucatele lor, să-i daţi în mîinile călugărilor."*

— *Vecinii episcopilor, mazililor, a jupîneselor sărace şi a slugilor domneşti s-au răşchirat prin slobozii şi prin sate boereşti pe care el le-a curăţit de oamenii săi cu clăci şi cu vecinii săi şi cu ţiganii săi şi cu năimiţii săi.*

— *Exploatarea sării în Ţara Românească:*

— La începutul domniei lui Şerban Cantacuzino e menţionată o nouă ocnă, aceea de la Teişani. Prima ştire despre ea datează din 1682. Şerban Cantacuzino întăreşte mînăstirii Sfînta Troiţă (Radu Vodă) *să aibă a luare zeciuiala sării ce va veni din partea mînăstirii pe cinci funii de ocină de la Teişani, ce sunt la gura ocnei, care funii le-am zălogit moşnenii de acolo cu zapis la sfînta mînăstire.* Ocna de la Ghitioara şi-a încetat activitatea, deoarece în 1683 Şerban Cantacuzino dă mînăstirii Radu Vodă mertic de sare 200 bolovani mari, aleşi de la Teişani. Mutarea ocnei are motive politice la bază, căci fusese a vistiernicului Hrizea Popescu, părintele cronicarului Radu Popescu, care făcea parte din familia Bălenilor, adversara Cantacuzinilor. Ca represalii, averea lui Hrizea e vîndută, deci şi ocna se închide odată cu moartea acestuia.

Documentul din 1693 arată ce s-a petrecut cu averea lui Hrizea. Boierii au dat la mîna jupînesei Chircov ce-au făcut jupîneasa Procăi cămărăşul, ca să ţie şi să stăpînească moşia şi ocna de la Ghitioara.

Mihai Spătarul cumpără un nou teren propice, moşia satului Slănic pe care moşnenii o vînd spunînd că au vîndut jumătate de *preste hotarul cu tot locul cu sarea, unde iaste a se face o ocnă. Şi o am vîndut dumnealui drept bani gata taleri 700 din care ne-au dat dumnealui acum deodată 380, iar taleri 320 au rămas pînă ce se vor să înceapă ocne a se face şi a lucra. Deci de va ieşi sare bună şi nu s-ar sfîrşi curînd ca şi cea de la Teişani, să aibă a ne plini dumnealui şi ceilalţi bani ce au rămas, iar de va ieşi sare rea şi nu va umbla ocna bine şi se va sfîrşi curînd, să avem a întoarce banii dumnealui după cum i-am luat.*

— La 1689 Slănicul era în stare de funcţionare, a dat sare multă bună şi au primit moşnenii 320 taleri.

— Harta stolnicului Cantacuzino arată 5 ocne saline, dar Slănicul nu apare: Ocna mare, Telega, Ocna mică, Ghitioara şi Teişani.

— Regulament al ocnei: bolovanii se puteau tăia numai după o adîncire a ocnei, nu la suprafaţă.

— În vremea lui Brîncoveanu se adaugă ocna de la Săraru în judeţul Saac.

— Pentru ca venitul domniei să nu vie la scădere, Brîncoveanu a închis două ocne.

— Existau pedepse grele pentru cei ce ar deschide ocne fără știrea domniei. Li se luau vitele.

— La 1608 Cernica, mare vornic, cumpără moșia Arinișul cu venitul ocnei Ghitioara, pentru 38 000 de aspri și doi boi.

— Sare de dijmă ce le iaste lor *adetul,* adică plata de pe moșia lor (text).

— Dijma de sare era luată nu numai din bolovani mari, ci și din sare mărunță, la zece care, un car.

— O descriere privitoare la extragerea sării e făcută de patriarhul Macarie al Antiohiei în limba arabă reluată de Paul de Alep. El spunea că sarea era neagră ca piatra cea tare de la Alep, dar în urma pisării devine albă ca zăpada. Noaptea se taie acest mineral, ziua se scoate la suprafață în bucăți de 200—300 oca. Ocnele au aspectul unei găuri rotunde, de nici un stînjen. Puțul se îmbracă cu nuiele împletite din stejar, numit țambră. Exista un singur puț pe unde ieșeau tăietorii *(ciocănașii),* pe acolo se scoteau bolovanii și apa. Mașina de extras sare se numea *crivac* și era rudimentară. *Crivacul* e format din două proptele și o ramură de copac între care stă un stîlp de stejar, de care e legată funia. Un singur cal înhămat condus de un băiat mișcă crivacul. Crivacul nu e păzit (raport german). Curînd lucrul devenea greu din cauza adîncimii, tăietorii refuzau să intre, și mina era părăsită de 4—5 ani. Se pare că tăietorii ardeleni erau mai pricepuți decît alții. Materialul extras se punea în piei de bivol și cărat sus cu troliul sau macaraua! Lucrătorii erau și copii, hoți și criminali.

— În 1789 se fac două deschizături: una perpendiculară și alta oblică. La gura celei dintîi se ard lemnele pe grătar pentru a purifica aerul. Uneori dau peste un izvor de apă și atunci aud un zgomot subteran. Se sapă groapa pînă la 250 de palme și groapa ia forma unei căpățîni de zahăr.

— În mijlocul sec. al XIX-lea ciocănașii se întovărășeau cîte 8-10 pe un strat de sare. Cu pene de fier se scot bolovani ziua lucrătoare care are 14-18 ceasuri. Un ciocănaș scoate zilnic 3 bolovani de sare. Operația de scoatere și așezare a sării în grămezi era continuată de alți lucrători: *măglași.* Sarea tăiată în timpul nopții e scoasă noaptea cu ajutorul unui singur cal. Dimineața bolovanii se numără de *scriitorii de sare* și sunt transportați pe un fel de sanie trasă de boi. Bolovanii erau clădiți cîte 8-10 și acoperiți cu sare mărunță și paie și apoi duși la depozitele de la Dunăre. Șoproane pentru sarea acoperită nu se foloseau. Noaptea se făcea curățirea salinei de sare mărunță și de apa din infiltrații. Supraveghetorii ciocănașilor se numeau *vătași,* iar ai măglașilor, *pîrcălabi. Gurarii* supravegheau crivacele. *Bătăturașii* strîngeau sarea mărunță; *dulgherii, fierarii, luminărarii* erau alți lucrători de mină. Țiganii de la Slănic în sec. al XIX-lea erau fierari și robi ai mînăstirii Cozia. Existau *scriitorii de sare* (contabili aproape), *grămăticii* (calculatori la cantitate), *cantaragiii* (care cîntăreau sarea), *curierii* (numiți cărturarii care duceau corespondența), *chelarii* (magazioneri), *sameșii* (casieri), *străjeri, dorobanți* care apărau pe paznici de osîndiți. Mai erau o serie de

slugi trimise de cămărași care cercetau prin țară sarea de furat. Dacă posesorii de sare nu aveau răvașe li se luau carele cu sare cu boi cu tot, în seama domnească. *Anatefterul,* rămas de la Brîncoveanu, lămurește toate aceste lucrări. Venitul ocnelor era încasat de domni prin cămărași, adică ocnele *erau date.* Iată evoluția în ce privește numărul lucrătorilor : în 1830 găsim *cărbunari* care pregăteau cărbuni de lemn pentru fierari. Dogari care pregăteau punțile și gălețile pentru scoaterea apei. *Curelașii* erau cei care făceau curele. *Funarii* împleteau cînepă sau coajă de tei pentru odgoanele de scos sarea. Plata unui ciocănaș se făcea cu 6 dinari valahi. Primea o dată pe an o bucată de abà, o jumate de oca fier, 5 bolovani de sare de 170 ocale. La sărbătorile mari primeau cîte o vită pe care o împărțeau între ei. Tăiau o mie de bolovani pe an. *Măglașii* nu aveau slujba *napristan* (tot timpul) ci numai la trebuință.

— Francesco Sivori (1584) vorbește despre condamnații care lucrează în ocnă, supraveghetorii, ca unul din elementele de bază, se aflau în fiare și nu făceau nici o slujbă. Hrana și îmbrăcămintea erau de la cămărășia ocnei. La Telega se aflau 134 de criminali, la Ocnița 138. Pentru ocne, satele din jur prestau munci gratuite la *magle* pentru scoaterea și așezarea sării din care Domnul trăgea foloasele. Uneori țiganii lucrau pe bani.

Scrisori : „S-au jeluit părintele Dionisie, nastravnicul mînăstirii Cozia, cum că vreți să nu-i lăsați în pace pe țiganii mînăstirii și că-i puneți să taie sare. Care vor fi mai dinainte vreme, dăn zilele Mihnei Vodă Turcitul în ocnă băgat, aceia ei să fie și acum să taie sare, iar care țigani vor fi ai sfintei mînăstiri Coziei ver în țigănia de la mînăstire, ver la Rîmnic, ver alți țigani carii vor fi în țara domniei mele și nu vor fi fost de veac tăietori, nici nu vor fi avut amestec cu tăietorii, iar voi să-i lăsați foarte în pace, nimic să nu-i mai învăluiți, iar cari au fost mai demult, să fie și-acum. Alt val să nu mai faceți a mai amesteca țiganii mînăstirii ce scrie mai sus.“

— În goană după mînă de lucru, cămărașii de la Ocnele Mari au pus mîna pe țiganii de la mînăstirea Govora, cumpărată în 1635, cu un document de la Matei Basarab. Țiganii rămăseseră fără apărare căci mînăstirea Govora fusese pustiită de boierul Albul cel Mare.

— Domnii acordau măglașilor scutiri. Erau scutiți de vama mare, de plocon de părpăr, de cai de olac, de podvoade ; birarii nu aveau voie să intre în satele lor și să le facă cheltuieli de întreținere, dar plăteau darea pe an de 40-60 de galbini.

— La 1600 Mihai Viteazul face o judecată la Alba Iulia, dă cîștig de cauză urmașilor lui Chirca Comisul.

— În regiunea Buzău, Rîmnicul Sărat și Saac, sarea se află la suprafață, formînd așa-numitele *valuri de sare.* Locuitorii acestor județe tăiau sare numai pentru trebuințele casei lor în schimbul unei mici contribuții numite *sărărit. „Să nu taie nimeni sare cu carul sau cu calul, ci numai cît are trebuință. Să aibe voie a lua numai cu traista. Iar cei ce se hrănesc cu sare de acolo, să dea blana unui miel, cașul și 6 oca de lînă. Iar cine va fura cu*

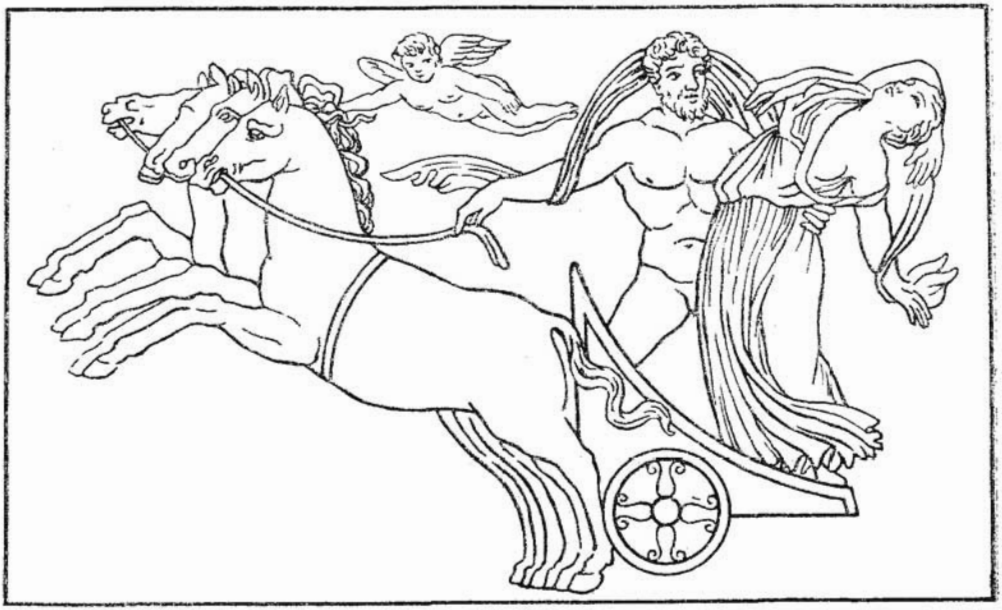

calul sau cu carul să li se ia vitele iar pe oameni să-i trimită în pedeapsă ocneica să nu curgă pagubă cămării" (această plată se lua de la mocanii cu vitele lor).

Răzvrătirea saşilor din Braşov — Obligaţii care nu apar în condică ca *sărăritul, cămărăritul, oluchacul, vinăriciul, cotăritul, tutunăritul, ierbăritul, gărdurăritul, răcăritul, oieritul, dijmăritul, săpunăritul, fumăritul, căldărăritul.* Acestea nu sunt venituri ale vistieriei, ci ale cămării domneşti.

— Anul fiscal nu începea la 1 ianuarie, se pare că la 1 septembrie sau la 1-10 decembrie, cînd avea loc seama mare. Brîncoveanu porunceşte satelor „*viind vremea semii celei mari să meargă oameni de preste toate satele, să se strîngă la boierul domniei, boier ispravnic să le facă cislă dreaptă şi să strîngă birul.*" Din cauza nevoilor, Brîncoveanu trebuie să sporească sfertu-rile la 5. Haraciul se încasează în două rînduri, o dată în 20 decembrie.

— *Mierea cu ceara, găleata cu fîn, caii de olac, oaie de sulgiu.* Erau numite *dăjdii* sau *mîncături* şi *orînduieli;* pe la 1693 se numesc *prăduelî de bir* sau *dajdii.* Brîncoveanu porunceşte birarilor să nu se atingă de satul Flămînzeşti, fiindcă în catastiful de visterie la rînduiala din seama a doua, din iunie 1695, se spune: „*s-au rînduit pre judeţe să dea cu toţii, afară de boiarii mazili şi sutaşii şi slujitorii şi neguţătorii şi cămărăşeii şi dărăbanţii şi popii şi scutelnicii şi călării şi pedeştrii şi martalogii.*" Iar la dajdea pentru 6 000 de oi trimis la Bălgrad de la 21 iunie 1695 „*s-au socotit că au dat cu toţii afară den călăraşi şi dărăbanţi*".

Eugen Barbu

— Birul breslelor : *de nume* sau *birul drept, îndoit* sau *ruptoarea lor.*

Prin *nume* se înțelege *familia impusului cu fiii nedespărțiți din casă* și uneori a oamenilor streini legați de casa respectivă, cum ar fi calfele de negustători. Erau *11 biruri drepte la 9 termene, 13 biruri drepte la 9 termene, 15 jumate biruri drepte la 8 termene, 18 biruri drepte la 9 termene.*

— În 1698 preoții din eparhia Buzăului se plîng de *„rîndul dăjdiilor, că viindu-le adesea, foarte la pasă și le iaste cu nevoie"*. Domnul hotărăște ca să nu fie supărați *„în toată vremea cu dăjdi în rînd cu țara ci să dea de patru ori pe an 2000 de ughi"*. Ruptoarea se aduce la vistierie ; se ușurau astfel operațiile de încasare. De aceea îi ferea de întreținerea costisitoare a cislașilor și a strîngătorilor de bir, de *ruptași de răspundere.* Cu încheierea păcii de la Karlowitz, obligațiile țării noastre cum ar fi *carele de Belgrad, boii de Belgrad, vacile și oile pentru conacele tătarilor,* cerute de turci la ducerea războiului cu austriecii, încetează.

— O serie de sate numite *plăieșești* și *de drum* contribuie pe jumătate la *rînduiala mierii.*

— Alte obligații ca *sataralele* și *mîncăturile* poartă nume speciale. *Sataralele* se pun la mahalalele de oraș sau *seliști.*

— Vătaful are împuternicirea să strîngă *obligații,* a *șoimului și* a *șindrilei.* Județul Muscel are obligația de a preda domniei 4 șoimi. Era numai pentru județele de munte. *Mîncăturile* se pun numai la anumite categorii de impuși. *Ruptorile* și *sataralele* puse pe *siliști* de care vorbește Brîncoveanu. Numai în bani, nu și în produse. Ruptoarea e un regim special de ușurare a sarcinilor fiscale, acordat unui grup restrîns. Fiecare județ are fixată o sumă de bani. Temeiul este destul de mic. Del Chiaro observa abilitatea lui Brîncoveanu care *jupuia oaia fără ca ea să zbiere.*

— *Rînduiala cailor,* un bir ; mai erau *birul pentru lucrul vămilor domnești, birul fînului, birul găleții, rînduiala mierii, planul hanului, rînduiala pentru cheltuiala slugeriei,* cea pentru *cheltuiala jigniței,* pentru *cheltuiala capuchehaielor de oaste.*

— Știri despre o sticlărie la finele sec. al XVIII-lea :

Existau privilegii acordate de domnie sticlarilor, *scutirea de dajdie, podvezi, beilicuri* iar de *văcărit* cu cîte două vite de om. Pentru că erau streini scutiți ei primeau peceți roșii individuale, *pă fețele lor,* pentru ca slujitorii domnești și pîrcălabii să țină seama de privilegiul obținut din partea domniei.

Obligațiile sticlarilor față de domnie erau : să plătească *goștina pe oi* (cîte două parale de oaie) ; să dăruiască fără plată domniei cîte 500 de geamuri (table de geam) și cîte o sută de butelii, anual ; să vîndă la nevoie mărfurile cu cîte două parale sticla. Cei care produceau cenușa de potasă, *cenușarii,* erau meșteri țărani clăcași de pe moșiile boierilor, ai mînăstirilor, sau țărani liberi, răzeși. Existența în mediul rural al acestui meșteșug confirmă

faptul că diviziunea muncii agricole și meșteșugărești în Moldova, și mai ales în ținutul Romanului, devenise tot mai pronunțată. Din cenușerie făceau parte o categorie specială numită *ruși*. Este vorba de *cenușarii* din satele Scheia și Mercești. Sunt rutenii sau ucrainienii veniți în țara noastră cu secole înainte, începînd din sec. al XV-lea. Sunt meșteșugari lemnari, dulgheri, podari, olari. Un meșter, Avram sin Iacob, doi morari pămînteni, Mihai și Iancu, o calfă pămînteană, Ion sin Murar ; un fecior boieresc, Chiriac, un vătaf, Mihai. Mîna de lucru nesalariată nu e trecută. Ei cîntăreau, transportau etc. Procesul de producție e slab conturat. Se menționează colectarea cenușii, depozitarea ei, cîntărirea cantităților necesare, amestecul și topirea amestecului, faza pregătitoare și faza sticlăritului propriu-zis. În iunie 1800 se colectează patru merțe de cenușe, pentru ultima oară din satul Dolești. Producerea de potasă. Stă scris : *30 de poloboace pentru bitaș* (potasă) sau *750 lei pentru trebuința botașirii la locul știut.* Acolo nu se fabricau obiecte de sticlă.

(Pentru acte și genealogii în *Săptămîna Nebunilor.)*

— George Eliot, citat mi se pare de Gide, care vorbește despre o influență a cărții asupra celui care o scrie, chiar în timpul elaborării, căci ieșind din noi înșine ne schimbăm, ne modificăm. Acțiunile noastre ne influențează tot atît cît le influențăm noi.

— Xenophanes, care scrisese această uluitoare frază : *„Dacă boii, caii și leii ar avea mîini și ar putea să picteze tablouri și să sculpteze statui, ei ar reprezenta pe zei sub formă de boi, de cai și de lei".*

— *Gymnosophiștii* (înțelepții goi) întîlniți de către Democrit (căruia Platon dacă ar fi putut i-ar fi ars toată opera) la India...

Un vers din Ungaretti : *Văd capetele vizitiilor în somnolentă clătinare...*

Omagiul scandalos adus lui Dostoievski care, mort, e asaltat de mulțime în mica odaie în care zace în coșciug, văduva îl apără de valurile mulțimii. Toți își dispută trandafirii de pe mort...

Antrenamentul lui Bach : a transpune pentru pian 16 concerte de Vivaldi, Corelli și alții.

Din *Istoria Bucureștiului prin călători* de Paul Cernavodeanu :

— se purtau blănuri colorate într-o vreme.

— *Hotel Brenner,* devenit *Hôtel d'Europe,* pe ulița nemțească lîngă Stavropoleos.

— Mînăstirile domnești : Colțea, Sărindar, Radu Vodă, Mitropolia, Antim, Sfîntul Spiridon Nou ; Domnița Bălașa, Mihai Vodă, Sfinții Apostoli.

— Biserici : Colțea, Stavropoleos, Șerban Vodă, Grecilor, Zlătari, Sf. Ioan cel Mare, Sf. Gheorghe Nou ; Sf. Spiridon Vechi, Crețulescu (ca itinerar urban de epocă).

— Mînăstiri *de a doua:* Sf. Sava, Stelea, Răzvan, Sf. Elefterie, Udricani, Sf. Ecaterina, Spirea, Schitul Hafi Dinu (maici).

— Hanuri fără biserici : Filipescu, Golescu, Manuc, Papazoglu, Constantin Vodă, Zamfir, Gabroveni.

— Mai existau patru băi publice, un seminar, două școli publice, 20 de farmacii (probabil după 1821), spitalele : Colțea, Pantelimon, Visarion și Filantropia. Cooperative de meșteșugari de asemenea.

— Casele cele mai mari aparțineau : cămărașului Filip Lenș, banului Văcărescu, vistiernicului Romanitti, vornicului Constantin Golescu, banului Brîncoveanu.

— Alți locuitori : tîrgoveți, manufacturieri, meseriași, hospodari.

— La 1820 se întemeiază liceul Sf. Sava.

— Turnul Colței, ridicat în timpul lui Carol al XII-lea e înjumătățit la 1802.

— Autorul menționează *trăsurile colorate și poleite* (cam 5 000—6 000, pe Podul Mogoșoaiei).

— Primul guvernator al Țării Românești și Moldovei, contele Feodor Petrovici Pahlen, sosește la București la 7 februarie 1829 și se numește *Președinte plenipotențiar al Divanelor Valahiei și Moldovei.*

— Cele 13 bariere ale Bucureștilor : Mogoșoaia, Ulița Tîrgoviștei, Podul de pămînt, Spirea, Podul Calicilor, podul Beilicului, Dobroteasa, Dudești, Pantelimon, Delea Veche, Tîrgul de Afară, Arhimandritului, Herăstrău (aici se cercetau pașapoartele streinilor).

— Orașul era împărțit în 5 părți :

— *Văpseaua roșie* (Tîrgul de afară).

— *Văpseaua albastră* (Broștenii).

— *Văpseaua galbină* (Podul Mogoșoaiei).

— *Văpseaua neagră* (Tîrgul de afară).

— *Văpseaua verde* (Gorgani).

— Cuvintele : comisar, corp de gardă, breasla tulumbagiilor, a sacagiilor și săpătorilor (fiecare breaslă trebuia să ridice cîte un foișor de foc, alarma se dădea cu steaguri ziua, cu fanare, noaptea) ; existau rezervoare de apă (arhitecții Ott și Hartel).

— Drumul Tabacilor, de la Calicilor...

— Grădina lui Scuffa care se afla în afara Bucurescilor.

— Alte meserii : casapi, săpunari, plăpumari.

— Casele Deșliului, ale Băltărețului, a lui State Pencovici, grădinile lui Hagi Moscu.

— Pictorul Barabas, favoritul lui Kiseleff și al societății bucureștene (pentru viața mondenă).

— Inaugurarea Teatrului Național se face la 31 decembrie 1852.

— Cișmigiul se asanează în 1844.

— Un incendiu în 23 martie — 4 aprilie 1847. S-a declanșat în noaptea de Paște de către băiatul lui Constantin Filipescu (de la un foc de pușcă). Vîntul a purtat focul, totul s-a petrecut în casa mamei sale Zinca Drăgănescu de lîngă bariera Sf. Dumitru. Au ars 180 de case și 12 biserici (Sf. Dimitrie, Curtea Veche, Sf. Anton, Bărăție, Sf. Gheorghe Vechi, Sf. Gheorghe Nou, Sf. Mina, Stelea, Udricani, Lucaci, Ceauș Radu, Sf. Ștefan) plus 13 mahalale : Covaci, Curtea Veche, Marchitanilor, Cojocarilor, Bogasierilor, Sf. Gheorghe Vechi și Nou, Stelea, Udricani, Lucaci,

Ceauș Radu, Sf. Ștefan, Vergu, Obor, Vitan.

— pușcăria de la Sf. Anton.

— gazete : *Magazinul istoric, Curierul de ambe sexe.*

— pictorul Raffet (cu stampele sale).

— cîmpul de exerciții de la Cotroceni.

— Hanul lui Manuc sau Caravanseraiul (întins pe un hectar).

— mai apoi hotel *Hugues* (cel mai luxos).

— alte mînăstiri : Nașterii Maicii Domnului (aparținînd mitropoliei din Pogoniana) avea hramul la nașterea Domnului, M. Arhanghelilor (din Epir), numită *Chara* (tot Pogoniana), biserică clădită în 1724, paraclisul Sf. Haralambie ; ctitori : Nicolae Alexandru Voevod, soția Smaranda, plus 6 copii, arhimandritul Ioanichie. Mînăstirea Sf. Ioan Înainte Mergătorul, cu case închiriate înăuntru, prăvălii în afară, aparținînd mitropolitului Ianinei, avea despărțituri pentru femei, afară : bîrne și clopotele. Mînăstirea Sf. Fecioara Maria (Zlătari), înconjurată de zid de piatră, era întunecoasă, avea o tîmplă de piatră. Mînăstirea Sf. Ecaterina, după Mitropolie, aparține Sinaiei. Mînăstirea Sf. Treime (Radu Vodă). Ctitori : Radu, Alexandru, Arghira, jupan Barbu Ștefan, Constantin Voevod, cu jupînița lui, Preda, Doamna Ruxandra ; Mînăstirea Sf. Apostoli Petru și Pavel (aparținînd lăcașului *Stavronichita* din Athos) avea pe pereți 6 Cantacuzini ; Mînăstirea Sf. Nicolae (Mihai Vodă), reînnoită de arh. Teodosie în iunie 1838, a fost spital pentru ofițerii ruși cîtva timp ; Mînăstirea Sărindar (avea ca hram Adormirea Maicii Domnului), clădită de Matei Voevod, sfîrșită de boier Cocărăscu, cu clopotniță din 1710, ține loc de catedrală a orașului. Avea două tronuri : pentru principe și principesă (după Uspenski).

— un concert dat în casa principesei Cleopatra Trubețkoi, născută Ghica (1846). Cîntă Liszt în drum spre Odessa. Compozitorul e însoțit de impresarul francez Bellon, conții Bethlen și Teleki, deputați în Dieta Transilvaniei. Al doilea concert are loc în sala *Momolo* (Podul Mogoșoaiei) — se cîntă Chopin, Weber, Rossini —, al treilea în palatul Bibescu.

— 1821, are loc venirea la București a lui Alex. Ipsilanti, conducătorul Eteriei. Mavroforii, soldații lui, erau foarte nedisciplinați.

— Del Chiaro vorbește despre minele de aur și aramă *(madan)*, de fier (de lîngă Tîrgoviște), argint și alte metale, ascunse de ochii turcilor. Obștea țiganilor era obligată ca de Crăciun să aducă Domnului 15 ocale de aur, scoase din Argeș.

— în Valahia, pe acoperișuri : șindrilă, nu țiglă.

— celui trimis la ocnă i se taie mai întîi urechile ca să fie însemnat.

— bîlciul din Cîmpu-Lung.

— *privilegiul cu sigil al catolicilor* (preoți franciscani) veniți din Bulgaria să supravegheze parohia catolică care veghea asupra negustorilor din Chiprovaci, Copilovraci.

— cerealele : grîu și mei (se făceau două arături, toamna), porumbul cules în august.

— ce se pune într-o biserică ca obiecte sacre de cult : 6 candelabre

cu cruce și piedestale, cădelnițe, lămpi, toate din argint. Argintăria unei biserici costă la 1 500 de galbini.

— ca port : căciuli poloneze, cu bante de astrahan. Bărbații poartă barbă și mustăți, femeile după moda greco-turcă nu-și acoperă fața, cele măritate pun o marămă albă peste cap și în jurul bărbiei. Ca juvaere : salbe de galbini de 10, valtrapuri verzi, albastre (roșie purtau numai cele din familia Domnitorului).

— moravuri : vizitiul nu stă pe capră, ci pe calul din stînga. În trăsură se pun covoare, perne mari, acoperite cu catifea. Boierul umblă călare, însoțit de un alai de slugi. La intrarea în palatul domnesc, descalecă, se descoperă, se descalță, intră în papuci.

— o casă : sobă, perne, se stă turcește, brocard, postav de Damasc, la icoane, e o casă mare *(odaia de mîncare)*, există lăicere, mese lungi, nu ovale, fețe de masă de in, ștergare, lighiane de Bosnia ca să oglindească chipul, narghilea, se face un somn de după masă, prin casă se presară pelin, mintă, jaleș, cimbru și alte ierburi. Se iese afară pentru nevoi (în casă nu se află vase).

— un medic e plătit cu 2 000 de galbini pe an și are tain zilnic de pîine pentru servitori, e răsplătit cu un cal de preț.

— oamenii își strîng mîna simulînd sărutul reciproc, femeile se ridică la trecerea boerilor în semn de respect, războaiele de țesut la care stau femeile se află în cule, adică la subsol. Vinerea nu se împunge cu acul pentru că Mîntuitorul a suferit destule. Se trimit ca-

douri : cristale de Ungaria și Boemia, vinuri de Lipsca.

— tipărituri : *Vechiul* și *Noul Testament* (prin 1688) *in folio*, cu stema Valahiei (o pasere cu aripi desfăcute, cu o cruce în plisc, soarele și luna în dreapta și-n stînga). Se mai tipăresc : *Epistole* și *Liturghii* (în valahă), *Psaltirea* în slavonește, *Viețile sfinților* de Sf. Ioan Damaschinul, *Antifoane, Tropare* și *Imnuri* (în slavonă și greacă). *Alixăndriile, Pildele Orientalilor, Panegirice* (despre Sf. Ștefan și împăratul Constantin cel Mare). *Panegiricele* sunt recitate pe de rost de către fiii Domnitorului.

— jocuri : cu mingea, cu titirezul, cu nucile, bîza, de-a caii, scrînciobul, Baba oarba. Boerii joacă table (numărînd punctele după vechiul obicei, în persană), jocul cu făina (monede vîrîte în făină și scoase cu dinții), cu lumînarea (țiganii robi sunt puși să facă asta).

— înaintea culcării, comesenii își cer iertare pentru greșelile u-

nuia față de celălalt. Pe domni îi țin paicii de subsuori la urcatul scărilor. Acești paici străbat străzile de Paști stropind cu ape mirositoare, luate din vase de argint, pe trecători pe față.

— daruri : blană de sobol ; patru coți jumate. de postav, 10 coți de atlas. O jupîniță face cadou o batistă și două ouă încondeiate. Se mai dă cadou : un miel sau un ied viu ; toamna, un vas de vin ; de Crăciun, un porc viu, găini și vînat.

Frumusețea este o enigmă (Dostoievski).

Montale : *A odihni palid, în amiază...*

Ghenealoghia aceasta de la Grăfina (Iorga — *Cantacuzinii*).

— Maistrul fripturar *(hateur)*, maistrul ciorbagiu *(potagier)*, ofițerii de bucătărie *(escuiers de cuisine)*, *chevalier du guet, le prévôt des marchands* (starostele negustorilor) (Adin, *Amurgul Evului Mediu)*.

Eșafodul conetabilului de Saint Paul este bogat tapisat cu crini, are o perniță de îngenunchiat, tulpanul de legat la ochi era de catifea stacojie ca să nu-l jeneze, călăul nu a mai executat niciodată pe nimeni, ceea ce e un privilegiu.

virtue gone to seed, virtute decăzută (politețea), Emerson.

Pseudoclementinele — un mare roman apostolic care povestește călătoriile Sf. Petru *(Patrologia)*.

— Sf. Ignatie al Antiohiei care se numește singur în fiecare scrisoare *Teoforul*. El a suferit moartea prin fiare în amfiteatre către sfîrșitul spectacolelor date de Traian în cinstea victoriei împotriva dacilor (au ținut tot anul 107). Din trupul lui nu au rămas decît oasele cele mai tari pe cari creștinii le-au dus în Antiohia. Opere autentice : 7 scrisori adresate efesenilor, magnesienilor, trailienilor, romanilor, filadefienilor, smirneininilor, autenticitatea lor e garantată de către : Sfîntul Policarp, în scrisoarea către filipeni ; de Eusebiu și de Ironim. Doctrina : centrul teologiei Sf. Ignatie este Christos pe care ține să-l ferească de fiarele eretice, de ierburile diavolului, de plantele parazite și de împuțiciunile diavolului care sînt ereziile. Christos e mare preot, el stă în afara timpului și invizibil, dar s-a făcut pentru noi vizibil și a pătimit. El *e ușa Tatălui* prin care intră Avraam, Isac, Iacob, profeții, Apostolii și Biserica. Toate astea, spre unirea cu Dumnezeu. Sfînta Euharistie este doctoria nemuririi, antidotul de a nu muri, ci de a trăi veșnic în Iisus. Euharistia este trupul lui Christos. Biserica e numită altar. El întrebuințează pentru prima oară în doctrina creștină termenul de *biserică universală,* ea se află acolo unde e Christos. Se recomandă creștinilor : „faceți totul împreună !“ Sclavii sînt tratați cu dulceață. Ei sunt egali cu ceilalți. Să nu ajungă nimeni sclav al poftei...

— Ce mai face Dante în *Convivio* cu înaintașii săi? Îi cam preia (Jocuri răutăcioase — *Istoria plagiatului*).

Toma d'Aquino: „Forma este perfecțiunea primă, iar acțiunea este perfecțiunea secundă."

Dante: „Cum desăvîrșirile omului sunt două, una primă și alta secundă, prima îl face să fie și a doua să fie bun."

O pildă cu fierarul care e mai important decît fierul și focul este ciupită din Aristotel *(Fizica)*.

Alt exemplu: *Dante:* „fiecare lucru se străduește în chip firesc pentru propria lui conservare."

Boethius: „Orice vietuitoare se străduește să-și conserve sănătatea și evită moartea și pericolele" (vezi și Cicero).

Alt exemplu: *Toma d'Aquino:* „Printr-o anume obișnuință iubirea crește."

Dante: „iubirea sporește prin obișnuință."

Dar se mai ia și din Biblie: „Aceasta va fi pîinea de orz din care se vor sătura cu miile, iar mie încă îmi vor rămîne coșurile pline, va fi lumină nouă." Dar e reluat prin Toma d'Aquino și fericitul Augustin care spun că cele cinci pîini de orz sunt în realitate: cunoașterea, știința, înțelepciunea.

La *Academia grecească* poate exista unul care să fie interpretat *Studiul sinoptic al lui Aristotel despre virtuți și vicii în limba apla, lucrată de Sevastos Trapezundiu Chimenitul și afierosită prea înălțatului, prea piosului și prea măritului de Dumnezeu Domn și Hegemon a toată Ungro-Vlahia, Domnul Ion Constantin Basarab Voievod în anul mîntuirii 1692* (vezi *Cronicarii greci*, în care se află și texte didactice la 17—21).

Tot acolo mai pot fi găsite: *Discursuri politice la o recepțiune oficială pronunțate de mine în ziua Tăierii Capului sf. Ioan. Două engomii* către Basarab, din Stagir (Stagiritul), *interpretări justa liniere, Canonul Botezului, sentințe distihe, poesiele către sine de tot feliul ale lui Grigorie teologul, episcopul Naziansului. Poesiile lui Partenie, Plîngere despre patemile sufletului seu justa liniere, Expunere dureroasă despre patemile lui, despre deșertăciunea vieții, Din Sf. Grigorie Teologul: Discurs la arătarea Domnului,* altul: *Cum trebuie să fie Episcopul;* din Sf. Ioan Chrisostom, *om foarte pios și erudit: Schimbarea omului vechiu și nașterea celui nou* sau *Carte de reflexiuni întristătoare.* Alte titluri: *Despre cele patru extreme ale omului,* tradusă din latină...

Profesori: Gh. Maiota, instructor al fiilor Brîncovenilor, Ioan Efesanul, profesor la Iași, la Academia domnească în 1715, Panaghiot Sinopevs, Gheorghe Trapezundiul, zis și Ipomeneus, Lazăr Scriba de Trapezunda care scrie *eptimivii*, Mitrofan Grigoraș, Alexandru Zurnavitu, Iliade Manasi, Maxim Peloponisianul, Iosif Mesiodax, Costanda Ieromonahul, Dimitrie Chidone, Lambru Dimar, Gheorghie din Arghirocastru, Lambru Fotiade, Filaret Simxiotul, Diamandi Petala, Neofit Cavsocalvitul, Gh. Zalicoglu, Filotheiu Persterianul, Christofor Emporocomitul din Ioanina, Ștefan Arvamitohoritul Amvromisie Pamber,

Chiriacos Mitzora, Panaghiot Trapezundiul, Maxim Irodidascal, Panaghiote Atheneanul, Panaghiote Calatuv, Anagnostache, Calierghi, Carabela, Mazarache, Mavru, Perdicari, Stavrositu, Ritoride, Tanet, Trandafil, Dimitrie Darvari.

Toți scriitorii, nu numai ai noștri, dar chiar cei europeni, oricine s-a apucat de înfățișarea *pozitivului, frumosului,* s-au poticnit (Dostoievski, apropo de *Idiotul* într-o scrisoare către S.A. Ivanova).

Valéry : „O tăcere este straniul izvor al poemelor" *(La jeune Parque).*

Mozart, copilul minune care apare la cinci ani încins cu o sabie de argint ca semn de noblețe și moare îngropat în groapa comună...

Johann Ferdinand Neigebauer în *Descrierea Moldovei și a Țării Românești* (Leipzig, 1848) spune că întemeietorii Bucureștilor ar fi *bakurii, bukurliii, hilarii.* Bucureștiul s-ar fi numit *Hilariopolis* (orașul bucuriilor).

— bariere : Delea Veche și a Arhimandritului, grădina Mărcuța.

— hoteluri mari la 1849 : *Hôtel de France, hotel zur Stadt Eine* al lui Haroczek, *Hôtel de Londre, hotel Sf. Petersburg ;* băile nemțești de la Sf. Elefterie ale doctorului Turner.

— filtrarea apei se făcea cu piatră de Rusciuc.

— praful și noroiul dominante ale Bucurescilor.

— *focurile de pază ale piețelor ;* remize și grajduri, zalhanalele turcești rău mirositoare pe malul Dîmboviței, cu ciosvîrte de bou, lanțuri de fier, capete de miel, cîini dînd tîrcoale, miros infect, mațe, tăbăcării care infectau Dîmbovița.

— contradansuri, partide de *écarté.*

Thomas Mann pomenește de faptul că Dostoievski, ca să-l facă praf pe Turgheniev, îi povestește că după o beție ar fi violat o fată de 10 ani. Epilepticul divin voia să-l facă pulbere.

Salzburgul cu cele 25 de biserici cu clopotele în freamăt etern, cu celebra lui orgă mecanică, cu mii de flaute, numită *Taurul din Salzburg* (pentru *Janus*).

„La mine imaginea precede rar ideea" (Gide).

Phrontisterion — loc unde se gîndește (pentru *Academia grecească*).

Tribunal gloată (500 de judecători, trași la sorți). Judecătorii îl huiduiau pe acuzat sau plîngeau pentru soarta lui (vezi *Procesul lui Socrate*).

Din : George Călinescu, *Principii de estetică*

...În afară de cultură, sunt desigur izvoare cărturărești speciale, parțiale.

Unii au grija ca să facă o maliție criticilor, să indice singuri izvorul. Bolintineanu arăta mai totdeauna sursa de informație, care era mai cu seamă corpul de cronici. Uneori însă faptul istoric, mai ales cînd are o nuanță legendară, nu e ușor de determinat și atunci investi-

gația se dovedește necesară. Așa, de pildă, visul sultanului din *Scrisoarea III* de Eminescu s-a descoperit a fi versificația unui pasaj din *Istoria otomană* a lui Hammer... Cînd ideea este luată dintr-o lucrare neliterară, cum ar fi opera istorică, atunci putem vorbi mai degrabă de *material*. Cînd ideea este însă împrumutată din altă operă literară, atunci avem mai degrabă de-a face cu o *influență*. În *Mureșan* de Eminescu găsim și material și influențe. Materialicește ideea centrală este schopenhauerianã, literalicește ea este goetheană.

...Prin urmare Eminescu este influențat de Goethe.

Adesea izvorul cărturăresc este așa de apropiat de obiectul nostru de studiu, încît el ia numele de imitație. Iar de la imitație trec mulți la bănuiala de plagiat. Adevărul este că înainte se imita foarte mult și încă așa de servil încît te poți întreba în ce constă invenția autorului. Clasicii francezi, îndeosebi dramaturgii, imită cu multă pasiune. Cînd izvorul e o operă de alt gen atunci imitația poate fi socotită o simplă sursă materială de inspirație. Așa, de pildă, Shakespeare și-a luat materia din *Romeo și Julieta* dintr-o nuvelă italiană de *Da Porto*, povestită și de Bandello. Dar Molière împrumuta din piese, azi obscure, scene întregi, abia prefăcîndu-le. La noi *d. Ch. Drouhet* a dovedit că foarte multe din vodevilurile, părînd așa de originale, ale lui *V. Alecsandri* sunt imitate după piese franceze bulevardiere, imitate pînă la localizare. Fără îndoială aceste descoperiri nu sunt cu totul

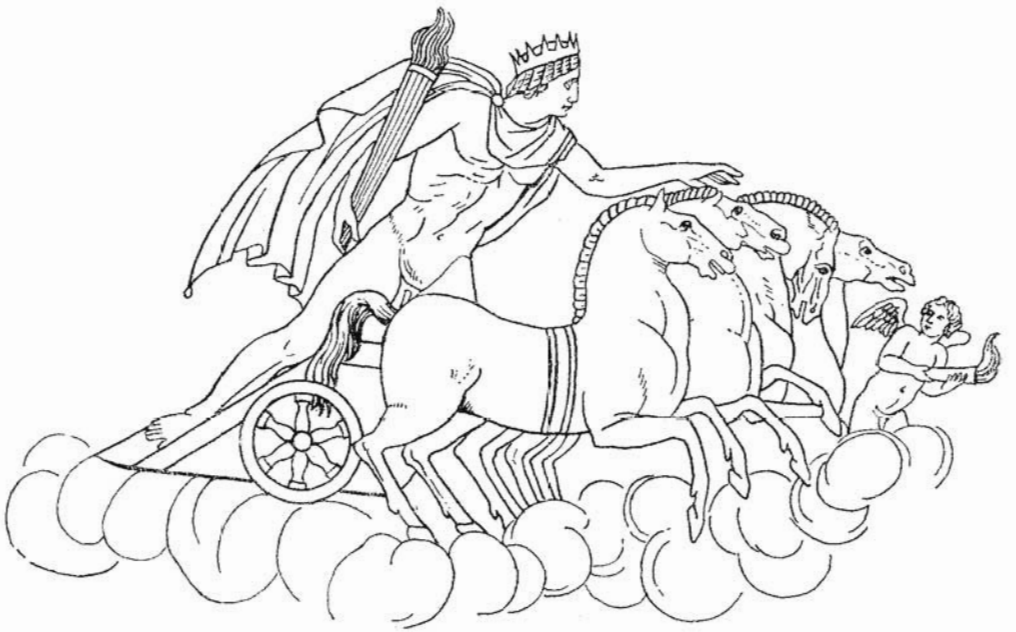

fără importanță. Dacă am afla acum că *Scrisoarea pierdută* a lui Caragiale ar fi o imitație strînsă a unei alte piese n-am înceta a prețui pe Caragiale.

...*Veneția* lui *Eminescu* e aproape o traducere după un sonet al unui obscur poet austriac, *Caetano Cerri*. Ne întrebăm : putem vorbi de o poezie originală sau de o simplă traducere ? Chestiunea e complexă, avînd în vedere că traducerile înseși se socotesc ca opere de interpretare, de recreație. Totul rămîne dar la aprecierea criticului de valori.

...E cu putință adică să fii înrîurit de o operă fără să știi, prin memoria care funcționează latent... Taine a început să scrie un roman autobiografic dar a renunțat repede fiindcă a observat că vrea să imite pe Stendhal.

...Mai apoi, înrîurit de Victor Hugo și anume de *La legende des siècles*, Eminescu se gîndește să facă un tablou imens, de data asta în versuri, al umanității, începînd din preistorie și sfîrșind cu epoca lui Napoleon al III-lea.

...Gentile împrumută de la Hegel noțiunile de dialectică și istorie, criticînd la Platon și Hegel însăși dialectica de concepte abstracte.

...*Cu mîne zilele-ți adaogi* e o pagină de filosofie schopenhaueriană versificată... O spune și *Petrarca* în *De vita solitaria*.

Din : GEORGE CĂLINESCU, *Opera lui Mihai Eminescu*.

Ca și Fichte, Schopenhauer pornește direct de la dualitatea subiect-obiect, exprimată în reprezentare. *Die Welt ist meine Worstellung*, Lumea este reprezentarea mea.

...Dacă Eminescu, spirit impetuos și combatant, n-a adoptat ataraxia schopenhaueriană, a împrumutat totuși, mai mult decît se crede, stilul și tematica idealistului încruntat. *Sărmanul Dionis* e o nuvelă fantastică în maniera *Théophile Gautier*.

...Iată definiția capitalului ca uzurpație (după Proudhon) : „La propriété, c'est le vol" :

Spuneți-mi ce-i dreptatea ? Cei tari se îngrădiră/ Cu-averea și mărirea în cercul lor de legi ;/Prin bunuri ce furară, în veci vezi cum conspiră...

...Precum vom vedea, din schopenhauriana Wille, Eminescu va scoate primatul naturii. Sunt versuri în acest poem care *par versificarea lui J. J. Rousseau*. Ca divinitățile din sîngele lui Uranus cel ucis cu coasa de către Saturn, natura geologică și umană iese din sîngele și carnea Pămîntului aruncat de Ormuz în haos.

...Dealtfel, omul lui Eminescu din acest poem se naște, cum zice Rousseau, bun, și societatea „vană zgomotoasă", cu pretenția de a-l face să trăiască după rațiune, în spiritul lui Ormuz, îl nefericește.

...Creația este, cum s-ar zice creștinește, un păcat, o cădere.

...Astfel, bunăoară, îl surprindem versificînd în terține și *sub înrîurirea directă a Divinei Comedii* (încît ar avea aerul că traduce) o creație mecanică, pe temeiul unei noi interpretări a Trinității : „Astfel rotund se-nvîrt în jur în soare/Pe cînd el însuși cu ele împreună/O altă clină-n veci o să coboare" ș.a.m.d.

Eugen Barbu

...În timpul acestei declamații se iscă, întocmai ca în vechiul *Faust* al lui Widmann, o furtună haotică și cerul se brăzdează cu fulgere.

...Pustnicul va cerceta ca și *Faust* semnele macrocosmosului.

...Elementul mitologic și venerația pentru clasicitate sunt, văzute într-un spirit cam gotic, motivele acestei părți care începe cu evocarea peninsulei și a Atenei, și-a unei văi care poate fi — după Goethe sau Barthelemy — a Peneului.

...Deși în alt metru și-n altă strofă, poemul *Împărat și proletar*, trebue socotit ca o continuare și-o derivație a Panoramei, în spiritul și sub principiul căruia se dezvoltă („Ziditi din dărmături gigantici piramide/ Ca un mementto mori pe al istoriei plan"). Tipărind mai tîrziu (1 dec. 1874), el a compus sub impresia evenimentelor de la 1870—1871 și probabil a lecturilor din *Victor Hugo* (din *Les châtiments*, Livre IV-e, Eminescu își copia în epoca berlineză *Sacar esto*). Pare mai mult decît evident că acțiunea poemului e pusă sub o a doua Comună întrucît în mss. dăm de această strofă : „Versallia învinge/—Și flamura cea roșă/ Filfîie tremurîndă pe frînte baricade /De aburii de sînge a barbarei parade/—E umedă a zilei lumină cruntă roșă./Versallia învinge—iară Comuna cade". Aici nu poate fi vorba decît de insurecția comunardă din primăvara anului 1871, înăbușită de guvernul lui Thiers de la Versailles. Incendierea Parisului (amintim *Paris incendié* din *l'Anné terrible* a lui V. Hugo) e un element doveditor (...) „Parisul arde-n valuri, furtuna-n el se scaldă,/ Turnuri ca facle negre troznesc arzînd în vînt".

...Dacul cere aici zeului : „Să îngăduie intrarea-mi în vecinicul repaos !", precum *Moise* al lui Vigny cerea moartea : „Laissez-moi m'endormir du sommeil de la terre".

...Această scenă a transmiterii coroanei, cu greutatea bătrînului de a se despărți de ea, aduce aminte (cu deosebirile de caractere) de aceea din *King Henry IV*, part. II, de Shakespeare (act. IV, scena IV) sau din *Louis XI* de Casimir de la Vigne (act. V, scena XIV).

...În *Ana*, poetul a pus toată șăgălnicia înfiorată a întîiei dragoste luînd ca punct de plecare *Sburătorul* lui Eliade... (subsol : ideea „castelului Oteteleșanu ca izvor literar este a lui Slavici" (cast. singuratec în ad. lit., s. 3, an. IV, no. 155).

...în încîntarea unită cu spaimă a Anei este oroarea de geniu a Cătălinei, dar aici (reminiscență din *Strigoii* și din Lenore) Ana socotește că are de-a face cu un strigoi și se roagă să nu fie așa curînd omorîtă: Sărmanul ! Cine știe de cînd e mort/... Bogdane, cum se poate de tu nu ai maramă / Pe ochi ?... Rogu-te spune-mi, tu ai murit de mult ?... (subsol) În varianta *Renunțare* (poezii postume) apar flamurile pesimiste din *Rugăciunea unui dac*, cu ecouri din Vigny : „Astfel a mia viață va trece uniform/Și n-o să pot de somnul Pămîntului s-adorm."

...După felul uneia din ele, care a fost începută *(Mușatin și codrul)*, haina lor ar fi fost poporană, oricît un titlu ne amintește o piesă a lui Shakespeare.

...În figura lui Ștefan cel tînăr intra ceva din frămîntările metafizice (și în adevăr așa a făcut și Eminescu) ale lui Arald din *Strigoii* și ale *Faustului* polonez, Twardowski.

...Patrioții lui Eminescu sunt toți faustieni și byronieni, munciți de gînduri mari și de îndoieli.

...Compararea începe a avea acea notă misogină caracteristică poetului mai tîrziu, dar deocamdată totul se mărginește la un comentariu maliţios și voluptos totodată în stilul *mussetian,* cu digresiuni din *Mardoce* și *Namouna.* Și obiceiul de a cita nume proprii dealtfel tot din romantici *(Hugo, Byron),* de a deplînge prostituirea unui înger e a lui Musset, la *Nopțile* căruia pare a face aluzie expresia „nopți romantice".

...Dacă ne gîndim că Eminescu publica acum (1 aprilie 1873) *Floare albastră,* am putea să presupunem că citise de curînd romanul alegoric *Heinrich von Ofterdingen.*

...Pintilie e trimis să tragă clopotele, unul merge la crîșmă să dea foc bisericii să cheme oamenii spre a arde pe necuratul, Eminescu face aici o invocație către muză, parodie homerică, ce amintește pe Budai-Deleanu și indirect pe toți autorii de epopei burlești (Pulci, Tassoni, Lippi, Boileau).

...Eminescu a dat scenei din *Subterana cu comori* un înțeles simbolic de deșertăciune, sau mai degrabă de mizantropie, făcînd din Alvarez un fel de Timon Atenianul.

...Numele și exaltările par a proveni din *Ella* lui Al. Depărățeanu.

...„Și belă, grațioasă ca astra tremurîndă/ Ce spuntă-ntîi pe ceriuri, Ella de blîndă/ Din ochii ei azurul tot sufletul răpea/Din buză-i toată vorba „amor, amor" zicea."

...Aceste idei fuseseră închise în parte în *Sărmanul Dionis,* gîndit și scris la Viena. Dar înainte, la Viena sau poate chiar în țară, Eminescu gîndise tema în chipul simplu al ascensiunii în lună. Umbra mea, aduce aminte într-un fel de *Peter Schlemihls wundersame Geschichte* a lui Adalbert von Chamisso.

...Prin urmare, împrumutînd de la Goethe și de la panteiști, în genere, *Ideea duhului lumii,* simbolizat de *Luceafăr,* Eminescu n-ar fi avut cum aduce povestea altfel decît sau prin incomprehensibilitatea geniului abstras de către femeia pămînteană sau prin imnul dragostei eterice.

...Cu obiceiul său de a versifica întocmai, la început, motivele literare, Eminescu deschide cartea lui Richard Kunisch, *Bukarest und Stambul, Skizzen aus Ungarn, — Rumänien und der Türkey* (Berlin, 1861) și preface în poem basmul *Das Mädchen im goldenen Garten (Fata din grădina de aur).*

... Povestirea în stihuri *Miron și frumoasa fără corp* este și ea călăuzită pas cu pas după *Die Jungfrau ohne Körper,* auzită de același Kunisch.

...Cam pe vremea cînd citea pe Hammer, spre a se documenta asupra înaintării turcilor în Europa, oricum, după stil și scriere, ceva mai în urmă umbla să versifice și el o poveste arabă cu assanidul Harun-al-Rașid și barmacidul Giafer, ce n-a fost terminată.

...Adoptarea endecasilabului și chiar începutul, nu din Petrarca, desigur, dar petrarchesc („passa la nave mia colma d'oblio") par a arăta lecturi de poeți italieni...

...Putem reține o epigramă, sau această anecdotă (...) ce amintește

maniera lui Schiller în *Der Metaphysiker*, putînd fi chiar o imitație sau o traducere după un text german.

...În tonul poemelor homerice, în hexametri, se desfășoară și cele cîteva momente de Olimp comic din *Mitologicale*, deși uraganul beat, cu locuința într-un castel de stîncă din Rarău, de care este vorba, aparține mai degrabă ciclului dacic.

...Dar aici este tot antiliberalismul eminescian, toată ura împotriva factorului universal și credința în specificitatea ordinii publice și economice pentru care poetul va fi găsit dealtfel sprijin și-n școala istorică engleză.

...Și lucru vrednic de notat, cam pe aceleași pagini apar fragmente din cunoscuta rugăciune (e vorba de *Ave Maria).*

(subsol) ...Încercase să rectifice prozodic și : „Christos au înviat din morți cu moarte pre moarte călcînd/ Și celor din morminte/viață aducînd" (ms. 2254, f. 99. Vezi și ms. 2261, f. 79 : „Christos a înviat din morți/ Cu cetele sfinte/ Cu moartea pre moarte călcînd-o/Lumina ducînd-o/ Celor din morminte". V. ms. 2259, f. 322, 339 urm. și ms. 2260, f. 182.

...Ca ecou horatian *(Satire,* I, 4, 43—44) poate fi socotit și subtitlul din poezia *La Heliade (Os magna sonaturum).*

...Ideea de a compune scrisori îi vine lui Eminescu desigur de la Horațiu, pe care îl studia cu sîrguință în acea vreme. Începutul *Scrisorii a II-a :* „De ce pana mea rămîne în cerneală, mă întrebi ?/De ce ritmul nu m-abate cu ispita-i de la trebi ?" corespunde îndemnului fată de Horațiu al lui Mecena de a se întoarce în arena politică.

...Chiar dacă, să zicem, apropierea e întîmplătoare, gîndul nostru merge la Horațiu pe care Eminescu îl cultiva cu deosebire în acei ani. În *Oda IV* din *Cartea III* poetul latin povestește, spre a dovedi că-i ocrotit de zei, cum copil fiind, pe muntele Voltur, îndepărtat de casă, căzu jos frînt de oboseală.

...Atunci, firește, ar fi cu putință, ca Propertiu să-i fi sugerat *Mai am un singur dor* cu *Elegia XIII.*

(subsol) ...De asemeni comparația cu *Amor și Psyche* dintr-o scrisoare (ms. 2255, f. 315 v. urm.) nu înseamnă în chip necesar cunoașterea lui Apuleius, oricît s-ar afla la acela și tema „văduvei ephesiene", pe care încerca s-o dramatizeze Eminescu, însă după Lessing. Bogdan-Duică, susținătorul acestei lecturi, aflase însuși în *Mitologia* lui Reinbeck și mitul Amor și Psyche.

...Mult mai înrudită cu poezia eminesciană este *„De l'élection de son sépulcre"* a lui Ronsard.

(subsol) ...Cf. N. I. Apostolescu, *L'influence du romantiques français sur la poésie roumaine,* Paris, H. Champion, 1909, p. 398—399.

...Faptul aluziilor într-o parodie la vicisitudinile *Junimii* după căderea guvernului conservator al lui Lascăr Catargiu datează oarecum fervența elenistă a poetului.

...În altă parte am văzut o parodie a *Iliadei,* prefăcută în lecție a cîtorva copii. Într-un manuscris aflăm începuturile bune ale ambelor poeme.

...Eminescu scotea sentințe din La Rochefoucauld și amintea de La Bruyère. Despre Voltaire, de care pomenea în articole, știa amănunte

biografice *(Antropomorfism): „Ea învață ca să uite. Ca marquiza de Chatelet / Care pe Voltaire bătrînul-nlocui cu Saint-Lambert“*. Este o imagine tipic voltairiană, folosită de Eminescu, din care tragem concluzia unei frecvente lecturi a operei patriarhului din Ferney.

...Viața lui Mirabeau o știa așa de bine, încît a plănuit o dramă cu acest nume.

...O mare parte din demonstrația poemului eminescian *Memento mori* se bizuie pe ceea ce era încă destul de recent și general în lirica noastră de atunci, pe „ruina“ romantică de tip *Volney*.

...Pe romantici îi cunoștea poate și mai bine, întîi, firește, indirect, prin traducerile românești, apoi nemijlocit.

...În poezia socială, plină de insulte colorate, monologică, inventivă în expresie, maestrul lui Eminescu a fost Victor Hugo, Citiți, de pildă, *À propos d'Horace* și veți găsi, cu deosebirile firești de mijloace literare, toată invectiva năvalnică, spumegătoare din *Scrisoarea a III-a*.

...Lui Hugo îi datorește Eminescu tonul general din *Împărat și proletar*. „Nopțile romantice“ pomenite mai sus sînt, de bună seamă, acelea mussetiene.

...Bonifaciu Florescu, întocmește aceste două versuri : *„Prin Parnas la Ipokrene, pe Musset, pe alții pradă/ Și cu versuri rău traduse tu îi vezi făcînd paradă“*.

...Am lăsat la urmă pe Th. Gautier, ca fiind acela cu care poetul se dovedește a fi mai înrudit.

...S-ar părea că *Împărat și proletar* nu e decît dezvoltarea tezelor opuse ale Despotului și Proletarului din *Les homicides* de Auguste Barbier.

...În *Cînd te-am văzut, Veneră* e un vădit accent baudelairian.

...Dealtminteri viziunea aceasta sarcastică o aflăm și la Gautier.

...Descrierea palatului de marmoră care răsfrînge grădina în el *(Făt frumos din lacrimă)*... iat-o în *Orlando innamorato* (...) (*Orl. inn.* P.I.C. VIII, str. 1-2).

...Tot atît de ispititoare, fiind vorba de „ottava rimă“, e compararea între lupta cu balaurul de la poarta din *Fata în grădina de aur* (...) și aceea din același poem italian (P. II, C, IV, str. 17).

...Indicațiile din planul *Marcu Vodă* (...) ne arată că poetul avea în gînd ca modele dramele lui Schiller și ale lui Goethe.

...Oreada din episodul *Grecia* poate fi o reminiscență din *Faust*.

...În studiul limbii, în alcătuirea strofelor, în critica șăgalnică, se pot descoperi la Eminescu înrîuriri goethiene. O amintire din copilărie : *„Copii eram noi amîndoi/ Frate-meu și cu mine/ Din coji de nucă car cu boi/ Făceam și înhămam la el/ Culbeci bătrîni cu coarne“*.

...Anume versuri eminesciene au lucrătură goetheană : „Îl vede azi, îl vede mîni“.

...Cu dreptate se pune în legătură *Strigoii* cu *Lenore* de Bürger.

...și unele versuri onomatopeice de prin compunerile din manuscrise (...) duc tot la Bürger (...) chiar tema mormîntului se află la poetul german. (...)

Cît despre *Văduva din Ephes*, Eminescu n-a luat subiectul din literatura franceză, ci din Lessing,

Cafetele Principelui IV

printre ale cărui *Dramatische Entwürfe und Fragmente* se află și *Die Matrone von Ephesus.*

...O glossă făcuse W. A. v. Schlegel. Trei *Glosse* găsim în Platen (...) Una din acestea din urmă e mai asemănătoare ritmic cu aceea a lui Eminescu.

...*Floare albastră* ar dovedi citirea lui Novalis, pe care n-am aflat pînă acum să-l fi însemnat undeva, deși de opera acestuia trebuie să fi avut o știință măcar teoretică.

Lăsînd la o parte specifica exultanță mistică, opera lui Novalis definește acel romantism căruia Eminescu îi e larg tributar. În *Sărmanul Dionis,* poetul este, evident, un idealist magic. Novalis cîntă somnul (...), setea de moarte (...), în fine, chiar și teiul.

...dar înrîurirea (cu J. Paul Richter) se vede mai cu seamă în *Cezara,* și anume în chipul numelui propriu al eroinei, și înainte de aceasta în *Avatarii faraonului Tlà.*

...În *Die Epigonen* (W. Scherer), roman ironic, ne sînt evocate două societăți de epocă, cea princiară și cea *„demagogică“,* adică liberalii.

...Tipurile literare care au intrat în alcătuirea nuvelei *Sărmanul Dionis* sunt ușor de determinat. Întîi de toate reapar aici *Avatarii faraonului Tlà* și a reginei Rodope. Conjurația cărții astrologice e faustiană, *Riven-Ruben* e un *Mephistopheles.*

...Tonul în genere al nuvelei e acela al povestirilor lui Edgar Poe și ale lui Hoffmann. Și compunerea de memorii (umbra lui Dionis și le va scrie) e de asemeni un meșteșug romantic, și n-avem decît să ne amintim de Hoffmann, Hauff și Heine.

...Romanța *De ce nu-mi vii* a căpătat și ea un izvor, de astă dată unguresc.

...Compararea portretului din *Sărmanul Dionis* cu cel din *Portretul* de Gogol e de natură să ne facă să bănuim o legătură, întrucît în amîndouă nuvelele e caracteristică penetrația ochilor și în amîndouă portretul sare jos din cadru.

Deasa folosire a imaginei „roze de Șiraz“, obsesia trandafirilor, așadar, vine fără îndoială din citirea *Gulistanului* lui Saadi sau a *Divanului* lui Hafis.

...Întîia informație istorică asupra literaturii noastre a avut-o Eminescu din vestitul *Lepturariu* al lui Arune Pumnul.

Versul din Epigonii : *„S-a întors mașina lumii, cu voi viitorul trece“* este scos dintr-un poem al lui Vasile Fabian Bob, citat în tomul al III-lea al *Lepturariului :* „S-a întors mașina lumii, s-a întors cu capu-n jos“.

...*Războiul inimic* al lui Beldiman este *Tragodia,* citită de poet mai degrabă în *Letopisețele* lui Kogălniceanu (III).

...De la Eliade, înainte de a veni în legătură cu literatura germană, Eminescu a putut căpăta noțiunea „geniului“ ca emanație a spiritului.

...*Iobagul* lui Bolliac este, nici vorbă, *Clăcașul...* „Bolliac cînta iobagul și-a lui lanțuri de aramă“, e o imagine proprie a lui Eminescu de nu va fi o reminiscență din altă poezie a lui Bolliac, *Ocna :* „Înconjurat de paznici, cu fiarele-n picioare / Cu mîinile-n cătușe, de gît cu lanțul greu“.

...Lebăda murindă a lui Bolintineanu este *O fată tînără pe patul morții.*

...Versurile pe care le trimite d-rei Cornelia Emilian (...) sunt scoase, cu mici adaosuri, din „Melancolia" lui Negruzzi.

...Din „Grigore-vodă" a lui Depărățeanu e posibil să vină expresia *Udrinaglava,* din diatribele împotriva lui Petrino.

...De acolo poate să fi ieșit și sugestia îndrăgostirii unei evreice de un creștin, deoarece în Grigore-vodă, Rebeca iubește pe căminarul Costachi.

...Episodul Traian-Dacia din *Memento mori* e o acceptare vădită a legendei lui Asachi, *Dochia și Traian,* în care Dochia, fiica lui Decebal, spre a scăpa de urmărirea Împăratului Traian e prefăcută în piatră. „Poetica" și elementul pastoral sunt din Asachi.

...Sonetele asachiene au rezonanțe eminesciene. ...Muntele Pion din *Povestea magului* nu este decît Ceahlăul, așa cum îl botează Asachi.

...Înrîurirea cea mare o exercită Alecsandri nu în cele cîteva poezii de adolescență sau în *Mortua est,* ci în studiul general al formelor. Răsfoind bine pe Alecsandri, vom fi mirați să întîlnim eminescianisme.

...Din Bolintineanu, Eminescu a luat ritmuri, precum a luat din Sihleanu, Depărățeanu și din Alecsandri. În *Revederea* de Sihleanu e mișcarea din *Amicului F.I.*

...Depărățeanu, poet remarcabil, avea o mare inventivitate verbală, și acestea au putut fi utile lui Eminescu în mustrările făcute *Junimii* și oamenilor noi.

...Acela (numele) al lui Brig-Belu pare inventat. Jordanes, în *De Getarum sive Gothorum origine et rebus gestis,* cap. IV, vorbește de un Berig, rege got, ai cărui urmași au emigrat în Scoția. *Brig* trebuie pus mai degrabă în legătură cu neamul trac al *Brygilor.*

...Episodul Longin din epopeea *Decebal* provine din Dion (apud Șincai).

...Ideea cu Marcu-Vodă, a aflat-o Eminescu într-o cronică ; Miron Costin spune : „Pus-au Mihai Vodă pe un domnișor, anume Marcul-Vodă, căruia numele nici să povestesc, pentru scurtă vreme ce au avut acel domnișor ; și nu se află numele acelei domnii nice în Letopisețele streine."

...Numele lui Săban Gliga e istoric. El e luat dintr-un înscris din 20 martie 1612 publicat în *Arhiva istorică a României.*

Vol. al II-lea

...Pentru cine citește acum, prin Schopenhauer, chiar versurile citate, din *Glossa,* ca exprimînd sentimentul universal de zădărnicie, se nuanțează filosofic.

...Chiar și altă strofă din *Glossa* traduce imagini proprii condeiului schopenhauerian.

...Și altă strofă redactează de aproape idei schopenhaueriene : *„Viitorul și trecutul/ Sunt a filei două fețe/ Vede-n capăt începutul/ Cine știe să le-nvețe./ Tot ce-a fost ori o să fie/ În prezent le-avem pe toate/ Dar de-a lor zădărnicie/ Te întreabă și socoate."*

...Teoria prezentului veșnic, ca mijloc de vindecare a fricii de moarte, inclusiv imaginea soarelui apunînd, a versificat-o Eminescu mai stringent în *Cu mîne zilele-ți*

adaogi/ Cu ieri viața ta o scazi/ Și ai cu toate astea-n față/ De-a pururi ziua cea de azi.

...Felul cum e urmărit Eminescu de elementele filosofiei lui Schopenhauer se relevă în *Sărmanul Dionis.*

...Operația magică din *Sărmanul Dionis* nu e altceva decît rememorarea cîtorva momente palingenetice ale unui prototip ce a fost cîndva Zoroastru și care, sub orice incarnație s-ar afla, rămîne pe drept proprietarul cărții de astrologie.

...Astfel, despre *Kabbala,* noțiunile nu-s greu de găsit, dar poetul avea știință de Ghemara, care, împreună cu Mișna, alcătuiește Talmudul, fiindcă, într-o schiță de nuvelă cu subiect iudaic, vorbește de ferești „lipite cu hîrtii sfîșiete din Gemara" (subsol) : Un precursor al lui Eminescu în materie kabbalistică a fost Eliade Rădulescu, ale cărui „delte" n-au nimic de-a face cu dialectica hegeliană, ci cu *Kabbala,* după cum scriitorul, informat mai ales din opera lui Cahen, explică însuși. Eliade adopta o mistică a numerelor care e aceea a gematriei.

...De unde va fi cunoscut Eminescu *Talmudul,* pe care, cu prilejul unei broșuri despre talmudism, neconsultată de el, îl definește : *„Talmudul,* după cum se știe, e un fel de Enciclopedie evreiască, conținînd fel de fel de tractate, asupra chestiunilor controversate, fie religioase fie de drept etc." ?

...Viziunea spagirică a regnurilor, pe care o are faraonul Tlà, o aflăm formulată patetic în *Die Welt als Wille und Vorstellung.*

...Originea ei este, fie că poetul știa pe atunci, ori nu știa aceasta, în *Timaios* de Platon.

...*„Deși rari și puțini-s, lumea nu va să-i vază,/ Viața lor e luptă, cînd morți se duc neplînși,/ Ei n-au avut la leagăn un blînd înger de pază."* Se regăsesc în rîndurile de mai sus citate ale lui *Cagliostro.*

...*Cosmogonia* din *Scrisoarea I,* pornită pe alte izvoare, poate fi tradusă în termeni hegelieni ca analiză dialectică a conștiinței primare.

...Eminescu a transpus în poezie aproape textual aceste idei — *Scrisoarea a V-a* din *Metaphisik der Gessechtsliebe.*

...Lupta pentru existență ia forma mai nobilă a selecției naturale, exprimată (...) în această aplicare a darwinismului la faptul creației poetice : *„Multe flori sînt, dar puține/ Rod în lume or să poarte,/ Toate bat la poarta vieții/ Dar se scutur multe moarte".*

...Ajunși la această treaptă, a conversiunii, am putea să socotim anume stadiul *Luceafărului* ca o soluție, la Eminescu, a problemei existenței. Aceasta ar fi într-adevăr o încheiere din cele mai pesimiste și c-un vădit caracter leopardian.

...Vom fi oricînd în stare să arătăm cu ce alte gîndiri seamănă cugetarea lui Eminescu, dar să-i arătăm pas cu pas isvoarele, în afară de acelea cu totul bătătoare la ochi, nu.

...*„Pe atunci domnea doar unul cînd tot era repaos/, O umbră a neființei căreia îi zicem Chaos."*

Ultima imagine e în spiritul theogoniei lui Hessiod *(„La început exista chaosul, apoi Pămîntul cel cu piept lat...").*

...Eliade Rădulescu, Vîrgolici, Naum, Scheletti traduseseră o bună parte din *Meditații,* iar cel dintîi

evocase surparea cosmică într-o imagine imens-sonoră. Eminescu a reluat tema în *Scrisoarea I.*

...Eminescu n-a avut prilejul de-a folosi reprezentări de mumii. În schimb *strigoii,* mult mai curenți, nu lipsesc. Un exemplu ilustru de poem strigoi este *Lenore* de Bürger.

...La Eminescu, ca să trecem peste tema strigoilor, reprezentarea cadavrului frumos e foarte frecventă.

...Vestita *Noapte de decembrie* a lui Alfred de Musset cuprinde (peste intențiile simbolice) un caz de autoscopie.

Speranța, poezia de tinerețe a lui Eminescu, a apărut imitată după „Hoffnung" de Schiller.

...Poezia lui Schiller este scurtă și vagă, iar tema „speranței" e desfășurată de Eminescu după canonul acestui fel de poezie.

...Ceea ce face Blanca, făcuse și-o eroină a lui Goethe din *Wilhelm Meisters,* viitoarea M-me Melina.

...În același chip dus dorm frații lui Călin-nebunul, pînă acolo încît pămîntul se găurește ca o saltea de greutatea trupurilor inerte.

...În *Renunțare,* își exprimă după Vigny, frica de insomnie : *„Astfel a mia viață va trece uniform/ Și n-o să pot de somnul pămîntului s-adorm".*

...Asta nu va împiedica, firește, pe poet să cînte pe Maica Durerilor (Mater Dolorosa), cu ecouri din *Litaniile catolice* ale Maicii Domnului în stil de pură rugăciune.

...Această psihognomonie infinitesimală are ceva din stilul de disecții picturale ale lui Th. Gautier, dar la Eminescu stăpînește albul.

...O însemnare arată întotdeauna în ediții că *Foaia veștedă* este o prelucrare „după N. Lenau". Compararea ne dovedește însă că este o traducere credincioasă, atît cît îngăduie arta versificării a poeziei *Das dürre Blatt.*

...În *Veneția,* contribuția personală îndepărtează într-o măsură oarecare traducerea de originalul german, *Venedig* de Caietan Cerri. ...Toți tropii dulcegi din mărunta poezie germană au trecut aici.

...Deși *Somnoroase păsărele* s-a dovedit a fi. o imitație, o putem socoti, dată fiind îndepărtarea de original, compunere eminesciană.

...Antiteza între lumea așa cum este și așa cum e visată (acest fel de expunere e al lui Leopardi).

UN ARTICOL PENTRU EXAMENUL DE BACALAUREAT DIN REVISTA *FAMILIA :* LITERATURĂ

Pseudokyneghetikos

Monument al literaturii naționale, *Pseudokynegheticos* reprezintă cea mai însemnată operă a lui Al. Odobescu.

Geneza : În față, Odobescu așază o epistolă cu caracter explicativ, adresată prietenului său C. Cornescu, în care reface împrejurările scrierii operei și motivează imposibilitatea acesteia de a mai servi ca recomandare a unei cărți cu caracter practic. Parcurgerea *Manualului vînătorului* l-a îmboldit nu la însușirea și aprecierea sfaturilor, ci la a căuta reflectarea vechii îndeletniciri în sensibilitatea umană. Astfel *Pseudokynegheticos* devine un fel particular de călătorie — în spațiu și timp — care scrutează, se emoționează, reține,

combină totul cu naturalețe și știință a rezultatului, dar ceea ce s-a obținut este de o asemenea mărime încît autorul hotărăște a o încredința tiparului ca volum separat.

Caracterul operei. — Distribuirea lucrării într-un compartiment al genurilor literare a fost o operație dificilă, care a pus cercetătorii în postura indecisului ironizat de Odobescu : „Să fie rață ? — Mă-sa găină !“ (Vezi P. Georgescu, *Polivalența necesară.)* S-a stabilit apoi că este un eseu, cel dintîi al literaturii noastre, adică acel tip de creație în compunerea căruia se asociază imaginația, detașarea de orice restricție cu erudiția, informarea amplă și severă, și al cărui scop este, mai mult decît instruirea, desfătarea.

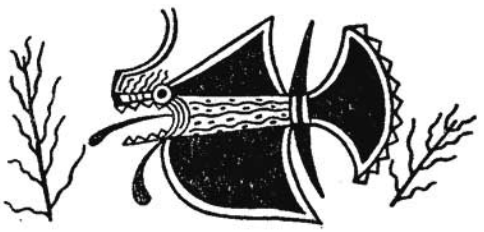

Compusă dintr-o succesiune de elemente care, văzute în abstract, nu semnalează legături de conținut : amintiri din viața personală, descrieri de natură, incursiuni în literatura universală și română, anecdote vînătorești, statistici, intervenții în disputele filologice ale timpului, ea se prezintă ca o operă unitară, întrucît toate acestea derivă dintr-un motiv unic : vînătoarea. Sugestia unei asemenea alcătuiri i-a fost furnizată de lectura studiului lui Lessing, *Laocoon,* cercetare comparativă a exprimării aceluiași motiv în sculptură și literatură. Nu există în *Pseudokyneghetikos* o recunoaștere a modelului, autorul procedează cu discreție, desfășoară confidența ca fără nici o relație cu prezentul op, o îmbracă în forma unei intenții potențiale, exprimate lingvistic prin utilizarea modului condițional-optativ : „Mi-a venit în gînd că o carte de felul acesta s-ar putea scrie luînd cineva de subiect vînătoarea...“ (IV). E de fapt un joc cu cititorul, căruia i se refuză divulgarea scopului urmărit: de a realiza o monografie artistică a vînătoarei. În aparență, materia pare dezorganizată complet, drumul sinuos — digresiuni, paranteze, reîntoarceri, îndreptări — se sustrage oricărei planificări inițiale, dar bănuiala că numai capriciul alege obiectul de discuție, impresie alimentată și de scriitor care, pentru a comunica trecerea de la o chestiune la alta, apelează la formula : „Să sărim acum...“ Ori se consultă sceptic la un moment dat asupra putinței de rezumare a celor expuse : „Să voi eu însumi a rezuma acuma cîte am spus pînă aci, zău, nu știu de aș putea“ (IX), este infirmată de prezența unui scop către care converge totul. Fiindcă autorul a intuit greutatea transmiterii unor informații complexe, s-a apelat la tonul conversației ; ca atare, cartea împrumută aspectul unui dialog, pe alocuri, al bîrfei și delațiunii amicale.

Peisajul românesc. — Arta descriptivă a scriitorului excelează în comunicarea impresiilor trăite de el însuși în contactul direct cu natura patriei, constituindu-se în două tablouri de o frumusețe memorabilă. Descrierea Bărăganului este conce-

pută pe un plan amplu. Două exclamații o deschid : „Dar însă, și eu am crescut pe cîmpul Bărăganului ! Et in Arcadia ego !“, identice prin conținutul exprimat. Cea de-a doua e împrumutată din pictura *Les bergers d'Arcadie* a lui Nicolas Poussin și semnifică regretul provocat de labilitatea bucuriilor omenești. Voluptățile vechi se orînduiesc una celeilalte, legate în narațiune prin „Și eu...“ Urmează amintirea vînătorilor tămădăieni, cunoscuți din copilărie, specializați în capturarea dropiilor, o profesiune ce se moștenește din generație în generație, după care memoria scriitorului identifică trei dintre aceștia. Partea centrală — desfășurarea spațială a Bărăganului — se continuă prin rememorarea acțiunilor întreprinse într-o zi : plecarea de la sălașul de noapte, căutarea dropiei, sosirea la locul de întîlnire a vînătorilor (prilej de odihnă și taifas), reînceperea urmăririi, retragerea spre adăposturi improvizate. Așternerea nopții e notată auditiv. O altă exclamație, dar nu explosivă, ca mai înainte, ci calmă, încadrată în tăcerea nopții, încheie descrierea Bărăganului : „Vînători și căruțași, mîrțoage și dulăi, culcați toți la pămînt, dorm acum duși, la tîrlă !...“ (I).

Peisajul alpin este văzut pe verticală și circular, el compune un amfiteatru natural. Ochiul măsoară distanțele de sus în jos, diferențiază culorile și le localizează. Mai mult decît în cazul primului, tabloul se înfiripă din mișcarea călătorului care rulează în fața noastră priveliștile străbătute. În mijlocul acestei naturi trăiesc oameni a căror frumusețe și vitalitate izvorăște din ea și o egalează, cum este flăcăul bisocean, tip al omului de la munte, așa cum l-a prezentat și V. Alecsandri în *O plimbare în munți:* inteligent, plin de însușiri, păstrător al nobleței și expresivității limbii române.

Artele. — Un loc însemnat în rîndul artelor care s-au inspirat din vînătoare îl dețin pictura și sculptura. Analizele întreprinse de Odobescu se disting prin claritatea descrierii, capacitatea de a da viață scenelor evocate, posibilitatea cuprinderii totale, interpretarea justă, forma literară în care sunt îmbrăcate, precizinea termenilor. Ceea ce caracterizează viziunea autorului este amploarea : de la figurările oamenilor primitivi pe pereții peșterilor la stîncile gravate de la Bisutun, unde se bănuie a fi fost grădinile Semiramidei, de la Arcul de triumf al lui Traian și picturile din mormîntul Nasonilor la Rubens și Landseer, evoluția este urmărită nu cronologic, ci într-o dispunere liberă, agreabilă la lectură. Nici modalitatea adoptată nu este aceeași : comentariul general, întreprins cu scopul de a oferi caracterizări de ansamblu, coexistă cu analiza pătrunzătoare a unui singur tablou, tonul grav, catedratic, se însoțește cu ironia subtilă. În cap. IV întreprinde analiza a trei capodopere : Diana cu ciuta (sculptură a antichității grecești — pe care Odobescu încearcă s-o plaseze în contextul vreuneia din întîmplările legate de numele zeiței ; Răzbunarea împotriva Niobei ; Pedepsirea lui Acteon — degajă. energie, fiind expresia artistică a unui timp cînd vînătoarea însemna întrecerea în forță și inteligență cu natura). Diana de Poitiers (operă a sculptorului Jean Goujon,

respiră un aer de moliciune, propriu unei epoci cînd vînătoarea devenise un mod de petrecere, luxos și elegant) și gravura lui Albrecht Dürer. Dintre operele muzicale apreciază *Guillom Tell* al lui Rossini, unde există un cor al vînătorilor considerat ca o „minunată interpretațiune a vieții vînătorești", *Freischütz* de Weber, cînd insistă în analiză asupra a ceea ce-i acordă caracterul germanic : propensiunea spre mister, spre nedesluşit : „...un acompaniament surd ce poartă mintea în mistice regiuni" (IV). Dese sunt referirile la literatura română și universală. *În completarea descrierii Bărăganului transcrie un fragment din evocarea stepei din romanul „Taras Bulba" al lui Gogol* (I), șirurile de cocori văzute în asfințit îi amintesc *Infernul* (episodul Francescăi da Rimini) (I), omisiunea turturicii din *Manualul* prietenului său o suplinește prin citarea unor strofe din *Amărîtă turturea* a lui Ienăchiță Văcărescu („grațioasă și jalnică elegie") (II). Wilhelm Tell, eroul dramei lui Schiller, este elogiat pentru dragostea sa de libertate (VI). În acest din urmă capitol, imaginează o expunere epică în care acționează un singur personaj : vînătorul, prezentat în ipostaze diferite determinate de opera literară folosită : urmărește fără succes capra-neagră (Byron, *Manfred*), asociază bucuria vînătoarei cu satisfacția iubirii împărtășite (A. de Musset, *La coupe et les lèvres*), rememorează zilele de așteptare *(Lunca țipă, lunca zbiară* din colecția de poezii populare a lui V. Alecsandri).

Basmul bisoceanului. — După ce a arătat felul în care vînătoarea a constituit o sursă de inspirație pentru diversele arte, în capitolele al X-lea și al XI-lea Odobescu transcrie basmul *Feciorul de împărat cel cu noroc la vînat*, prezentat de el ca popular. De fapt este un basm cult, un basm imaginat de scriitor pe baza unor motive populare. Rezumativ, acțiunea e următoarea : Împărăteasa Neaga îngăduie, la sugestia sfetnicilor, plecarea în lume a unicului ei fiu, înzestrat cu toate calitățile care-l întrupează pe Făt-Frumos. Depărtat de casă, acesta propune însoțitorilor săi o întrecere în urma căreia rămîne singur, simbol al detașării sale de lumea de rînd. Trei acte de generozitate îi aduc stăpînirea întregii naturi, simbolizată într-un număr egal de pietre prețioase (safir, smarald și rubin) ale căror culori marchează straturile vieții supuse. În schimbul dragostei Fetei Pietrelor din Valea Năculelor renunță cu ușurință la proprietatea asupra lor, trăiește numai prin și pentru iubire. De o structură spirituală inferioară, fata nu înțelege existența clădită pe o pasiune, aspiră la strălucirea lumii comune și-l părăsește. Scriitorul conferă basmului său un sens moralist : „Cîți alții pe lume își văd ca dînsul virtutea și norocul spulberate prin nesocotința lor !" Se poate afirma prezența unor puncte comune cu *Luceafărul :* Feciorul de împărat și Hyperion demonstrează puterea dragostei lor printr-un sacrificiu suprem, în ambele cazuri dragostea lor nu se împlinește datorită diferenței de structură, dar, cît timp Hyperion înțelege superioritatea sa, Feciorul de împărat se deplînge și regretă imprudența.

Umorul. — Fără a avea vigoarea și prospețimea din operele lui Creangă, în paginile lui Odobescu umorul rezultă din două surse : înțelepciunea populară și formația sa academică. De mai multe ori revine în cursul lucrării atitudinea de *autopersiflare :* autorul își declină orice competență cinegetică și, în sensul acesta, își sfătuiește prietenul să abdice de la gîndul de a-l folosi ca prefațator, ca nu cumva lectorul să judece *Manualul* după precuvîntare și să abandoneze aprioric cartea. Atunci cînd s-a adîncit în dezbaterea unei chestiuni teoretice include *anecdota* despre vulpea bearcă (II). Virtuțile sale de umorist se descoperă și în *portretizarea* celor doi vînători, croiți printr-o antiteză a mărimilor corporale, tablou unde contrastează răbdarea urmării vînatului cu rezultatul rizibil. Din loc în loc expunerea este înviorată de *accidente,* de felul celui care divide basmul bisoceanului. Practică echivocul : la sfîrșitul cap. IX, cînd pare biruit de gîndul de a-și termina eseul după consemnarea firmei de la cîrciuma lui Ioniță Buzdrună, popas apreciat și de C. Cornescu, hotărîrea e imediat revocată fiindcă nu-și poate lăsa prietenul singur *aici* (la cîrciumă sau la pasajul despre cîrciumă). La fel, savoarea rîndurilor reiese și din *utilizarea abundentă a proverbelor, zicătorilor și locuțiunilor populare,* invocate pentru puterea lor de plasticizare.

Stilul. — Odobescu este un stăpîn desăvîrșit al perioadei (frază amplă și armonioasă ai cărei componenți sunt așezați simetric), desfășurată lent, ca o cădere de draperii grele, cu ramificații bogate, constituită din gruparea unor propoziții subordonate pe coloana uneia sau mai multor propoziții principale. Tudor Vianu distinge în *Pseudokynegheticos* două categorii de perioade, diferențiate după organizare : cu structură dualâ, cînd de regentă se anină perechi succesive de subordonate, și cu structură ternară, în cazul succesiunii a trei propoziții subordonate (v. în această privință Tudor Vianu, *Arta prozatorilor români ;* S. Alexandrescu, I. Rotaru, *Analize literare și stilistice*).

Jurnal de la Poiana

Avenit o doamnă autoritară, medic de mare reputație, și mi-a spus neted :

— Gata, odihnă !

Mi-a dat și niște pastile dulci (ce-o fi în ele habar nu am !) și un fel de licoare care mă amuză ; fîșîie ca sifonul, e vioaie, rece, răcoritoare. Stau întins, citesc Giraudoux și romane polițiste. Mi-am adus aminte că de 7 ani nu am mai deschis o carte de povestiri de dragoste. Acum, grație doctorului și revistei *Secolul 20,* m-am lămurit ce-i cu *Love Story,* mare succes mondial al lui Segal (film, plus ediții peste ediții, plus milioane de dolari, să-i fie de bine !). Așadar, vacanță...

În față am un munte frumos și aspru. Mai poartă pe grumajii lui dîre de zăpadă, cînd bate vîntul și plouă îmi amintesc de Thomas Mann. Trei păuni vin ca niște ciini la ușa mea și cerșesc brînză topită, am început să ne înțelegem, au priceput că nu le sunt ostil și nu mai fug, stau culcați pentru că le este frică

de vînt și le privesc penajul cu desene de ochi miraculoși, violeți, privindu-mă scrutător ca și cînd m-ar aștepta la cotitură pe altă lume. Cînd se satură se înfoaie și arată ce păsări stupide sunt. Cîinele Gică Churchill Doi latră la ei și clopoțeii mei de la Heidelberg și San Francisco bat scuturați de lama unui crivăț junior ce se antrenează pentru la iarnă. Rar mi se telefonează, nu primesc vizite ca să nu mă enervez. Nu am voie la drept vorbind nici să citesc ziare, darmite reviste literare. Trec peste consemn și parcurg lacom coloanele. Băieții nu se astîmpără deși e vară și s-ar presupune că e mai bine la mare decît în redacții. Deocamdată nu au plecat nicăieri. Stau și polemizează. Fac socoteala cîte bătălii am susținut și cineva îmi comunică să nu mai bat la mașină pentru că ritmul ei mecanic îmi slăbește inima. Ce lucruri caraghioase se întîmplă în lume ! Sute de hectare de pădure au fost interzise tăierii pentru a se salva o pasăre : *cocoșul de mesteacăn*. Este cea mai frumoasă știre pe care am citit-o în ultimul trimestru. Sunt colecționar de fapte rare care trădează canalia din om : nu, el mai poate fi recuperat. Am încredere...

Pe aici se coseşte fînul. Este o sărbătoare a parfumurilor albastre. Iarba trebue că miroase albastru. Nu știu de ce asociez culorii acesteia atît de compromise mirosul de fîn retezat, dar cred că mă înșel. Din pămînt se ivesc flori ca niște candelabre, cu flacăra roz, trandafirii mei s-au sălbăticit pe jumătate pentru că nu-i tund la vreme, dar nu mă pricep. Mi s-au recomandat plimbări mai lungi de un ceas și fug după ziare. Au apărut cărți interesante dar nu am voie să mi-arunc ochii în ele. Stau ca un atlet în *block start* gata să iau plecarea într-o epopee bizantină a lui Schlumberger în mai multe volume. La răsfoit, stilul este captivant, mai ceva ca Simenon. Cad în cartea asta capete de basilei, cum plouă cu capete de vrăjitori în poezia unui tînăr poet foarte talentat. Mi-am luat cu mine cărțile lui Pârvan și *Dacia preistorică* a lui N. Densușianu, pe care-i socotesc mai mult literați decît istorici, dar îi mai amîn pentru că, vedeți dv., trebue ceva ușor, trebue să mă obișnuiesc cu *Suzana și Pacificul* și să las alte cărți. Sunt în vacanță...

Altfel e frumos pe aici, adun pene lungi de păun rămase în urma războaielor lor pentru păunița pe care și-o împart, scriu un jurnal despre viața mea de om în vacanță, în care evenimentul este felul în care gătim, eu cu un amic al meu, supele din pachet și cheltuielile curente. Am ajuns la concluzia că o literatură mare se poate face și din lucruri domestice. Condiția, să știi să asezonezi plictisul orelor de tînjeală cu ceva real, imperios, exact. La Televiziune programele sunt de o lipsă de sare fără egal, noroc cu un documentar în care puteau fi văzuți morți iluștri ca Rudolf Valentino și alții, cum și trecerea Oceanului cu un avion care aducea cu un zmeu mai mare cînd îl bătea vîntul...

Cam astea ar fi evenimentele în mijlocul cărora mă zbat ca o muscă prinsă într-o plasă de păianjen. Mă silesc să mă obișnuiesc cu o viață

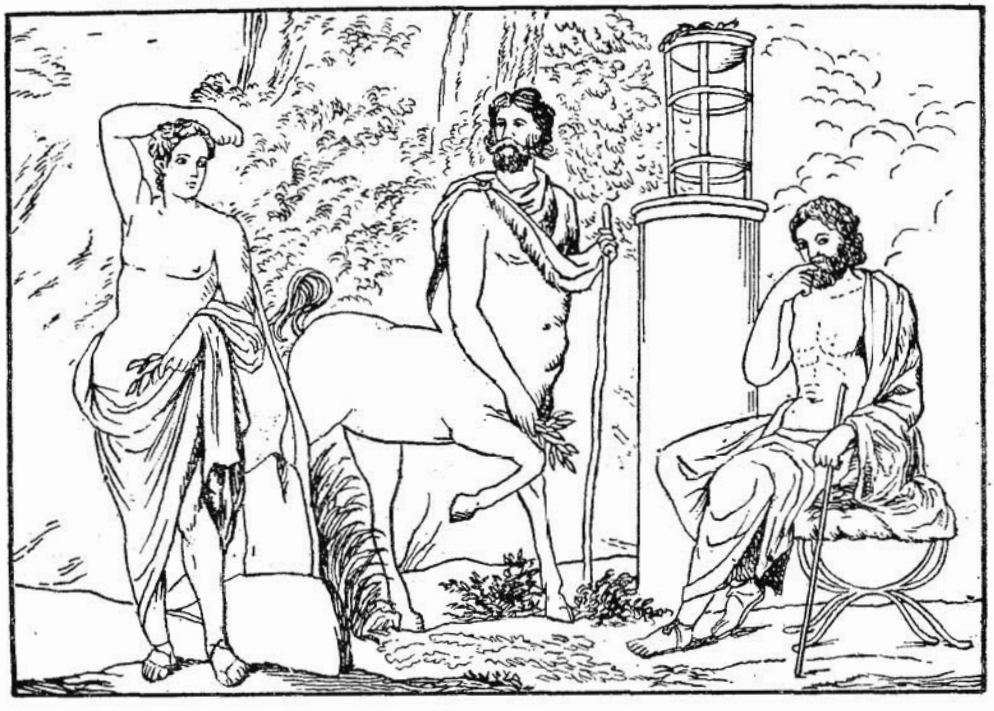

lejeră. Cu vacanța, dar e o vacanță impusă, mai rea decît ceea ce se numește muncă forțată. Vorba poetului: „Singurătatea e o leoaică, e un viscol, e o cățea".

Logografii — apărătorii care susțineau pledoarii...

Trionfi — cortegiile mitologice ale Florenței și Veneției. Categorii care duc la Bruegel și Bosch.

Un *papă simoniac* (în *Machiavelli* al lui Antoniade).

Tot acolo: *ordaliile* la predicile lui Savonarola...

Cronicile lucheze (*diario* al întîmplărilor).

Eu știu că tot ceea ce face originalitatea unui artist vine în surplus, nenorocire a celui ce gîndește la personalitatea lui scriind. Ea apare destul totdeauna dacă e sinceră (Gide).

Lizaveta Nikolaevna care dă sugestia alcătuirii unui almanah al ne-

norocirilor din Rusia pentru că a ține colecțiile ziarelor care le consemnează ar fi prea mult (ar cere mult spațiu). Să colecționezi incendii, violuri, inundații, donații, fapte bune, fapte rele, trebue numai o orientare, cere ea... *(Posedații).*

„Ce măgulitori sunt sorbonarzii !“ exclamă mereu baronul de Charlus (care era femeie pentru femei, deși homosexual).

Niște trandafiri care dădeau impresia de cruzime (în D. H. Lawrence — *Fii și amanți).*

Necuvîntul, încordat între cuvînt și cuvînt (H. Domin).

Degas : Se purcede la actul creației artistice cu sentimentul criminalului...

Oameni, păsări, castrații (tenori) care erau căutați cu bani grei de prinți...

Drame sonore...

Din *Hanurile Bucureștiului* de Potra :

— Bănuială de pericolon ; să vinzi cu un preț cuviincios ; mori și prese de uleiuri ; firme comerciale : *La patru arapi :* tutun turcesc și bohcea de cea mai bună calitate ; straja podului Mogoșoaia ; *Hanul cu Tei* se învecina cu *Hotel Kiriazi* (aflat în *bezestemul* (piața) din Ulița Marchitanilor ; umblători ; *bolți* (prăvălii) ; să se facă *meremet* sau *meremut* (reparație). Nume : Nicolae Kiriloff, negustor de lipscănie cu toptanul ; Mihalache Hagi Pandele, negustor de manufactură en gros ; *Hanul Toptangiilor,* al *Trăsnii ; Urlă-n sus,* lîngă Bazaca ; *Hanul Verde* spre piața Sf. Anton ; *Hanul Zlătari ;* Dumitrache Turnavitu, casier domnesc.

Lîngă *Melancolia* lui Dürer acest catren din Gérard de Nerval :

Sunt Tenebrosul, Văduvul, Nemîngîiatul,
Prințul Acvitaniei, cu Turnul desființat,
Singura mea Stea e moartă și lăuta-mi e constelată
Poartă Soarele negru al Melancoliei.

„Ei căpătau acele știute *timaruri* (răsplată teritorială pentru spahiii Sultanului), călăreți gata să se avînte pe caii lor plini de podoabe la luptele Credinței. Grecii își păstrau averile trecînd la legea cuceritorilor. Ei plecară în streinătăți ca oșteni, dascăli de elenă veche ori ca cerșetori“ (Iorga — *Cantacuzinii*).

Îmbogățirea Cantacuzinilor se face mai apoi prin căsătorii (același).

Din *Situația țăranilor* pentru *Amza, haiducul :*

— În Moldova stăpînii de moșie izbutiseră prin *așezămîntul* lui Grigore

Ghica din 1766 să majoreze *numărul de 12 zile clacă*, fixat la mijlocul secolului, introducînd *nartul*, adică o cantitate determinată de lucru pentru o zi de clacă, care de fapt se efectua într-o zi sau două.

— *Urbariul din 1777* hotărăște ca clăcașii să mai facă *peste cuprinderea ponturilor* cîte două zile de lucru *pentru întocmirea iazurilor, morilor și acareturilor de pe moșii*, iar la moșiile cu conac să facă tot anul o *podvadă* și să aducă două care de lemne de foc.

— În Moldova prin meșteșugul ingenios al *nartului* stăpînii de moșie au izbutit să transforme cele 12 zile legiuite de clacă în 24 sau 33, aproape zeciuiala zilelor anului, așa insistent reclamată domnului Porții și țarului în 1777 și 1805.

— *Capan* se numeau magaziile de aprovizionare a Constantinopolelui, deci furniturile către Poartă.

— Text : *celelalte zile le va face ce le va poronci egumenul însă cu mîncarea noastră* (probabil pentru mînăstiri).

— Se înregistrează faptul că locuitorii Sucevei, cei din satele Rădășești, Mălini, Găinești și ale mînăstirii Slatina refuză să facă cele 12 zile ale boerescului.

— În Țara Românească cele mai importante dispoziții urbariale reglementînd obligațiile locuitorilor așezați pe moșii streine sunt cuprinse în *Pravilniceasca condică* (1780) și în *Legiuirea Caragea* (1818).

— *Pravilniceasca Condică* a lui Alexandru Ipsilanti fixează claca la 12 zile pe an, cu facultatea stăpînilor de a o converti în bani. Dijma se menține la *una din zece* din toate produsele, inclusiv din fîn și din porumb, iar *otaștina*, la o vadră din 20.

— *Legiuirea Caragea* adaugă o zi de plug și un car de lemne pe an.

— Locuitorii de pe moșia Baia de Fier (Gorj) și a mînăstirii Hurez nu refuză doar zilele de clacă, dar împiedică mînăstirea să facă arătură sau fîn pe motiv că moșia e a lor. Amenință că se vor muta pe altă moșie.

— Disprețul de lege cu care sunt tratați moșnenii. Moșnenilor pe moșia lui Iordache Văcărescu li s-au luat moșia, la fel celor din Mățulești, Vîlcea etc. Sohodol... La plîngerea lor i-au închis și i-au bătut *luîndu-ne toate cărțile și hrisoavele domnești de stăpînirea moșiei și ne-au arsu casile și morile și ne-au isgonit dă acolo și de o mare groază a arderii caselor, fiind țipete și plînsori, o fată a noastră au dat în apă dă s-au înecat și noi eram la închisoare.*

— *Zapisul* smuls prin *mumbașir* (agent executiv) și închisoare.

— Dijma se numea și *zeciuială* (a grîului, a orzului).

— Fraudele stăpînilor de moșii care măsurau pogonul cu *prăjina de 18 palme* și luau *banița de 32—42 de ocale*.

— *O am anerisit*.

— Contestații generate de dijma fînului. *Pravilniceasca Condică* a stabilit *o claie din 10*. În Argeș : *o claie din 6*.

— Bani în loc de fîn, dar în loc de 69 de bani egumenul mînăstirii Bistrița cere 2 taleri și jumătate.

— Afară de semănături mai erau dijmele și taxele pentru toate produsele : care, 4 bani de fiecare, stî-

nele (brînză sau bani), porcii erau scutiți, dar nu erau lăsați la ghindă în pădure.

— *Otaștina* (dijma vinului) conform vechiului obicei : *o vadră din 20.*

— La pomii fructiferi voiau nu a zecea parte din fructe, ci un pom din zece (cel mai de soi și cel mai plin). Întîrziau luarea dijmei chiar dacă bucatele se stricau.

— Restrîngerea dreptului de folosință al sătenilor asupra pădurilor, pășunilor și apelor, de a-și libera moșiile de servitute, transformîndu-și titlurile feudale în drepturi de proprietate absolută de tip burghez, acesta e indiciu al destrămării feudale și pătrunderea relațiilor capitaliste.

— Din vechime locuitorii aveau voie a tăia lemnele de foc din pădurea moșiei și puteau să construiască și să facă negustorie. *Tăierea liberă* se transformă în *taxe.* Pentru lemnele de vînzare dădeau *zeciuială.*

— Pădurile mari, codrii Merei care furnizau lemne de construcție destinate Constantinopolului și cetăților de pe Dunăre, dumbrăvile tinere și pădurile ce produceau ghindă erau oprite (se luau doar lemnele uscate, copacii căzuți).

— *Anaforeaua Divanului* în 1792, sub pretext de a apăra pădurile tinere, propune un regim silvic.

— Stăpînii de moșii au luat dreptul de a vinde băuturi, băcănii și carne pe moșiile lor.

— Locuitorii puteau vinde vinul, alcoolul din fructe. Satele Segarcea și Gîrceni vindeau de la cules pînă la Anul nou dînd egumenului un taler și o vadră de fiecare bute. Trebuiau să vîndă și din vinul stăpînului de moșie.

— Ca să nu vîndă vinul pe sub mînă li se sigilau buțile și li se tăiau cepurile.

— În timpul foametei cumplite din 1794—95 unii morari boerești refuzau măcinarea grăunțelor țăranilor dacă pe lîngă uiumul obișnuit nu cumpărau 4—5 ocale vin de la cîrciuma boerească.

— Barbu Stirbey, la Fundeni, dădea 70 de bani vadra de vin de casă, ziua de lucru fiind de 15 bani. Oamenilor le-a pus peceți pe pivnițe.

— Exista un drept de a ține mori, dîrste și piue (pive). Un *Document despre exclusivitatea Cuptorului.* Se interzicea țăranilor să aibă mori. La Breaza aveau drepturi să țină mori, vin, rachiu. În 1798 Hangerly cumpără moșia și anulează toate drepturile. Unui țăran i-au fărîmat cîrciuma.

— În 1785 se dă *Sobornicescul Hrisov* de către Mavrocordat, în Moldova, care interzice daniile făcute de oameni săraci unor bogați fără a fi înrudiți între ei. Pentru a se curma *vicleșugul tăinuit* se întărește *legea protimisisului.*

— *Condica de răfuială* a hatmanului Răducanu Roset cu vechilii lui pe anii 1798—1812 din care se vede că fînul și băuturile erau venitul boerilor.

Fuga și răscoala țăranilor :

— Amenințați cu spargerea satelor și strămutarea lor în alte părți, pe timpul lui Brîncoveanu. Au existat frămîntări continue între 1793—1821. Revoltă contra preceptorilor și a *vinăriciului.*

— Meșteșugari la curte : lemnari, zidari, fierari, rotari, morari la mînăstiri și curți boerești. Mulți erau țigani robi.

— *Mărfuri :* postav țărănesc, piei tăbăcite, pietre de moară, abale, vase de lemn, lut în tîrguri și bîlciuri, donițe, doage... La fiecare schimbare de domnie meșterii breslași plăteau o *taxă de reînnoire a privilegiilor* lor stabilite prin *hrisov* sau *catastif.* Alexandru Ipsilanti și Mihai Șuțu au dat noi *hrisoave* care reglementau condițiile lor de funcționare. Dar dispozițiile acestor hrisoave împiedicau pe breslaș să se transforme în capitalist : se limitau ca număr calfele și ucenicii.

— Tipografiile de la Iași și București, din Vîlcea erau manufacturi. Vezi *Vechea manufactură de la Pociovalișteа* care folosea la torsul lînii 40 de muncitori (1774); *Manufactura de sticlă* din Tîrgoviște s-a întemeiat la sfîrșitul secolului al XVIII-lea cu un capital de 1004 taleri, cea de ceramică din Muntenia cu 10.000 taleri, cea de hîrtie de la Cațichea cu 32 000 taleri. La Pociovalișteа lucrau 243 de muncitori, la cea de basmale din Mărcuța, 150 de lucrători în 1819 ; la hîrtie, 40 de lucrători.

— Venitul ocnelor aparținea *cămării domnești.* În Muntenia ocnele aduceau 300.000 de taleri apoi dublu, în 1820. *Ciocănașii* din Tîrgu Ocna se numeau *șovagăi* (șavgăi).

— Pe moșii existau *puțuri de păcură,* pe domeniile domnului și pe terenurile țăranilor liberi, de asemenea. Păcura era un drept al domniei pe care domnul îl arenda cu vămile. Se extrăgea cu gălețile sau cu *crivacul* (mecanism elementar). Țăranii liberi sau clăcașii de la păcură se numeau *păcureți* în Muntenia și *gropași* în Moldova.

— *Extragerea aurului* era simplă : nisipul aurifer scos din fundul apei era aruncat cu lopata pe o scîndură înclinată, acoperită cu postav, de care se prindeau firicele de aur. Aurul era un drept al domniei. Țiganii aurari din Țara Românească au aparținut mînăstirii Cozia pînă în 1795 cînd au trecut sub dependența domniei. Își plăteau *dajdia în aur,* dramul la 11 lei. Această situație a durat pînă în 1843 cînd au fost dezrobiți.

— Negustorii de piei de iepure erau austrieci.

— La mijlocul secolului furnituri de grîne sub numele de *zaherele,* ca fiind de război.

— Poarta își rezerva produsele cele mai însemnate : grînele, vitele, grăsimile, miercа, ceara, lemnul, silitra. Înainte de numire, domnii promiteau că vor face livrările la prețul fixat de Poartă.

— Prețul grîului era prin înțelegerea domnului, cu *capanlîii,* fără consultarea Divanului.

— Scarlat Calimachi a rămas dator țării cu 900.000 piaștri, care erau furnituri nedefalcate din tributul țării.

— Mihai Șuțu a dispărut pur și simplu tot din cauza unei chestiuni asemănătoare. Alecu Șuțu a murit în 1821 fără să fi plătit producătorilor prețul furniturilor.

— Prețul unei vaci în 1805 (cumpărată de turci) : 27 de piaștri, la liber era 36 de piaștri.

— Contrabandă se făcea nu numai cu vitele, ușor de trecut prin *vama cucului,* ci și cu cereale, pe mare. Negustorii din Galați exportau prin contrabandă.

— Apare prohibirea exportului la lînă, piei de iepure, rîmători.

— Caragea își făcuse un adevărat monopol din comerțul de vite.

— *Vămile interne:* taxă de 10% la mărfuri numită *vamă* care era vîndută anual la *mezat.* Negustorii care veneau cu marfa la București plăteau vama nu la *schele,* ci la *Carvasaraua domnească.* Marfa din Turcia, zisă *de Rumelia,* dacă era destinată Austriei sau Rusiei, plătea, la schele, *trecătoarea,* adică *taxa de tranzit.*

— Aprovizionarea pentru Poartă și cherestelele pentru cetățile de la Dunăre erau scutite de vamă ca și cele vîndute în tîrgul Focșanilor și făina luată de brutari.

— Producătorii care duceau direct *cu spinarea* la tîrg pește, brînză, zarzavat erau scutiți de vamă.

— Lemnele de foc se plăteau cu 7 parale carul cu patru boi.

— Vitele, bucatele, băuturile moșiilor boerești și mînăstirești erau scutite de vamă. Mitropolia, marile mînăstiri, boerii veliți, de la Marele Ban la Clucerul de arie, și văduvele lor aveau dreptul la București să țină o prăvălie scutită de taxă.

— *Arendașii vămilor* aveau să achite *cutiei milelor, divictariului* (secretarului) și *muhurdarului* (păstrător al sigiliului mînăstirilor) suma care ridica prețul articolelor vămuite și scumpeau viața.

— Havaietul sau *Rușfetul slujbașilor* era un prilej de jăcmăneală.

— La Cîmpu Lung era ieftinătate căci orașul avea din vechime scutire de vamă.

— Brașovenii cu marfă de Brașov; *chiprovicenii,* cu marfă turcească, *lipscanii* cu marfă de Lipsca.

— Breslele erau organizate cu staroști, vătafi și casă de ajutor comună. Membrii, *așezați în ruptoare cu viestieria,* adică plăteau o sumă globală pe care o încasau și o vărsau vistieriei vătafilor.

— Privilegiul obținut în 1791 de la Mihai Șuțu a fost de a exporta în fiecare an 500 de boi cu scutire de vamă, de *cornărit.*

— Pe lîngă *cumpănia cea mare a negutitărilor de la București,* exista în secolul al XVIII-lea *una mică a precupilor* (adică precupeților), cu articole alimentare.

— Aga percepea de la fiecare cuptor 70 de parale pe zi, care se adăugau la prețul pîinii. Măcelarii, cîrciumarii, băcanii, plăteau la fel.

— Produse țărănești acaparate de zapcii pentru rudele lor drept *trebuință domnească.*

— Ponturile din 1807 scutesc de vamă pe zarzavagii, pe cei ce vînd vin și rachiu, *cu spinarea.*

— În 1809 se desființează *haiafetul* pe care *ceaușul spătăresc* îl lua

de la fiecare car cu fîn și monopolul sării. De la 1809 oricine putea vinde sare în oraș la prețul zilei (oficial).

— 1808. Divanul desființează *nartul* la toate articolele, în afară de pîine, carne, lumînări.

— Dintre negustori, 23% erau *sudiți*, adică supuși ruși, francezi, austrieci sau pămînteni cu protecție streină.

— La țară : negustorii ambulanți care aduceau care cu pește, cu var, cu păcură, cu zarzavaturi ; *desăgarii* sau *coropcarii*, *marchitanii* ce aduceau marfă de Rusia, scutiți de vamă.

— *Bîlciuri periodice* pe moșiile boerilor sau ale mînăstirilor. Ele au favorizat lărgirea pieții interne. Bîlciuri mari la Rîureni, Ploești, Cîmpina, Buzău, Focșani, Iași. Se vindeau aici mărfuri streine și indigene.

— La Rîmnic, mărfurile de Lipsca și Sibiu, *Boltașii* din Oltenia desfăceau produse orientale aduse din Turcia.

— Iarmaroacele cu negustori streini. Turcii și prusienii cumpărau cai de montă ; austriecii : vite cornute, cereale, făină, ustensile de lemn, păcură, textile. Raicevich laudă vasele de lemn de tisă, impermeabile ca acelea de sticlă și lut.

— Tîrguri mici de *mămulării* și cîrciumi.

— Stăpînii de moșie încasau la bîlciuri o para de vită, dreptul exclusiv de a vinde vinuri și rachiuri, pîine, carne.

— Taxa de vînzare-cumpărare, egal *mortasipie*.

— Avantajele au făcut pe marii boeri ca Alecu Ghica, Eufrosina Mavrogheni și Iordache Ruset să țină pînă la 12 bîlciuri pe an. Durata bîlciurilor era de 1—3 zile. În regiunile viticole se prelungeau cu săptămînile. *Tîrgul Văii Teancului* (Buzău) ținea 6 săptămîni, *Tîrgul Dealului* 3 luni, la Rîmnicul Sărat.

— Exportul bovinelor era liber în Moldova, dar oprit în Țara Românească.

— Existau 30 de *zalhanale* (abatoare) în principate. 80.000 de boi și vaci, multe capre se fierbeau în cazane enorme pînă ce toată carnea se topea și dădea o pastă : *cervișul* care se expedia în burdufuri la Stambul.

— Armenii din Galiția au înființat *tamazlîcuri*, cirezi de vite în Iași, Botoșani. Aveau dreptul să-și aducă cirezile și hergheliile la păscut în Moldova.

— În Moldova fiecare boer își avea hergheliile lui, unii de o sută, alții de 200 de iepe de prăsilă. Moldova vindea anual pentru montă 40.000 de cai. Regele Prusiei trimitea la iarmaroacele de la Iași, Moghilău pe Nistru, negustori pentru 20.000 de cai. Caii de Moldova erau mari în talie, mai frumoși ca acei din Țara Românească. În 1782 un cal costa 20—30 piaștri. Exportul de porci în Transilvania era foarte important, mai important decît cel de cereale.

— *Gelepii*, negustorii de vite care aveau firmane de la Poartă, cumpărau anual pînă la 600.000 de oi. În 1818 *gelepii* dădeau pe o oaie țigaie 8 piaștri.

— Cultura grîului era descurajată de *Oprelistea Porții* (în Țara Românească). Wilkinson evaluează producția aceasta la 10 milioane de *kile constantinopolitane*, din care un milion jumătate erau pentru turci. Din

cauza greutății transporturilor, aprovizionarea Stambulului se făcea numai din cele 4—5 județe de pe malul Dunării. Județele de munte transformau prisosul de cereale în alcool și-l treceau prin contrabandă în Transilvania. Mierea se exporta Turciei și Veneției. Ceara, în Austria și Veneția. Ceara verde, aromată, din Moldova, era foarte căutată. Untul, seul, numai în Turcia. Sarea se cerea în tot Balcanul unde se desfăceau 10 milioane de ocale. Averea lui Hagi Moscu se fonda pe arendarea

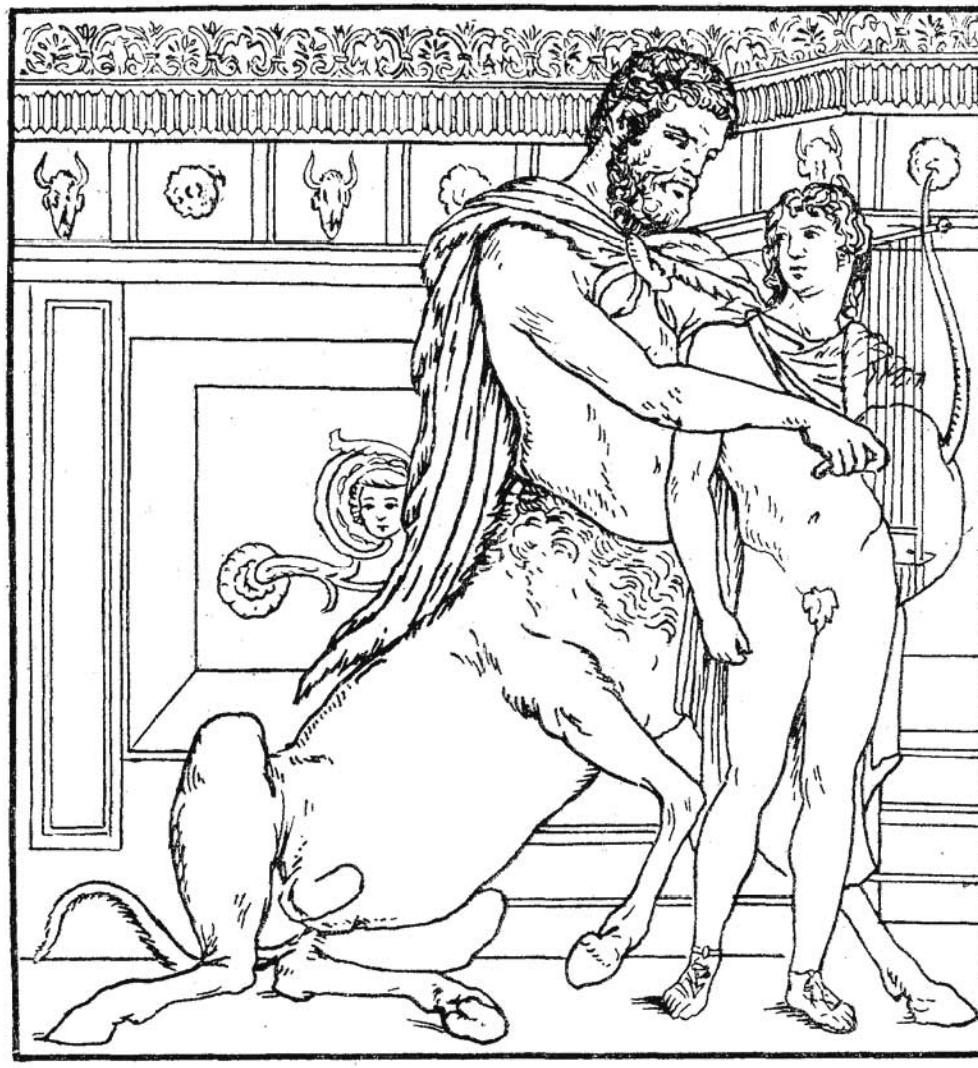

ocnelor. Vinurile mergeau în Rusia, Polonia și Transilvania.

— Stejarul de Fălciu era foarte rezistent contra cariilor, dar neputînd fi transportat putrezea pe loc. Era făcut mangal, trimis la turci. După pacea de la Kuciuk-Kainargi turcii aveau nevoie de lemn să repare Isaccea și flota.

— Comerț cu pește afumat și pește sărat. Tutunul era de proastă calitate.

— Pomi fructiferi, păduri întregi, fructe uscate pentru Stambul. In și cînepă de calitate mediocră pentru Rumelia. Blănuri: vulpe, bursuc, jder, piei de iepure, piei de bivol, piei de boi, piei crude, păcură.

— Importul: din Austria veneau: mobilă, articole de toaletă, mătăsărie, bijuterii, șelărie, frînghii, sticlă de Boemia; din Bucovina: fierărie de Graz, pînze de Linz. Viena oferea carete aurite pe care boerii le schimbau în fiecare an. La Brașov se făcea comerț cu mărfuri ieftine, fier, sticlă, pături, curelărie, postav ordinar, perii, hîrtie, chimicale, aduse de prahoveni cu 60 de parale de povară.

— Țara Românească importa pe an 250.000 de chintale de fierărie din provinciile habsburgice: arme, coase, cercuri de butii, sobe, table, cuțite de Stiria, cuie, țesale, potcoave din Ardeal. Fierul de Tula făcea concurență Austriei. Germania dă țesături, bumbac, lînă, stofe, oțel de Nürenberg, ceasornice, tricotaje sileziene, saxone; coloniale de Hamburg și Danzig. Sticlăria, olăria de fabricație engleză (deși făcută în Germania), de aceea e mai scumpă.

— Franța da stofe fine, Olanda: pînză, muselină și percale; percale de Anglia. Din Polonia veneau blănuri, galoane și *horilcă* (rachiu). Veneția da cristalurile, stofe, hîrtie, lumînări, lucruri de toaletă. Blănurile fine veneau din Rusia, ca și ceaiul, pielăria, rachiul și fierul de Tula. Mai existau pe piață cașmir, tutun fin, stofe de Orient din Turcia.

— Se exercita o taxă de 3% pe tot cuprinsul Imperiului Otoman la intrarea sau la ieșirea mărfurilor.

Circulația monetară:

— La începutul secolului al XIX-lea circulau în Țara Românească peste 20 de specii monetare, greu de descurcat. Poarta altera titlul monetar, bătea monede streine false și le impunea la un curs arbitrar. Turcii au zdruncinat creditul; Kiseleff a evaluat pierderile pentru noi la 25% pe an. Marii negustori rezolvau cu polițe și plata prin compensații. Afaceri din schimbul monedelor și baterea lor. Strîngeau *beșlii, funduclii* și alte monede de argint bun și le converteau la monetăria din Alba Iulia în taleri austrieci, cîștigînd 35—40%. Existau boeri de toate gradele care s-au făcut negustori: Barbu Pleșoianu care declară lui Hagi Constantin Pop că „mai mult iubesc partea negustorească decît partea boerească" sau Răducanu Golescu care oferă mierea și ceara lui Pop.

— Monede: *țechinul venețian* (1796—1798); *piastrul turc* (1807).

— *Populația:* afară de boeri și țărani mai existau: *hrisoveliți, rupta* și *companiști, sudiți, patentari;* aceștia erau negustorii, meșteșugarii.

— La sfîrșitul secolului al XVIII-lea București aveau 6004 case, 51 de bresle de meșteșugari și negustori.

La Iași erau 2615 case și 33 bresle. Craiova era al doilea oraș al Țării Rumânești, Ploeștii prin prăvăliile multe tindea să-i ia locul. La sfîrșitul secolului al XVIII-lea se înființează la București *steaguri de focuri* (primul serviciu de pompieri) cu sacale, tulumbe, cîngi, scări și topoare. Breslele de cioclii strîngeau cadavrele după ciumă și holeră și le îngropau.

— *Spitale vechi:* Colțea, Pantelimon vechi, Dudești, Filantropia, Sărindar.

— Arhitectul din capitala țării, *maimar başa,* controlează construcțiile ca să fie aliniate. Totuși domină haosul.

— 300 de oameni din Tîrgoviște, deposedați de Alexandru Șuțu, au venit să protesteze contra tîlhăriei cu jalba în protap și cu rogojini aprinse pe cap, la palatul domnesc.

(1774—1821)

Aparatul de represiune: slujitori polcovnicești, poterași, căpitani de margine, gonaci, panțuri (panțiri), călărași, aprozi, armășei etc.

— Se interzicea deplasarea țăranilor din sate fără răvaș *(teșcherea* sau *pașuș).*

— Domnii caută favoarea persoanelor influente, de la Marele Vizir la șeful eunucilor: *kizlar agasî.* Domnii veneau săraci, cu rude, și se grăbeau să scoată repede banii. Un domn pleacă de la Stambul nou numit cu o datorie de 2—3 milioane piaștri. După 5—6 ani se întoarce cu o avere de 5—6 milioane. Poarta schimbă domnii repede. Chiar Nicolae Mavrogheni, foarte credincios Porții, a căzut jertfă intrigilor fanariote și suspiciunii turcești.

— Constantin Ipsilanti aspira la coroana de *rege al Daciei.* A trimis la Poartă o delegație de boeri cu 4 milioane piaștri să ofere Angliei și la fel Rusiei ca să obțină domnia ereditară a Țării Rumânești.

— În ianuarie 1819 Poarta a promulgat un regulament care reducea numărul familiilor fanariote cu drept de a candida la domnie. *Familii integre, încercate, nesuspectate de intrigi,* familiile: Scarlat Callimachi, Alecu Șuțu și defunctul Dimitrie Moruzzi. Domnii împlinesc cîte 7 ani de domnie. Văduva lui Șuțu ar fi promis, pentru a se asigura succesiunea fiului ei Nicolae, 13 milioane lei, de două ori bugetul anual al țării.

— De la *hatișeriful* din 1802, cînd s-a stabilit domnia de 7 ani, Callimachi nu a apucat să strîngă toți banii. Pensiile de 60.000 și 40.000 piaștri pe an, asigurate respectiv de Al. Hangerly și Iacovache Arghiropol; regulamentul impunea sarcina de a întreține celelalte familii fanariote de la Constantinopole pe care Stroganov le evalua la 50.

— *Administrația:* Țara Românească era împărțită în 17 județe, grupate în 3 unități mari. Cele 5 județe din dreapta Oltului formau Oltenia, cu vechi tradiții de autonomie administrativă, dar îngrădite de procesul de centralizare a statului. Guvernatorul ei, Banul, rezida obligatoriu la București, nu la Craiova, unde e înlocuit de un caimacam. Titlul de Ban nu mai e decît un titlu onorific (bine remunerat).

— Divanul Craiovei — cel mai important organ local al vechii autonomii. Cele 12 județe din stînga

Oltului erau grupate în *Ţara de Sus* (la apus) şi în *Ţara de Jos* (la răsăritul Munteniei), administrate de un Mare Vornic şi de un Mare Logofăt. Fiecare judeţ e administrat de către doi ispravnici, unul grec şi altul român, cu atribuţii administrative, judecătoreşti şi fiscale.

— Judeţele erau împărţite în plăşi administrate de zapcii care cumulau toate atribuţiile. Plăşile de munte se numeau plaiuri şi vătafii care le administrau erau numiţi de marii vornici ai Ţării de Sus şi de Jos. Muntenia era împărţită în două regiuni administrative care aveau cîte un mare vornic şi un mare logofăt. Apar însă şi un *vel vornic,* al treilea şi al patrulea. Cei bătrîni sau bolnavi apelau la *Cutia Milelor,* un fel de *Casă a Pensiilor,* condusă de epitropia sub conducerea lui Alex. Ipsilanti şi de un vel vornic sub conducerea lui Alex. Moruzzi care acorda pensii şi ajutoare.

— *Marele logofăt de obiceiuri* (1797) cerceta şi ţinea vechile orînduieli şi obiceiuri (vechile instituţii ale ţării). *Marele vornic de poliţie,* cu atribuţii fiscale ; *Marele logofăt al trebilor din afară* care judeca procesele între streini şi pămînteni. *Vel vornicul oştirii* se ocupa cu gestiunea Cutiei Milelor, judeca pricinile de moştenire şi sprijinea Agia la fixarea preţurilor maximale şi controlul mărfurilor. Personalul marilor dregători se numea *taifaoa :* slugi şi slujitori. Organe executive care efectuau rechiziţii de care şi oameni, cerute de către comandanţii de la Dunăre, sileau clăcaşii la munci, strîngeau gloabele şi birul. Numărul total al acestor *taifale* se ridica în Moldova la începutul secolului al XIX-lea la 7568 oameni.

— La Iaşi, în secolul al XVIII-lea, exista *Vel aga* pentru centrul oraşului şi *Vel spătarul* la Bucureşti, şi *Marele hatman* pentru mahalale. Aveau o armată de slujitori, *dorobanţi, seimeni, vînători, poteraşi.*

— În 1794 se înfiinţează *Vornicia poliţiei* care ţinea catagrafia locuitorilor, repartiza dările şi controla călătorii streini.

— Domnul, cum sosea în ţară, scotea slujbele la *mezat.* La rîndul lor, cumpărătorii vindeau slujbele subalternilor. *Vătafii de plăşi* vindeau slujbele de *vornici ai satelor.* Cea mai scumpă slujbă era cea de *Mare vistier.* Pe la 1820 se cumpăra pe un an cu 300.000 de piaştri şi aducea un venit sigur de 500.000, căci marele vistier numea pe *ispravnicii de judeţ* care aveau pe *zapcii* în puterea lor. *Ispravnicul* îl are pe *condicar,* şi condicarul îl are pe *judecător* şi în locul *spătarului* pe *polcovnic* şi *căpitani,* cum şi în locul *vornicilor* pe *vătaşii* de *plaiuri.* În funcţiile de ispravnic erau numiţi fiii boerilor fără pregătire, fără experienţă. Unii nici nu ştiau să citească şi să scrie româneşte. Ispravnicii cumpărau slujbele pe sume mari şi vindeau slujbele de zapcii, sau sameşi. În 1819 slujba de *ispravnic* s-a cumpărat în Ţara Românească cu 15.000—20.000 de piaştri. Vornicii şi vorniceii satelor urmăreau şi închideau vitele de pripas prinse în semănături streine.

— *Pripasul* era principala sursă de venit. Ei le alungau anume pe vite în semănături sau le luau de pe izlaz şi încasau taxa de răscumpărare.

— Veniturile numite *haiafeturi* (din amenzi, plocoane etc.). Funcționarii luau și leafă și *haiafeturi*. Lefurile se plăteau dintr-un fond special alimentat printr-o cotă adițională *(răsură)* la dările încasate de vistierie și administrată de *Casa Răsurilor*. Venituri legale erau și plocoanele slujbașilor subalterni și ale arendașilor vămilor. Marele Ban al Craiovei avea leafă de 12.000 de taleri, venitul total era însă de 34.200 taleri.

— Justiția era un izvor de venit. Sentințele erau convertite în *gloabe*. Ispravnicii cercetau și judecau procesele în primă instanță. Ei executau sentințele și gloabele. Prin hrisovul din 30 aprilie 1785, Mihai Șuțu a înființat la Craiova o nouă instanță : *judecătoria de patru* pentru pricinile mici cu *departamentul de cremenalion*. Biserica avea tribunalul ei numit *Duhovniceasca dicasterie*, care judeca conflictele între clerici și mireni, și o serie de cauze civile, ca divorțul, dispense pentru căsătorie. S-au introdus *condici* la toate instanțele judecătorești pentru ordine. Termenul de detențiune în închisoarea grosului e limitat pentru a nu lua pe țărani de la cîmp. Pedepsele pentru crime erau : *bătaia la falangă, stigmatizarea cu fierul roșu, mutilarea* (tăierea mîinii) și *ocna*. Domnul singur hotăra *pedeapsa cu moartea* care se executa prin spînzurare, tragere în țeapă, decapitare. Pedepse la sate pentru cei ce nu mergeau la biserică : *Să-i sperie cu jugu și alte certări.*

— *Fiscalitatea :* boerii aveau venit din birurile locuitorilor. Reforma fiscală a lui Ipsilanti, în 1775, pune ordine în încasarea birurilor, stabilind o dare fixă, birul plătit în 4 termene, *sămi ;* în Moldova se numesc sferturi, dar în 1783 s-au sporit cu 2, așa că totalul era de 6 *diminii*. Modul de repartiție e modificat. Pînă atunci era perceput pe cap de familie. În 1783 s-a înlocuit cu *lude* (altă unitate fiscală), cu un număr variabil de birnici. Numărul *ludelor* era fixat la 40 620 în Țara Rumânească. Fiecare *ludă* plătea la fiecare *diminie* (la 2 luni) cîte 12 taleri ceea ce făcea 72 de taleri pe an. La asta se adăugau obligațiile către turci, ca : *oile mumbaialei, untul, mierea, seul, cervișul și zahereaua pentru Stambul, fînul și orzul*. Din cei 12 taleri ai *diminiei*, 8,74 erau pentru visterie, iar 3,26 taleri la *Casa Răsurilor* pentru salariile funcționarilor publici. Spitalele militare costau 89 lei de *ludă* încît contribuția totală a unei *lude* a atins 142 lei anual. Membrii *ludelor* erau solidari responsabili de plata cotei lor. Dacă unul fugea, ceilalți plăteau cota lui. Se adăugau la *sferturi, ajutorința de vară, de iarnă* (care făcea cît 10 sferturi) *banii fînului și ai menzilului* (poștei), neajunsul cheltuielilor vistieriei (Moldova). Birnicii erau împărțiți în 3 categorii : *fruntașii, mijlocașii și opt codași*. În județul Dolj *ludele* erau alcătuite din trei fruntași, cinci mijlocași și opt codași.

— *Dările indirecte :* taxa pe porci, pe stupi *(dijmărit)*, (în Moldova, *deseatina)*, oieritul în Moldova *(goștina)*, taxa pe vin *(vinăriciul)*, în Moldova, *vădrăritul*.

— *Huzmeturile* (taxe în Țara Rumânească).

— *Rusumaturi* în Moldova.

— În 1822 *vămile* au fost arendate pentru 690.000 de taleri stol-

nicului Lahovary care le-a subarendat cu 17.000 taleri. În 1823 vămile au fost adjudecate pentru 750.000 taleri.

— În 1815 *ludele* au fost impuse cu 278 taleri fiecare, 165 taleri pentru vistierie, 35 poștă, 78 pentru lefuri, ceea ce cu dăjdiile breslelor și streinilor fac 5.280.000 taleri din bir.

— Cheltuielile pentru turci în taleri :

— *Ici-ciohodar* și *ceauș :* 100.000 ; cele cinci cetăți de la Dunăre (Brăila, Giurgiu, Turnu, Vidin, Silistra) : 125.000. *Cheltuieli întîmplătoare* pentru aceleași cetăți : 25.000, *cadouri turcilor care vizitau țara :* 70.000 ; *cheltuieli pentru primirea și hrana acestor turci :* 30.000 ; *cheltuieli prilejuite de bairam, ramazan,* la București 80.000 ; *rachiabie :* 40.000, *bairamul :* 90.000 ; *haraciul :* 308.000 ; *cheltuielile capuchehaielelor de la Stambul :* 500.000; *dulcețuri oferite domnilor turci la Stambul :* 80.000 ; *salarii vechi și noi la diferite persoane de la Stambul :* 500.000 ; *cîslar aga :* 15.000 ; *pagube rezultînd din prețul furniturilor către Poartă :* 120.000. *Total :* 2.083.000.

— *Cheltuieli pentru domn. Cheltuielile cămării domnești :* 480.000. *Masa Curții Domnești :* 120.000. *Comișia și pităria :* 30.000 ; *Isprăvnicia Curții :* 150.000 ; *furaje și lemne de foc pentru curte :* 80.000 ; *cheltuielile cupăriei :* 25.000 ; *mile și gratificații :* 100.000 ; *masa servitorilor curții :* 50.000. *Corespondența cu Europa :* 204.000 ; *agentul domnului :* 15.000 ; *călărașii pentru Stambul :* 40.000 ; *nunți, botezuri :* 100.000. *Total :* 1.394.000.

— *Cheltuieli zise pentru țară :* 453.129 *fără justificare ; salariile funcționarilor :* 1.275.000 ; *secretariatul Divanului :* 25.000 ; *dobînzi ; împrumuturi făcute pentru țară :* 80.000 ; *întreținerea poștei :* 595.000. *Total :* 2.428.129.

— După recensămîntul din 1819 populația Țării Rumânești avea 191.000 de familii în starea a treia, din astea 76.000 erau privilegiate, adică scoase din rîndul birnicilor și scutite parțial sau integral de dări : *preoți, diaconi, dascăli :* 8.776 ; *postelnici :* 535 ; *neamuri :* 2.656 ; *mazili :* 2.921 ; *ruptași :* 913 ; *scutiți de impozit :* 382 ; *supuși streini :* 1.015; *slujitori :* 4.855 ; *scutelnici :* 20.610 ; *poșlușnici :* 20.558 ; *companiști :* 1.967 ; *tăietori de lemne ai isprăvniciei :* 238 ; *văduve, săraci, invalizi :* 4.511 ; *paznici la defileurile munților :* 151 ; *panduri :* 282 ; *bresle :* 629 ; *miliție :* 353 ; *suiulgii :* 5 ; *surugii :* 1.001 ; *aurari și armași :* 89 ; *paznici la graniță :* 186 ; *torcători* (R. Sărat) : 50 ; *ciocănași în ocne :* 412 ; *ajutori :* 243 ; *impiegați de poștă :* 168 ; *ajutori de surugii :* 350 ; *tocmitori :* 2.634.

— *Catastihele de scutelnici mînăstirești ;* boeri i a altor obraze, întocmit în 1810 de Divanul Țării Rumânești, cerut de autoritățile rusești, atribuia Mitropoliei, vel banului, vel logofătului, vel vistiernicului și vel postelnicului cîte 80 de scutelnici, episcopilor cîte 50, mînăstirilor între 40—50. Apoi de la vel clucer care avea 40, pînă la armaș care avea doar unul. Alte *obraze* care aveau dreptul la *scutelnici* erau doctorii, care primeau 10. Boerii făceau abuzuri cu scutelnicii alegîndu-i dintre fruntași, nu mijlocii, și lua mită

de la ei. Își asigurau în felul acesta munca locuitorilor. „Fiește care om la satul ce l-au apucat vremea așezării birului acolo să rămîie, pururea statornicit și să-și poarte birul său".

Învață să taci în limbaj (un poet).

Jurnal de la Poiana

Nopțile : cum bat fluturii în geamuri în nopțile calde, vin în cortegii funambulești, sunt mii, sute, zeci, nu știu, pelicula luminată a ferestrelor îi mînă spre casa mea și îi aud lovind cu aripile lor ce se zdrobesc de geamul subțire. Este o infinită solicitare subtilă, cad, se rănesc, sunt obosiți de atîta zbor, dimineața îi mănîncă păsările de pe terasă, sunt ca niște epave ale nopții întregi care a trecut, mai au ceva disperat în zbaterea de pe urmă, credeau că lampa mea rusească, cu glob, este un Eldorado și e moartea de fapt...

Raskolnikov, îngenunchind în fața prostituatei Sonia, exclamă : „Îngenunchez în fața suferinței întregii lumi !" Ce gust cabotin al epilepticului divin...

Corurile din *Boris Godunov,* (pentru *Janus*).

Et tibi magna satis (Ție ți-ajung lucrurile mari, [Vergilius] — poate fi spus de Messer Evanghelinei.)

Un cuvînt mare : *enluminuri* (calendarele ilustrate cu zodia și scene agricole).

Atrocitatea orașelor, Urletul orașelor (în tabloul lui Edward Munch), semnalate de Schneider.

Conrad, H. James și Lawrence care nu-l înghit pe Dostoievski.

Gide, în *Paludes* și *Prometheu înlănțuit* : frumoasa funcție, cea de neliniștitor...
Sau : ura față de contrariu...

Tot el a spus despre pești că sunt *stupori opace,* nu Saint-John Perse căruia i-o atribuiam.

Gide : Prometheu îndrăgostindu-se de frumusețea viitoare a vulturului său !

Imaginația naturii (Eliphas Levi).

Nu-i iubesc pe oameni, iubesc numai ce-i devorează (Gide).

Debussy la Ville d'Avray locuiește poate în casa Margueritei Vasnier. La Roma stătuse în *Villa Medicis,* unde e obligat să studieze ca și Berlioz, casa numită *mormîntul etrusc.*

Ciuma din *Princepele* este alimentată de o carte populară de medicină rurală, de Tucidide, de Camus, de

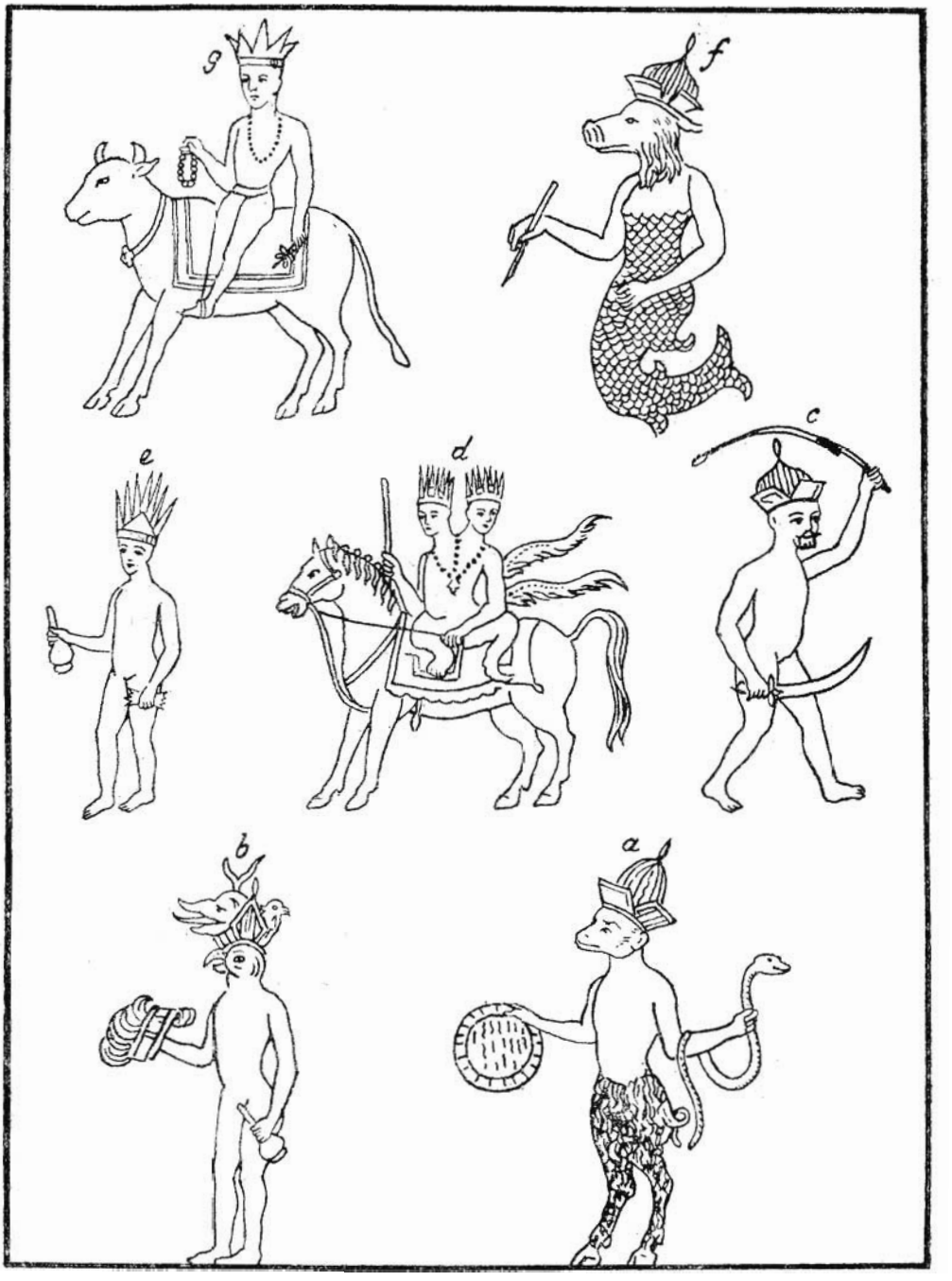
g
f
e
d
c
b
a

Axel Munthe și de Carpantier într-o carte despre masoni.

Deci : o fîntînea purulentă în braț ; se făcu un haraiman de mînă. Mînăstirea Mărcuța, zalhanalele bîntuite de muște mari cît unghia, lanțuri, capete de boi tăiate, ciosvîrte și mațe puse pe garduri, mahalaua Tăbăcari, hanurile închise cu ajutorul soldaților albanezi. Obicei : să nu-l lași pe mort în mîna Satanei și-atunci îi cureți unghiile ; *un loc bîntuit, Cărțile de noroc : Cartea semnelor, Zodiacul.* Nu e bine să miroși florile de pe morminte. Nu e bine să-ți intre broasca în casă ; se ia *zămoșița :* zeama de pămînt cu mort sau alifie de nalbă mare : *Bogomiliile :* lumea a avut la început doi stăpîni, pe Dumnezeu și pe Dracul ; pămîntul e partea femeie, nu-l bați cu bățul, destul îl bate piatra. *Din pămînt ieșim, în el mergem ;* noaptea nu se sapă ; Pămîntul stă pe furci, pe un pește, se mișcă într-un leagăn blestemat, stă pe doi bivoli ; peștele ține pămîntul, el stă pe un măr roșu. De unde : *Duce-te-ai la Mărul roșu !* Pămîntul stă pe un urs ; *Mergi la mama ta, pămîntule moale ca lîna pentru cel drept ! Deschide-te pămînt să nu-l apeși* (la înmormîntări). *Acopere-l cu haina ta !* Descîntul de renghiu (scuipat și noroi), pentru alungarea spiritelor rele ; *Dumnezeu să ne ferească de aman !* Vorbă : *unde erau gătitele ploi* (vezi titlul poemelor lui Mihai Moșandrei) *Improorarea* (chemarea ploilor). Vin *solomonarii* și iau floarea grîului ; Inelele, cerceii, argintul chemau duhurile ; la capul morților se pune ramură de fag sau măceș ; se ard fluturii la lampă ca să fie alungate strigoaicele ; broasca rîioasă, musca, cioara aduc boale. În coroana de flori de la mort se pune și usturoi și urzică. Se afumă bolnavii cu flori de Sînziene (Drăgaica) ; se aduc bălării de descînt : babițe, brustur, mușețel, avrămească, lipan, iarbă mare, împărătească, leuștean, odolean. *Vorbă : a pocit lumea ciuma;* se pun mături la uși, culoarea roșie sperie duhurile, culoarea galbenă e nefastă, se fac focuri pe culmi în noaptea de Sînziene ; se culeg foi de nuc tot atunci, ele apără casa de trăsnet.

Din *Decameron* și Tucidide :

— Visele ciumaților, cu fîntîni și mări, rudele îi părăsesc, e o *moarte pustie,* se fac buboaie la subsuori, pete negre, vineții pe brațe și pe coapse, atingerea vestmintelor aduce boala, porcii care ating hainele celor bolnavi duc boala, crește pofta de viață a celor amenințați, se naște o lăcomie feroce, mulțimea de oameni merge în grup cu flori parfumate și mirodenii ; leșuri și flori ; se părăsea frate pe frate, nevastă pe soț, femeile își pierd pudoarea ; morții sunt aduși pe scîndură, se aprind toate luminările în ferești, spre a speria boala ; înmormîntarea se făcea într-un fel de galop (se fugea cu cioclii cu tot, aruncînd sicriele în primele gropi întîlnite). Hoiturile erau rezemate de porți, se făceau glume pe seama morților ; bisericile gemeau de morți, ca o marfă așezată în cala corăbiilor. Se dă foc cadavrelor, ard și bisericile cu ocazia asta. Gropi comune, morții unii peste alții, se aruncă var nestins peste ei. Unii încă mișcă, sunt aruncați și muribunzi în căruțe, din greșeală.

În *Axel Munthe :*

— Holericii sunt cărați de oameni travestiți, travestirea speriind boala. Cioclii se numesc *Beccamorti ;* bisericile sunt deschise noaptea, lucind de lumînări, hoții își fac de cap în timpul epidemiei ; icoanele sunt fluierate pentru că nu vindecă ; cresc șobolani mari cît pisicile, cloace și bolești, duhoare, guzgani cu ochii roșii de poftă, coadă lungă, dinți negri, nesperioși, mîncînd copiii de vii. Apar vraci, doftori, farmaciști, borcane cu șerpi, broaște, prafuri, droguri, cu borcane pline de feți pușI în alcool. Se scot moaștele, se fac băuturi de dragoste *(filtro d'amore).* Există credința că numai Maica Domnului te scapă de holeră, nu Iisus (nu se știe să fi vindecat el pe cineva de holeră), călugărițele se întind de vii în racle, intră în mînăstiri astfel ; se leagă bucăți de usturoi la gît sau iconițe, se pun sticle de oțet la brîu. Ideea de molipsire duce la trai solitar. Pepenii, strugurii, semințele, totul capătă ceva dureros, amenințător, voluptuos.

De aici, imaginația și altele : fîntînile Principelui trebue să dea un coșmar sticlos de ape care năvălesc în oraș. Bolnavii visează că se înecă, luna le face sete, varul de pe pereții proaspăt vopsiți, fructele și vinul, piersicile și strugurii amintesc de niște bube coapte, clopotele și cîntecele de dragoste duc la ideea de moarte ; cîinii fac dragoste ca și oamenii în șanțuri, trebue să fie ceva de coșmar.

Din *cărțile populare,* alte amănunte pentru starea de coșmar născută de ciumă :

— Ideea că florile iau sufletul mortului, din el *trăiesc* ; se strîng clopotele la bolesniță, luîndu-se de la gîtul vitelor și de la biserici ; se bate toaca să se alunge boala, urlă cîinii și bat clopotele. Toaca se aruncă după aceea în fîntînă, fîntînile sunt descîntate, paparudele ies a treia zi de Paști pînă în iunie-iulie. Țigănci goale cu foi de salcie dinainte și în jurul coapselor. Au salbe de firfirici.

— Se jertfește la o casă nouă un cocoș ; bogații, un berbec ; se zidește la temelie. La biserici se îngroapă umbra unui om, luată cu trestia. În timp de ciumă se pun capete de cal pe acoperiș. Se crede că orașul Napoli e clădit pe un ou. Boalele se numesc *izbituri* sau *plezniturI.*

— *Joimărițele* și *Șoimanele* vin la amurg, le place obscuritatea.

— *Hierofanții* acopereau relele cu pulpanele hainelor.

— *Augurul roman* împarte cu o linie cerul în două. Semnele de la răsărit sunt bune ; cele de la Apus sunt rele. E păcat să scuipi pe foc. Călușarii desgroapă călușul (capra) primăvara, îl îngroapă la sfîrșitul jocului (el simbolizează soarele) învăluit în pelin și usturoi. La înmormîntare se fac pogribanie, jeliri, văicăreli.

— *Sol non occidat !* (lumina să nu apună niciodată !) pe casa Principelui.

— Luna are o zi a ei : lunea.

— Luna e capul lui Iuda. Pe ea o mănîncă *cîinii lui Dumnezeu* (vîrcolacii), la *locul lui Cain.* Cînd e lună plină crește sîngele în oameni și se culege mai multă miere din stupi, marea se curăță, sarea crește sub influența lunii, furnicile lucrează mai mult la luna plină, nu la nouă. Ouăle

se pun sub cloșcă la lună nouă. *Luna cu cearcăn* e semn de ploaie. Vorbă : *în frumosul serii, al lunii. Vîrcolacii* sunt *cîinii mici* sau *zmeii ei. Pricolicii* sunt *copiii morți nebotezați.* Ei s-ar fi născut dacă s-ar fi dat gunoiul spre soare la amurg — sau dacă s-ar fi tors noaptea.

— *Răul ciumei* se mai alungă cu lăutarii, se bat tingiri, frigări, se trage cu puscile. Sau dacă se sună cu cornul. Zeul Tobă. Vorbă : *luna îmbrăcată în sînge și împrejur senin, sticlă.*

Din *Superstițiile la poporul român*:

— Stelele : *o comită însîngerată,* prevestitoare de rele, cruntă, cășună molimi. La pag. 113 un citat din Tacit la schimbarea domnilor. Moartea e o necesitate. Viața e forța pietrei, a fierului, a vîntului, a apei, a focului. În cer stau cei mai buni și vechi vînători ai morții. Indienii credeau că morții vin în cer răniți și schilodiți de pe pămînt.

— Moartea are tot tacîmul unui cosaș : ciocane, coasă, gresie. Cîinele e solul morții. Ciuma se teme de cîini și de pisici. Piciorul mortului se încopciază. Un inel al fiarelor ; înzăuarea morții ; un mort care cheamă la groapă ; femeia pune cheile în mîna mortului, semn de dezlegare, desolidarizarea de moartea soțului. Se pune o mască de ceară pe fața mortului ; *moroii* se întorc pe o parte în mormînt și la deshumare au gura plină de sînge ; moroilor li se arde inima ; cenușa e lepădată în apa unui rîu. *Sișcoii* (moroii) sunt îngropați cu fața în jos. Se străpung buricul, ochii, pîntecele cu o undrea de fier.

— La ciumă se pune un cățel de usturoi în gura mortului, în inimă se înfige un cîrlig. Li se taie capul morților dezgropați. Li se pune capul între picioare (dacă sunt bănuiți a fi strigoi). Gura li se astupă cu un bolovan. Ei mănîncă inimile apropiaților, pe distanța cît bate sunetul unui clopot. Se vîră cuțite în beregăți, se smulg limbile, trupul mortului e necurat la morții răufăcători ; cerga și hainele mortului sunt necurate, morții se scaldă ; se ard grăsimi de vită, se taie un berbec, se dă pomană o găină neagră, se toarnă vin pe mormînt, se sare peste foc, peste mormînt ; se face o afumare cu focul purificator ; se bat ușile în cuie (ca să nu se mai întoarcă morții) ; se țin cîinii flămînzi — pentru ca să mănînce morții ; se furau banii din gura morților ; moartea e un pod de aramă ; se poartă lanțuri de aramă ; se pun pînze la porți, peste care pășește mortul, simbolizînd *podurile morții ; Podurile* (vămile) sunt 24 la număr. *Tributum petri* (monede în gura mortului). *Rîurile morții : Styxul* (ocolea Infernul de 7 ori), *Cocytul* (alcătuit din lacrimile răposaților), *Phlegethonul* (făcut din sară și catran), *Lethe, rîul uitării* din care beau umbrele cînd treceau spre Cîmpiile Elisee. Sufletul mai trece peste o punte făcută din șerpi împletiți. Mortul are nevoie de un ciomag ca să se apere de cîini (ciomagul e simbolizat de lumînare). Malamos Bozagiul poate vorbi despre *cîinele lui Hades* care cere mereu cap. *Cerber* latră să se audă în 9 hotare. E tărcat, griv, florilat.

După moarte se fac stîlpi la 6 săptămîni, la capul răposatului.

Întrebuințarea cadavrului: a bea dintr-o hîrcă de ucigaș face bine. Hoții își procură cîte o mînă de mort cu care dau ocol carelor pe care vor să le fure. Osul mîinii de mort se pune sub capul celor ce vor fi jefuiți ca să doarmă adînc. Din sîngele proaspăt al decapitaților se ia pe o treanță o urmă ca să vindece epilepsia. Se înmoaie batista în sîngele decapitaților. Dinții de mort feresc de dureri de cap. Cu hîrcile lor se găsesc comori. Se ia degetul mic de la un mort. Se ard vine de mort pentru a potoli cîinii cînd se fură. Capul de cal pus în pălimar apără de *făpturi*, de epidemii adică. Se pune pulbere de oase în mîncare. Se presară pămînt de pe un mormînt ca să nu fii auzit. Se leagă cu scăldătură de mort. Malamos poate fi încins peste mijloc cu o frînghie luată de la un spînzurat. Poate să aibă inele de cuie de coșciug care feresc de cîrcei, de epilepsie și podagră, de friguri, vindecă durerile de dinți, și un os de mort. Cazmaua de gropar aduce grindina. O bagi într-o apă curgătoare și o întorci de două ori. De ce vine ciuma? Pentru că s-a făcut foc cu resturi de năsălie. Cuiele de cruce puse într-o flintă o fac năzdrăvană.

— Hoții care locuiesc la Curtea Veche fac cîte un căcat cît balega de vacă; ei stau pe grămezi de gunoaie, sunt ființe homerice.

— Se fură banii de pe ochii mortului, se spală în vin, se dau bărbaților, care nu mai văd ticăloșiile femeilor. Se uită printr-un inel furat de la dreapta mortului și flăcăul cade cu tronc. Omizile se alungă cu bucăți de sicriu. Se fură de la copiii morți ochiul drept. Din grăsime omenească se fac lumînări cu care vezi noaptea ca ziua. Cine dă foc noaptea nu are noaptea umbră. Cine dă ziua, ziua n-are umbră. *Semne de moarte:* stingerea reflexelor din oglindă, oglinzile devin *răuvoitoare*. Pe timp de ciumă oglinzile se acoperă cu marame albe. Nu e bine să te visezi văzîndu-ți chipul în apă.

— *O formulă persană de lingușire:* Fie ca umbra Măriei Tale să nu se micșoreze.

— *Umbra unui neam ticălos spurcă apa din urcioare și fîntîni* (un popă despre Malamos).

— *Fluturii ciumei: striga* (cap de mort), lînos, alb gălbui, are sufletul morților în el, cearcă de boală.

— Cînd iese sufletul: *În ce hoit am șezut pînă acum!*

— Fluturele e sufletul vreunui copil ce bîntuie prin casă.

— Fluturii duc apă morților, orașul poate fi invadat de fluturi albi.

— Se nasc roiuri de albine din hoituri, ca în *Georgicele* lui Vergilius.

— Dracii sunt păroși, au copite, coame, coroane roșii, sunt puși pe cărbuni, poartă aureole *garanza.*

— Un aer *gros de demoni* (de suflete) e *bătut cu ciomagul.*

— Porțile se ung cu smoală pentru ca sufletele rele să se lipească de ele ca muștele. Se fac cruci de catran. Se astupă găurile de pereți ca nimic să nu se strecoare înăuntru. Umbrele sunt rele la frig; se ard măturile cu care se mătură casele. Bucureștiul tot poate fi un rug imens, ca în nopțile de Sînziene. Se dau de suflet *poponeți* și *moșchior* (colaci), se pun mese, scaune, oale cu apă, flori pentru sufletele morților, *leaurile* (acareturile), se așează *apă neîncepută,* adică înainte de *a o vedea soarele.* Se dau de pomană nuci, struguri, covrigi, prune uscate. *Sînzienele* de la 24 iunie iscă focurile (e vechiul cult al lui Belen, zeu solar, galic). De *Păresimi* se face *Uitata* (la 9 martie). Un brad în formă de om, cocă, miere, unt (se mănîncă toate). Se pun olcuțe de vin, în case boerești se așează masă bogată în așteptarea morților, dar nu vine nimeni, se pun struguri brumați și piersici, se aprind focurile și lumînările, ard facle. Amintește totul de *parentalia romană* cînd au uitat cu toți de morți și aceștia au pătruns pe ulițele orașelor mișunînd și urlînd. Se aruncă în secret pe sub masă bucăți de carne pentru răposați și vin, de asemenea.

— *Nimfele fluturilor,* grase, larve, *fluturi lămîiță* care prevestesc boala, *fluturele Vanessa atalanta* (amiral), *Vanessa levana, albilița,* se face o nuntire de fluturi, aripile au ceva de pucioasă în ele, nimfele sunt *lacrimile dracului, nălbarul, fluturele coada rîndunicii, fluturele cerului, fluturele de sidef, striga,* care strigă ca șoarecii, *buha ciumii* altfel spus, îi place mierea. E ucis învăluindu-l în ceară; fluturele *Porumbacul, Apollo, Ochi de păun. Fluturii de noapte, fluturi de mătasă,* trîndavi, mincinoși, *Inelarul, Mironosița...*

În Vignola: Pantheonul din Roma are capitelul corinthic ca un vas cu marginea răsfrîntă, pe care a fost așezată o placă pătrată *(abaca),* în jurul ei, două rînduri de frunze de acant, cu vîrfurile în afară. Între ele, opt perechi de vrejuri: *caulicoli...* (la palatul *Princepelui*).

La Debussy: echivocuri tonale, pantomimă de arabescuri, brume, estompări...

ISTORIA PLAGIATULUI

DIN *OBSERVATORII CERULUI*

de Willy Ley

...Ideea exprimată de un rabin (în Midras) că *Luna a fost creată pentru numărarea zilelor* a trebuit să apară la numeroase popoare din diferite părți ale lumii cu cîteva mii de ani în urmă.

...Printre aceste copii se află *tableta lui Venus* găsită de Sir Henry Layard și descifrată în 1911 de un mare erudit german, astronomul F. X. Kugler. Se crede că originalul a fost scris pe timpul primei dinastii babiloniene, adică sub domnia lui Hamurabi. Sau poate ceva mai înainte. Conținutul tabletei lui Venus este, s-ar putea spune, protoastrologic. În acest text se afirmă că dacă apare Venus atunci „va ploua în

ceruri". *Tableta lui Venus* din biblioteca lui Assurbanipal este cel mai probabil o copie de pe o copie făcută de pe o altă copie și desigur originalul însuși trebue să fie și el doar un fel de rezumat.

...Opera lui Ptolomeu: *Megale Syntaxis* (Compunerea cea mare) cuprinde *Catalogul stelelor fixe* al lui Hipparch (cu adăugiri și o corecție eronată, plus o prelucrare a teoriei epiciclurilor).

...*Revelația în trăznet și furtună* a avut un succes senzațional.

...Morozov nu s-a interesat de interpretarea teologică a *Apocalipsului*; el se gîndea la altceva. Autorul *Apocalipsului*, Ioan, afirmă că „a fost pe insula ce se numește Patmos" (1 : 9); el spune de asemenea că i s-a poruncit „să scrii lucrurile pe care le-ai văzut" (1 : 19). Morozov conchide că, supunîndu-se acestei porunci, Ioan a descris cerul așa cum se vedea din Patmos.

...Într-o seară ce a urmat după o furtună cu trăznete de după-amiaza în timpul căreia Ioan ar fi avut viziunea sa. În acest caz, descrierea cerului poate oferi cheia pentru stabilirea datei viziunii, iar data poate constitui la rîndul său o cheie pentru stabilirea identității lui Ioan.

Cheile astronomice i-au părut lui Morozov perfect clare: „erau șapte lămpi de foc arzînd în fața tronului" (4 : 5). Constelația Casiopeea, care seamănă mult cu un W prost scris, se numea uneori „tronul reginei" sau simplu „tron". Dacă prin cuvîntul „tron" Ioan înțelege această constelație, atunci n-ar fi nici cea mai mică îndoială că cele șapte lămpi ar fi cele șapte stele luminoase din Ursa Mare. Apoi, logic, cele „patru fiare", dintre care prima „a fost ca un leu și a doua fiară ca un bou și a treia avea o față ca de om și a patra fiară a fost un vultur zburînd" (4 : 7) : ar fi fost constelațiile Leo, Taurus, Aquarius și Pegasus.

...*De Sphaera*, de Robert Grosseteste, influențată de cartea lui Sacrobosco... Apoi a fost o avalanșă de comentarii, cele mai importante fiind cel al lui Robert Anglicus și unul scris de Michael Scott. Apoi a fost unul de Cecco d'Ascoli, o altă *Sferă* de John Peckham și, în sfîrșit, patru comentarii de autori anonimi. Thorndike menționează un manuscris din Münnchen conținînd un scurt tratat latin, probleme relative la *Sfera* lui Johannes de Sacrobosco, de Conrad de Monte Puelarumm, datat din 1346.

...Precedînd Proëmium de Sacrobosco avem o poemă scurtă care se citește :

Maister Johans von Sacro-Bosco het getiht daz puch also.	Magistrul Johan de Sacro-Bosco Ți-a scris această carte.
In latin ist ez gesezzen	Ea este scrisă în latină.
So han ich maister Chuonrat von Megenberch ez za deutsch gemezzen	Acum eu, magistrul Conrad din Megenberg, am pus-o în măsură germană.

...*Soarele se făcu negru ca un sac de păr.*

...Aceasta fiind data viziunii, cine ar fi putut să fie Ioan? Nu putea fi decît Ioan Chrisostom (Gură de aur), unul dintre părinții bisericii grecești, care s-a născut în anul 345 al erei noastre, a fost botezat în 369,

a devenit episcop la Constantinopol în 398 și a murit în 407. Morozov a crezut că a descoperit pe autorul *Apocalipsului* și data precisă a viziunii. Cartea a fost scrisă desigur după aceea.

...Planetele erau *prósopa,* adică „fețe" de persoane care puteau să călătorească pe cai.

...Lucrarea lui Plutarch *Despre figura din lună* (deși scrisă grecește ea este de obicei citată sub titlul său latin *De facie in orbae lunae*) în care luna este descrisă ca un corp asemănător Pământului cu munți și văi, cîmpii și fluvii.

...Hindușii aveau o știință astronomică proprie. Ei împrumutaseră „stațiile lunare" de la babilonieni. Sub dinastia Gupta din Hindustan (650 e.n.) apare la ei o literatură astronomică și matematică numită *Siddanta.* Unul din autorii *Siddantei* este Brahmagupta. Un altul, Arybhata, care a divizat zodiacul în 12 semne. Semnele erau aceeași procesiune de animale din zodiacul grec. Denumirile sunt traduceri ale cuvintelor grecești corespunzătoare. Arybhata crede că Pământul se rotește în jurul axei sale. După prof. Benay Kumar Sakar, învățatul hindus Varahamihira recunoaște cu candoare acest împrumut. El afirmă că știința astronomiei a fost stabilită printre *barbarii* Yavanos — (*ionieni* în hindusă, adică greci).

...Purtătorii informației astronomice au fost într-o largă măsură creștinii nestorieni, care (ca și Simplikios), fiind izgoniți de biserica bizantină, s-au refugiat în Persia și-n alte țări orientale.

...Omul care mai înainte de secolul al IX-lea a alcătuit primele tabele astronomice în cifre arabe a fost Muhamed ibn-Musà al Hvarizmi. ...Califul Harun al Rașid a ordonat o vînătoare a cărților grecești... să-i fie cedate atîtea și atîtea manuscrise grecești... și o copie a lui *Megale Syntaxis* a lui Ptolomeu, care apoi a devenit cunoscută sub titlul de *Almagest.*

...Albategnius (al doilea Ptolomeu) : i-a luat locul acestuia (reeditat) *Catalogul stelar.*

...Algol (Beta Persei) a fost numită de Ptolomeu „capul gorgonei" ; arabii, avînd și ei un demon femenin, Gül, au tradus denumirea prin *ra's al Gül, capul lui Gül.* Deși cuvintele sunt arabe, numele este o traducere din grecește. Aldebaran (Alfa Tauri) prezintă un caz similar. Denumirea greacă a stelei a fost tradusă în una arabă, în care apare termenul *ad-dâbarân* însemnînd „a urma", astfel încît *Aldebaran* înseamnă *„cel care urmează"* (Pleiadele). *Alkor,* steluța mică de lîngă *Mizar* din *Ursa Mare,* are o rezonanță arabă, dar în realitate nu e un nume arab... *Betelgeuze* și trei sau patru alte variante. Termenul arab pare a fi fost *mankib al-gawzâ* (însemnînd „umărul lui Orion") în realitate e Alfa Orionis.

...După cum arabii au început să caute în manuscrisele grecești știință și înțelepciune în jurul anului 800, tot astfel creștinii, cu două secole mai tîrziu, au început să studieze cu atenție cărțile arabe. Locul de schimb a devenit acum Spania, unde trăiau și unii creștini interesați de știință, ca Alfonso al X-lea, regele Castiliei, și alții.

...Alfonso a reunit un grup de savanți sub conducerea învățatului evreu Isaac ben Said, pentru a alcă-

tui noi tabele astronomice. Acestea au fost terminate în 1252 și sunt cunoscute ca „tabelele alfonsine".

...*Sfera* lui Johanes de Sacrobosco are ca surse principale opera lui Ptolomeu și scrierile lui Alfraganus și Albategnius. Unii o numesc numai o compilație cu nimic nou pentru progresul științei.

...În Sacrobosco există *imaginea lumii* stabilită de Aristotel și amplificată de Ptolomeu, cu un pămînt sferic, dar imobil. Dimensiunile pămîntului sunt date după Eratosthene.

...Ultimul comentariu la *Sfera* lui Sacrobosco a fost publicat la Roma în 1570, la peste 350 de ani după apariția primei copii manuscrise. Autorul comentariului a fost un profesor de matematici, Christopher Clavius (1538—1612); numele său de familie a fost la început Schlüssel, ceea ce înseamnă „cheie", iar numele mic a fost probabil Christoffel. El este vestit ca fiind conducătorul comisiei de astronomi pentru reforma calendarului de sub papa Grigore al XIII-lea.

...*Catalogul stelelor* al lui Ulugh Beg, care a fost unul dintre nepoții războinicului rege mongol Tamerlan.

...Heinrich von Langenstein a fost un matematician și se poate admite că una din valizele sale a conținut o copie a *Sferei* lui Sacrobosco.

...Printre operele sale (Johannes von Gmunden) a fost o revizuire a *Tabelelor alfonsiene*...

...Georg von Peuerbach a fost numit astronom de curte la regele Ladislau al Ungariei, în 1454; în lecțiile sale, Georg von Peuerbach a urmat exemplul lui Johannes von Gmunden și a predat teoria ptolomeiană căci în a sa *Theoriae planetarum*, el a inserat sfere solide de cristal între regiunile fiecărei planete.

...Georg von Peuerbach ar fi fost astăzi mai puțin cunoscut dacă nu și-ar fi atras un elev din Germania care în curînd i-a devenit prieten și colaborator. Acesta a fost Regiomontanus (pe adevăratul său nume Johann Müller), cu numai 13 ani mai tînăr decît învățătorul său. Cînd Peuerbach a murit în 1461, la vîrsta de 38 de ani, moștenirea sa științifică i-a revenit lui Regiomontanus, care a completat unele opere rămase neterminate ale prietenului său, în special *tabela sinusurilor*.

...Una dintre primele lucrări pe care le-a tipărit a fost *Theoriae planetarum* ale fostului său prieten. Au urmat curînd *Tabelele sinusurilor*.

Tipografii din acel timp mînuiau cu succes cărți mari cît *Biblia*, dar nici un culegător n-a mai fost chemat pentru a aranja coloanele de cifre.

...Programul său de observații a fost continuat însă de omul care-l invitase la Nürnberg, Bernhard Walther. Walther, care a învățat de la Regiomontanus să facă observații astronomice, la început probabil numai din curiozitate, a început în curînd să lucreze singur. De la moartea lui Regiomontanus și pînă la propria sa moarte în 1504 el a continuat o serie lungă de observații sistematice, prima serie atît de lungă din apusul Europei.

...Una dintre cele trei lucrări ale lui Copernic, *Commentariolus* (Comentariul mic) se crede a fi scrisă în 1512 sau 1513.

...În acest catalog se află și *Item sexternus theoriae asserentis terram*

noveri, Solem vero quiescere (Item : o fasciculă asupra unei teorii afirmînd că Pămîntul se mișcă, Soarele rămînînd fix). Numele lui Copernic nu este menționat, dar ar fi prea mult să presupunem că și altcineva avînd legături cu Cracovia ar fi conceput pe atunci o astfel de teorie.

...Amerigo Vespucci, care numea Crucea Sudului „rombul" (de fapt un nume mult mai potrivit), a fost primul care a identificat cele *quattro stelle* ale lui Dante cu „rombul său", dar abia mult mai tîrziu cineva și-a dat seama că *Purgatoriul* fusese scris în 1318, deci înainte ca vreun navigator apusean să fi ajuns suficient de departe spre sud ca să poată vedea întreaga constelație. În acel timp s-ar mai fi putut arăta că constelația a fost vizibilă din Mesopotamia cu cîteva mii de ani înaintea lui Dante — am menționat în capitolul I că cel puțin unele dintre stelele Crucii Sudului apar sub numele de *camere sudice* în cartea lui Iov —

astfel încît afirmația lui Dante că *prima gente,* „primii oameni", ar fi văzut-o era, de fapt, corectă. Sursa lui Dante privind existența celor *quattro stelle* a fost fără îndoială arabă, dar noi nu putem ști care dintre sursele posibile a fost folosită.

...O posibilitate o constituie un bloc ceresc avînd pe el Crucea Sudului, construit în Egipt de Caissar ben Abucassan cam cu un secol înainte ca Dante să fi scris acele rînduri. Un alt glob de acest fel, aflat la muzeul din Dresda, a fost făcut în 1279, pe cînd Dante era tînăr. Deși nu se poate dovedi că unul dintre aceste globuri ar fi fost reprodus în Italia, faptul că au existat două de acest fel ne arată că, probabil, puteau fi și mai multe. Dante ar fi putut să vadă, sau cel puțin să audă despre ceea ce s-ar fi putut numi primul planetariu. Cînd împăratul Fredrich al II-lea de Hohenstauffen, fiul lui Friedrich Barbarossa, s-a reîntors în 1229 în Italia din cea de-a cincea Cruciadă, el a adus un cort arab neobișnuit. Cortul avea un acoperiș în formă de cupolă, purtînd pe el constelațiile și un mecanism ascuns de orologerie, care mișca stelele sau, mai probabil, întregul acoperiș. Acum două secole povestea „cortului astronomic" nu era crezută, dar acum, cînd se cunoștea mașina din Antikythera, ea ne pare ca foarte probabilă.

Dante putea deci să știe despre existența constelației care, deoarece sursele sale nu erau creștine, n-a fost numită cruce. Cu cîteva rînduri mai departe, el afirmă că „Carul a dispărut", ceea ce, de asemenea, nu este surprinzător. Nordicii s-au plîns întotdeauna cînd ajungeau în locuri din care nu mai puteau vedea cea mai cunoscută dintre constelații. Soldații lui Alexandru cel Mare au fost îngroziți de acest fapt și Pliniu cel Bătrîn subliniază întotdeauna că Carul nu poate fi văzut din cutare sau cutare loc. Faptul că Steaua Polară nu este vizibilă din Sumatra este unica relatare astronomică din scrierile lui Marco Polo. Singurul mister este referirea la vizibilitatea anterioară a Crucii Sudului din Mesopotamia. Este, probabil, doar o aluzie poetică, care s-a întîmplat să fie adevărată.

...Unul dintre acești profesori, în desperare, i-a sugerat pînă la urmă lui Tycho Brahe să-și cumpere un exemplar din traducerea latină tipărită a *Almagestului* (publicată în 1555).

...Galileo în martie 1610 și-a publicat descoperirile telescopice în al său *Sidereus Nuncius* (Mesagerul stelelor).

...Este destul de curios că oricine putea citi în *Dissertatio* a lui Kepler ceea ce ar fi dorit să citească. Galileo era bucuros că Kepler nu se îndoia de descoperirile sale, cum făceau unii dintre compatrioți. Ambasadorul imperial la Veneția, Georg Fugger, a făcut observația că Galileo va înțelege repede că Kepler l-a demascat, iar Mästlin îi scria lui Kepler că i-ar fi fost mult mai plăcut să-și vadă pe fostul său elev „smulgîndu-i penele lui Galileo" (în sensul de „punîndu-l la punct"), deoarece Kepler a arătat că Galileo a văzut ceea ce alții (inclusiv Kepler) au prezis.

...Ca și mai înainte, el continua să-l informeze pe Kepler doar indirect, prin ambasadorul toscan la

Praga. Nu putem înțelege azi de ce Galileo s-a purtat astfel. Probabil s-a convins treptat că *Dissertatio* a lui Kepler i-a micșorat faima de descoperitor. Poate că era supărat din cauza prieteniei lui Kepler cu Simon Marius, pe care Galileo îl considera detractor și plagiator (vezi cap. 14).

...Opoziția față de Galileo Galilei s-a format încet. La început nu era organizată : se poate spune că ea nu era unită decît prin credința că faptele noi nu sunt necesare, putîndu-se găsi în *Scriptură*.

...Versiunea mai dezvoltată, terminată în mijlocul verii lui 1615, era adresată Christinei de Lorrena sub titlul *Cu privire la folosirea citatelor biblice în materie de știință*.

...Îl citează pe Sf. Augustin ca sprijinitor al acestei idei și mai citează pe un contemporan, cardinalul Baronius (care murise în 1607) : „Intenția Duhului Sfînt este de a ne învăța cum să mergem la cer, iar nu cum merge cerul".

...Galileo afirma că Soarele, după cum el a arătat-o în ale sale *Scrisori despre petele solare,* se rotește în jurul axei sale în circa o lună ; astfel încît, dacă Soarele s-ar opri, el ar produce oprirea oricărei mișcări, mișcarea celorlalte corpuri care-l înconjoară.

...În consecință, după instrucțiunile date de papă, *De revolutionibus* (și-n același timp un comentariu la *Cartea lui Iov* scris de Didacus a Stunica, sau Diego de Zuniga) au fost interzise „pînă vor fi corectate". Galileo a fost chemat în casa lui Bellarmino, vineri 26 februarie, și avertizat să nu mai învețe că Pămîntul s-ar mișca în jurul Soarelui. Galileo a acceptat.

...Ptolomeu a etichetat într-un fel stelele și a făcut-o într-un mod care ne pare azi deosebit de greoi. Una dintre aceste etichete, însemnînd Aldebaran, era „Steaua din ochiul sudic al Taurului". Iar Rigel era descris ca „steaua strălucitoare de pe piciorul stîng al lui Orion" ...*Della sfera del mondo* apăru prima dată la Veneția în 1539. Ceea ce ne interesează pe noi este apendicele la această lucrare, *Libro delle stelle fisse* (Cartea stelelor fixe).

...Johann Bayer urmîndu-l pe Piccolomini scrie *Uranometria* (publicată în 1603). El notează steaua cea mai strălucitoare. Ursa Mare deveni *Navis Petri* (corabia lui Petru), iar constelația *Argo Navis,* avînd la început o denumire navală, a fost transformată în *Arca lui Noe*. Constelația *Apus* (pasărea paradisului) deveni *Eva, Centaurul* deveni *Abraham, Canis major* deveni *David, Pegasus — Gabriel, Cassiopeea — Maria Magdalena. Orion* a fost numit *Iosif* și constelația *Hercules* s-a transformat în *„cei trei magi"*. Bayer a murit în 1612 și Schiller în 1627, dar manuscrisul lor, de curînd terminat, a fost tipărit de ginerele lui Kepler, Jacob Bartsch, la Augsburg, în 1627, sub titlul *Coelum stellarum christianum.* În ciuda figurilor sale frumoase, el a fost considerat de la început ca o curiozitate. Faptul că Schiller a rebotezat și planetele (*Saturn* trebuia numit *Adam, Jupiter — Moise* etc.) a determinat și mai mult înlăturarea proiectului.

...Drexel a publicat un *Zodiacus Christianus*... Wilhelm Leibniz a sugerat un „cer heraldic", în care constelațiile erau formate de blazoanele și stemele caselor domnitoare europene.

...Unii oameni cu capul limpede încercau să arate că apariția unei comete și calamitățile terestre nu sunt decît pure coincidențe. Primul tratat cunoscut împotriva fricii de comete a fost scris de Heinrich von Hessen (1325—1397), după apariția cometei din 1368. Faptul că mai bine de un secol și jumătate după apariția acestui tratat au fost scrise argumente contrarii dovedește că Heinrich von Hessen a exercitat o influență în acest domeniu. Următorul tratat a fost scris de Philippus Aureolus Bombastus Theophrastus von Hohenheim, mai bine cunoscut ca Paracelsus. Paracelsus și-a folosit o bună parte a vieții luptîndu-se împotriva multor superstiții din medicină și nu avea motive să fie mai blînd față de alte superstiții. Cartea sa, publicată la Zürich în 1531, *(Expunerea asupra cometei care a apărut deasupra munților înalți, Alpii la jumătatea lui august 1531)*...

Curînd după aceea și-a ridicat vocea și-un italian care trăia la Paris. El se numea Giovanni Ferrerio și se exprima categoric. Titlul operei sale era *Despre adevărata semnificație a cometelor împotriva tuturor deșertăciunilor astrologice.*

Ambele cărți, cea a lui Paracelsus și cea a lui Ferrerio, erau exprimări ale unor opinii personale ; deși meritoase ca intenție, ele nu pot fi numite științifice.

...Prima listă tipărită a fost compilată de un medic parizian Atenius Mizaldus (Antoine Mizauld) și a apărut la Paris în 1544, sub titlul *Cometografia.*

Cea de a doua carte cu o *listă a cometelor* a fost compilată de elveția-nul Ludwig Lavater. Originalul a fost în latină, fiind tipărit la Zürich în 1556 ; după mai bine de un secol, în 1681, lista a fost tradusă în germană și adusă la zi.

...John Williams a compilat observațiile chineze și-a publicat în 1871 un volum in quarto cu titlul *Observații de comete de la 611 î.e.n. pînă la 1640 e.n.* Lista conține 372 de apariții de comete.

...La 10 decembrie 1684, Edmont Halley i-a informat pe membrii lui Royal Society că Newton i-a arătat un tratat intitulat *De motu (Despre mișcare)* și că el i-a cerut lui Newton să-l trimită societății spre a fi înregistrat. Newton a făcut-o și tratatul a fost înregistrat în 1685.

...Immanuel Kant a scris a sa *Istorie naturală generală a cerului* (1755), dezvoltînd prima din teoriile cosmologice moderne ; Messier a compilat faimosul său catalog de „nebulozități" (1771). Dar secolul ceresc începu cu *Principia* ale lui Newton.

...Newton nu se ocupa de poezie, muzică sau alte arte, el glumea pe socoteala oamenilor ce colecționau diverse lucruri. O cutie găsită la el conținea o sută cincizeci și unu de uncii de monede străine, 39 de medalii de argint, 6 inele de aur, 2 bare de aur, medalii etc., evaluate la 106 lire, 14 șilingi și 6 centi ; nu era, desigur, o colecție, ci erau strînse în legătură cu poziția sa de guvernator al Monetăriei. Se pare de asemenea că el n-a crescut animale și povestea deseori repetată cu un cîine numit Diamon este aproape un mit.

...Citind apoi lista cărților care au aparținut lui Newton suntem uimiți de numărul extrem de mare al lucrărilor grecești și latinești.

...Absența unor categorii de cărți este și ea interesantă : nici cărți ce se ocupă de plante, nici cărți despre artă, nici poezii.

...Numele său babilonian era Nindar-Anna, Doamna Cerurilor. La chinezi ea era Frumoasa-Albă — Tai-Pe. În Egipt planeta era numită *Tioumoutiri*, cînd apărea ca *stea de dimineață* și *Ouati* cînd apărea ca *stea de seară*. ...Grecii aveau și ei la început două denumiri, *Hesperos* și *Phosporos*. Primul derivă din cuvîntul grec „pentru vest", cel de-al doilea însemnînd aducător de lumină. Numele latin *Venus* este acel al unei zeițe, la început zeița primăverii, ulterior zeița primăverii și-a iubirii, asemănată cu Aphrodita grecilor. În Nord planeta a primit numele zeiței principale a mitologiei nordice, frumoasa Frigga.

...*Isthar*, o altă denumire pentru *Venus*, apărea ca soră a lunii.

....Pe timpul lui Pithagoras, explicația adevărată că fazele lunare sunt rezultatul iluminării solare era cunoscută și acceptată de toată lumea. Lumina continuă a lunii era principalul argument împotriva școlii lui Epicur, care propaga teoria că soarele s-ar stinge atunci cînd apune în ocean. *Figura în lună* a lui Plutarch, scrisă în preajma anului 100 e.n., ne transmite alte două idei antice. Petele întunecate ale lunii, conform acestei idei, ar fi imaginea oglindită a Pămîntului. Se pare însă că filosoful citat de Plutarch și-a schimbat această părere, căci după cîteva alte fraze, Lamprias, unul dintre participanții la discuție, spunea : „Doar nu-l veți crede pe Clearchus gata să admită că Luna ar fi un corp greu și solid". Atunci Lucius, un alt participant, pleda : „Voi da un răspuns lui Clearchus și presupunerii sale că Luna n-ar fi decît un amestec de aer și de foc, temperat, că aerul ar crește întunecat pe fața ei, după cum undele mărunte acoperă marea liniștită, producîndu-se astfel aparența unei fețe". La care Lamprias răspunde : „Este frumos din partea ta, Lucius, de-a îmbrăca aceste absurdități în termeni răsunători. Camaradul nostru se referă la altceva. El spunea bine că este o insultă adusă lunii cînd o numim Athena sau Artemis descriind-o în același timp ca pe un amestec de aer întunecat și de foc de cărbune, fără nici o lumină proprie, ca pe un corp fumegînd și murdar."

...Dante consacră cea mai mare parte din *Cîntul al II-lea* al *Paradisului* din a sa *Divină Comedie* unei perorații difuze și confuze adresate lui Beatrice, privind petele de pe Lună, terminînd-o prin declarația că deosebirea în lumină „provine nu din raritate sau din densitate", ci din faptul că „principiul luminii și întunericului rezidă în calități deosebite".

...Dante ca și Lucius din cartea lui Plutarch, îmbracă o absurditate în „termeni răsunători".

...Așadar, dacă cineva ar dori să reînvie vechea părere pithagoreană că Luna n-ar fi decît un alt Pămînt...

...Prima hartă lunară este probabil cea conținută în cartea *Disputatio physica de phenomenis in orbe lunae* de Cesare Lagalla, un profesor de filosofie din Roma, care a publicat-o la Veneția în 1612. Cea de-a doua hartă a lunii a fost al-

cătuită de matematicianul flamand Michael Florent Van Langren, născut la Antverpen în jurul anului 1600.

...Mai mult decît atît, pietrele căzute din cer erau menționate și în *Biblie*. Dacă Joshua (10:11) afirmă: „...cînd ei fugeau în fața lui Israel și se îndreptau înspre Beth-Horon..., Domnul a aruncat pietre mari din cer peste cei din Azekah și i-a ucis", adică pietrele puteau să cadă din cer. Învățații puteau să citeze și un alt exemplu : Pliniu cel Bătrîn a scris că în 476 î.e.n. „o piatră de mărimea unui car" a fost văzută căzînd în Thracia.

Charles Brawin în 1898 a publicat *Mareele și fenomenele înrudite în Sistemul Solar.*

Chaldeenii îl numeau Nergal, numele zeului morții și-al luptelor. În Persia Marte era Pahlavani Siphir, Războinicul Ceresc. La greci, planeta deveni Ares, un nume însemnînd „a ucide" sau „dezastru sau răzbunare". Numele roman Mars este... tot al zeului războiului.

...Căpitanul Lemuel Guliver ne învață că astronomii liliputani își petrec cea mai mare parte a vieții observînd corpurile cerești, avînd la dispoziția lor lentile, a căror calitate întrece cu mult pe ale noastre. Acest avantaj le-a permis să-și extindă descoperirile mult mai departe decît astronomii noștri. Ei au descoperit de asemenea două stele mai mici sau sateliți care se rotesc în jurul lui Marte...

...Voltaire a adoptat cele două luni ale lui Marte de la Swift pentru al său *Micromegas,* povestea unui gigant din Sirius în vizită în sistemul nostru solar.

...Descoperirea celor patru sateliți mari ai lui Jupiter, completată cu

descoperirea caracterului lor de sateliți, aparține, după cum se știe, lui Galileo Galilei. Ceea ce a fost mai puțin cunoscut este faptul că prioritatea lui Galileo a fost discutată în timpul vieții sale...

...Deși Simon Marius n-a putut convinge lumea astronomică de faptul că ar fi *recunoscut* sateliții jovieni înaintea lui Galileo, el a inventat totuși, în colaborare cu Johann Kepler, denumirile lor, care se folosesc și astăzi.

...Din punct de vedere mitologic, Saturn a fost zeul agriculturii. Numele său provine din substantivul *satus* (sămînță de grîu) și verbul *Serrere* (a semăna). De ce Saturn a fost identificat cu agricultura este o problemă care n-a putut fi rezolvată de filologii clasici. Aici n-a existat o legătură ca aceea dintre Marte cel roșu și sînge și război... cel folosit de asirieni era lubadsagus, care poate fi tradus prin : „cel mai bătrîn dintre berbeci" (v. *The Planet Saturn*, Arthur Francis Alexander — N. York Macmillan, 1962).

Gide, reluînd povestea vieții lui Lessing : Voltaire se pare a se fi comportat nedemn cu el. „Nimic nu mi-a murdărit mai mult această figură decît povestea cu biletele saxone."

Cocteau despre Debussy : *Ureche mioapă !*

Ceva ce cîntă : *Lindaraya* — piesă pentru două piane...

Știme muzicale, enarmonii, tastele pianului (termeni pentru *Janus).*

Liturgica solemnă din *Rîul sitarilor* de Britten.

G. Diego : trădarea interiorității prin cuvînt...

Din Stoicescu, *Fîntînile Bucureștilor :*

— *Bucurescioara* venea din *Balta Icoanei,* numită și *Lacul Bulindroaiei,* după ce străbătea Podul Tîrgului de Afară (Calea Moșilor) se vărsa în Dîmbovița în apropiere de *Jitnița Domnească* (magazia de cereale).

— *Dîmbovicioara,* afluentul de dreapta al Dîmboviței, străbătea proprietățile Mitropoliei. Avea ca afluent Gîrlița.

— Apa de băut se punea în *putini* și se trata cu piatră acră.

— Obligațiile sacagiilor : să ajute la incendii și să aducă apă la arestații de la Agie, să ude podul Mogoșoaiei și șoseaua de la capul acesteia.

— În 1831, *fîntîni artizicești* (arteziene).

Aspirația Nordului spre un alt cer a dat naștere muzicii germane, geometrie de toamne, alcool de concepte, ebrietate metafizică ; Italiei secolului trecut, bîlci al sunetelor, i-a lipsit dimensiunea nopții, arta de a presa umbrele pentru a extrage esența. Trebue să iei partea lui Brahms sau a Soarelui... (C.)

A plînge amar *(flevit amarissie)* de joi pînă duminică. Borgia (poate model al *Principelui*) îl plînge pe fiul lui Alexandru VI, Don Juan de Gandia.

Sicari și *sceleraţi*... (pentru ucigașii Messerului).

Istoria e maestra faptelor noastre și mai ales ale principilor... (Machiavelli).

Posedaţii de Dostoievski :

Șatov povestește că într-o călătorie, un om necunoscut își vîri mîna în buzunarul lui, scoase peria lui de cap și începu să-și perie părul; „noi, cu Kirillov, am schimbat priviri și ne-am zis în gînd că e bine așa și că ne place grozav..." (asta ca tehnică de a intriga, de a prezenta personajele făcînd tot ce e pe dos, tot la ce nu te aștepți...)

În același roman, Maria Timofeevna Lebedeadkina îl piaptănă pe același Șatov ca pe un copil.

— Mă uit la tine, Șașka, îi spune, ești un om cu scaun la cap, dar te plictisești. Mă uit la voi și mă minunez : nu înțeleg cum un om poate să se plictisească. Tristețea nu e plictiseală.

Teodor Spandugino (Spandoni) Cantacuzino, *rătăcitorul stratiot* care căuta în Europa apuseană *pîinea pribegiei* cu sabia și condeiul. Acest *patritio constantinopolitano* închina în 1547 delfinului Henric de Valois, viitorul Henric II, o nouă formă a scrierii sale *Obîrșia împăraţilor otomani, rînduiala curţii, forma războiului lor, legea, ritul și obiceiurile acestui popor,* împreună cu o cronică ce mergea pînă la 1538. Tot el spunea că *această a Cantacuzinilor familie se trage din 12 pairi de Franţia*... (Iorga — *Genealogia Cantacuzinilor).* Saul pusese pe hîrtie un șir de *Valois-Cantacuzini.*

Împărăţia asiatică a Trapezundului.

La ospățul de încoronare din 1380 îmbulzeala spectatorilor era atît de mare încît demnitarii cărora le revenea slujirea coroanei, conetabilul și mareșalul de Sancerre, servesc mîncarea călare (Huizinga).

Papias, episcop al bisericii de Hieropolis, în Frigia, suferă de eroarea hiliasmului (credință că după învierea morților se va instaura materialmente pe pămînt împărăția de o mie de ani a lui Christos... *(Patrologia).*

R. Guénon *(L'ésotérisme de Dante)* afirmă că poetul florentin ar fi aparţinut unei asociaţii de templieri, era adică iniţiat.

Naum Rîmniceanu care s-a nutrit cu laptele delicios și plăcut al naţionalismului. Iată o *mostră* de text

din *Obștească tînguire*: „Cum că Țara Rumânească pururea înota în necontenite nevoi precum adeverează și istoria ei, dar pînă ce au început să vină domni fanarioți eram mai mult bine în Simbatriotismos. Iară după ce au început Domniile din fanarioți, cu toate mijloacele lor cele politicești, prin faptele lor cele diavolești, încetul cu încetul ne-au supt cu totul vrerilor lor. Ne-au împopulat necazului, ni-au slăbit brațul armelor, ni-au răcit dragostea de patrie... Tirania au dărăpănat poporul cel prost. Mîndria (lui Caragea) și pompa familiei lui prin afront foarte scăzuta cuviința boerilor celor mari și alte multe mijloace au întins prin sfetnici... Măria Sa pipăind durerile norodului și și-au siguripsit viața din primejdie, lăsînd schiptru și fugind ziua la miezul mare, după ce abea cu sufletul ne-au lăsat, încă și cel mai mic lucru au luat. Ah, Dachie, Dachie ! fiii tăi plîng și suspină ca un pom ce îngrădire n-are, cine trece pre cale rumpe și te lasă-n jele“ (pentru poemele micului poet de la *Academia grecească* cu mărul de lîngă drum e foarte bun text).

Tot în Naum Rîmniceanu : *scriitori prosaici... ; a nu ști prosomiile, soroacele, și cu atît mai vîrtos semenele soroacelor ; da din buze spurcate.*

Iată și un *Catalog al manuscriptelor* sale :

— *Intrare sau introducere în Gramatică sau stilistică și literatură ușoară, însemnări extrase din Sfinții Părinți, regule asupra Gramaticei grecești, Condica mea de casă, Material variat, istoric, gramatic, transcrieri de documente, corespundențe grecește și românește, folio. Întreita respundere către cele împotriva adevărului.*

— Naum, ca scriitor, *colora sujetele* (i se potrivește lui Neftiotache).

Mostre de poezie din același :

I-am primit părintește
Pe flămînd, gol, însetat,
Și ei acum, tîlhărește
De tot m-au derepănat
I-am ajutat cu mijloace
În tot chipul de-ajutor
Socotindu-i fii de pace
Iar nu hoți răzvrătitori
Izgoniți fiind de silă
D-alor țară pribegiți
Au aflat la mine milă
Ca și-ai mei fii prea iubiți
Și mai mult de cît se poate
I-am îmbrățișat pe toți
Le-am făcut scăpări la toate
Neștiindu-i că sunt hoți.
Le-am fost mumuă cu dorire
Cestor varvari blestemați
Nu le-am făcut deosebire
De-ai mei fii adeverați etc.

(Asta seamănă ca stil cu poeziile poetului Lazăr Scriba de Trapezunda...)

Mai încolo găsim versuri ca acestea :

Urgia ta să-i osîndească
Ca pe niște hulitori
Brațul tău vie să-i ardă
Cu focuri ilectricești

sau :

Fie-le viața sfîrșită

sau :

N-ați avut îngrijire / D-ale
mele mădularii

sau :

N-aveţi între voi unire
Unul p-altul să iubiţi
Eraţi plini de pizmuire
Şi de patimi stăpîniţi.

Iată şi o poezie patriotică :

Pentru Ţara Românească :
Ca o grădină părăginită
Întocmai este asemuită
A noastră ţară prea ticăloasă
În proastă stare şi-ntunecoasă
Că-mprejur este neîngrădită
Şi-n toate părţile răzvrătită
Ploi nu cad să o răcorească
Nici soare bate s-o încălzească
Ci o usucă umbra păgînă
Şi-au adus-o praf şi ţărînă
Omizi mulţime de pomi ciupeşte
Şi mușuroaie de jos scobeşte
Orice jiganii vin fără frică
Şi cum li voia rupe şi strică
. . . . . .
Da, fie (ţara, n.n.), mai are o rădăcină
Dar cufundată este în tină
Pe-această bună grădină alege
Un stăpîn vrednic de-a noastră lege
Cu pază bună s-o îngrădească
Hiarele toate să le sgornească
Omizi, şerpi, broaşte şi moşiroaie
Şi s-o cureţe de gunoaie...

Din ciudata carte a lui Bahtin despre Dostoievski :

Autorul crede că romanele marelui damnat sunt în realitate nişte *mistere polifonice de tip platonician* (ceea ce e o aberaţie) pentru că Dostoievski e mai întîi foiletonist. De la acest autor a pornit ideea lui Ion Ianoşi, a studiului despre Dostoievski, intitulat *Omul în subterană.* Dar tot aici mai găsesc material pentru *Istoria plagiatului.*

Deci pentru Raskolnicov e vorba despre inspiraţia venită din ideile lui Max Stirner (în tratatul *Unicul şi proprietatea sa)* sau ideile lui Napoleon al III-lea din *Istoria lui Iuliu Cezar* (1865). Unul din prototipurile ideilor lui Verhovenschi a fost *Crezul unui revoluţionar,* iar ideile lui Versilov din *Adolescentul* vin din Ceadaev şi Herzen.

Pe urmă : Dostoievski, zice Bahtin, e influenţat de *Evanghelii, Apocalipsa, Vieţile sfinţilor, Menippea lui Lucian Menipp* sau *Călătorie în împărăţia de apoi* precum şi de *Dialogurile morţilor.* Nu e exclus, zice el, ca D. să fi cunoscut şi menippea lui Senecca : *Prefacerea în dovleac,* sau *Satyriconul* şi *Măgarul de aur* (ce tîmpenie !). Pe urmă D. e trimis la Boileau *(Eroii unui roman)* sau satira lui Goethe : *Zei, eroi şi Wieland.* Pe urmă *Dialogurile morţilor* de Fénelon şi Fontenelle, Diderot, *Nepotul lui Rameau,* satirele lui Varro, romanele satirice ale lui Voltaire (D. a vrut să scrie un *Candide* rus), *Trei povestiri* de Poe, iar Voltaire *(Micromegas) ; Legenda Marelui Inchizitor* este se pare influenţată de *Istoria lui Jenny* sau *Ateul şi înţeleptul* de Voltaire, *Christos la Vatican* de Victor Hugo, literatura carnavalescă a cărei influenţă a suferit-o şi Gogol (cea folclorică ucraineană). I se mai pune în circă *Gil Blas* de Lesage şi ceva din Shakespeare şi Cervantes, Frederic Soulié şi Eugene Sue, Dumas fiul şi Paul de Koch, Balzac, George Sand, Sterne, Dickens, Hoffmann, Puşkin, Belkin şi alţii. Săracul !

Pentru că tot suntem la Dostoievski :

Unul din eroii săi reproșează femeii care l-a văzut plîngînd :

„Nici lacrimile n-o să ți le iert, niciodată n-o să-ți iert lacrimile pe care le-am vărsat adineaori înaintea ta ca o muiere spăsită. Nici mărturisirile pe care ți le fac acum n-o să ți le iert ție în veacul veacurilor. Îți dai măcar seama cum o să te urăsc pentru cîte ți-am spus, pentru că ai fost aici și m-ai auzit." (ca tehnică a răului construit, ca tehnică a personajelor infernale).

— În *Posedații* e ironizat Turgheniev sub masca lui Karmanzinov (mare scriitor) care tremura de o emoție bolnăvicioasă în fața noului tineret revoluționar, îl lingușea umilitor mai ales pentru că acest tineret nu-i dădea nici o atenție și el credea că ei, acești tineri, au în mînă cheile viitorului (asta se potrivește foarte bine să zicem lui S. sau lui J. azi).

— În *Posedații* e teribil pentru vremea cînd e scris dialogul dintre Stavroghin și Kirillov. Stavroghin, după ce violează pe fetița Matriosa de 12 ani simulînd că aceasta s-a spînzurat, se duce și se spovedește la părintele Tihon (alt capitol teribil), dar înainte de asta există acel dialog amintit la început, în care Stavroghin declară că vrea să facă o

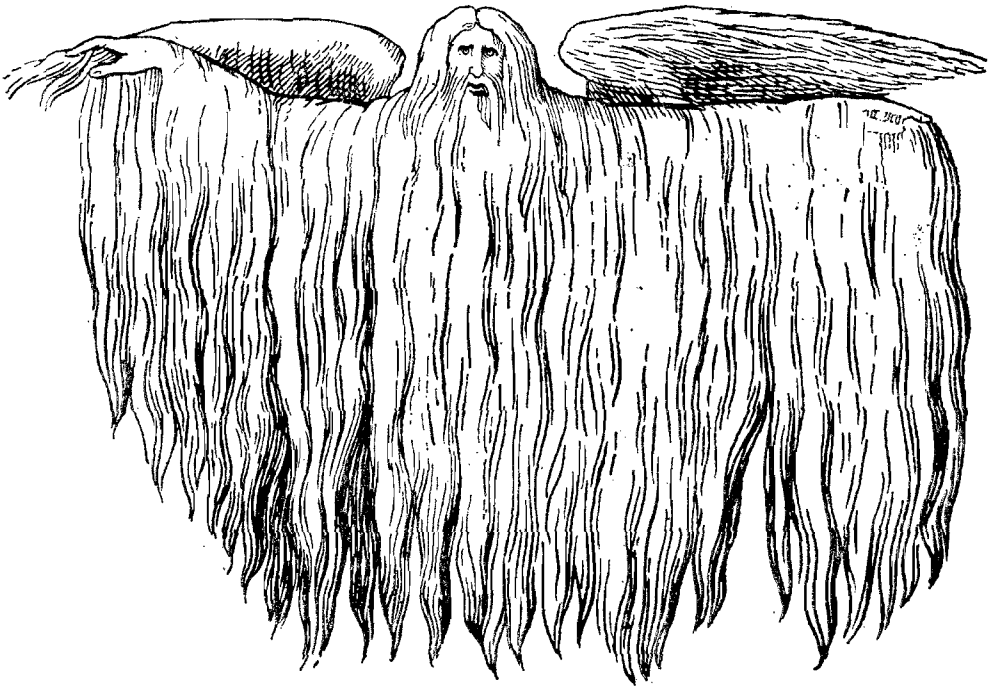

faptă atît de rușinoasă încît omenirea să pomenească de ea o mie de ani și să n-o poată șterge, o crimă mîrșavă, execrabilă, extrem de rușinoasă. Kirillov respinge ideea de timp *(în Apocalips îngerul jură că timpul nu va mai fi.) (Timpul nu este un obiect sau un lucru, ci un concept. El se va stinge în intelect.) (Sunt fericiți toți aceia care știu că totul e bine. Dacă ar ști că sunt fericiți ar fi fericiți ; cît timp însă nu știu că sunt fericiți, tot atîta timp vor fi nefericiți.).* Pe urmă schimbul acesta de cuvinte :

— O să vie cel ce a fost răstignit.

— O să vie, și numele lui va fi Omul-Dumnezeu.

— Dumnezeu-Omul ?

— Omul-Dumnezeu, tocmai aici e deosebirea...

Sau exaltarea proslavă a lui Șatov :

— Dacă un popor mare nu are credința că el este singurul deținător al adevărului (unic și exclusiv), dacă nu are credința că numai el e capabil și chemat să-i învie pe toți și să-i salveze prin adevărul său, acest popor încetează imediat de a mai fi un popor mare și devine un simplu material etnografic. Singurul popor purtător de Dumnezeu e poporul rus.

Teribilă este și scena explicației dragostei interminabile a Varvarei Petrovna pentru ratatul Piotr Stepan Trofimovici, care durează ani de zile. Acesta promite un de mult uitat studiu sau o carte literară și n-o mai realizează niciodată. Cum superbă ca ironie este scena explicației dintre același Stepan Trofimovici care nu e în stare după luni și luni de uitare să citească manuscrisul romanului *Merçi,* încredințat de marele scriitor Karmanzinov (din lene). Piotr Stepan mănîncă din chifteluțele oferite de gazda plină de curiozitate dacă celălalt a citit și spune : „A, despre romanul *Bonjour* era vorba ?“ Afirmă că l-a uitat sau l-a rătăcit, pe urmă îl scoate din buzunarul de la spate : un manuscris terfelit. Cum teoria aceluiași Piotr Trofimovici despre uniforma la ruși mi se pare de o ironie nimicitoare.

— Trebue marcat de asemenea : proclamînd deschis un drept la o dezonoare este cel mai ușor să-l tentezi și să-l antrenezi pe omul rus (spus de Karmanzinov).

— Scena conspirației este genială pentru suspiciunea născută între cei care o fac și aici apare teoria șigaloviovismului : se instaurează spionajul peste tot. Fiecare membru al societății îl spionează pe celălalt și este obligat să denunțe. Fiecare aparține tuturor și toți fiecăruia în parte. Toți sunt sclavi și egali în sclavie. În cazuri extreme se pot folosi calomnia și omorul, esențialul e egalitatea. Mai întîi scade nivelul culturii, științelor, talentelor. Un nivel înalt al acestora este accesibil numai unor capacități superioare, dar nu e nevoie de capacități superioare. Acestea acaparează totdeauna puterea și devin despoți. Ele trebue eliminate și executate. Lui Cicero i se taie limba, unui Copernic i se scot ochii, un Shakespeare este omorît cu pietre,

iată ce este șigaliovismul. Sclavii trebue să fie egali ; fără despotism n-a existat nici libertate, nici egalitate, dar în turmă trebue să domnească egalitatea. A nivela munții e o idee excelentă. Nu e nevoie de instrucție și de cultură, destul cu știința ! Trebue orînduită supunerea. Un singur lucru lipsește în lume : ascultarea. Setea de cultură e aristocratică. Cum apare familia sau dragostea, apare dorința de proprietate. Vom ucide această dorință : vom slobozi beția, intriga, denunțul, vom dezlănțui un dezmăț inimaginabil, orice geniu îl vom înăbuși încă în fașă, vom reduce totul la un singur numitor, egalitate deplină. Este necesar numai necesarul, iată deviza globului terestru de aici înainte. Ascultare deplină, despersonalizare deplină. Plictiseala e un sentiment aristocratic. Șigaliovismul nu admite dorinți.

La care Verhovenski, care ascultase toate astea din gura lui Stavroghin, exclamă :

— Dumneata ești conducătorul, ești soarele, iar eu sunt viermele dumitale. Verhovenski vrea *sîngișor proaspăt,* vrea asasini plătiți și judecători care să-i achite (toți să fie ai noștri). Procurorul va trebui să tremure în instanță de teamă să nu pară liberal, literații trebue să fie ai noștri, zice același. Știi dumneata cît vom cîștiga de pe urma ideilor gata confecționate ? Cum să nu omoare un ucigaș cult dacă are nevoie de atîția bani ? Vom proclama distrugerea, e nevoie să ne dezmorțim oscioarele.

Ce-mi amintesc mie toate aceste fraze ?

— Vitriolantă e imaginea *Cinstitei gîndiri ruse* (sper că Marin Preda care a tradus, nu confundă asta cu *inteligheția*) pentru că presupun că aici e o vastă ironie : un domn de 45 de ani, cu ochelari, frac, mănuși și lanțuri de ceas, care are o servietă la subsuoară, din buzunar îi curge o scrisoare din străinătate, desfăcută.

În sfîrșit notabilă este fraza lui Kirillov despre Stavroghin : „Dacă crede, Stavroghin nu crede că crede. Iar dacă nu crede, nu crede că nu crede."

Omul înțelept trăiește fără morală după înțelepciunea sa ; noi trebue să încercăm să ajungem la imoralitatea superioară. (Gide).

În Supervielle : *(L'appel)* O doamnă în negru, oglinda sau o vioară de marmură.

Contrastul dintre muzica lui Debussy, bolnavă, agonică și înfățișarea lui fizică de june-prim (vezi mustățile, ochii vii, aerul de taure), deși suferea de mațe.

Kreutzer care nu și-a cîntat niciodată *Sonata* ce i-a fost dedicată.

Paris, punctul cel mai îndepărtat de Paradis, nu rămîne mai puțin singurul loc unde îți face plăcere să dezesperezi (C.)

MAGIE — MITOLOGIE — POEZIE

Din : *Histoire de la Francmasonerie* de Gérard Șerbănesco, editions Intercontinentales, Paris 1963

— În templele masonice sunt două coloane : *Boaz* (Forța) și *Jakin* (Grația).

— *Echerul* simbolizează *materia* și *compasul* — *spiritul* ; *steaua* înflăcărată reprezintă *lumina* și simbolizează *inteligența* și *știința ;* ea a fost împrumutată de Constructori de la școala pithagoriciană. *Salcîmul* simbolizează *inocența ;* el este *arborele sfînt* al egiptenilor, iar la francmasoni reprezintă *reînnoirea, metamorfoza.*

— Doctorul Guilottin a fost francmason.

— *Alegorie*, de la grecescul *allegoria* = a *vorbi altfel.*

— *Gnoza* (gnosis) adică *mistica rațională ;* nu este o religie și nici o filosofie, ci o revelație ; secta se află cam peste tot pe vremea lui Pithagoras. Esenienii erau gnostici.

— În India metempsihoza se numește *Sansâra ;* hindușii explică cu ajutorul ei inegalitatea socială, binele și răul.

— Teosofi cunoscuți : Jacob Boehm, Swedenborg și Saint-Martin.

— Lojile masonice se împart în : 1. *Lojă simplă,* formată din trei : un venerabil și doi supraveghetori ; 2. *Lojă justă,* formată din cinci : un venerabil, doi supraveghetori și doi maeștri ; 3. *Lojă perfectă,* formată din șapte : un venerabil, doi supraveghetori, doi maeștri și doi companioni (tovarăși) sau un companion și un ucenic.

— Orice dezbatere se înscrie într-un proces verbal numit *planșă ;* o reuniune masonică se numește : *ținută* (tenue).

— *Templul lui Solomon* este *simbolul templului ideal neterminat.*

— Cele două coloane — *Jakin* înseamnă : *el va stabili* și *Boaz : în forță ;* coloana *J* reprezintă *elementul* activ, masculin, e de culoare *roșie ;* coloana *B,* la stînga, reprezintă *elementul feminin, pasivitatea* și culoarea ei trebue să fie *albă* sau *neagră.*

— Francmasonii se numesc între ei *copiii văduvei,* adică societatea este văduva lui Jacques de Mollay.

— La ședințe, francmasonii poartă un șorț peste haine. Femeile nu sunt primite în loji, dar au *lojile* lor numite *de adopțiune ;* cînd doi masoni vorbesc și se apropie un strein ei întrerup discuția și se fac atenți cu vorbele : *plouă* (iar femeile zic : *ninge*).

— După scriitorii ezoterici, sfinxul reprezintă cele patru elemente din care s-a format universul.

— Deviza vechilor rozicrucieni : *V.I.T.R.I.O.L.* = *Visita interiora Terrae Rectificandoque Inveniens Occultum Lapidem* — vizitînd interiorul pămîntului și rectificînd, tu vei găsi piatra ocultă. Aceste cuvinte se găsesc în cabinetul de reflexiune unde trebue să se reculeagă noul inițiat și să-și redacteze testamentul.

— *Baterii* sunt manifestările de veselie ale masonilor și constau din *batere din palme.*

— Autorul îi numește pe sciți *fii ai hyperboreenilor.*

— Civilizația de la Mohenjo Dario pare a fi mult mai veche decît cele

cunoscute pînă acum ; s-au descoperit care cu roți, unelte de aramă, faianță, iar casele sunt mai perfecționate decît cele din Ur.

— Subiectul principal al *Mâhâbharatei* este lupta dintre două culte religioase : între *Pandavas* = fiii *soarelui* și *Kuravas* = *fiii lunii.*

— În inițiatica indiană și egipteană *lothusul* joacă un mare rol. Brahma, ca și Buddha, e reprezentat în mijlocul unui lothus. În India *lothusul* corespunde *Chacrei,* fortăreață de formă circulară avînd în centru forța psihică. De asemenea, cele *șapte plexusuri* au ca emblemă *șapte lothuși :*

1. *Plexul inferior* e un *lothus cu patru petale de aur verde.*
2. *Plexul ombilical* e ca un *lothus cu petale albastre.*
3. *Plexul solar* e ca un *lothus cu zece petale roșii.*
4. *Plexul de la gît* e reprezentat printr-un *lothus cu 16 petale violete.*
5. *Plexul frontal* e reprezentat printr-un *lothus cu două petale albe.*
6. *Plexul superior* e reprezentat printr-un *lothus cu 1 000 de petale irizate* (el este *glanda pineală*).
7. *Plexul cardiac* e reprezentat printr-un *lothus cu 12 petale gri.*

— Sargon I, regele Akkadului, era fiul unei prostituate din templu ; ea îl născu în secret, îl puse într-o corăbioară de răchită și astupă coșul cu smoală ; un lucrător găsi coletul și-l dădu regelui care crescu copilul ; drept mulțumire copilul îl răsturnă de pe tron. E o istorie în stil ebraic — sau evreii au plagiat-o.

— Preoții sumerieni scriind istoria dinainte de potop ajunseseră la anul 432.000 înainte de Christos ; ei povesteau de doi mari despoți : Tamuz și Ghilgameș — Tammuz deveni mai tîrziu Adonis al grecilor.

— Religia sumerienilor consta din *cultul soarelui ;* ei practicau *adorarea lui Shamash = lumina zeilor.* În Uruk era adorată fecioara *Innini, zeița pămîntului,* care ne face să ne gîndim la Demeter. (Adică pe Șerbănescu îl face să se gîndească la Demeter, nu pe cei care știu că sumerienii erau semiți și pînă la greci ar fi o filieră cam ocolită. După o legendă sumeriană zeii au creat pe om fericit, dar acesta a păcătuit și a urmat potopul din care n-a scăpat decît un singur ins, *Tagtug,* țesătorul ; dar el, de asemenea, pierdu privilegiul longevității deoarece mîncase din fructul oprit. Iată cum legendele biblice sunt inspirate din legendele sumeriene).

— Autorul crede că civilizațiile asiriene și babiloniene ar putea fi derivate din cele ale Sumat-ului și Akkad-ului, adică de la Sumer.

— În *templele lui Osiris,* în Egipt, erau *două coloane,* una *roșie,* reprezentînd ascensiunea *spiritului spre lumină* și alta *neagră,* evocînd *captivitatea sa în materie.* Aceleași coloane se găsesc azi la masoni : *Jakin* și *Boaz.*

— După ce trecea prin primele rituri de inițiere, neofitul era numit *frate* — ca și la creștini. Urmau ani lungi de studiu.

— Printre simbolurile lui Hermes era și *mercurul,* simbolizat prin *cocoș.* (*Hermes* a devenit *Mercur* la romani ținîndu-se seama cumva de metalul care-l reprezenta ?? N.) *Mercurul e unul din cele trei principii* ale ermeticilor : *sulful — principiu masculin, mercurul — principiu feminin* și *sarea — principiu*

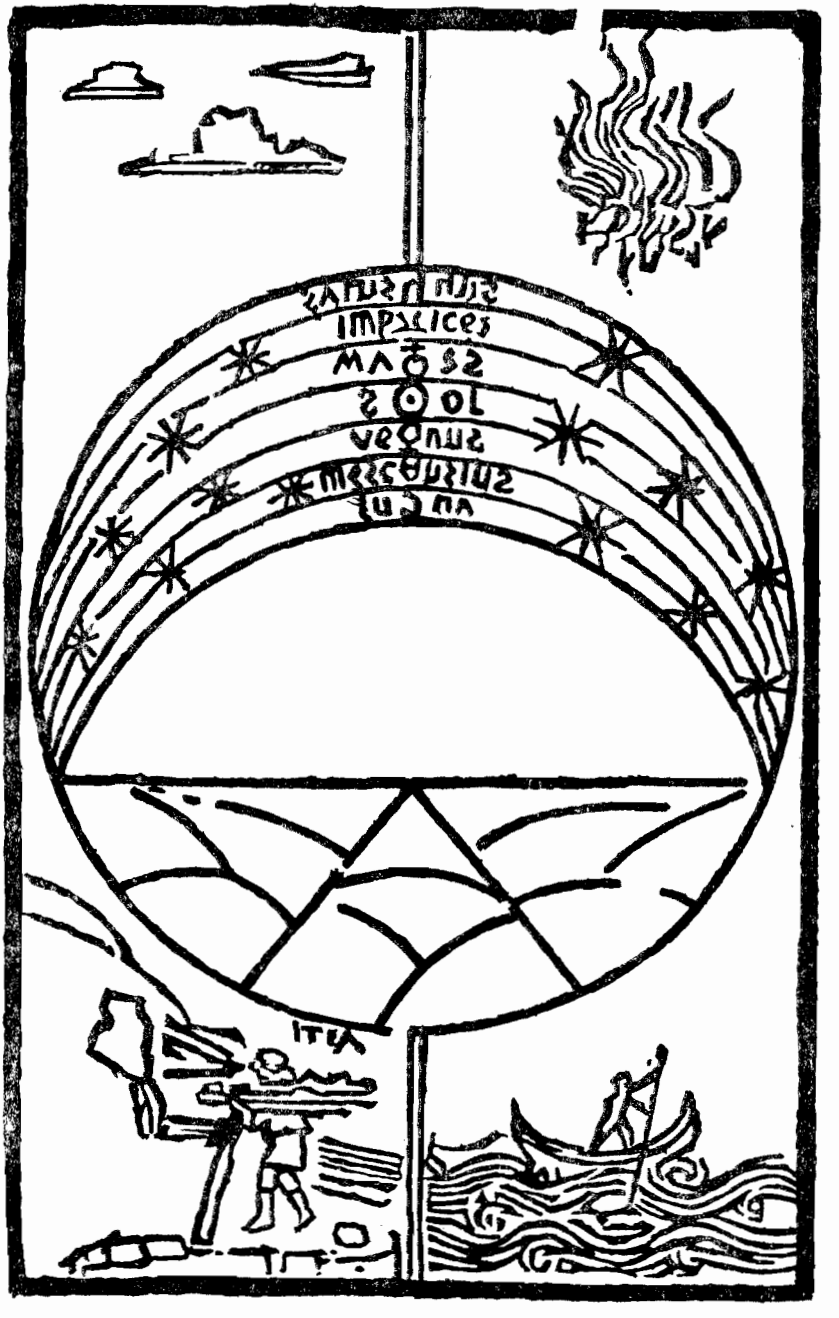

neutru. (E interesant că s-au păstrat reminiscențe în chimie care numește *sare* combinația dintre acid și o bază.) Simbolizînd *mercurul* prin *cocoș* s-a intenționat sugerarea a două calități: *îndrăzneala* și *vigilența;* mai tîrziu, *cocoșul,* herald al soarelui, e consacrat lui Mercur, îl găsim în *Biblie* și pe turlele bisericilor; în masonerie el anunță lumina.

— Fiul unui inițiat în *misterele lui Isis* era numit *șacal* sau *lup.* Se făcea o apropiere între *lup* și *soare:* la apropierea lupului turmele fug, așa cum dispar constelațiile în fața luminii solare. Deci *șacalul* și *lupul* simbolizau în Egipt *lumina solară.* De asemenea, *lupul* fu consacrat lui *Apollo.* (Continui ideea. Apollo hyperboreanul era originar din părțile noastre. Thracii îl adorau, iar numele de dac înseamnă lup; deci ar fi un fel de simbol, sau o sugestie a faptului că dacii se considerau copiii soarelui. Mai mult, steagul lor avea cap de lup, deci era închinat soarelui. Iar coada fîlfîitoare ar putea fi o sugestie că nu e vorba de un animal pămîntean ci de unul care trăiește prin aer, poate chiar care zboară — de aici sugestii la extratereștri sau la propagarea luminii prin unde. În orice caz, ideea că de fapt coada balaurului dac ar fi o sugestie asupra mișcării prin aer a zeului soare nu e de lepădat — apud N.)

— Moise era scund, contemporan cu Ramses al II-lea, se zice.

— În textul *Genezei,* simbolul care corespunde lui Isis, este *Eva, Heva* sau *femeia eternă.* Ea nu e numai femeia lui Adam este și soția lui Dumnezeu, ea formează trei sferturi din esența divinității deoarece numele zeului Ieve, din care a derivat Iehova și Iaveh se compune din litera I sau J și din numele Evei.

— Șarpele e numit în *Geneză Nahash* și în misterele Indiei, Egiptului și Greciei înseamnă viață, cînd stă în cerc, și lumina astrală.

— În mitul *creațiunii lumii* la babilonieni se spune că la început era *chaos,* apoi Marduk s-a luptat cu *Tiamat* și l-a tăiat în două, din jumătate a făcut cerul și din cealaltă jumătate pămîntul. Cu sîngele lui și cu pămînt a făcut pe oameni. Primul om a fost creat dintr-un bloc de argilă. Primii oameni trăiau într-o ignoranță bestială. Dar un monstru, *Oanes,* îi învață arta și științele; zeii, atunci, pentru a-i distruge, trimiseră potopul. Zeița înțelepciunii de milă salvă pe unul din ei, pe *Shamashnapishtim,* și pe soția acestuia. Acesta a scăpat construindu-și o arcă. A debarcat pe muntele Nisir de unde a trimis un porumbel în recunoaștere, apoi a coborît și a oferit sacrificii zeilor în semn de recunoștință. Se observă că scenariul este aproape identic cu cel din *Biblie,* deși este evident anterior.

— Toate popoarele susțineau că legile lor sunt de origină divină. Zeul *Thot* a dat legi egiptenilor, zeul *Shamash* a dat codul necesar lui *Hammurabi;* alt zeu a dat legile de care avea nevoie statul lui Minos, regele Cretei, pe muntele Dicta. *Dionysos* era numit de greci *legislatorul* și era reprezentat cu *două table de legi* în mînă; la persani se spunea că *Zoroastru* primise legile chiar de la *Ahuramazda* în timp ce se ruga pe un munte. Idem Moise. Era sistemul teocraților de a supune poporul

nu cu o lege emanată din viața socială și din cerințele poporului și statului, ci prezentată mincinos, cu intenție, a fi dictată de zei. Poate că în felul acesta, brutele acelea se simțeau mai obligate să asculte de puterea administrativă. Dar e evident că la baza acestor legi a stat o minciună, chiar dacă e vorba de o minciună necesară pentru timpurile acelea.

— *Lex talionis* exista și în dreptul roman. În codul Hammurabi la 2125—2081 se găsea principiul și de-aici l-au luat evreii. (Hammurabi e un nume de legislator a cărui terminație au împrumutat-o se pare și evreii — presupunere N.)

— *Orpheus* era fiul lui *Oeagrus*, regele Thraciei și al muzei Calliope ; după alții era fiul lui Apollo și al muzei Clio. Era cel mai mare muzician al antichității, a luat parte la expediția argonauților și a vizitat Egiptul. Soția lui era Eurydice, care a fost mușcată de un șarpe chiar în ziua nunții. Cultele lui Orpheus se desfășurau în Thracia, considerată de greci a fi cea mai sfîntă țară dintre toate.

— Se spune că Orpheus pretindea că e fiul lui Apollo, a fost la Memphis, în Egipt, unde a stat 20 de ani ; *Orpheus* sau *Arpha* = *cel care vindecă prin lumină*, după unii.

— Strigătul sacru al tuturor inițiaților din Egipt, Iudeea, Fenicia, Asia minoră, Grecia. *Evohe* se pronunța : *He-Vo-He* și reprezenta eternul feminin, Eva sau Isis.

— După mitologia greacă erau cinci rîuri în infern : *Acheronul* = *durerea*, *Phlegethonul* = *cel care arde*, *Cocytul* = *rîul lamentațiilor*, *Styxul* = *oribilul* și *Lethe* = *rîul uitării*.

— Cele trei puncte ce se întîlnesc pe frontonul templelor înseamnă : *Înțelepciune, Putere, Frumusețe.*

— Iubita lui Pithagoras se numea *Theano Brontinos ;* cu ea a făcut doi băieți : Arimneste și Telauges și o fiică, Damo (revine rădăcina onomastică Arim... — vezi N. Densușianu).

— Misterele din Eleusis nu erau altceva decît cultul lui Isis propagat de o colonie greacă în golful Eleusis.

— Șorțul folosit de masoni pare a fi împrumutat de la esenieni — acest lucru îl susține Henry Seruya în *Cabala.*

— Chrétien de Troyes a scris *Perceval,* la cererea lui Filip de Flandra, al cărui tată se crede că a adus din Țara Sfîntă cupa sau sticla conținînd sîngele lui Christos — *potirul sfîntului Graal.*

— După alții, Iosif din Arimatheea a adus în Britania *Graalul* și apoi l-a pierdut.

— Preoții egipteni aveau un obiect similar cu *potirul sfîntului Graal,* pe care îl numeau *Gardal ;* în el păstrau *focul material. Graalul,* care e sfînt la creștini, reprezintă germinația, corespunde cu *vasul cosmogonic* al lui Platon, cu *cupa lui Hermes,* cu cea a lui Solomon și cu *urna* vechilor mistere. Aceste simboluri reprezintă *organul sexual feminin* care dă naștere vieții.

— Băuturi mistice care dau imortalitate : *Amrita* sau *Soma* în India vedică ; *Haouma* în Persia ; *Ambrozia* și *Nectarul* la Greci ; *Oinos* sau *Vinul* la Greci și la creștini, *Hidromelul* la germani.

— René Guénon susține că masoneria speculativă urcă la *Masenia Sfîntului Graal.*

— Despre *Graal,* Henry Martin va scrie în *Histoire de la France:* „Un erou numit Tritural a fondat un templu pentru a depune în el sfîntul vas, construcția e dirijată de Merlin, vrăjitorul care a fost inițiat în ceea ce privește planul Templului lui Solomon de către însuși Iosif din Arimatheea. Cavaleria Graalului devine *Massenia* adică o *francmasonerie a Graalului*".

— Referitor la *Templul lui Solomon* circulă multe legende:

După *Biblie,* erau trei frați: *Jubal* (inventatorul muzicii), *Jabel* (inventatorul geometriei și zidăriei) și *Tubalcain* (descoperitorul artei de a forja metalele). Înainte de potop ei ar fi gravat secretele invențiilor lor pe două coloane: una de cărămidă, cealaltă în marmură. Prima a fost descoperită de Hermes Trismegistos, cea de-a doua de Pithagora. Totuși înaintea acestora au fost și alții care să fi cunoscut arhitectura, cum ar fi Adon Hiram care a făcut cele două coloane, *Jakin* și *Boaz* în templul lui Solomon, coloana de bronz, care — se spune — că ar fi cele din Biserica Sfîntul Petru din Roma și ar fi fost aduse de romani după distrugerea Templului. Se spune, fără a se putea dovedi, că *Adon-Hiram* era descendent din *Tubalcain.*

— *Catharii* (nume de origină greacă) = *pur,* numiți și *Albigensi* (numele se schimba după regiunea unde locuiau), credeau în principiile Binelului și al Răului; Iisus reprezenta principiul Binelui; în această legendă se spunea că diavolul era bun la începutul lumii, dar că a căzut în greșeală din cauza orgoliului său. La cathari cultul era practicat de Perfecți; ei negau încarnarea, învierea lui Christos, procreațiunea, respingeau tot ce era materie, erau contra consumării cărnii, contra căsătoriei, contra proprietății. Era o sectă gnostică.

L'Herezie des Vaudois este un moment al mișcării cathare, marcat de intervenția laicilor în chestiunile religioase. Acest moment a fost creat de Pierre Valdes, bogat negustor din Lyon, care și-a dăruit bogățiile săracilor; apoi și-a trimis adepții să predice. Biserica i-a oprit sub cuvînt că nu aveau cunoștințele necesare ca să predice; ei nu se supuseră, respinseră sacerdoțiul, liturghia, jurămîntul și credința în Purgatoriu. Au fost excomunicați în 1184 de papa Lucius III. Papa Innocent, deși recunoștea că credința lor era întemeiată, porni contra lor așa zisa „cruciadă a Albigensilor", care se termină prin asasinarea lor în masă. Cu această ocazie Abatele Amalric a spus: „omorîți-i pe toți (locuitorii orașului Bezieres) Dumnezeu va recunoaște care sunt ai săi!". Sfîntul Dominic a fost principalul învingător al Catharilor, dar mai mult a profitat sfîntul Francisc din Assisi, fiindcă a dat forma definitivă idealului de sărăcie și a pus predicațiunea ambulantă sub egida bisericii.

— Fortăreața Albigensilor, considerată invulnerabilă, era Montsegur, un munte de calcar de 1200 metri, în vîrful căruia se găsea castelul Montsegur. După Otto Rahn era vechiul castel întărit al Graalului; numai aici se putea găsi *sfîntul potir* — zice el — iar nu în mînăstirea benedictină din Montserat, lîngă Barce-

lona. În 1234—1244 armatele cruciate asediară castelul, dar patru cathari au putut scăpa și au ascuns cupa în grotele sfîntului Barthélemy.

— Nu se știe dacă Graalul era între comorile ascunse aici, se presupune doar. Castelul Montsegur avea în apropiere un alt castel Montprealp-de-Sos sub ruinele căruia se găsește o grotă mică unde se pare că aveau loc unele ceremonii secrete, inițiatice, ale templierilor ; în această grotă s-au găsit simboluri identice celor ale Graalului : spadă, topor, cruce cu ramurile egale, piatră pătrată și alte indicii care fac o apropiere între cathari și templieri. Castelul a aparținut înainte templierilor. Acolo s-a mai găsit stindardul acestora, jumătate alb, jumătate negru, care figurează perfect dualismul cathar. Pe pereți sunt gravate literele *alfa* și *omega*, *anagrame* ale templierilor, simbol al întregii cunoașteri. Procesul și sfîrșitul templierilor surveniră la puțin timp după distrugerea Albigensilor și se leagă de acesta prin multe aspecte.

Legenda lui Hiram

— Cuvîntul *Hiram* înseamnă : *viață superioară* și poate terminația *r a m* evocă pe *Râm* hindus sau pe *Râ*. (Autorul mai face apropieri între *Hiram-Abi* și *Hamurabi*.) Hiram din Tyr a lucrat la construirea Templului lui Solomon ; în ziua plăților exista un cuvînt de recunoaștere pentru fiecare grad de muncitori ; trei companioni : Jubelas, Jubeles și Jubelum vroind să afle consemnul l-au tras într-o cursă și l-au omorît, punînd deasupra gropii o ramură de salcîm. Cei trei simbolizează cele trei flageluri ale omenirii : minciuna, ignoranța și ambiția. Legenda este repovestită de Gérard de Nerval — regina din Saba a venit să admire construcția și a asistat la diferite aspecte ale lucrului. Regele Solomon, din gelozie sabotă cu ajutorul celor trei sceleraţi o șarjă de fontă ; dar Hiram care se îndrăgostise și el de regina din Saba era să fie înghițit de fontă cînd apăru Tubalcain care-l duse în centrul pămîntului, unde îi făcu cadou ciocanul său vrăjit ; cu el Hiram repară dezastrul. După asta se înțelese cu regina din Saba să se căsătorească ; în acest moment fu omorît de cei trei. *Biblia* nu face nici o menţiune de moartea violentă a lui Hiram. După francmasoni, această legendă evocă mersul soarelui în timpul celor trei luni după echinocțiul de toamnă, iar cei trei asasini sunt cele trei luni care urmează, lunile de iarnă.

— Învățămîntul cetății : Rose-Croix era condensat în trei manuscrise : *Axiomata ; Rota Mundi ; Protheus.*

— Manuscrisul principal al Rozicrucienilor : *Fama fraternitas* se termină cu cuvintele : *sub umbra alarum tuarum, Jehova !* (sub umbra aripilor tale, Jehova !).

— O altă manifestare scrisă a rozicrucienilor a fost manuscrisul : *Nopțile chimice* ale lui Christian Rozencreutz.

— În limba etruscă *rîu* se spune = *rumon* — și e posibil ca numele Romei să derive de la acest cuvînt.

— În 503, Benoit de Nursis institui pe muntele Casim ordinul Benedictinilor și întemeie prima mînăstire a cărei constituție stabilea legile vieții religioase.

Templierii:

— La început sunt prezentați în stampe și în emblemele lor *călărind doi inși pe un cal, simbol al sărăciei.*

– *Marele Maestru* avea un baston numit *abacus* — de origină pithagoriciană. Steagul lor era jumătate alb, jumătate negru adică: buni pentru prietenii lui Christ, și teribili pentru inamicii săi.

— Filip cel Frumos, care avea datorii la templieri, de acord cu Papa Clement V, i-a arestat pe Templieri, și a ars pe mulți, în frunte cu Jacques de Molay, marele maestru al Templului. Filip ceruse odată ajutor de la templieri și solicitase să fie primit în ordin, dar fusese refuzat. Papa Clement al V-lea era un papă sibarit, avea amantă pe frumoasa Brunissende de Talleyrand-Perigord, străbunică a celebrului diplomat din vremea lui Napoleon: Talleyrand. Arestarea a avut loc în 1307, la 13 octombrie, inițiatorul arestărilor fiind Guillaume de Negaret, sfătuitorul regelui.

— Legenda spune că șapte cavaleri, deghizați în zidari, conduși de cavalerul d'Omont s-au apropiat de *l'Île aux juifs* unde fuseseră arși Jacques de Molay și ceilalți șefi ai Ordinului și luînd o mînă de cenușă au aruncat-o în direcția palatului regal spunînd: *Machbenach* — cuvînt evreesc însemnînd *carnea părăsește oasele.*

— Acest cuvînt se găsește și în legenda lui Hiram; unul din cei care au descoperit cadavrul l-a pronunțat.

— Titlul de *venerabil* este folosit și de Caragiale în piesa *O scrisoare pierdută,* ceea ce ne face să credem că marele scriitor a făcut și o aluzie la masoneria care îi unea pe reprezentanții micii burghezii din România anilor 1880—1912.

— *Guildele* erau asociații de muncitori manuali cu o oarecare autonomie. Găsim prima mențiune despre aceste Guilde în: *Judicia civitatis Londonise,* sub regele Athlestan (895—940). Această cartă pe care francmasonii, o consideră cea mai veche, marchează începuturile veritabilei francmasonerii. Templierii au fost primii care au organizat *guilde* de zidari la Londra. Aceste *guilde* sunt *corporații monastice* devenite *confrerii* ca urmare a construcției de catedrale.

— În legile lui Solon sunt amintite niște colegii de lucrători numite *hatairii:* lucrătorii se numeau *dionysieni,* în amintirea preoților lui Dionysos, care ridicară primele construcții consacrate cultului acestui zeu.

— La Roma se spune că primele colegii au fost înființate sub regele legendar Numa Pompilius, după alții sub Servius Tullius.

— Creștinismul a adoptat, modificîndu-le, multe clădiri și cutume. Sf. Grigore spunea: „Purificați templele dar nu le distrugeți căci atît timp cît națiunea va vedea subzistînd vechile ei locuri de rugăciune ea va veni aici din obișnuință și îi veți cîștiga mai ușor la cultul adevăratului Dumnezeu".

— Templierii au răspîndit arta romană în arhitectură și tot ei au ajutat la nașterea artei gotice.

— Proprietățile și drepturile templierilor au trecut asupra ordinului Ospitalierilor. Templierii au fost obligați să-și părăsească rasele religioase și să-și cîștige existența ca războinici sau scutieri, fie ca arhitecți, constructori, meșteri, artizani.

— *Companionajul* — numele e dat ca derivînd de la *compas* sau de la *cum panis;* mai puțin probabil e că vine de la *mesele comune* pe care le luau periodic împreună.

— Manes s-a născut la 14 aprilie 216 într-un oraș din Babylonia, fiul lui Ptek și al lui Miriam, și a murit la 26 februarie 277, după o agonie de 26 de zile (a fost jupuit). De aici *doctrina manicheenilor;* Sfîntul Augustin a fost mult timp *manicheean.*

— După *manicheeni,* Adam și Eva s-au născut fiindcă doi demoni s-au cuplat; de aici dorința de a se uni a oamenilor.

Despre Cathari și Albigensi

— Principii: viața e o încercare, e infernul terestru; omul are trei naturi: corp, suflet și spirit; e respins jurămîntul, crucea și *Vechiul Testament.* Ei credeau în vieți succesive, nu mîncau animale, ouă, aleșii erau abstinenți sexuali; dovedeau curaj în fața morții și nu ezitau să se arunce în flăcări, precum budhiștii. Nu recunoșteau căsătoria, practicau confesiunea publică. *Aleșii* sau *Perfecții* purtau *vestmînt negru.* Erau numiți și *Albigensi,* nu se știe de ce, poate fiindcă la Albi erau trei biserici cathare.

— Sfîntul Bernard de Clairvaux a dat primul alarma împotriva acestor eretici. Papa Innocent al III-lea a trimis emisari să-i convertească și apoi a organizat o cruciadă împotriva lor, o armată de 300.000 de oameni condusă de episcopul Amalric. Papa le-a dat dinainte iertarea pentru orice crimă pe care ar comite-o în executarea misiunii. Orașul Bezieres a fost trecut prin sabie. Rînd pe rînd au căzut castelele întărite ale catharilor; aceștia se aruncau în foc cîntînd pentru a nu-și renega credința. Ultimele rezistențe au fost castelul Montsegur și în regiunea Feneuilledes. La Montsegur se găsea tezaurul bisericilor cathare. În 1243 Montsegur fu atacat de o armată de 10.000 de oameni sub comanda lui Hugues des Arcis; asediul dură șase luni. Conducătorii catharilor evacuară tezaurul, ascun-

zîndu-l într-o grotă; patru profeți evadară cu cărțile sfinte ale catharilor; la 16 martie 1244 catharii s-au aruncat singuri în rug împreună cu șeful lor Bertrand Marti.

— În ruinele de la Montsegur, cercetătorii moderni au descoperit insigne referitoare la simbolismul solar, proprii doctrinei manicheene. Inchiziția nu a avut informații despre aceasta, deoarece catharii nu au fost judecați, ci au fost arși fără multă vorbă.

— Biserica l-a descurajat și pe Descartes în încercarea de a-și publica *Tratatul lumii.*

— În Evul Mediu, în Germania, oamenii se revoltau împotriva vinderii de indulgențe. Prețurile erau foarte ridicate ; numai bogații aveau acces în Paradis.

— Pescuitul miraculos din lacul Ghenizareth a fost reeditat în 1955 de M. Foex, înarmat cu un scafandru și cu o arbaletă ; el a găsit un curent cald care atrăgea peștii din cauză că acest loc planctonul era foarte bogat ; rezultă că Iisus cunoștea locul și era un bun pescar.

— În 1867, Raspail publica în *Almanahul anului* știrea că din Voltaire și din Rousseau nu a rămas decît amintirea în cavourile Pantheonului, fiindcă bigoții catolici, mînați de furia lor religioasă, au furat noaptea rămășițele pămîntești ale celor doi mari oameni și le-au îngropat pe malul rîului, la Ivry ; Franța cunoaște aceasta și ea n-a făcut nimic pentru a repara infamia, mergînd să caute osemintele lui Voltaire și Rousseau. În 1897, după 30 de ani, o comisie a fost însărcinată să cerceteze cazul, sub conducerea lui Berthelot ; acesta a deschis cosciugul și a spus : „Voltaire e prezent". Un altul a adăugat : „Îi recunosc surîsul său hidos". La fel s-a procedat și cu Rousseau ; nu s-a trecut la identificarea scheletelor de către un antropolog, s-a acționat cu ușurință și nepăsare. (Destinul unui Nimeni de a muri asasinat pentru a fi îngropat în Pantheon, în locul unui mare om ale cărui oseminte sunt aruncate din răzbunare... — N.)

— *Gérard de Nerval,* pe adevăratul nume Gérard Lebrunie, s-a născut la Paris în 1808 ; îndrăgostit de artista Jeny Colon ; amor ciudat și mistic, deoarece el nu avea comerț cu femeile — ea era soția-mamă mistică ; atunci cînd artista e gata să-i cedeze, el dă înapoi, pretinzînd că e un descendent din rasa blestemată a lui Cain. După moartea actriței vizitează Egiptul. Printre altele, scrie despre califul Hekem care voia să se căsătorească spiritual cu propria sa soră dar a fost ucis de dublul său. După fiecare criză de nebunie scria capodopere : *Sylvie ; Angelique ; les Filles du Feu ; Les Chimères ; Aurélia ;* el se consideră discipol al lui Pithagoras. În *Le Discours sacré* el scrie : vreau să cînt pentru cei ce pot înțelege. Îndepărtați-vă, profani (adică *Eskate bebelei* — lozinca pithagoricienilor, cu același sens — N.). Se îndrăgostește de o altă actriță : Pandora (androginul alchimiștilor se numea de asemenea Pandora) ; face încercări de dedublare, are credința în inexistența timpului și dorește să atingă prin moarte suprema inițiere, din care cauză se sinucide ritual ; e un act pregătit, prin care voia să dea libertate sufletului său captiv ! S-a spînzurat la intersecția celor două mari străzi ale orașului, de un felinar, în frac și cu joben.

— Adevăratul întemeietor al francmasoneriei speculative în Franța a fost André Michel de Ramsay,

cavaler-barem, născut în Scoția pe la 1686.

— *Deism* = credință în existența lui Dumnezeu și într-o religie naturală. Thomas Morus, Klark, Kant, Montesquieu, Voltaire, Rousseau.

— *Pyrrhonism* = *Pyrrhon,* sceptic grec, la 360 î.e.n., discipol al lui Democritos și influențat de asceții hinduși. Adepții duc o viață simplă și au o filosofie practică ; moderație în afecte, anularea tuturor pasiunilor, o viață de înțelepciune, — acestea sunt principiile pyrrhonismului.

— Ramsay, într-un discurs celebru, a făcut primul expozeu doctrinar al francmasoneriei franceze ; el evocă ideea unui singur stat format din republici și justifică de ce femeile trebue excluse din francmasonerie, deoarece ele sunt cauza distrugerii misterelor antice. Tot cu această ocazie ca și prin lucrarea *Les Voyages de Cyrus* el i-a îndemnat pe francmasoni să caute simbolul alegerii în cea mai adîncă antichitate și a deschis calea pentru înființarea multor grade în francmasoneri.

— Papa Clement al III-lea prin *bula Ineminenti* a excomunicat pe francmasoni, de teamă ca aceștia să nu susțină protestantismul. Însă această bulă nu a fost înzestrată cu titlu executoriu de către parlamentul francez.

— Soția lui Cagliostro se numea Lorenza Feliciani și era supranumită Regina din Saba.

— Experiențele lui Mesmer au fost infirmate de o comisie compusă din Guillotin, Franklin, Lavoisier și alții.

— Napoleon a început prin a adora Ființa supremă împreună cu clanul lui Robespierre ; în Egipt el s-a declarat musulman ; apoi l-a amenințat pe papă că se face protestant dacă nu-l încoronează la Nôtre-Dame (Papa Pius al VII-lea îi striga între patru ochi, pe italienește : tragediante, comediante !).

— Claude Adrien Helvetius, pe numele adevărat Jean Frederic Schweitzer — în lucrarea *Despre Spirit* face apologia sensualismului. El declară că a asistat la experiențele unui necunoscut care a fabricat aur de cea mai bună calitate din plumb.

— Lucrarea lui *Despre Spirit* ca și lucrarea lui Voltaire : *Fecioara* erau căutate de poliție pentru a fi confiscate. Un comisar raporta : „respectuos vă comunic că în tot cantonul nu am găsit nici spirit nici fecioare".

— Din biografia marelui Benjamin Franklin reiese că el a inventat paratrăznetul. A scris o carte al cărei titlu arată profunzimea gîndirii lui : *Reflexii asupra prieteniilor feminine și căsătoria.* A condus o gazetă în Pennsylvania. Kant spunea : „Franklin este un nou Prometeu fiindcă el a furat focul din cer. Lucrările sale au fost traduse în toate limbile importante" (adică despre paratrăznet și despre amicițiile feminine !). Drept recunoștință a fost chemat în Filadelfia ca să le reorganizeze acolo serviciul poștal ! Te umflă rîsul văzînd atîta impostură cu lustru ! A apărat interesele tinerei Americi în Franța. Nu iubea această țară înainte, dar atitudinea sa s-a schimbat văzînd cît de amabili s-au purtat cu el vameșii francezi, fiindcă nu i-au confiscat cele 2 duzini cu sticle de vin de Bordeaux pe care le aveau la ei (era cu un prieten). Începe să mă în-

tereseze această mască, fondul e ieftin. E de la sine înțeles că popularitatea lui se datorește faptului că era mason și că i-a mituit din gros pe francezi, în numele noii republici americane. A fost primit în Academia Franței cu titlul de asociat străin. I s-au tipărit cărțile : *Operele domnului Franklin,* doctor în drept. Alte două cărți : *Drumul bogățiilor* și *Sărmanul Richard* îl indică a fi un fel de moralist. Revine în Franța în calitate de reprezentant al Congresului american. În această calitate duce o intensă activitate diplomatică, dealtfel aprobată de regele Ludovic al XVI-lea. Îi determină pe francezi să declare război Angliei.

— Anglia a semnat pacea și a recunoscut independența Americii la 20 ianuarie 1783.

— Cerînd în căsătorie pe doamna Helvetius, care avea șaizeci de ani, aceasta i-a răspuns că acceptă să-i fie soție atunci cînd amîndoi vor fi în paradis ; pînă atunci rămîne credincioasă memoriei soțului său. (De fapt se pare că avea un sigisbeu foarte tînăr și vînjos).

— E numit marele savant, dar nu a descoperit decît paratrăznetul !

— În 1791 emigranții francezi cu armata ducelui de Brunswik se pregăteau să atace Parisul. La Fayette e printre generalii care urmau să apere orașul. Numai Robespierre se opunea nevoind ca generalii foști ai regelui să obțină victoria, temîndu-se de restaurare.

— Danton și Mirabeau primeau bani de la rege.

— Cînd a presimțit că vor să-l aresteze, La Fayette a trecut la inamic întreg tezaurul, motivînd că dacă nu-l lua cu el l-ar fi luat alteţele lor regale.

— Camille Desmoulins trăia cu madame Duplessis și a fost foarte supărat cînd aceasta i-a refuzat mîna fiicei sale. A fost secretarul lui Danton.

— Fouquier Tinville, ros de datorii, a adresat regelui o piesă în versuri adulatorii, dar n-a primit nici un răspuns. Se îmbăta și colinda bordelurile stîrnind admirația prostituatelor pentru marile sale posibilități. Termină pe eșafod unde trimisese mii de oameni.

— Robespierre se numea Derobespierre, dar semna cu particula *de* separată pentru a trece drept nobil. Debutează ca avocat și poet tandru

Eugen Barbu

și delicat. Iubita respingîndu-l s-a aruncat în politică. Ea se numea Anaïs Deshorties.

— Danton a încasat de la rege 150.000 de ludovici de aur. Pentru a-l salva pe rege de la moarte, ambasada Spaniei i-a oferit lui Danton două milioane, dar el a cerut patru milioane.

— Oferta de mai sus i s-a făcut și lui Robespierre care avea tarife pentru astfel de servicii. El a cerut patru milioane în loc de două cîte îi oferea ambasadorul Mariei Thereza, împărăteasa Austriei, pentru capul Mariei Antoinette. La observația ambasadorului că două milioane e destul fiindcă nu e obligat să le împartă decît cu Couhton, fiindcă Saint Just nu ia bani, Robespierre i-a răspuns că teoretic suma va fi împărțită tot în trei, și în felul acesta dacă două milioane ar părea o corupție, patru milioane vor fi socotiți ca o tentație.

— Corsica, care aparținea republicei Genova, a fost vîndută lui Ludovic al XV-lea, pentru a termina cu revoltele și pentru a avea bani cu care să întrețină armata.

— Napoleon avea spirit destructor; dacă se așeza într-un scaun de valoare, sculptat, operă de artă, îi plăcea să-l scrijelească cu briceagul. El mutila sculpturile. Își lovea interlocutorii. Amanta lui se numea domnișoara Georges. Se spune că a avut mai multe crize epileptice. Tatăl lui era inteligent, dar lipsit de spirit moral. Napoleon a făcut metrese din toate surorile sale, dar se pare că acestea l-au provocat.

— La ordinul Directoratului, Napoleon a reprimat revolta contra revoluționarilor din 13 Vendemiaire, făcînd, se zice, 10.000 de victime.

— De la 27 mai la 30 iulie 1813 ghilotina a funcționat fără întrerupere omorînd bonapartiști; regaliștii au dezlănțuit teroarea albă.

— Masonii păstrează în ritualul lor și trecerea printr-o cavernă obscură — folosind astfel un străvechi mit al misterelor grecești.

— Turnul Babel — adică confuziune; mai tîrziu Nimrod a întemeiat Babylonul, adică înconjurat de confuziune.

— Masonii de rit Noachit nu suportă altă lumină la ședințele lor decît lumina lunii.

— Se spune că unul din constructorii turnului Babel s-a retras în Germania de astăzi unde și-a ridicat un templu triunghiular și un altar rugîndu-se lui Dumnezeu să-i ierte păcatul. În anul 553 s-a găsit într-o mină de sare, la cincisprezece coți adîncime, rămășițele unei construcții triunghiulare și o marmură albă scrisă în ebraică. De asemenea s-a găsit un mormînt de gresie și de piatră de agat pe care era epitaful următor: „Aici odihnesc rămășițele lui G.A. al nostru de la turnul Babel. Domnul a avut milă de el fiindcă el s-a umilit". (!!!)

— În 1848 socialiștii francezi au cerut ca drapelul Franței să fie de culoare roșie, precum drapelul celei de-a doua republici. Lamartine s-a opus și drapelul tricolor a fost menținut.

— Amorul la Dante este un amor inițiatic. *Divina Comedie* a fost scrisă după dezastrul templierilor; există în această lucrare trei călătorii care amintesc ritualul masonic: *Infernul* = pămîntul; *Purgatoriul* = încer-

carea aerului la masoni; iar la sfîrșit *inițierea*. Sunt trei cînturi = *trei grade* iar opera e compusă din 33 de cînturi. Fiecare parte se termină cu cuvîntul *Stele*. („Trei pași numai — spune Dante — și cobor"... pare a fi vorba de cei trei pași masonici.) Mai departe se regăsesc simboluri masonice și rozicruciene: *Crucea, Roza, Pelicanul;* în *Purgatoriu,* Dante cheamă răzbunarea împotriva lui Filip cel Frumos; el evocă pe templierii îmbrăcați în vestminte albe invitîndu-l în centrul unei flori paradisiace care e Roza.

— În 1738, 18 mai, papa Clement al XII-lea a excomunicat francmasoneria prin bula numită *In eminenti.*

Din: *La Dictature des puissances occultes* — de Leon de Poncins

— Lista celor 33 grade masonice ale ritului scoțian:

I. Grade simbolice

Prima clasă
1. *Ucenic*
2. *Companion*
3. *Maestru*

A doua clasă
4. *Maestru secret*
5. *Maestru perfect*
6. *Secretar intim*
7. *Polițai sau staroste și judecător*
8. *Intendent al clădirilor*

A treia clasă
9. *Maestru ales al celor nouă*
10. *Maestru ales al celor 15*
11. *Sublim cavaler ales*

A patra clasă
12. *Mare Maestru arhitect*
13. *Arc Regal*
14. *Mare Scoțian al Boltii sacre lui Jacques VI*

A cincea clasă
15. *Cavaler de Orient*
16. *Prinț de Ierusalim*
17. *Cavaler de Orient și Occident*
18. *Suveran prinț de Rose-Croix*

II. Grade filosofice

A șasea clasă
19. *Mare Pontif sau sublim scoțian*
20. *Venerabil mare Maestru al tuturor Lojilor*
21. *Noachit sau Cavaler Prusian*
22. *Arc Royal sau prinț de Liban*
23. *Șef al Tabernacolului*
24. *Prinț al Tabernacolului*
25. *Cavaler al șarpelui de aramă*
26. *Prinț de Mercy (al iertării)*
27. *Suveran comandor al Templului*

A șaptea clasă
28. *Cavaler al soarelui*
29 *Mare scoțian al sfîntului Andrei de Scoția*
30. *Mare ales Cavaler Kadosh*

Eugen Barbu

III. Grade administrative

A opta clasă

31. *Mare Inspector Inchizitor Comandor*
32. *Sublim prinț al Secretului Regal*
33. *Suveran Mare Inspector General*

— Ezoterismul studiază doctrinele tradiției primitive ale umanității, ale cărei învățăminte au fost păstrate de toate popoarele ca un depozit sfînt. Din multitudinea datelor comune, ideea unei tradiții primitive se impune, precum și cea a unei unități spirituale a umanității.

— Ocultismul trebue distins de metafizică și de ezoterism. El e o doctrină modernă născută în cursul secolului al XIX-lea și elaborat de Papus, Eliphas Levi și de Teosofi. În ocultism se găsesc reunite lucruri disparate ca : fenomene metafizice, spiritism, magie, astrologie, medicină hermetică, kabbală, ezoterism al numerelor, exegeză mistică, plus reflexii contra catolicismului. (Dar Eliphas Levi nu cîrtește contra catolicismului, ba chiar justifică Inchiziția.)

— Ocultismul este o caricatură a ezoterismului. Sub influența teozofiei s-a asociat la el viziunea unor biblioteci ascunse în cavernele Himalaiei. Ocultiștii se pretind moștenitorii unor tradiții vechi egiptene, rozicruciene, templiere, sau a unor cunoștințe ascunse, profesate de Krișna, Zoroastru, Moise, Christ, Pitagora.

— Se încearcă o satanizare a laturilor obscure ale cunoașterii.

— Teosofi și Iluminați din sec. al XVIII-lea : Jacques Boehme, Svedenborg, Martines de Pasqualis, Cagliostro, Contele de Saint-Germain.

— Idei comunitare aveau toate sectele rusești : Molokani, Dubori, Klisti care propovăduiau comunitatea femeilor, Rascolnici ; ei au fost

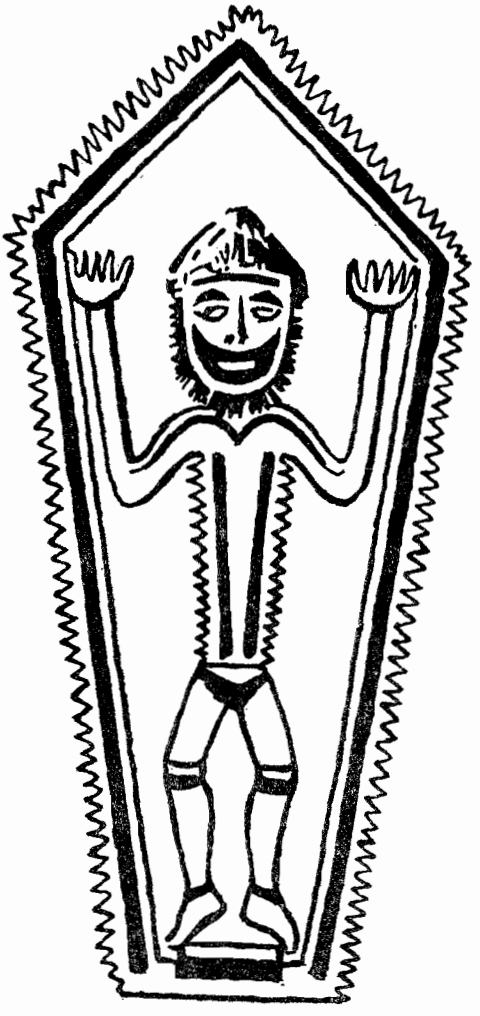

activi în timpul Revoluției, sprijinind-o.

— Istoricește se poate afirma că francmasoneria datează din 1717 cînd James Anderson a unit lojile răzlețe și a redactat *constituția masonică*.

— Teorii cu privire la origina francmasoneriei:

1. Origine păgînă = din vechile mistere ale Greciei și Egiptului.

2. Origine templieră = templierii au continuat să existe în secret.

3. Origine rozicruciană.

4. Origine corporatistă = din confreriile masonice ale evului mediu.

5. Origine stuartistă = creată de prințul Carol Stuart, scop politic.

6. Origine deistă = din școala engleză deistă a lui John Tolland.

7. Origine protestantă = internațională calvinistă și puritană.

8. Origine ocultistă = inspirată din ocultiști și Kabbala evreiască.

9. Origine evreiască = în scopul dominației mondiale.

— Stawiski a estorcat sute de milioane de franci de la Creditul din Bayonne. El plătea notele croitorilor unora dintre deputați, dăduse un cec de 500.000 franci unui magistrat drept mită, finanțase campania partidului radical în alegeri; fusese de 19 ori inculpat sau condamnat și apoi achitat. Avea complicitatea poliției și a guvernului; de asemenea a masonilor. Președintele consiliului de miniștri, mason de gradul 32: Chautemps, cumnatul său Pressard, procurorul republicii, francmason — destituit după acest scandal, și ministrul justiției Delimier, de asemenea mason, au fost compromiși în această afacere. La încercările guvernului de a mușamaliza afacerea s-au produs violente manifestări de stradă, reprimate cu violență de poliție. Se întîmplă sinuciderea lui Stawiski sau asasinarea lui, martori fiind reprezentanți ai poliției și un amic de-al lui Stawiski, vechi client al poliției și informator. Guvernul e acuzat public de omorîrea martorului compromițător. Chautemps era numit sinucigătorul; guvernul compus în majoritate din masoni proclama dorința de a face lumină, dar vinovații rămîneau mereu în posturi și documentele dispăreau. Pierzînd teren primul ministru nu salva situația decît făcînd în Cameră semnul masonic de ajutor. Victorios în parlament, guvernul trebui să lupte pe străzi; o imensă manifestație mătură Parisul; poliția atacă cu brutalitate; în cele din urmă guvernul fu nevoit să demisioneze, deși obținuse majoritatea în Cameră era răsturnat de opinia publică. O nouă echipă de francmasoni veni la guvern cu Daladier, francmason de frunte. Ei afirmau că vor acționa repede și decis. Începură să publice decretele, dar se văzu că nici una din persoanele implicate în afacere nu era pusă sub urmărire; cîțiva funcționari erau mutați, însă pentru avansare; prefectul poliției din Paris, complet nevinovat, era mutat fără explicații, un francmason îi succeda. Prefectul poliției care era numit Rezident general în Maroc, pentru a i se astupa gura, refuză postul într-o scrisoare publică; oameni politici onești și funcționari superiori se solidarizară, dîndu-și demisia. Înlocuirea prefectului de poliție se datora unei dispoziții de la Marele Orient. Alte manifestații mai violente urmară, fură mobilizate puternice forțe polițienești și militare,

se ridicară baricade, plutoane de cavalerie șarjară mulțimea, autobuze fură incendiate de manifestanți, delegații mulțimii pătrunseră în Cameră și cerură demisia guvernului ; unii deputați, de stînga, propuneau să se întrebuințeze mitralierele și tancurile împotriva mulțimii; miniștrii la putere, în frunte cu Daladier intenționau să organizeze o lovitură de stat și să instaureze o dictatură masonică și militară ; sub presiunea mulțimii, guvernul demisionă; Republica era în pericol, fu chemat vechiul și bătrînul Președinte al Republicii, Doumergue, care făcu un guvern de unire națională ; avură loc manifestări fasciste, comuniste, masonice, mișcări de stradă și contramișcări. Magistratul care cunoștea cel mai bine afacerea Stawiski fu găsit tăiat de tren ; după ce fusese anesteziat, el trebuia să depună a doua zi dimineață dosarul afacerii în mîinile Prezidentului Curții supreme de Casație. Furia mulțimii crescu Marele Orient și Marea Lojă masonică își transportă arhivele la Bruxelles și își reduse activitatea. Ei dădură consemne secrete. Cu timpul afacerea se potoli. Între timp autoritățile militare arestară pentru spionaj pe un fost colonel mason, care ataca armata prin ziare și era președintele comisiei masonice pentru dezarmare. O diversiune ? Forțele oculte lucrau fără oboseală, scrisorile oficiale și cele particulare ale celor care se ocupau de afacerea Stawiski erau desfăcute și lipite la loc.

— Infailibilitatea papală este o erezie.

Gimnopediile lui Erik Satie, prietenul lui Debussy, pianistul, *săracul* său...

Valéry : Poezia este o artă profund sceptică. Spiritul și gemetele elementare n-au ce căuta în poezie cîtă vreme nu au devenit figuri spirituale.

Spermatozoidul este banditul în stare pură (C).

Rilke : Eu nu am organ pentru Goethe.

Pentru *Ion Valahul* în *Princepele,* discuția cu monarhul se citează din *Politica* lui Aristotel : Tirania este o monarhie în folosul monarhului, oligarhia în interesul bogaților, iar demagogia în interesul săracilor. Nici una nu are în vedere binele obștesc (o poate spune cinic chiar Princepele). Binele în politică e justiția (din aceeași sursă).

Fără slugi ce fel de domn te mai chemi ? (Neagoe Basarab).

Cuvințele : țăranul își face slujbă credincioasă. Vom sta lîngă Domnul nostru pînă în ruptul capetelor noastre (un țăran) ; un suflet și un sfat ; voi fi dator să vă bat cu foc. Nu voi lăsa pieirea omului meu bun ; nimenea pe omul drept să nu-l bîntuiască ! Cine ne arată slujbă credincioasă ; i-am dat șapte sate pentru hrană ; dacă ședzi la masă nu este lege să judeci, nice să dăruiești (Ioan,

Principelui) ; la beție nici să dăruiești, nici să urgisești !

Ca *drept medieval* : domnul posedă, după Dreptul feudal, un *Dominium eminens* (asupra întregului pămînt). Feudalii erau vasalii săi, îi datorau credință în schimbul confirmării *dominiumului utile* (stăpînirea de fapt a pămîntului).

— Exista *darea calului* către domn cînd se vindea pămîntul.

— Supușii în *Dreptul feudal* prestau slujba militară, dădeau sfaturi, ascultau, garantau pentru domn *(Concilium et auxilium)* (sfat și ajutor) Domnul datora supușilor hrană și milă *(defensio et favor)*.

— Ce posedă domnul : ocnele, dijma, birurile (pe mine, sare, aramă, păcură) ; locuitorii fac transporturi, taie lemne, lucrează la iazuri, la mori, cosesc, fac de strajă. Alte datorii ale locuitorilor : *gălețile de grîu, darea de orz* și *de ovăz*.

— *Rînduiala găleții* era de pe vremea lui Brîncoveanu (se ia în bani grîul pentru *jignița domnului*).

— Domeniile mînăstirești nu au *datoria fînului și a cosirii*.

— *Oieritul (stînitul* și *goștina),* peștele din apele de munte, turmele transhumate (taxe pe ele). *Vama* (*decima* sau *dijma de oi)* din Cantemir se trag. *Zeciuiala la porci, albinăritul, dijma de brînză, vinăriciul, perperitul* (impozit la vinderea vinului, peștelui, grîului și orzului), *cămana* pe ceara de albine (se cerea celor cu crîșme, cojocării, măcelării), *sulgiul pentru oaste, zeciuiala la pește* (vama la pește), *catastiful de cisle* (impozite), *găleata de judecie* (ca să devii om liber) astea ar fi fost impozitele. Mai erau *dajdiile, fumăritul și căldăritul, birul breslelor, birul drept, birul îndoit, ruptoarea birurilor, sataralele și mîncăturile* (pe mahalalele de oraș), *birul pe șoimi, rînduiala cailor,* a *fînului,* a *găleții,* a *mierii, nartul* (cantitatea de lucru pe o zi) ; la 1766, *sigilarea cepurilor, un pom din zece.*

— Existau *schelele trecătoare* tot pentru impozite.

— Aga lua 70 de parale de la fiecare cuptor de pîine. Moșierii luau cîte o para de vită în bîlciuri.

— Slujbele se vindeau și se cumpărau.

— Închisoarea grosului.

— A avea *scopos.*

— Mîna cea tineră și supusă putrezirii.

Sufletul meu este un cîmp de manevre. Efortul virtuților și al viciilor. Istoria trecutului este istoria tuturor adevărurilor pe care le-a eliberat (Gide).

Florența în rivalitate cu Pisa. Gonfalonierul Soderini vrea să abată Arnul și să-l facă să se verse într-un lac lîngă Livorno pentru ca Pisa să rămînă pe uscat, fără să comunice cu marea. Era o operă hidraulică costisitoare în care poporul vedea un *ghiribizzo.* Se aduc muncitori, se sapă canale, dar totul e zadarnic (pentru lucrarea hidraulică din *Principele,* Antoniade : *Machiavelli*).

Genialul condottier Gaston de Foix, frumos ca un arhanghel, strateg crud, fără milă.

Barbette — văl de doliu care se fixează în jurul bărbiei și ajunge pînă jos (în Evul Mediu)...

Verdele a rămas pînă în sec. al XIX-lea culoarea consacrată a patului burghez, care în sec. al XV-lea era prerogativa reginei Franței și a principeselor, camera de lăuză a reginei Franței e tapisată cu mătase verde. Mai înainte se purtase albul.

Ca mobilă (în Evul Mediu) *dressoir* (comodă).

Chambre de parement (camera de ceremonii).

Aluzie la amiciția Principelui cu Messerul : *mignonul suveranului,* o instituție consacrată — băiatul suveranului. *„S'y n'a dame ne mignon !"* zice Chastellain (n-are doamnă, nici mignon). Se spune, totuși, că nu avea nimic de sodomie această legătură (Huizinga), dacă excludem legătura dintre Richard al II-lea al Angliei cu Robert de Verre. Soțiile suveranilor au o *mignonne* care se îmbracă la fel cu ele.

Istoria plagiatului : Antichitatea creștină cunoaște o operă, *Pastorul lui Hermes,* foarte discutată pe atunci și foarte diferit apreciată. Asemenea *Scrisorii lui pseudo-Barabas, Păstorul lui Hermes* se află în unele manuscrise ale cărților *Noului Testament* la sfîrșitul *Codicelui Sinaitic.*

Păstorul lui Hermes cuprinde instrucțiuni asupra nevoii și eficacității penitenței. De fapt lucrarea are trei părți : *Vedeniile, Poruncile* și *Asemănările. Vedeniile,* în număr de cinci, sunt o introducere la celelalte două părți, iar personajul principal, afară de cel al lui Hermes este o femeie bătrînă căreia autorul i se adresează cu formula de *Doamnă* și care reprezintă *Biserica... (Patrologia).*

Chesarie Daponte (1648—1704) are o existență zbuciumată. Între altele stă în temnița de la *Muhzur aga* în 1747, după o reîntoarcere în Valahia trăiește la *Xiropotam* (o mînăstire la Dafne, lîngă limanul Sfîntului Munte), se reîntoarce în Moldova și Muntenia. Afară de Catalogul lui, mai există Scrierile lui *Niculai Chiparisa,* ale *profesorului Teodor,* ale lui *Petru Depasta Peloponesianul.*

Dar să-i luăm pe rînd :

Cuvintele din *Chesarie Daponte :* acesta a găsit împărăția mult destrăbălată ; a aruncat un tun asupra bastardei generalului ; *Disul Marcul* a făcut și altă ispravă ; cercetare despre Vlaho-Bogdania ; a spînzurat pe Partenachi Hiul, patriarh ecumenic în ziua de Sf. Lazăr, care a fost bărbat înțelept ; i-a fost găsit vină pentru un călugăr ce s-a dus la Moscova cu pantahuza pentru milă ; a spus rușine ; a fost ascuns ca la 5 ani de frică ; părintele lui, blănar, profesor spiritual, teolog și om foarte înțelept, știa elinește, latinește, arăbește și persicește ; știindu-l iubitor de argint, l-a pus în fiare ; a scris mectupi la vizir ; a ieșit Vasilie Vodă din Șapte Gulade ; a murit la Bender ; pînă să se facă alt domn în locul

său ; să-l îmbrace cu cavadi ; ne asemenea acest Vizirazemi cu cel dintîi ; era acest Ahmet Paşa ne asemenea în toate ; iar părintele său (era) versător de sînge şi răpitor ; după ce s-a terminat pacea cu nemţii, l-a somat împărăţia să vie la Adrianopole cu boerii săi să facă mucarer (înnoire) ; a scăpat pentru că a luat mai înainte ştiinţă ; punerea în fiare a lui Duca Vodă ; i-a hărăzit viaţa sa şi l-a ertat ; prea sînţitul Gherasim ; rebelia lui Petriceicu Vodă ; sfărmarea şi învingerea turcilor ; i-a dat firman să-şi deschidă casa. Nume : Panaghiotache : om foarte învăţat în limba elenă, în latineşte, al doilea Cicerone, de asemenea în arabiceşte şi persiceşte foarte perfect, fiul lui Neculai Mavrocordat, boer nobil şi cel întîi în Chio şi al mumei doamnei Ruxandra ; terminînd toată filosofia şi ştiinţa medicală s-a făcut desăvîrşit ; a făcut şi o carte minunată despre circulaţia sîngelui ; învingerea Blonzilor (ruşilor) a pregătit armată deajunsă castrul Cehrin ; făcînd turcii iureş (năvală) ; pe acest Ienache cînd s-a înfuriat Imperatul contra lui Mihai Vodă pentru răzvrătirea lui a ordonat să-l preumble împreună cu alţi capi-chihai ai lui din piaţa Ghel Mumia şi să-l decapiteze ; Celebi Cantacuzin, boer bogat şi vestit, care locuia în Amhial şi era atît de bogat încît ţiftilicurile şi proprietăţile lui ajungeau pînă la Dunăre şi multe agale cirachi ; o corabie cu orz şi unt de ajuns; la începutul primăverei s-a trimis ordin la amîndoi domnii şi lui Şerban Cantacuzen al Valahiei şi lui Duca Vodă al Moldovei ca să se ducă şi să zidească castrul Dogan care după ce l-a terminat s-a înturnat toamna ; trăgînd în gazdă la Seson ; spînzurat în piaţa ocnei ; a început să-l viclenească ; făcînd după obicei mari veselii, cu atîta pompă după obicei cînd au ieşit cu sîntele i se părea că arhiereii şi preoţii merg de o palmă mai sus de pămînt şi atîta s-a cuprins de umilinţă şi a venit la atîta religiozitate încît ieşind afară a început să predice credinţa ortodoxă efendiilor ; şi îndată l-a trimis la At-maidani şi l-a ucis cu pietre după legea lor ; armatele niciodată să nu şadă trîndave ; s-au săturat şi turcii şi tătarii de jafuri şi sclaviri ; să lovească cu lagumii şi cu tunuri ; aruncînd cumbarade ; împăratul luînd ştiinţă a început să dea război ; Adrianopole arpalic ; cheltuieli la sefer şi ziametul ; Mustafa Paşa Chipruloglu fiind om înţelept şi cugetător ; mulţimea zorbagiilor ; multă mulţime pierdută cu nedreptul ; *miri-mali* (tezaurul public); *magurii* (monede din piele) *tzardiile* (corturile) *donamna* (veselie) *galunii* (corăbii) *magune* (bărci cu lopeţi), *ţefticlicul* (proprietate) *musdem* (veste bună).

Giuliano de Medici către cardinalul Bibbiena la Veneţia : „Cetăţeni maligni vor să-mi facă violenţă mie şi lucrurilor noastre".

Păduchii închisorilor florentine, mari şi graşi cît nişte fluturi (*Sonetele* lui Machiavelli).

Prima mişcare faţă de oameni la Conducători trebue să fie neîncrederea, cum spun grecii : *mimmeso apistein* (poate spune Messerul Principelui, citîndu-l pe Machiavelli).

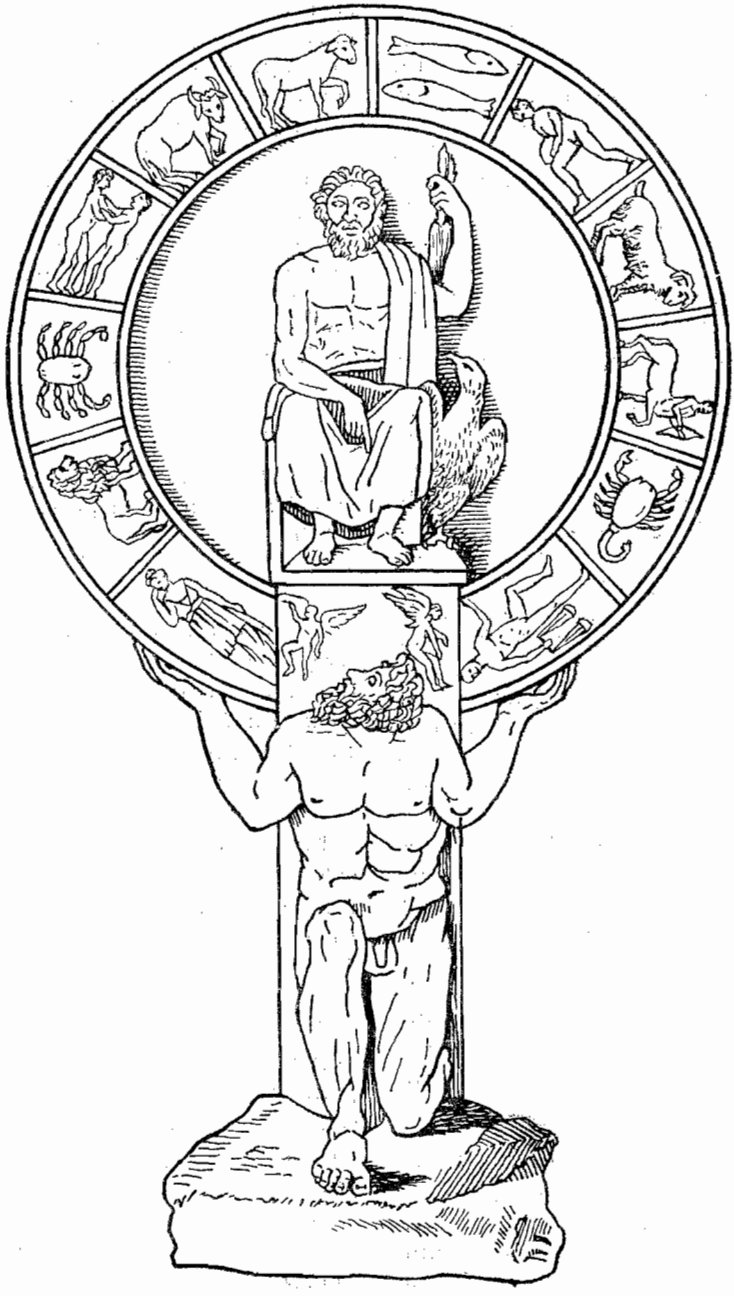

Jurnal de la Poiana

Ceea ce credeam că este un refugiu devine un fel de povară pe care nu știu cum o voi descurca. La un an de cînd mă aflam aici a venit primul nebun cu un sac de manuscrise. Era un autor local de genul celui din satul Lumina care-mi scrie de mai bine de doi ani aceleași lucruri. Fusese respins de editori și spera la o protecție. L-am expediat repede spre dezamăgirea lui. Brutalitatea mi-a prins bine, nu a mai apărut. Pe urmă unul cu un aer de bucureștean m-a atacat la *Alimentara* vara asta : vrea să-mi prezinte pe nevastă-sa *care dă examen cu mine* (cu opera mea, vrea să zică). Am fugit rapid peste *drum*. În sfîrșit micile curvulițe din localitate care sub pretextul autografelor se fac spre vilă cîte două, nu singure, neuitînd să lase să se înțeleagă că ar veni cîte una dacă le-aș întinde o mînă. Sunt lamentabile, nu au citit *nimic*, știu titluri cu discuri și cîntece de la radio pe dinafară în englezește deși habar nu au de limba asta, dar pentru a părea culte au silabisit cum au putut titlurile și le citează. Mai sunt vecinii care cer fiecare din familie cîte un împrumut. Cîteva sute, pînă în o *mie* de lei, și uită să-i mai dea înapoi, pe urmă nici nu se mai uită la *tine*, nu mai dau bună ziua pentru că se rușinează, dar încet, încet te urăsc pentru că au să-ți dea ceva, că-ți sunt datori. Ciudatul om simplu pe care-l credeam dominat de cinste și bun-simț se dovedește numai un vînător la pîndă : știe cînd ai chef și ești bun, cînd te poate ataca bine cu sumele cerute și cînd nu are șanse. Pînă și Gică mi se pare un animal suspect. Se lingușește față de cei de la care speră mîngîieri, dar mai ales un oscior. Latră pe poștaș care e laș și fricos, dar care aduce bani, în schimb noaptea regizorul G. poate intra ca la el acasă fără ca cîinele să scoată un hămăit. De unde, ca pesimist înveterat, constat că nu am amici, că nu am *cîini* buni și iubite credincioase. (Asta cel puțin știam de multă vreme, nu trebuia să vin pînă aici.)

Păcatul e mai ales rău prin oroarea sau dragostea de el pe care ne-o lasă (Gide).

Această formă de indispoziție cînd încerci să-ți *imaginezi* viața cotidiană a marilor spirite. Spre ora două după-masă ce putea oare să facă Socrate ? (C).

Muzica este făcută pentru ceea ce este inexprimabil. Ea caută cu umilință să facă plăcere (dintr-o biografie a lui Debussy).

T. S. Eliot care vorbește despre depersonalizarea subiectului poetic prin care activitatea acestuia se aseamănă cu știința. Introspecția nu trebue să se oprească la inimă ci să pătrundă la scoarța cerebrală și în sistemul nervos. Vorbește cu alte cuvinte despre structurile sonore ale poeziei...

Eugen Barbu

Valéry : Îndoiala duce către formă.

Sugestii pentru *Princepele* venite din Antoniade *(Machiavelli)*:

— Megalomania curților spaniole, teatralitatea lor ; tiranul căruia *îi trebue* poetul, învățatul, instructorul pentru copii. E *omul militar* care se amuză brutal, care nu stimează pe artist, dar are nevoie de el. Ce face un princepe valah într-o țară nesigură, lipsită de civilizație ? Unde e monumentul care să-l intrige ? Dante în *Convivio* privește noblețea independent de origine, atribuindu-i aptitudini pentru superioritatea morală și intelectuală. În dialogul *De nobilitate* al lui Poggio, nobilul e omul remarcabil. Nu nașterea dă noblețea ci faptele și meritele (asta l-ar putea obseda pe Petru care va apare în *Săptămîna Nebunilor*, cu gîndurile lui de noblețe de Timișoara). Noblețea lenește napolitană (după Poggio). Un boer poate invoca faptul că la Veneția, Genova, Florența, nobilii fac afaceri, poate aduna vite sau are mine de sare. *Curți* : cea a lui Ludovico Moro, ilustrată de soția lui Beatrice d'Este. Curtea de la Mantova unde briau Isabella Urbino, Elisabeta Gonzaga ori Emilia Pia. Cartea cea mai potrivită pentru toate acestea rămîne *Curteanul* lui Castiglione (Viața principilor, a artiștilor și gentilomilor) ca literatură cinquecantescă. Aretino care și-a bătut joc cu vervă de decăderea intelectualilor. Secretarul (messer). Cuvinte : *o noapte parfumată*. Alte fraze : *aștept ultima trîmbiță în mormînt mic ; a vedea cu un ochi metafizic ;* canalia se numea pe vremea aceea (e vorba de Malatesta) *rex proditorum ;* un *bellissimo inganno* fusese uciderea condotierilor de către Cesare Borgia la *Sinigaglia*, descrisă de Machiavelli.

— *Ocupațiile curteanului*, după Castiglione : călăria, mînuirea armelor, giostre, tornade. Un nume : Pietro Bembo, un Petrarca al sec. al XVI-lea. Acesta îi închină Lucreției Borgia faimoasele *gli Asolani* care sunt *trattato d'amore* în formă de dialog.

— A merge la Carnavalul de la Urbino înseamnă *a te deda la cinstitele îndeletniciri.*

— *Daruri între suverani :* cai de rasă, cîini și șoimi de vînătoare.

— Papa Iuliu al II-lea, bătrîn, asediind Mirandola, unde are amici în sloată și zăpadă, scrie o *Odă* în latinește : *Prosopopeia Ludovici Pici Mirandulani.*

— Princepele ar putea dori niscai *intermezzi* (danțuri, balete, *moresche*), tablouri și alegorii. Baldasare a povestit astfel de serbări.

— A mînca *panem doloris.*

— Portretul curteanului după Castiglione : să se nască nobil *(di generosa famiglia)*, să fie plăcut la înfățișare *(bella forma) (di volto e di persona)*, să fie viril, nu efeminat, să fugă de a fi *lepici lascive e disoneste femine del mondo.* El va fi tratat dacă e așa ca *publiche metetrici* și izgonit de la curțile marilor seniori. *Sporturile* pe care le face cavalerul : să mînuiască armele, să nu fie nici mare, nici mic, ci agil, să se lupte pe cal și pe jos, să fie călăreț, lăncier, sulițaș, să vîneze, să înoate, să arunce greutăți, să joace tenisul vremii : *il giuoco di palla ;* să aibă grație, nu afectare, ceva mai mult

decît neglijență, mai puțin decît dispreț, adevărata lui podoabă sunt literele, nu ca francezii care strîmbau din nas cînd auzeau cuvîntul *clerc*, cărturarii fiind pentru ei oameni *vilisimi*. Muzica e absolut necesară ca și pictura, sculptura, versul. Favorurile se merită, nu se cerșesc. Curteanul nu e lingușitor. Bibbiena luînd modelul lui Cicero din *De Oratore* atribuie comicul unei diformități, ivirii a ceva neașteptat, dar fără gravitate (reluată ideea de Bergson în *Rîsul*). Glumele după el sunt astfel catalogate : glumele pur și simplu *(facezie)*, anecdote, cuvinte de spirit *(detti* sau *arguzie)*, jocuri de cuvinte sau scurte replici spirituale, apoi *burlele (le burle)*, farse, păcăleli. Trebue să te ferești de *securilitate* și de *obscenitate*, să nu fii spiritual cu orice preț, nu prea mușcător, să nu împungi cu ură, să nu te legi de sus-puși și de inferiori, să nu ofensezi pe cei ce au voit să te atingă. Mai ales să nu te atingi de onoarea femeilor. Portretul femeii de la curte, *Donna di palazzo*, descris în a treia conversație de către Giuliano de Medici, Magnificul : să fie de neam bun, cinstită, fără mîndrie, fără invidie, afabilă, să vorbească plăcut despre orice și oricine, nu prea liberă în purtări, nici la vorbă, dar nici austeră, să nu fie afectată, să fie frumoasă, prudentă, să nu lase prilej de bîrfeală, să nu iște bănuiala. I se potrivește nu atît virilitatea cît la *dolcezza*, frăgezimea, delicatețea. Nu se dedă la jocuri violente, trebue să aibă *molle delicatura*, nu dansează cu mișcări vii, o vedeți bătînd toba sau sunînd din trîmbiță ? Pictează, face muzică, conversează. E de o discretă modestie.

— Egalitatea femeii este un vechi subiect al Renașterii.

— Elogiul Magnificului : curteanul trebue să facă o curte discretă, să nu se laude, *servire*, atît ! Messer Ottaviano ar putea profesa vechea idee a doctrinei socratice după care toate relele nasc din ignoranță ; înțelepciunea, sapiența, e o cunoștință exactă a lucrurilor, virtutea deci poate fi învățată.

Principele bun al lui Fregoso : bunul monarh nu seamănă întru nimic cu tiranul. Nu trebue să poată tot ce vrea căci e pericol să vrea și ce nu trebue. El nu seamănă cu principele lui Machiavelli. Acesta îl zugrăvea *dictante mundo*.

— *Amorul* în *Improvizațiile* lui Bembo : Amorul e dorința de a te bucura de frumusețe. Spre posesiunea fizică tinde partea de jos a sufletului. Amorul dus de această *virtù apperitiva* nu e decît înșelăciune. Trebue tins spre frumusețea morală : *la bellezza dell'anima*.

— *Il Cortegiano* apăruse în aprilie 1528, sub îngrijirea lui Aldo Manuzio la Venezia. A fost îngrijit de umanistul Giovanni Battista Ramusio, secretar al Signoriei Venețiene. Un exemplar din primele 50 îl posedau moștenitorii Leonorei de Urbino.

— Individul ca descoperire a Renașterii.

— Principele lui Machiavelli dorește să stea deasupra binelui și răului.

— Formulă : *Magneficiența Voastră*.

— Se cumpăra un secretar pentru obținerea *cedolei segreta*, — acea

lieta spensieratezza (facultatea de a nu întîrzia asupra necazului și durerii.

— Cum cînta Magnificul Lorenzo : *chi vuol esser lieta sia di doman non c'è certezza.*

— A scrie pentru a te ușura, *per isfogarsi,* cum zic italienii.

— Cartea *De re edificatoria* a lui Leon Battista Alberti.

— Colecția de marmore antice și pietre gravate.

— Se juca poema pastorală *Cefalo* a lui Niccolò de Correggio, Plaut și Terențiu.

— Princepelui i se poate aduce o copie după *La Madonna della Vittoria* a lui Andrea Mantegna, aflată la Louvre, tablou votiv, în care Iisus este adorat de un războinic îngenuncheat sub palma Fecioarei.

— Spectacole : versuri de Petrarca și Vergilius în acompaniament de lăută. Danț...

— Nunta Isabellei, marchiză de Mantova, cu Francesco Gonzaga (1490) ; se face o ceremonie fastuoasă, un bucentaur aurit, însoțit de corăbii duceau cortegiul seniorilor pe fluviul Po. S-au recitat poezii, erau tablouri feerice, curse, lupte, giostre, iluminații, baluri, carnaval, banchete, se trimitea argintăria.

— Vittorino da Feltre era helenist, latinist, a stat la curtea lui Gianfrancesco al II-lea.

— *Filelfo,* humanist care a fost dascăl al principilor de Gonzaga.

— Vittorino înființează *Casa Zoisa, Gioiosa, Casa veselă,* unde se preda latina, greaca, matematicile, logica, filozofia, cîntece, danțuri, sporturi după modelul antic. Acolo s-au găsit manuscrise miniate : *Eneida, Divina Commedia, Filocolo* a lui Boccaccio, *Decameronul* apărea în 1473 la Mantova.

— Morbo galico *(le mal napolitain, mal francese,* probabil *sifilisul*). Sufereau de el, Papi și Regi.

— Francesco Gonzaga era urît, bocciu, negroid, brutal, avea multe amante. Soția lui era Isabelle d'Este.

— Isabelle înconjurată de damigelle (dintr-o scrisoare).

— Novellierul Matteo Bandello venea la Mantova povestind novelele sale. Se făceau conversații cu răspunsuri mușcătoare : *motti e arguzie.*

— Mario Equicola din Ferraria, tip de literat, secretar al marchizei Isabelle, istoriograf al Mantovei, cu misiuni diplomatice...

— Alt intim al Gonzagilor, la Mantova, Calandra, scriitor de *tractate în limba vulgară* și de *poeme.*

— Pavide Ceresara compunea *Invențiunile, așezări pentru tablouri,* comandate de către Isabelle. Ceresara era și astrolog, necromant. A și ridicat un *palazzo del diavolo.*

— Teofilo Folengo, autorul faimosului *Maccaronea,* publicat sub pseudonimul *Merlin Cocaio :* comic de jargon, latino-plebeu.

— Se trimit în concursuri *proemii* (manuscrise) de *cărți,* pasquinate, lucruri vesele. La curtea Isabellei vine și Divinul Ariosto, împreună cu degustători de arhive și poligrafii. Se făceau *Pronosticuri.*

— Biblioteci celebre : *Marciana* din Veneția și *Bodleiana* de la Oxford. Cu *fonduri de Condices.*

— Titlu de manuscris : *Fabule despre paladini de Franza.*

— Cărți scrise cu literă măruntă, *cancellaresca pe carta pecora* (per-

gament). Hîrtia obișnuită se numea *carta bambagina.*

— Romanul spaniol *Tirante al Blanco* al lui Matorell.

— Existau mari scriitori *in volgare :* Dante, Petrarca, Boccaccio, Tibul, Properțiu, Catul, Juvenal, Persiu, *ligati ei miniati.*

— Cărți : *De bello judaico* de Josef Flaviu, *Biblia historiata, Breviare, Predicile* lui Savonarola.

— Într-o carte despre masoni : papagali mari cît ereții, roșii ca fazanii, aduși de Columb, marinarul din Savona în relatarea lui Giovanni dei Bardi Strozzi din Cadiz, la venirea lui Columb din America. Interioare cu tavane albastre, cu aur sculptat, bogate în frunze de acant, cu intarsituri în pereții de lemn, picturi, orașe fantastice, rebusuri, ornamente, note muzicale (vezi și Pallagonia văzută de Goethe).

— Un tablou (tot Antoniade) *Lupta virtuții contra viciilor* de Mantegna. Isabelle fusese pictată și de Leonardo da Vinci în jur de 1 500.

— Un doctor în *crisopeie* (știința de a fabrica aur din orice material).

— La Sfînta Sofia ! *Arborele vieții* înconjurat de arhonți, pe uriașa-i cupolă.

— Inventar de alhimist : călimari, nisiparnițe, pene, cărți de rugăciuni, magneți, bucăți de gips, și de fier, pietre filosofale, corali, porcelane, vase antice, mozaicuri de Tavalera, jardiniere pline de begonii, galerii, curți interioare, lanterne, măști, arbori ornamentali, lanterne venețiene, policandre, uleiuri camforate, clești, triunghiuri masonice, mistrii, imaginea Marelui Arhitect, dantele de Valenciennes, mascaroni, Coloanele Boaz și Jakin, Tabernacolul, șorțul de mason, lemn de mahon pentru ebeniști, simbolul lăncii și potirului, un clavicord, faianță, majolică, evocarea bancherilor Albani din Veneția (din Carpantier).

— Ceremonierul Burchard în vestitul său *Diarium* povestește *cina castanelor* dată de Cezar Borgia unde apar curtezanele numite *curialele.* Cele mai sărace se numeau *de la minor sorte, cortesane de lume, orda candela* (țineau lumina aprinsă la ferestre), *cortesane puttane.* Cele bogate : *le cortigiane oneste.* La Veneția, cum rezultă din *Diariile* timpului, erau numeroase. La pag. 300 în Antoniade există lista curtezanelor cîntate de poeți.

— *Monstri infelici.*

— Curtezanele erau obligate să poarte pe cap o bandă de aur sau de materie galbenă, distinctivă : *vălul galben.*

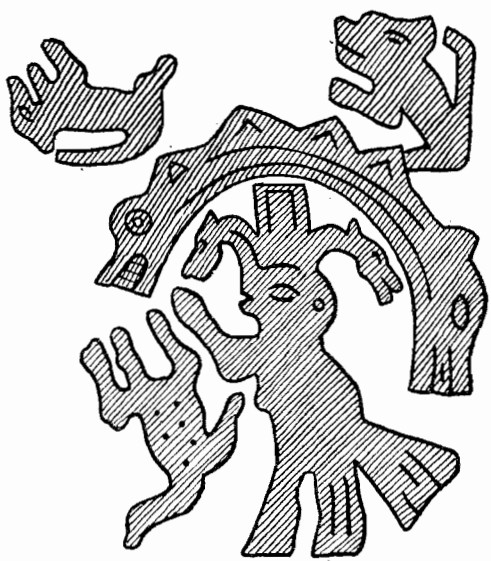

Din Foletul Novel al lui Ioan Românul despre Brîncoveanu :

— În mijlocul Parisului mai exista turnul ridicat în sec. XVI pentru Cosimo Ruggieri, astrologul Caterinei de Medicis.

— Ferdinand de Cordova, rivalul lui Pico Della Mirandola, avea 23 de ani, mînuia spada, cînta la toate instrumentele, vorbea toate limbile, e închis pentru erezie la Paris, în 1445.

— Carol al IV-lea, care a fundat Universitatea din Praga, după modelul celei din Paris, ca să asiste la disputele de la terminarea studiilor (bacalaureatul).

— Jean Marie Filelfe a susținut 32 de teze în fața Dogelui și Seniorieі la Veneția în 1460.

— Georgias de Leontium declara că e gata să trateze orice subiect despre care i se cere să-l susțină (toți aceștia pot fi invocați de Messer pentru a-și stabili o genealogie).

— Disputa lui Toma d'Aquino cu ereticii la *Sfîntul Sacrament la Vatican* (pictură de Rafael).

— Jerôme Balbi care a polemizat cu Fausto Andrelini, humanist certăreț.

— Pico Della Mirandola studiază în orașul Frata dînd peste *cărțile chaldeene* ale lui Esdras, de Zoroastru și Melchior ; *Oracolul Magilor* (cărți ale *Cabalei,* de fapt).

Cuvintele : a umbla cu marghiolii (șiretenii); Vasiliscul, animalul fabulos care ucide la distanță cu privirea (vezi *Fisiologul); Vizandia, Vizandul* pentru *Bizanț ; Vosforul* pentru *Bosfor* sau *Bogazul Mării Negre.*

Din *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie :*

— Plîngere asupra oaselor mamei sale... Să ai parte de Anania și Samfir, curvană de biserică. (Princepele, adaptat după Neagoe, despre Mînăstirea Curtea de Argeș). Morile de hîrtie de la apa Snagovului ; ascunsă sub o perdea de fățărie ; toate urile au pierit în brațele morții ; a izmenit și a pus jos obiceiuri mînăstirești ; trapeza mînăstirii ; peretele diaconic al altarului (unde stau diaconii).

Din Carpantier :

— Trandafirul galben, ca simbol al tăcerii la masoni, luat de la Egipteni și ajuns la rozicrucieni, Crucea făcută din trandafiri.

Brîncoveanu de Cantuniari (Brîncoveanu ca model posibil al Principelui, deși nu e fanariot) :

— Debutează printr-o otrăvire : a lui Șerban Cantacuzino, nu o face singur. E labil, se înțelege cu austriecii. Bălăceanu, rivalul său, e decapitat și purtat prin tîrg. În rivalitate cu Constantin Cantemir vrea Moldova. Spînzură și doi boieri : pe Preda Prescoveanul și pe Staicu care sunt duși cu alai la locul execuției.

Documentele brîncovenești de Iorga :

— Brîncoveanu în *groapa sîngelui* de la Cele 7 turnuri. Domnul poseda 20.000 de pungi a 500 lei fiecare ; a fost chinuit pînă a mărturisit locul averilor. Avea bani depuși

în băncile veneţiene. Multe moşii, a fost un mare exploatator al celor săraci.

Cartea despre fanarioţi :

— *Capitulaţiile* faţă de sultani, fanarioţii au desfiinţat armata naţională şi au angajat mercenari. Doreau să facă să dispară virtuţile militare ale naţiunii pentru a putea s-o subjuge mai uşor. Se făcea o deznaţionalizare prin spirit (vezi monologul *Principelui*). Limba greacă exista în şcoli şi în serviciul religios. Se jefuieşte bogata biserică română. A şasea parte a ţării era dăruită de mireni mînăstirilor greceşti. Grecul devenea român dacă lua de soţie o româncă. Decăderea statului prin corupţie : Corul linguşitorilor domnului ; Surzenia domnului la plîngerile boiereşti ; ridicarea din scaonul domnesc se făcea cu greutate, după un ceremonial umilitor pentru ceilalţi. Se băteau metanii la scaunul său. Cupiditatea domnului a cerut din partea fanarioţilor geniu fiscal. Se încasează taxe pentru rachiul prost numit *holercă.* Se ia mită, se face contrabandă, infracţiunea se acoperă cu bacşiş, se demonetizează banii, se iau bani pentru numirea arhimandriţilor. Citat : *Orice tiranie se sprijină pe o aristocraţie.* Un rol important în numirea Domnului îl are *chehaiaua* de la Stambul. Importanţa svonurilor despre persoanele în cauză şi a banilor de cumpărat urechile. Ca să ajungi era nevoie de notorietate, dar aceasta se fabrică. Exista o forţă ocultă în Stambul. Influenţa se obţinea prin neveste. Se defăimau cu înverşunare şi sistem cei ce erau rivali. Se afişau principii umanitare în timp ce se făceau cele mai mari felonii, sunt gata să ardă ce au lăudat (fanarioţii). Una spun, alta gîndesc. Fanariotul informează despre tot ce se petrece în Europa. Existau 144 de şcoli fanariote la Stambul. *Hospodarii* (domnii) erau depuşi. Firmanul de depunere este trimis prin curier secret Mitropolitului. Acesta îi anunţă pe boieri. Cînd se face o depunere, se face *cassa* Marelui Vistiernic. Domnitorul cînd aude că e destituit cere Marelui Vistiernic starea Vistieriei. Vodă trimite mandate pentru eliberarea banilor sameşilor de judeţe (ca să dea birurile, dar Marele Vistiernic are un semn secret pe aceste ordine şi banii nu se pot strînge) (înţelegere secretă cu sameşii). Un domn mazilit nu se mai poate întoarce la Stambul (??). În Stambul locuieşte numai Marele Vizir, cu trei tuiuri (ca Sultanul şi domnul). Chiar Capudan Paşa stă la Arsenal, în afara Stambulului. Împăratul acorda greu boerilor dreptul de a învăţa limba turcă (ca să nu-i concureze familia). Se învăţa de către fanarioţi supuşenia şi elocinţa, se săruta poala hainelor, canaful sofalei, se corupeau slugile mai-marilor cu mari bacşişuri. Nobleţea fanariotă se stabileşte după numărul capetelor tăiate într-o familie. Pe boeri domnitorul îi dispreţuieşte numindu-i *kabadaz.* După dispreţul domnului învăţatul nu ar fi decît un plicticos compilator; domnul cere bani boerilor pentru impozite. Pe tîlhari domnul îi udă cu apă şi-i lasă să se facă sloi pe treptele bisericilor. Alteori îi pune să umble în patru labe prin faţa sa, înfigîndu-le lumînări în cur ! Creierul Principelui

este la Stambul (Capuchehaia) care e de obicei o rudă (văr) ce-i ține locul.

— Cuvinte : *Om fatal !*

— Cearta dintre Cantemir și Brîncoveanu a dus la venirea fanarioților. Principele trebue să trăiască în trîndăvie ca să gîndească.

Din *Curteanul* lui Castiglione :

— Se caută dinții femeii și mîinile care nu trebuesc puse în valoare cu ostentație. Se face prin muzică elogiul conducătorului. Travestirile (începutul idilei cu Messerul).

Din Machiavelli :

Cruzimea trebue folosită o singură dată.

Binefacerile trebue făcute pe îndelete ca să dureze.

E mai bine să devii princepe siluind poporul decît să moștenești puterea.

Din *Politica* lui Aristotel :

Cel mai groaznic lucru e nedreptatea înzestrată cu arme.

Noblețea constă în virtute și în bogăția strămoșilor.

Arta înavuțirii : hrematistica (este aceeași cu economia domestică).

Aristotel : arta războiului e o artă a înavuțirii după cum arta vînătorului e o parte a artei războiului.

— Comerțul nu e o parte a agonisirii naturale.

— Oamenii se îngrijesc numai de a trăi, nu de a trăi frumos.

— Numele grecesc al dobînzii este *copil*, egal *teko*, nasc ; *tekos*, vlăstar.

Justificarea dragostei între Messer și Princepe în *Republica* lui Platon. Princepele îl citează pe Aristofan care în discuția despre Amor spune că *pasiunea cînd e violentă ne dă dorința de a ne confunda viața noastră cu aceea a obiectului iubit și de a face ființă cu el.*

Aristotel : Etica e o ramură a politicei.

Discuții Messer-Princepe pe chestia *Statului ideal* al Stagiritului *(Statul a existat înaintea individului); (Revoluțiile se produc prin absența claselor mijlocii).*

Ca fundal al preocupărilor celor doi : Hippodamus din Milet care a împărțit orașele în străzi și cartiere (discuții despre urbanism).

Tot pentru stabilirea *aerului* din *Princepele :* Antoniade, *Trei figuri de cinquecento.*

— Pietro Aretino, primul gazetar al timpurilor moderne. *Un condotier al literelor*, numit *flagelul principilor.*

— Meșterii iconari de la Murano.

— Refectoriul comun al domesticității : *il tinello.*

— O *corte morte* (găsise Messerul în Valahia).

— *Giudizi* (judecăți), *pronosticuri* (folete) în versuri și proză.

— *Secretarul — datariu.*

— Condotierul Giovanni dalle Bande Nere-*il gran diavolo*, din Reggio Emilia, dădea lovituri formidabile de lance în porțile de piatră ale iubitei care nu-l băga în seamă. Umbla teribil prin cetate cu trăsurile, făcînd un mare zgomot. Cerul se prăbușea de atîta larmă făcută.

— La pag. 109 (Antoniade), citim o frumoasă scrisoare a lui Aretino către Tizian, „un tablou al cerului venețian".

— Discipoli și familiari.

— Frază : Vă așteaptă o pereche de fazani împreună cu signora Angila Zeffetta. *Veniți deci să ne desfătăm ca bătrînețea, spioana morții să nu-i spună acesteia că sîntem bătrîni...*

— Frescuri pentru fresce.

— O eventuală corespondență a lui Ottaviano cu Pîrvu Mutu care să aducă cu corespondența dintre Aretino cu Michelangelo, care nu-l băga în seamă.

— Opere posibile ale Messerului : *Apologuri* — Dialoguri cu discipolii sau cu curtezane *(Ragionamenti)*, la Aretino, *Hagiografii.*

— Se fac daruri venite de la *antipozi* (antipode).

— Princepele acuză pe Messer de amoruri față de slugi, *amoruri ancilare.*

— La pag. 135, Antoniade, reproduce o scrisoare de la Aretino unde laudă virtuțile curtezanelor. *(Zufolina* — după Aretino — *avea farmecele unui androgin.)*

— A rîde de cei ce petrarchizau sau făceau *petrarchism.*

— O *fată gracilă...*

— Mecenatul Princepelui...

— *Cui îi e frică de război trebue să-i arăți primejdiile păcii.* (Giuiccardini).

sau

(Pentru sfaturile Messerului): *trovarsi dove si vince* (află-te totdeauna de partea învingătorilor).

— Harfe, orgi de lemn, flaute, viori, lăute, *gravicembali...*

Fusese o noapte mică (în *Cronicari).*

În *Cronica lui Azarie* se spune că pe vremea minorității lui Bogdan, fiul lui Alexandru Lăpușneanu, doamna Roxanda era *cîrmuitoare (pravitelnița)* (trimitere la situația Evanghelinei).

Pentru capitolul *Inițierii :*

— Pene, tatuaje la Messer, Cezar-Menelac evocați, Princepele pe cap cu un *ciilah* (bonetă conică, persienească) cu un *teber* pe șold (baltag), fauni, silvani, satiri, nimfe borîte (țigănci), Baal cu un phallus imens. Simboluri : phallusuri în formă de pîine, triunghiurile mistice, furcile mistice, pîinișoarele în formă de sex feminin ; parfume de arabe, histrioni...

Pentru biserica ridicată după moartea Messerului. Din *Arta Votivă :*

Nume : *Diaconul Anghel Văpsitorul, Gheorghe Crăsnaru din Piţicu de au dat bucate la zugravi şi osteneală la salahorit.*

— Pictarea unei biserici după un an, cu calfe şi ucenici.

— Subiecte : *Calul Ducipal,* Moartea, calul cu corn în frunte, *Inorogul. Înfricoşata moarte* un personaj cu bici în mînă (nu sfîntul Ilie), şaluri, turbane la sfinţi ; uşile diaconeşti ale tîmplei, pe care erau pictaţi arhanghelii: Matei, Gavril, Buna Vestire, pe Porţile Împărăteşti, *Ovedenia, Toţi sfinţii.*

— Mogoş din Ceauru (alt nume de *zugrav de subţire).*

— Pridvorul bolniţei.

— Discuri smălţuite.

Subiect : *Cavalcada Împăratului Constantin însoţit* de suită de *sfinţi militari,* mantii lungi cu brocarde verzi, cu motive florale, tunici cenuşii pe dedesubt, bonete de mătase verde, garnisite cu fir de aur. Copiii în tunici de mătase, mantii verzi, roşii. Modelul bisericii în mîna ctitorului, cu turle aurii, femeile cu pandelocuri de perle la gît. *Sfinţii militari: Nichita* şi *Procopie.* Subiecte pictate : *Fiul risipitor, Imnul Acatist* (Magii călări). Scene : *Asediul Constantinopolului, Moartea celui drept, moartea păcătosului, Judecata de Apoi, Ceata păcătoşilor, Ceata dreptilor smeriţi cu cruci pe ei)* în procesiune, turci, tătari ; *Rugăciunea tuturor sfinţilor* pe absida altarului ; *Geneza* (primii oameni),

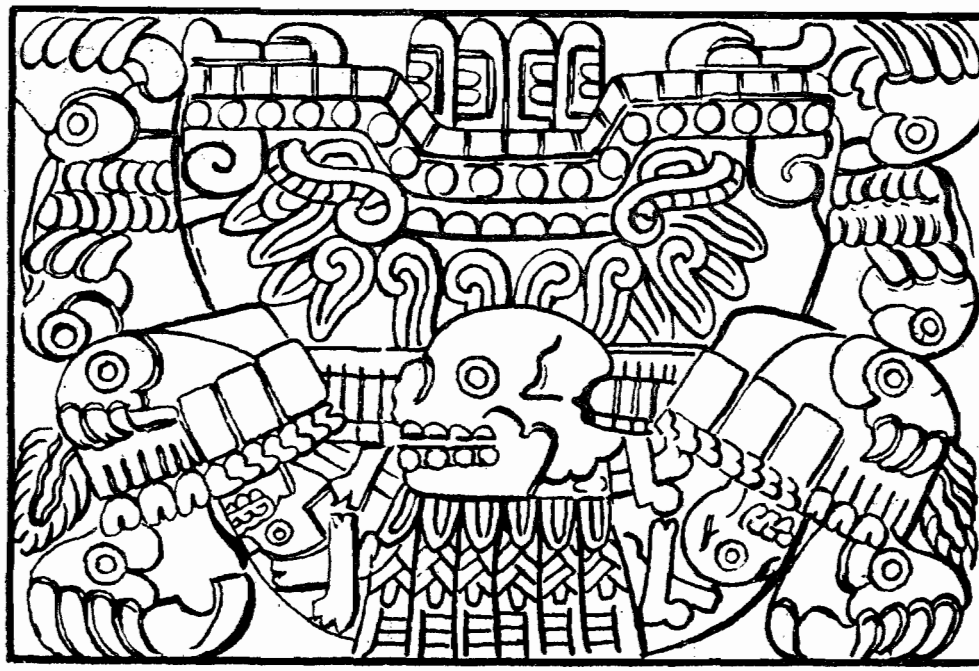

Adam sapă cu un hîrleț, Eva toarce și leagănă un copil, Acatistul sfîntului Gheorghe, mese, bănci, lăutari, Sfîntul Dumitru, martiriul sfîntului Nichita, pe rug, străpuns cu lancea, spînzurat cu capul în jos. Sf. Paraschiva, prorocul David...

— *Muluri gotice,* timpane ale arcului, scuturi cu semne heraldice.

Stravinski: lumina fără umbră a poeticei, adică a conștiinței tehnice. Artistul este tipul suprem al lui *homo faber;* diversitatea sa e Apollon, nu Dionysos, inspirația e o problemă de rang secundar; primordială, e descoperirea operatorie care înlocuiește improvizațiile prin construcție, libertatea haotică prin „regatul limitării artistice", singurul în care melodia își regăsește surîsul; poetica fiind în ultima analiză o „ontologie".

Hugo Friedrich: Apollinaire amalgamează lumea extrem de reală a mașinii cu imaginile onirice ale absurdului, mașina devine magică, uneori i se atribuie o consacrare religioasă. În *Alcool,* Apollinaire spune lui Hristos, primul aviator care bate recordul de altitudine.

O pată groasă de ulei de mașină evocă sîngele mamei poetului Jouve.

MAGIE — POEZIE — MITOLOGIE

Din: *La Francmasonerie, histoire authêntique des sociétées sécrètes par un ancien Rose-Croix;* Ed. Bloud et Barral, Paris, 1885.

— În Egipt inițiatul în misterele lui Isis purta un bonet în formă de piramidă, un șorț ca al francmasonilor și un guler. Cuvîntul de trecere era *Amun* adică — fii discret:

— *Fazele inițierii în misterele lui Isis:* 1) *Pastofor* sau *ucenic* — un an; 2) *Neocer* sau *companion* — insigna neocerului era un fel de caduceu iar cuvîntul de ordine era Eva, semn de recunoaștere: încrucișarea brațelor pe piept; 3) *Melanofor* (poarta morților) — era judecat de cei șase judecători ai infernului Minos, Rhadamante, Eac, Nicteus, Alastor și Orpheus; 4) *Cristofor* i se revela că numele marelui legislator era Iao sau Jehova; 5) *Balahat* se ocupa cu chimia; 6) *Astronom la poarta zeilor* — cuvîntul de ordine era Ibis — i se povestea istoria adevărată și era învățat astronomia; 7) *Profet* — după ceremonia numirii, adepții se duceau în Maneras sau *Odihna manilor* unde i se oferea o băutură de vin cu miere, i se dădea o insignă ce semăna cu o cruce și era îmbrăcat într-o rochie lungă numită *Etangi* (albă) — cuvînt de ordine; *Adon* prescurtarea de la *Adenai* — semn de recunoaștere: a purta mîinile băgate în mînecile robei. După Eusebiu, Clement de Alexandria și Jamblique. (Relatarea e dubioasă fiindcă amestecă elemente din mitologia egipteană, greacă, romană, iudaică și creștină, raportorii fiind părinți ai bisericii care mint de îngheață apele sau relatează talmeș-balmeșul din capul lor. Despre Eusebiu se știe precis că era un mare mincinos, după însăși mărturia lui N.).

— Despre nașterea lui Typhon, fratele lui Osiris: Indignată de fap-

Eugen Barbu

tul că Jupiter a născut pe Pallas Athena, fără ajutorul ei, Junona a izbit pământul cu mîna și din vaporii emanați s-a născut Typhon. Așa spune Homer. Typhon avea 100 de capete cu o sută de guri din care ieșeau flăcări ; partea superioară a corpului era acoperită de pene și înconjurată de șerpi ; era înalt că atingea cerul; a avut ca soție pe Echidna și copii pe : Gorgona, Leul din Nemeea, Cerber, Hydra din Lerna, Sphinxul și toți monștrii din fabulă.

— Primul rege al Egiptului a fost după unii Mercur, după alții Menes ; Mercur ar fi făcut împrejurul orașului Memphis subterane și piramide pe care ar fi gravat toate principiile științelor umane.

— După Diodor din Sicilia, Menes sau Mizraim ar fi fost fiul lui Noe. Thales și Pythagoras ar fi fost ultimii oameni care ar fi văzut acele comori ale științei, pe urmă a venit Cambise și le-a distrus.

— Cultul lui Ceres a fost introdus în Grecia după unii de Danaos, după alții de Orpheus. Diodor din Sicilia se pronunță în favoarea lui Erechtheus, egiptean trimis de egipteni cu provizii, deoarece Grecia era pradă unei foamete ; cu această ocazie el a dotat țara cu o nouă religie : *Misterele Eleusine*. Autorul crede că mai curînd Triptolemus este inițiatorul acelor mistere.

— Templul din Eleusis a fost distrus de Xerxes și reclădit de Pericles la chemarea căruia au venit marii artiști, printre care Phidias.

— Cel care era admis la marile mistere din Eleusis primea să mănînce fructe închise într-un vas numit *tobă (timpanon)* și să bea o licoare numită *cyceon* compusă din vin, apă, miere și făină. Vasul din care bea se numea *cimbală (J'ai bu du cymbalon, j'ai mangée du timpanon).*

— Grade sacerdotale în *Misterele din Eleusis :* 1) *Hierophant* — reprezenta pe creatorul universului, era funcție ereditară, moștenită de familia Eumolpiziilor, fii ai lui Poseidon și ai Chionei ; pentru a păstra celibatul, hierophantul folosea cucuta ca unguent ; 2) *Dauduchos* sau șeful *lampadophorilor* — purta făclia sacră, *lampadophorii* fiind cei care purtau luminile la celebrarea misterelor ; 3) *Hieroclereux* — herald sfînt — îndepărta profanii, ținea liniștea ; 4) *Epibonul,* asistent la altar. (Emblemele nu diferă de ale masoneriei actuale) : *hierophantul* purta *steaua flamboaiantă* în centrul căreia se afla litera *jod* — monadă exprimînd ființa increată ; 5) *Hydranos* purifica pe recipiendari ; 6) *Hierault,* cîntăreț din flaut ; 7) *Lichnophorul* purta vasul mistic ; 8) *Spondaphorii* se ocupau de libații ; 9) *Camnephorii* și *Coenophorii* purtau coșurile sacre ; 10) *Aspiranții,* purtau numele de *Mystai.*

— Serbările Eleusine durau nouă zile : 1) Prima zi : *Agyrmos* — ziua de adunare ; 2) *Halade myste* = în mare inițiații — în această zi *mystii* erau supuși la abluțiuni ; 3) *Calathe* = sau *es leche myste* — în pat cu *mystii* — *mistii* se culcau în patul nupțial ; participau și femeile și, după unii, erau perechi care luau lucrurile în serios ; 4) *Procesiunea calathusului* — un vas de pămînt cu tot felul de cereale : ulei, vin, lînă etc. *Calathusul* era deci simbolul fertilității ; 5) În a cincea zi numită *Lampadophorie* se făcea o procesiune

cu torțe. 6) A șasea zi se numea *Iacchos,* consacrată în întregime lui Iacchus sau Dionysos ; se transporta statuia zeului de la Athena la Eleusis ; treceau Phallophorele, purtătoarele de phallus, preoți deghizați în femei și mulțimea inițiaților ; 7) Ziua a șaptea — numită *Gephirys* sau *trecere* — se trecea pe un pod și avea loc un duel de înjurături și grosolănii între spectatori și inițiați ; 8) A opta zi, *Epidauria,* era rezervată celor care nu putuseră participa la solemnități în zilele precedente. Se spune că Esculap, dorind să se inițieze, venise cu întîrziere ; preoții, din considerație pentru personalitatea lui, consimțiseră să reînnoiască în favoarea lui ceremonia inițierii. 9) A noua zi era *Plemochoe* și se făceau zeilor libații și sacrificii pentru iertare.

Eumolpizii urmăreau cu strășnicie pe cei care se arătau nerespectuoși cu *Misterele Eleusine,* care era religia statului. Pedeapsa era moartea. Din cauza exigenței lor, Diagoras, părintele tragediei, a trebuit să fugă, Alcibiade, condamnat la moarte a scăpat fugind la spartani, Aristotelles s-a exilat la Calchis, Socrates a fost dat morții fiindcă vorbise fără respect despre *Misterele din Eleusis.*

— Grecii le admiteau pe femei la inițiere, dar pentru ele totul se reducea la o ceremonie religioasă, condusă de preotese, deoarece la această ceremonie neofitele trebuiau să apară goale. Romanii îi condamnau la moarte sau la pierderea vederii pe cei care încercau să tragă și ei nițel cu ochiul.

— După unii, Osiris ar fi fost etiopian, deci cu pielea neagră ; după alții, ar fi fost un rege al Egiptului.

— Unii istorici susțin că Zoroastru ar fi studiat la brahmani. Se crede că el s-a născut din părinți obscuri pe vremea lui Darius, fiul lui Histaspe ; unii autori afirmă că în tinerețe ar fi fost sclav al unui profet, al lui Daniel sau al lui Elie sau al lui Esdra. (Interesant că aceeași afirmație se face despre Zamolxis, care e tot zeu arian. Iar despre Iisus se spunea că a învățat în India sau de la Magi, adică tot de la preoți indoeuropeni — N.)

— Este evident că celebrul legislator cunoștea perfect cărțile mozaice ; sacerdoțiul atribuit unui singur trib, dijma acordată preoților altarului, distincția între animale pure și animale impure, maniera de a se purifica după întinările suferite sunt tot atîtea trăsături de asemănare între legile lui Zoroastru și cele ale lui Moise.

— În mitologia zoroastrică, țara Arianei reprezenta Edenul.

— *Ahriman,* geniul răului, seamănă cu Satan ; ca și acesta se arată de obicei sub formă de șarpe. (Trebue să fim atenți la sugestiile lui Frazer, cum că zeii religiilor popoarelor învinse au fost transformați în demoni de către învingători.)

— *Zoroastrismul* avea *misterele lui Mithra.* Inițiatul trebuia să parcurgă șapte grade de inițiere care erau, după Origene, *de plumb, de aramă, de fier, de bronz, de un aliaj neidentificat, de argint, de aur.* Aceste șapte grade reprezentau cele șapte planete cunoscute. Apoi neofiții primeau 15 biciuiri, cîte două pe zi.

— Referitor la fustigațiunile ce se aplicau neofiților în vederea inițierii lor, trebue remarcat că și cei

destinați să facă pe țapul ispășitor, la Babylon și chiar la evrei — Iisus Christos de exemplu — care erau, după Frazer, și niste înlocuitori ai zeului recoltei, sacrificat în fiecare an pentru a muri în plină vigoare, dînd astfel întreaga fertilitate cîmpului — erau biciuiți, și aceasta nu în scopul de a le mări suferințele ci pentru ca ființa lor să fie trează cu toate fibrele în momentul jertfirii, starea lor de tensiune exprimînd maximum de vitalitate. Jertfele recoltei erau la egipteni lovite peste organele de reproducere, tocmai pentru a exacerba forța lor germinativă, aceasta urmînd a se transmite cîmpului și recoltelor din anul viitor.)

— *Gymnosofiștii* au existat și în India și în Etiopia; se conjecturează că cei din Etiopia erau o ramură venită din India, deși ei nu recunosteau acest lucru.

— Celții, din care făceau parte și gallii, erau, după o teorie, descendenți din Gomer, fiul mai mare al lui Iaphet. Prima lor patrie ar fi fost în Asia, nu departe de marea Caspică. În acest timp ei au purtat numele de gomarieni, gomari sau gomariți. Apoi s-au răspîndit în Armenia, Capadochia, Phrigia și în vecinătatea Pontului Euxin. Aceștia din urmă sunt cunoscuți sub numele de Cimerieni sau Cimbri. Cimbrii s-au răspîndit mai tîrziu în Gallia iar numele lor s-a transformat în galli. Cei din Phrigia s-au răspîndit în Thracia și Grecia și au trecut în posteritate sub numele de Titani. Multe nume celtice și grecești se aseamănă, conjecturîndu-se că grecii le-au împrumutat de la celți. Exemplu: *dec* (celt) — *deka* (grec) = zece; *pemp* (celt) — *pempe* (grecii eolieni) = cinci; *pedwan* sau *petoar* (celt) — *petores* (eolian) = patru; *undecddoudek* (celt) — *endeks, dodeka* (grec) = doisprezece.

— Celții nu ridicau statui nici temple; sacrificiile aveau loc în regiuni solitare, neîntinate de prezența omului sau de vreo crimă, pe un simplu altar de piatră. Alegeau de preferință locurile înalte; e o tradiție pe care o găsim și în *Scriptură*.

— Zeul unic pe care îl adorau druizii se numea *Hesus*, iar scandinavii, de asemenea de rasă celtică, îl numeau *Odin*. (Aici trebue să ținem seamă de faptul că autorul pare a fi un celteman, tendință care a bîntuit printre istoricii francezi în secolul trecut și să nu luăm aceste afirmații decît ca o părere personală a autorului. În realitate scandinavii nu sunt celți, nici greci, iar influența celților s-a exercitat pe alte linii directoare decît cele indicate de autor.)

— Unii autori celtizanți îi consideră pe Druizi drept părinții filosofiei grecești, alături de înțelepții Orientului.

— Abraham își stabilise locuința sub un arbore, *stejarul din Mambré*. Aici ridică un altar și oferi sacrificii, și tot aici primi vizita a trei îngeri. Din acest moment stejarul deveni inviolabil. Mambré era o pădure.

— Istoria lui Abraham seamănă cu cea a lui Saturn. Saturn se cir-

cumcisese și împusese întregii armate să facă același lucru ; la fel a făcut și Abraham și toată posteritatea lui.

— Sacrificiul lui Abraham a fost modelul inițial al tuturor sacrificiilor umane, practicate și de galli ; chiar evreii au considerat că în anumite cazuri jertfele erau indicate.

— Preoții tribului Levi nu apăreau în templu decît îmbrăcați în robe albe ; la fel erau îmbrăcați și druizii, și preoții egipteni din Eleusis, în Persia, Chaldeea etc.

— La galli, femeile jucau un mare rol în cele ce priveau cultul. Gallii aveau un taur de aramă pe care depuneau jurămînt. Ne amintim de boul Apis, de taurii din Persepolis, de respectul cu care adepții lui Zoroastru înconjurau taurul ; de brahmanii care consideră și azi aceste animale drept sacre.

— Gallii, în timpul calamităților, alegeau un om pe care îl blestemau și apoi îl jertfeau zeilor ca să-i potolească mînia. (E întrucîtva o concepție ciudată, zeul era considerat canibal (vezi Moloch) ; în gura statuii acestuia, unde se făcea foc, erau aruncați copii ca jertfă ; poate că zeii erau considerați liberi de orice constrîngeri, putîndu-se comporta fără prejudecăți ; deci canibalismul era privit ca un fel de practică instinctuală, necontrară naturii umane.)

— Hiram fiind dezgropat, unul din oamenii lui a spus : *Mac Benac — carnea părăsește osul* — vorbe pe care masonii le folosesc în ritualurile lor, considerîndu-le sacre.

— Hiram a fost ucis fiindcă nu a voit să dea cuvîntul de ordine în baza căruia meșterii încasau salariul. După masoni acest cuvînt ar fi fost: *Jehovah*. Ei zic că Iisus a descoperit această parolă în *Sfînta Sfintelor* și a luat-o cu el într-o incizie pe care și-a făcut-o în coapsă. Unii zic că ramura de salcîm de pe mormîntul lui Hiram reprezintă crucea lui Iisus și cele trei lovituri de baston primite de Hiram sunt cele trei cuie cu care Iisus ar fi fost țintuit pe cruce.

— *Exergă* = deviză pe monezi.

— Papa Clement s-a arătat surprins de acuzațiile aduse templierilor, calificîndu-le de neadevărate și neavenite.

— Filip cel Frumos a încasat toate veniturile templierilor timp de șase ani cît a durat procesul. Tot el îi jefuise și pe evrei.

— După unii, ordinul templierilor nu a dispărut ci a avut în continuare, pînă în 1776, douăzeci și șase de Mari Maeștri, ultimul fiind Louis-Henri-Timoleon de Cosse Brissac. Printre aceștia e numit și celebrul Bertrand du Guesclin. Revoluția franceză ar fi pus capăt acestei societăți.

— *Socienii* = o grupare secretă inițiată de Loelius Socin care a atacat *misterul sfintei treimi, al reîncarnării, existența păcatului originar și necesitatea iertării lui Iisus.* Nepotul său, Fausto Socino, a fost organizatorul, el a atacat Biserica mai vehement decît Calvin sau Luther. Pe mormîntul lui a fost pus acest epitaf :

Tota licet Babylon destruxit tecta Lutherus
Muros Calvinus, sed fundamenta Socinus.

— Socinienii voiau să întemeieze o altă religie care să o înlocuiască pe cea a lui Iisus Christos.

Eugen Barbu

— Carol al II-lea al Angliei, primit mason în exil, cînd urcă pe tronul tatălui său în 1660, cu ajutorul masonilor, sprijini masoneria și-i dădu numele de Art Royal. (O observație poate nu lipsită de sens : în romanul lui Alexandre Dumas, *După douăzeci de ani,* se povestește la modul aventuros cum niște gentilomi francezi, printre care celebrul d'Artagnan, care a existat, și contele de la Fére, au contribuit la reîntronarea lui Carol al II-lea. Probabil că cei doi eroi simbolizează ajutorul masonilor francezi și tratativele lor cu generalul Monk, care de asemenea e personaj istoric, au fost, de fapt, niște tratative la nivel masonic. În orice caz, Al. Dumas, care a scris și despre *Masca de fier,* pare mai bine documentat în intrigile epocii, decît am crede noi — N.)

— Masonii englezi care acționau pentru reinstaurarea Stuarților și se numeau *lucrători* cu inteligență, pentru ca conjurația lor să nu fie trădată de ceilalți masoni mai simpli, au mai înființat un grad, *cel de templier,* din care numai ei făceau parte.

— După Ragon, data întemeierii francmasoneriei propriu-zise este anul 1717, cînd *masoneria filosofică* s-a separat de *constructori* și a fondat *Marea Lojă* care a devenit focarul central al Ordinului, nu numai în Anglia, dar și în America și pe Continent.

— Ramsay, cavaler scoțian al masoneriei, a tulburat ordinea în loji, afirmînd că masoneria descindea din cruciade și că Godefroy de Bouillon duce de Lorraina, era creatorul ei. El instituí trei grade noi : *Cavaler Scoțian, Novice și Cavaler al Templului. Marea Lojă* respinse sistemul lui Ramsay.

— Sub domnia lui Joseph Bonaparte, *Marele Orient* de Spania se instală în localul ocupat pînă atunci de Inchiziție.

— *Swedenborg,* născut la Stockholm în 1688, s-a ocupat pînă la 56 de ani de literatură, politică, algebră și geometrie. A voiajat. A studiat moravurile și politica, a făcut comerț și a cîștigat avere. În 1745 începe o viață nouă — cea a vizionarului Swedenborg ! Avînd niște viziuni, a început să explice oamenilor sensul interior și spiritual al *Scripturilor ;* a făcut aceasta semănînd banii cîștigați cu comerțul, cu amîndouă mîinile.

— Nu se lămurește cine erau *les massacreurs de la Glacière.*

— Weishaupt era un vechi elev al jesuiților. Persoanele marcante primeau grade în societatea secretă înființată de Weishaupt, fără a fi inițiate, pentru a nu deconspira afacerea.

— În *Societatea Iluminaților* a lui Weishaupt, orice membru, dar în special *frații insinuanți,* erau datori să facă prozeliți, și rămîneau șefii celor pe care îl racolau, al novicilor.

În felul acesta, potrivit statutelor poate crea un mic imperiu, și în micul lui imperiu poate cuceri grandoare și putere. Un Iluminat care nu făcea nimic pentru a mări numărul adepților nu era avansat la grade superioare.

— Păgînii, evreii, iezuiții nu sunt primiți membri. De asemenea indiscreții, cei ce vorbesc mult și încăpățînații, nici cei a căror conduită este rea în mod notoriu sau au educația prea neglijată. Totuși, spune Weishaupt, prostia e uneori dublată de aur și argint și ea poate umple casele societății. Deci trebue ca acești imbecili să muște din undiță. Nu le vom revela nici un secret și le vom spune că gradul pe care-l au e cel mai înalt al Ordinului.

— Erau preferați oamenii de la 18 la 30 de ani, dar și cei mai în vîrstă dacă puteau aduce servicii ordinului. Ne trebue oameni dibaci și fără scrupule, spunea Weishaupt. Adepți insinuanți, intriganți, fecunzi în resurse, îndrăzneți, întreprinzători, energici, supli, ascultători, docili, sociabili. Atenție la formele exterioare: oameni bine făcuți, băieți frumoși. Sunt mai buni cînd e vorba să ducă tratative fiindcă fac impresie de la început, chiar dacă nu au profunzimea fizionomiilor sumbre. Trebuiau căutați cei ce aveau a se plînge despre nedreptăți comise de societate împotriva lor, căci vor privi Iluminismul ca pe un azil salvator. Iluminismul își propunea să discrediteze instituțiile civile care în loc să protejeze individul îl persecută. Cel care nu accepta propunerile trebuia să știe că va fi urmărit de inamici nevăzuți și neîndurători și că vor fi discreditați în fața opiniei publice.

— Weishaupt inventase cinci sau șase alfabete secrete diferite, pentru a coresponda în siguranță cu adepții săi; de asemenea, compuse un dicționar special, incomprehensibil pentru profani. Numele de țări erau schimbate cu nume din istoria și geografia antică. Ei aleseră o eră nouă și schimbară numele lunilor.

— *Frații insinuanți* trebuiau mai întîi să studieze candidatul în cele mai mici amănunte și să țină un jurnal, cu remarcile pe care le aveau de făcut.

— Din *Ritualul Iluminaților:* Dacă tu n-ai fi decît un trădător sau un sperjur să știi că toți frații noștri vor fi chemați să se înarmeze împotriva ta. Nu socoti că vei scăpa sau vei găsi un loc de siguranță. Oriunde vei fi, rușinea, remușcările tale și ura fraților noștri necunoscuți te vor urmări, te vor chinui fără răgaz!

— Novicii trebuiau studiați mai ales atunci cînd ei se credeau neobservați: frații insinuanți trebuiau să se ferească de oamenii care strălucesc prin discursuri; trebue fapte nu vorbe. Nu e bine să ai decît o mică încredere în cei bogați și puternici; conversiunea lor e lentă și rareori sinceră. Cei care arată indignare față de unele nedreptăți sociale nu trebue luați așa cum se arată ei; indignarea poate fi rezultatul unei temeri, a unei speranțe pasagere, a unei pasiuni de satisfăcut; această stare fugitivă trebue transformată într-una permanentă.

— Candidatul era pus să-și facă o autobiografie detailată și, pentru a i se arăta că a fost studiat înainte,

i se comunicau informațiile pe care le aveau despre el, pentru a-și da seama că nimic nu a scăpat superiorilor săi și pentru a face o confesiune generală completă.

— Pentru *frații scrutatori*, Iluminismul avea un cod numit *Ghidul spionului perfect*, cu aproape 1 500 de chestiuni privind viața candidatului. Codul mai este numit în *Statutele Ordinului: Nosce te ipsum* — cunoaște-te pe tine însuți.

— *Fratele insinuant* trebuia să poată spune despre candidat dacă îi plăcea să doarmă, dacă visa, dacă vorbea în somn, dacă se scula greu și ce impresie făcea asupra lui o deșteptare subită, forțată, neașteptată. Autobiografia lui era comparată cu portretul făcut de cei care-l supravegheaseră. În fiecare lună adepții făceau rapoarte de activitate.

— Adepții Iluminismului erau îndrumați să intre în lojile masonice pentru a le face să se descompună, sau să le reformeze după principiile lor.

— Ultimele grade: *Mag* și *Om-Rege* se obțineau fără ceremonie de inițiere; aleșii nici nu aveau voie să pronunțe aceste grade sau să le scrie; se comunica verbal; cu această ocazie se profesau principiile spinozismului: *totul e material, Dumnezeu și lumea sunt unul și același lucru, toate religiile sunt himerice și se datorează oamenilor ambițioși.*

— După Weishaupt, Franța nu trebuia să fie inițiată decît în urma celorlalte țări, ținîndu-se seama de caracterul nerăbdător al acestei națiuni. El prevăzuse și situația cînd hîrtiile Ordinului ar fi căzut în mîinile poliției și luase măsuri în acest sens.

— Contele de Saint-Germain a înființat *o lojă de teosofi* la castelul d'Ermenonville în care femeile nu erau excluse; după unii aici se făceau orgii.

— Soția lui Cagliostro a fost amanta lui Potemkin, pe timpul șederii lor la Petersburg, și din cauza asta împărăteasa i-ar fi ordonat să plece din țară. Tot soția lui se zice că l-a trădat și l-a vîndut Inchiziției din Roma. Ea se numea Lorenza. Cagliostro a primit un brevet de colonel de la regele Prusiei, Frederich al II-lea. Întors în Franța, el a fost amantul contesei de Lamotte (sau La Motte, care a fost eroina afacerii colierului reginei). Cagliostro a organizat o masonerie a femeilor la care se gîndiseră și iluminații. Lorenza era organizatoarea.

— Masonii germani au predat orașele apărate, fiindcă dădeau mai multă greutate principiilor de libertate cetățenească propagate de atacatori care erau trupe ale Republicii franceze, de asemenea sprijinită cu sîrg de ordinul francmasoneriei. Știrile primite de comandanții germani se dovediră false, deciziile ajungeau cu întîrziere, sfaturile de război erau imediat comunicate inamicului, ordinele nu se mai dădeau sau erau executate prost, întăririle și hrana nu soseau la momentul oportun, munițiile se rătăceau, se răspîndeau zvonuri descurajatoare pentru trupă și ofițeri.

— Regele Leopold al Austriei a murit otrăvit fiindcă se arăta împotriva masonilor.

— În același timp regele Suediei a fost asasinat de un anume Ana-

ckarstroom care făcea parte din lojile masonice, a cărui statuie fu pusă de Iacobini în sala reuniunilor lor.

— Numele de *carbonari* vine desigur de la *cărbune*, dar el a fost ales potrivit ideii că acest *cărbune* așteaptă și se formează în întuneric și apoi din el se naște flacăra. Candidații carbonari trebuiau să aibă treizeci și trei de ani și trei luni, precum Christ în ziua morții sale.

— Ședințele carbonarilor se numeau *Vendita* sau *Vente* (Vînzare) iar ale masonilor *Tenue* (Ținută).

— Lamartine nu a fost francmason.

— In Irlanda era o societate secretă numită *Fenianism* de la regele Fenius al Feniciei care se zice că în vremuri îndepărtate venise să se stabilească aici ; ei își propuneau să sustragă Irlanda de sub supremația Angliei.

— Mazzini a fost șef carbonar care a fondat societatea *Tînăra Italie* cu scopul eliberării și unificării ei ; el a inspirat multe atentate politice ai căror autori au scăpat mai totdeauna de justiție.

— În 1857, Napoleon al III-lea urma să fie asasinat (14 ianuarie 1858) de un anume Felix Orsini, din ordinul unei fracțiuni a masoneriei italiene, care considera că împăratul, mason și el, nu-și respectase promisiunile cu privire la unificarea Italiei. Dar bombele lui Orsini nu l-au rănit ; i-au amintit doar de jurămintele din tinerețe de fost carbonar. Împăratul l-a vizitat pe Orsini la închisoare și i-a promis că testamentul lui va fi dat publicității.

Tonnelets—pantaloni scurți, deasupra genunchiului, bufanți ca niște butoiașe ; rochie *panier* (imensă) — dintr-o carte a lui J. G. Noverre, din care se mai pot nota schimbul de epistole cu Voltaire și, pardon, sfatul dat dansatorilor de a nu purta perucă. *(Scrisori despre dans și balete.)*

Dintr-un reportaj despre crimele de la Bel-Air (cazul Sharon Tate) ; cu leit-motive :

— *Baby-sitter* (o fată care ajută pe bătrîni să treacă strada).

— *Thriller* (ca termen al atmosferei de groază în filme).

— *The Beach Boys*, formație de muzică ușoară.

— Bulevardul Cerului pe care locuia Sharon Tate.

— Termenul de *pig* (porc) introdus de organizația *Black Panther Party* și care lansează pamflete politice.

— Apar termeni de *păstori, haremuri, triburi, halucinogenomania, beatnick, hippy, flower-power, Dumnezeu, Iisus, Satana, haşiş, marijuana, LSD, opium, heroină, Valea Morții, inadaptabilitate* etc. (pentru fixarea *lumii paralele* în *Janus).*

Cale Zanterdeschia (flori), pelargonii, clape de pian acoperite cu bucăți de stofă, auzul absolut (din Giesekind).

„Marea a fost foarte bună cu mine. Mi-a arătat toate rochiile ei“ (Debussy).

Fr. Ponge : Orice scriitor trebue să scrie împotriva a tot ce s-a scris pînă la el.

Jurnal de la Poiana

Nocturnele : seara, pe șosea, apar luminile cu mercur ale lampadarelor primăriei, dar dincolo de asta, constelații vulgare de la unele case particulare. Țipă din tuburi de neon un verde strident, la un florar, și pe urmă iar ceva violet sau portocaliu din alt tub. Am văzut ieri, într-un drum spre Moeciu, o casă de teracotă verde, foarte vulgară. Gustul orășenesc îi nenorocește pe țăranii care vor să arate o bună stare ce nu o au măcar pe afară. Branul, care arăta ca un tîrg liniștit, este acum infatuat cu ostentație. A devenit o localitate climaterică de rangul unu. Dar a dispărut varul care dă noblețe casei românești...

Valéry : Sunt sărac, dar sunt rege peste maimuțele și papagalii mei interiori.

Prévert, care vorbește despre lupta cu îngerul ca de un meci de box în ring, în lumina de magneziu în care învinsul cade în rumeguș *(Paroles)*.

Din *Arta veche religioasă* de Iorga :

— Icoane rusești, *scrise*...

— Icoanele românești cu sfinții în șiruri paralele, verticale, orizontale, în care îngerii sboară în toate părțile ca niște fluturi, cu heruvimi, frunzare bogate în jurul cadrelor.

— Faldurile vestmintelor sfinților, pictate cu știință.

— Sfîntul Filip (îmi place numele...).

— Culori : roșu, albastru, auriu, argint, gris...

— Maica Domnului, ca o țărancă.

— Brocardul venețian de pe vestmintele domnilor.

— Grecii pictau vestminte de argint.

— *Maica Domnului* numită *trandafir ce nu se vestejește*.

— Teme : *Buna Vestire, Nașterea Maicii, Cei trei îngeri, Floriile, Învierea, Coborîrea de pe cruce*.

— La *Nașterea Fecioarei* se pun covrigi pe masă, furculițe (cu doi craci), cuțite, ridichi...

— Pe potire : *tulipa la Brîncoveanu* și *Antim Ivireanul*.

— *Anaforniță* (tăvi de Sibiu, 1518) din Dalmația sau Veneția.

— *Corbul Țării Românești* pe steme, pe argintărie (în 1740—80) ; pe *Evangheliare :* paseri armenești, lei, monștrii Asiei, vase persicești, frunziș bogat.

— *Vulturii Cantacuzinești* asupra cărora se ridică heruvimii.

— *Liturgia Orientales* (manual al *Liturghiei orientale*).

— Brățări țesute, mînecarele, rucavițele, omoforul (la umăr), epigonation (atinge genunchiul)...

— *Perdele de icoane, perdele de altar, Aèrele = Epitafele* (țesături bisericești).

— *Nume :* Antoniu Akropolitul cu soția, Maria Comnena Turnikina.

— Felonul (amănunt din epitaf).

— Tulipa persană.

— *Linii de ciubuce* ca *frînghiile învîrtite* (între Bizanț și Genova), culori topite, Chivot (modelul bisericilor într-o împletitură extraordinară), *cățuie, candelă, cruci în filigrane, cruci cu smalț, pateră* (tavă turcească). *Catapeteasma* (ușa despărțitoare de altar, rar de piatră, mai ales din lemn sculptat), *Pisania* (e textul sculptat sau pictat pe clopotniță sau la intrarea bisericii, ades cu stema Domnitorului).

— Zugrăveală cu aur și văpsele, vase și odăjdii, turle de aramă, mînăstiri cu grajduri și șoproane.

Dintr-o carte despre Mînăstirea Dealu :

Turla pantocratorului, naos cu două abside, tambur cu pandantivi ai turlei, caligraful Silion Rusin, cruce ferecată cu argint ; nume de femeie pictată : *Glisafta logofeteasa, Teodor Mîrleanu, 12 pîrgari din Tîrgoviște ;* alți termeni : *mînăstire închinată cu metoh,* Sfîntul Mormînt al Ierusalimului (pictat), *mînăstiri de al patrulea* (schituri), arhimandritul Chiril Aghiorghitul.

— *Arcosoliul* (vas pentru scurgerea apei, umivalniță).

— Biserica Fundenii Doamnei...

Din Nicolae Costin : *Letopisețul Țării Moldovei :*

— „Zice Sineca, filosoful, că tiranii numai pricină au de pedepsit iară mijloc nu au"...

— „Iară mișel acela domnu căruia slujescu de frică. Frica dragoste nu are ; că unde-i frică, nu-i dragoste ; unde nu-i dragoste, iaste ură, de unde : isvorescu cu multă risipă Domnilor".

— „Faptele Domnilor : ori laudă, ori ocară le aduc și le răsună la lume."

„Domnit-a Iancul Vodă ani, 3 și luni, 7, că acesta, Iancul Vodă umbla vara cu sanie de os."

— Comișel, slujbaș la grajdurile domnești.

Din Balș : *Bisericile și mînăstirile moldovenești :*

Elemente ale bisericii : *exonartextul* (pridvorul), *camera mormintelor* (gropnița), *arcade oarbe* (ocnițele).

— Un *Imn Acatist* cuprinde (la Probota) *Asediul Constantinopolului, Rătăcirea lui Ieseu.*

Tip de pisanie : „Cu vrearea Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvîrșirea sfîntului duh, iată eu, robul stăpînului meu Iisus. Io, cu mila lui Dumnezeu, Domn al Țării Românești, fiul lui... a binevoit Domnia mea, cu buna mea voie în al patrulea an al stăpînirii mele împărătești a zidi acest hram întru numele arhiereului și făcătorului de minuni Nicolae, fiind egumen chir Grigore în anul 7038"...

— Ferestre cu *muluri gotice,* care au și un *menou* de împărțire.

— Semnele lapidare.

— Călăii mucenicilor.

— Sfinți care scapă de draci la Vosfor pe caravele cu pînze.

— *Jețul domnesc* cu ornamente în formă de *rinsou bizantinoroman* care împodobește *speteaza.*

— *Rozasa* (din mijlocul spetezei) - floare, trifoi, tulpine.
— Mici nasturi strunjiți.
— *Baghete* în formă de popici.
– Meșteri țiglari.
— Arcade oarbe...

Dacă noi credem cu atîta ingenuitate în idei este pentru faptul că noi uităm că ele au fost concepute de mamifere (C.).

Pentru *Săptămîna Nebunilor,* ieromonahul sau poetul Caralabă, blond, cu penfigus pe cap, ciuperca aceea care face găuri în păr, născut în mahalaua Darvari și care umblă cu țîri în buzunare și-i rumegă. A încercat să mănînce și lăcuste, dar a borît. Trăiește, în timpul în care tineretul se rade, după model evropenesc. Un princepe îi bate sau *îi ceartă cu bătaie,* îi aruncă la hîrdăul lui Petrache, și-i lasă acolo pînă le-o crește la loc barbele. Hagi Moscu, boer vechi, gîndește că, fără barbă, obrazul așa belit e ca un cur de copil, cum ai sta fără nădragi pe tine.
— Nume pentru cîntărețul cascadelor : *Antonache* sau *Dumitrache Cacalețeanu,* autorul poemului *Trîmba.*

Creștinismul care promovează valoarea individului. Concepția antică punea cetatea înaintea lui...

Virtutea *(virtù),* după Machiavelli e *acțiunea.* Nu există virtute contemplativă.

Devize :
— Virtuosul alege a trăi primejdios (vezi Mussolini).
— Cine vrea scopul, să vrea și mijloacele.
— Nimic mai păgubitor decît căile de mijloc *(le vie del mezzo).*
— Virtutea nu e valoare morală ci valoare energetică...
— Pe oameni trebue ori să-i faci buni, ori să-i distrugi *(gli uomini si debbono o vezzeggiare o spegnere...)*
— Fă ofense mari, nu mici. Ofensele mari te scutesc de răzbunare. Cele mici nu.
— Cine ajută pe altul să fie puternic merge spre ruină.
— Ca să stăpînești, trebue să ruinezi sau să ocupi.
— Desvățul de gustul libertății.
— La cei mari binefacerile noi nu șterg injuriile vechi (greșeala lui Cesare Borgia de a-l alege Papă pe Iuliu al II-lea).
— Mi s-a părut mai nimerit să urmăresc adevărul de fapt al lucrului decît închipuirea lui *(mi è parso più conveniente andare dietro alla verità effetuale della cosa, che all' imaginazione diessa).*
— Un princepe trebue să știe bine cînd să facă pe fiara, cînd pe om...
— Nu e necesar ca princepele să aibă toate calitățile pe care oamenii le prețuiesc ca podoabă a domnitorului, dar e necesar să pară că le are.
— *Ignavia* (trîndăvie).
— Princepele trebue să fie mai degrabă impetuos decît circumspect. Fortuna e femeie. Ca s-o supui trebue s-o bați, s-o lovești...
— Oamenii, fierul, banii și pîinea sunt nervul războiului, din acestea patru sunt mai necesare primele două

căci oamenii și fierul găsesc banii și pînea, dar pîinea și banii nu găsesc oamenii și fierul (Machiavelli).

Din *Magia la români :*

— Cărți ereticești.
— Cocoșii aud toaca în cer.
— Pricolici, vîrcolaci, solomonari...
— *Vîlva* — în Munții Apuseni (minerii o sperie cu zgomot asurzitor de viori, clarinet, gordună).
— Cerbul e uneori un mort înviat.
— *Mana holdelor,* mana vitelor (se culeg în noaptea de Sînziene, miercurea și vinerea pînă în Rusalii).

Omul ar fi mai de neînțeles pentru sine însuși dacă n-ar exista animalele (Buffon).

Cuvîntul poate să împingă un lucru de la neființă spre ființă (Platon).

A nu confunda caracterul unui lucru cu caricatura lui (Pallady).

Singurul animal care știe că nu e nemuritor e omul (Malraux).

Omul : *un être pour la mort (Sein zum Tode)* al lui Heidegger.

Din : *La Table Ronde,* nr. 203/1964 :

Philippe Sénart glosează pe marginea unei noi ediții a *Caietelor* de însemnări zilnice din *Jurnalul* lui Paul Valéry. Autorul începe prin a înfățișa contradicția fericită care a făcut ca Valéry, potrivnic *Jurnalului,* să afirme relativ la Gide că te simți obligat să scrii în fiecare zi. Și sfîrșește prin a nota : *astăzi nu mi-am schimbat bretelele,* reușind, totuși, să acopere timp de jumătate de secol, 250 de caiete sau carnete de note, însemnări etc.

Există, totuși, în aceste *Caiete* o consecvență a omului cu sine. În acest *Jurnal,* pretext de mărturisiri, confesiunile sunt cele mai rare, mai puține. Numai că bretelele, comentează Philippe Sénart, nu se văd niciodată. Dealtfel nici jobenul. Ca să-l găsim pe acel Valéry, cel ce-și permite să-și dea drumul, trebue să-l căutăm în scrisori. Acolo îl putem surprinde cu un aer neliniștit, luîndu-și pulsul, făcîndu-și socotelile de sfîrșit de lună, urmărind la Bursă scăderile, dar nu-și pierde curajul, chiar dacă edițiile de lux din care trăiește nu se vînd bine, sau îl putem vedea încălecînd pe bicicletă ca să facă o plimbare la Bois de Boulogne. În *Caiete,* deci, mărturii puține, dar sunt unele îndată corectate și parcă retractate, care te îngheață, aceea spre exemplu de a fi fost pe punctul de a se sinucide, la Londra, dacă nu l-ar fi avut pe Aurelian Scholl lîngă el. Și trebue să-l cunoști bine pe Valéry, scrie Sénart, pentru a putea descoperi în această scurtă notă obsesia sfîrșitului de lună pe care o încerca micul funcționar care a fost el. „Drama modernă a funcționarului care dacă se îmbolnăvește e dat afară, făcînd eforturi de a nu fi bolnav.“ Dar în general Valéry caută să apară în aceste caiete ca un om universal și

nu ca un om particular. El a reproșat mult timp lui Stendhal faptul de a nu-și fi deschis puțin prea mult inima și, adăugă el, *dormitorul*. Dacă ar fi să scrie un roman, l-ar scrie excluzînd toate micile curiozități legate de particularitățile fizice sau naturale, ceea ce Le Brun vorbind despre Poussin numea „minuțiile". „Un pictor, spune Valéry, este totdeauna silit să figureze urechea, ochiul, nasul. Are condițiile date. Pentru un portret scris pe care-l gîndesc ar trebui găsite mai întîi, și executate mai apoi, caracteristicele personalității, mecanicii mentale. Să știi să desenezi o memorie, o sensibilitate generală, o rasă sau o ereditate, un trecut, un mod de a acționa și de a reacționa, limitele, resursele, pudorile, secretele, lacunele, fobiile și maniile unui individ."

Paul Valéry ar fi vrut să scrie un *roman dezincarnat* sau cel puțin un *roman descărnat* în care ar fi făcut radiografia intelectului uman. *Un roman de moravuri celebre*, cum caracterizează Rémy de Gourmont propriul său roman *Sixtine*.

Din *Cronicul* lui Neculai Chiparissa :

Cînd Egemonul a primit această epistolă și au cetit-o, au socotit-o nevrednică de orice răspuns... punînd mari străji. Înălțimea sa ca să afle în aceste vremi tulburate și primejdioase Domnitor în Moldova ca un alt soare lucitor și încălzitor, descriu moravul cel mai bun din toate...

Din *Catalogul istoric al oamenilor însemnați din secolul XVIII dintre carii marea majoritate au trăit în Țările Române — Valahia și Moldova*, de Chesarie Daponte :

S-a umplut de bucurie gura noastră... Acolo am săvîrșit cu piozitate cîntarea Paraclisului, spălîndu-mă cu aghiazmă ; după cum parfumurile aromatelor umplu aerul cu evaporația lor și pe cei ce se apropie și pe cel ce este pe loc și face pe cel bun din natura lui de a trăda bunuri multiple și altora așa și noi informați inveterat de această nemincinoasă cunoștință printr-o experiență încărcată am recunoscut în mod divin la stăpînirea superioară a măreței regalități a prea luminaților voștri întru Christos regi, potrivirea acestor sentințe... ce li se hărăzește de la Părintele luminilor ; Ordinele Arhanghelilor, a Angelilor, sistemele armatelor spirituale se conservă și o pascalie a lui în formă de ciclu perpetuu ; despre cei ce au patriarhisit în Ierusalim ; un bărbat fabricant de miresme purtînd cu sine toate aromele cele mai mirositoare și mai plăcute, de a fi îmbrăcat în vestminte muiate cu totul, cît să nu se steargă în tot felul de miruri și balsame chiar și în vestitul silfiu și dacă ar lua asupra sa însuși corpul lui Alexandru Machedon și altul prin care transpiră miresmele, nu este cu putință a se umplea aerul de miros atîta precît un bărbat înțelept și onorat cu tot felul de virtuți, frumoase din natură și din munca sa și cu idei de învățătură, poate să răspîndească în genere prin țările și politiile ce cutreiera de aproape și de departe, o parte din grațiile sale

Eugen Barbu

miraculoase și din înțelepciunea ce o posedă și din folosința ei și sa parfumeze sufletele noastre (ascultătorilor) cu cele mai bune și mai plăcute învățături și să miște pe acei cu care s-ar întîlni pre admirarea și lauda sa. Om însemnat prin virtute ; Trompeta sfîntă a fericitului Patmianu.

De același, *Stihuri :*

La amor : O, amor ce dor greu de stăpînit ești și ce orb ești cînd iubești pe cei urîți.

La o privighetoare :

Vino, o, privighetoare cîntăreață de ode străine, fă-mă pe mine cel întristat de nevoile vieții să mă bucur de tine și să fug cu totul din cursele lumii, să mă duc în munți unde nu mai este grijă de viață și nici acela care să-mi pismuiască mie pîinea ca streină.

La aceeași :

Cu arătarea primăverii și a rozelor mirositoare, melodia privighetorilor îmi încîntă mintea mea.

La culbecu (melc) :

Progenitură sunt a Ersei (una din femeile lui Danau) și a Soarelui, locuiesc locuința pe care mi-a dat-o natura, stupesc pe toți ereticii cu scuipat și ridicînd în cap două coarne, arăt pe Christos cel în două naturi creștinilor, eu prea micul culbec cel bun de gură... Iar Franghii se botează îmbrăcați cu hainele lor și se stropesc numai la frunte... Înăuntru stradelor striga și cînta din vioare și cu alte instrumente muzicale și beau cu canele vin ; lucra linguri cu scheparna.

Un triumf

Sau *discurs lăudător* către prea piosul, păzitul de Dumnezeu și prea puternicul marele împărat și autocrator al Moscovei, Domnul Domn Petru Alexeevici, pentru luarea Azovului, încă și îndemnarea către el și către toți boerii și generalii săi ca să miște război contra agarenilor.

Dacă poate se bucură toate ființele pentru că apare soarele în Orient și mai ales pentru că se ascunde nu mult timp, ci numai pentru o singură noapte, se bucură zic pentru că iarba acolo unde este pitulită se ridică, paserile cerului ciripesc ieșind în întîmpinarea lui, fiarele des din locuințele lor și se înveselesc înaintea lui. Cîtă bucurie trebue să avem noi oamenii care de mult lipsindu-ne împărăția, sacra și luminata persoană a prea marei tale împărății astăzi a răsărit la noi, ca soarele cel mai luminos și mai cu seamă în astfel de timp prea fericit și într-o astfel de noapte lucind și trimis de Dumnezeu împotriva Azovului. Pentru care mare victorie, Marele Dumnezeu al cerurilor a făcut-o mai măreață decît altădată pe aceasta prea mare împărăție, iar ție ți-a dat toată binecuvîntarea și desăvîrșirea. Prea dăruite de Dumnezeu împărat, planeții, natura și norocul cu o prea mare combinațiune între dînsele te-a înzestrat cu un corp prea dăruit de Dumnezeu. Luna ți-a hărăzit în minte un creier miraculos ; Ermis, înțelepciunea consfătuitoare ; Afrodita, fața veselă,

ochii vioi care trimit ca scîntei mila şi bunătatea ; soarele, particularitatea ta ca să naşti mari principi şi împăraţi să lumineze pe toţi supuşii tăi prin ordine. Marte te va înfrumuseţa cu victorie, vigurozitate şi putere şi ţi-a preparat trofee foarte măreţe. Joe ţi-a dat propria ta bunătate la care şi noi îndrăznind ne-am încurajat să ne prezentăm la un aşa de mare autocrator. Cron ţi-a hărăzit maniera să cîştigi multe împărăţii. Natura, cîtă abundenţă cuprinde în sînul ei, cîtă frumuseţe, cîtă măreţie le-a revărsat spre tine. Norocul te-a împodobit cu toată buna norocire şi cu toate virtuţile pe care le are. Prin urmare tu, ca unul şi excepţional miracol al soartei, al naturii, al planetelor şi al lui Dumnezeu te-ai pogorît în această viaţă pămîntească, plin de virtuţi, de glorie şi de laudă. Fiind întărit cu toate acestea, nici coasa morţii, nici un alt obstacol nu va putea să împiedice minunatele tale îndeletniciri care să nu treacă din generaţiuni în generaţiuni, de la popor la popor, de la etate la etate. Pentru ce, însă, voim să lungim vorba ? Pentru ce este nevoie să aprindem lumina înaintea soarelui ? Pentru că este nevoie cu cuvinte întunecate de ale noastre să ascundem cu noi gloria ta cea prea curată şi prea mare ? Este destul să zicem numai că fiind singurul cel mai ortodox dintre toţi împăraţii de sub soare cauţi să întăreşti şi să asiguri ortodoxia şi pentru aceea te baţi în războaie şi te lupţi. Aceasta e a doua cauză care ne-au îndemnat să dedicăm acest modest discurs al nostru către măreaţa voastră împărăţie. Iar sfîrşitul acesta e : Tu, o, împărate ! pentru ca să te cobori pe pămînt ai luat fiinţa de la Dumnezeu, sufletul de la serafimi, amoarea de la heruvimi ; ştiinţa de la Puteri ; puterea de la domni ; domnia de la începători ; de la stăpîni stăpînirea ; de la arhangheli guvernămîntul ; de la îngeri conducerea ; de la planeţii stelari înclinarea cea bună ; de la Cron înţelepciunea, de la Joe, temperamentul, de la Marte bărbăţia, de la soare, impozanţa ; de la Afrodita frumuseţea, de la Ermis elocvenţa, de la lună prudenţa ; de la Aer veselia, de la Apă strălucirea şi din Pămînt tăria. O, prea perfectă Operă a lui Dumnezeu ! O, prea perfect dar trimis de Dumnezeu, dar al secolului prezent, dar însă nemuritor şi nesfîrşit în toate secolele ! Tesaure Împărat ! Petre Alexeievici, ai ieşit din tesaurul bunătăţilor şi al darurilor sfîntului Spirit, Petre, piatra cea mai solidă a ortodoxilor ; Petre, piatra cea mai de preţ a lumii, coroana polului arctic şi antarctic, al Răsăritului şi a Apusului, noul şi prea curatul Atlante, columna cea neclătită a sferilor sîntei tale împărăţii, pentru pronia cea necomparată. O, perfecţiune ! Fără pată, pentru care limba aceea care nu vorbeşte este imperfectă, o, perfecţiune ! Despre care cei mai vechi dintre înţelepţi ar fi dorit cei mai mulţi să vorbească, să o privească şi să o închine. O, perfecţiune ! Pentru care prea sfîntul şi prea înţeleptul Arhiepiscop al Constantinopolului, Romei nci, şi Patriarh ecumenic, Domnul Kalinik, prea fericitul şi prea înţeleptul Papă şi Patriarh al marei cetăţi a Alexandriei, Domnul Gherasim, prea fericitul şi prea în-

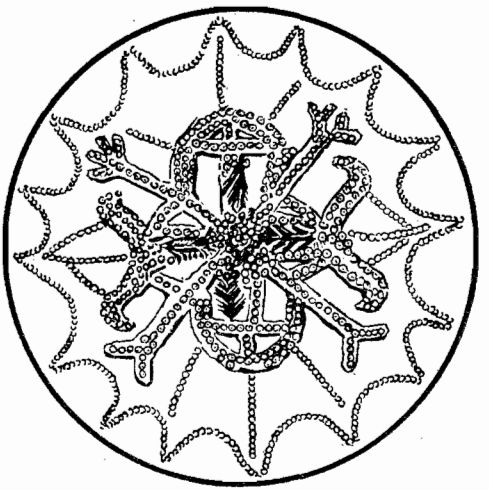

vățatul Patriarh al poliției lui Dumnezeu, marei Antiohii, Domnul Kiril, prea fericitul etc., etc. (Ca stil emfatic pentru grămăticii de la Sf. Sava, în special Lazăr Scriba de Trapezunda, care e cel mai pupincurist.)

Programe muzicale pentru *Janus:*

Debussy: Pagodes, Hommage à Rameau, Mouvement, Sept préludes:

— La fille aux chevaux de lin.
— Brouillards.
— La puerta del vino.
— Ce qu'a vu le vent d'ouest
— Les sons et les parfums tournent dans l'air du soir.
— Minstrels.
— Masques.

Altul: Soirée, Cathédrale engloutie, Masques, Pagodes, Poissons d'or (tot *Debussy*).

Altă variantă:

Scott: Prélude solennel.

Bussoni: Sonatina in diem nativitatis.

Liszt: Sf. Francisc mergînd peste valuri.

Giesekind entomolog: Andalusia posedă o faună de fluturi foarte interesantă.

Hugo Friedrich care constată că *Poemele* lui Saint-John Perse abundă de aluzii la pictura veche, la miturile antice, la lăcașurile de cult exotice. Ezra Pound, la rîndul său, împletește în textele sale fragmente din poezia provensală, italiană veche, greacă, chineză. Eliot preia dintr-o operă erudită simboluri din legenda Graalului sau motive din *Upanishade* și din *Biblie,* frînturi de citate din Wagner, Baudelaire, Shakespeare, Ovidiu, Dante, Sfîntul Augustin (vezi *Istoria plagiatului).*

Orice occidental frămîntat te face să te gîndești la un erou dostoievskian care ar avea însă un cont la bancă (C).

Cuvintele: Sfinții și geniile stau totdeauna pe cal.

Idee de final a *Princepelui:* prin Bariera Delea-Veche sosea după venirea noului domn un nou Messer (la bufetul *Slătioara,* cu M.).

Cuvintele: Vadul sacagiilor de la Zlătari; la polcovnicia pădurilor; *logofăt de taină; diecii de divan cu zapciii lor;* mere Paradis; Mitropolitul Nectarie; *arta peregrinilor;*

iconari, *zugravi de fîntîni; erminii; Marele vînător al morții; Leviathanul; Raiul și Iadul, Groaznica Judecată* (ca teme); lungi la unghii, pușI la opreală; să ridici fortalițII la Dunăre; găina rîcîind își scoate ochii (vorbă a *Princepelui); faunus ficarius* (faun pervers), despre Messer; *fandasii nebunești*; Nume: Dumitrache Hrisoscelu; să nu ne răcim dragostea de patrie; cu toate mijloacele cele politicești; ne-au împopulat necazul; n-au slăbit brațul armelor; au dărăpănat poporul tirania; au pipăit durerile poporului; n-am putut a mă împicioroga; a nu le sta prosomiile, soroacele și cu atît mai vîrtos semnele soroacelor. Dădeau din buze spurcate și necurată limbă; colora sujetele; prea fericitul planet etern să lucească asupră-ți; între aceste două prea mari excelente monarhii; Samson Bodnărescu, autor al unor *Șăgi cîmpenești;* după citire pe turcește tîlcuiește pe slovenește sau pe românie; conace; șamlic, șănlîc; saivantul; pehlivani, meterhanea, spoliarum, umblătoarele, cloacele, făgădăurile; ulița Marchitanilor de lîngă Bezestemul cel mare; Obștească Tînguire...

Din *Cronica Cantacuzinilor* de Iorga:

— Peloponezul, după o falsă inscripție elenă, e dat drept moșie a Cantacuzinilor.

— Păuna Cantacuzino, soția lui Ștefan Vodă, despre care Radu Popescu spune că *a fost lovită de îndrăcire de s-au speriet toți. Avea o nevoie mare de făcea toate grozăviile.*

— Un străbun al Cantacuzinilor, *stîlp de putere,* îl întreținea pe Mihai.

— Aveau doi împărați în familie: Mihai Șaitanoglu și Ștefan Voevod (cu coroana romană a lumii). Baronul de Zănoagă nu era mulțumit. Acest *om fabulos împărțea pentru bani cerbi cornorați ai Ordinului său.*

— Ce se mai putea cere de la bietul chir Saul Arvanitohoritul? zice Ducange. Acela inventă niște Valois-Cantacuzini cu nume france și catolice ca Nichifor, Leon și Emmanuil. Anonimul lui Ducange de la 1107 devenea Nichifor, Ioan îl înlocuia pe tînărul împărat ce-i fusese încredințat. Autocratul bizantin Ioan, Anghel Comnenul, Paleologul, muri în călugărie după ce-i adusese pe turci în Europa, stînd la Athos și privind marea nestatornică. Avusese trei fete: una rămăsese pe tron, alta intrase în haremul lui Orkan, emirul turcilor osmanlîi, a treia era stăpîna unui despot. Dintre fiicele și nepoatele sale, una fu împărăteasă a unei frînturi de împărăție asiatică a Trapezundului. Toma, fratele Despinei sîrbești, Irina, și al Elenei altui despot, Ștefan Lazarevici, luptă împotriva turcilor, apărînd Semedria. Se numea *Canthacussinus de Servia.* Paralel, trăia în Moreea un Gheorghe Paleologul Cantacuzino, sol la Raguza în 1431. În 1424 apăra Zeitunul un Cantacuzino Stravemitis. Se pomenește de un Cantacuzino în Peloponez, pînă în 1452. Albanezii aleseseră de aici, în 1454, ca despot, pe Manuil Cantacu-

zino. La căderea Constantinopolului, în 1453, pieri și Dimitrie Cantacuzino, ginere sau socru al lui Luca Nottara. Fruntașii din Stambul trebuiau să se renege înaintea turcilor. Pământurile lor fură luate de ostașii învingători.

Cuvintele (din *Arta votivă*) : Chivotul de la Arbure ; roaba lui Dumnezeu care s-a strămutat în lăcașul de veci ; *mormînt frumusețat ;* Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul ; Chenarul ; Sf. Marina ; Viața Sf. Dumitru ; Nașterea lui Iisus ; Imnul Acatist ; Fecioara Maria, Luminătoarea ; Arhip și Timotei ; Cuptorul în care ard păcătoasele ; lăute, tambure ; Fecioara cu pruncul ; Săturarea celor 5 000 de oameni cu doi pești și cinci pîini ; Sfînta Filofteia pe stîlpul despre altar ; Cortul mărturisirii ; Pilda celui ce și-a zidit casă ; Iisus și femeia adulteră ; Grădina Ghettsemani ; se ară cu plugul de către sfinți ; Pilda celor zece fecioare ; Sf. Procopie ; Schitul Balamuci ; în veci celui neputred ; monahii de la Xeropotamul Sfîntului Munte ; Sodomul și Gomorul ; la ciumă, cioclii cu cângile lor lungi : Gaico, vătaf de ciocli ; *unul umplut cu binefaceri* (I. cînd aduce banii la *Academia grecească).*

Iată și lucrarea hidraulică :

Din volumul *Arta vindecării* (broșură) :

S-a intenționat crearea unui canal Dîmbovița-Argeș pe vremea lui Ipsilanti. Planurile erau ale lui Frantz Ioseph Sulter.

Mitropolitul Ierotei (ca nume) ; săpunarii.

Din *Arta gregoriană :*

Raban Maur (776—856), arhiepiscop de Maiența, enciclopedist, în lucrarea *De universo* descrie o orgie colosală cu vin pus în burdufuri de piele de elefant.

În Cultul lui Kotya, femeile se împreunau cu țapii.

Ceva despre *Academiile grecești* (în special cea de la București, pentru fixarea locului de acțiune al grămăticilor) :

— Școlile din secolul al XVII-lea practicau o *predare humanistă,* filosofică și științifică, purtînd numele de *Școli princiare,* erau patronate adică de domnitori și ființau din banii trezoreriei Statului sau a Principelui. În momente de criză se recurge la preoți pentru întreținere. În școli progresează încet, încet laicizarea învățămîntului. În secolul al XVII-lea, *Academia greacă* de la București avea un nivel european. Și înainte de asta în casele boerești funcționau călugări greci care se ocupau de educația copiilor celor bogați.

— Se studia clasicismul greco-roman, filosofie și medicină. Teologia pierde teren cu timpul. Se ridică un nou curent de idei ce deschidea drum pozitivismului și materialismului care lipseau în Imperiul Otoman.

— Într-o *Laudă* pronunțată la 1695 în fața lui Brîncoveanu, Trepizonda Kiminites, rectorul *Fundației,*

face un vibrant elogiu filosofiei și arată ostilitate scolasticii.

— La Academie erau circa 150—200 elevi. S-au descoperit *caiete de cursuri* în care se găseau idei foarte îndrăznețe ; în centrul acestei evoluții era noua nobilime și chiar prinții înșiși : Vasile Lupu, Matei Basarab, Cantacuzinii și Brîncovenii (vorbim ca evoluție a gîndirii românești care a dus la ideile din școala grecească) (ca precursori).

— Renașterea economică și culturală a elenismului de care erau legați, prin înfeudare, în sistemul otoman. Grecii contribuiau la disoluția feudalismului ; ca urmare, un mare număr de școli grecești. Exista o receptivitate la ideile burgheze venite de la Veneția, Padova, Viena, Leipzig.

— Bucureștiul devenise una din Metropolele Noului Bizanț unde intelectualii greci vorbeau greaca tuturor provinciilor : Peloponez, Epir, Macedonia, Thracia, insularii din Chios, Creta, georgienii și africanii. Spre noi soseau toate valurile celor aflați în exil (greci). Cam 100 de savanți au predat pînă în 1821. Șerban Cantacuzino a făcut o școală greacă unde se dădeau salarii anuale din tezaurul țării. Exista un filosof, un profesor de litere și un altul pentru materiile comune la Sf. Sava. *Școala slavonă,* întemeiată la biserica Sf. Gheorghe, funcționa dinainte. Mai tîrziu salariile au fost plătite din veniturile mînăstirii Glavacioc ; Cantacuzino primea reviste politice din Viena și Veneția și le trimitea la Constantinopole ambasadorilor Angliei și Țărilor de Jos.

— Brîncoveanu avea o vastă corespondență. Avem știință despre 168 de scrisori : cu Leopold I de Austria, cu Iosif I, cu Carol al VI-lea, cu Petru cel Mare, cu Ludovic al XIV-lea, cu Papa Clement al IX-lea etc., cu patriarhii (în limbile latină, greacă, italiană, ungară, rusă), deci Cancelaria curții princiare era ridicată la grad înalt. În limba turcă scria clucerul Afendulis Constantinopolitanul. Doctorul său, Jacques (Ion) Pylarinos de Cefalonia fu trimis în misiune secretă la Viena, iar Nicolae Comnenul Papadopoulos trimis la Papa. Brîncoveanu a introdus latina la Sf. Sava. Exista *Dicționarul latin-român* al lui Corbea și al episcopului Metrofen de Buzău. Contacte ale lui Brîncoveanu : cu Contele Luigi Ferdinando Mensigli, emisar secret austriac. Ministrul Quarient von Raal e primit în secret de Brîncoveanu sub identitatea unui negustor olandez (1692). Vizita lordului Paget la București a fost foarte importantă. S-au făcut cadouri : un mantou de zibelină și stofă de lînă de 1300 taleri.

Din V. Papacostea : *Fundarea Academiei grecești :*

— Ioanis Karyophyllis, *marele cartofilax al patriarhiei ecumenice* (1686). Șerban Cantacuzino îi scrie să-i trimită profesori.

— Unii istorici au făcut din Constantin Cantacuzino-Stolnicul fondatorul *Academiei* de la București de la 1679, deși chiar el ducea lipsă de profesori pentru fiii săi.

— Profesorul Sevastos Kyminitis, vechi director al *frondistitiumului de Trebizonda* și al *Academiei din Constantinopole.*

Eugen Barbu

— Ieremias Kakavelas în trecere prin București.

— Del Chiaro care încurcă domnitorii și nu vorbește despre *Academia grecească* în timpul lui Șerban Cantacuzino.

— Tot la *Academie* mai funcționau umaniști de valoare ca Pantelimonos Ligaridis și Ignatios Petritis care îi învățau pe Drăghici și pe Șerban, viitori prinți ; Ligaridis era excomunicat de către patriarhul Partenios cel Tînăr, de aceea a venit în Valahia.

— Șaitanoglu, spînzurat de turci la Anchialos.

— Kyminitis, primul profesor ocupa postul principal *(primo-loco).*

— Șerban Cantacuzino e fondatorul *Școlii grecești* pe care Brîncoveanu a inaugurat-o formal.

— *Colecția Hurmuzaki* e opera savantului grec profesor la Sf. Petersburg : Papadopoulos Kerameus ; în această colecție, volumul al XIII-lea, se găsește *discursul adresat lui Șerban Cantacuzino* de către Kyminites. În 1688—1689 acesta se găsește (K) la Mînăstirea Theoskepastos.

Din *Academia Sf. Sava* de Gh. Cront :

— Școală de cultură generală după concepția medievală cu caracter enciclopedic. Unii erau *iatro-filosofi,* avînd titlul de doctor în științe și medicină.

Între 1694—1776 studiile erau dominate de filosofie, gramatică și literatură greacă. Se făceau exerciții de logică pe schemă silogistică, reguli de retorică prin studiul discursurilor celebre și discuții în contradictoriu. Pînă în 1776 s-a studiat numai în limba greacă.

— *Diglossia,* adică utilizarea celor două limbi grecești (veche și vorbită).

— Limba greacă vorbită se numea *apla.*

— *Gramatica* lui Laskaris.

— Se făceau lecturi din Homer, Pythagoras, Esop, Xenofon, Plutarchos, Tucidides, discursurile lui Demosthenes, Isocrates, se citeau tragediile lui Sofocles, Euripides, discursurile lui Grigorie de Nazianze. Era folosită *Gramatica* lui Theodor Gazis (sec. al XV-lea).

Modele de stil : înjurătura, telegrama, epitaful (C.).

Nașterea celor *Trei nocturne* ale lui Debussy : *Nori, Serbări, Sirene...* Pe Podul Concordiei, D. aude sirenele semnalizînd podurile care sunt înclinate cu o sîrmă ca să poată să treacă (se nasc *Norii*).

Există un stil al arbitrariului (Hugo Friedrich).

Magie de sunete și imagini, emanînd o fascinație lirică. La Saint-John Perse și la Gottfried Benn ciclurile istorice se suprapun : sfincși și viori din Babylon, un portal, un jazz de pe Rio Grande, un swing, o rugăciune (la Benn) (tot Hugo Friedrich).

În lirica modernă spațiul istoric devine apatrid (același).

Jurnal de la Poiana

Broaștele. Ciudate pentru acest loc, la o mie de metri deasupra mării, sunt broaștele care trăiesc probabil din cauza marei umezeli. Sunt broaște tîmpite de baltă, cu pete galbene și verzi, în căutarea a ceva ce nu înțeleg, vor să intre în casă și superstiția zice că moare cineva dacă o lași pe broască să sară pragul. Le alung nu pentru asta, ci pentru că sunt greţoase. N. le ia cu o bucată de ziar și le svîrle prin fereastră pentru că jos, la el, intră mai repede, e mai la îndemînă. Ciudat e că eu îmi închipui o invazie de broaște, sosind de undeva din lună, pentru că nu au de unde veni din acești munți inospitalieri, fără lacuri, cu un rîu otrăvit în vale și atît. Suntem înaintea diluviului. Azi s-a revărsat Gangele (am citit în ziar), destule fluvii au luat-o razna și vulcanii nu se mai astîmpără ; pe mările lumii zac peștii poluați, cu burta în sus, sfîrșitul lumii, Flores...

Dar pe lună plină, o mie de broaște ar părea de porţelan și venind prin iarbă ar crea o feerie ciudată, făcîndu-și loc să intre, forțînd ușile. E o idee chinezească...

În realitate spiritul nu-și închipuie omul decît etern și conștiința vieții nu poate fi decît neliniște. Nu trebue să-ți închipui viața prin spirit, ci prin opiu. Cîte suferințe împrăștiate în lumina asta ar dispărea dacă ar urmări gîndirea (Gisors din *Condition humaine*).

Din *Cărțile populare :*

După *mărturia lui Zigabinos,* Satana locuiește mai întîi în templul din Ierusalim, apoi în Sfînta Sofia din Constantinopole și, în sfîrșit, în celelalte biserici. De unde : biserici de lemn fără cruce, altar, amvon, icoane, fără clopote pentru că acestea sunt *trompetele diavolului. Liturghia cu pompa ei strălucitoare era socotită inutilă : mnogoglagolanie. Bogomiile* socotesc crucea ca *instrument al diavolului* pentru că pe ea a fost ucis Christos.

ISTORIA PLAGIATULUI

Iată o noțiune morală cum e aceea a *triumfului nobleței inimii* care e considerată în general un triumf al Renașterii, cum scrie Huzinga, și s-a citat ca dovadă în acest sens faptul că ideea a fost exprimată de Poggio în lucrarea sa *De nobilitate.* Oamenii aud de obicei despre acest egalitarism abia în fraza revoluționară a lui John Bull : *When Adam delve dam Eve span, where was then the gentleman ?* și își închipuie că nobilimea tremura la auzul ei. Ambele concepții erau de mult locuri comune ale literaturii de curte, precum au fost și saloanele *de l'ancien régime.* Ideea că noblețea izvorăște din inimi mai curate era curentă încă în secolul al XII-lea atît în poezia latină, cît și în cea a trubadurilor. Ea a rămas totdeauna o speculație morală, fără efect social activ.

— Nimeni nu e bădăran dacă nu-l îndeamnă inima (Deschamps).

— Ideea de egalitate legată de noblețe este exprimată sugestiv și în cuvintele Ghismondei către tatăl ei Tancredi în *prima nuvelă din ziua a patra a Decameronului* lui Boccaccio.

— Noțiunea de *egalitate* fusese împrumutată de *Sfinții Părinți* din *Cicero* și din *Seneca*. Grigore cel Mare dăduse Evului Mediu timpuriu fraza : *Omnes namque homines natura aequales sumus*. Ea a fost repetată mereu, pe toate tonurile, fără gîndul de a reduce inegalitatea existentă. Căci pentru omul medieval această idee nu ținea o egalitate depărtată și lipsită de speranță din viață, ci foarte apropiata egalitate în moarte. La Eustache Deschamps o găsim într-o relație clară cu reprezentarea dansului macabru menit, la sfîrșitul Evului Mediu, să-i consoleze pe oameni de nedreptatea lumii.

În *Patristică :* Apologeții greci

— După o perioadă de ignorare a creștinismului de aproape o sută

de ani, literatura păgînă ia poziție împotriva noii religii. (Scriitori ca Fronto din Cirta, dascăl al împăratului Marcus Aurelius). *Cuvîntarea* lui Fronto dă curs calomniilor contra creștinilor — banchete teistice și *împreunări oedipodeice* (Octavius 9, 6 ; 31, 2). Lucian de Samosata, celebru pamfletar, autor al lucrării *Despre moartea lui Peregrinus*, pe la 167, ține să ridiculizeze pe Peregrinus, preot creștin vicios, apoi ascet egiptean și, în fine, filosof cinic. Celsus, celebru filosof platonic eclectic, prieten al lui Lucian, autor, în jurul anului 178, al *Cuvîntului adevărat* sau mai exact *Dovedire conform adevărului,* combate creștinismul pe baza lecturii *Sfintelor Scripturi.* Creștinii sunt acuzați de *ateism,* de *banchete teistice ;* împreunări *oedipodeice, adorarea unui cap de măgar (onolatrie)* (Minuciu Felix, *Octavius ;* Tertulian : *Apologeticus), adorarea organelor genitale ale preotului* (Minucius Felix, *Octavius*). Apar apologeții creștinismului care scriu *scrisori, tratate* și *dialoguri.* Forma scrisorilor e moștenită din perioada *Bărbaților apostolici.* Apologiile *sunt de apărare, de combatere.* Ele *combat : acuzațiile,* filosofia păgînă greșită, cultele politeiste și imoralitatea păgînă. *Apără :* monoteismul, învierea morților, fragmentele de adevăr ale filosofiei profane.

Sufletul este o coloană de argint (Juan Ramon Jiménez).

O civilizație se transformă cînd elementul ei cel mai dureros — umilirea la sclavi, munca la lucrătorul modern — devine deodată o valoare, cînd nu mai e vorba să scapi de această umilire, ci să aștepți de la ea salvarea, nu mai e vorba să scapi de această muncă, ci să găsești în ea rațiunea de a fi. Trebue ca uzina care nu e decît un fel de biserică, de catacombă să devină ceea ce a fost catedrala și ca oamenii să vadă în ea, în loc de zei, forța omenească în luptă cu pămîntul (Malraux — *Condiția umană).*

Gîndirea medievală nu putea acorda unui ideal de viață decît un loc nobil punîndu-l în legătură cu evlavia și virtutea. În această funcție etică însă, cavalerismul înșeală tot timpul așteptările : este tras în jos de originea lui legată de păcat, căci miezul idealului rămîne trufia înălțată pînă la frumusețe. Lucru pe care Chastelain l-a înțeles perfect cînd spune : „Gloria suveranilor sălășluiește în trufie și în înfruntarea primejdiilor mari ; toate puterile mai însemnate se întîlnesc într-un punct strîmt care se cheamă trufia" *(Huizinga).*

Ariston de Pella (în *Decapoli Transiordanie) :*

Sfîntul Maxim Mărturisitorul îi atribuie dialogul *Disputa lui Iason și a lui Papiscos* despre *Christos.* Dialogul acesta este cunoscut chiar de filosoful Cela care-l disprețuiește apoi pe Clement Alexandrinul, Origen (*Contra lui Cela,* IV, 52). Scris în grecește, dialogul a fost tradus în limba latină, dar și textul original și traducerea s-au pierdut. S-a păstrat numai prefața traducerii la sfîrșitul operei Sfîntului Ciprian.

Din această prefață aflăm că dialogul a avut loc între iudeo-creștinul Iason și un iudeu alexandrin, Papiscos. Printr-o demonstrație limpede cu ajutorul pasajelor messianice și printr-o stăruință dulce asupra adversarului său, Iason convinge pe Papiscos care, luminat de Sf. Duh, cere botezul. Argumentul acesta va fi reluat pe larg de Sf. Iustin în dialogul cu iudeul Trifon (vezi *Istoria plagiatului*) (*Patrologia*).

Din Chesarie Daponte, *Catalogul istoric :*

În tot acest timp, o rog ca toate greșelile și lipsurile mele. ce fiind aici le-am făcut, cu milostivire să mi le iertați și să mă învredniciți de ordinele voastre spre serviciul vostru pe care veți binevoi să mă folosiți spre a mea prea mare îndatorire. Iar eu cu sinceritate doresc ca prin fericitul planet etern să lucească între aceste două preaurii și excelente monarhii gratificate de la Dumnezeu cel a toate puternic, doresc răspuns acestei cetiri din ordinul autocratic s-a exprimat cel ce sta lîngă tron, consilierul tainic în activitate al împărăției, subcancelarul și cruciferul comite Bestuzieff Riumin.

Prea marea autocratoră, serenisimă prea puternică, prea augustă Împărătească a toată Rusia cu plăcere a auzit atît din scrisoarea prea marelui Șah ce a luat-o de la ambasador cît și prin gura reprezentantelui în acest scop felicitarea amicală a prea marelui Șah pentru înălțarea prea marei autocratoare la succesiunea părintească a tronului împărătesc a toată împărăția Rusiei și pentru afirmarea între aceste două hegemonii de conservarea neschimbată a bunei păci ce este după tratate.

Măreția autocratică toată, aceasta nu o cugetă în alt mod decît spre mulțămire, și prin partea Maiestății împărătești se propune ca pacea cea bine întărită între autocrația rusească și regatul Persic, tratatul și conînțelegerea cea bună de megieșie nu numai etern neschimbată să o păzească și să o extindă după cum pretinde misiunea solemnă a prea marelui Șah și toate relațiile vrednice de laudă ale ambasadorului. (Ca stil de corespondență.) *(Princepele)*

Iorga, *Genealogia Cantacuzinilor :*

— La 1455 un Ioan Torcello amestecat în afaceri constantinopolitane, care reclamă partea sa de arendaș al vămilor bizantine din cei 990 de perperi pe care-i împlinise în Candia de la Marin Venier un alt părtaș al acelor vămi trecute acum în alte mîini, chiar Teodor Rali din Constantinopol. Un Isac protostratorul parafonditus luptă pentru venețieni cu turcii și cade în expediția de la Ferrara înainte de 31 martie 1492... Un Zorzi Gavriopolu, medic și cavaler, avusese o reclamație de bani împotriva Anei, fiica lui Luca Nottara, rudă prin urmare a Cantacuzinului ucis în 1453.

ISTORIA PLAGIATULUI

Dante, *Convivio :*

Așa cum, de pildă, într-o eclipsă a soarelui apare vizibil că luna este

sub soare, așa cum se știe din mărturia lui Aristotel care a văzut cu ochii lui (după cum spune cartea a II-a din *De celo et mundo*) că luna nouă fiind că a intrat sub Marte dinspre partea neluminată, iar Marte a stat ascuns pînă ce a reapărut de cealaltă parte a lunii, cea luminată care era către apus. Iar ordinea așezării lor era aceasta: primul era cerul în care se afla luna, al doilea e cel al lui Mercur, al treilea e al Venerei; al patrulea al Soarelui; al cincilea a lui Marte; al șaselea a lui Jupiter; al șaptelea a lui Saturn; al optelea al Stelelor; al nouălea este cel care nu se face simțit decît datorită acelei mișcări despre care s-a vorbit mai sus; pe acesta mulți îl numesc *Cristalin*, adică diafan sau cu totul transparent. E adevărat că în afara tuturor acestora catolicii spun că se află cerul în Empireu, cu alte cuvinte cerul de flăcări sau luminos, și spun că acesta este nemișcat pentru că în oricare parte are în sine ceea ce presupune propria-i alcătuire. Iar cerul acesta e cauza care face ca primul mobil să se miște cu o mare repeziciune. Căci, datorită aprinsei dorințe care sălășluiește în orice punct al acestui al nouălea cer alăturat Empireului de a se contopi pretutindeni cu acel prea sfînt liniștit, se învîrtește în sînul acesteia cu atîta patimă încît iuțeala lui e aproape de neînțeles. Plin de liniște și pace e lăcașul acela al supremei dumnezeiri, care singur se cunoaște desăvîrșit pe sine. Este lăcașul sufletelor fericite după cum ne învață Sfînta Biserică care nu poate să mintă. Iar Aristotel, pentru cei care-l pricep bine, pare s-o înțeleagă bine în cartea I din *De celo et mundo*. Empireul este cea mai înaltă zămislire a lumii, în care se cuprinde tot universul lumii și în afara căruia nimic nu există, iar el nu se află undeva anume, ci a fost zămislit în mintea dintîi pe care grecii o numesc Protonois. Aceasta este măreția de care vorbește psalmistul.

MAGIE—MITOLOGIE—POEZIE

Din *Histoire de la magie* de Eliphas Levi

— Magia este numită *Arta regală*; steaua care i-a condus pe magi este *steaua înflăcărată — l'étoile flamboyante*. Ea se întîlnește în orice inițiere.

— După autor, a revela înseamnă *a le acoperi din nou cu văluri — revoila* — adică *dogmele deconspirate trebue să primească un alt sens magic* pentru a nu fi înțelese de cei mulți.

— Cei ce se ocupă de filosofie seamănă cu copiii care își spun ghicitori, dar scot din joc pe cel care știe răspunsul dinainte.

— Dumnezeu a făcut totul cu număr, greutate și măsură.

— Veți fi măsurați, spune *Scriptura*, cu măsura cu care măsurați. Adică omul înțelege universul după măsuri umane, iar faptele sale vor fi judecate tot din punct de vedere al oamenilor. (Însăși imaginea pe care oamenii și-o fac despre divinitate este o imagine antropomorfă — N).

— Numele de Israel înseamnă: *Cel care a luptat cu Dumnezeu.*

— Lungimea și chiar veșnicia vieții, atmosfera cu uraganele sale, adîncul pămîntului cu metalele care

dorm acolo, lumina și mirajele sale, noaptea cu visele ei și moartea cu fantomele sale, toate acestea ascultă de sceptrul regal al magului, de bastonul ciobănesc al lui Iacob, de nuiaua fulgerătoare a lui Moise.

— Pentru o minte limitată ca a noastră, pentru un sistem de aprecieri cu distanțe limitate, infinitul nu e o absurditate ?... Și totuși, el nu poate fi negat.

— Nicăieri *Geneza* nu vorbește de o cădere a îngerilor ; ea atribuie păcatul primului om, șarpelui — e evident o denaturare intenționată, o denigrare a unui vechi zeu, deoarece numele lui Satan este Lucifer, deci purtător de lumină, poate de știință, de înțelepciune, lui îi este consacrată o stea pe care o adorau seara și dimineața. Profeții amintesc cu lamentări de căderea lui Lucifer, dar și cu o admirație ascunsă. După tradiție este un înger, dar îngerii sunt emisarii lui Dumnezeu.

— Lucifer, acest personaj al legendelor heterodoxe, e un înger destul de mîndru pentru a nu se încrede în Dumnezeu, destul de curajos pentru a-și cîștiga independența cu prețul unei eternități de chinuri, destul de frumos pentru a se fi putut admira, deși orbit de lumina divină, destul de puternic pentru a putea să domnească totuși în mijlocul tenebrelor și al durerii și pentru a-și face un tron regal din rugul pe care era osîndit să ardă, este Satan al republicanului și ereticului Milton, acest pretins erou al veșniciilor întunecate, calomniat ca fiind urît, cu coarne și gheare care i s-ar potrivi mai bine neînduratului său călău. *Această lumină neagră, aceste tenebre care văd. Această putere pe care Dumnezeu nu a voit-o și pe care o are o creatură decăzută... O imensă minciună realizată, personificată, veșnică ! Un mort care nu poate muri ! Un blestem pe care cuvîntul lui Dumnezeu nu va putea niciodată să-l facă să amuțească. Un otrăvitor de suflete pe care Dumnezeu l-ar tolera printr-o contradicție a atotputerniciei sale, care l-ar păstra așa cum împărații romani îl păstrau pe Locusta, printre instrumentele domniei lor. Un torturat mereu viu pentru a-și blestema judecăto-*

rul și pentru a-și afirma dreptatea împotriva lui, fiindcă nu se va căi pe veci... Un monstru acceptat drept călău de puterea suverană... Dumnezeul diavolului dîndu-și lui însuși numele de diavol al lui Dumnezeu (!?).

— Poate exista oare un receptacol comun, vibrații ale mișcării și imagini ale formei, un fluid și o forță care să se poată numi într-un anumit fel o imaginație a naturii?

— Lumina astrală atrage, e o forță oarbă în ea însăși, dar care e dirijată de *egregori*, adică de către *șefii sufletelor — spiritele energiei și ale acțiunii* (!!).

— Lumina nu există în starea de splendoare decît pentru ochii care o privesc (ca atare) și pentru sufletele însetate de spectacolele frumuseților universale.

— Coloanele Jakin și Boaz, din templul lui Solomon, reprezintă pe cel tare și pe cel slab, bărbatul și femeia, rațiunea și credința, puterea și libertatea, Cain și Abel, dreptul și datoria, lumea intelectuală și morală, antinomia necesară marii legi a creațiunii.

— În cursul inițierii în misterele eleusine, i se șoptea candidatului cînd îl credeau îndeajuns de sigur pe el: *Osiris e un zeu negru* — astfel acest zeu al cărui oracol e Typhon se eclipsează și nu rămîne din el decît umbra acestei mari și de nedefinit Isis, care e tot ce a fost, ce este și ce va fi, dar căreia nimeni nu i-a ridicat voalul cel veșnic.

— Pentru ce în dragoste există întotdeauna un sacrificat și un sacrificator — spune autorul —, pentru ce pasiunile cele mai încăpățînate sunt cele a căror satisfacere pare imposibilă? Datorită legii analogiei contrariilor... Pentru ca cele două coloane ale templului să poată susține edificiul, trebue ca ele să fie separate și dispuse paralel. Dacă le apropii, edificiul se prăbușește.

— Frumusețea orașelor moarte — majestatea lor dezolantă — oroarea de neant...

— Potopul, după Eliphas Levi, figurează confuziunea universală în care omenirea cade în mod necesar atunci cînd a violat și a ignorat armonia naturii.

— Eliphas Levi semnalează o carte: *Cartea penitenței lui Adam* — un manuscris, în care tradiția cabalistică e prezentată sub formă de legendă. Cain și Abel, forța brutală și blîndețea inteligentă, eliminîndu-se unul pe altul, moștenirea reveni lui Seth. Acesta putu ajunge pînă la poarta Paradisului, ceea ce înseamnă o inițiere primară, dar fu îndepărtat de un heruvim cu o sabie de foc. Seth a văzut însă că arborele vieții și arborele cunoștinței se uniseră și formau un singur arbore. Îngerul îi dădu trei semințe din pom care conțineau întreaga forță vitală a pomului. (Ternarul cabalistic.) Cînd Adam muri, Seth îi puse cele trei semințe în gură ca un zălog al vieții veșnice; ramurile care răsăriră formară tufișul arzător din care Dumnezeu revelă lui Moise numele său veșnic: ființa care a fost, este și va fi ființă; Moise a luat de aici nuiaua sa care făcea minuni; chiar ruptă, ea nu încetă să înflorească și așa fu păstrată în arca sfîntă. Regele David replantă această ramură vie pe muntele Sion și Solomon luă, mai

tîrziu, din această triplă ramură lemnul din care făcu cele două coloane ale templului : Jakin și Boaz, învelite în bronz, iar cea de-a treia ramură o puse ca fronton deasupra intrării principale. Leviții aruncară într-o piscină lemnele sacre și le acoperiră cu pietre. Pe vremea lui Iisus, evreii curățiră piscina, găsiră grinzile și făcură din ele o punte peste torentul Cedron. De pe această punte călăii l-au aruncat în torent pentru a-l tîrî, apoi au luat cu ei grinzile, în număr de trei, din trei esențe diferite și din ele făcură crucea. Această alegorie întrunește toate tradițiile cabalistice și secretele ignorate azi din creștinismul sfîntului Ioan. Din aceste lemne, Seth, Moise, David, Solomon au luat material din care și-au făcut sceptrele de regi și de mari pontifi. Iisus Christos așișderea.

— *Cartea lui Enoch* are citate din *Noul Testament* de apostolul Iuda. Tradiția atribuie lui Enoch inventarea literelor, deci tradițiile din *Sepher Jezirach,* această carte elementară a Cabalei, urcă pînă la acest profet. *Cabala* ar fi fost redactată de Abraham, moștenitorul secretelor lui Enoch și tatăl inițierii în Israel.

— Se pare că urmașii lui Cain s-au refugiat în India, pe care Eliphas Levi o numește *țara fratricidului.* Autorul denotă partipris față de cultura și filosofia Indiei ca și față de biserica catolică.

— Apocalipsul sau revelația Sf. Ioan conține toate secretele cabalistice ale dogmei lui Iisus Christos. Împreună, *Sepher Jezirah* și cu *Zoharul* sunt capodopere ale ocultismului. Începutul *Zoharului* uimește prin profunzimea vederilor sale și prin grandioasa simplitate a imaginilor.

Iată ce se spune la început : *Inteligența ocultismului este știința echilibrului. Forțele care se produc fără a fi echilibrate pier în vid. Astfel au pierit regii lumii vechi, prinții giganților. Ei au căzut ca arborii fără rădăcină și nu s-au mai putut găsi urmele lor. Prin opoziția dintre forțele neechilibrate atunci cînd pămîntul era gol și inform, suflul lui Dumnezeu își făcu loc în cer și făcu să coboare masa apelor. Toate aspirațiile naturii au fost îndreptate atunci către unitatea formei, către sinteza vie a puterilor echilibrate, și fruntea lui Dumnezeu încoronată de lumină se ridica pe marea cea vastă și se reflecta în apele inferioare. Cei doi ochi ai săi apărură strălucitori de claritate, aruncînd două dîre de flacără care se încrucișau cu razele reflectate. Fruntea lui Dumnezeu și cei doi ochi ai săi formau un triunghi în cer iar reflectarea lor forma un triunghi în apă. Astfel se revelă numărul șase care fu cel al creației universale.*

— Pascal a spus că Dumnezeu este un cerc al cărui centru este peste tot și a cărei circumferință este nicăieri.

— Dumnezeu suflă asupra reflectării sale în ape, spune Eliphas Levi, cheamă această imagine la viață. Să creăm pe om, a spus el, și omul a fost creat. Nu cunoaștem nimic mai frumos la nici un poet decît această viziune a creațiunii îndeplinită de tipul ideal al umanității. În felul acesta omul este umbra unei umbre.

— *Zoharul* este o geneză de lumină iar *Sepher Jezirah* este o scară a adevărurilor.

— Ceea ce noi numim *cele trei persoane divine,* Zoroastru le numește *cele trei profunzimi.* Prima profunzime sau cea paternă este izvorul credinței ; cea de a doua sau cea a Cuvîntului este izvorul adevărului, cea de a treia sau *Acțiunea creatoare* este izvorul dragostei.

— *Numa* — regele legendar al Romei — a studiat riturile magilor și a fost inițiat în misterele lor, dobîndind astfel arta de a forma și de a dirija fulgerul. Acest secret sacerdotal a fost pierdut de Tullus Hostilius, care a orientat greșit descărcarea electrică și a fost fulgerat.

— Toate simbolurile asiriene se raportează la știința focului care era Marea Arcană a magilor. Astfel, leul este focul ceresc, șerpii sunt curenții magnetici și electrici ai pămîntului.

— După savantul François Patricius, focul mereu agitat și izbucnind în atmosferă poate să ia o configurație asemănătoare celei a corpurilor. Să spunem mai curînd, declară el, că noi afirmăm existența unui foc plin de imagini și de ecouri.

— Din revelațiile lumii vechi rezultă, după Eliphas Levi, că extazul lucid este o aplicație voluntară și imediată a sufletului focului universal sau mai curînd a acestei lumini pline de imagini care radiază, care vorbește și care se înfășoară în jurul tuturor obiectelor și tuturor globurilor din univers.

— Puterea magică se întinde mai departe, dar nu e vorba numai de un pretins fluid magnetic, este întreaga lumină astrală, elementul electricității și al fulgerului care poate fi pus în serviciul voinței omenești. Și ce trebue să facem pentru a cuceri această formidabilă forță ? Zoroastru o spune : trebue să cunoaștem aceste legi misterioase ale echilibrului care supun împărăției binelui pe înseși puterile răului ; trebue să-ți fi purificat trupul prin sfinte încercări, să lupți contra fantomelor halucinației și prinzînd lumina corp la corp așa cum Iacob a luptat cu îngerul, să îmblînzești acei cîini fantastici care latră în visele noastre, trebue, într-un cuvînt, pentru a ne servi de expresia atît de energică a oracolelor lui Zoroastru, *trebue să auzi vorbind lumina...*

— Vishnu se incarnează în Crishna, el crește și predică o doctrină a mizericordiei și a binefacerilor ; apoi coboară în Infern, înlănțuie șarpele și urcă glorios către cer ; sărbătoarea sa anuală este în luna august sub semnul fecioarei.

— Marele ritual magic al brahmanilor, cartea ocultismului indian, *Upnek'hat,* învață metodele fizice și morale de a ajunge gradat la acea nebunie furioasă pe care vrăjitorii lor o numesc *stare divină.* Această carte, *Upnek' hat,* este strămoșul tuturor cărților magice și este monumentul cel mai curios din antichitate al falsei magii.

— Omul este un spirit pur înșelat de aparențele corpului.

— După autorul cărții *Upnek' hat,* numele creatorului este *Marele Om, vocea universală, vocea pură și indivizibilă care umple totul.*

— Nimic nu depășește și nimic nu egalează ca rezumat al tuturor doctrinelor lumii vechi cele cîteva sentințe gravate pe o piatră prețioasă

de către Hermes și cunoscute sub numele de *Tabla de smarald*; unitatea ființei și unitatea armoniilor, fie ascendente fie descendente, scara progresivă și proporțională a cuvîntului, legea imuabilă a echilibrului și progresul proporțional al analogiilor universale, raportul dintre Idee și Cuvînt dînd măsura dintre creator și creat; matematicile necesare ale infinitului, dovedite prin măsurarea unui singur ungher al finitului; toate acestea sunt exprimate prin această singură propoziție a marelui hierophant egiptean: „Ceea ce este superior e egal cu ceea ce este inferior și ceea ce este jos este egal cu ceea ce este sus pentru a forma minunile lucrului unic".

— *Focul pantomorf = agentul creator.*

Telesma = principiul universal.

Alte lucrări atribuite lui Hermes, cum sunt: *Pymandru, Asclepios, Minerva lumii,* sunt considerate de critici ca producțiuni ale școlii din Alexandria.

— Steaua lui Solomon reprezintă *tripla unitate* sau *ternarul original, tripul binar* sau *mirajul triunghiului; tripul ternar* sau *ideea întreagă* sub fiecare din cei trei termeni ai săi; *tripul cuaternar*, adică numărul ciclic al revoluțiunilor astrale. Geografia Egiptului, sub Sesostris, este un pantaclu, adică un rezumat simbolic al întregei dogme magice a lui Zoroastru, regăsită și formulată într-o manieră mai precisă de către Hermes.

— Știința hieroglifică absolută avea ca bază un alfabet în care toți zeii erau litere; toate literele-idei; toate ideile-numere; toate numerele-semne perfecte.

Acest alfabet hieroglific din care Moise făcu marele secret al *Cabalei* sale și pe care el îl reluă de la egipteni căci după *Sepher Jezirah* el venea de la Abraham, acest alfabet este faimoasa *Carte a lui Thauth,* despre care Court de Gébelin spune că s-ar fi conservat pînă în zilele noastre sub forma unui joc de cărți bizar numit *Tarot.*

Cele zece numere și cele douăzeci și două de litere ale Tablei Isiace de aramă care ar fi aparținut celebrului cardinal Bembo și care ar fi conținut cheia hieroglifelor sacre, sunt ceea ce se numește în Cabală *cele treizeci și două coli ale științei,* iar descrierea lor filosofică formează *subiectul* cărții primitive care se numește *Sepher Jezirah.*

— Atunci cînd Moise povestește că la plecarea lor din Egipt israelitenii au luat cu ei vasele sfinte ale egiptenilor, trebue să se înțeleagă o formulare alegorică însemnînd că odată cu el Moise a luat și secretele științei egiptene pe care el le învățase la curtea faraonului.

— Vasul argonauților era construit cu scînduri de stejar din stejarul profetic din Dodona; era un vas care vorbea, asemeni bărcii din Misterele lui Isis, corabia semințelor și a renovării, coșciugul lui Osiris, oul regenerării divine.

— Medeea îl învață pe Iason care sunt monștrii împotriva cărora trebue să lupte: șarpele înaripat și terestru, adică fluidul astral pe care trebue să-l surprindă și să-l fixeze, trebue să-i smulgă dinții și să-i semene într-o cîmpie arată de taurii lui Marte. Dinții Dragonului sunt

acizi care trebue să dizolve pămîntul metalic preparat cu un foc dublu de către forţele magnetice ale pămîntului. Atunci se face o fermentaţie şi ca într-o luptă uriaşă impurul este devorat de impur şi ţesătura strălucitoare devine recompensa adeptului.

— Orpheus este văduv dar a rămas cast căci el e văduv fără a fi avut timpul s-o cunoască pe Eurydice, văduv al unei fecioare, el va rămîne virgin căci poetul nu are două inimi şi cei născuţi din rasa zeiască iubesc o dată pentru totdeauna.

— Iată mai jos, după Balanche, un *Imn* în care se rezumă *întreaga iniţiere orphică* (Balanche — *Orpheus* — cartea a VIII-a, pag. 169) : Omul, după ce a suferit influenţa elementelor, trebue să facă elementele să sufere propria sa influenţă. Creaţia este actul unei magii divine continui şi veşnice. Pentru om a fi în realitate este a se cunoaşte. Responsabilitatea este o cucerire a omului, însăşi pedeapsa păcatului e un nou mijloc de cucerire. Toată viaţa se bazează pe moarte. Palingenezia este o lege reparatoare. Căsătoria este reproducerea în umanitate a *Marelui Mister Cosmogonic*. Ea trebue să fie unică, aşa cum Dumnezeu şi Natura sunt tot una. Căsătoria este unitatea Arborelului Vieţii. Desfrîul este diviziune şi moarte. Arborele Vieţii este unic şi ramurile care se întind către cer şi înfloresc ca stelele corespund rădăcinilor ascunse în pămînt. Astrologia este o sinteză. Cunoaşterea virtuţilor (fie medicală, fie magică), plantelor, metalelor, corpurilor în care rezidă mai multă sau mai puţină viaţă este o sinteză. Forţele de organizare cu diversele sale categorii sau grade sunt revelate printr-o sinteză. Agregaţiile şi afinităţile metalelor, ca şi sufletul vegetativ al plantelor, ca şi toate forţele asimilatoare sunt de asemenea revelate printr-o sinteză.

— Vrăjitoarele Greciei, în special cele din Thesalia, practicau abominabile rituri. Ele dezgropau tinerii morţi pentru a devora cu mîngîieri îngrozitoare carnea îngheţată a acestora. Ele furau copiii pe care-i înăbuşeau apăsîndu-i la pieptul lor. Erau numite *Lamii, Strigi, Empuze.*

— Amorul *Medeei* era mai redutabil chiar decît Ura ei.

— Numa se spune că a avut ca iniţiator în magie pe un oarecare *Tarchon*, discipol al unei chaldeean numit Tages.

— Pithagoras, marele vulgarizator al filosofiei numerelor, parcursese toate sanctuarele din lume. El venise în Iudeia unde se circumcisese pentru a fi admis în secretele Cabalei ce i-au fost comunicate nu fără o oarecare rezervă de către profeţii Ezechiel şi Daniel. În Egipt s-a făcut admis la iniţierea egipteană sub recomandarea regelui Amasis. Pithagoras definea pe Dumnezeu astfel : *Un adevăr viu şi absolut, înveşmîntat în lumină.* El spunea că *Cuvîntul este Numărul manifestat în Formă.* El făcea să decurgă totul din Tetractys, adică din Quaternar. Dumnezeu, zicea el, este muzica supremă a cărei armonie e natura. După el, cea mai înaltă expresie a dreptăţii este Cultul, cel mai perfect uzaj al ştiinţei este medicina. Frumosul este armonia. Forţa este raţiunea. Fericirea este perfecţiunea, adevărul practic este că trebue să te

ferești de slăbiciunea și de perversitatea oamenilor.

— *Versurile aurite* sau *Epitahriza:*

Zeilor după legi să le dai onorurile cuvenite.
Respectă jurămîntul, pe eroi și pe înțelepți.
Onorează-ți părinții, regii, binefăcătorii.
Alege-ți ca amici dintre oamenii cei mai buni.
Fii îndatoritor și blînd, fii înțelegător în afaceri.
Nu-ți urî prietenul pentru greșeli ușoare.
Servește din toată puterea ta cauza cea dreaptă
Care face tot ceea ce poate și tot ceea ce e dator,
Dar să știi să reprimi ca un stăpîn sever Lăcomia,
Somnul, pe Venus și Mînia...
Nu contraveni legilor onoarei, nici mult, nici puțin
Și tu însuți să fii pentru tine însuți un martor neiertător.
Fii drept în acțiuni, nu în cuvinte.
Nu motiva răul prin pretexte neserioase.
Soarta ne-a îmbogățit, ea poate să ne sărăcească,
Dar, slabi sau puternici, toți trebue să murim.
Părții tale de durere să nu-i fi refractar,
Acceptă remediul util și hotărîtor
Și să știi că totdeauna oamenii virtuoși
Dintre muritori care suferă sunt cei mai puțin nefericiți.
La învinuirile nedrepte inima ta să se resemneze.
Lasă lumea să vorbească și urmează-ți totdeauna drumul tău,
Dar în special să nu faci nimic tîrît de un exemplu rău,
Care să fie fără dreptate și fără folos.
Înaintea ta să meargă sfatul care te-a luminat,
Pentru ca absurditatea să nu vină după el.
Prostia e totdeauna cea mai mare nenorocire.
Și omul fără înțelepciune răspunde de greșelile sale.
Nu acționa înainte de a ști cum.
Fii zelos pentru a învăța.
Dedică studiului un timp pe care fericirea ți-l va restitui.
Nu fii neglijent în îngrijirea sănătății tale,
Dar ia numai ce trebue cu sobrietate.
Tot ceea ce nu ne vatămă e permis în viață.
Fii elegant și curat,
Fără a stîrni invidia.
Respinge și neglijența și fastul insolent.
Luxul cel mai simplu e și cel mai bun.
Nu acționa înainte de a gîndi ceea ce vei face
Și reflectează seara asupra întregii tale zile :
Ce-am făcut, ce-am auzit, ce trebuie să regret către virtutea,
Virtutea Dumnezeiască, numai așa poți să urci.

Acestea nu sunt numai lecțiile unui pedagog, ci legile preliminarii ale inițierii magice. Prima parte a *Marei Opere*, adică a creării adeptului perfect. Iată urmarea :

Te iau drept martor, inefabilă Tetractys,
A formelor și-a timpului fîntînă inepuizabilă
Și tu care știi să te rogi cînd zeii îți sunt favorabili
Îndeplinește munca lor și muncește cu credință.
Vei ajunge în curînd și fără greutate a cunoaște

De unde izvorăşte şi unde se opreşte şi
unde se va întoarce
Fiinţa ta ; fără teamă şi fără dorinţă tu
vei ştii secretele
Pe care natura le ascunde muritorilor
curioşi,
Tu vei călca în picioare această
omenească slăbiciune
Pe care fatalitatea o mînă la întîmplare
şi fără scop,
Tu vei ştii cine conduce viitorul nesigur
Şi ce demon ascuns ţine firele destinului,
Tu vei urca atunci pe carul de lumină,
Spirit învingător şi rege al materiei,
Tu vei înţelege domnia părintească
a zeului
Şi vei putea să te odihneşti într-o linişte
veşnică.

— Pithagoras zicea : „Din moment ce există trei noţiuni divine şi trei regiuni inteligibile, există de asemenea un triplu cuvînt, căci ordinea ierarhică se manifestă totdeauna prin numărul 3. Există cuvîntul simplu, cuvîntul hieroglific şi cuvîntul simbolic ; în alte cuvinte există cuvîntul care exprimă, cuvîntul care ascunde, şi cuvîntul care unifică ; toată inteligenţa hieratică constă în ştiinţa perfectă a acestor trei grade."

— Soţia lui Pithagoras, întrebată după cît timp o femeie care a avut relaţii cu un bărbat redevine pură, a răspuns : „Imediat ! Dacă este vorba de bărbatul ei, niciodată dacă e vorba de altul"...

— După Pithagoras fiinţele însufleţite sunt nişte încarnări ale luminii. Formele ies din penumbrele urîţeniei pentru a ajunge progresiv la splendoarea frumuseţii, iar instinctele sunt proporţionale cu formele şi omul, care este sinteza acestei lumini a cărei analiză sunt animalele, e creat pentru a le comanda, dar fiindcă în loc să fie stăpînul lor, el s-a făcut persecutorul şi călăul lor, animalele se tem de el şi se revoltă contra lui.

— Fiecare fiinţă măsoară universul după măsuri care-i sunt proprii. Astfel, cîinele îl ia pe stăpînul său drept un cîine mai perfect decît el.

— Cînd raţiunea se stinge, atunci visarea perseverentă se schimbă în nebunie şi iată-ne schimbaţi în animale precum Nabucodonosor.

— Sfînta *Cabală* sau tradiţia copiilor lui Seth adusă din Chaldeea de Abraham, predată preoţilor egipteni de către Iosif, culeasă şi curăţită de către Moise, ascunsă sub simboluri în *Biblie,* revelată de Mîntuitor sfîntului Ioan, e conţinută încă întreagă în figuri hieratice, analoge celor ale întregii antichităţi, în *Apocalipsul sfîntului Ioan.*

— Referitor la înalta magie a Tetragramei divine se spune că comentatorii cabalişti o scriu în patru maniere principale : *JHVH* pe care ei nu-l pronunţă, dar îl citesc literă cu literă : *Iod, He, Van, He* şi pe care noi îl pronunţăm Jehovah, ceea ce e contrar oricărei analogii, căci Tetragrama astfel desfigurată s-ar găsi recompusă din 6 litere. Altă manieră ar fi *ADNI,* pe care noi îl pronunţăm *Adonai,* adică *Domn, Dumnezeu.* Altă manieră este *AHIH* pe care-l pronunţăm *EIEIE,* acest nume înseamnă *Fiinţă* şi, în sfîrşit, *AGLA* care se pronunţă cum se scrie şi care închide în mod hieroglific toate misterele *Cabalei.* Într-adevăr litera *Aleph* este prima a alfabetului evreu. Ea exprimă unitatea şi, hieroglific, reprezintă dogma lui Hermes :

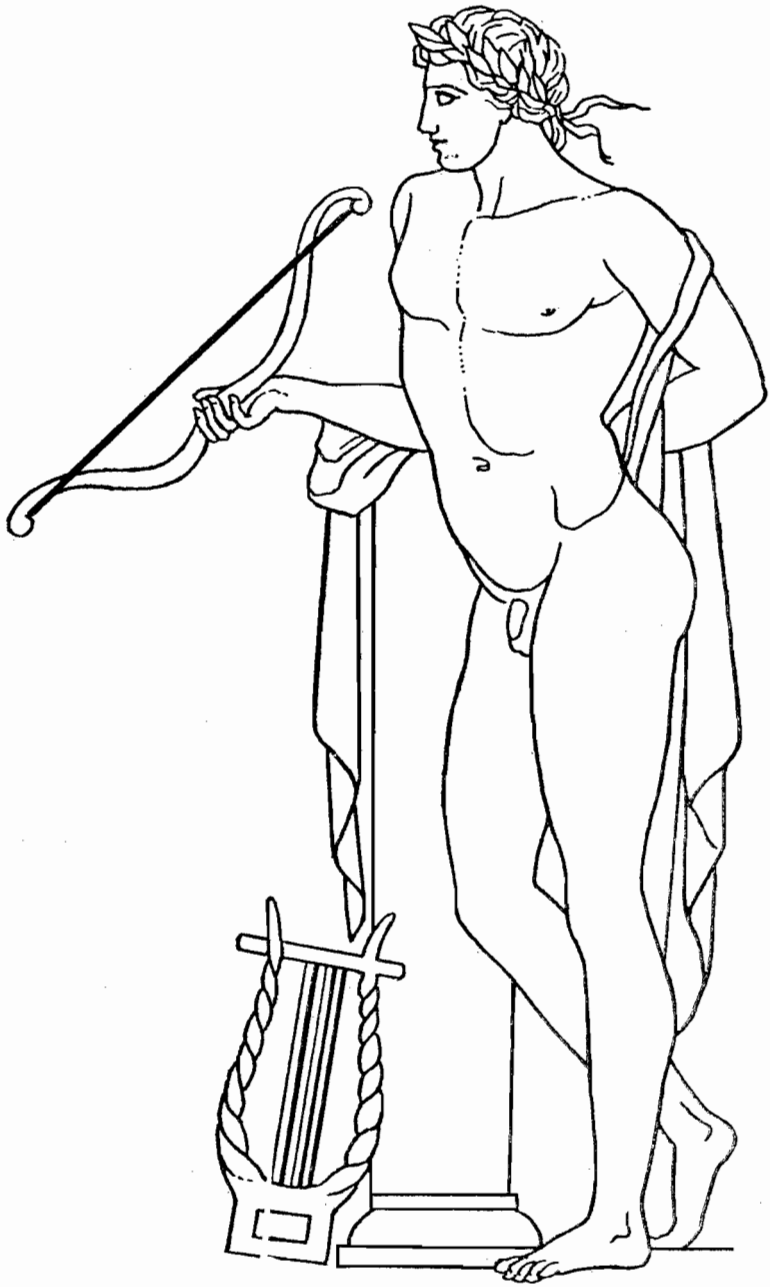

ceea ce e superior este asemănător cu ceea ce este inferior. Această literă, într-adevăr, are două braţe, unul arătînd pămîntul, iar celălalt cerul într-o mişcare asemănătoare. Litera *Ghimel* este a treia literă a alfabetului. Ea suprimă numeric *Ternarul* şi hieroglific *Naşterea, fecunditatea.* Litera *Lamed* este a douăsprezecea. Ea este expresia *ciclului perfect,* ca semn hieroglific reprezintă *circulaţia mişcării perpetue* şi raportul dintre rază şi circumferinţă. Litera *Aleph* repetată este expresia sintezei.

Deci numele *AGLA* înseamnă : unitatea care prin ternar împlineşte ciclul numerelor pentru a se reîntoarce la unitate ; principiul fecund al naturii care face una cu ea însăşi; adevărul prin care fecundează ştiinţa şi o aduce către unitate; silepsă, analiză, ştiinţă şi sinteză ; cele trei persoane divine care sunt un singur Dumnezeu. Secretul *Marei Opere* adică *fixarea luminii astrale printr-o emisiune suverană a voinţei,* ceea ce adepţii figurau printr-un şarpe străpuns de o săgeată şi formînd astfel litera *Aleph.* Apoi cele trei operaţiuni : a dizolva, a sublima, a fixa, corespunzînd celor trei substanţe necesare ; sare, sulf şi mercur, totul exprimat prin litera *Ghimel.* Apoi cele 12 chei ale lui Bazil Valentin exprimate prin *Lamed.* În sfîrşit, *Opera* împlinită în conformitate cu principiul său şi reproducînd principiul însuşi. Aceasta este originea acestei tradiţii cabalistice care însumează întreaga Magie, într-un singur cuvînt. A şti să citeşti acest cuvînt şi a-l pronunţa înseamnă a înţelege misterele şi a traduce în acţiuni aceste cunoştinţe absolute, înseamnă a avea *cheia minunilor.* Pentru a pronunţa numele *AGLA* trebue să te întorci spre răsărit, adică să te uneşti în intenţie şi ştiinţă cu tradiţia orientală. Să nu uităm că, după *Cabală, cuvîntul perfect este vorba realizată prin Fapte.* De aici vine expresia care se găseşte de multe ori în *Biblie : Facere verbum.* În sensul de a îndeplini o acţiune. A pronunţa cabalistic cuvîntul *AGLA* înseamnă deci a suporta toate încercările iniţiatice şi a îndeplini toate lucrările.

— O altă dogmă a Magiei înalte arată cum numele *Jehovah se descompune în 62 de nume explicative,* numite *Schemhamphoras.* Arta de a folosi aceste 62 de nume şi de a găsi în ele cheile ştiinţei universale e ceea ce cabaliştii au numit *Claviculele lui Solomon.* Într-adevăr, la urma culegerii de evocări şi de rugăciuni care poartă acest titlu, se găsesc de obicei 62 de cercuri magice, formînd 36 de talismane. Este de patru ori nouă, adică numărul absolut modificat prin Quaternar. Aceste talismane poartă fiecare două din cele 62 de nume cu semnul emblematic al numărului lor şi al acelor dintre cele patru litere ale numelui lui *Jehovah* cu care ele corespund. E ceea ce a dat loc celor *patru decade emblematice* ale jocului numit *Tarot : bastonul,* figurînd litera *Jod ; cupa,* litera *He, spada,* litera *Vaf* şi *moneta,* litera *He* finală. În *Tarot* s-a adăugat *complementul duzinei* care repetă sintetic caracterul unităţii.

— Fabula spune că Prometheus, după ce a furat focul din cer, a însufleţit imagini făcute cu pămînt şi

apă și pentru această crimă a fost înlănțuit și fulgerat de Jupiter.

— Spiritele elementare, spun cabaliștii în cărțile lor cele mai secrete, sunt copiii singurătății lui Adam ; ei sunt născuți din visurile sale cînd dorea femeia pe care Dumnezeu nu i-o dăduse încă.

— Paracelsus spune că sîngele pierdut fie în mod regulat, fie în vis de către celibatarii de ambele sexe populează aerul cu fantome (poluțiile). E vorba de acei copii monstruoși născuți din coșmare impure, altădată numiți *incubi* și *subcubi.*

— Cînd închipuirile sunt îndeajuns de condensate pentru a fi văzute nu e decît un abur colorat printr-o reflecție a imaginii. Ele nu au o viață proprie, dar imită viața celor care le evocă, așa cum umbra imită corpul. Dacă rănești aceste aparențe ale corpului, cel care le-a născut poate fi realmente rănit, așa cum copilul încă nenăscut este într-adevăr rănit sau desfigurat din cauza închipuirilor mamei.

— Citind cartea sfîntă a lui Moise, ceea ce ne frapează în istoria originală a neamului uman este descrierea paradisului terestru care se rezumă într-un pantaclu perfect ; este circular sau pătrat fiindcă el este udat în mod egal de patru fluvii, dispuse în cruce și în centru se găsesc cei doi arbori care reprezintă Știința și Viața, inteligența stabilă și mișcarea progresivă, știința și creația. În jurul arborelui Științei se înfășoară șarpele lui Asklepios și Hermes : la piciorul arborelui se află bărbatul și femeia, activul și pasivul, inteligența și dragostea. Șarpele, simbol al atracției originare și al focului central al pămîntului, ispitește femeia care este cea mai slabă și aceasta face pe bărbat să păcătuiască ; dar ea nu cedează șarpelui decît pentru a-l înșela mai tîrziu și într-o zi ea îi va zdrobi capul născînd un Mîntuitor pentru lumea întreagă.

— Voltaire descoperise că în limbra ebraică *Cherub,* de unde vine numele de *Heruvim,* înseamnă *Bou,* dar în acest înger cu cap de taur trebue să se vadă imaginea unui simbolism obscur. Heruvimul este îngerul sau sufletul pămîntului și a fost reprezentat totdeauna sub figura unui taur. Cu turnul Babel urmașii lui Ham au vrut să construiască un pantaclu și un palat universal. Turnul Babel pare a fi născut din teama de potop. În cele din urmă anarhia a pus capăt ierarhiei materializate, simbolizate de turnul Babel.

— Înjosirea misterelor nașterii, spune Eliphas Levi, atentatul împotriva copiilor era temelia cultelor din vechea Palestină, abandonate riturilor oribile ale Magiei negre. Zeul negru al Indiei, monstruosul Rutrem cu forme priapice, domnea aici sub numele de Belphegor. Talmudiștii și evreul platonician Timon povestesc că era un idol bărbos cu gura căscată, avînd în loc de limbă un phallus gigantic. Se dezveleau fără pudoare înaintea acestui chip și îi aduceau jertfe josnice.

— La întoarcerea din Egipt, Platon a fost rugat de oamenii din Delos să le explice un oracol al lui Apollo care spunea că, pentru a face să înceteze relele din Grecia, trebuiau să dubleze piatra cubică. Platon i-a trimis pe emisarii din

Delos la matematicianul Eudoxiu, spunîndu-le că oracolul îi sfătuia să studieze geometria.

— Cuvintele barbare și semnele necunoscute sau chiar absolut neînsemnate, spune Eliphas Levi, sunt cele mai bune în Magia neagră. Se obțin halucinații mai ușor prin practici ridicole și prin evocări inepte decît prin rituri sau formule capabile să țină inteligența în stare de veghe. Starea de halucinație permanentă e o moarte sau abdicare de la conștiință ; atunci ești pradă tuturor hazardurilor și fatalității visurilor. Fiecare amintire vine cu reflexele ei, fiecare dorință impură dă naștere unei imagini, fiecare remușcare creează un coșmar. Viața devine asemănătoare cu aceea a unui animal. Dar a unui animal umbros și turmentat. Nu mai ai cunoștința timpului, nici a moralei. Realitățile nu mai există, totul dansează în vîrtejul unor forme lipsite de sens. Creierul nostru, în întregime fosforescent, datorită luminii astrale, e plin de reflectări și figuri fără număr ; cînd închidem ochii ni se pare adesea că o priveliște, cînd strălucitoare, cînd sumbră și teribilă, se desfășoară sub pleoapele noastre... Sistemul nostru nervos, care este un aparat electric complet, concentrează lumina în creier, care e polul negativ al aparatului, sau o proiectează în afară prin extremitățile corpului care sunt puncte destinate să repună în circulație fluidul vital.

— Un om nu e nebun, remarcă doctorul Brierre de Boismont în cartea *Tratat despre halucinații,* fiindcă el are viziuni, ci fiindcă crede mai mult în viziunile sale decît în sensul comun (valabil și pentru poeți). Misticii se cred mai înțelepți decît societatea, ei cred că vor întemeia o religie și pînă la urmă rămîn singuri.

— *Marea Operă* nu înseamnă numai *transmutarea metalelor* ci și *medicina universală,* adică remediul împotriva tuturor răurilor, inclusiv împotriva morții.

— *Marele mister al vieții* și al încercărilor sale este reprezentat prin *sfera celestă* și prin *ciclul anului,* cele patru forme ale Sphynxului corespund celor patru elemente și celor patru anotimpuri. Figurile simbolice ale scutului lui Achilles în Homer au o semnificație analogă cu a celor *12 munci ale lui Hercule.* Ca și Hercules, Achilles trebuie să moară după ce a învins elementele și după ce a luptat împotriva zeilor.

— În experiențele Teurgiei și ale Necromanției, de cele mai multe ori funeste celor care se îndeletnicesc cu ele, după vertigiile catalepsiei și uneori ale nebuniei care se produc, iau naștere unele perturbări în atmosferă, lemnele trosnesc, porțile tremură și gem. Semne bizare și uneori însîngerate se imprimă singure pe pergamente nescrise sau pe pînze. Aceste semne sunt numite de magiștri *Scrieri diabolice.* Numai vederea lor îi face pe cei care sunt ușor influențabili să cadă în convulsii sau în extaz.

— În *Calendarele sacre* ale egiptenilor, prima decadă cu semnul leului e reprezentată printr-un cap omenesc cu 7 raze, cu o coadă mare de scorpion și cu semnul Săgetătorului sub barbă. Dedesubtul acestui cap e numele *Iao,* această figură era numită *Khnoubis,* cuvînt egiptean care înseamnă *aur* și *lumină.*

— Thales și Pithagoras, spune autorul, ar fi învățat în sanctuarele egiptene că pământul se învîrtește în jurul soarelui, dar ei nu au răspîndit această cunoștință fiindcă ar fi trebuit să arate totodată și unul din marile secrete ale templului; *dubla lege a atracției și a radierii fixității și mișcării care este principiul creației și cauza perpetuă a vieții.* (Numele *Iao* duce la cuvîntul *Jahve* — N.)

— În descrierea alegorică a Infernului, hierofanții greci ascunseseră marile secrete ale magiei. Găsim acolo patru fluvii, ca și în *Paradisul terestru,* plus un al cincilea care șerpuiește de 7 ori printre celelalte. Un fluviu de dureri și de gemete, *Cocytul,* și un fluviu al uitării, *Lethe,* apoi un fluviu al apei repezi, irezistibile, care antrenează totul și care curge în sens contrariu unui alt fluviu de foc. Aceste două fluvii misterioase, *Acheron* și *Phlegethon,* din care unul reprezintă fluidul negativ, iar celălalt fluidul pozitiv, se învîrtesc veșnic. *Phlegetonul* încălzește și face să fumege apele reci și negre ale *Acheronului* iar acesta acoperă cu vapori deși flăcările lichide ale Phlegetonului. Din acești vapori ies cu miile larve și lemuri. Imagini searbăde ale corpurilor care au trăit și ale celor care nu s-au născut încă, dar fie că ele au băut sau nu din fluviul durerilor, toate aspiră și se îndreaptă către fluviul uitării, ale cărui ape liniștitoare le vor da tinerețea și pacea. Numai înțelepții nu vor să uite fiindcă amintirile sunt recompensa lor.

— A-i rechema pe morți pe pămînt ar însemna să-i condamni să moară de două ori.

— La greci, zeul Inițierilor este *Iacchos,* învingătorul Indiei, strălucitorul androgin cu coarnele lui Amnon. Panteul care ține cupa sacrificiilor și face să curgă din ea vinul vieții universale. *Iacchos,* fiul fulgerului și îmblînzitorul tigrilor și al leilor; profanînd misterele lui Iacchos bacchantele l-au sfîșiat pe Orpheus. Iacchos sau Bacchus nu este numai zeul beției. Numa îi va cere să-l inspire prin înțeleapta și discreta *Aegerie, zeița Misterului și a Singurătății.*

— Luna, pe care romanii o consacrau Maiei, nimfa tinereții și florilor, tînăra mamă care surîde primelor produse ale anului, a fost închinată de către creștini Mariei, *roza mistică,* crinul purității, cereasca mamă a Mîntuitorului.

— Superstiții de la latinescul *superstes,* adică ceea ce survine, sunt resturile materiale ale științelor sau ale părerilor străvechi.

— Religia a păstrat aproape aceleași nume ale obiceiurilor pioase pe care ea le înlocuia prin Sfintele Mistere. Astfel: cei vechi celebrau în fiecare an un banchet, *Charisties.* Ei invitau aici sufletele strămoșilor lor și făceau astfel act de credință în viața universală și nemuritoare. *Eucharistia,* adică *Charistia,* prin excelență a înlocuit vechea sărbătoare și noi comunicăm de Paști cu toți amicii noștri din cer și de pe pămînt.

— Observarea strictă a numerelor și a zilelor este o reminiscență oarbă a unei dogme magice primitive. Vineri, zi cosacrată lui Venus, era privită de cei vechi ca o zi funestă pentru că ea amintea de Misterele Nașterii și ale Morții. Nimic nu se începea în această zi la evrei,

dar se sfîrșea toată munca de peste săptămînă pentru că vinerea preceda ziua Sabbatului sau a repaosului obligatoriu. Numărul 13 care vine după ciclul perfect al numărului 12 reprezintă de asemenea moartea după lucrările vieții. Articolul simbolului israelit relativ la moarte este al 13-lea. Ca urmare a dezmembrării familiei lui Iosif în două triburi, se găseau 13 convivi la primul Paște petrecut în Israel în Țara promisă, adică 13 triburi la împărțeala recoltelor din Canaan. Unul din aceste triburi a fost exterminat, cel al lui Benjamin, cel mai tînăr dintre copiii lui Iacob, de aici a venit această tradiție că atunci cînd sunt 13 la masă, cel mai tînăr va muri curînd.

— Porphir spune că poți deveni profet hrănindu-te cu inimi de corb, de cîrtiță și uliu. Aici, teurgistul din Alexandria cade în rețetele *Micului Albert.*

— Cei vechi, pentru a arăta proprietățile secrete ale animalelor, spuneau că zeii în epoca războiului cu giganții luaseră diferite forme pentru a se ascunde și că ei se complăceau uneori să reia aceste forme, astfel Diana se schimba în lupoaică, Soarele în Taur, în Leu, în Balaur și în Uliu, Mecate în Cal, în Leu și Cățea. Numele de Pherebate s-a dat după mai mulți teosofi Proserpinei fiindcă ea se hrănea cu turturele. Turturelele sunt ofranda obișnuită pe care preotesele lui Maia o fac acestei zeițe care este Proserpina pămîntului, fiica blondei Ceres, cea care hrănește neamul omenesc.

— Un Imn al lui Homer, imn închinat lui Mercur :

Mercur chibzuind asupra unui miracol ciudat din șoldurile sale mînioase făcu să se audă oracolul. Pînă la Marele Apollo aburul urcă și certîndu-l pe copil la pămînt îl aruncă, cu toate că el ar fi avut mare dorință să-și termine călătoria. Zeus se întoarse apoi și ținu acest discurs: „Curaj de la Maia, splendidă în frumusețe, și de la Marele Jupiter, nepot înfășat. Fără îndoială, aș putea găsi din întîmplare urma boilor mei condus de acest augur, dar tu mă vei conduce mereu așteptîndu-mă"...

— Lumina astrală este *sufletul viu al pămîntului,* suflet material și fatal, necesitate în ceea ce el produce și în mișcările sale datorită legilor eterne ale echilibrului, această lumină care înconjură și pătrunde în

toate corpurile poate anula greutatea și să le facă să se învîrtească în jurul unui centru cu putere de atracție.

— Piramidele triunghiulare și pătrate la bază reprezentau metafizica hierophanților, bazată pe știința naturii. Această știință a naturii avea ca șef simbolic forma gigantică a Marelui Sphynx care-și scobise un pat adînc în nisip cît timp veghease la picioarele piramidelor. Cele 7 monumente, numite *miracolele lumii,* erau niște comentarii magnifice ale celor 7 linii din care se compuneau piramidele și ale celor 7 porți misterioase ale Thebei.

— Piramidele erau pantaclul lui Hermes sau lui Mercur. La Rhodos era pantaclul Soarelui, templul Dianei din Ephes era pantaclul Lunii, mormîntul lui Mausol era pantaclul lui Venus pudica sau conjugala, el avea o formă lingamică, zidurile Babylonului și fortăreața Semiramidei erau pantaclul lui Marte, templul lui Solomon, acest pantaclu universal și absolut, care tindea să le înghită pe toate celelalte, reprezenta pentru omenire pantaclul teribil al lui Saturn.

— Filosofia septenară a inițierii la cei vechi se putea rezuma astfel: trei principii absolute care nu sunt decît unul; patru forme elementare care nu sunt decît una, formînd un tot unic, compus din Idee și din Formă. Cele trei principii erau acestea — Întîi: *A fi înseamnă a fi.* În filosofie, identitatea ideii și a Ființei sau a Adevărului; în religie principiul prim, Tatăl. Doi: *Ființa este Realul.* În filosofie, identitatea Științei și a Ființei sau realității; în religie, logosul lui Platon, demiurgul, cuvîntul. Trei: *Ființa înseamnă logică;* în filosofie, identitatea dintre rațiune și realitate; în religie, providența, acțiunea divină care realizează binele, dragostea reciprocă între adevăr și bine, adică ceea ce în creștinism se numește Sfîntul Duh. Cele patru forme elementare erau expresia a două legi fundamentale, rezistența și mișcarea; inerția care rezistă sau stabilul, viața care se mișcă sau volatilul; în alți termeni mai generali: materia și spiritul; materia era neantul formulat în afirmație pasivă; spiritul era principiul necesității absolute în adevăr. Acțiunea negativă a neantului material asupra spiritului era numită principiul răului, acțiunea pozitivă a spiritului asupra neantului pentru a-l umple cu creațiune și lumină era numită principiul bun. Acestor două concepții îi corespundeau pe de o parte umanitatea și de alta viața rațională, răscumpărătoare a umanității concepute în păcat, adică în neant, din cauza nașterii sale materiale. Aceasta era doctrina inițierii secrete.

— Eliphas Levi în cartea *Dogmă și Ritual al Înaltei Magii* amintește parabola ingenioasă a lui Sepher Toldos — *Jeshut* care dovedește acuzația adusă de evrei creștinismului că a materializat credințele și că a idealizat lucrurile terestre. În *Talmud* evreii povestesc că *Iisus* sau *Fiul despărțitei,* după ce studiase în Egipt misterele profane, a ridicat în Israel o falsă piatră unghiulară și a antrenat poporul în idolatrie.

— Piatra fundamentală a Templului Cabalistic era pătrată la bază

și triunghiulară în vîrf ca și piramidele.

— O anecdotă biblică : la un loc cu copilul Iisus, alți cîțiva copii se amuzau să plămădească păsări de argilă, fiecare dintre micii artiști își lăuda numai propria lui lucrare. Iisus nu zicea nimic, dar cînd termină păsările sale lovi din palme și spuse : „zburați !“ Și ele sburară.

— Citim în *Faptele apostolilor* că sfîntul Paul a adunat la Ephes toate cărțile care tratau despre lucruri curioase și le-a ars în public. Fără îndoială că avem de regretat această pierdere pentru că chiar momentele erorii pot da naștere unor străluciri de adevăr și unor învățăminte prețioase pentru știință.

— Autorul ne spune că odată cu venirea lui Iisus oracolele încetară în toată lumea și o voce strigă deasupra mărilor : *Marele Pan a murit!*

— În jurul lui Simon Evreul lucrurile de felul lor neînsuflețite se mișcau și ades, cînd el voia să intre într-o casă sau să iasă, porțile trozneau, se agitau și sfîrșeau prin a se deschide singure (e vorba de Simon Magicianul).

— Unii comentatori considerau că prăbușirea lui Adam a fost o beție erotică care a făcut din urmașii săi niște sclavi ai luminii fatale răspîndite de Lucifer, că orice pasiune amoroasă care năpădește simțurile e un vîrtej al acestei lumini care vrea să ne tîrască spre prăpăstiile morții, că nebunia, halucinațiile, viziunile, extazele sunt o exaltare foarte periculoasă a acestei lumini fosforescente interioare, că, în sfîrșit, această lumină are aceeași natură ca și focul a cărei folosire judicioasă încălzește și dă viață, dar al cărei exces, dimpotrivă, arde, dizolvă și distruge.

— Cei vechi cunoșteau două maladii pe care le numeau *frenezia* și *corybantismul,* prima făcîndu-te să vezi forme imaginare, cealaltă făcîndu-te să auzi voci și sunete care nu există.

— Fiecare dintre vicii este personificat într-un idol negru sau un demon care este o imagine negativă și desfigurată a divinității care dă viață ; aceștia sunt idolii morții ; Moloch este fatalitatea care devorează copiii, Satan și Nizroch sunt zeii urii, ai fatalității, ai disperării, *Astartea, Lilith, Nahema, Astaroth* sunt idolii depravării și avortului, *Adremelec* este zeul asasinatului, *Belial* este zeul revoltei veșnice și al anarhiei ; adevăratul nume al lui Satan, spun cabaliștii, este numele lui *Jehovah* citit invers. Căci Satan nu este un zeu negru ci este negația lui Dumnezeu. Diavolul este personificarea teismului sau a idolatriei.

— Sub numele de Cetatea înțelepților, Philostrate descrie *Athanorul:* Este o colină mereu înconjurată de cețuri deschise pe latura de sus, ea conține un puț larg de patru pași, de unde iese un abur argintiu care urcă din cauza căldurii soarelui, desfășurînd toate culorile curcubeului. Fundul puțului este presărat cu arsenic roșu, lîngă puț este un bazin plin de foc de unde iese o flacără de plumb, fără miros și fără fum, care nu e niciodată mai înaltă nici mai joasă decît marginile bazinului. Acolo se găsesc de asemenea două recipiente de piatră neagră conținînd unul ploaia și celălalt vîntul. Cînd seceta este excesivă se deschide butoiul care conține ploaia și

din el ies norii care umezesc întreaga regiune. Nu s-ar putea descrie mai exact, spune Eliphas Levi, focul secret al filosofilor și ceea ce ei numesc Ben-Marie. Se vede din acest pasaj că vechii alhimiști în timpul *Marei Opere* (transmutarea metalelor) foloseau electricitatea, magnetismul și aburii.

— Philostrate vorbește despre piatra filosofală pe care o numește cînd piatră, cînd lumină. Nu este permis nici unui profan s-o caute el, pentru că ea se topește dacă nu știi să o apuci cu procedeele artei. Doar înțelepții cu ajutorul anumitor cuvinte și anumitor rituri pot găsi pantarba. Este numele acestei pietre care noaptea are aparența unui foc fiind înflăcărată și scînteietoare, iar dacă o privești ziua strălucește. Această lumină este o materie subtilă a unei forțe minunate căci atrage tot ce este apropiat. (Philostrate, *Viața lui Apollonios de Tiana*, cartea a III-a, cap. XLVI).

— O culegere de povestiri ciudate numite *Legenda aurită* (sunt niște parabole, un fel de *Mitologie* extrem de veche, inventată pentru a ascunde Misterele cabalistice ale Inițierii ioanite). *Legenda aurită* este un *Talmud* creștin scris în întregime în alegorii și apologuri. Una din aceste povestiri caracterizează conflictul dintre magie și creștinismul încă în fașă. Este vorba de legenda Sf. Ciprian și a Sfintei Justine, un fel de schiță anticipativă a *Martyrilor* lui Chateabriand și a lui *Faust* de Goethe, topite laolaltă.

— Păgînii acuzau pe creștini că adoră un măgar, dar ei nu inventaseră această injurie, ea venea de la evreii din Samaria care, prefigurînd datele *Cabalei* asupra divinității, prin simboluri egiptene, reprezentau de asemenea inteligența prin chipul stelei magice, adorate sub numele de Rampham, știința sub *emblema lui Anubis* al cărui nume ei îl schimbau în *Nibas* și credința vulgară sau credulitatea sub figura lui *Thartac*, zeu care era reprezentat cu o carte, o pelerină și un cap de măgar ; după doctorii teologi samariteni, creștinismul însemna *domnia lui Tartac;* era credința oarbă și credulitatea vulgară erijate în *Oracol universal* și preferate inteligenței și științei. Pentru aceasta, în raporturile lor cu celelalte ginți, cînd auzeau că sunt confundați cu creștinii strigau și rugau să nu fie confundați cu adoratorii capului de măgar.

— *Măgarul de aur* al lui Apuleius este *legenda ocultă a lui Tartac*, e o epopee magică și o satiră contra creștinismului pe care el însuși pare să-l fi profesat cîtva timp.

— Apuleius a putut fi comparat cu Rabelais și cu Swedenborg al timpurilor vechi în același timp.

— Numele de *gnostic* nu a fost totdeauna un termen proscris de biserică. Acei dintre părinții a căror doctrină se apropia de tradițiile sfîntului Ioan folosiră această denominațiune pentru a indica prin ea pe creștinul perfect. O găsim la Sf. Irimeu, la Sf. Clement din Alexandria. Nu mai vorbim aici despre marele Synesius care a fost un cabalist perfect, dar un ortodox îndoielnic.

— Papei Leon al III-lea i se atribuie un ritual ocult cunoscut sub numele de *Enchiridion* în care s-ar fi rezumat tradiția cabalistică și care ar reproduce toate caracterele,

chiar cele mai secrete, ale *Clavicu-lelor lui Solomon.* Cartea a fost dăruită împăratului Carol cel Mare și fiind divulgată mai tîrziu a fost condamnată ca aparținînd de domeniul magiei negre.

— Un cunoscut cabalist al Evului Mediu, *Sinezius,* a scris un *Tratat despre visuri* în care dezvoltă cele mai pure doctrine cabalistice și se arată ca un înalt teosof. După Sinezius, starea de vis dovedește imaterialitatea sufletului care își creează atunci un cer, cîmpii, palate inundate de lumină sau caverne întunecate, după afecțiunile sau dorințele fiecăruia. Se poate judeca progresul moral prin obișnuința viselor căci în această stare liberul arbitru e suspendat și fantezia se abandonează în întregime instinctelor dominante.

— Cîteva aplicații ale regulei ternarului în organizarea bisericească. Ordinele îngerești sunt în număr de trei și fiecare ordin are trei coruri. După acest model s-a stabilit și ierarhia bisericească pe pămînt ; există prinți ai bisericii, episcopi și simpli prelați. Printre prinți se numără : cardinali, episcopi, cardinali-preoți și cardinali-diaconi ; printre episcopi sunt : arhiepiscopi, episcopi și prelații coajutători. Printre prelați sunt : preoții, preoți simpli și diaconii ; la această ierarhie se ajunge prin trei grade preparatorii : subdiaconatul, ordinele minore și clericatura.

— Autorul pretinde că providența care predestina Gallia să devină o țară creștină sub numele de Franța făcuse aici să strălucească dintotdeauna lumina adevărurilor eterne. Primii druizi fuseseră adevărați *copii ai magilor* și inițierea lor venea din Egipt și Chaldeea. Adică din surse pure ale *Cabalei* primitive. Ei adorau trinitatea sub numele de *Isis* sau *Ilesus,* armonia supremă ; sub numele de *Belen* sau *Bel,* care înseamnă în asiriană *Domnul,* nume corespunzînd celui de *Adonai ;* sub numele de *Camul* sau *Camael,* nume care în *Cabală* personifică *justiția divină.* Dedesubtul acestui triunghi de lumină ei presupuneau că există o reflectare divină, compusă de asemenea din trei raze personificate : mai întîi *Teutates* sau *Teuth,* același ca *Thot* al egiptenilor, *cuvîntul* sau *inteligența formulată,* apoi forța și frumusețea al căror nume variau ca și emblemele lor. Ei completau, în în fine, *septenarul sacru* printr-o imagine misterioasă care reprezenta *progresul dogmei și realizările sale viitoare.* Era o tînără fată, voalată, ținînd un copil în brațe și ei dedicau această imagine *fecioarei care va deveni mamă.*

— Germanii sub numele de *Irminsul* îl adorau pe *Arminius (Hermann),* care-l făcuse să plîngă pe Augustus pentru pierderea legiunilor lui Varus ; acestui *Irminsul,* germanii îi ofereau victime umane. Gallii îi atribuiau lui *Brennus,* un rege gall, atributele zeului *Taranis* și ale lui *Teutatea* și ardeau în onoarea sa coloși de răchită, umpluți cu prizonieri romani.

— În Gallia, femeile nu conduceau datorită cochetăriilor sau viciilor lor, ci datorită sfaturilor lor. Nu se făcea nici pace, nici război fără ca ele să nu fie consultate. Astfel, interesele căminului și ale familiei erau apărate de mame și orgoliul național devenea just cînd el era astfel temperat prin dragostea maternă de patrie.

— Gallii aveau un cult pentru prezicătoarea *Veleda* care a trăit și a murit fecioară. Mai tîrziu statuile *Veledei* au fost luate drept ale *Berthei cu picioare lungi.* Marea preoteasă într-adevăr purta insignele divinității protectoare a druideselor, era *Hertha* sau *Vertha,* tînăra *Isis* a gallilor, *regina cerului,* fecioară care trebue să nască. Zeița era reprezentată cu un picior pe pămînt și altul pe ape, pentru că ea era regina Inițierii și prezida la cunoașterea științei universale a lucrurilor. Piciorul pe care ea îl punea pe apă era de obicei așezat într-o barcă, asemănătoare cu barca sau scoica lui Isis. Ea ținea în mînă fuiorul Parcelor încărcat cu lînă, jumătate albă și jumătate neagră, fiindcă prezida toate

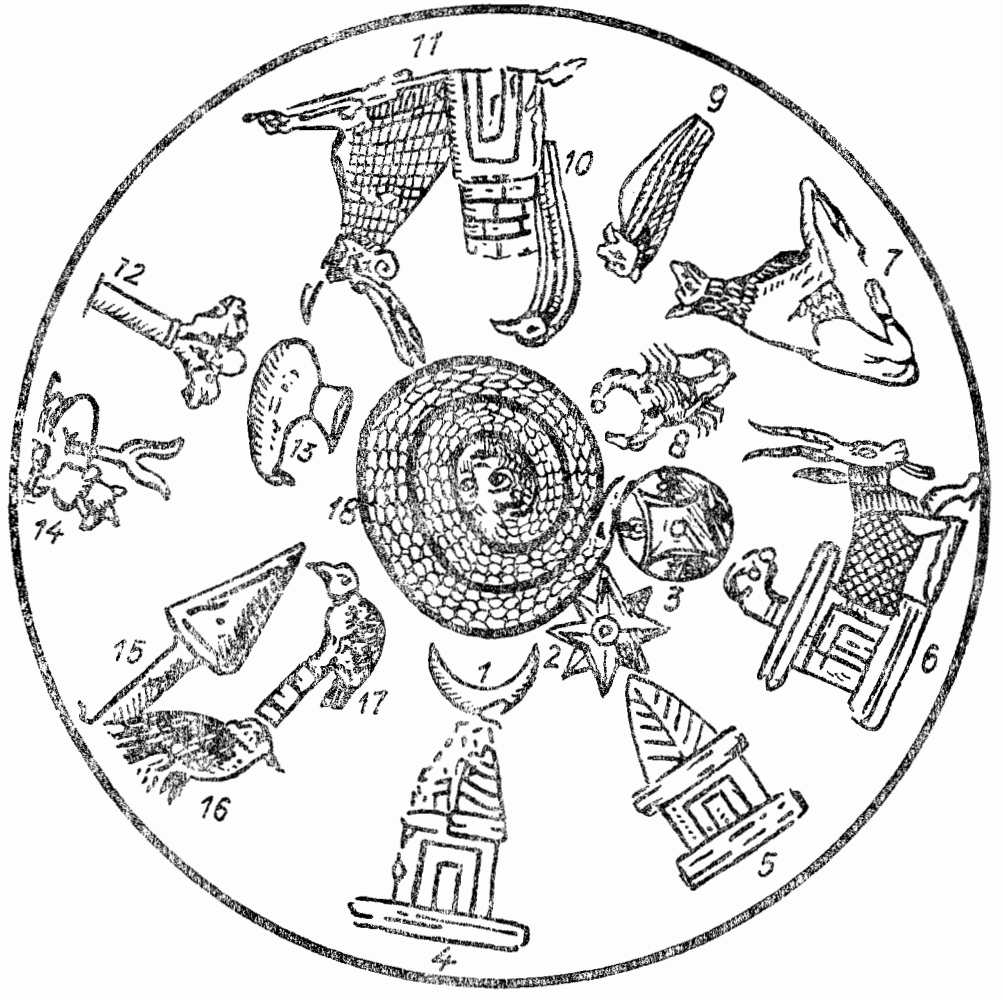

formele și toate simbolurile și fiindcă țesea *veșmîntul ideilor*. Era reprezentată de asemenea sub forma alegorică a sirenelor, pe jumătate femeie și pe jumătate pește, sau cu torsul unei tinere fete și în loc de picioare cu doi șerpi, pentru a semnifica mutația și mobilitatea continuă a lucrurilor și alianța analogică a contrariilor în manifestările tuturor forțelor oculte ale naturii. Sub această ultimă formă, *Hertha* lua numele de *Melusine* sau *Melosina*, adică *muziciana, cîntătoarea*. Sau cu alte cuvinte *Sirena revelatoare de armonii*. Aceasta e originea imaginilor și legendelor despre regina *Berthe cu picioarele lungi* și ale *zînei melusine*. Aceasta din urmă se arătă, se spune, în secolul al II-lea, unui senior din Lusignan. Ea fu iubită de el și consimți să-l facă fericit cu condiția că nu va încerca să dezlege taina existenței sale. Seniorul îi promise, dar gelozia îl făcu furios și sperjur. El o spionă pe Melusina și o surprinse în metamorfozele sale, căci o dată pe săptămînă zîna își relua picioarele sale de șarpe. Surprinzîndu-l, Melusina dispăru, dar ea revine încă scoțînd strigăte îngrozitoare ori de cîte ori o persoană din casa lui Lusignan e pe punctul de a muri.

— În legendele brodate pe vechi episoade din istoria Franței apare și personajul funest al *Frédégondei*, vrăjitoarea care ucidea prinții și își acuza cu plăcere rivalele de magie, omorîndu-le în chinuri pe care numai ea le merita. Generalul Mumol torturat din ordinul Frédégondei își făcea un punct de onoare de a muri pentru magie declarînd că nu suferă nimic și provocînd el însuși îngrozitoarele torturi în urma cărora muri, bătîndu-și joc de călăi deși aceștia văzînd atîta tărie erau pe punctul de a-l ierta.

— *Legile salice* sunt atribuite lui Pharamond și se bănuiește că au fost promulgate în 424. În ele se arătau pedepsele împotriva vrăjitoarelor și a celor care calomniau o femeie liberă numind-o vrăjitoare fără a putea dovedi cele ce spun.

— Dacă o vrăjitoare a mîncat un om, spuneau legile salice, dacă ea este dovedită, va fi condamnată să plătească 8 000 de dinari, adică 200 de gologani.

— Contele Joseph de Maistre considera misiunea sîngeroasă a călăului ca pe un fel de sacerdoțiu excepțional, efuziunea de sînge fiind similară sacrificiului.

— Sub domnia lui Pepin cel Scurt, fenomene foarte ciudate se arătară în mod public în Franța. Aerul era plin de figuri umane, cerul reflecta miraje de palate, de grădini, de valuri agitate, de vapoare cu pînzele în vînt și de armate aranjate în formație de bătaie. Atmosfera semăna cu un mare vis. Toată lumea putea să vadă și să distingă detaliile acestor fantastice tablouri. Să fi fost o epidemie? Ce ataca vederea? Sau o perturbație atmosferică care proiecta mirajele în aerul condensat? Nu era mai curînd o halucinație universală produsă de vreun principiu îmbătător și pestilențial răspîndit în atmosferă? Ceea ce ar da mai multă probabilitate acestei ultime păreri este faptul că viziunile îi exasperau pe oameni. Ei credeau că disting în aer vrăjitoare care răspîndesc din abundență pulbere răufăcătoare și otrăvuri. Cîmpiile

erau lovite de sterilitate, animalele mureau și mortalitatea se întindea chiar asupra oamenilor...

...Aceste epidemii vizionare se reproduseră și sub domniile următoare și înalta influență a lui Carol cel Mare trebui să intervină pentru calmarea publicului. Un edict reînnoit de atunci de către Louis le Debonnaire interzise silfelor de a se mai arăta sub sancțiunea celor mai grele pedepse. Se înțelege că în lipsa silfelor pedepselle îi atingeau pe cei care se lăudau că le-au văzut și pînă la urmă nimeni nu mai văzu acele figuri misterioase. Vasele aeriene reintrară în portul uitării și nici un om nu mai susținu că a călătorit cu ele în ceruri.

— Alte date în legătură cu cartea numită *Enchiridion*, atribuită de tradiție Papei Leon al III-lea, carte cu teme cabalistice, de fapt cuprinzînd cele mai frumoase rugăciuni creștine, interpretate din punct de vedere cabalistic. *Enchiridion*, dăruită mai tîrziu lui Carol cel Mare, ar fi fost o culegere de rugăciuni alegorice, avînd drept chei cele mai misterioase pantacle ale *Cabalei*. Eliphas Levi descrie figura principalelor pantacle din *Enchiridion*. Primul, care este desenat chiar pe coperta cărții, reprezintă un triunghi echilateral răsturnat, înscris într-un cerc dublu ; deasupra triunghiului sunt scrise în așa fel încît să formeze litera *Tau*, profetică, cele două cuvinte : *Elohim* și *Sabaoth* (în limba ebraică), care înseamnă *Dumnezeu al armatelor, echilibrul forțelor naturale și armonia numerelor*. La cele trei laturi ale triunghiului sunt scrise cele trei mari nume : *Jehovah, Adonai, Agla*. Deasupra numelui lui *Jehovah* este scris în latinește *formatio*, deasupra numelui *Adonai* este scris *reformatio* și deasupra numelui *Agla, transformatio*. Astfel, *creația e atribuită Tatălui, redempțiunea sau reforma Fiului și Sanctificarea sau Transformațiunea Sfîntului Spirit*. În conformitate cu legile matetice ale acțiunii, ale reacțiunii și ale echilibrului, *Jehova este într-adevăr tot una cu Geneza sau cu Formația Dogmei*, prin semnificația elementară a celor patru litere ale *Tetragramei sfinte ; Adonai* este realizarea acestei dogme în formă umană, în Dumnezeul cel vizibil, care este fiul Domnului sau *Omul perfect ;* și *Agla*, așa cum s-a mai explicat, exprimă *sinteza tuturor dogmelor* și a întregii științe cabalistice, indicînd în mod clar prin hieroglife din ce e format numele minunat *al triplului secret al Marei Opere* (transmutația metalelor). Al doilea pantaclu este un cap cu trei obraze, încoronat cu o tiară și ieșind dintr-un vas plin de apă. Cei care sunt inițiați în misterele *Zoharului* vor înțelege alegoria acestui cap. Al treilea pantaclu : este un dublu triunghi formînd steaua lui Solomon ; al patrulea este sabia magică cu această legendă : *Deo duce, comite fero* (Dumnezeu conduce, comitele poartă), emblemă a *Marei Arcane* și atotputerniciei inițiaților. Al cincilea este problema înălțimii umane a Mîntuitorului, rezolvată prin numărul 40. Este numărul teologic al Sefirotilor, multiplicat cu cel al realizărilor naturale. Al șaselea este pantaclul spiritului semnificat prin niște oseminte care formează două litere *E* și două *Tauri* (T). Al șaptelea și cel mai important este *Marea monogramă magică* explicînd *Claviculele lui Solomon, Tetragrama*, semnul numit *Labarum* și cuvîntul suprem

al adepților (aici Eliphas Levi ne trimite la cartea sa *Dogmă și ritual al înaltei Magii*). Acest caracter se citește învîrtind pagina ca o roată și se pronunță *Rota, Tarot* sau *Tora* (explicații date și de Guilhaume Postel în *Clavis absconditorum a constitutione mundi*). Litera A este adesea înlocuită în aceste caractere prin numărul literei care este 1. Găsim de asemenea în acest semn figura și valoarea celor patru embleme ale jocului de *tarot: Bastonul, Cupa, Spada* și *Banul*. Aceste patru hieroglife elementare se găsesc peste tot în monumentele sfinte ale egiptenilor și Homer le-a descris în înfățișarea scutului lui Ahille, plasîndu-le în aceeași ordine ca și autorii lui *Enchiridion*.

— Sub domnia Sfîntului Ludovic, rege al Franței (1226—1270), a trăit faimosul rabin Jechiel, mare cabalist și fizician remarcabil, care se pare că descoperise electricitatea. De asemenea, se spune că Albert cel Mare poseda piatra filosofală și reușise după 30 de ani de muncă să realizeze un android, un om artificial care răspundea la toate întrebările cu atît de mare subtilitate încît sfîntul Thomas d'Aquino, mîniat că nu poate să-l reducă la tăcere, l-a spart cu o lovitură de baston.

— Numele de *Adam* în ebraică înseamnă *pămînt roșu*.

— Despre templieri : în 1119 nouă cavaleri cruciați în Orient, printre care Geoffroy de Saint-Omer și Hugues des Payens, se dedicară religiei și își propuseră ca scop secret reconstituirea templului lui Solomon după modelul profetizat de Ezechiel. Această reconstrucție prezisă formal de către misticii iudaizanți ai primelor secole, devenise visul secret al patriarhilor creștini ai Orientului. Templul lui Solomon reconstruit și consacrat cultului catolic ar fi devenit într-adevăr metropola universului. Orientul ar fi cîștigat lupta asupra Occidentului și patriarhii din Constantinopol s-ar fi bucurat de onorurile cuvenite papalității.

— A doua reconstrucție a templului lui Solomon pe ruinele vechiului templu fusese realizată mai înainte de către Zorobabel.

În vremea aceea exista în Orient o sectă de *creștini ioaniți* care se pretindeau singurii inițiați în adevăratele mistere ale religiei lui Iisus Christos și adoptaseră în parte tradițiile evreiești și capitole din *Talmud*, pretinzînd că faptele povestite în *Evanghelii* nu sunt decît alegorii, iar cartea sfîntului Ioan conține cheia acestuia. Iată ce susțineau *ioaniții :* o tînără fată din Nazaret numită Miriam, căsătorită cu un tînăr din tribul său numit Jochanan, a fost surprinsă de un oarecare Pandira sau Panther care a profitat de ea cu forța după ce se introdusese în camera sa sub hainele și sub numele logodnicului ei. Jochanan aflînd de nenorocirea sa a părăsit-o fără a o compromite pentru că într-adevăr ea era nevinovată. Mai tîrziu tînăra a născut un copil care a fost numit Josuah sau Iisus. Acest copil a fost adoptat de un rabin cu numele de Iosif care l-a luat cu el în Egipt. Acolo a fost inițiat în științele secrete și preoții lui Osiris, recunoscînd în el o veritabilă reîncarnare a lui Horus promisă de multă vreme adepților, îl consacrară Suveran Pontif al religiei universale. Întors în Iudeea, el și-a renegat în mod public mama, spunînd : „Femeie, ce poate să fie

comun între tine și mine?“ (vezi *Biblia*). Mai tîrziu, considerînd-o nevinovată, a declarat că mama sa nu a păcătuit, că nu și-a pierdut inocența și că este în același timp fecioară și mamă. Cît despre el, a declarat că nu are tată pe acest pămînt, ci este fiul lui Dumnezeu și al Umanității. Marii Pontifi ai sectei ioaniților luau titlul de Christ și pretindeau că se succed de la Sfîntul Ioan printr-o transmisie de puteri neîntreruptă. Cel care deținea această magistratură în epoca întemeierii ordinului templierilor se numea Teoclet. El îl inițiie pe Hugues des Payens în misterele sectei.

Templierii aveau două doctrine: una ascunsă și rezervată maeștrilor; era cea a *ioanismului*, și alta publică, care era doctrina romanilor catolici.

— O anecdotă istorică spune că un șef al bisericii îi imputa regelui Richard Inimă de Leu defectele sale cu următoarele cuvinte:

„Sire, aveți trei fete care vă costă scump și de care ar fi foarte bine dacă v-ați scăpa. Ambiția, avariția și luxura“.

Regele a răspuns:

„Atunci să le măritățm. Să dăm ambiția templierilor, avariția călugărilor și luxura episcopilor. Și sunt sigur de mai înainte de consimțămîntul părților“.

— Din arhivele procesului templierilor ar fi rezultat că templierii, cu ocazia primirii lor în ordin, trebuiau să scuipe pe efigia lui Christos, să renege pe Dumnezeu, să dea Marelui Maestru săruturi obscene și să se închine unei căpățîni de aramă, să vorbească cu o mare pisică neagră și să se cupleze cu diavolițe. Înainte de a muri Jacques de Molay, șeful templierilor, se spune că a instituit Masoneria ocultă. Din fundul închisorii ar fi creat patru loji metropolitane. La Napoli pentru Răsărit, la Edimbourg pentru Apus, la Stockholm pentru Nord și la Paris pentru Sud.

— Principalii vinovați de distrugerea ordinului, Papa Clement al V-lea și Regele Filip cel Frumos, au murit în decurs de un an într-un fel ciudat și neașteptat. Iar Esquin de Floryan, principalul denunțător al ordinului, a murit asasinat.

— După procesul Jeannei d'Arc, episcopul de Beauvais, Pierre Cauchon, care a repudiat-o, a fost lovit de o moarte subită fiind excomunicat după moarte de către Papa Calist al IV-lea, iar osemintele sale au fost dezgropate și aruncate; regele Carol al VII-lea care a predat-o călăilor a murit de foame, de teamă să nu fie otrăvit de propriul său fiu. Acest rege a trăit pentru o curtezană și a risipit pentru ea acest regat care-i fusese păstrat de către fecioară (Ioana d'Arc). Atît curtezana cît și Fecioara au fost cîntate de poeții naționali ai Franței (*Ioana* de Voltaire, și *Agnes Sorel* de Béranger).

— Legenda cu papesa Ioana ar veni, după autorul cărții, de la două figuri ale vechiului *Tarot* care o reprezentau pe *Isis* încoronată cu o tiară. Se știe că figura hieroglifică a numărului 2 în jocul de *Tarot* se numește *Papesa*. Este o *femeie cu tiară* pe care se observă vîrfurile cornului lunii sau coarnele lui Isis.

— Figuri geometrice folosite de matematicienii din Evul Mediu: paralelogramul, dodecaedrul, almicantharath, valsegora, almagrippa, cathalzem (și altele).

— În timpul Papei Honorius al III-lea a apărut o carte de farmece numită *Le grimoire d'Honorius.*

În ea găsim un pantaclu care, tradus în simboluri sau profesiuni de credință, ar însemna textual cele ce urmează : fatalitatea domnește prin matematică și nu există alt Dumnezeu decît natura, dogmele sunt un accesoriu al puterii sacerdotale și se impun mulțimii pentru a justifica sacrificiile. Inițiatul este deasupra religiei de care se servește și el spune absolut contrariu celor ce crede, ascultarea nu se motivează, ea se impune, inițiații sunt făcuți pentru a comanda și profanii pentru a asculta.

— Cei care au studiat științele oculte știu că vechii magicieni nu scriau niciodată dogma lor și o formulau numai prin caracterele simbolice ale pantaclelor. La pag. 2 a cărții de farmece a lui Honorius se văd două sigilii magice, circulare ; în primul se găsește patratul Tetragramei cu o inversiune și o substituire de nume. Astfel în loc de : *Eieie, Jehovah, Adonai, Agla,* aranjament care înseamnă : *Ființa absolută este Jehovah, Domnul în trei persoane, Dumnezeul ierarhiei și al Bisericii,* autorul cărții de farmece a dispus astfel aceste nume : *Jehovah, Adonai, d'Rar, Eieie,* ceea ce înseamnă : *Jehova, Domnul,* nu e altceva decît principiul fatal al *Renașterii veșnice,* personificat prin însăși această renaștere în ființă absolută. În jurul careului, în cerc se găsește numele lui *Jehovah* drept și răsturnat, numele lui *Adonai* la stînga și, la dreapta, aceste trei litere : AEV, urmate de două puncte, ceea ce înseamnă *Cerul și Infernul sunt un miraj, unul al celuilalt, ceea ce este sus e la fel cu ceea ce este jos. Dumnezeu este umanitatea.* (Umanitatea este exprimată prin cele trei litere AEV, inițialele lui Adam și ale Evei.) Pe al doilea sigiliu se citește numele lui Ararita și dedesubt RASCH în jurul a douăzeci și șase de caractere cabalistice și, dedesubtul sigiliului, 10 litere ebraice. Totul este o formulă a materialismului și fatalității, despre care autorul spune că ar fi lung și prea periculos de explicat.

— Prologul cărții de farmece ar avea următorul înțeles : Sf. Scaun apostolic căruia i s-au dat cheile regatului cerului prin aceste cuvinte ale lui Iisus către Petru : „Îți dau cheile regatului cerului, ești singurul care are puterea de a comanda prințului și îngerilor săi".

— La acest pontificat al Infernului s-ar fi referit și Dante stigmatizîndu-l prin acel strigăt scos de unul din diavolii infernului său : „Pape Satan ! Pape Satan, aleppe !" (model de limbaj diabolic din *Divina Comedie,* care nu se poate traduce).

— Tot în această carte de farmece ni se comunică printre altele niște incantații monotone ale unor vrăjitoare din antichitate :

„Doamne, eliberează-mă de spaimele infernale, liberează-mi spiritul de larvele care ies din morminte, voi merge în iadurile care le-au născut fără spaimă și le voi căuta și le voi impune ca lege voința mea neștirbită. Voi spune nopții să dea naștere luminii ; soare, ridică-te ; lună, fii albă și limpede, fantomelor întunericului le vorbesc fără teamă, pentru ele voința lor le va fi rege, chipul lor este îngrozitor și forma pe care o iau, ciudată, vreau ca diavolii să redevină îngeri, aces-

tor urîțenii fără nume, fără teamă le vorbesc, voința mea le-o voi impune drept lege. Aceste umbre sunt o eroare a vederii mele înfricoșate, dar numai eu le pot vindeca frumusețea lor fulgerată, căci în fundul infernurilor mă azvîrl fără teamă, voința mea mi-o voi impune drept lege."

— În alte ceremonii cum ar fi noaptea evocației spectrelor într-un loc sinistru, la lumina unui foc alimentat cu cruci sfărîmate, luate din cimitire, vrăjitoarele trebuiau să traseze cu cărbune o cruce și un cerc și să recite un imn magic, compus din mai multe versete :

„Regele se bucură, Doamne, de puterea ta, lasă-mă să completez opera nașterii mele, pentru ca umbrele răului, spectrele nopții să fie ca pulberea în vîntul care o însoțește... Doamne, infernul se luminează și strălucește cînd vii, prin tine totul se termină, și totul începe. Jehova, Sabaoth, Elohim, Eloi, Helion, Helios, Jodnevah, Sadai, Leul lui Iuda se ridică în glorie, vine regele David să consume victoria, deschid 7 ascunzători ale teribilei gărzi, Satan cade din cer ca un fulger de vară, tu mi-ai spus departe de tine infernul și torturile sale, ei nu se vor apropia de locuințele tale pure, ochii tăi vor înfrunta ochii Basiliscului și picioarele tale vor merge fără teamă pe spini, vei prinde șerpii, îmblînzindu-i cu surîsul tău și vei bea otrăvuri fără să te vateme. Elohim, Elohab, Sabaoth, Helios, Eieie, Eieazereie, o, Teos, Tsehiros ! Pămîntul e al Domnului și tot ce-l acoperă, el însuși îl întărește peste prăpastia care se deschide, cine deci va putea urca pe muntele lui Dumnezeu, omul cu mîinile nepătate și cu inima curată, acel care nu ține ascuns adevărul, și nu-l primește pentru a-l lăsa în lenevie, acela care cu sufletul a înțeles ce înseamnă înălțimea și care nu jură cu cuvinte mincinoase, acela va primi puterea, drept împărăție și așa este nesfîrșitul nașterii omenești, generația prin pămînt și foc, nașterea divină a celor care-l caută pe Domnul ! Prinți ai naturii, lărgiți-vă porțile, jug al cerului, ridică-te la mine, cohorte sfinte, iată regele gloriei, el și-a cucerit acest nume, el poartă în mînă sigiliul lui Solomon. Stăpînul a zdrobit neagra sclavie a lui Satan și prin urmare, captiv, el își tîrăște sclavia, Domnul singur este Dumnezeu, Dumnezeu singur este Rege, Doamne numai ție gloria, gloria ție, gloria ție !"

— Într-o conjurație adresată umbrei gigantului Nemrod, acestui vînător sălbatic care a început construcția turnului Babel, adeptul lui Honorius amenință acest personaj de a-i strînge și mai mult lanțurile și de a-l chinui și mai mult în fiecare zi dacă el nu se supune voinței sale.

— Bandele de rătăcitori numiți de unii *bohemieni,* fiindcă se spunea că vin din Bohemia, și de alții sub numele de egipteni, pentru că șeful lor luase numele de Duce al Egiptului, au început să rătăcească prin Europa la începutul secolului al XV-lea. Locuințele lor, spune Eliphas Levi, se numeau *bordei.* Colibe pătrate, de patru la cinci picioare sub pămînt, acoperite cu ramuri.

— M. Vaillant a scris o *Istorie specială a Rom-Munii* sau a *Bohemienilor.*

— În unele țări erau numiți *Catcaoni* (la noi căpcăuni — N.) un fel de strigoi care veneau să sugă sîngele fetelor. În alte țări erau numiți *strigoi* (vampiri).

— *Bohemienii* au o carte ciudată formată din cartoane cu figuri neînțelese, care le servește a ghici viitorul și care sunt în realitate rezultatul monumental al tuturor revelațiunilor lumii vechi, cheia hieroglifelor egiptene, *Claviculele lui Solomon,* scriiturile primitive ale lui Enoch și Hermes. Este vorba despre *Tarot* pe care Vaillant, amintit mai sus, nu-l înțelege perfect dar pe care l-a studiat în profunzime. Iată ce spune el despre figurile jocului de *Tarot :*

Forma, dispoziţiunea, aranjamentul acestor tablete și figurile pe care le reprezintă, cu toate că au fost mult modificate în decursul timpului, sunt atît de evident alegorice iar alegoriile acestea sunt atît de conforme doctrinei civile, filosofice și religioase a antichității, încît nu te poți împiedica să le recunoști ca o sinteză a tot ceea ce constituia credința vechilor popoare. Prin tot ceea ce urmează, spune autorul, noi am lăsat să se înțeleagă în mod suficient că e vorba de o deducțiune din *Cartea Siderală* a lui Enoch, care este *Enochia,* că jocul este modelat după *roata astrală a lui Athor* care este *as-taroth ;* că asemenea acelei *Ottara* al indienilor, adică *urs polar* sau *Arc-Tura* al septentrionului, adică *forța majoră* (tarie) pe care se sprijină solidaritatea lumii și firmamentul sideral al pămîntului ; că, în consecință, asemenea ursului polar din care a decurs *carul soarelui, carul lui David și al lui Arthur* el înseamnă *ora grecilor, destinul chinezilor, hazardul egiptenilor, soarta romilor ;* și învîrtindu-se fără încetare în jurul ursului polar, astrele derulează către pămînt norocul și nenorocul, lumina și umbra, căldura și frigul, din care decurg binele și răul, iubirea și ura care dau fericire și nefericire oamenilor.

Dacă originea acestei cărți se pierde în noaptea timpurilor, nemaiștiindu-se cînd a fost inventată, putem crede totuși că e de origine indo-tartară, modificată mult de popoarele care au preluat-o, poate chiar una din cărțile sibiline.

— M. Vaillant arată unele semnificații ale jocului de *Tarot :* Cupele simbolizează *Arcurile* sau *Arcele timpului,* vasele sau vapoarele cerului. *Banii* înseamnă astrele, stelele, corpurile cerești ; *Spadele* simbolizează focurile, flăcările, razele ; *Bastoanele,* egal umbrele, pietrele, arborii, plantele ; *Asul de cupă* este

vasul universului, *Arca adevărului,* principiul pămîntului ; *Asul în formă de ban* este soarele, ochiul unic al lumii, aliment și element al vieții ; *Asul cu semnul spadei* este lancea lui Marte, izvor de războaie, de nenorociri, de victorii ; *Asul cu semnul bastonului* e ochiul șarpelui ; *Bastonul ascuțit al boarului,* măciuca lui Hercule, emblema agriculturii. *Doi de cupă* este vaca, *Io* sau *Isis* și boul Apis sau Mnevis. *Trei de cupă* este *Isis,* Luna, doamna și regina nopții ; *Trei cu semnul banului* este *Osiris,* soarele, domn și rege al zilei ; *Nouă cu semnul banului* este mesagerul *Mercur* sau îngerul Gabriel ; *Nouă de cupă* este nașterea destinului bun, de unde rezultă fericirea.

— Se conjecturează că jocul de *tarot* este anterior lui Moise, că originea lui urcă pînă în epoca întocmirii Zodiacului și în consecință el numără circa 6 600 de ani de existență.

— Pentru tot ce privește *tarotul* a se vedea Court de Gébelin și *Dogme et rituel de la haute magie* de Eliphas Levi (1856).

— Ceea ce este *tarot al romilor,* evreii au făcut *Torah* sau *Legea lui Jehova.* Departe de a fi un joc ca astăzi, era o carte serioasă. *Cartea simbolurilor* și a emblemelor, a analogiilor sau a raporturilor dintre astre și oameni, *cartea destinului* cu ajutorul căreia vrăjitorul dezvăluia misterele destinului. Cînd credința în cuvintele înțelepților se pierdu, *Tarotul* deveni joc ; din acest joc au ieșit cărțile noastre de joc. Origina cărților moderne greșit se stabilește în vremea domniei lui Carol VI, căci de la 1332 inițiații *Ordinului Bandei,* stabilit de Alfons al XI-lea, regele Castiliei, deja jurau să nu mai joace cărți. Sub Carol al V-lea zis Înțeleptul, Sf. Bernard de Sienne condamna la ardere cărțile numite pe atunci *Triomphales,* de la jocul numit *Triomphe* care se juca deja în onoarea triumfătorului *Osiris* sau *Ormuzd,* aceasta fiind una din cărțile *Tarotului ;* dealtfel acest rege îi proscria pe jucători în 1369. Pe vremea aceea cărțile se numeau în Spania *Naipes* și în Italia *Naibi,* pentru că *Naibi* sunt diavolițele, sibilele, pitonystele (prezicătoarele, de unde vine cuvîntul *naibii* — N.).

— Raymonde Lulle încerca în Evul Mediu să prepare spiritele pentru întoarcerea lui Enoch, adică reîntoarcerea la *Revelația ultimă a științei magiei,* a cărei cheie este în *alfabetele hieroglifice ale cărții lui Enoch.*

— Alhimistul Flamel vorbește despre cartea hieroglifică a lui Abraham Evreul, în care el pretindea că a găsit *cheile absolute ale Marei Opere.* Această carte ar fi fost combinată pe baza cheilor jocului de tarot și n-ar fi fost altceva decît un comentariu hieroglifico-hermetic al cărții *Sepher Jezirah.* Vedem dealtfel din descrierea lui Flamel că acele foițe erau în număr de 21 sau, cu titlul, 22 și că ele se împărțeau în trei *septenare* cu o foaie fără scriitură la fiecare a 6-a pagină.

— Un alt alhimist, numit Postel, a descoperit manuscrise prețioase și rare, printre care *Evangheliile apocrife* și *Sepher Jezirah.*

— Din cîteva remarci asupra medicinii făcute de Paracelsus, rezultă că teoriile lui se bazau pe o vastă teorie a luminii pe care adepții o numeau *Aur fluid* sau *potabil.* Lu-

mina, acest agent creator ale cărei vibrații împrumută tuturor lucrurilor mișcare și viață ; lumina latentă în eterul universal ; radiantă, în jurul unor centre absorbante care, după ce s-au saturat de lumină, proiectează la rîndul lor mișcare și viață și formează astfel curente creatoare ; lumina astralizată în astre, animalizată în animale, umanizată în oameni ; lumina care vegetează în plante, care strălucește în metale, care produce toate formele naturii și le echilibrează prin legile simpatiei universale, această lumină care produce fenomenele de magnetism bănuite de Paracelsus și tot ea e cea care colorează sîngele, descotorosindu-se de aerul aspirat și reînviorat de suflul ermetic al plămînilor, atunci sîngele devine un veritabil elixir de viață în care globulele roșii și extrase de lumina vie înoată într-un fluid ușor aurit.

— Paracelsus vindeca folosind *simpatia luminii* ; el aplica medicamentele unui anume medic interior al corpului, principiu al senzațiilor a cărui chintesență el o revitaliza prin chintesențe simpatetice. Astfel, de exemplu, el vindecă rănile aplicînd puternici reactivi sîngelui răspîndit pe care îl retrimetea către corp. Pentru a vindeca un membru bolnav el făcea un membru de ceară căruia îi adăuga prin forța voinței sale magnetismul membrului bolnav, el trata această ceară cu vitriol, cu fier și foc, reactivînd astfel prin imaginație și prin corespondență magnetică forțele membrului bolnav. Paracelsus cunoștea misterele sîngelui, știa de ce preoții lui Baal pentru a face ca focul să coboare din cer își făceau incizii pe trup, știa pentru ce orientalii care vor să inspire dragoste unei femei își risipesc sîngele înaintea lor, știa cum sîngele răspîndit strigă răzbunare sau mizericordie și umple aerul de îngeri sau de demoni, căci într-adevăr sîngele este instrumentul viselor, el face ca creierul nostru în timpul somnului să fie plin de imagini, căci sîngele este plin de lumină astrală, globulele sunt bisexuale, magnetizate și fieroase, simpatetice și repulsive, din sufletul fizic al sîngelui poți face să iasă toate formele și toate imaginile lumii.

Paracelsus a mai fost numit și Divinul, în sens de Divinator.

— Palingenezia este un fenomen de electricitate magnetizată și care face să apară o plantă vie într-un vas care conține chiar cenușa acelei plante moarte de mai multă vreme.

— Opera lui Dante este o declarație de război adusă papalității prin revelarea îndrăzneață a misterelor. Epopeea lui Dante e ioanită și gnostică, este o aplicație îndrăzneață a figurilor și numerelor *Cabalei* la dogmele creștine și o negare secretă a tot ceea ce e absolut în aceste dogme, călătoria sa de-a lungul lumilor supranaturale se îndeplinește ca o inițiere în misterele eleusine și ale Thebei. Dante scapă din prăpastia *Infernului* pe poarta căreia citise o sentință a disperării, punînd, așa cum scrie în *Divina Comedie*, capul în locul picioarelor și picioarele în locul capului, adică luînd contra sensul dogmelor și prin aceasta el urcă la lumină, se folosește de corpul diavolului însuși ca de o scară monstruoasă, el scapă de groază prin puterea groazei și de oribil prin puterea oroarei. Cartea e animată de un protestantism care depășește orice margine și poetul pare deja să-l fi

prezis pe *Faust* care urcă la cer cu capul lui Mefistofeles învins. Să remarcăm de asemenea că *Infernul* lui Dante nu e decît un *Purgatoriu negativ,* purgatoriul său pare să se fi format în Infern într-o pastă moale, este un fel de acoperiș sau de astupătoare a prăpastiei și noi înțelegem acum de ce titanul florentin, intrînd în Paradis, ar fi vrut să arunce cu o lovitură de picior Purgatoriul în Infern.

— *Cerul* lui Dante se compune dintr-o serie de cercuri cabalistice împărțite de o cruce, asemenea *pantaclului lui Ezechiel,* în centrul acestei cruci înfloreşte o roză și vedem pentru prima dată apărînd expusă în mod public și explicat aproape categoric simbolul Rosicrucienilor.

— Celebrul *Roman de la rose,* început de Guillaume de Lorris și continuat de Clopinel nu a fost definitivat decît o jumătate de secol după apariția *Divinei Comedii.* Se descoperă cu uimire că *Roman de la rose* și *Divina Comedie* sunt două forme opuse ale unei aceleiași opere, inițierea în vederea obținerii independenței spiritului, satira tuturor instituțiilor contemporane și formula alegorică a marilor secrete ale societății Rosicrucienilor.

— Aceste importante manifestări ale ocultismului coincid cu epoca decăderii templierilor, pentru că Jean de Meung sau Clopinel, contemporani cu bătrînețea lui Dante, înfloreau în timpul celor mai frumoși ani ai săi la curtea lui Filip cel Frumos. *Le romane de la rose* este epopeea vechii Franțe, este o carte profundă sub o formă lejeră, este o revelațiune tot atît de savantă ca și cea a lui Apuleius, a *Misterelor ocultismului, Trandafirul* lui Flamel; cel al lui Jean de Meung și cel al lui Dante sunt născuți pe aceeași tulpină.

— *Roza* care a fost în toate timpurile *emblema frumuseții,* a vieții, a dragostei și a plăcerii, exprima la modul mistic gîndirea secretă a tuturor protestațiilor manifestată de pe vremea Renașterii, *era carnea revoltată împotriva represiunii spiritului,* era natura care se declara fiică a lui Dumnezeu, la fel ca și Mila. Era dragostea care nu voia să fie înăbușită de celibat, era viața care nu mai voia să fie sterilă, era umanitatea aspirînd la o religie naturală, bazată pe Rațiune și pe dragoste, întemeiată pe revelația armoniei ființei al cărui simbol, viu și înflorit, era pentru inițiați *roza.* Într-adevăr, *Roza* e un pantaclu, ea e de formă circulară, foile corolei sunt tăiate, în inimă, și se sprijină armonios unele pe altele, culoarea sa prezintă nuanțele cele mai dulci ale culorilor primitive, caliciul său e de purpură și aur. Alhimistul Flamel sau mai curînd cartea evreului Abraham făcea din ea semnul hieroglific al îndeplinirii Marei Opere. Cucerirea *Rozei* era problema pusă de inițierea științei, în timp ce religia lucra la pregătirea și la stabilirea triumfului universal, exclusiv și definitiv al crucii. A reuni *Roza* și *Crucea* aceasta era problema pusă de cea mai înaltă inițiere și într-adevăr filosofia ocultă fiind sinteza universală trebuia să țină cont de toate fenomenele Ființei. Religia, spunea Eliphas Levi, considerată numai ca un fapt fiziologic este revelația și satisfacerea unei nevoi a sufletelor, existența ei ar fi după autor un fapt științific, a o nega ar însemna să negi umanita-

tea însăşi. Căci nimeni nu a inventat-o, ea s-a format întocmai ca şi legile, civilizaţiile, datorită nevoilor vieţii morale, şi privită numai din acest punct de vedere restrîns filosofic, religia trebue privită ca fatală dacă se explică totul prin fatalitate şi ca divină dacă se admite o inteligenţă supremă ca izvor al legilor naturale.

— Henri Kunrath, ocultist, prinţ suveran al rosicrucienilor, autor al unor pantacle splendide şi al lucrării numite *Amfiteatru al înţelepciunii veşnice.* În această carte în care se revendică drept catolic şi ortodox, declară a poseda o *cheie a Apocalipsului, o cheie triplă şi unică,* precum ştiinţa universală. Viziunea cărţii e septenară. El împarte în 7 grade de iniţiere înalta filosofie. Textul e un comentariu mistic al *Oracolelor lui Solomon.* Cartea se termină prin tablouri sinoptice care sunt sinteza înaltei magii şi a *Cabalei* oculte, în tot ceea ce poate fi scris şi publicat. Restul, adică partea ezoterică şi indicibilă a ştiinţei, e exprimat în 9 pantacle, primul conţine dogma lui Hermes, al doilea, realizarea magică, al treilea, drumul înţelepciunii şi lucrările pregătitoare ale Operei, al patrulea, poarta sanctuarului, luminată de 7 raze mistice, al cincilea, o roză de lumină, în centrul căreia o formă umană întinde braţele, în formă de cruce, al şaselea reprezintă *laboratorul magic* al lui Kunrath cu oratoriul său cabalistic pentru a demonstra necesitatea de a uni rugăciunea cu munca, al şaptelea este sinteza absolută a ştiinţei, al optulea exprimă echilibrul universal, al nouălea rezumă doctrina particulară a lui Kunrath. Chiar în titlul lucrării, autorul îi indică caracterul creştino-cabalistic, divino-magic, fizico-chimic ; triplu-unic şi universal.

— După Kunrath, *Marea Operă,* adică fabricarea aurului sau a pietrei filosofale nu trebue să coste mai mult de 80 de taleri. El are următoarea formulare : ascunzătoarea naturii şi a artei este simplitatea. Un alt autor ocult, Oswald Crollius, autor al cărţii : *Livre des signatures ou de la vraie et vivante anatomie du grand et du petit monde,* spune că Dumnezeu şi natura au semnat într-un oarecare fel toate operele lor. După el, caracterele diferitelor scrieri ar fi la început împrumutate de la aceste semnături naturale care există în stele şi flori, pe munţi şi pe cea mai umilă piatră. Figurile cristalelor şi spărturile mineralelor n-ar fi decît amprente ale gîndirii pe care Creatorul a avut-o formulîndu-le. Lipseşte o gramatică pentru această limbă misterioasă a lumilor şi un vocabular a acestei vorbiri primitive şi absolute. Se crede că, singur, regele Solomon a îndeplinit această dublă muncă, dar cărţile oculte ale lui Solomon sunt pierdute. Crollius încearcă nu să le refacă, ci să le găsească principiile fundamentale ale acestei limbi universale a verbului creator. La baza hieroglifelor primitive se pot discerne reminiscenţe ale ştiinţei edenice, o lume întreagă de descoperiri pentru ştiinţa viitorului, nebunia de ieri va fi geniul de mîine şi progresul va saluta pe aceşti sublimi cercetători care au bănuit lumea pierdută şi regăsită, această Atlantidă a cunoaşterii omeneşti.

— Alhimişti din secolul al XVII-lea : Philippe Müller, Jean Torneburg, Michel Mayer, Ortelius, Pote-

rius, Samuel Northon, Baronul de Beausoleil, David Planischampe, Jean Duchesne, Robert Flud, Benjamin Mustapha, President d'Espagne, de Nuisement, Jean Baptist van Helmont, Eyrenee Philalethe, Rodolphe Glauber, Jakob Boehme.

— Un autor antic spune : „Nu e decît un singur bun veritabil, demn de a fi dorit, înțelepciunea, și nu e decît un singur rău de temut, nebunia".

— O imagine asupra activității misterioase a vrăjitoarelor : la venirea nopții, strigele zgîriau pămîntul și scoteau afară cadavrele. Ele puneau să le fiarbă într-un ceaun la un loc cu ierburi narcotice și venin uri, apoi distilau, alambicau și amestecau această gelatină umană, lichidul servea de elixir de viață lungă, solidul era pisat și încorporat unor grăsimi de pisică neagră, amestecată cu funingine care serveau pentru fricțiuni mari.

— Francmasonii sunt considerați a fi avut de părinți pe rosicrucieni și ca strămoși pe ioaniți. Dogma lor pare a fi fost cea a lui Zoroastru și a lui Hermes. Regula lor este inițierea progresivă, principiul lor, egalitatea reglementată de ierarhie și de fraternitatea universală. Ei sunt continuatorii școlii din Alexandria, moștenitoare a tuturor inițierilor antice.

Ei sunt depozitarii secretelor *Apocalipsului* și *Zoharului*. Numele lui Hiram, patronul francmasoneriei, se pronunță în 3 maniere diferite, una pentru *ucenici*, înseamnă *natură*, și se explică prin *lucru* (muncă) ; alta pentru *companioni*, înseamnă *gîndire* și se explică prin *studiu ;* alta pentru *maeștri*, și înseamnă *adevăr*, și se explică prin *înțelepciune*.

— Sunt 3 categorii de rebeli : rebeli față de natură, față de știință, față de adevăr. Ei erau prefigurați prin cîinele cu 3 capete numit Cerber. În *Biblie* sunt figurați prin *core, dathan* și *abiron*. În legenda masonică sunt indicați prin următoarele nume : Abiram, ucigașul lui Hiram ; Miphiboseth, alt ucigaș, și un al treilea nenumit.

— *Mitul lui Hiram* este asemănător cu cel al lui Adonis, ucis de mistreț ; al lui Osiris, asasinat de Tiphon ; al lui Pithagoras, proscris ; al lui Orpheus sfîșiat de bachante ; al lui Moise, părăsit în caverne ; al lui Iisus, trimis la moarte de Caiafa, Iuda și Pilat. Masoneria e gnoză, falșii gnostici au făcut să fie condamnați cei veritabili.

— Chinezii au o carte numită *Y-King*, atribuită împăratului Fo-Hi cu hieroglife pe care cercetătorul M. de Maison le declară perfect indescifrabile, totuși se constată că această carte e un fel de complement al *Zoharului*. *Zoharul* este explicarea travaliului balanței sau a echilibrului universal. *Y-King* este demonstrația hieroglifică și cifrată a aceluiași lucru. Cheia acestei cărți este un pantaclu cunoscut sub numele de *Trigramele lui Fo-Hi*. Numerele lui Fo-Hi sunt aceleași cu cele ale *Înaltei Cabale*. Pantaclul său este analog cu cel al lui Solomon. *Y-King* nu ar avea obscurități pentru înțelepții cabaliști care au cheia lui *Sepher Jesirah* și a *Zoharului*. Se pare deci că știința filosofiei absolutului a existat în China. *Y-King* nu sunt decît comentarii la acest absolut ascuns profanilor. Și sunt ceea ce *Pentateucul lui Moise* este față de revelațiunile din *Siphra dezeniuta* care

este *Cartea Misterelor* și cheia *Zoharului* la evrei.

— Filosoful Leibnitz credea că găsește în *Y-King* propria sa invenție referitoare la aritmetica binară, iar în linia dreaptă și în linia frîntă a lui Fo-Hi el regăsea caracterele 1 și 0, folosite de el însuși în cărțile sale (vezi *Istoria plagiatului).*

— După Eliphas Levi, spiritul revoluționar este un spirit al morții, este vechiul șarpe al *Genezei* și în același timp este părintele mișcării și al progresului, fiindcă generațiunile nu se reînnoiesc decît prin moarte. Pentru aceasta indienii îl adorau pe Shiva, neîmblînzitul distrugător, a cărui formă simbolică era cea a amorului fizic și a generației materiale.

— După Eliphas Levi, aforismele lui Mesmer, pe care savanții timpului le priveau ca niște paradoxe, vor deveni într-o zi bazele sintezei fizicii.

— Cea mai mare realizare a secolului al XVIII-lea nu este *Enciclopedia,* nu este filosofia ironică și batjocoritoare a lui Voltaire, nu este metafizica negativă a lui Diderot și d'Alambert, nu este filantropia plină de ură a lui Rousseau, este fizica simpatetică și miraculoasă a lui Mesmer. Mesmer, se spune, e mare ca Prometheus, el a dăruit oamenilor focul din cer pe care Francklin n-a știut decît să-l abată. Pentru descoperirile sale Mesmer a fost persecutat, batjocorit, alungat din Germania.

— Despre contele de Saint-Germain, personalitate misterioasă a secolului al XVIII-lea. El se lăuda că posedă secretul tinereții veșnice, vorbea discipolilor despre regalitatea lui Melchisedec și a lui Solomon, o regalitate a inițiaților care era, de asemenea, un sacerdoțiu. După Eliphas Levi el era născut la Lentmeritz, în Bohemia, la sfîrșitul secolului al XVII-lea, fiu natural sau adoptiv al unui rosicrucian care se numea Comes Cabalicus. Principiile sale erau cele ale rosicrucienilor deși a fost dezavuat de aceștia. Se pare că a murit în închisorile castelului de Ruel. Societatea pe care o fondase purta numele *Saint-Jaquin* care s-a transformat mai tîrziu în Saint-Joachim și a durat pînă la Revoluție.

— *Secția Saint-Jaquin* era deci o societate de gnostici călăuziți de iluziile magiei fascinației. Numele de Jaquin venea de la o coloană a templului lui Solomon.

— S-a spus că Saint-Germain nu era altcineva decît misteriosul *Althotas,* maestru în magie.

— *Cagliostro* care a introdus masoneria de rit egiptean, încerca să resuscite cultul misterios al lui Isis, prezida ședințele, deghizat ca un sfinx al Thebei, avea ca preotese tinere fete pe care le numea Columbe și pe care le exalta pînă la extaz pentru a le face să prezică. Era numit *Divinul Cagliostro,* bustul său se găsea în toate casele, sigiliul său este la fel de important ca și cel al lui Solomon și dovedește inițierea sa în secretele cele mai înalte ale științei. Descrierea sigiliului lui Cagliostro : el e explicat prin literele cabalistice ale numelor lui *Acharat* și lui *Althotas,* maeștri magicieni ai vremii, și exprimă principalele caractere ale *Marei Arcane* și ale *Marei Opere.* E desenat un șarpe străpuns de o săgeată, figurînd litera *aleph,* imaginea uniunii dintre *activ* și *pasiv,* dintre *spirit* și *viață,* dintre *voință* și *lumină.* Săgeata este cea a anticului Apollo, șarpele este

Python din fabulă, balaurul verde al filosofilor hermetici, litera *aleph* reprezintă unitatea echilibrată, acest pantaclu se reproduce sub diverse forme în talismanele vechi și magii, dar uneori șarpele este înlocuit de *păunul Junonei*, păunul cu cap regal, cu coadă multicoloră, *emblemă a luminii analizate, pasăre a Marei Opere*, al cărei penaj șiroiește de aur; alteori în locul păunului colorat este *mielul alb* sau *berbecul tînăr, solar*, străpuns de cruce, cum se vede și astăzi în armoariile orașului Rouen. Păunul, berbecul și șarpele reprezintă același semn hieroglific, cel al principiului pasiv și sceptrul Junonei, crucea și săgeata este principiul activ, voința, acțiunea magică, coagularea disolvantului, fixarea prin proiectare a volatilului, pătrunderea pămîntului de către foc, uniunea acestora două este *balanța universală*, este *Marea Arcană, Marea Operă, echilibrul dintre Jakim și Boaz.*

Trigrama LPD care însoțește această figură înseamnă *Libertate, Putere, Datorie* și de asemenea *Lumină, Proporție, Densitate* sau *Lege, Principiu, Drept.* Francmasonii o traduc cu *Liberté de penser*, iar pentru profani *liberté de passe.* Cagliostro însuși a mai dat și alte semnificații : *Lilia destrue pedibus* (calcă în picioare liliacul).

— Numele de *Acharat* pe care-l lua Cagliostro, scris în mod cabalistic în ebraică, exprimă tripla unitate, unitatea de principiu și de echilibru, unitatea de viață și perpetuitatea mișcării regeneratoare și unitatea de scop într-o sinteză absolută.

— Numele *Althotas*, maestru al lui Cagliostro, se compune din numele lui *Thot* și silabele *Al* și *As* care, citite în mod cabalistic, formează *sala* care înseamnă *mesager trimis*, numele întreg înseamnă deci *Thot, Messia al egiptenilor.*

— Doctrina lui Cagliostro era numită de el însuși *doctrina marelui Copht* și avea, ca dublu obiect, regenerarea morală și regenerarea fizică !

— După Eliphas Levi, Cagliostro nu ar fi fost ucis în temniță, ci ar fi cerut să se spovedească și ar fi evadat în hainele preotului pe care l-ar fi sugrumat și desfigurat ca să nu se știe cine a murit.

— Cabaliștii spun că în Infern există două regine ale strigilor, una este *Lilith*, și alta, *Nahema*, de o frumusețe fatală și ucigașe. Alegorii cabalistice referitoare la acestea două se pot citi în cartea evreiască *Revoluția sufletelor*, în *Dicționarul cabalistic al Zoharului*, în *Comentariile talmudiștilor asupra Sota*-ei și par a fi cunoscute și de un scriitor din secolul al XVIII-lea, Cazotte, care a scris o carte, *Diavolul îndrăgostit.*

— Urmașii templierilor după Revoluția franceză au stabilit în strada Plâtriere, chiar în casa în care locuise Rousseau, o lojă inaugurată sub auspiciile fanaticului de la Geneva.

— După ce a fost arestat, Ludovic al XVI-lea a fost închis în palatul Luxembourg, dar se zice că urmași ai templierilor hotărîseră ca închisoarea lui să fie mutată în Templul vechiului Palat al templierilor, ceea ce s-a și făcut.

— În timpul Revoluției franceze, un personaj hidos, gigantic, cu barbă lungă, era pretutindeni în fruntea celor care îi sugrumau pe preoți.

„Iată, spunea el, iată pentru albigenzi și pentru vaudoisi, iată pen-

tru templieri, iată pentru sfîntul Bartholomeu, iată pentru proscrișii din Cevennes !"

— Despre cîțiva ucigași de regi : ucigașul lui Henric al IV-lea se numea Ravaillac, pe Napoleon a încercat să-l ucidă un anume Stabs. Kotzebue a fost ucis de un anume Karl Sand ; pe Marat l-a ucis Charlotte Corday.

— Iată versurile prin care se pare că Nostradamus anunță, cu aproape 200 de ani înainte, suirea lui Napoleon pe tronul Franței :

Un împărat se va naște lîngă Italia care Imperiului va fi vîndut foarte scump, dar el trebue să vadă cu cine se aliază, cine îi vor spune mai puțin prinț sau călău. Din soldat simplu, el va parveni la Imperiu, de la haină scurtă va ajunge la haină lungă, viteaz în războaie, pentru biserică mai rău, tratează preoții așa cum apa tratează buretele, adică în momentul celor mai mari calamități ale bisericii el va copleși pe preoți cu bunuri...

— Aceeași rațiune care face ca durerea să fie necesară pentru umanitate, face indispensabilă amărăciunea din apele mării.

— A crede într-o viziune a creierului nostru mai curînd decît în autoritatea rațiunii și a milei publice, spune Eliphas Levi, aceasta e totdeauna începutul ereziei în religie, al nebuniei în ordinul filosofiei omenești ; un nebun nu va fi niciodată nebun dacă va crede în rațiunea celorlalți.

— *Papas,* pe grecește, preot grec.

— Secretul științelor oculte este cel al naturii însăși, este secretul nașterii îngerilor și al lumilor, este secretul atotputerniciei lui Dumnezeu. „Veți fi ca Elohim, cunoscînd binele și răul", spuse șarpele din *Cartea Genezei* și *arborele științei* a devenit *arborele morții.*

— Echilibrul este armonia care rezultă din analogia contrariilor. Pînă în prezent umanitatea a încercat să se țină în echilibru pe un singur picior ; civilizațiile s-au ridicat și au pierit fie din cauza demenței anarhice a despotismului, fie din cauza anarhiei despotice a revoltei.

— Tribunalul mediocrității îi judecă pe genii fără drept de apel.

— Frumoasele linii sunt liniile juste, și mărețiile naturii nu sunt altceva decît o algebră a gratiei și splendoarei.

— E scris în *Biblie* că Dumnezeu a aranjat totul cu ajutorul greutății, al numărului și măsurii : *omnis impondere et numero et mensura disposuit deus.*

— Toată filosofia ocultă a *Zoharului* poate fi numită știința echilibrului.

— Dumnezeu, spune *Geneza,* l-a făcut pe om după imaginea sa ; or, omul fiind rezumatul viu al Creațiunii, urmează că întreaga creație este făcută după imaginea lui Dumnezeu. Există-n univers trei lucruri : spiritul, mijlocitorul plastic și materia. Cei vechi dădeau spiritului ca instrument imediat *fluidul igneu* căruia îi dădeau numele genetic de *sulf ;* mediatorul plastic era numit *mercur* din cauza simbolismului reprezentat prin caduceu, iar materia primea numele de *sare* din cauza sării fixe care rămîne după ardere și care rezistă acțiunii focului.

— Hermes Trismegistos spune în Simbolul cunoscut sub numele de

Tabla de smarald: Ceea ce este sus e la fel cu ceea ce e jos, și ceea ce e jos e la fel cu ceea ce e sus pentru a forma minunile lucrului unic.

Aceasta vrea să însemne că mișcarea universală e produsă prin analogia dintre *fix* (stabil) și *volatil;* volatilul tinzînd să se stabilească iar stabilul să se volatilizeze, ceea ce produce un schimb continuu între formele substanței unice și prin acest schimb combinațiile fără încetare reînnoite ale formelor universale.

— *Focul* este *Osiris* sau *Soarele, lumina* este *Isis* sau *Luna,* ei sunt tatăl și mama *Marei Telesma,* adică a substanței universale. Osiris deci nu este un zeu, nici pentru marii hierophanți ai sanctuarului egiptean. Osiris nu e decît umbra luminoasă sau ignee a principiului intelectual al vieții.

— Substanța unică de trei ori triplă ca esență și quadruplă ca mod de existență, acesta este secretul celor trei piramide triunghiulare prin înălțime, patrate prin bază și păzite de sfinx. Egiptul ridicînd aceste monumente a vrut să ridice coloanele lui Hercule ale științei universale.

— Ghicește sau mori ! aceasta era teribila dilemă pusă de Sphynx celor care aspirau la domnie în Theba. Într-adevăr, asta vrea să însemne că secretele științei sunt cele ale vieții ; e vorba să domnești sau să servești, să fii sau să nu fi. Forțele naturale ne vor zdrobi dacă nu ne servesc ca să cucerim lumea ; rege sau victimă, nu există intermediar între acest abis și această culme.

— Ceea ce chimiștii și fizicienii moderni numesc azi căldură, lumină, electricitate, magnetism nu erau pentru cei vechi decît manifestări fenomenale elementare ale substanței unice numite *aur, od,* și *ob* de evrei. *Od* este numele activului ; *Ob* al pasivului ; și *Aur* din care filosofii ermetici au făcut *aurul lor* este numele *mixtului, androgin* și echilibrat. Aurul vulgar este *aura* metalizată, aurul filosofic este aura în stare de piatră solubilă.

— *Cheile* sau *Claviculele lui Solomon* sunt forțe religioase și raționale exprimate prin semne și care servesc mai puțin ca să evoce spiritele decît să te ferească ele însești de orice aberație în experiențele referitoare la științele oculte. Sigiliul rezumă cheile, inelul indică modul de folosire. Inelul lui Solomon este în același timp circular și pătrat. Și el figurează astfel misterul quadraturii cercului. El se compune din 7 pătrate dispuse așa fel ca să formeze un cerc. I se adaptau două monturi, una circulară, alta pătrată, una în aur, alta în argint. Inelul trebue să fie făcut în filigran din 7 metale, în montura de argint se prindea o piatră albă, iar în cea de aur, o piatră roșie, cu aceste semnături : pe piatra albă, semnul macrocosmosului ; pe piatra roșie, semnul microcosmosului. Cînd se pune inelul în deget, una din pietre trebuie să fie în interiorul palmei, cealaltă în afară, după cum vrei să comanzi spiritelor luminii sau ale puterilor întunericului. Inelul lui Solomon cu sigiliul său dublu reprezenta întreaga știință și credință a magilor, rezumate într-un singur semn, este simbolul tuturor forțelor cerului și pămîntului, al legilor sfinte care le conduc, fie în macrocosmosul ceresc, fie în microcosmosul uman, este talismanul talismanelor și pantaclul pantaclelor.

Jurnal de la Poiana

Gică a visat cai, cum bătrînul acela cu marea visa lei. A rupt lanțul și s-a dus și a păzit toată noaptea în valea Prahovei, de jos, caii lui Crăcănel, un vecin care-i duce mereu pe luncă la păscut. A venit ud, spăsit, plin de frig, tremurînd. Se uita la mine cu remușcare, știa că m-a supărat. L-am legat iar și l-am pedepsit la mîncare (i s-a tăiat cîrnatul și salamul, va mînca numai pîine cu sos ca să-l necăjească vrăbiile care-i fură pîinea din troacă). De ce l-am pedepsit? Pentru că imită pe primul Gică care, tot așa, a evadat de cîteva ori și pe urmă m-a părăsit sau a fost furat. Poate să-l calce trenul la bariera din apropiere sau poate fi ucis de un autocamion pe șoseaua care se află la o sută de metri de casă. Oricum, dacă i-au plăcut caii aceia frumoși și statuari, îl iert. Caii sunt o odihnă a privirii mele, și eu îi contemplu de sus, nemișcați ; superbi, păscînd, ca niște statui ale verii care ne părăsește. S-a făcut să aprindem focurile. Mi s-a făcut dor de fetele în balonseide de pe bulevarde. Eroismul claustrării are o limită...

Pantaloni cu supieuri (sous-pied), o bandă de stofă, elastic sau piele care ține pantalonii întinși (sub talpă, în ghete) (dintr-o biografie a lui Chopin de Vuillermoz).

Artiștii care stau în mocirla succesului *(Domnul Croche, antidilletant)*.

Magia sunetelor și imaginilor emanînd fascinația lirică, reziduurile spectrale ale picturii sau ale muzicii (Hugo Friedrich).

Jurnal de la Poiana

Viaţa noastră liniştită din vara asta a fost turburată de apariţia intempestivă a unui urs. Tînăr se pare, declarară martorii oculari. A ucis două oi, s-a săturat şi a plecat pe linia ferată pînă la gară. Nimeni nu a avut curajul să-l alunge, a privit călătorii, trenul care a oprit, nimeni nu a urcat în vagoane. Trenul a plecat după orar, ursul şi-a văzut apoi de treabă, asta a fost tot, dar am avut cu toţii ce vorbi o săptămînă.

Trebue să încep să reproduc aici corespondenţa mea cu G., învăţător pensionar din comuna L. De fapt mi l-a pasat M., căruia îi scria de mai multă vreme. Într-o şedinţă mi-a arătat două sau trei coale mari, scrise cu tuş chinezesc, negru. Am citit sus: *Fişă memorială nr. 32 342.* „Îmi scrie în fiecare zi", spuse M. Era interesant pentru mine. L-am rugat să mi-l cedeze pentru că el nu mai avea răbdare să citească lungile epistole scrise cu o caligrafie de profesor de desen. Am la ora de faţă peste 500 de misive, însumînd mai mult de 1000 de pagini, toate scrise puţin pe o parte, cu literele înclinate, mari (delir de grandomanie), pline (unele dintre scrisori) de desene făcute cu precizie, fiecare foaie purtînd titluri de *memorii* înaintate autorităţilor cărora învăţătorul meu le cere să-i facă dreptate. Se pare că e vorba de o mare frustrare, de o nedreptate care l-a zdruncinat profund pe acest om care scrie enorm şi tuturor oamenilor publici. Din scrisorile adresate mie rezultă clar că a scris şi altora şi tot cu aceeaşi încăpăţînare teribilă. Se repetă cîteva date precise : i s-a luat pensia în urma unui denunţ, susţine că a stat în lagăr pentru convingerile sale politice de stînga împreună cu oameni iluştri ca Arghezi, ceea ce pare puţin probabil, este persecutat de cei care l-au înfundat, care deţin posturi mari şi-l chinuiesc mai departe cu nedreptăţile lor. Cere posturi mari ; are idei practice, două obsesii : *răchita* care poate crea o industrie de împletituri şi creşterea perilor, varietatea *Duset,* din care posedă 140 de exemplare în grădina proprie. E un amestec de amintiri şi denunţuri fantastice, din care voi face spicuiri pentru că, ici şi colo, se ivesc idei geniale care amintesc cele mai bune nuvele de Poe. Le-am colecţionat, le-am ţinut pentru *Frica,* în care tipul va apare ca erou al unei nedreptăţi moşiereşti în jur de 1910 sau mai tîrziu, o bătaie probabil de la un administrator de moşie. Din cele ce scrie interlocutorul meu rezultă că a scris pînă acum peste 30 000 de memorii, şi asta zilnic, din anul 1929 sau mai tîrziu, nu-mi dau bine seama, cerîndu-şi drepturile de care a fost frustrat. Mi-a trimis fotografii, el cu familia. Oameni civilizaţi, chiar două fete drăguţe, probabil nepoate, lîngă casă. Dar să lăsăm mai bine scrisorile să vorbească :

— *Memoriul din 16 noiembrie 19... Anul 48,* nr. *31 052 (Talpa Ţării* — se pare, o gazetă sătească pe care o cunoştea şi Iorga şi la care învăţătorul se pare a fi colaborat. Director D.P.G. ...organ memorial informaţional). Articolul, pentru că G. scrie articole în gazeta proprie, în manuscris se intitulează *Izolarea de popor*

și povestește la început cum înainte de evacuarea Cadrilaterului, la școala primară din Pîrliu Nou a venit inspectorul școlar Lazăr Zgarbură. Este vorba de încheierea unui proces-verbal în care trebue să se arate că școala condusă de G. a funcționat bine din 1931 pînă în 1940. „Vrem să te ridicăm de la gradul II în învățămînt, la gradul I, numai să te dai cu noi." Cere 9000 de lei din fondul bugetului, anume *fondul mobilierului,* așa se procedase în tot județul, alții dăduseră sume și mai mari de conivență cu perceptorul satului. Atunci învățătorul G. are o idee năstrușnică : trimite copiii să aducă la școală pe părinți pentru *a-l trage în țeapă pe inspector*, ca Vlad Țepeș. Inspectorul auzind asta se trage la cîrciuma Georgetei și pune la cale *izolarea de popor.* Ca urmare a acestei chestiuni, a doua zi apare o echipă *Sanepid* (aici e limpede că se face un salt peste timp pentru că *Sanepidul* este o instituție ce avea să ia ființă după '48). Și-atunci, citez : „12 persoane, cu 12 foarfeci tund ca pe oi pe toate fetele din Pîrliu Nou. Toate străzile pavate cu piatră timp de 9 ani prin muncă patriotică au fost atunci umplute cu căpițe de păr, așezîndu-le pe mijloc. În apus de soare, cînd părinții au venit de la arat, au dat foc căpițelor de păr de fete mari. Ardeau coadele fetelor care plîngeau de săltau satul, ieșind cu capetele tunse înaintea părinților. Zgarbură, teribilul inspector, declară la cîrciumă că el, G., a ordonat tunderea fetelor, pentru a-l izola de popor. Urmează o altă înscenare : acest dușman al culturii (e vorba de Zgarbură), învățămîntului, păcii, justiției și progresului, umanitarismului socialist, în complicitate cu alții, îl comprimă pe G. din învățămînt în urma unui referat (se pare că atunci s-a produs șocul grafomaniei la G.). Dar învățătorul nostru se întoarce în trecut și constată că tot Zgarbură l-a făcut să fie degradat din funcția de ofițer de rezervă (lucrul se pare că nu e posibil) al regimentului 3 grăniceri, ajungînd soldat, asta datorită și liberalilor, complicii inspectorului. La cîrciumă, împreună cu proprietăreasa și cu un popă, cu nora preotului Miron din Valea Neagră, cu un alt preot Vlad Dragomir și cu un jandarm ațîță lumea și spune că el a adunat căpițele de păr, a turnat gaz peste ele și le-a dat foc. Atunci sătenii se adună și hotărăsc să-i bombardeze casa cu pietre pînă ce o vor prăbuși. I se sparg geamurile și i se pun în pod fotografii compromițătoare, arme și muniții, pentru a fi arestat. Apare și un alt personaj veros în complot : al lui Păliș din Bălava, fost falsificator de bancnote în peștera lui Nicodim din Tismana, unde avea o tipografie cu unul Roșca din Băilești-Dolj și cu Giurcă din Băbești, pentru a face inflație monetară la instigarea lui Vintilă Brătianu și Gh. Tătărăscu în anul 1931. Aveau acolo tiparele Băncii Naționale și hîrtie adusă din America, specială. Tot G. publicase în ziarul *Gorjanul* un articol de denunț : *Gorjenii la întrecere cu Banca Națională.* Mai aflăm din incoerentul articol, evident al unui inocent, traumatizat de șocurile nedreptății, că la 41 ani fusese bătut cu pușca (patul armei) și cu cizmele, în regimentul 40 infanterie Călugăreni, unde fusese concentrat ca soldat (după degradare, probabil), la Bazargic, ține primul său discurs politic (e vorba tot de

învățătorul G.) : *Cine vrea pace să facă dreptate*. Pentru această instigare e dus să fie împușcat în pădurea Aşchioi, cu martori. E salvat ca într-un basm minunat de, nici mai mult nici mai puțin, Nicolae Iorga. De aici se face un *raccourçi* teribil : suntem trimiși la sfîrșitul lui Iorga care și el a fost asasinat într-o pădure, la Strejnicu, și se pare că această crimă politică are la bază tocmai condamnarea lui de a fi împușcat în pădurea Aşchioi, pentru că, scrie corespondentul meu, *peștele de la cap se împute* și e nevoie de o răsturnare a scării sociale cu susul în jos. Revenind la persecuțiile îndurate, G. își aduce aminte că Zgarbură a vîndut în folosul său cartea de citire *Nicolae Iorga* unde se aflau toate *memoriile* sale (ale lui G.) trimise zilnic din Pîrliu (cui ?). Se pare că de aici, din comună, au plecat, crede G., complicii la odioasa crimă, uitînd să mai descrie cum a scăpat el însuși de execuție în pădurea Aşchioi. Se cere o *anchetă informațională* în comunele Karagazul, M. Kogălniceanu, în județul Tulcea, Constanța și în Banat. Totul ia o alură shakespeareană : *așa s-a făcut lumea !* conchide interlocutorul meu. *Vreau să sparg cătușele familiei mele...*

În *Memoriul cu nr. 31 046*, același denunță pe un vecin, *Constantin Pandora*, care în luna mai a anului 196..., în timp ce învățătorul nostru era dus la Slănic, la un tratament de stomac, cu o secure și cu un tîrnăcop i-a săpat, la rădăcină, 40 de peri, lovind în inimă perii săi *Duset*, a pus pămîntul la loc și a dispărut. E vorba de o *crimă pomicolă* fără precedent. Pomii aveau 23 de ani, *pere pergamute. Este vorba de un dușman al naturii și umanismului socialist* pentru că crima a fost produsă tocmai cînd pomii înfloreau și albinele veneau să se hrănească. De ce e o crimă ? Pentru că la culegerea perelor în coșuri, albinele se țineau după G. în roiuri pitorești. Regretă că *i-a ieșit cu gol*, dar nu are ce-i face (de aceea l-a reclamat la mine, sperînd că se va face dreptate).

Într-o altă scrisoarea sunt invitat la nunta fiului său. G. are o idee care mi se pare genială : va face o petrecere mare în curtea casei sale din comuna L. unde are 140 de peri *Duset*, pergamute. În fiecare păr va pune o lampă aprinsă ca să putem mînca și bea și, pentru ca să nu fim turburați, va lega sub fiecare păr un cîine care să ne avertizeze. Deci : 140 de peri, 140 de lămpi aprinse, 140 de cîini de pază. Tabloul astfel evocat pare o compoziție de Dali sau, și mai precis, de Chagall...

Dar ideea cea mai senzațională pe care am găsit-o în scrisorile lui G. este aceea a creării *unei colonii pentru morți în lună*. Într-adevăr, scrie învățătorul : de ce să pierdem pămînt, aici, pe globul nostru cu cimitirele ? Mai bine, sus cu ei, în lună ! Avem rachete, deci duceți-i, domnilor, în lună, o colonie de morți pe lună. Să ne uităm acolo și să spunem : acolo stau morții noștri ! Pe pămînt avem destul loc pentru a semăna și culege... Parcă și văd rachetele cărînd sutele de milioane de morți spre lună, într-un travaliu neîntrerupt...

George Sand, teribila vacă a scrisului (Nietzsche).

Chopin fu aspirat ca un fulg de fluidul sexual al lui George Sand (un comentator).

Neterminata asta a lui Schubert care nu se mai hotărăște odată să fie terminată *(Domnul Croche)*.

Ortega y Gasset în *Eseul său despre dezumanizarea artei,* cu preluări din estetica lui Kant și Schiller *(Frumosul fără scop)*. Ortega se pronunță pentru superioritatea oricărui stil care transformă și devitalizează obiectele. A stiliza înseamnă a deforma realul. Stilizarea implică dezumanizarea. Apare conceptul de deformare. La dezumanizare se ajunge prin eliminarea registrelor naturale ale sentimentelor, prin inversarea ordinii valabile în trecut care stabilea treptele ierarhice între lucru și om, ordine în care, pe ultima treaptă, e așezat omul și prin prezentarea omului într-o viziune care păstrează cît mai puțin din aparențele sale umane.

Ungaretti vorbește despre un registru străin de bucurie și durere, vibrînd într-o contemplare neutră.

A tăcea pe mare, cum cere Bătrînul din *Bătrînul și marea* de Hemingway.

Hugo Friedrich : poezia e suspectată că ar putea produce o simțire familiară, de unde titluri cu *Apoèmes, La haine de la poésie...*

Garcia Lorca : elipsa unui țipăt umblă din munte în munte...

MAGIE — MITOLOGIE — POEZIE

Din : *Le trésor des alchimistes* de Jacques Sadoul.

Alhimiștii sunt filosofi ermetici sau chimici, aceasta e o denumire tradițională, iar cuvîntul chimic se scrie cu y.

— În cartea *Oglinda alhimiei* a lui Roger Bacon se spune : alhimia este știința care învață să prepari un anumit medicament sau elixir care fiind proiectat asupra metalelor imperfecte le comunică perfecțiunea chiar în momentul proectării.

— *Tabla de smarald* atribuită lui Hermes e cel mai scurt rezumat referitor la *Marea Operă,* dacă nu cel mai clar. O legendă spune că acest text ar fi fost găsit de soldații lui Alexandru cel Mare în adîncurile Marei Piramide de la Gizeh, care nu ar fi altceva decît mormîntul lui Hermes. Acesta ar fi gravat el însuși cele cîteva linii care compun tabla cu un ascuțiș de diamant pe o lamă de smarald, de unde și numele său. În continuare se dă textul integral în traducerea lui Fulcanelli : „Este adevărat, fără minciună, sigur și foarte veritabil : ceea ce este în jos, e la fel cu ceea ce este în sus și ceea ce este în sus e la fel cu ceea ce e în jos, prin aceste lucruri se fac miracolele unui singur lucru. Și fiindcă toate lucrurile sunt și provin din unul prin mediațiunea Unului, tot așa, toate lucrurile sunt născute din acest lucru unic, prin adaptațiune. Soarele le este tată ; luna, mamă ;

vîntul l-a purtat în pîntecele său ; pămîntul îi este doică și receptacol, tată al tuturora. Forța sa sau puterea sa rămîne întreagă dacă e convertită în pămînt. Vei separa pămîntul de foc, ceea ce e subtil de ceea ce e dens, ușurel, cu mare dibăcie. El urcă de pe pămînt și coboară din cer și primește forța lucrurilor superioare și ale lucrurilor inferioare, tu vei avea prin acest mijloc gloria lumii și orice obscuritate va fugi de la tine. Este forța, forța oricărei forțe, căci ea va învinge orice lucru subtil și va pătrunde orice lucru solid. Așa a fost creată lumea, din acela vor ieși admirabile adaptări, al căror mijloc este dat aici. Pentru aceasta eu am fost numit Hermes Trismegistos, avînd cele trei părți ale filosofiei universale, ceea ce am spus despre opera solară este complet."

— După unii, sora lui Moise se numea Maria, evreica, și era alhimistă. Ea ar fi descoperit cunoscuta Bain-Marie, de asemenea ea a inventat *Kerotakis*, un recipient închis în care se expuneau acțiunii vaporilor metalele reduse în foi subțiri ; și tot ea ar fi inventat *Areometrul* care a fost regăsit de Paume în secolul al XVIII-lea.

— Cuvîntul *alhimie* vine de la egipteanul *Kemeea,* plus articolul *El* și înseamnă *Știința pămîntului arab negru,* adică a materiei prime și originale.

— Tomas d'Aquino a fost elevul magicianului Albert cel Mare. El disertează în cartea sa *Summa Theologica* asupra chestiunii de a se ști dacă vînzarea aurului ermetic este frauduloasă.

— *Principii ale alhimiei :* primul și cel mai important este *afirmarea unității materiei.* Despre acest principiu scrie alhimistul Basile Valentin în cartea sa : *Carul de triumf al antimoniului.*

— O maximă atribuită multă vreme lui Platon, în realitate gravată pe una din stelele templului din *Sais,* spune : „Eu sunt tot ceea ce a fost, ceea ce este și ceea ce va fi, nici unul dintre muritori nu a ridicat vălul care mă acoperă" (vezi *Istoria plagiatului).*

— Vechea teorie a celor patru elemente, moștenită din antichitate, nu era totuși respinsă de filosofii ermetici. Această teorie susținea că numai patru elemente formau universul : pămîntul, apa, aerul și focul. De aici decurgeau următoarele combinații :

Cald plus uscat egal foc.

Cald plus umed egal aer.

Rece plus uscat egal pământ.

Rece plus umiditate egal apă.

Adaptarea acestei vechi teorii clasice a alhimiei a fost descrisă de Albert Poisson ; pentru un alhimist orice lichid este o apă, orice solid în ultimă analiză este pământ, orice vapor este aer. Poisson stabilește un tablou de corespondențe : materia primă, unică și indestructibilă este formată din : 1) sulf ; principiu fix (pământ, vizibil, în stare solidă) și foc (ocult, în stare subtilă) ; 2) sare (quintesență, stare comparabilă cu eterul fizicienilor) ; 3) mercur, principiu volatil (apa vizibilă, stare lichidă) și 4) aerul (ocult, stare gazoasă).

— Într-un manuscris alhimic de Nicolas Vallois se stabilesc următoarele corespondențe :

Soare = aur ; Venus = aramă ; Jupiter = cositor ; Mercur = argint viu (astăzi numit mercur) ; Luna = argint ; Marte = fier ; Saturn = plumb.

— Descrierea pietrei filosofale făcută de adeptul lui Fulcanelli: „Piatra filosofală ni se oferă sub forma unui corp cristalin, diafan, roșu în masa lui, galben după pulverizare, care este dens și foarte fuzibil deși fix (stabil) la orice temperatură și ale cărei calități proprii îl fac incisiv, arzător, penetrant, ireductibil și incalcinabil. Această piatră nu are prin ea însăși nici o putere transmutatorie, ea permite să prepari pudra de proecțiune care servește la realizarea faimoaselor transmutațiuni. Se pune la fermentat piatra sub formă solidă cu aur sau argint purificat, prin fuziune directă. Pudra care servește la realizarea transmutației unui metal în aur, așa numita ***crisopee,*** era roșie, cea obținută cu argintul era albă".

— E absurd să se spună că piatra servește la transmutarea metalelor și la prepararea medicamentului universal și la prepararea elixirului de viață lungă ; piatra filosofală servește numai la prepararea medicamentului universal care este elixirul de viață lungă.

— Scopul alhimiștilor, după ce au transmutat un metal, era de a se transmuta ei înșiși, grație ingestiunei, de două ori pe an, a unei diluții homeopatice a pietrei filosofale.

— Unul dintre cei mai mari alhimiști, Eyrenee Philalethe, a scris cărțile *Principiile lui Ph. și Intrarea deschisă în palatul închis al regelui.*

Philalethe înseamnă *iubitor al adevărului.*

— Alhimia este o disciplină secretă, tradițională și inițiatică : secretă, pentru a se feri de interdicții antice ; tradițională, fiindcă se bazează pe principii de bază ale științei care niciodată nu s-au schimbat și inițiatică, fiindcă studiul livresc este insuficient, este necesară inițierea directă de la maestru la elev, singura care revelă adevăratul *modus operandi.*

— Astăzi transmutația este un fapt aproape banal, dacă ne gîndim că în fiecare an se fabrică sute de kilograme de plutoniu, element care nu există în natură.

— De asemenea, Clement Duval, director științific la CNRS, vorbește în volumul său *Mercur* despre transmutație. Izotopul 189 al mercurului, ne spune el, se dezintegrează în aur, prin captură electronică și mai departe adaugă : se pot de asemenea provoca și alte transmutații, citind

experiențele lui Sherr, Bainbridge și Anderson, în 1941, care au obținut izotopi de aur radioactivi prin bombardarea mercurului cu neutroni rapizi, de asemenea se poate provoca transmutarea mercurului în platină prin reacție, în taliu prin bombardament protonic. Pare ciudat deci că printre cele 7 metale cunoscute în vechime, filosofii hermetici au indicat tocmai mercurul și plumbul ca avînd proprietatea de a se transforma în aur.

— Cinabrul este egal cu sulfura de mercur.

— Elementul cu greutatea atomică 310 și cu numărul atomic 135 se numește *ekaplomb* sau *superplumbul*.

— Cele 3 obiecte constitutive ale oricărei materii sunt numite actualmente provizoriu *Quark*.

— Călugărul Albert cel Mare, alhimist notoriu, a fost proclamat de Roma în 1637 *preafericit* și canonizat în anul 1931 de Papa Pius al XI-lea. În 1941 Papa Pius al XII-lea l-a declarat *patron al științelor și al oamenilor de știință creștini*.

— Iată o rețetă dată de filosoful Arnauld de Villneuve pentru prelungirea vieții : cel care dorește să-și prelungească viața trebue să se frece de două sau de trei ori pe săptămînă cu măduvă din planta Casse. În fiecare noapte înainte de a se culca trebue să-și pună pe cap un plasture compus din șafran oriental, din foi de trandafiri roșii, din esență de lemn de santal, de aloe și ambră, *totul lichefiat în ulei de trandafir*, la care s-a adăugat puțină ceară. Dimineața trebue să se ridice plasturele și să se închidă într-o cutie de plumb pînă noaptea următoare cînd va fi din nou aplicat.

— Un alt alhimist, Raymond Lulle, născut în 1233 la Palma, a scris o carte intitulată *Clavicule*, din care cităm : „Am numit această lucrare *Clavicule* pentru că fără ea este imposibil să fie înțelese celelalte cărți ale noastre, al căror ansamblu îmbrățișează întreaga artă căci cuvintele noastre sunt obscure pentru ignoranți. Am făcut multe tratate foarte întinse, dar împărțite și obscure, cum se poate vedea în testament unde vorbesc despre principii ale naturii și de tot ce e în legătură cu arta, prin artă se înțelege transmutarea metalelor, dar *textul a fost supus ciocanului filosofiei.*“

— Se spune că Papa Jean al XXII-lea se ocupa de alhimie și la moartea sa a lăsat o masă enormă de bogății cărora întreaga sa curte le atribuia o origine ermetică ; filosofii numeau sînge spiritul mineral care este în metale, în special în soare, în lună și în mercur.

— Se crede că alhimistul Flamel ar fi avut ocazia să consulte opera pierdută a rabinului Abraham, numită *Asch Mesareph*, despre care se credea că a fost definitiv pierdută.

— Basile Valentin, călugăr benedictin, a descris *sufletul metalului* pe care el l-a numit *sulf* sau *tentură* ; *corpul*, adică *sarea* și, în fine, *spiritul* pe care l-a numit *mercur*.

— O maximă lăsată de un adept necunoscut : „Vizitați măruntaiele pămîntului, rectificînd veți găsi piatra ascunsă, veritabilul medicament“ (în latinește *visitatis interiora terre rectificando in vanietis occultum lapidam veram medicinam*). Inițialele fiecărui cuvînt formează cuvîntul *vitriolum*, adică vitriolul, nume pe care acest adept îl dădea *sării secrete și dizolvante a Operei*.

— Alhimistul Bernard de Trevisan a scris două lucrări : *Alegoria fîntînei* și *Visul verde.*

— *Uroboros* — balaurul șarpe este simbolul *Marii Opere* (șarpele care își înghite coada).

— Van Helmont descrie astfel piatra filosofală : „Avea culoarea șafranului în pulbere, era grea și strălucitoare ca sticla pisată".

— Una din cărțile de căpătîi ale lui Isaac Newton a fost *l'Entrée ouverte au palais fermé du roi,* scrisă de Eyrenee Philalethe, un alhimist celebru din secolul al XVIII-lea. Se pare că Philalethe a fost un înalt misionar al rosicrucienilor. Alții spun că e una și aceeași persoană cu enigmaticul conte de Saint-Germain.

— Autorul afirmă că un alhimist din zilele noastre, Fulcanelli, ar fi descoperit piatra filosofală între anii 1922 și 1926.

— Fulcanelli a constituit în ruinele bisericii Saint Merry o societate luciferiană, foarte închisă, desenînd el însuși imaginea lui *baphomet,* demon mascul și femelă în același timp, cu capul și picioarele de țap ; e un simulacru templier, cu brațul drept lăsat în jos, cel stîng ridicat, în gestul alhimic și tradițional numit *coagula, solve ;* sub mîna dreaptă a mai desenat un posterior cu mitră și în dreapta o emblemă imposibil de descris, probabil un phallus. Mai tîrziu acest simbol satanic a fost modificat eliminîndu-i-se caracterul ireligios și de sexualitate grosieră. Se pare că alhimistul Fulcanelli ar fi trăit sub numele de Jean Julien Champagne.

— Se numește *invidios* alhimistul care în mod deliberat dă informații false despre arta sa și *caritabil* cel care revela ceva exact în legătură cu magisteriul, adică cu activitatea de transmutare a metalelor.

— Sunt discuții asupra înțelesului cuvîntului *revelare ;* după unii *revelare* înseamnă a *acoperi cu un văl,* după alții *a ridica vălul de pe o enigmă.*

— Singura dificultate în prepararea pietrei filosofale este în a descoperi mercurul filosofilor. Acest agent, odată găsit, operația este foarte simplă.

— După Guillame Salmon, transmutația se face în felul următor : mercurul filosofilor — pe care alhimiștii îl numesc *agent femel* — e unit și amalgamat cu *aurul* — care e *element mascul* — un aur foarte pur, apoi în foi subțiri sau pilitură e pus în oul filosofal care e un mic cuptor oval care trebue sigilat ermetic pentru ca nici o exhalație să nu se piardă ; acest ou se așează într-un recipient plin de cenușă care se bagă într-un cuptor unde *mercurul* — prin căldura sulfului său interior, excitată de focul pe care artistul îl aprinde și pe care îl întreține continuu la un grad și în proporție necesară — dizolvă aurul fără violență și îl reduce în atomi.

— *Cinabrul* sau *sulfura de mercur* = HgS.

— *Argentita* sau *sulfura de argint* = AgS2

— *Galena* sau *sulfura de plumb* = PbS

— *Cogelita* sau *sulfura de cupru* = Cu S.

— *Orpimentul* sau *sulfura de arsenic* = As4S6

— *Blenda* sau *sulfura de zinc* = ZnS

— *Pirita* sau *sulfura de fier* = FeS2

— *Stibina* sau *sulfura de antimoniu* = Sb2S3 ;

— *Oxisulfura de antimoniu* se numea la greci *stimmi* sau *stibi*, iar *stibia* înseamnă *drumul, cărarea, calea* pe care investigatorul *(stibeus* sau *pelerinul)* o parcurge în călătoria sa ; e ceea ce el *calcă cu picioarele* = *steibon ;* o altă varietate de *stibină* = *kermesita* e indicată uneori prin numele de *kermes*, alteori prin *alegoria unui stejar.*

— Focul alhimic trebuie făcut cu cărbune de lemn.

— Listă de alhimiști celebri :

1) Albert cel Mare, 1193—1280 — 87 ani

2) Arnauld de Villeneuve, 1240—1313 — 73 ani

3) Roger Bacon, 1214—1294 — 80 ani

4) Bernard le Travisan, 1405—1490 — 84 ani

5) John Dee, 1527—1608 — 81 ani

6) Nicolas Flamel, 1330—1418 — 88 ani

7) Comte de Saint-Germain, sfîrșitul sec. XVIII—1784 — 86 ani.

8) Raymond Lulle, 1235—1315 — 80 ani

9) Michel Sedivoglius, 1566—1646 — 80 ani

— *Glosar de termeni hermetici și de nume de alhimiști :*

— *Addpt* = alhimist despre care se bănuiește că ar fi descoperit piatra filosofală.

— *Agricultura cerească* = sinonim al artei alhimice.

— *Alhimist* = persoană care lucrează în laborator la descoperirea pietrei filosofale dar care însă n-a ajuns să o descopere.

— *Athanor* = *creuzet,* cuptor, în care se pune oul filosofal în timpul coacerii materiei filosofale.

— *Baia regelui* = lichid compus din soluție de lapte de fecioară și din mercur filosofic, în care se scaldă materia primă ajunsă în stadiul de *rebis.*

— Focul secret se face din cărbune de lemn de stejar.

— *Cryzopee* = termen tehnic al transmutației unui metal în aur.

— *Cinabru* = mineral de sulfură de mercur care a fost luat adesea fără temei ca materie primă.

— *Coctiune* = coacerea materiei filosofale în athanor.

— *Cohobațiune* = distilații succesive care concentrează un produs.

— *Compot* = conținutul oului filosofic, se scrie uneori compost.

— *Le Cosmopolit* — adept din secolul al XVI-lea al cărui adevărat nume era Alexandre Sethon.

— *Scuipat de lună* = sinonim al focului secret.

— *Dragon* (balaur) = acest cuvînt numește de obicei *sulful filosofilor,* dar în compoziție el poate avea sensuri diferite. De exemplu : *balaurul solzos* nu e altceva decît materia depărtată.

— *Dizolvant universal,* numit și *alkaest,* servește de dizolvant pentru trei părți ale magisteriului ; numele său de universal nu înseamnă că dizolvă orice materie.

— *Apă seacă* (care nu udă mîinile) = sinonim al focului secret, dar unii autori indică prin această expresie mercurul filosofal.

— *Elixir de viață lungă* = piatra filosofală diluată în doze homeopatice.

— *Lapte de fecioară* = spirit astral.

— *Foc împotriva naturii* = foc obținut prin cărbune, gaz sau electricitate.

— *Foc natural* = principiul igneu conținut în materie.

— *Foc secret* = o sare dublă preparată de artist.

— Gerbert, alhimist din secolul al X-lea, devenit papă sub numele de Silvestru al doilea.

— *Marea Operă* = expresie care indică scopul final al operațiunilor alhimiste, din care prima etapă este obținerea pietrei filosofale.

— *Harmoniac* = *sare* sau *acid în armonie cu componenții magisteriului.*

— *Jupiter* = sinonim al *cositorului.*

— *Lapte de fecioară* — obținut grație acțiunii pe care o are roua de mai.

— *Luna* = sinonim al argintului. Poate de asemenea reprezenta unul din cele două principii conținute în materie ; în acest caz e folosit în unire cu soarele.

— *Magister* = ansamblul operațiunilor care duc la realizarea practică a pietrei filosofale.

— *Marte* = sinonim al *fierului.*

— Maria evreica = femeie alhimistă din Alexandria din secolul IV e.n.

— *Materie depărtată* = mineral brut extras direct din mină.

— *Materie apropiată* = după ce a suferit manipulațiunile primei opere.

— *Materie primă* = care conține în ea sarea, mercurul și sulful filosofilor. Acest mineral comportă o gangă de sulf mirositor, pe care trebue să-l scoatem și care nu trebue confundat cu sulful filosofilor.

— *Matras* = balon de sticlă cu gîtul lung.

— *Medicină universală* = piatra filosofală diluată.

— *Mercurul filosofilor* este *principiul femelă,* conținut în materia primă.

— *Menstrue* = sinonim al dizolvantului.

— *Mercurul filosofic* este sarea extrasă din materia primă sub acțiunea focului secret.

— *Nuntă chimică* = *căsătoria dintre sulf și mercurul filosofilor în oul filosofic.*

— *Oul filosofic* = balonul de sticlă care conține materia filosofică în momentul coacerii sale finale.

— *Operă* = cuvînt care poate desemna ori întreg *magisteriul* sau doar o parte. Se distinge atunci prima operă care aduce materia primă în stadiul de materie apropiată, a doua operă care conduce la stadiul de *rebis* și a treia operă care se termină cu piatra filosofală.

— *Aur al înțelepților* = indică, în general, *sulful materiei principale ;* uneori indică materia îndepărtată.

— *Aur alhimic* = metal transmutat în aur, indiscernabil de aurul natural fiindcă acest corp nu are decît un singur izotop stabil.

— *Aur filosofic* = indică în general materia primă sau una din componentele sale ; alteori e sinonim cu aurul înțelepților.

— *Aur potabil* = medicament descoperit de Paracelsus.

— *Rebis* = substanța dublă care provine din primele două opere și

care se coace în cursul celei de-a treia în interiorul oului filosofic.

— *Regimurile lui Philalethe* = șapte regimuri indicînd succesiunea temperaturilor pe care trebue să le aplici oului filosofal în timpul coctiunii.

— *Soare* = sinonim al *aurului.*

— *Solve et coagula* = cuvinte care rezumă cea mai mare parte a manipulațiilor magisterului căci se dizolvă corpurile și se coagulează spiritele volatile în timpul primelor două opere.

— *Sufleur* = fals alhimist care încearcă să transmute metalele prin orice mijloace și în scop de a profita. Chimia noastră e născută din cercetările lor dezordonate care i-a dus la descoperirea multor corpuri.

— *Sulf* = principiul mascul conținut în materia primă.

— *Spagirie* = cuvînt creat de Paracelsus pentru a indica arta de a face medicamente sau produse chimice, servindu-se de tehnici alhimiste.

— *Sublimațiune* = acțiunea de a transforma un corp solid în vapori fără a mai trece prin stadiul de lichid.

— *Vulcan lunatic* = sinonim cu focul secret.

Din : *Le secret de la grande pyramide* de Georges Barberin, Editions „J'ai lu"

— Piramidele sunt în număr de optzeci. Toate sunt situate pe malul stîng al Nilului, pe o suprafață de patruzeci de kilometri pătrați. Unele sunt izolate, altele în grupuri.

— După Gérard de Nerval piramidele ar fi servit la celebrarea misterelor și că Orpheus și Moise ar fi primit aici inițierea.

— După tradițiunea coptă, piramida lui Keops, cea mai mare, a fost construită înaintea potopului, ca urmare a unei viziuni anunțînd potopul cu trei sute de ani înainte. Cronologia egipteană situează construcția între 2700 și 3100 î.e.n. Din datele astronomice furnizate de intrarea piramidei ar reieși că a fost construită între 2592 și 2654. Planul piramidei ar fi anterior construcției și ansamblul cunoștințelor folosite la acest edificiu, cunoștințe pe care autorul le caracterizează : într-adevăr supraomenești, ar fi datorate marilor inspirați ai *Bibliei : Melchisedech* sau *Enoch.* Enoch, după *Biblie*, s-ar fi născut în 3378 înainte de Christos și ar fi trăit 365 de ani. El n-a putut fi deci constructorul piramidei, dar a putut întocmi planurile ; după tradițiile egiptene, unul din nepoții săi numit *Sisithros* ar fi adus acest plan în Egipt și ar fi determinat pe egipteni să-i pună la dispoziție o sută de mii de lucră-

tori. În absența certitudinilor se consideră că piramida a fost înălțată în timpul domniei faraonului Keops, nume care e înscris pe piramidă. După Herodotos, construcția a durat mai bine de douăzeci de ani. Pe piramidă s-a gravat cît s-a cheltuit pentru muncitori cu hreanul, ceapa și usturoiul, în total : 10 775 000 franci-aur ; se pune problema cît trebue să fi costat restul hranei, uneltele, hainele. Lucrătorii nu erau plătiți, ci doar hrăniți cu o hrană frugală ; băutura era apa Nilului care avea reputația că te face să te îngrași.

— Blocurile sunt atît de perfect tăiate încît e imposibil să introduci o lamă de cuțit între ele. Nu s-a folosit nici o cantitate de ciment. S-ar spune că e vorba de o zidărie gigantică făcută cu lupa unui ceasornicar.

— Nu exista calul și căruța. Ele n-au apărut în Egipt decît în cursul celei de-a XVII dinastii iar *Biblia (Geneza)* nu le amintește decît în timpul vieții lui Iosif. Și unul din blocurile piramidei Kephren are 170 metri cubi și cîntărește aproape 500 000 kilograme.

— Cuvîntul *piramidă*, după savantul Dufeu, care a studiat limba coptă, asemănătoare cu egipteana faraonică, vine de la *pirimit* sau *piremit*, care în limba coptă înseamnă : *cea de-a zecea parte* sau *a zecea dintre măsuri* sau *numere ;* aceasta subliniază faptul că piramida este o construcție metrică în primul rînd. După Davidsohn, cuvîntul ar veni de la cuvintele chaldeene = *Urim-middin,* adică *lumini* și *măsuri.* Or, în limba chaldeeană și în ebraică cuvîntul *Urim* se folosește în sensul de *revelațiune.* Prima explicație este cea acceptată.

— La construirea piramidelor s-au folosit măsuri speciale, *măsuri sacre,* care nu se foloseau pentru construcțiile civile : *culturi sfinte* și *degete piramidale.* Mărimea acestora este identică sau aproape cu cea a măsurilor folosite de anglosaxoni care diferă de cea egipteană sau ebraică doar cu 11 la 10 000 ; echivalența acestor unități era perfectă încă în timpul domniei reginei Elisabeth.

— Piramida nu e o instituție a religiei egiptene ; nu are nici o legătură cu celelalte construcții sfinte din vremea aceea sau din alte vremuri. După Jules Barbe, dimensiunile piramidei închid o dublă enigmă reprezentată prin 1) înălțimea verticală și 2) jumătatea perimetrului patratului de bază.

— Nici meridianul Parisului, nici cel al Greenwichului nu sunt meridiane ideale ; cel mai bun e meridianul care trece prin Marea Piramidă, fiindcă el trece prin maximum de continente și minimum de mări și fiindcă împarte în două părți absolut egale țările locuite. Aceasta presupune cunoașterea întregului glob pămîntesc și deci existența unor societăți dispărute, mult evoluate, care ar fi parcurs întreg globul.

— *Cotul sacru* folosit la construcția piramidei ca unitate de măsură are 0,635 660 metri iar dacă înmulțim cu zece milioane ne dă *raza planetară* a pămîntului cu un centimetru diferență.

— *Cartea Morților* descrie ritualul funerar egiptean, a cărui origină se pierde în negura timpurilor ; e împărțită în 156 de capitole. Ea a fost studiată de Marsham Adams. E un formular de alegorii și un omagiu

adus zelului Inițiaților ascunse, zeului unic, zeului Unu. *Cartea Morților* este replica *Marei Piramide* și simbolismul cuvintelor însoțește în mod strîns pe cel al pietrei. Întreg sistemul de culoare și camere e comentat și explicat prin alegoriile *Cărții Morților*.

— În piramidă se găsește un cufăr a cărui capacitate echivalează cu cea a *Arcei alianței*, construită de Moise, așa cum e descrisă în *Biblie* (cu șapte milimetri diferență) și cu cea a Mării de Aramă, vas celebru construit de Hiram pentru templul lui Solomon, studiat de Arago și ale cărui măsuri sunt cele notate în *Cartea regilor*. Extraordinar e faptul că toate cele trei recipiente au ca măsură de unitate *cotul sacru* al evreilor, pe care aceștia îl considerau a fi dăruit direct de divinitate, adus de ei în Egipt și apoi purtat în timpul exodului; acest cot este diferit de cel folosit de egipteni, asyrieni, chaldeeni și nici chiar evreii nu-l foloseau în construcții obișnuite. Acest cot era folosit numai în anumite lucrări sacre, pentru edificarea monumentelor de un înalt simbolism și era apanajul unui popor care îl deținea de la un alt popor necunoscut; și că acest cot sacru, mai perfect decît toate măsurile noastre actuale și despre care ilustrul Cadet, autor al *tablelor de logaritmi*, a spus că națiunile moderne vor fi nevoite să recurgă la el într-o bună zi, fiindcă e o măsură invariabilă; acest cot sacru este unitatea de măsură a unității lui Keops sau Kufu.

— Arheologul Selim Hassan a descoperit de curînd o subterană care unește marea piramidă cu cea următoare.

— Se pune întrebarea: pentru ce izvoarele Nilului au fost întotdeauna înconjurate de mister? Herodot care a primit de la inițiații egipteni o mulțime de învățăminte, n-a putut obține nici cea mai mică informație asupra izvoarelor marelui fluviu. Ele au fost căutate de Sesostris și de Cambise fără succes. De asemenea de Alexandru cel Mare și Caesar. După Seneca, primul care a reușit să trimită o delegație în apropierea izvoarelor Nilului a fost împăratul Nero; doi legionari romani ajutați de regele Nubiei ar fi ajuns pînă în regiunea Marilor Lacuri. Au mai încercat și Lai Mamoun și Napoleon.

— După geometrul Mayou, Marea Piramidă era la origine un monument astronomic și geodezic care nota și planul superior al văii Nilului. După el, Nilul, cursul său actual, este o creație a oamenilor care au deviat cursul inițial și ca urmare au făcut din Sahara un pustiu. De asemenea, el spune că, cu ajutorul unui baraj construit la Kartum sau și mai în aval, s-ar putea restabili *Marea gazelelor*, azi dispărută și ca urmare fostele fluvii ale Saharei s-ar umple din nou de apă. Diferite picturi rupestre găsite în Sahara, silexuri, urme de canale de irigație construite de mîna omului duc la ipoteza că, în timpuri îndepărtate, Sahara a fost un ținut fertil și că civilizația de acolo era mai înaintată decît cea din regiunea Egiptului actual.

— Colonelul Roudaire, după cercetări făcute la fața locului, conchide că în vremuri istorice la sud de Algeria și Tunis exista o mare care a dispărut, lungă de aproape 400 kilometri. Această mare n-ar fi

fost alimentată de Mediterana deoarece era mai înaltă cu 50 metri, ci de patru fluvii care n-ar fi fost altele decît : Souf, Ighargar, Uedul Miya și Uedul Djeddi, fluvii care n-ar fi, după autor, decît cele patru fluvii născute la rîndul lor din marele fluviu Eden, de care vorbește *Biblia* și care ar fi de fapt Nilul.

— În felul cum curge acum Nilul o mare parte din ape se pierd în ocean în timp ce cursul anterior ducea toată apa de-a lungul Saharei, fertilizînd-o.

— Dovezi cu privire la schimbarea cursului Nilului ar fi următoarele : 1) Cele șase coloane scrise pe care singuri preoții egipteni le cunoșteau și care au servit lui Moise pentru a scrie primele trei capitole din *Geneză*, acestea fiind o copie simbolică a coloanelor amintite. 2) În primele trei capitole ale *Genezei* se face aluzie la schimbarea cursului Nilului. 3) În amănuntele Marei Piramide a lui Keops, cartea de piatră în care este scrisă istoria creației Nilului, planul galeriilor reproducînd cursul superior al fluviului. 4) În expresiile simbolice ale Sphynxului, gardian al misterelor Marei Piramide. (Mi se pare că aceasta nu este o dovadă. Lipsa de seriozitate a autorului e manifestă, totul trebue privit cu suspiciune ca o ipoteză fantezistă ! !)

— În profetul Ezechiel, sunt niște aluzii referitoare la modificarea cursului unor ape : „Iată că vin la tine, Faraon... care a zis : fluviile mele sunt ale mele și eu mi le-am făcut“ (XXIX). „Și țara Egiptului va fi în dezolație și ei vor ști că eu sunt cel veșnic fiindcă regele Egiptului a zis : fluviul este al meu și eu l-am făcut“ (XXX). „Pentru aceasta eu vin contra ta și contra fluviilor tale și voi readuce țara Egiptului în stare de uscăciune.“

— Lacul Tana, 45 kilometri lungime, este rezervorul Nilului Albastru ; de aici purced primele nămoluri fertile.

— Alexandru Moret din *Dieux et rois d'Egipte* a demonstrat că toată alegoria sacră a egiptenilor se identifică cu poveștile biblice. Nașterea lui Messia, detaliile vieții sale, ceremonia *Cinei celei de taină*, circumstanțele vieții sale erau colportate în mod obișnuit în Egipt cu mii de ani înainte de Iisus Christos. Dar preoții egipteni interpretau tradițiile în felul lor și aplicau viața și patimile lui Iisus la zeul lor Osiris.

— *Cotul sacru* folosit la măsurarea piramidei nu era folosit decît de inițiați. Tot cu el s-a măsurat la construirea Templului lui Solomon, la construirea *Arcei alianței.*

— Textele cronologiei egiptene indică data *zero* ca fiind în anul *4000 î.e.n.* în timpul echinocțiului de toamnă. Iată confruntate trei cronologii :

înaintea erei noastre	Ani în calendarul egiptean	Biblia
4000	0	Epoca lui Adam
3378	622	Nașterea lui Enoch
3013	987	Epoca casei lui Enoch
2944	1056	Epoca lui Noe
2355	1645	Sfîrșitul ciclului celor cinci păsări Phoenix
2345	1655	Începutul potopului evreilor
2344	1656	Sfîrșitul potopului

Există un sincronism evident între aceste cronologii.

— Tradiția talmudică a casei lui Ilie menționează ce va fi : *două mii de ani de gol, două mii de ani de lege, două mii de ani de zile ale lui Messia, Cartea lui Enoch* vorbește de o perioadă de *șase zile* (a se înțelege *șase milenii)* în care toate lucrurile vor fi îndeplinite și după care va urma o a șaptea zi de repaus, adică un al șaptelea mileniu.

— După *Talmud, Exodul* începe cu cinci ani după moartea faraonului opresor al israeliților, adică Ramses II.

— După studiile făcute de savanți, Christos s-ar fi născut în anul 4 î.e.n., în ziua sărbătoarei Tabernacolelor, la 15 ale lunii *Tsiri* care corespunde cu sîmbătă 4 octombrie a calendarului Gregorian. Data nu coincide cu Crăciunul, deoarece aceasta era o veche sărbătoare păgînă, în care se comemora nașterea soarelui nevăzut, sărbătoare care pînă în secolul III al erei noastre a fost consacrată sub numele de *Natalis Invicti Solis,* celebrării solstițiului de iarnă.

Alegînd această zi de sărbătoare a nativității, biserica a dovedit o dată mai mult grija de a-și apropia sărbătorile păgîne, în scopul convertirii popoarelor.

— Sfîntul Ioan l-a botezat pe Christos, pe cînd acesta avea 30 de ani, în toamna anului 27 al erei noastre, aproape în timpul sărbătorii Tabernacolelor. Activitatea lui Christ s-a întins pe o perioadă de doi ani și jumătate, dacă ne referim la *Evanghelia* Sfîntului Ioan a cărei povestire se întinde pe durata a 918 zile, începînd de sîmbătă 3 octombrie al celui de-al 27-lea an al erei noastre pînă vineri 7 aprilie, anul 30. Aceste zile sunt în număr egal cu peștii prinși de discipolii săi, după înviere, în fața lui Christos. Data crucificării e indicată de pragul Mării Piramide și toată literatura sfîntă egipteană identifică *Marea Galerie* cu epoca Mîntuitorului rasei omenești ; deci Marea Galerie este simbolul erei creștine care începe cu moartea și cu învierea lui Christos. După pragul acestei galerii s-a calculat că data crucificării ar fi vineri, 7 april, anul 30, conf. calendarului Iulian, sau ziua de 15 din luna evreiască Nisan.

— Profesorul Cavaignac în lucrarea : *Chronologie de l'histoire mondiale,* fixează moartea lui Iisus Christos la 28 martie sau la 27 aprilie anul 28.

— Printre profețiile messianice care circulau în Orient era una care preciza cu 3000 de ani înainte de Christos că Messia se va naște în ziua a 15-a a lunei Tsiri și va muri în ziua 15 a lunei Nisan. Şi aceste profeții se refereau și la patimile și învierea lui Messia precum și la unele detalii din viața sa. (N-ar fi exclus ca adoratorii ulteriori ai lui Christos să fi adaptat povestea vieții sale după legende mai vechi pentru a acredita legendele și pentru a dovedi necesitatea apariției lui pe pămînt.)

— După indicațiile extrase din detaliile construcției Marii Piramide completate cu *Cartea Morților,* reiese că omenirea va intra într-o perioadă de haos din 1914 la 16 septembrie 1936. (? ?)

— *Camera regilor* poartă următoarele denumiri : *Sala judecății și purificării națiunilor, Întoarcerea către adevărata lumină care vine de la*

Caietele Principelui IV

Apus, Prezența literară a stăpînului morții și al mormîntului.

— După Marsham Adams, comentator al *Cărții Morților:* Un capitol și o cameră misterioară ; capitolul orientării și camerele marelui Orient *(Camera regelui)* sub locurile secrete ale celui Înalt (adică sub camerele de construcție). „Fără încetare — spune cartea — și totdeauna se celebrează *Misterul mormîntului deschis,* învierea lui Osiris—Ra, *lumina increată.*" În patru reprize doctrina Egiptului vechi e proclamată în capitolul care poartă titlul de Orient : *Broasca țestoasă moare, Ra trăiește veșnic ! Moartea e zdrobită de lumină. Dumnezeu trăiește veșnic. Așa să fie, Amen. Tu care ești în cer dă figura ta corpului fiului tău. Fă-l fericit în Hades. Sfîrșit...* Așa se termină ciudatul cîntec funebru al Egiptului.

— După schisma celor zece triburi, care le-au părăsit pe cele ale lui Iuda și Beniamin, au subzistat două regate : cel al lui Israel, la nord, cuprinzînd triburile lui Ruben, Simeon, Levi, Dan, Naphtali, Gad, Aser, Issachar, Zabulon și Iosif și a căror capitale au fost în mod succesiv Sichem și Samaria ; și cel al lui Iuda, la sud, cuprinzînd triburile lui Iuda și Beniamin a căror capitală era Ierusalim.

— Regatul lui Israel, cucerit de assyrieni, sfîrși în anul 720 î.e.n. cu luarea Samariei de regele Sargon care îi alungă pe israeliți și îi înlocui cu coloniști chaldeeni ; o parte din exilați trecută în regatul lui Iuda, dar cea mai mare parte se refugiară în Fenicia. De aici se răspîndiră în jurul Mediteranei, trecură strîmtoarea Gibraltar, urmară valea Dunării, apoi cea a Rinului și se fixară în regiunile septentrionale ale Occidentului.

— Regatul lui Iuda se prăbuși în anul 588 î.e.n. și evreii suferiră multe dominații : persană, macedoneană, egipteană, siriană, apoi, romană ; sub aceștia, în anul 70, au fost împrăștiați.

— Exegeții anglo-saxoni pretind că rasa lor este o continuare a rasei israeliene și că deci ei sunt marcați de un mare destin în istorie. Motivează arătînd că sistemul lor de măsuri e același cu sistemul de măsuri ebraic și conchid că mesajul piramidei le este special adresat. Englezii precizează că nici o construcție asemănătoare piramidelor nu există în altă parte decît la ei, faimosul *cromleh* de la *Stonehenge,* a cărui lucrătură indică, după astronomul Norman Lockyer (descoperitorul heliumului), o mînă de lucru ariano-feniciană și în același timp o dată apropiată de anul 700 î.e.n. Această construcție care ar fi servit de cadran solar druizilor, indică echinocțiile și solstițiile, dă măsurile anilor solari și dă dimensiunile așa numitei *arura,* a egiptenilor.

— Sigiliul Statelor Unite are o piramidă truncheată cu treisprezece rînduri corespunzînd celor 13 triburi ale lui Israel.

— Sub numele de păgîni, *Scripturile* indică toate popoarele păgîne și în special pe cele care sunt dușmanii Israelului.

— *Arura* este o veche măsură egipteană, de suprafață.

— Cele mai vechi tradiții egiptene și cele mai vechi texte identifică pe *Messia* cu *Stăpînul Anului* și cu *Stăpînul Piramidei.* Mai tîrziu

preoţii au identificat pe Messia cu Osiris şi considerau că misiunea acestuia era simbolizată prin piramida lui Keops sau Kufu. Marsham Adams în studiul referitor la *Cartea Morţilor* susţine că *Marea Galerie simboliza drumul nou al adevărului în lumină, deschis de suferinţele lui Ossiris.*

— Capitolul CLIV al *Cărţii Morţilor* : „Salut ţie, tatăl meu şi al luminii, care ne spui cum corpul celui care este sfînt nu va fi atins de corupţiune... Eu sunt în întregime ca tatăl meu, Dumnezeu, care s-a zămislit el însuşi".

— Se ştie că vîrful marei piramide nu a avut niciodată o piatră terminală şi că distanţa axială de la platformă la vîrf este exact de 286,1 degete piramidale. E vorba de *piatra unghiulară.* Iisus se referă la piatra unghiulară ca la o piatră de vîrf, or acest lucru nu e posibil decît la o construcţie de tip piramidal.

— Platforma terminală a piramidei comportă în mijloc o masă de ofrande asemănătoare în toate privinţele cu cele din epoca lui Tutmes al III-lea.

— Profeţia lui Zaccharia spune că muntele măslinilor se va crăpa la mijloc de la răsărit la apus, lucru ce s-a produs în 1917, dar Zaccharia a profetizat că se naşte o vale, care n-a apărut.

Din : *Magie et science secrète* de Th. W. Danzel

— Aztecii dădeau în bobi. În boabe de grîu sau de bob. Aruncau douăzeci de boabe pe o cuvertură, dacă se aşezau în cerc însemna mormînt, dacă puteau fi împărţite în două printr-o linie dreaptă însemna o vindecare, dacă cădeau neregulat însemna un sfîrşit fatal pentru bolnav.

— La cei vechi, păsările în zbor, direcţia către care se îndreptau, permitea să se facă previziuni asupra viitorului.

— În Egipt corpul omenesc era închipuit divizat în mai multe părţi, fiecare cu zeul ei protector ; magicianul egiptean enumera fiecare parte a corpului şi indica zeul său protector.

— În Europa, mistica medievală a *Cabalei,* care a prins rădăcini în vechiul Orient, în special în concepţiile babyloniene, împărţea de asemenea pe omul metafizic primitiv, pe Adam Kadmoni, în regiuni stăpînite fiecare de cîte unul din cei zece sephiroţi. După credinţele ebree sephiroţii sunt forţe cosmice, personalităţi supranaturale.

— Popoarele Maya au făcut importante descoperiri în aritmetică, dar au moştenit de la un popor anterior *noţiunea de zero* şi semnul pentru a o reprezenta : *o cochilie de melc, goală.* Alt popor care a făcut această descoperire a fost cel de pe valea Indului. Descoperirea cifrei zero presupune o înaltă facultate de abstractizare ; nici un popor european nu a ajuns prin sine însuşi la această descoperire fundamentală.

— Numele de *sephiroth* înseamnă *sferă,* şi, într-adevăr, în concepţia *Cabalei,* lumea este compusă din *zece sfere concentrice.* O concepţie asemănătoare găsim şi în cărţile chineze şi în *Divina Comedie* a lui Dante. Acesta pare să datoreze viziunea lui unor sugestii arabe.

— *Quetzalcoatl* este luna.

— *Cel căzut în extaz* sesizează raporturi între fenomenele pe care raţiunea le ignoră. *Homo divinas* are un fel de *clarvedere;* cei ce prevedeau viitorul erau inspiraţi, aveau o viziune a imaginilor.

— O ştiinţă care e bazată pe gîndire, succede unei ştiinţe bazate pe viziune imediată; cuvîntul hindus *v e d a,* cu înţeles apropiat de *ştiinţă,* înseamnă mai precis *obraz, chip,* sau *viaţă* (iată o apropiere neaşteptată între *viaţă* şi a *vedea,* dar perfect explicabilă la un popor care a dat naştere unei filosofii şi unei religii a luminii, fenomen perceptibil doar cu văzul — N.).

— Hobbes a spus: A gîndi înseamnă a calcula în cuvinte.

— Înţelepţii de azi sunt duşmanii beţiei, a spus un poet. În alte vremuri, alte popoare s-au aliniat la izvorul insondabil al nebuniei şi beţiei sfinte. Pentru înţelepţii de azi *himera este o boală* şi o întunecare a raţiunii. Şi totuşi, chiar azi, numai din profunzimea iraţionalului se nasc minunile spiritului omenesc care se răspîndesc asupra lumii.

— În Peru exista instituţia fecioarelor soarelui, un fel de vestale care trebuiau să vegheze pentru ca focul sacru să nu se stingă niciodată. Focul se producea din soare cu ajutorul unei oglinzi; dacă nu era soare în momentul serbării, focul se producea prin frecarea a două beţe.

– Sumerienii erau un popor nesemitic.

– Ceremoniile au avut la început scopul de a-l pune pe preot în starea de suflet sublimă, adică de extaz intuitiv.

— Tumefacţiile gîtului, cum ar fi amigdalitele, dau naştere la vise curioase. Visezi munţi enormi, foarte apropiaţi, gata să te zdrobească, clopotniţe, case cu acoperişuri ascuţite. După ce te deştepţi ai o tendinţă de a privi lucrurile rotunde, contururile blînde. Eşti parcă dotat cu o perspicacitate specială pentru astfel de obiecte.

— Viaţa religioasă în India reprezintă o dezvoltare neîntreruptă de patru mii de ani; aceasta cuprinde trei etape: 1) Stadiul religiei vedice; 2) Stadiul sacrificial corespunzător religiei brahmanice; 3) Epoca marilor neoformaţii religioase şi filosofice care începe cu învăţarea *Upanishadelor* şi găseşte înflorirea în buddhism şi jainism.

— Băutura *s o m a* era o băutură îmbătătoare oferită zeilor, dar pe care o beau şi preoţii. Un pasaj din *Vede* spune: „Noi am băut soma, noi am intrat în lumina supraterestră". Dar şi alte obiceiuri aveau drept scop de a procura sectanţilor excitaţia sacră: extazul.

— *Varuna* e un *zeu lunar.*

— Traducerea literară a cuvîntului *Cabală* este *tradiţia;* ea cuprinde tradiţiile mistice ale savanţilor evrei din Evul Mediu, ştiinţa cabalistică nu e mai veche de secolul VII al erei noastre. (Mă gîndesc că acest mod de exprimare hermetică, pe care îl regăsim şi la evrei şi la egipteni şi la greci s-a născut din înfruntarea religiei unor popoare cuceritoare cu religia popoarelor cucerite. Acestea din urmă, pentru a face ca religia lor să supravieţuiască, au înconjurat-o de taine, ulterior s-a produs o contaminare şi se pare că religia ocultă a avut cele mai multe şanse de a se impune — N.)

Din : *La vie de Vivekananda, Essai sur la mystique et l'action de l'Inde vivante* — de Romain Rolland, Libr. Stock, Paris, 1930.

— *Maya* poate fi definită ca *Iluzie* sau *Relativitate* — după Vivekananda lumea reală este *Maya.*

— *Advaitismul vedantic* adică *monismul impersonal și absolut* declară că Maya nu poate fi definită prin non-existență și nici prin existență. Este o formă intermediară între Ființă și neființă, deci este *Relativul.* Ea nu are existență fiindcă e un joc al Absolutului și nu este Non (!) Existență fiindcă ea există.

— Căile regale ale cunoașterii, marile Yoga : 1) Munca = Karmayoga ; 2) Dragostea = Bhaktiyoga ; 3) Cunoașterea = Jnanâyoga.

— Vivekananda explică cuvîntul *yoga* ca derivînd de la aceeași rădăcină sanscrită ca și cuvîntul englez *yoke,* luat în sensul de *joindre = jug ;* e uniunea cu Dumnezeu și mijloacele de a ajunge la acesta.

— În Yoga, Prakriti — energia, sufletul naturii (element dionysiac) se combină cu Purusha — sufletul conștient care observă, înțelege și guvernează (elementul apollinic).

— Oamenii se reunesc în trei mari tipuri : activ, emotiv și reflexiv, iar adevărata știință a luat trei aspecte : Muncă, Dragoste și Cunoștință, Karma, Bhakti, Jnanâ, toate la un loc formînd Energetica, știința forțelor interioare, conștiente, controlate, stăpînite — Rajayoga.

— Scopul *yoga*-ei este de a atinge libertatea de salvare = *Mokasha.* Cel mai înalt vîrf pe care îl poate atinge un om religios prin rugăciunile sale și filosoful prin cunoștințele sale este *Nivritti* = abnegația de sine.

— Principiul adevăratei *Karmayoga* este de a munci cu ajutorul libertății, de a munci nu ca un sclav, ci ca un stăpîn.

— Aurobindo Boshe, un filosof indian, are o teorie despre *Bhakti = Dragoste* pe care a găsit-o învățînd *Gitâ.* Bhakti ar fi cel mai înalt grad al ascensiuni sufletului. Din *Gitâ, Aurobindo* deduce existența unei divine Trinități ierarhizate : trei divini Purusha = Spirite : 1) *Ksara* care este mobil și mișcător (se mișcă și poate fi mișcat), devenirea variată a sufletului, multiplicitatea Ființei care nu se distinge de Prakriti (universalitatea lucrurilor sensibile) sau *Natura ;* 2) *Akshara* care este imobil și de nemișcat, eul silențios și inactiv, unitatea Ființei, liberă de Prakriti și de lucrările acesteia ; 3) *Utama,* care este brahman suprem, posedînd și Unitate imuabilă și multiplicitate mobilă. *Purushottama* care culminează deasupra detașamentului ca și a atașamentului către Natură. Or această *Purushottama* supracosmică a omului se atinge prin *Bhakti* după ce ai traversat etapele *Jiva =* suflet impersonal și *Brahman Atman* impersonal.

— *Viveka* = discriminațiune.

— *Jnanâyoga* = drumul realizării prin cunoaștere.

— *Raja yoga* este *rajah* al *yogăi, rege.* Este *yoga* prin excelență, e metoda experimentală psiho-fiziologică pentru a te uni cu obiectul cunoașterii. După Aurobindo Gose sunt trei grade ale yogăi : *Karmayoga,* care realizează sacrificiul dezinteresat, prin opere ; *Jnanâyoga,* care este cunoașterea adevăratei naturi a

eului și a lumii și *Bhaktiyoga* care este adorarea eului suprem, plenitudinea posesiunii ființei divine.

— *Yama* sau *stăpînirea* are cinci condiții indispensabile : 1) *Ahimsa* = non-ofensa față de întreaga natură, a nu face rău, în acte, vorbe, gîndire nici unei ființe vii ; 2) *Adevărul absolut* = *adevărul în acțiune*, în cuvinte, în gîndire ; 3) *Castitate perfectă* sau *brahnacharya ;* 4) *Absoluta lipsă de dorințî ;* 5) *Puritatea sufletului* și dezinteres absolut. A nu primi și a nu aștepta de la nimeni nici un dar ; orice dar alienează independența, e moartea sufletului.

— *Rajayoga* admite două feluri de adepți : ai *Mahayoga* care concepe unitatea eului cu Dumnezeu și ai *Abhavayoga (abhava* = inexistență) care studiază eul ca pe un zero despuiat de orice calități.

— Trei etape psihologice ale concentrării spiritului : 1) *Pratyāhārâ*, care întoarce de la lumea exterioară organele de simțuri și le îndreaptă în întregime spre impresiuni mentale ; 2) *Dharana* care constrînge spiritul de a-și înfige ghearele într-un punct special stabilit, exterior sau interior ; 3) *Dhyâna* sau meditația propriu-zisă în care spiritul împins de excesele precedente a cîștigat puterea de a curge într-un curent neîntrerupt spre punctul pe care și l-a ales.

— Sensul cuvîntului *Pratyāhārâ* este a se aduna către...

— *Jnanâyoga* = *yoga rațională;* *Rajayoga* e știința centrului stărilor interne. *Jnanâyoga* este o critică strînsă a condițiilor cunoașterii : timp, spațiu, cauzalitate ; ea recunoaște cu exactitate granițele spiritului înainte de a le depăși.

— Cum acționează *rajayoga :* spiritul se fixează asupra unui punct concret = *Dharana.* El se limitează la acest singur punct, luat ca bază. Unde mentale de un anumit fel încep să se înalțe ; ele nu sunt înghițite de alte feluri de valuri ale gîndirii ; încetul cu încetul devin dominante în timp ce celelalte se retrag și în cele din urmă dispar. În fine, multiplicarea acestor unde face loc unității. Una singură rămîne în spirit — *Dhyâna.* Cînd nici o bază nu mai e necesară, cînd spiritul în întregime a devenit un singur val, atunci se atinge adevărata contemplație spirituală = *samâhdi.* Despuiat de orice localizare, de întindere și de centru, rămîne prezent doar sensul gîndirii (partea interioară a percepției al cărui obiect era efectul). Dacă spiritul se poate fixa asupra centrului timp de 12 secunde, se obține *Dharana ; douăsprezece Dharana* de acest fel formează o *Dhyâna* și *douăsprezece Dhyâna* duc la *Smâhdi,* și asta e pura fericire a spiritului.

— *Prana* = forță primordială ; *Akasha* = materie primordială ; *Mahat* = spirit cosmic ; *Atman* = suflet.

— O poezie de Vivekananda :

S-au potolit strigătele cărnii neiertătoare
Tumultul spiritului orgolios s-a liniștit
Destinse sunt și desfăcute corzile trupului
Legăturile care-l imobilizau s-au desnodat
Nici o atracție, nici o iluzie nu mai există
Da — !... Acolo răsună un sunet unic
Gol de vibrații ! Iată : e vocea Ta !...

— Care sunt în esență *ideile* numite *vedantice :*

1) Divinitatea omului și 2) Spiritualitatea esențială a vieții și consecințele care decurg din aceasta sunt că orice societate, orice stat, orice religie, trebue să fie bazate pe recunoașterea acestei Atotputernicii, intime și latente, a omului. În al doilea rînd pentru a fi rodnice, toate interesele umane trebue să fie ghidate și controlate după această ultimă idee a spiritualității vieții.

— Dintr-o conferință a lui Vivekananda : Există o singură Existență infinită care este pe rînd *Sat — Chit — Ananda* (Existență, Cunoștință, Fericire absolută) și acestea constituie natura intimă a omului. Această natură intimă este, prin esență, liberă și divină.

— *Nisthâ* = devoțiunea către un singur ideal este începutul realizării.

— *Annadana* = darul alimentelor și a altor lucruri care satisfac nevoile fizice ; *Vidyadana* = cunoașterea intelectuală ; *Jnanaadana* = cunoașterea spirituală — în aceste trei părți se împarte Cunoașterea.

— *Ahimshâ* = non-rezistență.

— Natura sa ardentă și combativă de *Kshatrya* (Satria).

— Boicotul contra englezilor s-a numit *Swadeshi* de la *Swa* = *sine, self* și *desh* adică țară ; *Swadeshi* = ceea ce este indigen, produs în propria ta țară.

— *Usha* = aurora ; *samâdhi* = extaz.

— Ființa cea dintîi a lui Plotin, care este înainte de toate, este Absolutul. Total infinit, indeterminat, incomprehensibil, el nu poate fi definit decît prin negații. Să-i răpim toate lucrurile și tot nu afirmăm nimic despre el, nu mințim spunînd că este ceva în el și să-l lăsăm să fie pur și simplu.

Din : *La vie de Ramakrishna...* de Romain Rolland, Stock, Paris, 1930

— În legendele Indiei găsim mai multe imaculate concepțiuni.

— *Kirtana* = muzică cîntată prin orașe și sate de discipolii lui *Chaitanya,* mai înseamnă și *Soția rătăcitoare,* sufletul uman care caută dragostea divină.

— *Kamalakanta* = *Mama cu tenul albastru, întunecat,* zeița *Kali.*

— *Sannyâsi* = cel care a renunțat la totul, la orice dorință omenească, cel care nu urăște și nu iubește nimic.

— *Savikalpasamâhdi* = stare de extaz supraconștient.

— *Nirvikalpasamâdhi* = unirea supremă cu Brahma.

— Spre deosebire de celelalte *yoga vedice*, al căror Domn este *Purusha = sufletul conștient* și al cărei scop este cunoașterea, *Tantra* este *Prakriti = energie, sufletul Naturii* și scopul este *plenitudinea posesiunii*. În loc de a fugi de Natură, *Tantra* îi face față și o stăpînește. Este o atitudine dionysiacă în opoziție cu cea apollinică. Ramakrishna a fost singurul dintre filosofii indieni care a reunit cele două practici într-una singură.

— *Totapuri* — omul complet gol.

— *Advaita* = forma cea mai strictă și cea mai abstractă a *Vedântelor*. Ea e la fel de veche ca *Upanishadele* și chiar mai veche. Cel mai cunoscut reprezentant a fost *Cankara* în secolul al VIII-lea. Este non-dualitatea *absolută*. Nu există decît o realitate unică, puțin importă numele ei: Dumnezeu, Infinit, Absolut, Brahman, Atman. Că această realitate nu are nici o calitate prin care să poată fi definită. Tot ceea ce pare că există, lumea simțurilor noastre, nu este decît acest *unic absolut*, dar conceput fals din cauza ignoranței = *Avidyâ*.

— *Tînăra pasăre revenea dintr-un cer mai înalt și privirea sa țintea dincolo de primul cerc al colinelor. Dar în lumina ochilor ei stăruia un spațiu mai larg decît cel din fața ei...*

— *Naga* este numele șarpelui (apropiere cu *negaika*).

— *Cankara* a fost genialul protagonist al spiritului brahmanic. El a profesat *Monismul absolut*.

— *Shorashi Puja* = adorarea femeii (probabil cunilincție).

— *Patala* — spirit infernal; luptele cu Assuras înseamnă luptele cu assyrienii și cu Rakshasas, luptele cu popoarele negre ale Indiei.

— Societatea Theosofică a fost întemeiată în 1875 în sudul Indiei de madame Blawatsky și de un american, colonelul Olcott. În 1899 Annie Bessant i-a fixat centrul la Benares.

— Ramakrishna spune: „Absolutul este fără legături cu binele sau cu răul. El e ca lumina unei lămpi. Cu ea poți citi sfintele *Scripturi* dar poți de asemenea să falsifici semnături la lumina ei. Oricare ar fi păcatele, răul sau mizeria pe care le-am găsit în lume, ele sunt păcate; răul, mizeria sunt în funcție de noi. Absolutul nu este influențat. El este *deasupra* și *dincolo*. Soarele lui strălucește în mod egal peste rău ca și peste bine. Mă tem că nu veți accepta faptele din univers așa cum sunt ele. Omului nu îi este dat să pătrundă *căile domnului*. Văd, înțeleg că toate trei sunt aceeași substanță: victoria sacrificiului, butucul, sacrificatorul."

— *Maha Maya* — marea iluzie.

— Înainte de a muri, ultimele cuvinte ale lui Ramakrishna au fost: Victorie!

— *Yoga* este o psihologie *pneumatică*, o gimnastică respiratorie asiduă. Literatura Tantrică învață despuierea progresivă a corpului prin folosirea energiilor lui, fuga în Dumnezeu, traversînd cele șase etape numite *chakras* = cercuri sau centrii nervoși, care se află de-a lungul șirei spinării: 1) *Adhara* = terminațiunea vertebrelor lombare, lîngă plexusul sacral, sub organele genitale; 2) *Svâdhisthâna* la nivelul și imediat deasupra acestor organe; 3) *Manipura*, la nivelul buricului; 4) *Anahata* — la nivelul inimii; 5) *Vicudha*, la nodul beregății; 6) *Aina* (ochiul

lui Shiva) între sprîncene. Această descriere se găsește în *Hamsa Upanishad*. Deasupra e poarta lui Dumnezeu, deschizătura lui Brahma, care se deschide lîngă cea de-a șaptea și ultima etapă : *sahsrara*, lotusul cu o mie de petale, în emisferele cerebrale. Urcarea se îndeplinește de la un grad la altul și este rezultatul forței psihice numită *Kundalini*, care doarme jos, triunghiulară și înfășurată asupra ei înșiși ca un șarpe. Șarpele se deșteaptă, se destinde, se desfășoară și prin canalul strîmt se ridică pînă sus.

Corpul devine o baterie formidabilă de voință pe care Vivekananda o compară cu curentul electric. *Kundalini Çakti = esența forței spirituale*. Deci centrul nervos de la baza șirei spinării este cel mai important ; el e sediul substanței generatoare și al energiei sexuale. Acestea trebuesc convertite în energii cerebrale sau *ojas*.

— *Spiritul necontrolat — această maimuță nebună.*

— După descrierea lui Ramakrishna pînă la urcarea forței Kundalini la cel de-al patrulea grad : inima, încep să apară radiațiile divine, omul se concentrează, poate vorbi ; cînd energia a ajuns la gît nu mai poate vorbi. Apoi e tăcere, la nivelul sprîncenelor se produce extazul = *samâhdi*, viziunea Ființei supreme, *Paramatman*, un singur văl ne separă de ființa absolută. Trebue în general douăzeci și una de zile pentru a atinge cel de al șaptelea plan unde se aude *OM, sunetul total* care îmbrățișează imensa simfonie a universului (uni + vers). Totul s-a sfîrșit. Este *Nirvikalpasamâhdi* de unde doar un miracol te mai poate face să revii.

Din : *Precis universel de Religion du Monde* — Annie Bessant, Paris, Publication Théosophique, 1911

— Nu era atunci nici existență, nici non-existență... Acela singur respira în virtutea propriei sale naturi ; în afară de Acela nu exista nimic *(Rig Veda)*.

— El, care nu vede, vede ; el, care nu aude, aude ; el, care nu gîndește, gîndește ; el, care nu este cunoscut, cunoaște. Numai el vede, aude, gîndește, cunoaște. El este Eul, Șeful interior, Nemuritorul. Ceea ce nu este el, piere *(Brhadaranyakata Upanishad)*.

— Eu sunt cel care este... Cel care este mă trimite către voi — *Exod*, III, 14.

— În scripturile Zoroastrismului se spune despre Dumnezeu că printre alte atribute are și pe acela de A fi Înțelepciune, Fericire. Numele de *Ahura-Mazda* e considerat de unii adepți că închide în el o trinitate, căci *Ahura* înseamnă : *cel care e prin el însuși*, *Maz* înseamnă *mare* și *da*, a ști. După alții *Ahura* ar fi: *cel care dă viață*. *Mazda* — marele gînditor și *Spenta-Angra*, forțele gemene ale evoluției și involuției, putînd fi privite ca aspectele, trei, ale divinității.

— Religia ebraică a afirmat de asemenea că omul este imaginea lui Dumnezeu și în învățămintele sale secrete ea vorbește de *Ainshop, unicul*, manifestîndu-se sub forma lui *Kephner*, coroana, aspectul fericirii divinității, rădăcina voinței în om, *Binah*, inteligența, aspectul conștiinței lui Dumnezeu, rădăcina facultății de a cunoaște din om și *Cochmach*, spiritul universal, aspectul existenței lui Dumnezeu, rădăcina activității în om.

— Cînd el se manifestă, totul se manifestă cu el ; ca urmare a manifestării sale toată *lumea devine manifestată (Katha Upanishad).*

— Toate ființele, o fiu al lui Kunti, reintră în natura mea inferioară la sfîrșitul unui *Kalpa*; la începutul unui *Kalpa* eu le emit din nou ; ascuns în Natură, care este opera mea, emit astfel de intervale această multitudine de ființe *(Baghavad Gita).*

— Cel veșnic este Indestructibil, Suprem. Natura sa esențială se numește cunoaștere de sine. Emanația care face să se nască ființele se numește *Karma.* Cunoașterea elementelor privește natura mea trecătoare și cunoașterea Ființelor strălucitoare privește energia care dă viață.

— Numai Dumnezeu, unicul, *Janardana, ua* numele de *Brahma, Vishnu* și *Shiva,* după cum el creează, conservă sau distruge. El este cauza creației, conservării sau destrucțiunii. (*Vishnu Purana,* I, II, 62)

— *Ahura Mazda* zice : Eu sunt Protectorul, eu sunt cel care cruță viața. Cel care hrănește. Eu sunt cel care cunoaște și cel care dă naștere evoluției. Numele meu e *Ahura :* cel care cruță viața și *Mazda,* cel prea înțelept *(Yasht).*

— Laudă ție, Ahura Mazda, triplu înaintea altor creaturi. *(Avesta Quarset Nyavis,* 1.)

— Ahura Mazda, *Asha* (adevărul) și *Vohou Mano* (Inteligența cea bună) e un simbol favorit al Trinității, dar ultimele două sunt de asemenea plasate printre *Ameșaspentas.*

— După un comentator al religiei lui Zoroastru, trinitatea : *Ahura Mazda, Asha și Vohou Mano,* apare adesea în *Gathas.* Deși *Ahura Mazda, primul Logos,* reprezintă adesea în *Avesta cele trei Logosuri,* îl vedem uneori reprezentînd *Non Manifestatul, Asha* — lege personificată corespunzînd *Dharmei* și *Vohou Mano,* reprezentînd respectiv *cel de-al doilea* și *cel de-al treilea logos.* Toate trei locuiesc în aceeași locuință : *hademoi* = *ha* + *deman,* aceeași locuință sau plan *(demai, deman* și *demeurre).*

— În biserica nordului, Shiva este reprezentat prin *Amitâbha, lumina fără limite, Vishnu* prin *Padmapâni,* sau altfel zis *Avalokitesvara,* cel de-al treilea fiind *Manjusri,* reprezentînd *înțelepciunea creatoare,* corespunzînd lui Brahma — (Dicționar sanscrit chinez).

— El a despărțit aurora de tenebre, el a stabilit noaptea pentru repaus. Soarele și luna marchează trecerea timpului — *(Coran).*

— Neobișnuită a fost ziua care precedă zilei și nopții.

Liberă de griji, scutită de oboseli. Noi eram reuniți în sînul regelui Ființei ; legea separației nu exista... Nimic nu gustase starea de existență; nu erau separați de adevăr nici unii, nici alții. Toți erau scufundați în marea Unității. Dintr-o dată Oceanul existenței se ridică în valuri. Și totul se manifestă în El-însuși și în afară de El-însuși (Le Mesnavi, *Jalal-ud-Din-Rumi*).

— După ce creă toate ființele, puse Timpul deasupra lor și păstră diriguirea tuturor legilor — *(Sourata).*

— La musulmani sunt patru mari arhangheli : *Jibrail* = Gabriel, care e *sfîntul spirit* sau *îngerul revelațiunii ; Mihail, îngerul protecțiunii ; Azrael, îngerul morții, Israfil, îngerul învierii.* Mai este și un *înger al rugăciunii.* Fiecare om are lîngă el *doi*

îngeri registratori care îi sunt atașați zi de zi.

— Discipolii lui Zoroastru menționează 30 plus 3 mari spirite ; hindușii, 33 mari Devas ; gnosticii, 30 de Eoni-rădăcini plus Crist, Sfîntul Spirit și Cel Suprem, în total 33.

— Iacob își continuă drumul și îngerii lui Dumnezeu îl întîlniră. Văzîndu-i Iacob zise : iată armata lui Dumnezeu (*Geneza,* XXXII).

— Eliseu se rugă și zise : Prea Sfinte, rogu-te, deschide-i ochii acestuia pentru ca el să vadă ; și Cel veșnic deschise ochii tînărului om care văzu muntele plin de cai și de care de foc strînse în jurul lui Eliseu. (*Regi,* VI, 17.)

— Din *Le Mesnavi* (IV, *Jalal-ud-Din-Rumi),* carte islamică :

Murind în mineral eu am devenit plantă
Apoi, am murit în plantă și am devenit animal
Și iarăși am murit, părăsind animalul și am devenit om.
Pentru ce m-aș teme ? Oare moartea m-a înjosit vreodată ?
Curînd voi muri ca om, pentru a putea avea aripi de înger
Și va trebui să caut să ies și din această stare
căci totul este pieritor în afara sfîntului său Chip.
Atunci îmi voi lua zborul și mă voi ridica deasupra îngerilor,
Voi fi ceva pe care mintea nu-l poate pricepe,
Deci cîndva voi fi asemenea neantului
Căci corzile lirei îmi strigă : Într-adevăr la El ne întoarcem.

— Legile care guvernează dezvoltarea spiritului în vehiculele sale materiale sunt în număr de două : 1) *Legea acțiunii* și *Reacțiunii,* cunoscută azi sub numele oriental de *Karma. Karma = acțiune* și (implicit) *reacțiune :* 2) *Legea Sacrificiului* — comună tuturor religiilor.

— Într-adevăr, omul este născut din dorință ; așa cum sunt dorințele sale așa sunt și gîndurile sale ; cum sunt gîndurile așa și acțiunile ; cum sunt acțiunile, așa și rezultatul. Astfel, în adevăr, cel care dorește a atinge prin muncă scopul urmărit de gîndurile sale. (*Brhadaranyaka Upanishad,* IV, 5, 6.)

— Hindușii consideră că între existența fizică și cea spirituală există o lume intermediară, pe care ei o împart în două : țara strămoșilor *(Pitri-Loka)* și țara fantomelor *(Prtea Loka)* ultima subdivizîndu-se în mai multe infernuri *(naraka).* (Observ că așa-zișii *Pitrișii lunari,* după numele ce li se dă, ar fi niște strămoși, iar faptul că sunt plasați în lună ne face să ne gîndim la propunerea lui G. de a se muta cimitirele în lună, unde morții să nu mai fie deranjați de nimeni, iar urna lui funerară dorește să fie instalată pe strada Tudor Vladimirescu din lună. Mai observ că *Loka* este un cuvînt care indică locul, asemănare frapantă între sanscrită și limbile latine — N.)

— La buddhiști, lumea celestă se numește *avarga.*

— Într-adevăr există trei lumi : lumea oamenilor, lumea strămoșilor și lumea ființelor radioase *(Brhadaranyaka Upanishad,* I, V, 16).

— Înțelepții privesc cu același ochi un brahman împodobit cu știință și modestie, o vacă, un elefant, și chiar un cîine sau un paria *(Bhagavad Gita,* III, 20, 25).

— Dreptatea constă în a ajuta pe cei apropiați, pe orfani, pe săraci, pe

călători, pe cerșetori și pe prizonieri, pentru dragostea lui Dumnezeu (*Coran*, II, 172). (Concepție îngustă și falsă asupra justiției ; ceea ce numește *Coranul* justiție este mai mult o filantropie îngustă. Remarc aici că sfintele scripturi ale mahomedanilor sunt pătrunse de un umanism limitat — N.).

Schela *Jurnalului din China*

Din *La Chine et les chinois* de Ling-Yutang

Categoria citat

Carlyle a spus că prima impresie a unei opere de artă cu adevărat puternice este totdeauna enervantă pînă la suferință. Același lucru e și cu China. Ca și cu algoriile nietzscheene, ea depășește în grandoare multitudinea peștilor, crustaceelor, meduzelor pe care le cuprinde noroiul și resturile aruncate.

Informație

— Europenii nu vorbesc chineza în China, iar chinezii care vorbesc bine

engleza se deznaționalizează. Se vorbește *pidgin* — o limbă deformată.

Istorie

— În centrul Chinei trăiește poporul *Hupeh,* cu vorba aspră, intrigant; ceilalți îi numesc *păsările cu 9 capete ale cerului* pentru că nu abandonează lupta niciodată.

— Chinezul din nord este luptător.

— Chinezul din sud este comerciant.

Poezie, muzică

— În nord, cîntecele de la Shansi au sunet metalic, sunt ascuțite, seamănă cu cîntecele din Tirol, evocînd vîntul pe înălțimi.

— În sud, lamentații indolente, suspin cu caracter nazal, guturale, ca asmaticii epuizați ale căror gemete au prins cadență și măsură. Un colonel din nord care nu a reușit să miște compania sa din Swochow (sud) cu „înainte marș", brutal, a urnit-o cu o formulă mai domoală, persuasivă, cu vocală lungită mult.

Rafinamentul mîncării

— Avicultorii din Hsifeng țin găinile închise tot timpul în locuri obscure, atît de strîmte încît să nu se miște. Găinile devin astfel de o extremă delicatețe. *Finețea* simțului olfactiv e trădată de bucătăria lor.

Femeia

— Echivalentul în chineză la parfumul cărnii de femeie — *parfum de marmoră.*

Istorie

— Invaziile veneau din nord.

— Au existat multe epoci de decadență, „fin de siècle", cu rafinament literar și artistic.

— Împărați incapabili să-și apere tronul, dar care scriau minunate poeme (Liang-Wuti). Dinastii efemere au lăsat versuri de dragoste. Împăratul Huitchung e cunoscut ca pictor.

Artă

— Influența buddhismului asupra artei.

— Sculptura indiană și arta dramatică mongolă, de asemenea.

Sociologie

— Un popor plin de tinerețe, depărtat parcă de maturitate și totuși cu aparențe de popor vechi. Antropologii moderni spun că chinezii sunt tineri ca rasă, bătrîni ca cultură. Copilăriei prelungite i-au trebuit mii de ani ca să ajungă la maturitate.

Filosofie

— Filosofia *Sung* profesează încrederea nelimitată în putere, în supremația spiritului asupra emoțiilor.

Trăsături de caracter

— Judecată sănătoasă, simplitate, dragoste de natură, răbdare, fecunditate, ingeniozitate, dragoste față de viață și familie, umor, mulțumire, senzualitate, spirit conservator, *răbdarea.* (Un ministru, *Chang,* avea în casa lui 9 generații în viață. Întrebat cum face, a scris cu un penel de 100 de ori cuvîntul *răbdare.* A devenit proverbial sub numele de *cele 100 de răbdări.*)

— Celebra privire apatică a chinezului este *o protecție,* venită după o lungă obișnuință și stăpînire de sine.

Literatură

— În timpul dinastiei *Han*, literații chinezi atacau regimul politic, făceau politică, criticau. Două-trei sute de literați au fost uciși cu familie cu tot în 166-169 e.n.

— Cultului indiferenței îi ia loc cultul vinului și al femeii. Unii literați s-au retras în munți, în case de noroi, primind hrana printr-o îngustă fereastră.

— A urmat *epoca celor 7 poeți* sau *Pleiada boschetului de bambus*.

— Un mare poet, Lin-Ling, era beat tot timpul. Umbla într-o șaretă cu un urcior de vin și o sapă, cu un gropar. Îi recomanda aceluia să-l îngroape, nu contează unde sau cînd. Era admirat și găsit deștept.

Citate din Lao-Tse

— Din 36 de alternative fuga e cea mai bună.

— Adevăratul erou nu înfruntă niciodată riscul prezent.

— Atitudinea nepăsătoare și materialistă dovedește maturitate.

— Lao-Tse — egal bătrîn. Spunea că orice om trecut de 40 de ani e pervertit.

Citate ale scriitorilor

— Un scriitor chinez spune că un stomac bine umplut e într-adevăr un mare lucru, tot restul rămînînd un lux al vieții.

— Cînd vine norocul nu te bucura complet. Alege fericirea cea mai ușoară.

— Occidentul abordează fericirea în mod pozitiv, chinezul în sens negativ.

— Umorul e inteligența făcînd propria sa critică.

Stări civile

— Lao-Tse a fost celibatar toată viața, un ironist ca Anatole France.

Caracterul

— Chinezul nu ia în serios chestiunea politică și nici înmormîntarea unui cîine (ce ironie, să scrii lucrul acesta despre un popor care a făcut o astfel de revoluție !).

Obiceiuri

— Elementul burlesc al funeraliilor, tipic. Rochii multicolore, orchestre cu alămuri.

Capacități

— Autorul crede că au fost incapabili de a întemeia o metodă științifică. N-au avut matematici superioare ! (Și bomba din 1965 ?)

Logica chineză

— Logica chineză e cea a femeii — eminamente personală.

— Au aversiuni față de formule abstracte.

Literatură

— În critica literară vorbesc cu perifraze în imagini : „libelula ce atinge suprafața apei“ — stilul lejer. Stilul moale : „o ceață ușoară pe lacul cenușiu“.

— Au o incredibilitate înnăscută pentru tot ce atinge puterea de a raționa de care literatura lor e total lipsită.

Medicină

— Știința medicală chineză e legată de filosofia taoistă a celor 5 elemente : aurul, lemnul, apa, focul, pămîntul. Rinichii — egal apă ; sto-

macul — egal pămîntul ; ficatul — egal focul ; plămînul — egal aurul ; inima — egal lemnul.

Imaginația chineză

— Han Yu, marele confucianist al dinastiei Tang, era un ingenuu. Aflîndu-se în împrejurimile Swatowului, invadat brusc de crocodili, a scris la adresa lor „une supplique" (o rugă), grandilocvent și expiator. Se pare că ei au apreciat elocvența lui și au dispărut. Probabil că ruga avea ceva ironic în ea.

— Cele mai încîntătoare creaturi din imaginația chineză sunt fantomele feminine. Unele sunt îndrăgostite defuncte, altele dezonorate. Ele vin să-și regăsească iubitul și să le facă copii. Fantomele chinezești sunt umane, de o frumusețe grozavă, iubesc, sunt geloase, au viață.

Religia

— Optimismul creștin ucide orice poezie, cred ei, ateismul i-a dus spre o poezie pantheistă.

Romanul chinez

Romanul chinez *Visul camerei roz* (secolul XV, dinastia Ming), apogeul literaturii clasice chineze.

Femeia chineză

— Într-o epocă femeile erau jucăria bărbaților. Ts-ung avea 12 concubine, le punea să umble pe un pat presărat cu tămîie rară. Celor care erau mai ușoare și nu lăsau urme li se dădeau perle, coliere. Celelalte treceau la dietă ca să slăbească.

— *Odă zeiței rîului Lo* (literatură).

Curiozități

— Nimic nu i se pare mai ciudat chinezului decît să vadă trupul de femeie al Statuii libertății de la New York.

— Anumite opere ale muzeului din Dresda, de pildă, sunt considerate pornografice (nudurile, în pictură).

— Libidoul chinez se manifestă altfel : costumul feminin nu trebue să arate formele trupului, ci să amintească de o salcie plîngătoare (cînd e vorba de femei), sprîncenele : luna ; privirea : un lac.

Dragostea

O poveste de dragoste cu Tayii și Paoyii :

„În acest an eu îngrop florile căzute, cine mă va îngropa anul viitor ?"

— Viața concubinei Feng Hsiaoching, contemporană cu Shakespeare. Soția oficială a oprit-o să-l mai vadă pe soțul ei și a închis-o într-o vilă, pe malul unui lac, unde ea s-a dăruit unui narcisism straniu : se privea mereu în apă și și-a comandat trei portrete. Ardea tămîie în fața lor și făcea sacrificii în onoarea lor. A scris versuri foarte bune.

Complicația chineză

— Vezi o ceașcă înconjurată de 4 ceainice ? Nu, dar un ceainic cu 4 cești, da...

Sexualitatea

— Diformarea picioarelor la femei are un caracter sexual. Le făcea să umble cu pași mici. Aceasta era cea mai mare subtilitate sexuală. Papucii de noapte au ocupat un mare loc în poezia erotică.

Categorii sociale

— *Intra*-Yamen — *Extra*-Yamen. Unii se bucurau de privilegii, alții nu. Familia lui Confucius trăiește de 6000 de ani în lenevie. Singura, ceilalți nu.

— Înalta burghezie era formată din magistrat, bogătaș local, burghez. Chinezul, crede autorul, se supune ușor inegalității sociale.

Viața literară

— Există o literatură care instruește și alta care distrează. De aceea ei disprețuiesc romanul și teatrul, arta de agrement, socotindu-le nedemne.

Limba

— Limba chineză are un caracter monosilabic, de aceea folosește caractere-imagini. Erudiții confucieni sunt divizați în 2 partide : unii se țin de texte vechi găsite în casa lui Confucius (scăpate de foc), alții se călăuzesc după tradiții orale, erudiții învățînd pe dinafară textele.

Cultul scrisului

— Au tradiție : nu se aruncă nici o hîrtie scrisă. Ea e culeasă și arsă cu grijă în temple.

— Erudiții lor au o memorie fantastică, sunt enciclopedii vii.

— Savantul Ku Yenwu umbla cu 3 căruțe de cărți după el și se ocupa de geografie, voia să verifice datele primite oral.

— Proza chineză, uscată și impersonală.

— Viața lui Wu Liu *(Cinci sălcii)*, titlul unei cărți.

Stima pentru poezie

— Poezia e foarte căutată. Captivii își recapătă libertatea dacă scriu versuri frumoase (în vechime).

— Pictura e legată de poezie.

— Poezia avea funcție de religie căci purifica sufletul și-l înduioșa.

— Poezia te învață să auzi și să vezi.

— Vechea poezie de Wei Chuang (pe o pictură de Kin Ling) :

Ploaia pe rîu e asemenea ceței
Și iarba malului crește înaltă,
Cele șase dinastii au trecut ca un vis
Și cîntecul păsării e lugubru,
Sălciile zidului palatului sunt nemiloase,
Se-ntind înverzite de-a lungul a trei mile
Fantome strălucitoare...

sau :

Gol e palatul ca un vis,
Florile imperiale se răspîndesc
În singurătate și tăcere,
Cîteva slujnice cu păr alb trăncănesc
Sunt din era defunctă a Hsuanchuangu-
lui...

sau :

Astăzi iarba nebună a crescut peste pun-
tea vrăbiei roșii
Soarele în asfințit strălucește deasupra
aleii Hainelor negre
Și rîndunelele care încîntau inimile lui
Wang și Hsieh,
Uitate caută hrana lor la intrarea săracă...

sau :

Perechea de fermieri era plecată pe
cîmpuri
Florile, în pragul porții se plictisesc de
moarte...

— Poemul foarte cunoscut : *Un urcior de vin între flori :*

Singur eu beau fără tovarăș,
Invit luna la serbarea mea,
Cu umbra mea, iată-ne trei.

Luna, o văd, ea nu bea.
Umbra nu face decît să mă urmeze
Eu le voi însoți numai o clipă
Căci primăvara e timpul bucuriei.

Teatrul chinez

— Un amalgam de dialoguri în limba curentă, accesibilă marelui public, însoțite de cîntece și muzică, poetice.

— Piesele mai importante ale *Teatrului din nord: Toamna la Palatul Hanilor, Pavilionul Lunei (Romanul chitarei* aparține *Teatrului din sud).*

— *Teatrul din nord:* toate ariile fiecărui act sunt cîntate de o singură persoană, aceeași (cu alții alături, făcînd dialog). În *Teatrul din sud* există o mai mare libertate. Aici piesele au mai mult de patru acte.

— Pe străzi, la Pekin, nebunii cîntă arii din opere.

Textul e însoțit de zgomote cumplite de tamburine și țimbale. Nervii chinezilor sunt foarte tari, suportă și ascuțimea vocilor.

— Teatrul se joacă în curte, ca cel elisabethan, de aceea se țipă atît. Falsetul vocilor actorilor nu e întîmplător. El face ca vocea să se audă mai bine.

— Poezia clasică chineză e cam tradiționalistă, pură, fără vigoare. Cea a teatrului e vie și viguroasă.

— Povestea lui Meng Ciangnii care a plîns peste osemintele soțului mort la corvoada construirii Marelui Zid. Torentul de lacrimi s-a amestecat cu mortarul zidului.

— Piesa *Romanul Chitarei* are 42 de acte. Acțiunea se petrece în mai mulți ani. Nu e pasionantă ca *Templul Longevității,* totuși poporul o iubește pentru că arată fidelitatea față de cămin.

Romanul *Visul camerei roz* e o capodoperă. Are studiul caracterelor, umanitate și intrigă. Eroii, *Paoyii* — un băiat tînăr; *Tayii,* verișoara și iubita lui; *Paotsa* — fata rapace și pozitivă.

— Romane istorice, mitologice (supranaturale, legende vechi), de dragoste, pornografice, de satiră socială, de idei, de moravuri.

Artistul chinez

— E în pace cu lumea întreagă, cu natura întreagă, spiritul său se află în profundă comuniune cu munții și rîurile. El trebue deci să-și purifice inima și să-și deschidă spiritul.

— Un pictor chinez despre altul: „Cum va deveni el părintele picturii dacă n-a citit 10 000 de cărți și n-a mers 10 000 de li pe jos?“.

— *Opera marelui distrat* (un pictor).

— Ei pictează din înălțimea munților (ca viziune).

Caligrafia

— Orice problemă de artă este o problemă de ritm. Studiul formei și ritmului în abstract. Exemplu : nu există nici un tip de arhitectură, fie templu, fie pavilion, ale cărui calități de armonie și ritm să nu fie direct derivate din caligrafia chineză. Caligrafia, din cauza pensulei întrebuințate, e ridicată la rangul de artă. La caligrafie se poate aprecia : forța, suplețea, delicatețea, echilibrul și contrastul. Există modele de discernămînt artistic. Această artă are o istorie de 2000 de ani și fiecare scrib a venit cu rafinamentul său. Sursa de inspirație e natura, planta, animalele, ramurile prunilor înfloriți, vița uscată, corpul de leopard ce sare, laba de tigru, forța nervoasă a calului, zvelteța lebedei și a berzei. Există stiluri caligrafice : *ramura de brad* sau *vrej de viță* sau *șerpii ce se combat*. Se studiază armonia mișcării la animale. Frumusețea caligrafiei e de natură dinamică, nu statică. Vie. Trăsăturile se trag dintr-o mișcare. Cei ce trag liniile cu forță au o *scriere osoasă*, inabilii una *cărnoasă*. Scrierea osoasă e nervoasă. Există o scriere ca grăsimea de porc de grasă...

Pictură

— Are lirism, nu e subiectivă (ca cea occidentală), e legată strîns de poezie și caligrafie. A trecut prin crizele picturii europene.

— Există o trăsătură : *petală de orhidee*, ondulată și variabilă.

— *Su*, mare scrib și poet, s-a specializat în pictura bambușilor și nu mînca decît bambus.

— Unii desenează cu limba băgată în cerneală, *linge hîrtie*.

— *Yi* e calitatea picturii chineze, o stare de spiritualitate interioară, efortul omului de a se degaja de o lume rutinată, munca devenind o detașare, ca o doctrină taoistă.

— Tehnica picturii : concepția precede pensulei și cînd pensula și-a terminat opera, concepția o continuă încă.

— Pictorii chinezi sunt maeștri în arta de a sugera și de a se opri la timp. Ei gustă acel ceai și acele măsline care lasă un gust bun.

— Pictura lor are o vitalitate extremă și o sobrietate a desenului. Grija lor cea mare : lăsați ceva și pentru imaginație. Occidentalii se inspiră din forma femenină, chinezii din natură. Arta lor apollinică va fi poate cîndva înlocuită cu cea dionysiacă, europeană.

Arhitectură

— Utilitatea nu e artă, după ei. O superstiție face să se țină seama de natura înconjurătoare în arhitectura lor (geomancie). Templele sunt esența seninătății ; acoperișurile au forme caligrafice. Stîlpii de susținere se pun special la vedere. Planul orașului Peiping, vechiul Pekin, e făcut pe o linie nord-sud, o axă invizibilă trecînd prin tronul Împăratului pînă la Pavilionul Muntelui de Cărbune. Unii cred că există o legătură între forma cortului nomad și acoperișul chinezesc ; de fapt e vorba de caligrafie.

Fug de *urîta linie dreaptă !* Formele variate ale ferestrelor sunt ca evantaiul, ca frunza și ca piersica. În arhitectură se folosesc formele animale și vegetale. Liliacul (pasărea) e folosit ca motiv din cauza ari-

Eugen Barbu

pilor curbe și omonimul șansei. Arhitectura are o simbolică a ei. *Dragonul* e animalul cel mai onorat în China. El îl simbolizează pe împărat. Unește Grația cu Forța. Panteismul chinez : Dragonul trăiește în natura din jur. Un lac reprezintă ochiul Dragonului lîngă Mormîntul unor strămoși. *Acoperișul chinez are umilință.*

Grădinile : nu le plac aleile simetrice, pavate, gen Versailles. Preferă grădinile cu arbori fructiferi, cu stînci, cu ochiuri de apă, foarte neregulate. Există în grădinile chineze o *desordine voită,* care poate da *sentimentul infinitului.* Savantul Li-Liweng (secolul al XVII-lea) a consacrat plăcerilor vieții un manual. El adună bani pentru sezonul crabilor, pe urmă ia o gravă decizie în legătură cu locul memorabil unde va mînca crabii celebri, sub razele lunii de toamnă, în mijlocul unor crizanteme care înfloresc.

Arta de a trăi

— În romane ca *Visul camerei roz* se descrie minuțios menu-ul pregătit pentru eroi. Un mare poet și savant, Yuan-Hei, ne-a lăsat o carte de bucate și un eseu asupra bucătarului său.

— Rafinament : mugurii de bambus au calitatea de a fi fragili, aerați. Arta culinară depinde de știința asociațiilor. Țelina se mănîncă singură dar dacă văd spanac cu morcovi fierți, separați, rîd ca de o barbarie. Ceaiul se degustă cu artă. Există tratate speciale care se ocupă de arta de a-l bea.

Beția

— Li Po a căzut în apă vrînd să prindă razele de lună.

— Înțelepții au stat departe de toate lucrurile.

Extrase din „Clefs pour Chine" de Claude Roy (Dialog despre voiajuri) :

— Am oroare de voiajuri, ele turbură ideile, spiritul, te lasă divizat, desunit.

— Iubesc extrem voiajurile, ele împrospătează ideile, busculează spiritul animal domestic înclinat să toarcă. Ele te lasă vivace, ușor.

Diderot scrie despre China :

— Legile și moravurile chineze s-au menținut în timpul invaziilor pentru că pentru a cuceri China e nevoie numai de o mînă de oameni, dar ar trebui milioane ca s-o poți schimba.

— Geografii se ceartă asupra milioanelor de kilometri ai Chinei. Nimeni nu găsește aceeași cifră. Sunt de acord cu 10 milioane kilometri pătrați dar se ceartă la suta de mii. $^3/_4$ din China este un teritoriu la 1000 de metri deasupra mării. Fluviul Galben : Huang Ho — 4672 km. — Argilă, *sorgho* și noroi.

— Yang-Tse — 5530 km. Al treilea în lume. În Sud fluviul Sing-Kiang, sub semnul Tropicului Cancerului.

— A trăi în China este a te îmbăia într-o plasmă vie, într-un ocean de civilizație.

Templul Cerului

— Templul Cerului, înconjurat de cedri mai vechi de o mie de ani. A fost distrus de trăznet, reconstruit în 1889, după vechile planuri.

— Moara de grîu în satele din nord : un cilindru de piatră uzată, aflat în piața centrală.

— Paznicul templului notează într-un carnet impresiile vizitatorilor. El îl citează pe poetul Po-Ciu-I :

Atît de frumos e trupul ei,
Încît zeii înșiși n-ar putea
Să adauge, nici să ia, nici cît
Grosimea unei unghii.

Palatul imperial

Poarta din Mijlocul Zilei la sud dă accesul prin cinci punți de marmură în Palatul Cetății (spre oraș).

— Pavilionul Armoniei Supreme.

— Pavilionul Armoniei Mijlocii.

— Pavilionul Armoniei Niciodată Turburate.

— Acoperișuri duble, curbe, ca ramura de brad... Claudel credea despre ele că reprezintă un cort ale cărui colțuri sunt ridicate.

— Ségalen se întreabă ce descoperă aceste 4 degete cu unghii lungi.

Împărații

— Împărații Mandchou se plictiseau și o dată pe an organizau un bîlci cu actori, restauratori, jucîndu-se de-a oamenii din popor. Alții, din aceleași motive, ordonau eunucilor să se sinucidă, otrăvindu-se între ei.

Podoabe

— Expoziția darurilor din Palatul de vară ; într-un pavilion, o pasăre de aur bate jumătățile de oră și elefantul de aur ridică trompa. O pendulă de diamant.

Nume de străzi

— Strada Doicilor, strada Spiritelor Focului, strada Phoenixului Fericit.

Viața socială

— Ședințele numite reuniuni de acuzație. Vor să le schimbe resemnarea în resentiment.

Fapte diverse

— Un fost general al Kuomiatangului este Ministrul apelor.

— La marginea fluviului Huai se lucrează ca acum 2000 de ani, cu un cilindru de piatră și cu frînghii.

— China nu avea copaci. S-au sădit acum pretutindeni, împotriva secetei.

Creștinismul în China

— A creat un fel de Jacquerie, revolte țărănești în numele lui Christ. S-a făcut reforma agrară, s-au confiscat pămînturile, s-a desființat tortura.

Palatul de Vară

— A fost distrus sub privirile contelui Elgin.

Scriitori despre China

— Pierre Loti, corespondent de război în China, e sensibil la durerile lor. Culegerea de articole scrise de el se numește *Les derniers jour de Pékin*. Cînta Bach la orgă în biserica din Pekin și afară soldații distrugeau totul.

Doctorul Sun-Yat-Sen

— Mormîntul lui de lîngă Nankin, la poalele Colinei de purpură și aur. Se urcă 400 de trepte. Statuia de la intrare e opera unui francez. Doctorul era creștin, lupta pentru republică, organiză o lovitură de stat. Capul lui a prețuit două milioane jumătate de franci de aur. Dă

Eugen Barbu

Declarația Drepturilor Popoarelor Chinei și Asiei (1905—1906).

Organizează zece insurecții. Colindă toate capitalele lumii, se întoarce deghizat în China, scapă ca prin urechile acului, pregătind mereu altă insurecție. O victorie urmată de o trădare. La semnarea tratatului de la Versailles lipseau doi șefi de state : Lenin și Sun-Yat-Sen. A fost ajutat de U.R.S.S. Moare de cancer hepatic după ce-a intrat în Pekinul eliberat. Primul șef de stat chinez care moare sărac.

Marele marș

Marșul cel Lung al armatei roșii chineze poate fi comparat cu marșul celor 10 000 din anul 410 î.e.n., despre care scrie Xenofon. Se poate face o paralelă între ce a scris scriitoarea Li-Po-Tsao și Xenofon.

Împărații chinezi

— La Pekin un ex-împărat, Pon-Yi, colecționa cărți poștale obscene și maimuțe și își punea blănurile la loterie ca să-și cumpere concubine.

Diverse

— Spectacol în sudul Chinei : 200 de soldați cu umbrele deasupra capului.

Marșul cel lung

— Are 18 eroi. Unii din ei au scris poeme. Un soldat care îngrijise porci a ajuns scriitor. Cartea lui e unul din bestsellers-urile chineze. Un altul a scris o poveste scurtă de mare succes : *Soarele din Castelul Sălciilor.*

Vechi proverb chinez

— „Lemnul mîncat de termite e bun numai pentru foc iar fiul leneș ca să fie soldat."

Mao

— Scrie tratate de strategie. În cartea sa despre guerilla japoneză, împrumută imagini din jocul de șah chinez ; principiul încercuirii și contraîncercuirii în joc. El se referă și la romanele populare cavalerești. (Banditul numit *Șarpele cel verde* lung de 10 picioare care a capturat pe *Wong*, Tigrul pitic.)

El se servește și de sfaturile lui Sun-Tze, mare expert militar din secolul al VI-lea î.e.n.

Deviza soldaților

— „Cînd vom bea apa nu vom uita niciodată cine a săpat fîntîna."

Muștele

— Se ucid cu paleta, cu mănuși de cauciuc ; există camaradul (tov.) antimuște.

Voltaire și Diderot

— Erau încîntați de religia chineză relatată de iezuiții veniți din China. În China există, de fapt, filosofii, nu religii. Confucius, vulpoi bătrîn, a spus : „Adorați pe zei ca și cum ar fi acolo".

Moravuri

— În bîlci la Shanghai, zeul numit „Primarul orașului" era scos, pe vremuri, o dată pe an, în a 3-a zi a lunei a 3-a, pe străzi pentru a aduce ploaia. Acum e părăsit. Un negustor spunea : „Era un zeu bătrîn și atît de obosit !"

Zeii chinezi

— Erau prostuți, se lăsau păcăliți. Li se ofereau ofrande de hîrtie.

Limba chineză

— Un număr de monosilabe care diferă după intonații. Același sunet se pronunță pe 4 tonuri, însemnînd mereu altceva. Chineza e lapidară. Cuvîntul nu se declină ca în latină. Adjectivul e un verb care a obosit.

Monumente

— Zidul celor 9 dragoni, din ceramică colorată din secolul 18, secol de chinezărie căutată.

Vorbele autorului

— Ca să cunoști o țară, două lucruri sunt indispensabile : anuarul de profesiuni și antologia poeților naționali.

Proverbe

„I-au trebuit 5 000 de cuvinte pentru acest mesaj. Ce trebuie să crezi ?“

Teatrul chinez

— Teatrul occidental este tentat să treacă de la simbol la lucrul în sine (obiect), teatrul chinez trece de la obiect la simbol. Există *semne* care schimbă sensurile. Cînd se ține biciul drept, atunci înseamnă că se călărește. Cînd biciul e aplecat spre pămînt, personajul a coborît de pe cal. Dacă biciul e perpendicular, înseamnă că l-a rezemat de copac. Personajele se definesc prin machiaj și costume. Există o convenție totală pentru personaje. S-au făcut și erori : unele personaje au devenit din zînă țărancă sau în feeria *Amanții de pe Calea Lactee* au introdus aluzii la marxism-leninism și din Legea Căsătoriei din 1950. Jouvet spunea că într-un spectacol și publicul trebue să aibă talent. Publicul chinez are.

— Lacul Hang-Tche-On pare să nu știe că a fost cîntat timp de zece secole.

Menestreli

— Bătrîni orbi, cu zecile, în Pekin, cîntă balade și povestiri ca Homer. Au o școală într-un templu. Cursul a ținut 3 luni și au luat parte 62 menestreli. Li s-au ținut cursuri și și-au schimbat repertoriul care a devenit modern.

Din : *La Chine secrète* (Egon Erwin Kisch)

— Autorul asistă la înmormîntarea unui șef suprem al societății lor secrete. Societatea protectoare : Za-Bao-Tong. Șefului acesta i s-a refuzat aurul donat unei mînăstiri, ca nefiind curat. Un convoi imens îl duce la groapă. În frunte stau trei șeici pe cai, bărboși și cu turbane. Convoiul e însoțit și de un sergent al poliției europene (plătit foarte bine). După ei urmează cavalerii mongoli cu pălării ascuțite, apoi cortegiul statuilor : manechine mai mari decît mărimea naturală a ființelor, înalte de 3—4 metri, din carton bălțat. Manechinele reprezentau zei, dragoni, cîini, femei frumoase așezate pe scaune, servitori și cai. În spate cîntau 14 fanfare. Sicriul era purtat de 32 de culi, cum e prescris pentru înmormîntările de clasa I. La clasa a II-a — 16 culi, la a III-a — 8 culi.

Kisch povestește despre o vizită la eunuci. O plimbare în jurul Pekinului, o pagodă cu 14 etaje, apoi un zid gros și o deschizătură. Au fost

Eugen Barbu

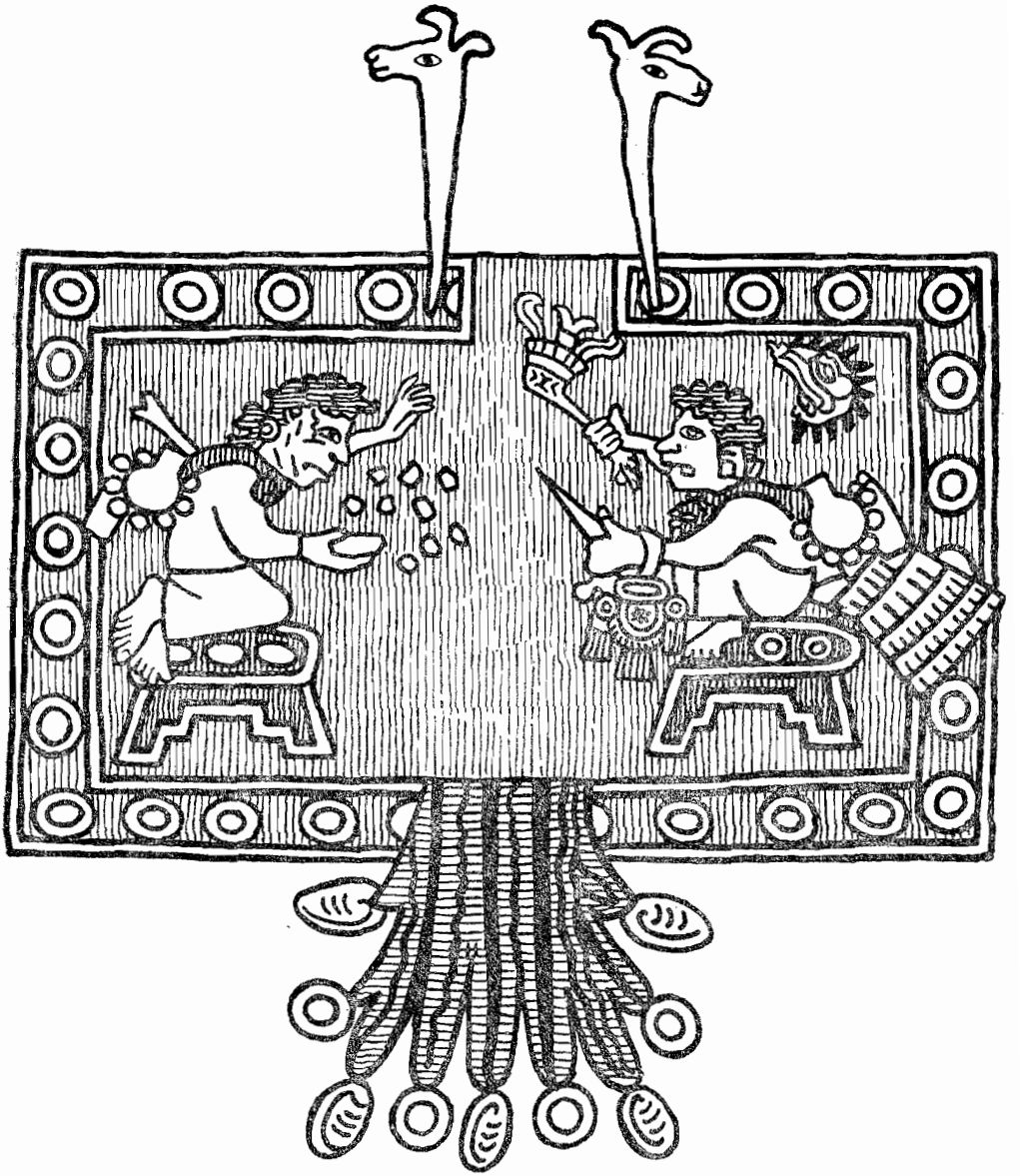

întîmpinați de niște cîini fioroși. Toți eunucii păreau niște femei bătrîne umblînd goale de la mijloc în sus. Băteau grîul cu voci ascuțite. În vîrful capului aveau un ciuf cenușiu. Lucrau cu forță și putere. Moment de surpriză; o femeie se întoarce și face pipi în picioare, ca un bărbat. Era azilul eunucilor. Eunucii, în China imperială, au jucat rolul de favoriți. Oameni de stat, consilieri, eminențe cenușii, intriganți, proxeneți pentru palat, călăi pentru popor. Eunucii au construit Palatul de Vară din Pekin, cu bani destinați flotei de război, de aceea China a fost învinsă de Japonia. Poporul îi detesta enorm. Unul dintre ei a conceput cu împărăteasa (?) Tsu-Hsi un fiu. O altă împărătească, geloasă, l-a decapitat. A plătit scump, căci a fost otrăvită.

Umbrele chinezești

— Patria lor e Pekinul.

— Logodnicii trimeteau fetelor în zorii zilei gîște sălbatice. Ele semnificau că gheața se va topi și nu trebue să întîrzie logodnele. Securea era semnul (simbolul) celor ce înlesneau căsătoriile.

— Grupul familiar chinez era foarte închis.

— Raporturile de rudenie în familia chineză sunt globale. Căsătoria se face pe viață. Jurămîntul era ca al soldaților: „Pe moarte și pe viață mă asociez cu tine, cu tine vreau să îmbătrînesc".

Nobilii la curte

— Îmbrăcămintea îl face pe nobil.

— Toaleta frumoasă deschide drumul (tao). Nobilii nu se arată goi decît atunci cînd primesc pedeapsă sau cînd se dedică unei cauze. Femeile se dezbracă numai dacă sunt vrăjitoare. Vasalul se îmbracă strîns ca femeile. Tunica trebue să fie lungă și să nu arate vreo bucată de carne goală. Eleganța e obligatorie. Vestmintele se poartă după rang, sezon și circumstanță.

— Costumele:

Garda prințului de dreapta, în piele de tigru (o tunică), cea din stînga în piei de lup.

La curte se pătrunde numai cu haine de culoarea și proporția corectă. În mînă se ține o tabletă dacă ești ofițer (o pătrățică de bambus ornat cu mustăți sau dinți de pește.) În costumație mai intră și o centură cu pietre prețioase ce nu trebue lovite ca să facă zgomot. De auzit e permis să se audă numai brelocul prințului. Nobilul are atîrnate de centură pietre prețioase. Cele din dreapta dau notele a patra și a treia din gamă. Cele din stînga, prima și a cincea a gamei. În prezența împăratului pietrele sunt obturate ca să nu cînte. Nobilul, cînd se așează în carul care-l transportă, lasă pietrele să cînte pentru ca sunetele acestora să-l ferească de eroarea care ar putea să-l pătrundă. Nobilul e pur și brav, la curte frumos, în război cumsecade.

Costumul e însoțit de 12 benzi de pînză care simbolizează lunile anului. Mînecile rotunde ale costumului imită cercul sau firmamentul. Acest fapt invită la mișcări grațioase. Gulerul tăiat în echer, cusătura dorsală e dreaptă ca o coardă, iar partea orizontală de jos sugerează o balanță care pune sentimentele în repaos și inima în pace. Dacă ești bine îmbrăcat nu riști să fii comparat cu un

șoarece care nu are decît pielea sa sau cu un animal cu mișcări dezordonate și nebune. Îmbrăcămintea fasonează sufletul și-l face solid. „Poate să nu fie mort un om fără ținută ?“ se întreabă înțeleptul. Coafat și cu pietre în urechi, cu o bonetă plină de perle se poate prezenta la prinț. Dealtfel, capitolul bonetei deschide una din cele mai sacre părți ale cărții rituale *Yi-li*. Boneta este lucrul cel mai nobil, nu se scoate nici în fața superiorului și nici nu e bine să mori fără s-o aranjezi bine.

Alte detalii în ce privește costumația : peste o tunică garnisită cu vulpe albastră și cu mînecile ornate cu leoparzi, se pune o tunică de mătase negricioasă. Peste o tunică garnisită cu piele de căprioară, garnisită la mîneci cu blană de cîine sălbatic, se poartă o tunică verde-galbenă. Peste o tunică îmblănită cu miel negru, cu mîneci tivite cu leopard, se pune o tunică neagră. Peste o tunică garnisită cu piei de cîine sau de oaie e interzis a pune vreo altă tunică. Cînd au loc vizite de condoleanțe, se pune o a treia tunică. Dacă porți o carapace de broască țestoasă trebue să porți și a treia tunică, sfințenia animalului te obligă la asta. Tunica ofițerilor are una din cele cinci culori fundamentale. Cea interioară, o culoare intermediară. Bonetele, de asemenea, sugerează de departe starea în care te afli : de disgrație, de doliu, de afaceri, în odihnă sau în abstinență.

Între obligațiile nobilului chinez era tirul cu arcul. Totul era reglat ca un balet. O ceremonie muzicală, mișcări în cadență. Săgeata care nu ar fi plecat în sunetul notei celei mai potrivite nu ar fi nimerit ținta. Cît privește ochitul, se ochește și în inima lucrurilor rituale, pentru că e vorba și de o întrecere interioară. Se credea că princepele care ochea bine îndepărta prin precizia lui calamitățile naturale. Duelul cu arcul între nobili menaja de fapt susceptibilitățile. Era o dovadă de ținută mondenă și comporta genuflexiuni. În caz de neînțelegeri se ieșea la cîmp, se trăgea cu arcul în același timp, la sunetul aceleiași note. Săgețile se întîlneau la mijlocul drumului și dueliștii lăsau jos arcurile. Înainte de slobozirea săgeților fac genuflexiuni și plîng compătimitor pentru adversar, jurîndu-se să rămînă după aceea tată și fiu pe totdeauna, devin mai mult, frați de cruce, schimbînd sîngele între ei. Viața la curte are o etichetă strictă și amenințarea perpetuă cu vendetta e o școală de disciplină morală. Riturile, spune înțeleptul, previn dezordinea, precum digurile inundația. E o gimnastică spirituală care-i face reținuți și ordonați. Virtutea sufletului este exprimată prin mimică, ca în dansurile sacre de altădată. Se cînta în timpul dansului, socotindu-se că vocea e chiar sufletul. Sufletul se fasonează de cîntece. Existau balete mondene și balete războinice. Existau de asemenea și școli de intonație. Primele clasificări ale nobililor la curte se făceau în funcție de știința conducerii gospodăriei și după precizia la tirul cu arcul. Urma exercițiul elocvenței ; a vorbi frumos era egal cu a avansa mai repede. Viața la curte trecea doar în palavre și ceremonii. Cîntecul era un omagiu al invitaților. Discuțiile erau însoțite de cîntece. Fidelitatea față de princepe se demonstra în întreceri oratorice, cuvîntul avînd un

mare rol, ca pretutindeni. Un nobil, Tsi, avea o curte de bufoni, muzicanți și dansatori. Favoritul lui era un pitic care făcea bufonerii tragice. Confucius însuși participa la întrecerile oratorice de la curtea lui Tsi. Nebunii, cîntăreții și bufonii, devin ca pretutindeni, cu timpul, consilieri intimi. Însăși sinceritatea trebuia să se ghideze după regulile etichetei. Simțirea ia forma protocolului.

Viața privată

Princepele este un părinte al poporului. Autoritatea tatălui e foarte mare. Fiul vede în tată un viitor strămoș, de aceea se silește să-l facă să trăiască în mod nobil, îi aduce omagii și-l hrănește. Fiul cel mare este cel mai important, ceilalți fiind numai frați. Soțul și soția se despart cu trei luni înaintea unei nașteri. Soțul postește și nu asistă la naștere. La naștere, cînd e vorba de împărat, ia parte șeful muzicii, al bucătăriei și vasalii. Se supraveghează muzica pe care o aude lehuza. Șeful muzicii verifică primele țipete ale nou-născutului cu un fel de diapazon. Teu-Wen a avut un fiu care a scos la naștere un strigăt de lup. Copilul a fost ucis. Se socotește că copiii născuți în zilele cel mai lungi, cînd cresc cît o ușă, sunt destinați să-și ucidă tatăl, ca bufnițele care sunt socotite paricide și canibale. Copiii nefești sunt abandonați în jungle sau păduri la cerința mamelor, care deslușiseră semne funeste pe trupul sau chipul fiilor. Copilul petrece primele trei zile ale vieții pe pămîntul gol ca să aibă contact cu pămîntul mamă. Vasalul care are grijă de copil trage cu săgețile în toate direcțiile ca să îndepărteze duhurile rele, ca să-l purifice de naștere, dacă e băiat, și după aceea abia e hrănit. Se crede că la naștere copiii au numai un suflet inferior, sufletul *P'o*, sufletul sîngelui. Sufletul superior, *Huen*, apare abia după asta și se manifestă prin strigătul nou-născutului, prin gemete sonore. Adevăratul suflet superior se capătă cînd rîde. Tatăl, deci, își învață copilul mai întîi să rîdă. Prezentarea în fața tatălui este făcută după trei luni de la naștere. Părinții se revăd dar nu-și spun nimic. O intermediară vorbește pentru amîndoi. Bărbatul ia dreapta copilului și-i dă un nume. Relațiile conjugale sunt reluate. Copilul e dus în odaia femeilor, pentru a nu mai avea nici un contact cu tatăl, și rămîne acolo pînă la șapte ani. La zece ani are un maestru care îl învață arta politeței și a cuvintelor sincere.

O obligație a nobilului : să fii șef trebue să fi căsătorit. Fiul cel mare și soția dirijează curtea de vasali, formată din fii și nurori. Omagiul fiilor e matinal și de seară. Există reguli de ținută și asupra curățeniei. Fii și nurori se împodobesc ca să facă onoare părinților. La cîntatul cocoșilor se spală, se clătesc pe dinți și se piaptănă, legîndu-și și o bucată de stofă în păr. Bărbații își pun bonetele pe cap, hainele și obiectele din jurul centurii, între care un cuțit, o piatră de ascuțit, o pînză de șters obiectele, iar femeile, un săculeț de parfum. Nu se strănută, nu se cască, nu se tușește în prezența părinților. Nici nu se scuipă și nu se șterge nasul. Copiii stau drepți, cu privirea deschisă, nesprijiniți, neînclinîndu-se sau rezemîndu-se pe un picior. Trebue să vorbească cu o voce neturburată, dulce. Nu poți

să-i contrazici pe părinți, chiar dacă ai o părere contrară ; îți spui numai părerea pe o voce spăsită. Copiii cos hainele părinților și le spală boneta cu cenușă. Tot ei pregătesc baia lor și la trei zile le spală fața, controlînd totul ca să nu le lipsească nimic, le pregătesc deci hrana și băutura. În ceremonial intră o atenție extremă. La 70 de ani li se dă părinților o alimentație delicată, la 80 ani, numai trufandale. Fiecare fiu trebue să cunoască cele 8 feluri de alimente alese și să pregătească vinul. Cînd mor părinții, ei trebue să știe ce fel de pernă, după rang, trebue așezată sub capul părinților. Ei îi așează pe părinți pe pămînt, adică acolo unde au fost la naștere. Cu o bucată de vată de bumbac, tot lor le revine cinstea de a le culege ultima suflare de pe buze. Fiul cel mare se urcă pe acoperiș și face chemarea sufletului Huen, agitînd îmbrăcămintea mortului și spunînd numele acestuia. Dacă sufletul nu se întoarce, dacă aruncînd hainele pe mort acesta nu învie, atunci pe gura mortului se pune orez sau jad. Se spală după aceea cadavrul, se pun bucăți de jad în toate deschizăturile trupului, ca nu cumva să intre în el sufletul vreunui vampir. O altă obligație a celor rămași este ca să ajute ca nu cumva descompunerea trupului să nu aibă loc prea repede, nici prea lent, conform unui protocol. Deci, corpul este înmormîntat la suprafață, adică e conservat mai multe luni în casă. Se veghează ca nu cumva să se vadă cum ies viermii din cadavru sau părăsind ograda. Rudele îl jelesc pe mort, ritual la orele fixate după moarte, pe rînd, la ordinele unui șef de cor. Se tropăie și se urlă. Vaietele au un ritm semnificativ, după gradul de rudenie al celui ce jelește. Bărbații își descoperă brațul drept în semn de doliu. Femeile se lovesc în piept, fiul cel mare scîncește precum copiii nou-născuți. Celelalte rude jelesc numai. Ierarhia plînsului e socotită utilă decedatului. Cu cît mortul e mai nobil, manifestările sunt mai numeroase. Rudele produc un fel de tunet subteran prin plînsul lor, în stare să alunge monștrii răufăcători care vor să devoreze cadavrul. Perioada aceasta de doliu se numește *Timpul plînsetelor continue*. Fiul cel mare doarme într-o cabană, pe paie, cu capul pe o movilă de pămînt, plin de tristețe. Trăiește în carantină și, dacă e pregătit ca să devină rege, nu vorbește cu nimeni timp de trei ani. Tăcerea e cu atît mai lungă cu cît rangul e mai mare. Fiul nu mănîncă decît un pumn de orez și asta la intervenția familiilor străine din jur. O tabletă de lemn va servi drept suport sufletului mortului ; pe ea e scris numele mortului. Se socotește că, din momentul acela, răposatul devine stagiar la bunicul său în grupul ancestral al strămoșilor. Pentru stabilirea unui cult personal, mortul trebue să aștepte timp de trei ani. În cadrul cultului pentru mort, fiul oferă ouă de furnici, nenufari, greeri și plante. Numele ofrandei nu este rostit, el, fiul, se află în stare de grație și găsește alte cuvinte. Înainte de a face ofranda părăsește femeile, nu ascultă muzică, evită mișcarea, impulsiunile și distracția. E concentrat, ca să poată intra în contact cu augusta ființă cu care va comunica. Sufletul i se luminează. E asistat în această operație de soția sa. La chemarea cuplului pur vin sufletele

ancestrale, trezite de zgomotul clopoţeilor cuţitului de sacrificiu şi de mirosul sîngelui victimei. Ritualiştii criticau aerul monden luat cu vremea de aceste ceremonii. Se urmărea de fapt reîncarnarea strămoşului în nepot şi aceasta cerea mai multă sfială şi credinţă. De unde : cine nu avea strămoşi nu devenea şef de familie.

O altă regulă : soldatul luptă pentru tatăl său, pentru onoarea acestuia. Nu se contravine de la regulile de bravură. Prizonierul eliberat de un nobil trebue iertat şi de către tatăl acestuia. Acesta din urmă îl poate condamna pe captiv la moarte în templul ancestral. Din cadrul familiei poţi fi eliminat dacă neglijezi tirul cu arcul. Fiul ia locul tatălui în armată şi la tribunale. În caz de răzbunare, fiul e obligat să-şi răzbune tatăl. Onoarea tatălui trebue sporită totdeauna. Toate recompensele obţinute de fiu sunt dăruite tatălui.

După un pronunţat matriarhat, în China a urmat stăpînirea feudală a bărbatului. Fetele erau îndreptate spre artă, socotindu-se că ele poartă principiul influenţelor. Discrimările încep de la naştere. Astfel, femeile nu sunt aşezate pe pămînt, la început sunt îmbrăcate în vestminte de noapte, la uşă se aşează şervete ca să devină ţesătoare şi soţii. Dacă nou-născutul de sex feminin are trupul roşu şi păros e abandonat pe cîmp. Fetele poartă şi un nume secret, dat de mamă. Fiica nu e arătată tatălui. Primele noţiuni ale fetelor sunt acceptarea cuvîntului da, care e învăţat şi repetat la infinit. De la şapte ani nu mai ia loc pe perna familiei alături de fraţi. Limbajul, ţinuta, lucrul de mînă sunt învăţate cu o guvernantă. La 15 ani fata e declarată nubilă. Se schimbă coafura şi primeşte un ac de păr. Ca logodnică trăieşte într-un turn sau în Templul Marei Strămoaşe, unde devine pură. Căsătoria, la nobilii chinezi, era o alianţă. Existau intermediari pentru găsirea legăturilor celor mai diplomatice. Cînd fiica e repudiată de soţ sau devine văduvă, reintră sub tutela părinţilor. Repudierea unei soţii se face cu pompă nupţială pentru a nu fi expusă răzbunării. Totdeauna, în dreptul chinez, interesele tatălui sunt mai presus decît cele ale soţului. Logodnicul aduce socrului o gîscă sălbatică şi stă în genunchi în faţa lui, cu fruntea lipită de pămînt. Are o locuinţă lîngă casa logodnicei. La urcarea în trăsură întinde o frînghie logodnicei, învăţînd-o să urce. Cei doi logodnici nu comunică decît prin guvernantă. Fata refuză la început să se urce în trăsură. La a treia învîrtitură de roată a trăsurii, logodnicul coboară şi e înlocuit de un vasal. Logodnicul se duce şi o aşteaptă pe fată la pragul casei, se înclină şi o pofteşte să intre. Înainte de masa comună, cei doi se spală pe mîini pentru purificare.

În căsătoria nobililor chinezi nu exista intimitate. Soţii mănîncă alături, nu faţă-n faţă. Sunt socotite două jumătăţi ale aceluiaş corp, dar sunt două jumătăţi separate. Ei se salută ceremonios, se dezbracă în alte camere şi au perne personale. Se aprind faclele care ard timp de trei zile în casa soţiei. A treia zi abia mireasa este cucerită de mire. La ofiţerii superiori, ceremonia durează trei luni. Soţia poartă voal la ceremonia nupţială. Nici o ceremo-

nie nu are loc pe lumină ci la ore crepusculare. A treia zi, femeia gătește. În perioada de încercare, nobilul nu merge la curte timp de un an de zile. În unele cazuri cucerirea miresei durează trei ani. Se cunoaște un caz în care soția, deși a făcut doi copii, în tot acest timp nu a vorbit cu soțul.

Un alt aspect al lipsei de intimitate : cei doi soți nu-și așează lucrurile la un loc, nu folosesc împreună prosopul sau pieptenele. A face baie laolaltă e un scandal. Neglijarea

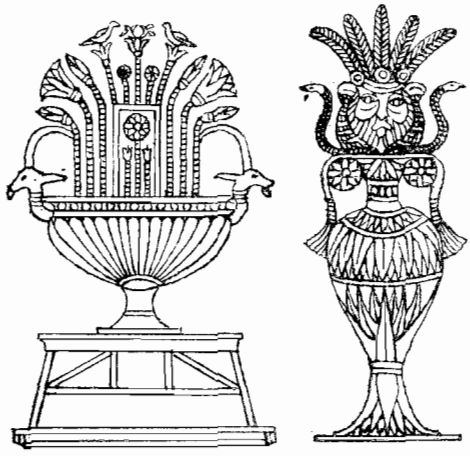

soției e socotită o faptă gravă. A nu mărita o fiică, e socotit de asemenea ceva mai mult decît o greșeală. Viața sexuală încetează la 70 de ani și respectiv la 50 de ani (bărbat și femeie). După împlinirea acestor vîrste, cei doi soți devin intimi și se pregătesc împreună să moară. Se socotește că bărbatul, căsătorindu-se, ia odată cu mireasa și pe surorile ei, nu e văduv deci decît după moartea tuturor surorilor. Tatăl se consideră că nu are decît un fiu, pe primul. Mama o singură fiică : pe prima soție a primului fiu. O mamă văduvă devine foarte puternică în cadrul familiei.

Locuința femeilor e așezată departe de stradă și e păzită de un șef de eunuci. Aici nu intră și nu iese nimeni, aici e locul intrigilor. Pe stradă, femeile merg pe stînga, bărbații pe dreapta. Iată și o descriere a unei femei de curte (prințesa Ciuang-Kang) : „Pielea ei era albă ca fardul, degetele ca mugurii tineri, gîtul fin ca un vierme, fruntea lată ca a greierilor, sprincenele ca antenele viermilor de mătase, dinții ca sămînța de dovleac..."

Ultimul împărat al dinastiei Yuan a fost numit împăratul tîmplar pentru că inventa modele de acoperișuri. El și-a amenajat în palat o odaie, numită *camera inocenței,* unde tinere dansatoare se dedau la balete erotice. I se atribue crearea unei clepsidre extraordinare. Mici personaje sunau orele. Cînd bătea ceasul un leu dansa, un phoenix bătea din aripi. La 12, ziua și noaptea, niște figurine treceau pe un pod și se întorceau la locul lor. Un alt împărat din dinastia Ming, Siuan-To, împărat pictor, excela în pictura pisicilor și a cîinilor.

Există un porcelan *kiun* numit clar de lună.

Palatele imperiale :

— Sub al patrulea împărat din dinastia Mand-Chu, împăratul Kieng-Long, în 1736, a devenit protector al literelor și artelor. Misionarii iezuiți veniți la curtea lui descriau cetatea interzisă a împăratului. Un corp mare de clădiri, împărțit în trei, în mijloc aflîndu-se sala tronului, cu ferestrele acoperite cu hîrtie de

Coreea. Se mai afla și un fel de alcov cu arcade din boaserie, plin de obiecte de preț din jad, bijuterii, vase cu flori naturale în orice sezon al anului și portrete ale înțelepților chinezi. Pe o estradă înaltă, acoperită cu un covor de mătase, trona împăratul. Era înconjurat de pensule și călimări, aflate pe mese joase. Era îmbrăcat într-un fel de rochie de damasc galben, cu dragoni și cu o bonetă de blană neagră cu o perlă în vîrf. Nu se aflau în jur nici scaune, nici taburete. Se așezau (oaspeții) pe covor, direct. Cei mai importanți aveau dreptul să stea sus, lîngă împărat. Celelalte săli ale palatului arătau un mare lux, aveau tapiserii, oglinzi, pendule și lustre. Mîncarea împăratului era adusă în vase de aur încălzite pe o țeavă plină cu cărbuni aprinși. Palatul avea încălzire centrală, canale pe sub camere care transportau aburul unui cuptor. Asta în timp ce Versailles era înghețat tun iarna! Palatul de vară al împăratului se afla în preajma Pekinului, la Yuan-ming-yuan. Avea grădini minunate, palate și pavilioane. Rîulețele erau dirijate astfel încît să formeze lacuri naturale. Existau trei incinte. În prima se afla palatul *Hia-ki*, al deliciilor armoniei. De la ferestrele lui puteai să admiri jeturile fîntînilor țîșnind din gura unor animale de bronz, în timp ce din boschete se auzeau sunete muzicale. În centru, în altă incintă exista *Intrarea Mării* în care se afla un imens rezervor de apă. Un al treilea palat se numea *Casa de hrănit păsările*, avînd imense picturi pline de corăbii. Un iezuit francez, părintele Benoit, a construit un sat în miniatură, cu moară, rîu, cascade și jocuri hidraulice. Tot aici exista și un grozav orologiu de apă, cu 12 animale care scuipau alternativ apa timp de o oră. La ora 12 apa țîșnea din toate gurile. La construcția interiorului părintele Castiglione a trebuit să renunțe la scara interioară, împăratul refuzînd „să trăiască în aer", adică la etaj. El motiva acest refuz, spunînd că are destul teren, nu ca europenii care caută mereu pămînt. În grădina „Bucuriei eterne" tatăl împăratului clădise un oraș în miniatură, cu turnuri, ziduri, un port și tribunale. Cum demnitatea lui nu-i permitea să se bucure de aceste manifestări publice, organiza în fiecare an în acest orășel un tîrg cu vînzare mare, cu cabarete și restaurante, cerînd ca toate genurile de comerț să fie reprezentate. Lumea se certa, se bătea, împăratul se amuza de animația asta. Eunucii se achitau de minune de obligațiile lor, dirijînd totul. Împăratul Kien-Long a fost și un mare erudit. El a comandat Academiei din *Han-Lin, Pădurea Pensulelor*, o antologie a tuturor lucrărilor chineze de valoare. 36 000 de volume au fost copiate în cîte 7 exemplare și adunate într-o enciclopedie. El a întocmit și un mare catalog al bronzurilor din palat. El însuși picta și părea încîntat de talentul pictorilor europeni de a face portrete. Avea și un pseudonim literar care să-i corespundă și semna *Eremitul eternei binecuvîntări*. Vara, împreună cu femeile din haremul său, se juca cu zmeul sau de-a piersica în lacuri.

În incinta palatului imperial din Pekin se aflau 27 de ateliere pentru crearea obiectelor de artă: cloasoneuri, vase, emailuri. Cloasoneurile ce reprezentau animale serveau pentru arderea parfumurilor. În cera-

mică, același împărat grava poeme cu mîna lui, în porcelan, jad și bronz. Pe o farfurie se poate citi : „Umbre mișcătoare urmăresc luna rotundă". Cu ajutorul porcelanului el imită jadul sculptat, iar emailurile, sculpturile în fildeș și bronzul. Primul său ministru, tip iscusit, devine foarte bogat. Palatul, numit *Palatul norilor*, cu un plafon de cedru, imita palatul longevității. Grădina avea 64 de pavilioane pline cu gărzi care apărau obiectele de artă. Fiul împăratului, suit pe tron, îl silește să se sinucidă. Ministrul avusese 23 de magazine de schimb, magazine pentru vinderea jadului alb, avusese 67 de blănuri, 144 de divanuri ornate cu aur și lac, gonguri, săbii, avusese 140 de ceasuri de aur, 288 de rubine, 4070 de safire, 10 arbori de coral înalți de trei picioare și 9000 de sceptre de aur masiv, un serviciu de masă format din 4288 piese de aur. În grădină etala coșuri pline de perle și deținea 200 de coliere. Într-o zi și-a permis luxul de a cumpăra pilule de aur ornate cu perle speciale noi, găurite, care întreținеau memoria. Colecția de tabachere a ministrului avea 2390 de piese.

— *Hou* — vase (pentru încălzit vinul) în formă de bivol, din bronz sau din piatră verde. Animalul stă pe patru picioare și are în spate trei orificii fără capac.

— *Tchong* — clopot de bronz cu trei rînduri de cuie. Există de asemenea vase în formă de amforă, perne de ceramică decorate cu flori; oglinzi cu revers din placă de aur, bronz plombat cu argint, arzător de tămîie din două părți emisferice, atîrnate cu lanț ; portcalotă de mandarin în lac roșu de Pekin; cutie de toaletă de lemn încrustat cu fildeș ; mic lighean de porcelan bleu, pentru spălatul pensulelor, călimări de porcelan, plase fine cu găuri pentru prinderea greierilor; colivie de bambus pentru transportul păsărilor, vas pentru hrana păsărilor, de formă cilindrică, vas pentru apa păsărilor.

— La Pekin, acolo unde începea orașul tătar, era pavilionul *Armoniei Supreme*. Pe o poartă se poate citi acest verset : *Lucrurile au un început și un sfîrșit. A ști ce se petrece în prima și în ultima înseamnă a fi aproape de Tao.*

— Inscripție pe frontonul templului lui Confucius la Pekin : *Wasiche che'piao* (Exemplul maeștrilor pentru 10 000 de ani).

Din : *Sagesse de la Chine* de van Praag :

— Există după concepția chineză un echilibru cosmic. Există o vreme pentru dispariția fiecărui arbore, a fiecărui animal. Cel care doboară un arbore înainte de termenul fixat se face vinovat de o lipsă de pietate.

Citat din Lao-tze :

Cei care vorbesc nu știu, cei care știu nu vorbesc.

Tot din el, se pare : „E greu de spus dacă există sau nu ceva care să semene cu speranța. Ea e asemănătoare cu drumul de țară. Nimeni nu a trasat un drum pe acolo, dar atîția au trecut mereu pe acolo, încît drumul s-a format singur".

Poezia

— În China poemele erau citite într-un cerc de intimi înainte de a

fi publicate. Numai după o aprobare unanimă erau trecute în antologii. De aceea apar atîţia poeţi anonimi. Se găsesc în traduceri occidentale : *Cartea de jad, Poezia epocii T'ang, Sărbători şi Cîntece ale Chinei.*

Cele patru perioade ale poeziei chineze :

— Perioada antică pînă la dinastia Han ;

— De la dinastia Han pînă la dinastia Tang ;

— Perioada Tang (600—900) ;

— Perioada modernă.

Versuri pe un papuc : „Luaţi-o totdeauna pe drumul drept. Nu vă îngrijiţi de avantagii". Pe o poartă : „Fii prudent ieşind, fii prudent intrînd".

Roman chinez : *Poveste de pe malurile apei* e povestea a 108 ţărani deveniţi hoţi din cauza oprimărilor funcţionăreşti. Ei se retrag în munţele Leang şi sunt atacaţi de armate. Primul roman comunist al Chinei. A fost interzis de cîteva ori.

— Fantasticul joacă un mare rol în literatura de imaginaţie. Înţeleptul Thuang-tze nu e sentimental, el consideră fiinţele umane ca pe cîinii de paie care înconjoară altarul sacrificiilor. În multe nuvele apare vulpea prefigurînd pe femeia diabolică, seducătoare, care îi chinuie pe bărbaţi. Aceeaşi temă o găsim în literatura ebraică : *dibbouk* (hasidită). Vulpea ştie o mie de şiretlicuri ca să subjuge pe bărbat şi e în stare să săvîrşească răul.

Teatrul

— *Cercul de cretă* (abordat de Brecht), o dramă din secolul al XX-lea (Mingea brodată).

— *Destinul* care a avut mare succes în America şi Europa.

— Vorbe : Tao pe care-l poţi numi nu e Tao (Lao-tze).

Există un Tao mistic şi unul magic.

Y-Kingul — cartea sacră a oracolelor.

— Lao-tze este prezentat de obicei călare pe un bivol, simbol al rumegării liniştite, al realităţii. E uneori asociat cu un dragon, simbol al conştiinţei. Adversarul său spiritual este Confucius. În credinţele populare se spune că mama sa (a lui Lao-tze) l-a purtat în pîntece 81 de ani, şi că la naştere avea părul şi sprîncenele albe.

Din învăţăturile sale : *Ca şi oglinda, inima înţeleptului trebue să reflecte totul fără ca nici o eroare să nu o întunece.*

Oglinda care revine mereu în sentimente e unul din cele mai vechi simboluri ale culturii chineze. Oglinda de aur a împăratului T-ai Tsung e ilustră.

Cuvîntul Tao, intraductibil, e egal cu *drum, verb, vid.* El e începutul tuturor lucrurilor, esenţa cosmosului.

Tao produce pe *Unu*
Unu produce de *Doi*
Doi produce pe *Trei*
şi *Trei* produce *toate fiinţele.*

În concepţia tibetană conceptul *Tao* devine *Vidul.* Lao-tze compară această stare interioară cu apa, simbol al umilinţei mistice, pentru că nimic nu e mai moale sau mai slab

pe pămînt decît apa. Şi totuşi nimic nu o egalează pentru că ea rupe ce e puternic şi dur.

Tao ca substanţă e inexprimabil şi inepuizabil. E apropiat de Nirvana indiană care tradus literal înseamnă *stins de vînt*. Pacea interioară pe care poţi s-o exprimi nu e pace veritabilă. *Tao* e fără formă, inefabil.

Cel care produce în sine Vidul cunoaşte misterul Vieţii. Cel ce nu produce în sine acest Vid cunoaşte cele 10 000 de zile ale Vieţii.

Y-kingul e cea mai veche din cele cinci cărţi clasice. *King* însemnînd *doctrină, morală*. Sunt cărţi canonice şi sunt scrise de 3000 de ani, avînd o tradiţie orală de 10 secole.

El este în acelaşi timp text religios, sistem filosofic, manual de ghicit şi manual de psihologie într-un anumit fel. E foarte important pentru înţelegerea civilizaţiei chineze.

Sistemul de trigrame şi hexagrame stă la baza tuturor clasificărilor, a sezoanelor, a instrumentelor de muzică şi se desvăluie după îndelungate studii.

Se spune că Y-kingul e de pe timpul lui Fu-tri-ti, împărat legendar care a inventat instrumente muzicale, arta ghicitului (cartea oracolelor), arta scrisului. El purta protuberanţe craniene, semne ale înţelepciunii şi ale bătrîneţii.

Arta ghicitului.

Se serveau de două feluri de baghete magice : întregi şi rupte. Cele întregi erau *yang* (elementul masculin) şi *yingul* (elementul feminin, baghetele rupte). Combinaţiile de baghete rupte şi întregi de opt trigrame care sunt puse în relaţie cu cele opt elemente : piatra, metalul, mătasea, bambusul, lemnul, pielea, dovleacul, pămîntul.

Cuplul de contrarii : cerul, pămîntul, tunetul, vîntul, muntele şi lacul.

Marii ghicitori practicau arta celor 12 linii şi alţii erau maeştri în arta celor 24 de linii. O altă metodă consta în a spune şase cifre scrise în coloană. Numerele pereche erau *ying ;* cele nepereche : *yang*. E un fel de psihologie aplicată. Alte metode : jocul zarurilor, al monedelor sau baghetelor.

Vorbe : Ţăranul cere ploaie, călătorul vreme frumoasă, de aceea zeii ezită. Un sfert de portocală are acelaş gust ca şi o portocală întreagă. Cămila neagră îngenunchează în faţa fiecărei porţi (moartea). Dacă cunoşti lucrul acţionează ca un om care cunoaşte. Dacă nu-l cunoşti recunoaşte că nu-l cunoşti. Asta e a şti (ştiinţa). Întocmirea cerului se cheamă natură. A urma natura se cheamă simplitate. A cultiva simplitatea înseamnă cultură.

(Învăţătura *Hia O* — pietatea filială)

Atunci cînd bei apă aminteşte-ţi de izvor.

(Cartea *Li* — a ritualului)

Omul curtenitor ezită să pună piciorul chiar pe umbra vecinului său.

Adevăratul *Li* vine din interior, din inimă.

Lao-tze voia ca poporul să trăiască într-o simplitate totală, în opoziţie cu tentativele de culturalizare populară ale lui Confucius în care vede o primejdie.

Societatea feudală chineză

Oraşele feudale erau mici şi slab populate. În 256 existau 36 ore oraşe, cu cîte 6 servicii ministeriale şi 3000 de oficii. Oamenii noi la curte

nu trebuiau să fie neapărat nobili. Un mare consilier fusese călău înainte de a fi porcar, un altul fusese vagabond. Puteai deveni marchiz dacă erai un bun soldat. Nu naşterea conta, cît meritul. La curte era un mare fast : existau jongleuri, muzicieni, un harem de cîntăreţe şi dansatoare. Palatul Kia-yy avea o întreagă maşinărie pentru operă. Se fabricau adevărate ninsori, nori care se ridică la comandă, tunete, fulgere, jongleuri înghiţeau săbii şi scuipau foc. Pescuitul şi vînătoarea sunt ocazii de mare sărbătoare.

Caii, în anul 119, se adunaseră în jurul capitalei chineze în număr de miriade.

Nobilimea decimată şi-a pierdut prestigiul. Presiunea oficială devine mare şi se corijează moravurile. Dinastia Han a predicat pentru revenirea la simplitatea antică : economie şi simplitate. Împăratul Kuang-wu a îngropat aurul în munţi, perlele în prăpăstii şi şi-a învăţat conaţionalii să dispreţuiască tot ce este preţios şi rar, să se folosească de ulcele de lut, să se îmbrace în haine uniforme, de o culoare unică. Aşa poţi scăpa de vicii şi dorinţe. Consilierul Kong-suen a dat exemplu purtînd haine de pînză şi mîncînd un singur fel de mîncare. Dar un altul notează că moravurile nu s-au ameliorat.

Învăţămîntul

Anul se inaugura cu un concert şi cu o masă pentru bătrîni, dată în cinstea profesorilor morţi. Învăţămîntul era în funcţie de sezoane ; primăvara şi vara se învăţa folosirea lancei şi scutului, dansul paşilor mi-

litari ; toamna și iarna să se țină pana de fazan și flautul, adică dansul civil. Se cînta primăvara și toamna, se atingeau coardele și se învățau riturile.

Cele 6 științe erau :

Cele 5 feluri de rituri ;
Cele 6 specii de muzici ;
Cele 5 maniere de a arunca săgeata;
Cele 5 procedee de condus carul ;
Cele 6 genuri de scriere ;
Cele 9 metode de calcul.

Cele 6 etichete :

Ținuta sacrificatorului de circumspecție ;
a mosafirului — respectuoasă ;
a curtezanului ;
de doliu — grabă ;
militară ;
în car.

Cele trei virtuți : sinceritate, vigilență, pietate filială ; cele trei practici : pietate filială, prietenie, deferență față de stăpîn.

Umbrele chinezești

O curte, o scenă cu două dimensiuni. Nu se știe precis cînd au fost inventate. Există legende. Unii spun că un oarecare Yen-Schi a inaugurat acest teatru magic la curtea împăratului Won (1001 î.e.n.). Înflăcărate de conduita eroului, femeile haremului cereau mereu să-l vadă pe erou. Gelos, împăratul i-a tăiat capul inventatorului. Dus în spatele cortinei a văzut o piele de măgar vopsită. Totuși cuvîntul trebuia ținut așa încît călăul a decapitat umbra eroului. Femeile au scos țipete sfîșietoare, au avut convulsiuni și l-au plîns nopți nenumărate.

Legenda a doua : un călugăr taoist ar fi inventat cromofilmul sonor ca să-l consoleze pe împăratul Won-Ti de moartea iubitei sale. Călugărul s-a oferit să i-o arate pe decedată seara. El îi spunea cuvinte de dragoste seară de seară și îi reamintea clipele frumoase. Într-o seară cu lună, pasionat, a trecut pînza pe care astrologii îl opriseră s-o treacă și a văzut că totul era un miraj. Furios a tăiat în bucăți imaginea iubitei, iar iluzionistul a murit de mîna călăului...

Legenda a treia : Pe vremea dinastiei Han capitala era asediată de Mao-Fin, prințul mongol. El venise la asediu cu soția, o femeie autoritară și geloasă. În oraș era mare foamete și trebuiau să se predea. Atunci împărăteasa chineză, care cunoștea caracterul dușmanei sale, a pus să se proiecteze niște umbre în fața cortului mongol. A arătat pe ecranul improvizat umbrele unor tinere fete doritoare de dragoste, care solicitau pe războinici. Mongola, geloasă, s-a temut să intre în cetate și s-a retras cu bărbat cu tot, împreună cu armata.

Acopunctura : se susține că boala vine de la respirație care vine de jos în sus, nu de sus în jos și de aceea e necesară acopunctura.

Pasiunea chineză pentru păsări : chinezii stau ore întregi ca să privească păsările : canarii și privighetorile japoneze cu pene bogate. Merg la ceainărie cu păsările. Un refugiat, spunea un călător, duce după el și perna și colivia cu pasărea. El cumpără țestoase și pești roșii, aruncîndu-i în lacuri ca să le redea libertatea.

Cerșetorii în vechea Chină stau aliniați pe trotuare. Unii au o bio-

grafie scrisă pe o pînză alături. Alții o scriu pe trotuare cu creta.

Doctorii își făceau reclama pe pancarte de lemn în fața caselor dăruite de bolnavii vindecați. Pancartele sunt uneori de argint. Dentistul popular lucrează în aer liber. Trofeul lui, sutele de dinți scoși înșirați pe un șiret sau o maimuță legată.

Teatrul chinez

Publicul știe pe dinafară textul de teatru chiar dacă nu știe carte.

Tan-Ming-Huang-e, zeul teatrului, e așezat în spatele scenei într-o vitrină. A fost de fapt împărat și el a inventat teatrul dramatic și muzical. I-a instruit pe artiști într-o grădină plantată cu peri. De aceea actorii chinezi se mai numesc și acum studenții din grădina plantată cu peri.

Costumele de teatru, mereu aceleași, convenționale. Pe vechea scenă chineză nici o arestare nu putea avea loc dacă persoana suspectă nu purta o fustiță roșie.

Primăvara se ucideau sute de mii de rațe în valea Yan-Tse-kiang pentru că puful lor era foarte căutat.

Un ceasornic care marchează ora 12 în centrul prefigurat al lumii. Prin acel braț convențional al ceasului se ridică Soarele. La picioarele lui sunt cele 9 rădăcini și 9 ramuri. În sus, el atinge cel de-al 9-lea cer și în jos cele 9 izvoare care sunt de fapt izvoarele galbene, locuința morților, a Marelui Abis. În Marele Abis te arunci cînd te îmbeți în lungile nopți.

Genii : Geniul Muntelui, Geniul Penei.

Soțul și soția nu-și spun pe nume.

Împărații aveau un mag favorit. Unul și-a măritat fata cu un mag eunuc căruia i-a trimis un mesager îmbrăcat în pene. O pecete de jad îl însoțea pe mesager ; magul, și el în pene, l-a primit și l-a urcat pe o litieră de ierburi purificatoare. Această pecete s-a numit *Stăpînul drumului celest,* căci împăratul vroia să fie introdus pe lîngă zei. Magul punea să danseze pe terase înalte pe tinerii adolescenți în cupluri, pentru a-i seduce pe zei în timp ce făclii aruncate în aer jucau rolul unei ploi de stele.

Stele : a Virtuții și a Longevității.

În anul 109 s-a descoperit planta *Tche,* un agaric ramificat, din care s-a sustras un drog minunat. Planta a căpătat 9 tulpini. De bucurie, Împăratul i-a sacrificat pe profesorii săi de nemurire, pe Chao-Wong care fusese numit Mareșal al Savantei Perfecțiuni și pe Luan-Ta, mareșal al celor Cinci Avantaje.

Din : *Moeurs curieuses des Chinois* de Arthur Smith, 1927

O bătrînă bolnavă care își aștepta sfîrșitul s-a mutat mai aproape de

cimitir pentru ca să reducă cheltuielile de înmormîntare ale rudelor.

— În 1889, la Pekin, s-au prezentat la examen bătrîni de 80 și 90 de ani, după 60 de ani de studiu.

— Regulile de ceremonial după clasici sunt 300 și preceptele de conduită, 3000.

— Există în China o indiferență față de timp. Orele nu sunt fixe (nu erau), spectacolele durează cu zilele, mesele nesfîrșite. Totul mergea pe vremea autorului ca pe vremea patriarhilor. Se muncea încet, cu pauze pentru ceai. Ei nu înțelegeau graba anglo-saxonă. Există și o lipsă de precizie. Nu se știu prețurile exacte și numărul de locuitori ai unor orașe.

O corespondență pe care scrie : *tatălui meu, om mare.* Atît.

Unul a refuzat o gratificație motivînd că acceptînd-o ar viola cele Cinci Virtuți Constante — darul era prea mic.

Veștile rele se comunică tîrziu, sub o formă voalată.

Cele cinci virtuți constante : Bunătatea, Dreptatea, Bunăstarea, Înțelepciunea, Încrederea.

În *Cartea Odelor* scrie :

Fie ca ploaia să cadă pe cîmpurile publice ca să ude și cîmpiile particulare.

Nimeni din cele 18 provincii nu e dus de nas ca împăratul (vorbe din popor la acea vreme).

Confucius spune : Un șef bun va avea un bun popor. Prințul e farfuria, poporul e apa. Ea ia forma farfuriei.

Unul zidea un zid gros de 6 picioare și înalt de 4. Întrebat de ce o face răspunse că dacă zidul va fi răsturnat el va fi cel puțin înalt.

Chinezării

În Mongolia un bătrîn e solicitat să ofere tabacherea cu tutun. O deschid. E goală. Cei din jur se prefac că au găsit înăuntru tabac și prizează ca și cînd ar fi adevărat.

Chiar culii cărau saci cu evantaie în mînă. Cerșetorii își fac și ei vînt cu evantaie ponosite. Chinezii nu țes lînă, poartă îmbrăcăminte de bumbac și încălțăminte de postav. Cînd îi plouă la piele, lasă hainele să se usuce pe ei. Au o absență totală a buzunarelor. De aceea pierd totul. Noaptea dorm goi, femei și bărbați, copii. În unele regiuni copiii dorm într-un sac împărțit în două compartimente. Într-una din jumătăți se pune nisip sau pămînt, pentru ca copilul să nu se miște în somn.

Pomii se plantează nu atît pentru umbră, cît pentru decor. Perna de dormit e foarte tare : cărămidă sau bambus, patul foarte tare. Sunt obișnuiți cu zgomotele mari. O nobilă avea 100 de pisici, și suporta răgetele a 50 de măgari.

Un arab căruia i s-a furat turbanul s-a așezat în poarta cimitirului și a spus : hoții tot aici vor trebui să ajungă în cele din urmă.

Pietatea filială : o crimă e neascultarea față de părinți. Din cele 3000 de feluri de crime pentru care există 5 feluri de pedepse, nici una nu e ca neascultarea față de părinți.

Murind de foame, un tată și-a îngropat într-un vas de aur copilul de trei ani pentru a o salva pe mamă de foamete. Cerșetorii, reorganizați în sindicate, îi amenință pe negustori ca să-i susțină.

Chinezul disprețuiește pe cel cu defecte fizice, socotind că asta trădează de fapt defecte psihice.

Ca la vechii evrei, ei te sfătuiesc să-l eviți pe șchiop, pe orb, pe surd, pe chel, pe chior. Defectele li se strigă în gura mare. Cînd ochii privesc într-o parte, spun, inima nu e dreaptă. Din 10 oameni cheli, 9 sunt perfizi și al zecelea ar fi la fel dacă nu ar fi mut.

Proverbe : A fi sărac la tine acasă nu e nimic, pe cînd dacă ești sărac pe drumuri te poate costa viața.

Hoții, în timp de foamete, erau arși de vii pe cîmpuri. Făceau un rug și chemau familia furului să-i dea foc. În 1877, perioada de teroare a tăietorilor de cozi. În districtul Foochow văduvele se autostrangulează și sunt arse, li se ridică un portic pentru virtuțile lor.

Injuria este împinsă la limită pentru că presupune un grad de perfecțiune de care numai orientalii sunt capabili. Vocabularul femeilor e mai cumplit pentru că prin strîngerea picioarelor tradițională capătă volubilitate.

Din : *Histoire de la philosophie chinoise* de E. V. Zenker

Kung-Sun-lung, predecesor al lui Lao-tze, e autorul propoziției : *un cal alb nu e un cal.* Sofiștii chinezi s-au indignat la această frază. Tot Kun-Sun-lung a spus : Infinitul mare, dincolo de care nu mai e nimic, e ceea ce eu numesc Marele Unu și infinitul mic, în care nu mai e nimic, e ceea ce numesc Micul Unu (Marea unitatea care închide totul e Spațiul și mica unitate care nu închide nimic e Atomul).

Tang-Si-tze scrie : „Ceea ce are un obiect (scop) se numește intenție, ceea ce nu se raportează la nimic exterior se numește virtute“ (parcă e Kant).

Cel mai vechi document de filosofie chineză *Y-kingul* (Comentariile sacrosante) : *Cartea Mutațiilor.* Documentul e compus din 8 trigrame — *Pakua* — avînd cîte trei linii întregi sau întrerupte, cu sens simbolic.

Legendă : Împăratul mitic Fo-Hi a văzut ieșind din Uang-Ho un caldragon care purta pe spate cele opt semne mitice (pete negre, pete albe).

— Cel mai vechi ciclu de idei al Orientului (între Tigru și Eufrat). India a influențat China. Au comun ciclul animisto-magic. Se crede în demoni și spirite, cauzele eficiente în natură și viață. De-o parte : somnul, boala, moartea, visul. De alta, enigmele naturii : furtuna, fenomenele celeste, creșterea plantelor și nașterea sezoanelor. Ei credeau că în fiecare ființă există un homunculus (o micuță umbră subtilă) care poate părăsi corpul umblînd ca în vis.

Spiritele erau superioare și inferioare, celeste și terestre.

Primele : soarele, luna, stelele, constelațiile.

A doua categorie : spiritele munților, ale fluviilor, ale fîntînilor. Se mai credea în spiritele ploii și ale secetei. Erau folosite exorcisme în relațiile strînse cu strămoșii. Cultul strămoșilor are o forță moralizatoare pentru a se opune la afirmarea eului personal în natură animalică. Credința în cer nu are nici o legătură cu credința în soare și lumină (ca la alte popoare). Cerul e puterea cosmică.

Strămoșia dinastiei Ceu a pus piciorul pe amprenta *Suveranului Suprem* după o ofrandă. Lao-tze spunea cu privire la revelația secretului că așa cum poți scoate peștele din abis, tot așa nu poți dezvălui poporului mijloacele de acțiune eficace statului. Poporul merge la cultul strămoșilor, împăratul la serviciul și sacrificiul în onoarea cerului.

Y-kingul cuprinde comentarii privitoare la înțelepciune, sociabilitate, la conduita virtuoasă în viață. La origine cerul era suveranul suprem. El era originea tuturor ființelor, a celor 10 000 de lucruri (Wan-Wu), tatăl și mama naturii.

Manifestarea feminină a cerului apare în forma reprezentării Pămîntului matern, desemnat sub numele de Prințesa Pămîntului (Ciang-ti). Ei credeau că Cerul nu s-a unit cu Pămîntul. Anticul *Y-king* vede în Pămînt principiul pasiv opus cerului care e activ. A treia imagine, *kua,* a *Y-kingului* e numită Ciun (imaginea unui mugur ieșind din pămînt). În asta se vede antagonismul dintre cele două forme originare din care viața ia forme infinite.

Comentariul *Souo-kua* (din epoca preclasică) reunește perechile de cîte opt trigrame primitive și arată că toată viața naturii provine din condiționarea mutuală a contrariilor (tunetul produce mișcarea — vîntul; antagonistul său produce dezorganizarea ; ploaia produce fecundația, iar soarele căldura. Iată de ce apa cerească și focul se completează, iar tunetul și vîntul nu se contrariază).

Facerea lumii : haosul avea forma unui ou, cînd nimic nu era diferențiat. Haosul exista singur sub formă de ou (nici principiul feminin, nici cel masculin). Haosul-ou producea valuri ca marea.

În *Cartea din pernă* (secolul V e.n.) a lui Ko-hung, se descria Mitul Creației. Astfel, materiile subtile și fine (transparente) s-au ridicat și au format cerul. Cele grele și întunecate au căzut și au devenit Pămîntul (fiind mai dense). Între ele plana Omul Divin *(Ceng-cenul).*

După *Y-king* viața e o continuă transformare, o armonie de forțe care se opun unele altora, fără să se distrugă și care se condiționează mutual și concură la succesul nașterii naturii.

Cele 8 trigrame primitive din *Y-king* sunt gradele activității lui Dumnezeu care dirijează aceste forțe. Din cele 8 *kua,* s-a făcut un fel de Roză a Vînturilor, a calităților lui Dumnezeu.

Cele 8 faze ale activității creatoare corespund revoluției anuale a soarelui.

Cele trei ființe fundamentale sau puteri primitive formează o trinitate ca în teologiile hinduse și creștine, pentru că nu au caracter fundamental, un raport analog cu teza, antiteza și sinteza în schimbarea infinită care formează viața. Greșelile oamenilor, se spune, aduc pedepse celeste și invers. Turburarea cerului duce la turburarea oamenilor. O atitudine respectuoasă aduce ploaia în epocile voite, o bună administrație, seninătatea cerului, prudența, căldura în epoci voite, înțelepciunea suveranului, vîntul la timpul potrivit. Aroganța aduce ploaia fără încetare ; lipsa de considerație, seceta ; la indolență vine căldura ; la prostie, furtuna.

Omul e bun din natură, spune învățatul, pentru că Omul e Natură și Natura e Dumnezeu. El nu e constrîns ca planta și animalul să-și urmeze drumul său, el posedă posibilitatea de a alege. Binele îl obține în el însuși. Omul trebue să restabilească în el Natura pe planul cel mai înalt al virtuții. *Y-kingul* numește asta *reîntoarcerea în tao* (regăsirea în tao). Omul devine egal Cerului.

Spiritul chinez condamnă violența și a predicat Marele Mister al supremației celui slab asupra celui puternic, al celui mic asupra celui mare, a moalelui asupra tarelui.

Calitățile omului perfect, după aceeași învățătură, e lipsa de constrîngere și gravitatea, condescendența și fermitatea, simplitatea și decența, talentul de a guverna și circumspecția, docilitatea și forța, rectitudinea și dulceața (blîndețea), indulgența și discernămîntul, inflexibilitatea și sinceritatea, curajul și adevărul (dreptatea) ; tao ar fi calea de mijloc (un fel de aurea mediocritas), deși e ceva mai mult pentru că are contrarii în ea însăși.

Y-kingul ar fi *Principele chinez,* un manual de educație al suveranilor, Confucius — Machiavelul chinez sau un Seneca, care predica stoicismul trăind în abuzuri.

Lao-tze (vechiul, bătrînul doctor) se numea de fapt Li. Prenumele Peyang, nume onorific postum — Tan.

Iată și realitatea întîlnirii între Confucius și Lao-tze :

Lao : Oamenii de care vorbea Kung ţe nu mai sunt și oasele lor s-au tocit de multă vreme. Nu au mai rămas din ei decît maximele. Cînd înțeleptul se găsește în circumstanțe favorabile e ridicat la mari onoruri, cînd timpurile îi sunt contrarii, rătăcește în voia hazardului ca și pongul, planta deșertului care e dusă de vînt.

Lao-tze : Am auzit că un comediant abil își disimulează cu grije bogățiile luînd aparența unui sărac, înțeleptul a cărui virtute este gata desăvîrșită își ia pe figură aparența stupidității. Renunțați la orgoliu și la dorințele voastre.

Se spunea că Lao-tze ar fi scris 930 de cărți despre arta de a trăi și 70 asupra talismanelor, asupra hranei divine, a pietrelor miraculoase și elixirelor.

Lao-tze : Marele Tao se întinde peste tot, el poate merge la dreapta

sau la stînga, toate ființele se reazemă de el. El le-a făcut să se nască și nu le refuză nimic. Tao este egal cu Cosmosul. Tot ce-i sub cer e Tao.

Ce era etern ? Spiritul era numit Miao (totul se schimbă în afară de Miao).

Lao-tze era metafizician, mistic ; Confucius—rațional ist, moralist. Cei doi au avut o atitudine diferită în fața vieții. Lao s-a depărtat de lume, renunțînd pînă și la cultură ca să găsească calea liniștii. El a dat importanță intuiției, nu minții. Confucius recomanda autoperfecționarea, dar nu dorea un eu egoist, ci unul social, gîndindu-se la umanitatea nenorocită și la iubirea de oameni.

Caracterul apocaliptic al inițierilor : fiii cerului erau socotiți niște inițiați, niște sfinți (Seng-jen).

Iată și *Miorița* chineză :

Înțeleptul Ciung-țe (taoist) spune discipolilor : „Nu vreau funeralii solemne. Cerul și pămîntul sunt sicriul meu, Soarele și Luna sunt plăcile mele de jad ; stelele sunt bijuteriile mele și toate ființele vor urma convoiul meu ! Oare funeraliile mele nu sunt gata ? Pe cine mai adăugați ?“ Era un clasic veridic al florilor din sud și autorul unui dialog dintre Spiritul norilor și Ceața primitivă și al Încîntătorului vis al unui fluture. Iată o mostră literară din acest autor :

„Într-o noapte am visat că eram un fluture, un ușor lepidopter, zburînd fericit spre soarta mea. Uitasem că eram Ciung-țe. Pe urmă m-am trezit și m-am regăsit ca Ciung-țe, însă nu mai știam dacă sunt Ciung-țe cel care-și imaginase să fi fost fluture sau eram fluturele care visase că e Ciung-țe“.

Sub Ming-ti, s-a introdus oficial buddhismul, adus din India. Au fost recunoscuți doi zei hinduși și s-au adus scrieri buddhice.

Tzingul era forța substanțială care umple totul, în care și prin care trăiește totul. Trebue să-l absorbi prin respirație pentru a trăi.

Buddha era strămoșul cel mai vechi al lui Tao și al lui Te, el semnifică pe *cel ce s-a trezit*. Tao este o ființă veritabilă, o cale adevărată (Marga) — evoluția sfîntă care duce la ființa pură, la natura primă, la ființa naturală, prima, neformată.

E o deosebire de buddhism care nu cunoaște nimic și nici nu vrea să știe de așa ceva. Marile adevăruri ale buddhismului (ultimele adevăruri) sunt cele ale suferinței, a originei suferinței, a suprimării ei (a drumului care duce la suprimare de fapt). Buddhismul e pesimist : corpul e o închisoare, viața o suferință, salvarea e eliberarea de suferință și de viață.

O școală din secolul al doilea după Christos, fondată de Hagarjuna, susține că vidul absolut e singurul adevăr. Nu există eul, ființă exterioară, lume, nici un fel de neant, nici Buddha, nici o eliberare. Această școală a dus la nihilismul dialectic. În secolul al V-lea doctrina pătrunde în China sub numele de San-Lung Țung. Dispare în secolul al VIII-lea.

Alte opere : Polemistul Wang-Ciung scrie *Balanța discursurilor* (Lung-Heng) — polemici care vroiau să trezească epoca.

Providența chineză se numește *Decret al Cerului* (tien-ming) — fatumul chinez. *Zece mii de suspine de om nu pot să miște cerul.*

În China antică contemplația mistică comportă un fel de Yoga ca tehnică respiratorie. Aproape toate exercițiile magice constau în a consuma yangul. Alhimia taoistă are ca scop unic absorbirea în hrană și băutură a cantităților just dozate de ying și yang și de a compune droguri și elixiruri, reprezentînd cel mai just amestec. Era folosit cinabrul transcendent, aurul fluid etc. Acest elixir de viață trebuia să separe și să purifice în corp yingul și yangul turburate, să restaureze forța vitală, primitivă, să gonească melancolia, să rețină respirația creatoare, să realizeze astfel mica perfecțiune (siao-tao). Din aceste idei s-au născut sistemele de alimentație foarte complicate, teoria caldului și a recelui în mîncări. Din aceleași idei s-au născut practicile kinesi-terapice și mecano-terapice, masagiile și petrisagiile savante care determinau ca în corp să circule spiritul vital și să desfacă nodurile, să expulzeze din organism fluidele vătămătoare ; din dorința de a asimila esența cosmică s-a născut cura de lumină, foto-terapia, expunerea corpului gol la soare și la lună, aero-terapia.

— Misteriosul Ko-Hiuan a scris *Miao-tao, yao, liao* în care vrea să stabilească o paralelă între calitățile morale și proprietățile chimice. Personalitatea cea mai marcantă a taoismului modern este Ko-Hung numit și Pao-Pu-tze, după opera sa principală cu același nume, în care sunt explicate problemele fundamentale ale taoismului și sunt condensate doctrinele epocii sale. 70 de capitole, cu suplimente. E cea mai importantă operă a taoismului modern.

O carte a lui Cen-Ciung-ki arată cum omul se poate dezobișnui de nevoi superficiale, de toate pasiunile și de o activitate zadarnică. Pentru asta nu poate sta liniștit pentru că apa liniștită clocotește în timp ce apa curgătoare se conservă. Această carte conține expozeul faimosului mit cosmologic chinez.

O altă parte se numește alhimie, a patra Alhimie mistică, sunt studii asupra proprietăților magice ale metalelor și plantelor (cartea a V-a). Cartea a VI-a e o culegere de precepte dietetice (are 8 capitole).

Din Pao-Pu-tze : „Stăpînul meu a zis : Omul care a învățat totul e una, cunoaște toate ființele lumii, celui care a învățat totul este Una (unul), nimic nu-i scapă. Celui care nu știe că totul e Unul, totul îi scapă."

Cerul, pămîntul și omul fac una. Omul obținînd unitatea a obținut viața. Cerul obținînd unitatea a cucerit puritatea. Pămîntul obținînd unitatea a cucerit liniștea, însă Dumnezeu există, pentru că e Unul, e Spirit și e greu ca aurul, ușor ca o pană, abrupt ca o stîncă și curge ca apa. E privit și e văzut, îl asculți și nu e auzit, dacă tu îl reții, el rămîne : dacă îl neglijezi e pierdut pentru tine. În fața ta e salvarea ta, în spatele tău e nenorocirea ta. Dacă te ajută e prosperitatea fără adversitate, dacă te abandonează e pierderea și moartea ta. *(Despre perfecțiunea terestră.)*

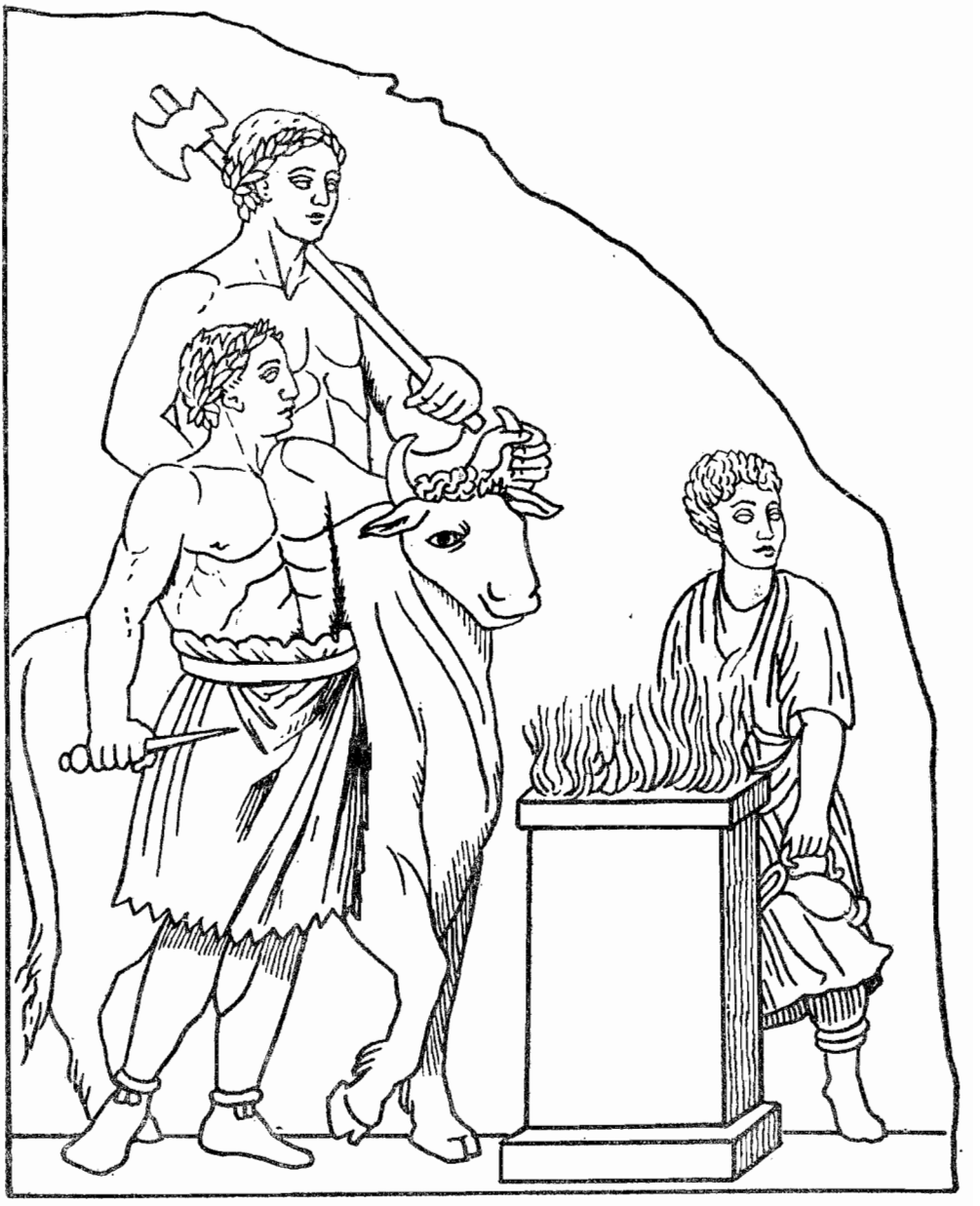

Jurnal de la Poiana.

Anul acesta am sosit aici mult mai devreme. Aproape la mijlocul lui mai, mai precis la 24. Vara a venit mai devreme și o căldură zdrobitoare m-a alungat din București. Aerul poluat și zgomotul insuportabil al străzii Eminescu, de asemenea. Pe Zamora iarba este mare, pereții casei s-au mai coșcovit, *Casa Cavalerilor* pe care am ridicat-o anul trecut, de fapt un garaj de piatră, deasupra căruia se află o cameră pentru femeia de serviciu și o mică bucătărie, plus wc-ul, strălucesc, albe, în soare. Acoperiș de tablă, un mic coteț pentru cele 12 găini și un cocoș, aduse de la Călărași de Gigi, *omul de fier* care mi-a luat o avere pentru tot ce a făcut pe aici. O cărare de piatră și ea numită exotic : *Aleea Generalilor,* pentru că, pur și simplu, duce spre casa unui general pensionar (fosta vilă *Cuibul nostru* sau așa ceva, care nu se mai numește astfel pentru că proprietarul i-a spus *Vila Camelia* sau cam așa). În rest, pini plantați (din cei vechi), am mutat niște brazi, au apărut încă patru brazi argintii, cei vechi cresc frumos, trandafirii s-au mai rărit pentru că paznicul Costea nu i-a acoperit iarna cu hîrtie, cum făcea odinioară, deși leafa i-a crescut anul trecut. Ce să mai menționez ca eveniment aici : unul dintre păuni, cel mai bătrîn, a fost ucis în bătaie, din gelozie, de către cel tînăr. Gigi l-a împăiat și a vrut să mi-l ofere. Merci ! Nu am astfel de gusturi, l-am rugat *să-l stăpînească sănătos* sau să-l vîndă, ceea ce el nu a ezitat să facă. Avem și o cloță cu 7 pui, aduși de Costea de la el, contra 200 lei (cam scump, zice N. campionul meu, militar aspru, de carieră, *căpitan în retragere definitivă,* care stă cu mine ca și acum un an, ca și acum doi ani, ajutînd la punerea cap la cap a acestor imense note la care contribuie și el substanțial pentru că citește în draci și-mi vînează lucruri care mă interesează). A fost foarte cald toată luna mai și la începutul lui iunie, acum un val de frig care și-a făcut de cap prin Europa bîntuie și pe aici, cam nesincer. Facem focurile cu gaz și zăcem. Alt eveniment, alaltăieri au fost trăznite în muntele de deasupra, al cărui nume încă nu l-am memorat deși stau aici de 6 ani aproape, și a ucis 150 de oi ! Pagubă mare (relatare Costea). Lume mai multă și mai devreme în sezon. La 7 seara ieșim cu N. la plimbare, lumea se uită la noi ca la doi cai breji, ne facem cumpărăturile de la *Autoservirea* terminată anul trecut, mă tund la bărbierul din frizeria rotundă de beton din centru și mergem pînă la o casă-preventoriu TBC și de-acolo cu exactitate pînă la mijlocul drumului spre Bușteni la care anul acesta încă nu am ajuns. O oră și jumătate de marș zilnic, egal cu 6 km. Merg din cînd în cînd la București, cîte două zile. Poetul meu, M., a crescut cum se spune, adică a devenit *personalitate,* adică s-a îngrășat, publică peste tot și nu mai e respectuos, pățesc cu el ceea ce am pățit și cu B., care a devenit pictor, poet, autor de romane și așa mai departe, adică a luat aerul definitiv al scriitorului român care, la primul succes, se umflă, pozează, își părăsește prietenii de o viață și se face al dracului. Sunt talentați amîndoi, eu trebue să trec peste insanitățile lor

pentru că nu se poate trăi singur, dar revista merge mai prost, s-au creat, dacă se poate imagina, *grupuri,* în mica redacție de 13 inși, cu curier, secretară, șofer, corectori, femei de serviciu și trei redactori, din care unul, P., absolut analfabet. Trebue să sting focurile, să temporizez. O fac cu neplăcere. M-am întors stors de osteneală după alte osteneli din străinătate (Franța, Anglia, Italia, 6 săptămîni instructive, nu atît frumoase pentru că am pierdut entuziasmul călătoriei). Am vrut să mă apuc de lucru, nu am reușit. Revin acele ameteli inexplicabile, fac analize peste analize, dar nu se știe ce este. Ceva cu tensiunea (oscilantă), deși asta nu se vede la control, analizele sunt bune, fibrilația aceea nu s-a repetat. Alarmă, pentru că a murit în urmă cu cîteva zile Tăutu, ucis în somn de un infarct. Socru-meu, la fel, în urmă cu 10 zile. Morți în jur, totul sinistru, dublat de o mare decepție : femeia de serviciu, N., o bulgăroaică-basarabeancă, care era exemplară ca muncă și curățenie, fostă sau actuală funcționară, s-a dovedit a fi o hoață patentată. Ne-a luat din sertar 23 000, dacă nu mai mult, pentru că noi habar nu avem ce deținem, dar acești bani erau numărați. Plus 4 Caiete de *Jurnal intim,* cele cu scriitorii. *Jurnalul* meu pe anii 1964-70, pierdere ireparabilă pentru că acolo era descrisă toată operația de dinamitare a reputației mele. În sfîrșit, cu aceste dureri de minte și de stomac, încep azi, la sfîrșitul lunii, redactarea în continuare a acestor *Caiete,* rămase de anul trecut intacte. Primul volum abia se pune pe picioare la „Dacia", dacă va apărea în toamnă, al doilea a plecat spre tipar, din punctul meu de vedere, 3—4 stau de anul trecut în cartoane. Echipele tipografice nu fac față acestei avalanșe de hîrtie.

Așadar, vara lui '72, ca timp, totul trebue dat înapoi, notele nu au o suită cronologică, ele sunt urmărite după un anumit scenariu literar, cît de cît, ca să nu fie plicticoase. Nu știu dacă reușesc asta totdeauna, e și foarte greu. Înțeleg nedumerirea celor care caută partea științifică în paginile mele cînd dau de starea psihologică a cîinelui meu Gică ce visează cai. (A propos de asta, îi caut o parteneră ca să nu mai plece în vale după alte alea, deși, săracul, nu a mai ieșit din curtea asta de un an de zile, pentru că e greoi și nu poate sări gardul de sîrmă).

Deși sfîrșit de iunie, o zi nu plină de soare, cu puțin soare. Toată noaptea a bătut vîntul, ne-am gîndit la ultimele neplăceri, la despărțirea de femeia aceea prefăcută, care și-a adus crucea întîi în odaia pe care i-o destinasem și mima o plăcere nemaipomenită de a locui aici. Am aflat că a fost secretara unui ministru, că îi fura acestuia banii veniți prin poștă, tot așa, cu țîrîita, nu cu toptanul, pentru că sconta pe niște distrați idioți ca noi, care aveau încredere nelimitată în primul necunoscut intrat în casă, dar mă rog, avea frați și fiu în servicii de pază a altora, deci persoana trebuia să presupui că nu e în slujba lui G. și a soției sale D. (e aici un cerc ciudat de tipi) care joacă probabil pocher sau altceva sau e morfinomană, chipul arată așa ceva... Totul e turbure, dar cel mai dureros e faptul că eu am refuzat să cred că poate să fie hoață. Și-acum simt o

durere teribilă în stomac de oroare. Încrederea trădată doare cel mai mult.

Ca totdeauna însă, cînd mi-a fost foarte greu, m-am aruncat nebunește în muncă. Trebue de fapt să pun la punct toate notițele mele dezordonate, să adun tot ce se poate aduna în materie de ezoterism. Am mai venit de la Paris și de la Roma cu cîteva cărți în problemă, unele utile, altele mai puțin, dar, oricum, interesante. Munca cea mai bună a acestui an a fost aceea dusă în vederea definitivării *Istoriei polemice și antologice a literaturii române.* Cele trei volume, lucrate paralel, însumează de pe acum peste 1200 de pagini și ar putea să apară în mici broșuri de 64 de pagini, cum m-am înțeles cu directorul Editurii „Albatros". Ar fi ca prime fascicole : *Aventura limbii române* și *Balcanismul literar* care a avut un oarecare răsunet în presă. Trebue citit enorm, S. îmi aduce mereu cărți noi la prețuri exorbitante, nu are scrupule, dar la urma urmelor eu nu am energia să mă ocup și de asta, destul că citesc în jur de 4000—5000 pagini săptămînal (și asta fără să pun la socoteală presa care-mi ia un timp considerabil). Era să fac singur serialul de la TV : 450 pagini+90= 540 pagini în 2 luni, care a fost sabotat discret de către *amicii* mei neînduplecați, dar în rest duc o viață destul de monotonă care nu trebue invidiată de nimeni.

Dintr-un studiu despre Dostoievski : „Idiotul este un *inocent* ca Don Quijote, el e *grav*, nu *comic*"... Tot acolo : „Principalele trăsături de caracter ale prințului Mîșkin sunt : apăsarea, teama, supunerea, umilința" (vezi *Caietele* la *Idiotul).* Umilința, crede D., este cea mai formidabilă forță care poate exista în lume (idee reluată și în *Frații Karamazov).* La Șestov și la Kirkegaard *(Sein zum Tode).*

Stavroghin din *Posedații* face portretul Prințului : fără nici o măsură, problema lui supremă este : a fi sau a nu fi (l-a plagiat pentru asta pe Hamlet ?).

— Dumnezeu e durerea fricii de moarte. Cine învinge durerea și frica devine el însuși un Dumnezeu. Cînd Dumnezeu va fi distrus va începe o nouă eră pentru umanitate (D.). Camus reluînd ideile lui D. Mitul lui Sisif, are un capitol intitulat : *Kirillov (Posedații).* În piesa lui, *Inchiziția la Cadix,* după *Marele Inchizitor din Sevilla* a lui Dostoievski (vezi *Istoria plagiatului),* a fost numită la început *Starea de asediu.* Tot Ianoși, pentru că de la el sunt luate toate astea, amintește confruntarea dintre Kaliaev care nu poate ucide copii și Stepan care crede că totul e permis (*Drepții* lui D.) și eroismul fără Dumnezeu al lui Mersault, lupta fără finalitate a doctorului Rieux, monologul subteran al judecătorului Jean Baptiste Clamence (la Camus) „Nu te pot lăsa să spui că totul e permis, zice Annenko lui Stepan." (D.) Părintele Paneloux spune despre păcat : „Prea multă vreme această lume s-a învoit cu răul, prea multă vreme s-a bizuit pe iertarea cerească. Era de ajuns căința, totul era permis." În *Omul revoltat :* „De la acest *totul este permis* începe istoria nihilismului contemporan" (Stavroghin). Umbra lui Ivan Karamazov și a lui Nicolai

Stavroghin plutește deasupra a tot ce-a gîndit și-a scris Camus (Ianoși). Raskolnikov, Stavroghin, Versilov, Ivan Karamazov sunt ipostaze moderne ale lui Hamlet, Caligula, Mersault, Stepan Feodorov, Clamence, variante contemporane ale *Omului revoltat,* ale lui Nicolai Stavroghin (Ianoși). (Totul pentru *Frica.*)

Dacă Stavroghin crede, atunci nu crede că crede. Dacă nu crede, nu crede că nu crede (Camus). (Pentru *Janus.)*

Am luat figura idioată și incomprehensibilă a destinului. Cînd nu ucid mă simt singur. Nu mă simt bine decît între morți. Ei sunt cei adevărați. Ei sunt ca mine *(Caligula*—Camus).

Istoria plagiatului (carte care mă va amuza pînă la urmă, dacă o voi întocmi riguros) de fapt este o polemică secretă pe tema plagiatului (din *Principele).* Iată ce-mi trece prin cap la ora asta : oare *Ulysse*-le lui Joyce nu-i un plagiat după Homer ?

„Necesarul este realitatea care se lipsește de orice condiționări ; acest lucru este necesar pentru că este" (un mare filolog german, citat de revista *Cinema).*

A comanda înseamnă a prevedea (vechi principiu militar citat de N. în legătură cu necesitatea ca noi să plantăm la capul scării vilei pătrunjel care să ne înnobilizeze supele din pachet care nu au nici un gust).

„...Dacă tu mă părăsești,
Vara va muri" (text aproximativ de muzică ușoară).

Billy Wilder către Erich von Stroheim : „Ador filmările din helicopter, dar nu trebue făcut abuz de ele în sufragerie"...

Marin Sorescu (Panseuri) : Maimuța nu e fericită că omul s-a tras din ea.
Uneltele nu-și făcuseră încă oamenii.
Linia este bîlbîiala unui punct aflat în mișcare.
Furnicile sunt seriale.

O stradă cu un aer dezamăgit (dintr-un roman polițist).

Unul cu o mutră de tip care a citit *Critica Rațiunii Pure* ca pe un roman (mi se pare N.) (ori Sorescu ?).

Medicul care se presupune că l-ar fi ucis pe Nero (deși sunt multe controverse), pe nume Andromac, i-a întins medicamentul teriac (o otravă), însoțit de un poem grec de 180 de rînduri (din Sabbat).

Haendel al cărui mormînt l-am văzut recent la Westminster se ocupa în testamentul său de acest lucru.

Era un tip enorm care mînca greu, cîte trei feluri (un fel de N.). Avea dușmani răi. Un mare senior punea o echipă de derbedei să-i rupă afișele de pe zidurile Londrei.

Melodia recitativului francez e asemenea unui urlet de cîine (vezi J.-J. Rousseau), asta se pare că o spunea un compozitor (reluată de Romain Rolland în *Călătorie în țara muzicii).* Tot acolo : mașinăriile Operei, numite *ingegni teatrali.*

Mașinăriile Nuvole (Norii), făcute de Brunelleschi și descrise de Vasari pentru Cortegiul Sfîntului Ioan. Culisele îngerilor erau manevrate cu mari scripeți care scoteau zgomote asurzitoare. Se făceau hore de îngeri blonzi, exista și o trapă de deschidere a cerului prin care aceștia coborau. Unde mai pui, zice Rolland : menajeria dramatică a lui Wagner cu berbecii, balaurii, broaștele, păsările și sirenele (din Tetralogia Nibelungilor).

Tot în decorul Operei : acei *berriquololi* și *confortini* (vînzători de turtă dulce și de plăcințele).

Vezi și Berlioz despre Etella, iubita lui de 18 ani, cu ochi albaștri și ghete trandafirii : *Stella montis, Stella matutina...*

Tolstoi și Balzac copiind acte de moșie sau acte juridice.

De căutat *Seraphita* lui Balzac (despre alhimiști).

ISTORIA PLAGIATULUI :

Odobescu care a luat Manualul vînătorului. Sugestie vecină pentru *Pseudo-kynegeticos* din *Laocoonul* lui Lessing. În descrierea Bărăganului (vezi articolul lui Cornel Crăciun din *Familia* nr. 4/70) se spune că unele sugestii la Odobescu vin și din tabloul *Les bergers d'Arcadie* de Poussin (hai să fim serioși !). În descrierea Bărăganului, deci, se transcrie un fragment din evocarea stepei nesfîrșite din *Taras Bulba* de Gogol. Se mai citează acolo (și ce-i rău în asta ?) *Amărîtă turturea* de Ienăchiță Văcărescu, se iau fragmente din poeziile populare ale lui Alecsandri : *Lunca țipă, lunca zbiară.* În cap. X—XI se transcrie basmul Feciorul de împărat cel cu noroc la vînat. Basm care aduce și cu *Luceafărul* lui Eminescu. Cartea ar fi plină de proverbe și zicători populare. E foarte bine...

Valéry care observa că travaliul artistic are în el ceva inuman. Poemul conține imaginea a ceea ce nu suntem de obicei, contingențele umane fiind reduse în el la tăcere.

Saint-John Perse : „Nu-ți deschide așternutul doliului"...

Din lecturile pregătitoare ale unui Paris mai vechi (pagini regăsite) — Leon Daudet *(Rive gauche) :* Într-un colț lîngă Chaussée d'Antin se află restaurantul Paillard unde mergeau Hugo, mai tîrziu Barrès, Mallarmé, L. Daudet, Whistler. Se citea în

fața paharului cu vin din Hegel, Kant, Nietzsche și polonezul Rzewusky.

— O fîntînă Molière.

— La *Caffé de la Régence* lîngă Théâtre Français, în colțul lui Avenue de l'Opera, Catulle Mendès scria zilnic articolul pentru *Le Journal* cerînd pană și cerneală, plus ceva de băut. Un groom le lua pe măsură ce erau gata și se ducea cu ele la redacție. El recita versuri din Hugo, Gautier. Parfumul costumului său, de eter și patciouli, etern, exaspera pe trecători.

La restaurantul unde se dădeau mesele academice Goncourt cînd se acordau premiile cu același nume în valoare de 5000 fr.

Pe Rive gauche trăiau o mulțime de leneși agreabili, nu proști amatori, nu neexperimentați, nu neexprimați, nu neieșiți, nu nerealizați, ci crisalide strălucitoare și scoici goale și aurite, o adevărată „Comedie umană" din 1897 (pentru *Frica*, primele volume, Parisul moșierilor mei).

Cartierul general al efuziunilor sentimentale rămîne și partea lui Boul Mich (Saint-Michel) între statuile reginelor Franței și vînzătorul de măști, sculptor și modelator, Zacharias Truc, numitul Degas (care se numea în realitate Zacharias Astruc). Duminica cînta muzica lîngă languroasa fîntînă Medicis. Pe rue Galande, la Père Lunette se cînta în cor :

Nic, Nac, Muse
Chez la père Lunette
Nic Nac Nac muse.

Tot despre Rive gauche — Charpentier : A travers Montmartre.

— Străzile de pe Rive gauche care cad parcă direct pe chei sunt cele mai vechi din Paris (între Boul Mich și Camera Deputaților). În Montmartre a fost fondată Compania lui Iisus de către Ignațiu de Loyola (1534) ; ultima stareță a mînăstirii, a 43-a, a fost decapitată în 1793. Era ducesa de Montmorency.

Rue Saint-Rustique, în fund albeața basilicei Sacré Coeur, la stînga coboară între str. Sălciilor (des saules), în crepuscul, contrastul este teribil, se despart luminile foarte puternice, o orgie dincolo de mahalaua misterioasă. La dreapta str. Saint-Rustique se afla cabaretul Au Consulat d'Auvergne, titlul fiind singura sa originalitate, el făcea pandant cu Au franc-buveur, cu grădini verzi. Totul la 1910, cînd murdăria străzilor era proverbială pe aici. În Montmartre mai exista casa doctorului Blache, alienist celebru, care l-a îngrijit pe Gérard de Nerval. Se pare că și doctorul Guillotin a locuit în casa acestui doctor. Casa lui Berlioz era tot aici, dar a dispărut.

Un oarecare Debray care l-a salutat pe dușmanul german cu mitraliera a fost răstignit de brațele unei mori de vînt (erau multe mori pe aici). Ateliere de sculpturi în aer liber, cum exista Le château des brouillardes (numele vechii străzi era la fel), o grădină cu arbori vechi, cu vii. Pe ziduri puteai citi : „Julot aime Lolotte", scris de tineri. Erau grădini, boschete, grote, scări. De asemenea parcul La belle Gabrielle care s-a distrus. Existau două pelerinaje regulate făcute în Montmartre: la sf. Rabboni. Bărbații ca și femeile cereau îmbunătățirea caracterului soților care-i martirizau. Se rugau și împotriva infidelității. În Place du Tertre, restaurantul Cou-

cou. Apoi Passage d'Elysée des Beaux Arts, urît, dar vestit pentru că acolo locuise Fr. Coppée și Catulle Mendès. Pe Rue du Chevalier de la Bare, strada Bazarului religios cu relicve miraculoase, cu lemnul sfintei cruci și medalii de Lourdes.

— Fumurile Parisului : cenușii, albe, roșii, opaline, negre, azurii, pe care le duce vîntul, se zăresc toate de pe colina Montmartre ca niște pisici pe acoperișurile depărtate. Colina le domină ca pe un Infern, ele nasc vise sau coșmaruri.

— La Taverne de Paris, zidurile erau pictate de către 4-5 pictori, reprezentînd femeia la toate vîrstele.

— La Moulin Rouge dansau la Goulue, la M-me Fromage.

— Exista o vreme cînd în subsoluri pariziene existau acele cavouri literare în care se citeau versuri, proză și cîntece.

— Mai tîrziu, noul cabaret : Porc qui Pique.

— În fața lui „Chat noir" erau cabaretele *Cerul* și *Infernul*. Primul, tot în bleu, cu îngerași care te primeau, viorile cîntau. Dacă intrai la *Infern* intrai printr-o gură de demon, cu ochi roșii. Te primesc draci cu coarne, mesele sunt fosforescente, există șerpii cu limba scoasă.

Jurnal de la Poiana

Păuniţa noastră de la Poiana, rămasă oarecum văduvă : unul din păuni fiind la ora asta împăiat din pricina rănilor căpătate de la rivalul său (nu știam cît de geloase pot fi păsările) este pentru a treia oară pe ouă (de două ori anul trecut, patru pui morți de frig sau nu știu de ce insuficienţă). Vom avea o nouă generație de păuni ? Bate un vînt nebun, pe ea a plouat-o zile întregi, dar nu a părăsit locul unde clocește. Se ridică trei minute (pe ceas) de pe ouă, dimineața sau la prînz dacă nu e vremea rea și fuge să înghită cîteva boabe de porumb, ciugulește și iese afară, cu ochiul spre locul unde stau viitorii pui. E un spectacol sublim...

Guillen : Suferința este un scandal.

Pentru *Janus :* cartea lui Radu Gheciu : *De Falla* (o oarecare familiarizare cu lumea muzicii).

— La Saragoza a înflorit arta mudejar, o imitare a artei maure.

— Cîntece vechi : jote, sequidillia, canto jondo, flamenco de la arabul faleh-i-men-kum.

— Numele mai vechi al sequidilliei : sequiryagitana...

— Apoi maleguena, polo petenera, fandango, saeta (cîntec strofic religios, cîntat în cor, care a devenit un mijloc secret de a comunica între ei al evreilor trecuți la creștinism). De origine maură sunt : fandango, rondena, malaguena. De origine gitană : seguirya, allegria, playera. De origine andaluză prearabă : petenera, murciana.

— Sardană — joc catalan.

— Cantigas de nuestra señora (Cîntecele Fecioarei Maria).

— Vilancicos sau eusaladas, madrigal à capella — cîntec de Crăciun.

— Autos sacramentales — mistere medievale.

— Intermedii muzicale cîntate sau dansate : entremeses, jacaras, bailes.
— Vihuelei (lăută).
— Variațiunile : diferencias.

Ghitara e la fel de frumoasă ca femeia (Ruben Dario).

Scarlatti care a scris 500 de sonete pentru clavecin.
— Tonadilla — zarzuela (teatru muzical, comic).
— El genero chico (genul mic).
— Spania funebră (Azorin).
— Cartierul țigănesc Triana la cancion.
— El Generalife, veche grădină a Califilor la Granada.
— Vorbe : Cînd un om este melancolic înseamnă că nu-și aduce aminte de Granada.
— *Fantasia baetica* de De Falla pentru pian (pentru *Janus*, repertoriul lui Cheshire chat). Intrarea lui Carol cel Mare, o pavană melancolică cu parfum de timp străvechi.
— Instrumente : xilofon, carracas, tamburină mare, taur, tam, clopoțel.

— Elegia ghitarei la Debussy.
— Cîntecul Inocentului din *Boris Godunov*.

W. H. Auden crede că angoasa e componenta obligatorie a unei poezii contemporane adolescentine, cum pe vremea altora erau luna și dorul.

Dintr-o *Istorie a românilor :* dovezi ale vechimii noastre pe aceste pămînturi : numărul morilor, altoirea pomilor pădureți, cultura viței de vie. Hergheliile românești erau pomenite în documente orădene de la 1354.

Lucrurile care-mi trag chiulul. Ele fug dacă nu sunt supravegheate, au o autonomie care mă scoate din sărite. Se ascund, umblă, se duc unde vor ele și trec zile întregi fără să le găsesc. Asta nu mă neliniștește și nu-mi dă nici o mistică, dar mă supără al dracului pentru că sunt prea ordonat.

Garcia Lorca — *Elegia del silencio :* Tăcerea e spectru al armoniei, fum de jale...

Ungaretti *(Canto)* : Dragostea descoperă nesfîrșitul mormînt al singurătății interioare.

Vînturile puternice de pe Zamora care desrădăcinează uneori pomii, bat cîte trei zile, fac mare rău naturii, dar mie îmi descoperă tehnica pointillistă, prin acea reducere a

frunzelor copacilor la punctele verzui smulse de uragan la care sunt reduși copacii.

Guillen (Cu ochii închiși) : Tenebrele aprind scîntei.
Noaptea își rupe sigiliile.
În tenebre se înalță un trandafir.

CAIETELE PRINCEPELUI

Din : *l'Epopée byzantine à la fin du dixième siècle* de Gustave Schlumberger

— În Armenia rusă există ruinele celebrului oraș Ani, oraș regal al regilor Pagratizi, contemporani cu Vasile al II-lea.

— Parakimonen : prim șambelan, literal : cel care se culcă lîngă basileus. Parakimonenii au fost foarte influenți. Cel mai renumit este parakimonenul Vasile, care a condus efectiv Imperiul Bizantin sub împăratul Ioan Tzimisces și urmașii săi (eunuc). Acest om de stat celebru era fiul bastard al basileului Roman Lecapene și al unei sclave scithe, adică bulgare sau ruse (sau românce). Tatăl său destinîndu-l celor mai înalte sarcini la curte l-a emasculat din fragedă copilărie, fapt care nu l-a împiedicat să fie un tip războinic, un mare general al războaielor asiatice.

— Protogroedru sau președinte al senatului.

— Statuile basileului Nichifor Focas au fost mutilate, decapitate de răzvrătiți, după ce basileul a fost ucis în somn de cel mai bun prieten, Ioan Tzimisces, care a devenit, în urma acestui asasinat, basileu. Crima s-a făcut cu complicitatea împărătesei, al cărei amant era Ioan Tzimisces. Pentru a fi consacrat de biserică basileu, Ioan Tzimisces a declarat că el nu a ridicat mîna asupra împăratului asasinat, și cîțiva din cei care îl ajutaseră fură sacrificați, de asemenea împărăteasa Theophano care a fost relegată din palat. Adevărul e că Tzimisces, chiar dacă nu i-a dat lovitura mortală lui Nichifor Focas, l-a lovit în mod nedemn și l-a torturat.

— Împărăteasa Theophano fu nevoită să schimbe superbul apartament din Palatul Sfînt, așa-numitul koiton, pentru a merge într-o celulă goală, lugubră și sordidă.

— Patriarhul Polieuct a fost trecut în rîndul sfinților fiindcă l-a silit pe Ioan Tzimisces, șantajîndu-l cu crimele comise, să restituie privilegiile bisericii, răpite de basileii anteriori. Polieuct era deasemeni eunuc.

— De ce se numesc țiganii Pommuni ?

— Demonii din nord.

— Stratilat = generalisim.

— Skleros = dur, crud.

— Sviatoslav, cneazul Kievului, aliindu-se cu bulgarii în lupta contra Bizanțului, le-a promis acestora întoarcerea la păgînism.

— Thracii, spune Schlumberger, au învățat de la filosofii lor, Anacharsis și Zamolxis, sau de la tovarășii lui Achilles, obiceiul grec de a face sacrificii și libații pe mormintele morților. După Leon Diacrul, care citează un pasaj necunoscut din *Periplul* lui Arian, Achilles, fiul lui Peleus, era un scit născut la Myrmicon, mic oraș lîngă Palus Maeotis, că a fost gonit de compatrioții săi din cauza durității și cruzimii sale,

că se stabilise în Thessalia ; ca dovadă a originei sale era mantaua cu fibulă pe care o purta și obiceiul de a lupta pe jos, de asemenea culoarea albastră a ochilor, violența și cruzimea extraordinară a caracterului său înflăcărat.

— Leon Diacrul spune : „Niciodată nu vezi în lupte un scit predîndu-se învingătorului său, deoarece ei sunt convinși că cei care sunt uciși în luptă devin în infern sclavii celor care i-au omorît. Pentru a scăpa de această nenorocire, în cazurile disperate, ei își înfig singuri spada în inimă."

— Sviatoslav, baricadat într-o cetate, încearcă o ieșire disperată și, pentru a nimici orice speranță de retragere, pune să se închidă porțile cetății.

— Theodor Stratilat, megalomartirul, sfînt militar și patron al armatelor bizantine.

— Zeii rușilor erau înainte de creștinare Perun și Volos. Perun, cu capul de aur și cu barba de argint, era principalul zeu al rușilor păgîni. El corespundea cu Thor al scandinavilor. Nu avea temple, statuile sale se ridicau pe coline. Volos era zeul trupelor (probabil de aici vine numele rîului Volga sau invers).

— Din ordinul lui Ioan Tzimisces, paulicienii, ultimii supraviețuitori ai celebrilor manicheeni, atît de masacrați altădată de Theodora, apoi de Vasile I, acești calviniști ai Orientului, eretici încăpățînați ale căror doctrine „pretins funeste" erau să contamineze Anatolia, fură transferați în masă în Thracia, în provincia din jurul orașului Philipopolis, la picioarele Balcanilor. Erau liberi, intreprizi și mari luptători acești paulicieni și ei se uniră cu armenii și cu iacobiții aduși în această regiune cu două sute de ani înainte. Acești noi coloni tiranizară populația autohtonă, dar o și apărară de atacuri din afară. Erezia lor se dezvoltă repede, neavînd obstacole. Ei au rezistat aici pînă la venirea cruciaților, deși înainte de asta suferiseră mai multe masacre din partea lui Alexis Comnenul. Cruciații i-au ucis în groaznice suplicii, ca un fel de preludiu la cruciada împotriva albigensilor.

— Orașul Cairo a fost fondat de califul fatimit Muziz, în iunie 973.

— Otton, nume germanic, duce cu gîndul la Aton al egiptenilor, deși saltul etimologic e cam mare.

— Baalbek numit și Heliopolis (dar nu e Heliopolis din Egipt).

— În orașul Membedj, cucerit de el, Ioan Tzimisces a găsit sandalele lui Christos și părul precursorului (al lui Ioan Botezătorul), relicve de un preț inestimabil.

— În 975 o cometă a fost numită Pogonias, adică bărboasa ; a mai fost numită Xipias deoarece imaginația poporului credea că vede în forma ei o spadă sau un vîrf de lance. (De cercetat care este etimologia cuvîntului pogon.)

— Basileus era Isapostol, adică asemenea apostolilor, reprezentantul lui Christos pe pămînt.

— Vasile al II-lea (Bulgaroctonul) nu a fost căsătorit. El a domnit împreună cu fratele său Constantin, care nu a figurat decît cu numele.

— Un personaj colosal este Theophano, soția lui Roman Porphirogenetul, a lui Nichifor, a lui Focas și amanta lui Ioan Tzimisces, iubită de trei împărați.

— Georgia s-a mai numit Iberia sau Iviria, de unde Antim Ivireanul.

— Sub Samuel, țarul bulgarilor, ereticii furnicau prin toate provinciile.

— Schlumberger nu face nici o menţiune asupra faptelor și oamenilor de dincolo de Dunăre. Pentru el, din lipsa izvoarelor, aceste locuri și acești oameni nu există, deși pe Otton îl urmărește pînă în Scandinavia, iar pe turci pînă în inima Asiei.

— Un duce al Elladei se numea Nicoliță, nume românesc. El pare să fi lăsat, sau un strămoș de-al lui, aliat cu Kekeumenos, un manuscris. Dealtfel acest Nicoliță a fost șeful unei răscoale a valahilor și a bulgarilor. Deci autori Kekeumenos și Nicoliță. Kekeumenos recunoaște că n-a primit nici o instrucţiune, dar lasă niște sfaturi pline de înțelepciune (lucrarea e scrisă la cererea basileului Mihail) : „Dacă ai un prieten care locuiește departe și trece prin oraș, nu-l primi în casa ta, lasă-l să locuiască în altă parte și trimite-i tot ceea ce îi trebuie. Îți va fi foarte recunoscător. Dacă îl primești la tine nu vei avea decît neplăceri. Mai întîi, nici soţia ta, nici fiicele tale, nici fiii, nici cumnatele nu vor avea libertatea de a ieși din apartamentele lor și de a dirija servitorii așa cum trebue. Și dacă ele vor fi nevoite să se arate, prietenul tău va lungi gîtul și își va fixa privirea asupra lor. Cînd vei fi de față, el se va preface că pleacă ochii, dar va spiona să vadă cum sunt făcute, cum merg, ce atitudine au, cum sunt îmbrăcate, ce privire au. Pe scurt, el le va examina din cap pînă în picioare și odată întors acasă el le va imita în fața alor săi și își va bate joc de ele. Apoi el va găsi totul rău la tine, servitorii, masa, felul de a trăi. El te va întreba asupra afacerilor tale, dacă ai cutare sau cutare lucru. Dacă va găsi prilejul, el va face semne de amor soţiei tale și o va fixa cu ochi nerușinați. Dacă poate, o va seduce și dacă nu a izbutit, el nu se va lăuda mai puțin, mai tîrziu, că a făcut-o. Și chiar dacă nu se va lăuda, dușmanii tăi vor merge să spună aceasta peste tot bătîndu-și joc de tine."

— Sofia, numită în antichitate Serdica, Ulpia Serdica a lui Traian Stradetz sau Triaditza.

— Pe la 981 o mulțime de armeni au fost instalați în Macedonia.

— Zeul cu cap de aur a fost aruncat în apă cînd rușii s-au creștinat, iar mai tîrziu țarul Vladimir, sub care a avut loc creștinarea, a fost trecut în rîndul sfinților. Deci nu calități divine, ci avantajele aduse bisericii au fost cele care au determinat trecerea în rîndul sfinților a celor mai mulți dintre conducătorii de popoare.

— Sevastopol e vechea cetate a Iphigeniei.

— În 996 este ales patriarh al Constantinopolului Sisinios — după sfîntul Sisinie.

— În anul 946, Constantin Porphirogenetul și fiul său Roman au dat o recepție în onoarea solilor sarasini în Triclinionul palatului Magnaur, unde a fost organizată un fel de expoziție, în sala tronului, cunoscută sub numele de Chrysotriclinion sau triclinionul de aur, o vastă sală octogonală, cu opt absîde. În porticul sălii se vedeau două orgi de aur ale împăratului și două orgi de argint ale facțiunilor circului (erau

două facțiuni, roșii și verzi, care acționau ca niște partide politice); absida unde se găsea tronul basileului purta suspendate trei coroane de aur emailat susținute de porumbei și din centrul cărora atîrnau trei cruci: prima din email verde de smarald, a sfinților apostoli, celelalte două din email bleu-azur, proprietatea bisericilor Sfînta Maria a Farului și sfîntului Dumitru. Coroanele erau împodobite cu orfevrerii ieșite chiar din mîna basileului Constantin. În fiecare din cele șapte arce ale absidelor erau atîrnate trei mari lustre, numite policandila; ele erau de argint, în total douăzeci și una de policandila. În fundul absidei principale era așezat Pentapyrgion, un fel de dulap uriaș, cu porțile deschise pentru a lăsa să se vadă toate bogățiile, bijuterii și lucrări de artă. În partea centrală a Chrysotriclinionului erau cele două tronuri împărătești și paturile basileului, toate de aur, portierele absidei orientale erau susținute de thyrsuri. Mai exista o masă acoperită cu o placă de aur la care erau poftiți invitații. Într-o altă absidă se vedeau vase mari de aur pentru servitul mîncării, în alta un cerb de aur împodobit cu perle. De policandila erau atîrnate bijuterii. Peste tot erau răspîndite mari platouri de argint cizelat. Se mai găseau magnifice picturi, veșminte imperiale, valuri de mătase. Cadoul pe care îl făcu basileul celor doi emisari sarasini fu un bazin de aur împodobit cu pietre prețioase și umplut cu piese de aur.

— În 986, cînd Samuel a cucerit Larissa din Thesalia, toată populația validă a fost transportată captivă în interiorul Bulgariei, în afara familiei lui Nicoliță care și-a păstrat libertatea, trecînd totuși în Bulgaria.

— Khazarii sau cazacii erau o națiune civilizată; locuiau între Volga și Don, pînă la Marea Caspică. Majoritatea poporului, familia domnitoare și elita națiunii profesa religia iudaică.

— În profitul clerului se percepea un impozit special numit canonic, pe care trebuia să-l plătească și țăranii care depindeau de biserici, și valahii care locuiau în Bulgaria, și turcii vardarioți, stabiliți pe Valea Vardarului.

— După ani și ani a fost descoperit un cadavru admirabil păstrat, aruncat într-un colț al mausoleului, era chiar cadavrul basileului Vasile al II-lea Bulgaroctonul, căruia profanatorii îi puseseră în deriziune un fluier în gură. Împăratul Mihail, pe vremea căruia s-a făcut această descoperire, a pus să fie ridicate ilustrele oseminte și le-a îngropat cu cinste. Această descoperire se petrecea după două secole și jumătate de la moartea lui Vasile II.

— Scelerata împărăteasă Zoe și tînărul ei amant, parvenitul Mihail Paflagonianul, protejați de celebrul eunuc atotputernic Ioan Orfanotropul, au înecat în baie pe bătrînul imperator roman.

— Puterea a fost luată de eunuci, cei mai duri și mai cruzi dintre oameni!

— Împăratul Constantin nu trăia decît pentru joc, teatru, sport și vînătoare. Excela în a combate fiarele cu lancea în mînă sau cu spada, sau cu săgeți. Suporta cu seninătate frigul, căldura, foamea, setea. Își pregătea singur caii lui pentru cursele de pe hipodrom. Lua parte la lupte,

voind să cîștige nu fiindcă era împărat, ci numai dacă se dovedea cel mai tare. Era și un fin mîncăcios. Suferea de gută și cînd nu mai putu face nici un pas se deplasa totuși călare fiind un excelent călăreț. Cînd se deda jocului, toate afacerile de stat trebuiau să aștepte. Uita chiar să bea și să mănînce. Îi era frică însă de război și de aceea nu s-a remarcat ca mare comandant de oști cum au făcut-o mulți dintre basilei.

— Supliciul care consta în crăparea ochilor condamnatului era numit divina clemență a basileului, deoarece nu omora victima.

— Ioan Orfanotropul, adică directorul unui mare azil pentru orfani, a fost un mare făcător de regi. Era de o joasă extracție, iar frații săi, care l-au dus la pieire, se ocupau cu tot felul de afaceri murdare printre care și falsificarea de bani. Iar Mihail, pe care l-a făcut împărat încurcîndu-l cu împărăteasa Zoe, era cel mai puțin cinstit dintre ei.

— Zoe îl iubea pe față pe Mihail chiar în timp ce soțul ei trăia ; cei doi amanți erau mereu surprinși prin palat în intimitatea cea mai completă, culcați unul lîngă altul pe același pat. Împărăteasa, pentru a-i împrăștia jena, îl îmbrățișa în fața tuturor cu pasiune. Împăratul nu se sesiza, de multe ori, cînd era culcat cu Zoe sub același înveliș de purpură, îl chema pe Mihail și îl punea să-i maseze picioarele, arătînd ca și cum acest scandal îi era indiferent. După ce l-au ucis, Zoe și Mihail au trimis după patriarh și pe cînd defunctul zăcea încă pe patul unde era mort, cei doi scelerați au cerut patriarhului să-i căsătorească imediat, deși Zoe era văduvă doar de o oră. La șovăielile patriarhului, Zoe, sfătuită de Orfanotropul, îi dădu suma enormă de cincizeci de livre de aur ; atunci patriarhul îi binecuvîntă pe cei doi asasini, o pereche totalmente nepotrivită, ea mai mare cu treizeci de ani decît el, și-l încoronă ca împărat pe vechiul falsificator de bani Mihail al IV-lea".

— Orfanotropul era un cinic, nepăsător și pus pe strîns averi, dar avea un punct slab : își iubea frații și voia să-i vadă pricopsiți, de aceea i-a încărcat cu onoruri. Aceștia era nesățioși și-l urau că nu le dă mai mult ; în plus, în funcțiile încredințate se făceau de rîs prin incompetență, necinste, aroganță și furturi nerușinate.

— Regele Olaf al Norvegiei era un gigant de șapte picioare și jumătate, cam 2,30 metri, și făcea poezii. Iată una compusă în timp ce se retrăgea, singur și rănit, după o luptă pierdută :

Călăresc și rănile mele sîngerează.
Am văzut o mulțime de țări,
Garda mea era în pericol să moară prin sabie
Rămînînd pe cîmpul de luptă ;
Acum rătăcesc din pădure în pădure
Cu puțini oameni în jurul meu
Dar nimeni nu poate ști dacă totuși
Într-o zi, în viitor,
Numele meu nu va fi celebru.

— Numele de leși nu este dat în mod perorativ polonezilor, ci este de fapt numele unor populații slave din care s-a născut națiunea poloneză. (Vezi Schlumberger, vol. II, pag. 232.)

— Halard, căpetenia normanzilor în timpul luptelor din Sicilia, a com-

pus el însuși o poezie în cinstea logodnicei sale îndepărtată, Elsifir :

Carena corăbiei mele a învolburat apele
în fața vastei Sicilii.
Eram acolo cu toții, strălucitori,
Cu repeziciune, cerbul de la pupă
Aluneca, purtînd pe tinerii războinici :
Eu știu că nici unul din cei leneși
Nu au ajuns atît de aproape în aceste
meleaguri îndepărtate
Și totuși zeița Gerdr a Rusiei,
Fecioara cu brățări de aur, mă disprețuiește
Altfel, nici văduva nici tînăra copilă
Nu va nega că într-o zi, în îndepărtatul
Sud.
Noi ne-am aflat într-o cetate
Unde zbîrnîiau săbiile
Și unde nu-ți făceai loc decît cu vîrful
spadei
Un monument al faptelor noastre mărețe
a rămas aici
Și, cu toate acestea, Zeița Gerdr a Rusiei,
Fecioara cu brățări de aur, mă dispretuiește !

— Marele basileu, minat de boală, rătăcea cu ochii halucinați, cuprins de febră, desfigurat de boala teribilă care-l măcina, zăcînd în zdrențele vreunui ascet și implorînd pe sfîntul patron al armatelor să-i ierte crima, singura lui crimă, de a-și fi omorît binefăcătorul (e vorba de Mihail Paflagonianul).

— Sfinții Anargyri = fără arginți, nu luau bani de la bolnavi.

— Rămași fără conducător, bulgarii au ales ca țar pe un simplu soldat pe nume Tihomir. Un Tihomir a domnit și în Țara Românească înainte de întemeierea principatelor, sau este chiar din spița Basarabilor.

— În Muntenegru de azi locuiau tribalii pe la anul 1000, deci un trib dacic sau urmașii acestora. Skylites numește regiunea Țara Tribalilor.

— Pecenegii sunt menționați că locuiau între gurile Niprului și cele ale Dunării. Erau una din populațiile cele mai numeroase și mai barbare ale Scithiei. La 1048 erau conduși de un han, numit Tyrack sau

Tyrach, fiul lui Kilter (un nume care poate fi foarte bine și thrac), deci ar indica pe români sau pe strămoși ai acestora, încă nenumiți oficial. Tyrach își adună armata în mlaștinile care se învecinau cu Dunărea, probabil în bălțile Dunării : Brăila și Ialomița. Învins în mlaștini, s-a refugiat peste Dunăre la Doristolonum (Durostor). În urma înfrîngerii se ridică un alt șef, Kegenis, de origine modestă dar viteaz ; poate că Tyrach aparținea clasei dominante, iar poporul și-a ales pe unul de-ai lor.

— De studiat mai cu atenție războiul bizantinilor cu pecenegii, deoarece sub denumirea globală de pecenegi se ascund și populații dacoromane.

— Schisma a avut loc la 1054, patriarh al Constantinopolului fiind Mihail Kerularios iar papă Leon IX.

— Biserica latină era acuzată la început de folosirea azimei în celebrarea sfintei euharistii și postul de sîmbătă ; apoi a fost denunțat celibatul preoților. Kerularios a închis bisericile latine de la Constantinopole. Papa Leon IX a răspuns invocînd autoritatea sfîntului Petru și acuzînd vanitatea celor care voiau să lupte contra acesteia ; el plasa lupta pe adevăratul obiectiv, prioritatea scaunului papal de la Roma asupra Constantinopolului. Patriarhul din Antiohia a sărit în ajutorul lui Mihail Kerularios căutînd să dovedească superioritatea pîinii fermentate asupra pîinii azimate. Kerularios nu a ezitat să falsifice faptele pentru a-și susține punctul de vedere, de unde se vede că la mijloc schisma se datorează ciocnirii unor ambiții, iar nicidecum a unor principii în care preopinenții credeau cu tărie. Papa trimite o bulă de excomunicare în care acuză pe ortodocși că sunt în aceeași erezie ca și Simoniacii, Velazienii, Arienii, Donatiștii, Nicolaiții, Severianiții, Maniheenii, cînd susțin că pîinea fermentată are un suflet. Armenii sunt acuzați că pun în potirul de împărtășanie numai vin pur și rece în loc să-l amestece cu apă caldă după obiceiul bisericii grecești, simbol al căldurii pe care spiritul lui Crist trebuie să o răspîndească în sufletele noastre.

Paludes de Gide — povestea păstorului Tityr după Vergilius sau *Întoarcerea fiului risipitor* a aceluiași, răstălmăciri ale legendelor biblice. Pot fi încadrate în mostrele *Istoriei plagiatului ?* Dar, ca să mergem spre muzică, Gershwin care în *Porgy and Bess* și chiar în *Rapsodia albastră* folosește cîntece din folclorul negru, nu intră și el în categoria plagiatori?

Într-un tablou al lui Caspar David Friedrich, Marcel Brion găsește puterea funebră a pădurii. Semnificație existentă și în *Divina Comedie,* cu deosebirea că *selva oscura,* plină de primejdii exterioare, reprezintă deopotrivă pădurea din lăuntrul omului, labirintul pasiunilor și viciilor în care se rătăcește pentru a se ajunge la lumină. Lumina nu răzbate în pădure, după cum nu răzbate în labirint, care este de asemenea un tărîm al beznelor și primejdiilor ucigătoare. Ce-i altceva labirintul de carpeni sau de cișmiri al grădinilor secolului al XV-lea și pînă în secolul al XIX-lea decît o pădure

sugerată ? Pădurea este locul în care te pierzi materialicește și moralicește. Tărîmul pe care trebue să-l străbaţi, potrivit romanelor cavalerești pentru a ajunge la „castel". Castel și pădure se opun deci, castelul simbolizînd securitate, ordine omenească, ocrotire, formalul împotriva informalului, imuabilul împotriva veșnicului schimbător. Cavalerul se aventurează în pădure (pădurea oscură a misticilor) pentru a ajunge la „castel" (castelele sufletului despre care vorbește Sfînta Tereza), el este un nou Teseu. Înfruntă minotaurii, balaurii pe care-i ucide, astfel încît viciile și patimile să nu mai stăvilească drumul spre lumină. În această accepție se cuvine înțeleasă călătoria mistică la care îl supune Raymonde Lulle pe eroul său Blanquerna, în romanul alegoric și autobiografic cu același nume. Și Blanquerna caută „castelul", castelul îndepărtat, inaccesibil (vezi și ilustrațiile lui Gustave Doré, turnulețele care ies din desișul unei păduri) sau castelul lui Kafka, împresurat nu de o pădure vegetală, ci de un labirint de intrigi inextricabile. La Shakespeare, episodul din pădurea din Birnham care urcă pînă la castelul din Dunsinan, așa cum preziseseră vrăjitoarele grele, momentul înfrîngerii depline și al pieirii lui Macbeth. H. Puech a publicat traducerea unui text maniheian analog cu cele din Kephalain, reprodus de scriitorul arab Ibn an Nadim în *Fihrist,* de fapt o descriere a Infernului care ar fi un tărîm al besnelor, potrivit învățăturii lui Mani, brăzdat de genuni adînci, de hăuri, de rovine, de smîrcuri, de zăgazuri, de plaiuri, de bălți, de ținuturi ramificate în păduri stufoase, de izvoare care din loc în loc răspîndesc o fumăraie din care se înalță flăcări și neguri. Într-o parte e mai povîrnit, în alta mai adîncit. Fumăraia ridicată e chiar otrava morții. Ea urcă dintr-un izvor cu fundul mocirlos, acoperit cu un strat de colb, unde-și au sălaș stihiile Focului, apăsătoarele și întunecatele stihii ale Vîntului, stihiile Apei groase. În gîndirea Orientului ni se oferă aceeași opoziție : grădina în care totul e ordine și frumusețe, ordine intelectuală și frumusețe sensibilă și pădurea care e împărăția nemăsuratului, a neomenescului, a naturii lăsate pradă legilor sale cumplite. Mircea Eliade scrie dealtfel că aici e conturat un simbol al Morții. Pădurea, jungla, beznele simbolizează lumea de dincolo, Iadul. Pădurea este o lume inumană, unde se adună stihiile, o lume irațională care adună tot ce e dușmănos. Codrii aceștia înfiorători devin la Gustave Doré nesfîrșiți și lirici. Fantasticul pădurii și cu fantasticul labirintului se împlinesc în simbolul vieții și al morții și fac prielnică nașterea unor creaturi necunoscute, imposibile, acel Tatzelwurm din superstițiile bavareze, pe care vînătorii și tăietorii de lemne îl zăresc din cînd în cînd prin tufișuri și a cărui privire ucide groaza pe care o stîrnește. Trufașul și zăludul inorog care în Bestiarul creștin apare ca emblemă a castității, animalul de lumină, animalul pur, cîntat de Rilke, jivina falnică, neprihănită, cu ochi bezmetici, halucinați, ținînd de hugeagurile lui Böklin *(Tăcerea în pădure,* la Muzeul din Posen) și călărit de o femeie avană, demon al

pădurilor, inorogul pe care tapiseriile Evului Mediu și ale Renașterii precum și gravurile magice ale lui Jean Duvet l-au înfățișat ca pe o întruchipare a duhului singurătății silvestre, însuflețește cu galopul său tăcerea împietrită ce domnește alături de penumbră printre înaltele trunchiuri verzui. El reprezintă prin excelență vraja pădurii bîntuite. Dürer a înfățișat sălbăticia monstruoasă a codrilor prin care trece cavalerul, însoțit de cei doi martori ai marilor aventuri, moartea și diavolul îl personifică pe inorog, năvalnicul, neatinsul, sufletul naturii elementare ce rabdă prezența omului dar înțelege să țină distanța care-i desparte pe zei de muritori...

Există apoi un fel de mimetism între formele pădurii și formele făpturii care o locuiesc și acestea din urmă suferă o metamorfoză vegetală. Acest mimetism este marcat în tablourile lui Altdorfer, *Familia omului sălbatic* (1507) și chiar în panoul înfățișînd pe cei Doi Sfinți Ioan de la Regensburg (1511) pe care Benesch îl socotește o cosmogonie, citînd un text de Paracelsus extras din *De Generatione Metallorum et Mineralium*. La Ioan Evanghelistul, mai mult decît la Ioan Botezătorul, probabil pentru că în sihăstria lui de Pathmos, vizionarul lumii creștine a sfîrșit prin a se contopi materialicește cu lumea pămîntească, natura umană și natura vegetală, schimbînd între ele formele și ritmurile. Plete omenești apar în jurul crengilor, frunzele se cîrlionțează în jurul capului sfîntului. Pădurea fantastică din tablourile pictorilor Altdorfer, ca și cei din sec. al XVI-lea, Burgkmair Beck, Wolf Huber, Nikolas Manuel Deutsch, Baldung Grien, Cranach dă în vileag majestatea divinităților elementare, viața miriadară a cosmogoniilor. Da Vinci asimila pămîntul unui ins viu. Paracelsus spune că plantele cresc ca și oamenii. Vegetalul are o piele a sa, scrie el, care-i scoarța, are cap și păr, care sunt rădăcinile, are fizionomia și simțurile sale, are de asemenea sensibilitate, astfel încît dacă le rănești, pier. Frunzișul, florile și fructele sunt podoabele sale, așa cum omul e înzestrat cu auz, chip și putință de a cuvînta. Tot el vorbește despre o chiromanție a codrilor, a ierburilor, a frunzișului de copac, a peisajelor, a cursurilor de ape, a cascadelor. Pădurile lui Altdorfer sunt populate de puteri naturiste, vizibile sau invizibile, manifestîndu-se în limbajul cifrat al lucrurilor cît și prin făpturile fantastice care locuiesc în păduri : inorogi, oameni sălbatici, balauri, vînătoare sălbatică care umple pădurea în zilele de furtună, rostogolindu-și galopul peste crestele cele mai înalte ale copacilor, acel Mesnie Hennequin din legendele străvechi, cavalcadă a duhurilor elementare sau a fantomelor, reînviind în epoca creștină amintirea lui Slepnir, calul lui Wotan care cutreiera cerul în răpăitul celor opt copite ale sale. Tabloul cel mai plin de magie al lui Altdorfer este *Sfîntul Gheorghe* (1510), de la München, care e de fapt o cosmogonie, un microcosmos... Pînă în fundul unei păduri magice nu străbate decît sihastrul, adică omul care merge să se lupte cu sine, să-și învingă

minotaurul, balaurul său interior. Cavalerul răpune monștri fie pentru a-i prăda de comori, precum Siegfried, sau semințiile blestemate, ca Sfîntul Gheorghe. Mai există și Sfîntul vînător. Balaurul semnifică pădurea, puterea stihiilor, el este și furtună, rupere de nouri și apa neînvinsă și trăznetul. În Asia acest principiu era încă dual : binele și răul, occidentul l-a transformat pe Dumnezeu Pan în diavol, trecînd toate relele asupra sa. Identificarea răului cu pădurea s-a făcut foarte repede iar cavalcadele vrăjitoarelor care au loc tot în pădure pentru ademenirea tinerilor sporesc această idee. Pădurea în care Sf. Gheorghe hăituiește și ucide balaurul este o pădure supranaturală prin luxuriantă și aur verde. Pădurea resimte moartea balaurului și se aruncă asupra cavalerului dorind să-l ucidă. Sfîntul Gheorghe este desțelenitor pentru că după eradicarea balaurului pădurea poate fi locuită, străbunul generalului roman care i-a pus pe soldații săi înspăimîntați de pădurea primordială să arunce spada și să taie întîi codrul... Potrivit tradiției alhimiste, pămîntul, făptura vie se schimbă în Marele Pan, ca într-un desen al lui Altdorfer înfățișînd valea Dunării. Brion mai vorbește despre o pietate cosmică degajată de anumite tablouri și despre peisajele neliniștite ale lui Herkules Seghers (acesta din urmă influențat de Elsheimer care în gravurile sale inventase reprezentarea pămîntului viu la modul expresionist). Herkules Seghers era prieten cu Janszoon Blaen, astronom, cartograf, prieten la rîndul lui cu Tycho Brahé și cu Descartes. El cunoștea teoria carteziană a expansiunii și a mișcării, teoriile plutoniene, privind originea rocilor, tablourile lui devenind trascrierea plastică a concepțiilor savante și filosofice discutate în mediile erudite frecventate. În bizara sa gravură *Trei cărți* un uriaș în folio înghite, cu oarbă ferocitate, un volumaș. Mircea Eliade asociază moartea cu pădurea. La gravorul sloven Mihalic, vegetalul invadează totul, omul devine jivină sau plantă, cum unii copaci în poveștile populare se transformă în oameni. Un mort suit într-un copac ia un aspect lemnos. Calul Călărețului său e copac, o buturugă. Himerele sunt niște sălcii chircite. În *Carnavalul Primăverii,* Kurenții poartă măști ciudate de carnaval. Un tip interesant este gravorul Bresdin (spiritul cu o mie de subterane, scobit în stîncă precum mormîntul unui faraon). Este obsedat de păduri interioare, de vegetații fabuloase (vezi ilustrațiile la *Coliba lui Moș Tom* sau *Aventurile lui Robinson Crusoe).* Flori gigantice, palmieri înfoiați și panașe de pene, liane înțepate de uriașe petale carnivore. Banville evoca frunzișurile din *Samariteanul milostiv* al lui Bresdin : haos dezlănțuit, splendidă luxuriantă în care tot se revarsă : vegetație, viață crîncenă, umbra înfricoșetoare, lumina tăioasă. El nu conjură ca Gauguin demonii maori tupilați în umbra umedă a junglelor sau fantomele care străbat visele femeilor polinesiene. El are propriile sale halucinații legate de scheletele triumfătoare ale *Comediei Morții* și copacii din *Vînătorul surprins de moarte* (1857)... Taurii roșii și caii albaștri care populează lumea lui Franz Marc. Bresdin are păduri bîntuite, el este

iluminat, zice Brion, el scoate la iveală forfoteala lucrurilor ascunse, viața monstruoasă care plodește într-un lăstăriș umed, vînzoleala fantastică care colcăie într-o băltoacă oarecare. Banville vorbește despre apele moarte atît de îndrăgite de Chien Caillou : apa stătută și putregaiul care zămislesc sufletele traripate... Puzderia florilor carnivore care foiesc în pădurile virgine ale lui Bresdin cresc și în grădinile fermecate ale lui Max Ernst, atingînd dimensiuni uriașe, ajungînd să prindă în capcana lor pînă și avioane pe care le devoră cu pasageri cu tot. Sutherland în *Tufa de mărăcini* sau în *Palisada cu palmieri* sau *Spinii* (1954, 1948, 1946) sugerează prin sălbăticia culorilor și a formelor o grădină botanică cuprinsă de nebunie, plante care scot din ele excrescențe surprinzătoare, țepi veninoși și ghiare și colți. El descrie buruieni monstruoase... Fantasticul sud-african : Camilio Egas cu melancolia pompelor sale pustii. *Visul Ecuadorului* (1939) al aceluiași aparține mitologiei cruzimii, moștenite de la străvechile religii mexicane. La Matta se observă obsesia guvernămîntului focului. Lumea lui Matta este plină de larve care au cotropit pădurea și au devorat-o. Prin degradarea tuturor valorilor, jungla lui Matta a devenit metafizică. *(Ascultați trăind,* tablou aflat la Muzeul de Artă Modernă din New York, din 1941)... Cézanne nu-i singurul care împrumuta din cînd în cînd modele din *Le Magasin Pittoresque,* e probabil că și Rousseau Vameșul făcea la fel (vezi *Istoria plagiatului).* Faimosul voiaj în Mexic cu care și-a epatat prietenii este probabil un voiaj imaginar. În realitate el ar fi studiat după natură în Jardin des Plantes sau după *Magazinul Pitoresc,* dacă nu după propriile obsesii. La el există un realism magic. Tablourile lui trimit la estetica *Iluminărilor* lui Rimbaud. El e un naiv, un pictor cu inimă sfîntă, el transcrie de fapt o realitate cosmică (Uhde). Și pădurea lui Rousseau este bîntuită, animalele încremenesc cu ochii larg deschiși în fața țipătului culorilor, în inima pădurii sălbatice apare o femeie goală stînd pe o canapea, mirată și vrăjită de farmecul supraomenesc al pădurii. Maimuțe poznașe se joacă cu portocale care sunt în realitate niște sori... Franz Marc vorbește despre trei feluri de realitate : una creată prin voință, alta întemeiată pe percepție și în sfîrșit un realism cosmic, magic. Pădurea lui Marc nu este demoniacă, este demonică. Loc fecund în metamorfoze, pădurea trebue să aibă însușirea de-a transporta omul înlăuntrul animalului. El spunea că pictura trebue să-l elibereze de spaimă. Lui, oamenii i se par urîți, animalul e mai pur. Puritate și sacralitate : pădurea lui Marc este lumea de dinaintea Păcatului originar, un tărîm neatins de Cădere. El propune animalizarea artei pentru că animalul și copacii nu au căzut în păcat. Poeta Elsa Lasker Schüler vorbea referindu-se la Marc despre saturarea formei prin culoare, culoarea fiind elementul esențial liric din care sentimentul fantastic irumpe neistovit. Cromatismul lui magic duce la crearea unui curent în jurul lui Kandinsky. Marc pictează *Turnul cailor albaștri* care are o virtute vizionară a coloritului, făcînd din animal ceva supranatural.

El scrie în 1810 lui Macke : albastrul reprezintă principiul viril, aprig și atițător. Galbenul, principiul feminin, blînd, senin și senzual. Roșul, materia brutală și grea. Dacă vei amesteca de pildă albastrul grav și atițător cu roșul vei înălța albastrul la o tristețe cumplită. Roșul brutal este etern material și nu se domolește cu verde. Albastrul (cerul) și Galbenul (soarele) vor trebui să vină veșnic în ajutorul verdelui pentru a reduce materia la tăcere... Pădurea devine străvezie pentru omul care o contemplă cu ochiul spiritual, cum spunea William Blake... Ajunsă la capătul transmutației sale magice, scrie Marc, forma devine suflet, pneuma, lucrurile trebuie să opună tot atît de puține stavile ca și aerul. Transformate în mase spirituale, ele devin, potrivit titlurilor, forme voioase, forme luptînd, forme jucîndu-se, forme sfărîmate, forme dormind. Un instinct mă călăuzește de la animal la abstract, zice Marc. A face vizibil invizibilul, resort al artei fantastice. Materia este iluzie, afirmă tot el, dar această iluzie trebue să-și păstreze totuși un trup, un trup străbătut de lumină, un trup glorios (trupurile glorioase fiind în terminologia teologică trupurile preafericiților după Resurecție)... Hoardele lui Max Ernst sunt nu atît vînătorile sălbatice, nici cavalcada strigoilor și demonilor, a cailor fantomă care sfarmă crengile sub copite, cît spaima pură iscată de nesfîrșitul pădurilor negre... Există un haos forestier la Lam care nu e cel dinaintea facerii lumii, ci haosul de după păcat. La el există un paroxism al pădurii, apocalipse ale junglei, o înfricoșetoare cronică (Brion—*Arta fantastică*).

Gide spre Stirner : un ratat al individualismului sau individualismul bine dispus.

Parcă Stendhal, ce făcea el cu cronicile sale romane decît să compileze ? *(Istoria plagiatului.)*

Hybris—apetența orgisiacă și anarhică dincolo de bine și rău la antici. (Dintr-un dicționar.)

Lafcadio, care nu vrea să se atingă de tocana de logică, e născut la București, e fiul neligitim al contelui Justé-Agenor de Baraglione (?) se numește Lafcadio Wluiki (ce nume făcute). Îl aruncă din tren pe cumnatul său Julius, vrînd să scurteze distanța dintre imagine și faptă (iată nucleul literaturii a jumătate de secol în Europa).

Eseistul este romancierul unei idei (Blaga).

Un filosof mă interesează în măsura în care e în stare să dea un exemplu (se pare, Nietzsche).

— Ciarlatano astrolog (pentru Messer.)

i burattini — păpușarii ar putea apărea în *Săptămîna nebunilor*.

Piffera, instrument de cîntat, *furlana*, un zeppo, o villa nellă.

Formula logodirii Dogelui cu Marea la Veneția : Desposamus te mare, in signum veri et perpetuique domini. (Mă căsătoresc cu tine, mare, în semn de adevărată și perpetuă stăpînire.)

Sfîrșitul volumului patru

Lei 23,50

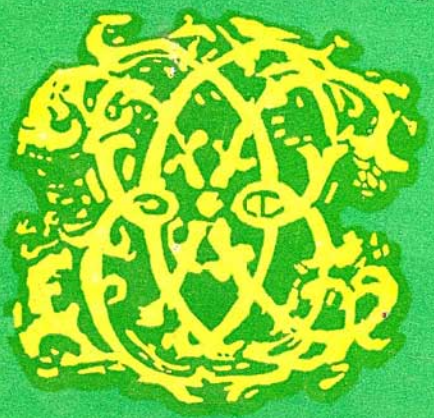

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025